TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI (ESKİ TÜRK EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI

141037

MUVAKKİT-ZÂDE MUHAMMED PERTEV HAYATI-SANATI VE DÎVÂNI'NIN TENKİTLİ METNİ

DOKTORA TEZİ

Ekrem Bektaş

Ankara-2004

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI (ESKİ TÜRK EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI

MUVAKKİT-ZÂDE MUHAMMED PERTEV HAYATI-SANATI VE DÎVÂNI'NIN TENKİTLİ METNİ

DOKTORA TEZİ

Ekrem Bektaş

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Abdulkadir Gürer

Ankara-2004

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI (ESKİ TÜRK EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI

MUVAKKİT-ZÂDE MUHAMMED PERTEV HAYATI-SANATI VE DÎVÂNI'NIN TENKİTLİ METNİ

Doktora Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Abdulkadir Gürer

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı	İmzası
Doç.Dr. Abdulkadir Gürer	
Prof.Dr. Cemâl Kurnaz	
Prof.Dr. Hasan Özdemir	
Prof.Dr. Cem Dilçin	
Prof.Dr. İsmail Parlatır	

Sınav Tarihi.....15.03.2005

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....I

GENEL KISALTMALAR.....II

BİBLİYOGRAFİK KISALTMALAR.....III-VI

GİRİŞ.....VII-XV

1. XVIII. YÜZYILDA SİYASÎ VE SOSYAL DURUM.....VII-X

2. XVIII. YÜZYILDA EDEBÎ DURUM.....XI-XV

I. BÖLÜM: MUVAKKİT-ZÂDE PERTEV'İN HAYATI VE ESERLERİ

1 Muvakkit-zâde Pertev'in Hayatı.....XVI-XXIX

1.1 Doğumu ve Adı.....XVII-XVIII

1.2 Eğitimi ve Mahlası.....XVIII-XXII

1.3 Memuriyeti.....XXII-XXIV

1.4 Ailesi.....XXIV-XXVI

1.5 Ölümü.....XXVI-XXIX

2 Eserleri.....XXIX-XXXIV

2.1 Divân.....XXIX-XXXII

2.2 Şu'arâ Tezkiresi.....XXXII-XXXIII

2.3 Vakayi'-nâme.....XXXIII-XXXIV

2.4 Şerh-i Yek-Beyt-i Süleyman Neş'et.....XXXIV

II. BÖLÜM: MUVAKKİT-ZÂDE PERTEV'İN EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE DİVÂNI'NIN İNCELENMESİ

1 PERTEV'İN EDEBÎ KİŞİLİĞİ.....XXXV-LXVII

1.1 Edebî Kişiliği.....XXXV-XXXVII

1.2 Yetiştiği Edebî Muhit.....XXXVII-XXXIX

1.3 Kendi Şiiri ve Şiir Hakkındaki Görüşleri.....XL-XLII

1.4 Etkilendiği Şairler ve Nazireleri.....XLIII-LXVI

1.4.1 Fuzûlî.....XLIII-XLIV

1.4.2 Nedîm.....XLIV-XLVIII

1.4.3 Kânî.....XLIX

1.4.4 Hoca Neş'et.....XLIX-LIII

1.4.5 Beylikçi İzzet Bey.....LIII-LVI

1.4.6 Şeyh Gâlib.....LVI-LXII

1.4.7 Mîr Âmir.....LXII
1.4.8 Ârif Efendi.....LXIII
1.4.9 Halîm Giray.....LXIII
1.5 Etkilediği Şairler.....LXVI-LXVII
2 PERTEV DİVÂNI'NIN İNCELENMESİ.....LXVIII-XCIX
2.1 ŞEKİL BAKIMINDAN.....LXVIII-LXXVI
2.1.1 Nazım Şekilleri.....LXVIII-LXXVI
2.1.1.1 Kaside.....LXVIII-LXIX
2.1.1.2 Gazel.....LXIX-LXX
2.1.1.3 Musammatlar.....LXX-LXXIII
2.1.1.3.1 Murabba'.....LXX
2.1.1.3.2 Terbî'.....LXX-LXXI
2.1.1.3.3 Tahmîs.....LXXI-LXXII
2.1.3.4 Muhammes.....LXXII
2.1.1.3.5 Tesdîs.....LXXII
2.1.1.3.6 Müseddes.....LXXII
2.1.1.3.7 Mu'aşşer.....LXXIII
2.1.1.3.8 Şarkı.....LXXIII
2.1.1.3.9 Tercî'-bend (Tercî'-i bend).....LXXIII
2.1.1.4 Kıt'alar.....LXXIII
2.1.1.4.1 Nazm.....LXXIV
2.1.1.4.2 Kıt'a-i Kebîre.....LXXIV
2.1.1.4.3 Tarih Kıt'aları.....LXXIV-LXXV
2.1.1.5 Lügaz.....LXXVI
2.1.1.6 Nâ-tamâm Gazeller.....LXXVI
2.1.1.7 Ruba'iyyât.....LXXVI
2.1.1.8 Müfred/Matla.....LXXVI
2.1.2 Âhenk Unsurları.....LXXVII-LXXXVI
2.1.2.1 Âhenk.....LXXVII-LXXIX
2.1.2.2 Vezin.....LXXIX-LXXXIV
2.1.2.3 Kafiye ve Redif.....LXXXIV-LXXXVI
2.1.3 Dil ve Söyleyiş.....LXXXVI-XCII

2.2 MUHTEVA BAKIMINDAN.....XCII-XCIX
2.2.1 Dinî Unsurlar.....XCII-XCIV
2.21.1 Âyetler.....XCIII
2.2.1.2 Hadisler.....XCIII-XCIV
2.2.2 Tarihî ve Mitolojik Unsurlar.....XCIV-XCVI
2.2.3 Sosyal Hayat.....XCVI-XCIX
SONUÇ.....C-CI
BİBLİYOGRAFYA.....CII-CVIII
III. BÖLÜM: PERTEV DİVÂNI'NIN NÜSHALARI VE TENKİTLİ METNİ
1 Pertev Divânı'nın Nüshaları.....CIX-CXIX
1.1 Nüshaların Tanıtılması.....CIX-CXVII
1. 2 Nüshaların Değerlendirilmesi.....CXVIII-CXIX
Metin Tenkidinde İzlenen Yol.....CXX-CXXI
Çevriyazı Sistemi.....CXXII
TENKİTLİ METİN.....1-540
ÖZET.....541
ABSTRACT.....542

ÖN SÖZ

Muvakkit-zâde Muhammed Pertev, XVIII. yüzyılın II. yarısı ve XIX. yüzyılın ilk çeyreğinde yaşamış; yüzyılın büyük şairi Şeyh Gâlib, Hoca Neş'et, Beylikçi İzzet, Mîr Âmir ve Ârif gibi şairlerle yakın dostluklar kurmuş bir divan şairidir.

Bugüne kadar Muvakkit-zâde Muhammed Pertev hakkında bir lisans, bir de yüksek lisans tezi yapılmıştır. Lisans tezi, **Divân**'ın H. 1253 tarihli Bulak baskısındaki şiirlerin çevriyazısından ibarettir. Yüksek lisans tezi olarak yapılmış olan çalışmayı da yer yer farklı yazmalara da baş vurulmuş olmakla birlikte İstanbul Üniversitesi Ktp. Ty. No: 5587'de kayıtlı yazma nüshanın Pertev'in şiirlerininin büyük kısmını içermeyen bir çevriyazısı olarak değerlendirmek mümkündür.

"Muvakkit-zâde Muhammed Pertev Hayatı, Sanatı ve Divânı'nın Tenkitli Metni" adlı bu doktora tezi, bir giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Girişte şairin yaşadığı yüzyılın sosyal, siyasî ve edebî durumu hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Tezin birinci bölümü, Pertev'in hayatı ve eserlerine; ikinci bölümü ise edebî kişiliğine ayrılmıştır. Tezin üçüncü bölümünde ise, **Pertev Divânı**'nın tenkitli metni verilmiştir.

Bu tezin hazırlanmasında yardımlarını gördüğüm hocam Doç. Dr. Abdulkadir Gürer'e ve "tez izleme komitesi" üyeleri Prof. Dr. İsmail Ünver ve Prof. Dr. Cemâl Kurnaz'a teşekkür ederim.

Ekrem Bektaş

Ankara, Kasım 2004

KISALTMALAR

Genel Kısaltmalar

D : Düzeltme
G : Gazel
H : Hicrî
k : kenar
K : Kaside
Kt. : Kıt'a
MEB : Millî Eğitim Bakanlığı / Millî Eğitim Basımevi
Mş. : Mu'aşşer
Muh. : Muhammes
Mur. : Murabba'
Mün. : Münacat
Müs. : Müseddes
N : Neşîde
R : Rüba'î
T : Tarih Manzumeleri
Tah. : Tahmis
Ter. : Terbi'
Tes. : Tesdis
TDV : Türkiye Diyanet Vakfı
vd. : ve diğerleri
Yay. : Yayınları
yk. : yaprak

Bibliyografik Kısaltmalar

A1: *Divân-ı Pertev,* Millet Ktp. Ali Emirî (Manzum) No: 61.

A2: *Divân-ı Pertev,* Millet Ktp. Ali Emirî (Manzum) No: 62.

Aclûnî: İsmail b. Muhammed el-Aclûnî el-Cerrâhî, *Keşfü'l-Hafâ,* C. II, (Tahkik eden: Ahmed el -Kâlâşî), 4. Baskı, Beyrut, 1405.

AH: *Divân-ı Pertev,* Medine Ârif Hikmet Ktp. No: 80/538.

Ahmet Rifat: Ahmet Rıfat Efendi, *Lügat-ı Tarihiyye ve Coğrafiyye,* Mahmud Bey Matbaası, İstanbul,1899.

AK: *Divân-ı Pertev,* İstanbul Büyükşehir Belediyesi Ktp., Atatürk Kitaplığı, No: 669.

Aksoy: Ömer Asım Aksoy, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü,* 2 C., TDK Yay., Ankara, 1977.

Ârif Hikmet: *Tezkiretü'ş-Şu'arâ,* Millet Ktp., Ali Emîrî No: 798

Âyîne-i Zurefâ: Cemâleddin, *Osmanlı Tarih ve Müverrihleri (Âyîne-i Zurefâ),* Dersaadet, İkdam Matbaası, 1314.

Babinger: Franz Babinger, *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri,* Çev: Coşkun Üçok, Kültür Bakanlığı, Ankara, 2000.

Bağçe-i Safâ-endûz: Sahhaflar Şeyhi-zâde Vak'a-nüvîs Es'ad Efendi, *Bağçe-i Safâ-endûz,* İstanbul Ün. Ktp. Yazma Bağışlar, No: 185.

Bağdatlı İsmail Paşa: Bağdatlı İsmail Paşa, *İzâhu'l-Meknûn fi'z-Zeyli 'alâ Keşfü'z-zünûn 'an Esmâil-Kütübi ve'l-Fünûn,* C. I, MEB, İstanbul, 1945.

Banarlı: Nihad Sâmi Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi,* C. I-II, MEB, İstanbul, 1987.

BTK: *Büyük Türk Klâsikleri,* 6. C., Ötüken-Söğüt Yay., İstanbul, 1987.

Cevdet: Ahmed Cevdet Paşa, *Tarih-i Cevdet,* VIII. C., Matbaa-i Osmaniye, Dersaadet, 1309.

Dilçin: Cem Dilçin, *Örneklerke Türk Şiir Bilgisi,* TDK, Ankara, 1997.

Divân-ı İzzet: Beylikçi İzzet, *Divân-ı İzzet Beg,* İstanbul, 1258.

Dîvân-ı Vâsıf: Vâsıf Osman Beg, *Divân-ı Vâsıf,* İstanbul, 1257.

E1: *Divân-ı Pertev,* Süleymaniye Ktp. Es'ad Efendi No: 2613.

E2: *Divân-ı Pertev*, Süleymaniye Ktp. Es'ad Efendi No: 2616.

Esâmî: Muallim Naci, *Esamî*, İstanbul, 1308.

Fatîn: Davud Fatîn, *Hâtimetü'l-eş'âr*, İstanbul, 1271.

Fuzûlî Divânı: Fuzûlî, *Türkçe Divân*, (Haz: Prof. Kenan Akyüz vd.), TTK, Ankara, 1958.

Gâlib: Abdulkadir Gürer, *Şeyh Gâlib Divânı*, Ankara Ün., Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara, 1994.

Gibb: E. J. Wilkinson Gibb, *Osmanlı Şiir Tarihi*, C. III-V, (Tercüme: Ali Çavuşoğlu) Akçağ Yayınevi, Ankara, 2000.

Gövsa: İbrahim Alâettin Gövsa, *Meşhur Adamlar Hayatları-Eserleri*, 4. C., İst. 1933.

H: *Divân-ı Pertev*, Süleymaniye Ktp. Hüsrev Paşa, No: 517.

H1: *Divân-ı Pertev*, Süleymaniye Ktp. Hâlet Efendi No: 670.

Hammer: Hammer-Purgstall, Joseph, g*eschicte der osmanischen dichtkunst*, IV. C., Pesth, 1838.

Horata: Osman Horata (Doç.Dr.), "Zihniyet Çözülüşünden Edebî Çözülüşe: Lâle Devrinden Tanzimat'a Türk Edebiyatı", *Türkler,* 11. C., Yeni Türkiye Yay., Ankara, 2002.

İA: İslâm Ansiklopedisi, MEB., "Ahmed III", "Mustafa III", "Osman III", "Abdulhamid I", "Mahmut I", "Selim III" maddeleri.

İpekten I: Haluk İpekten, *Türk Edebiyatının Kaynaklarından Türk Şuara Tezkireleri*, Erzurum, 1986.

İpekten II: Haluk İpekten (Prof.Dr.) *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergâh Yay., İstanbul, 1994.

İzzet: "Beylikçi İzzet, *Pertev Divânı Dibâcesi*", Süleymaniye Ktp. Pertevniyal Valide Sultan, No: 801, yk. 175b-177b.

Kocatürk: Vasfi Mahir Kocatürk, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Edebiyat Yay., Ankara, 1964.

Kur'ân: *Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli* (Haz: Prof.Dr. Hayrettin Karaman vd.) TDV Yay., Ankara, 1993.

M: *Mecmu'a*, Millet Ktp., Ali Emirî (Manzum) No: 60.

Macit: Muhsin Macit, *Divân Şiirinde Âhenk Unsurları*, Akçağ Yayınevi, Ankara, 1996.

Mazıoğlu I: Hasibe Mazıoğlu, *Nedîm'in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik*, Akçağ Yayınevi, Ankara, 1992.

Mazıoğlu II: Hasibe Mazıoğlu, "Türk Edebiyatı, (Eski)", *Türk Ansiklopedisi*, C. 32, MEB Yay., Ankara, 1983.

Mehmed Süreyyâ: Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmanî*, II. C., İstanbul, 1311.

Mehmed Tevfik: Mehmed Tevfik (Çaylak), *Kâfile-i Şu'arâ*, İstanbul, 1290.

Mengi: Mine Mengi, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Akçağ Yayınevi, Ankara, 1994.

ML: *Divân-ı Pertev*, Millî Ktp. Yz. A. No: 5270.

Nedîm Divânı: Halil Nihad Boztepe, *Nedîm Divânı*, İstanbul, 1341.

OM: Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, 3 C., Matbaa-i Âmire, İstanbul, 1333-42.

Oy: Aydın Oy, *Tarih Boyunca Türk Atasözleri*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul, 1972.

P: *Divân-ı Pertev*, Süleymaniye Ktp. Pertevniyal Vâlide Sultan, No: 685.

Pakalın: Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C. I-III, MEB, İstanbul, 1993.

Pertev I: Muvakkit-zâde Muhammed Pertev, *Divân-ı Neş'et*, Ankara Ün. DTCF. Kütüphanesi Yazmaları M. Ozak I, No: 60 (Mukaddime).

Pertev II: Abdulkadir Gürer, "Şeyh Gâlib Hakkında Yeni Bilgiler", *Türkoloji Dergisi*, XIII. C, S 1, Ankara, 2000.

Silâhdâr-zâde: Silâhdâr-zâde Mehmed Emin, *Tezkire-i Şu'arâ*, Millet Ktp. Ali Emirî Efendi No: 795.

Şefkat: Seyyid Abdulfettah, *Şefkat Tezkiresi*, Beyazıt Genel Ktp. Veliyüddin Efendi, No: 3427/130.

T: *Divân-ı Pertev*, Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. H. No: 907.

TDVİA: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi "Ahmed III" maddesi.

TEA: *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, Devirler-İsimler-Eserler-Terimler*, Dergâh Yay., İstanbul, 1990.

Tuhfe-i Na'ilî: Mehmet Nail Tuman, *Tuhfe-i Na'ilî (Divân Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri)* Haz: Cemâl Kurnaz-Mustafa Tatçı, Bizim Büro Yay., Ankara, 2001 .

TYDK: *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Katalogu*, III. C., I-II ve III. Fasikül, MEB., İstanbul, 1965-67.

Uzunçarşılı : İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi,* IV. C., 1 Kısım, TTK Ankara, 1956.

Ü1: *Divân-ı Pertev*, İstanbul Üniversitesi Ktp. T. No: 5515.

Ü2: *Divân-ı Pertev*, İstanbul Üniversitesi Ktp. T. No: 5587.

V: *Divân-ı Pertev*, Viyana Kaiserlich-Königlichen Hofbibliotek No: 74.

GİRİŞ

1. XVIII. Yüzyılda Siyasî ve Sosyal Durum:

XVIII. yüzyıl, Osmanlı İmparatorluğunun askerî, siyasî ve malî alanlarda gerilediği bir yüzyıldır. Bu yüzyılda içte isyanlar ve malî sıkıntılarla, dışarıda ise toprak kayıplarıyla sonuçlanan savaşlarla boğuşan İmparatorluk, artık eski zenginliğini ve büyüklüğünü kaybetmiştir.

Bu yüzyılda tahta çıkan ilk padişah III. Ahmet (1703-1730)'tir. III. Ahmet, kardeşi II. Mustafa'nın Edirne Vak'ası (1703)'ndan sonra tahttan indirilmesi üzerine 23 Ağustos 1703 tarihinde Edirne'de iken tahta geçer. Osmanlı Devleti'nin toprak kaybettiği ilk anlaşma olarak tarihe geçen Karlofça Anlaşması(1699)'nın ağır şartlarının devam ettiği bir dönemde padişah olan III. Ahmet, sanatkâr bir kişiliğe sahiptir. Şiirlerinde "Necîb" mahlasını kullanan III. Ahmet, şairleri ve bilginleri korumuştur. Hat sanatıyla da uğraşmış ve devrin meşhur hattatlarından Hafız Osman (ö.1698)'dan ders almıştır.[1] III. Ahmet 1717 tarihinde Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'yı sadrazamlığa getirir. Paşa ilk planda barış ve huzuru sağlamayı hedefler. Bu amaçla ağır şartlarına rağmen Avusturyalılarla Pasarofça Anlaşması(1718)'nı imzalar ve bu anlaşma halk tarafından sevinçle karşılanır.

III. Ahmet'in Damat İbrahim Paşa'yı sadrazamlığa getirmesiyle (1717) siyasî ve sosyal alanlarda birtakım gelişmeler olur. 1718-1730 yılları arasında "Lâle Devri" olarak adlandırılan barış ve huzur dönemi yaşanır. Özellikle Yirmisekiz Mehmet Çelebi (ö. 1732)'nin Paris'e elçi olarak gönderilmesi ve onun Osmanlı Devleti'nin geri kalmasının nedenleri ve hal çarelerini bir rapor halinde sadrazama sunması, önemli bir adımdır. Kendisiyle birlikte Paris'e giden oğlu Sait Mehmet Efendi (ö. 1761) de İbrahim Müteferrika (ö. 1745)'nın büyük tartışmalara neden olan ve Şeyhülislâm Abdullah Efendi'nin olumlu fetvasıyla son bulan, İstanbul'da matbaa kurma isteğine destek verir ve İstanbul'da bir matbaa kurulur.[2] 1727 tarihinde matbaanın kurulmasıyla basılan ilk kitapların dinî eserler yanında sözlükler, tarih ve coğrafya kitapları olması ayrı bir önem taşır. Yine İbrahim Paşa, Osman-zâde Tâ'ib (ö. 1724), Neylî (ö. 1748), Nahîfî (ö. 1738), Nedîm (ö. 1730) ve Sâlim (ö. 1725) gibi

[1] İA., C. 2, s. 36; Banarlı, C. II, s. 747.
[2] İA., C. 1, s. 165; Uzunçarşılı, IV. C., II. Kısım, s. 160.

şairlerin de içinde yer aldığı bir ilim heyeti kurarak Arapça ve Farsça yazılmış meşhur tarih kitaplarını tercüme ettirmiş ve Nedîm'i kendi adına açtığı kütüphanenin başına "hâfız-ı kütüb" olarak tayin etmiştir.[3]

Kısacası, sadrazamlığı müddetince fikir ve sanat erbabını koruması yanında mizacı gereği zevk ve eğlenceye düşkün biri olan Damat İbrahim Paşa döneminde eğitim ve kültür alanında büyük gelişmeler sağlanmıştır. Bu dönemde imar sahasında da dikkati çekecek oranda binalar, eğlence mekânları, kasırlar, yalılar yapılmış ve bu dönem "Lâle Devri" adıyla tarihe geçmiştir. Ancak bu huzurlu, ama biraz da şaşaalı dönem uzun sürmemiş ve isyancıların çıkardığı Patrona Halil İsyanı (1730) ile son bularak Paşa'nın hayatına mal olmuştur.

Patrona Halil İsyanı neticesinde III. Ahmet tahttan indirilmiş ve onun yerine II. Mustafa'nın büyük oğlu I. Mahmut (1730-1754) padişah olmuştur. I. Mahmut'un hükümdarlığının ilk iki yılı isyanları bastırmakla; daha sonraki yıllar, Rusya ile sürekli sınır anlaşmazlıkları, İran ve Avusturya ile hezimetle sonuçlanan savaşlarla geçmiştir. I. Mahmut, iyilik sever, yumuşak tabiatlı, cirit ve yüzmeye meraklı, bilgili bir padişah olarak bilinir. Şiirle de uğraşan ve "Sebkatî" mahlasını kullanan I. Mahmut, musikîde de üstatlardan kabul edilmektedir.[4]

I. Mahmut, döneminde de önemli bazı yenilikler kaydedilmiştir. Özellikle Hekimoğlu Ali Paşa'nın gayretiyle Lehistan'dan getirilen ustaların yardımıyla, matbaada basılacak kitapların kâğıdını karşılamak üzere 1746 yılında Yalova'da bir kâğıt fabrikası kurulmuştur.[5]

1754 yılında tahta geçen III. Osman (1754-1757), II. Mustafa'nın oğlu ve I. Mahmut'un iki yaş küçük kardeşidir. O, 55 yaşlarında iken tahta çıkmış ve üç yıl kadar süren saltanat devresinden sonra 1757'de ölmüştür. III. Osman, asabî bir mizaca sahip olduğundan başlıca icraatı devlet adamlarını sık sık değiştirmek olmuştur. Bu dönemdeki en büyük gelişme, kendisi de bir şair olan, şairleri ve sanatçıları koruyan Koca Râgıb Paşa'nın sadrazamlığa (1756-1763) getirilmesi ve bu sadrazamın imparatorluğa bir düzen vermeğe çalışmış olmasıdır.[6]

---

[3] **Uzunçarşılı**, IV. C., II. Kısım, s. 152; **Mazıoğlu II**, s. 131.
[4] **İA.**, C. 7, s. 164.
[5] **Uzunçarşılı**, IV. C., II. Kısım, s. 518-519.
[6] **İA.**, C. 9, s. 448.

1757 tarihinde tahta çıkan III. Mustafa (1757-1774) da Râgıb Paşa'yı görevinde bırakarak yenilik taraftarı olduğunu gösterir. Ancak 1765 yılında Koca Râgıb Paşa'nın vefat etmesi ve onun yerine atanacak devlet adamı bulunamayışı sebebiyle sıkıntılı yıllar yaşanır. III. Mustafa, askerî, malî ve idarî alanlarda ıslahat yapmak için Macar asıllı Baron de Tott (ö. 1793)'u kendisine danışman yapar. Mühendishâne-i Bahrî-i Hümâyûn (1776) açılır ve donanma için uzman yetiştirilmeye başlanır.[7] Ancak Osmanlı, iyi niyetli çabalarına rağmen 1768'de Rusya'ya savaş ilan etmek zorunda kalır. Osmanlı ordusu uzun süren savaşların verdiği yorgunluk ile Hotin muharebesinde yenilir. Daha sonra Çeşme limanındaki donanma Ruslar tarafından yakılır ve ordu büyük bir yenilgiye uğrar. Bu yenilgiler III. Mustafa üzerinde derin bir etki bırakır ve padişah 1774 yılında ölür.[8] Şairliğiyle de tanınan III. Mustafa, şiirlerinde "İkbâl" ve "Cihângîr" mahlaslarını kullanmış; astronomiyle ve hat sanatıyla da meşgul olmuştur.

Büyük kardeşi III. Mustafa'dan sonra padişah olan I. Abdülhamit (1774-1789), III. Ahmet'in oğludur. I. Abdülhamit tahta çıktığında kardeşi III. Mustafa döneminde başlayan Rus harbi ve değişik bölgelerde çıkan isyanlar devam ediyordu. Büyük bir kararlılıkla işe başlayan padişah, Rusları yenerek Küçük Kaynarca Anlaşması(1774)'nı imzalamış; çıkan isyanları kısa zamanda bastırmış; arkasından askerî alanda yapacağı yeniliklere başlamıştır. Mühendishâne-i Berrî-i Hümayûn (1782) bu dönemde açılmış, âtıl kalan Müteferrika Matbaası Beylikçi Râşit Efendi'nin gayretleriyle yeniden çalışır duruma getirilmiştir. Ancak Avusturya ve Rusya ile yapılan savaşlar, padişahın yapacağı ıslahatları sekteye uğratmış, Osmanlı Devleti'nin Özi Kalesi kuşatmasında Ruslara yenik düşmesiyle I. Abdülhamit çok üzülmüş ve 28 Mart 1789 tarihinde vefat etmiştir. I. Abdülhamit, Osmanlı padişahları arasında başarısızlığına rağmen iyi niyeti, dindarlığı ve gayreti ile tanınmış bir padişahtır.[9]

1789 yılında I. Abdülhamit'in yerine tahta geçen III. Selim(1789-1807)'in padişahlığı, Fransız İhtilali'nin de etkisiyle İmparatorluğun çok kritik bir dönemine rastlamıştır. İyi bir eğitimden geçmiş bir padişah olan III. Selim, devlet idaresinde ve

[7] BTK., C. 6, s. 194.
[8] İA., C. 8, s. 705.
[9] İA., C. 1, s. 73-75.

yönetiminde yenilikler yapmayı devletin bu durumdan kurtulmasının yegâne çaresi olarak görüyordu. Özellikle bozulan Yeniçeri teşkilatı yerine "Nizâm-ı Cedîd" adı verilen yeni bir ordu kurmuştur. Daha önceki yenilik tecrübeleri de dikkate alınarak daha bilinçli ve daha temkinli adımlar atılmıştır. Avrupa'ya gönderilen elçilerin raporları muvacehesinde bir komisyon oluşturularak "Islahat Programı" hazırlanmış ve padişaha takdim edilmiştir. Bu program askerî, idarî, ticarî, içtimaî ve siyasî alanlarda yapılacak yenilikleri içermektedir. Bazı kurumların ıslahı için nizamnâmeler çıkarılmış ve Avrupa'ya daimî elçiler gönderilmiştir. Ancak bu yenilik çalışmaları devam etmemiş; önce Fransa, daha sonra da İngiltere'nin Mısır'ı işgali, Rusya ve Avusturya'nın bitmek bilmeyen kötü emelleri, III. Selim'in devlet kurumlarında yapmak istediği yenilikleri aksatır.

III. Selim, Nizâm-ı Cedid'in askerî alandaki başarısını görünce Rumeli'de de böyle bir ordu kurmak ister. Padişahın bu fikri Yeniçerileri ve ıslahat karşıtlarını rahatsız eder. Kabakçı Mustafa İsyanıyla (29 Mayıs 1807) III. Selim tahttan indirilir ve katledilir.[10]

III. Selim, şairliğiyle beraber bestekârlığıyla da meşhurdur. "İlhamî", "Selim" ve "Selimî" mahlaslarını kullanan III. Selim, klâsik Türk musikîsine "sûz-ı dil-ârâ", "evc-ârâ" ve "şevk-efzâ" makamlarını kazandırmıştır.[11] Mevlevî olan padişah, Şeyh Gâlib'in de hâmisidir.

[10] İA., C. 10, s. 442-457.
[11] Banarlı, C. II, s. 748-749.

2. XVIII. Yüzyılda Edebî Durum:

İmparatorluğun içinde bulunduğu siyasî, malî ve iktisadî çöküntüye rağmen bu yüzyıl edebiyatı, bir önceki yüzyılın sanat anlayışının bir devamı olarak gelişmesini sürdürmüş; özellikle asrın başında III. Ahmet ve sonunda III. Selim dönemlerinde sanatçı ve şairlerin korunmasıyla edebiyat ve kültür alanında büyük bir gelişme görülmüştür. Bu gelişmenin sonucu olarak asrın başında Nedîm, sonunda da Şeyh Gâlib gibi edebiyatımızın iki büyük şairi yetişmiştir.

Bu yüzyıl edebiyatında dikkati çeken en önemli özellik şair sayısındaki artıştır. Bu yüzyılda divânı elimizde bulunan şair sayısı 168'dir.[12] Ancak bu artışa paralel olarak şiirde istenilen kaliteye ulaşıldığı söylenemez.

Bu yüzyılın belli başlı şairleri şunlardır: Nesîb Dede (ö. 1714) Dürrî (ö. 1723), Hasîb (ö. 1723), Osman-zâde Tâ'ib (ö. 1724), Kâmî (ö. 1724), Sâlim (ö. 1725), Câzim (ö. 1725), Nazîm (ö. 1726), Nedîm (ö. 1730), Sâmî (ö. 1733) İzzet Alî Paşa (ö. 1734), Râşid (ö. 1735), Seyyid Vehbî (ö. 1736), Nahîfî (ö. 1738) Âtıf (ö. 1743), Münîf (ö. 1743), Neylî (ö. 1748), Hâmî-i Âmidî (ö. 1748), Hâtem (ö. 1757-8), Âsım (ö. 1759), Nevres-i Kadîm (ö. 1761), Râtib Ahmed Paşa (ö. 1761), Haşmet (ö. 1761), Koca Râgıb Paşa (ö. 1762), Hâzık (ö. 1776), Fıtnat Hanım (ö. 1780), Kânî (ö. 1792), Esrâr Dede (ö. 1796), Şeyh Gâlib (ö. 1798), Neyyir (ö. 1800), Neş'et (ö. 1807), Pertev (ö. 1807) Sünbül-zâde Vehbî (ö. 1809), Enderunlu Fâzıl (ö. 1810) ve Sürûrî (ö. 1813)'dir.[13]

XVII. yüzyılda yaşamış olup da bu yüzyılın ilk yarısında etkisi devam eden iki büyük şair vardır. Bunlar Türk edebiyatında "hikemî" tarzın büyük ustası Nâbî (ö. 1712) ve kasidede Hint üslûbunun temsilcisi Nef'î (ö. 1635)'dir. Bu yüzyılda şairler, genellikle gazelde Nâbî'yi, kasidede de Nef'î'yi örnek almışlardır. Nedîm ise, gerek dil gerekse üslûp yönünden klâsik şiire getirdiği yenilikle, kendine özgü şiir tarzını geliştirmiş ve asrın ikinci yarısında yaşamış bir çok şair tarafından benimsenmiş ve izlenmiştir.[14] Bu yüzyılda Nâbî'nin etkisinde kalarak hikmetli söyleyişi tercih eden şairler: Dürrî, Sâlim, Râşid, Hâzık, Koca Râgıb Paşa, Neş'et ve Fıtnat Hanım;

---

[12] **TYDK**, III. C., Fasikül I, II, III, MEB, İst., 1965-67.
[13] **Mazıoğlu II**, s. 130; **BTK.**, C. 6, s. 194-203, **Uzunçarşılı**, IV. C., II. Kısım, s. 542-548.
[14] **Mazıoğlu II**, s. 131; **Horata**, s. 577.

Nedîmâne tarzı devam ettirenler: Âsım, Kâmî, İzzet Ali Paşa, Sünbül-zâde Vehbî, Enderunlu Fâzıl ve Pertev'dir.

Seyyid Vehbî, Neylî, Yenişehirli Belîğ ve Haşmet gibi şairler de şiirlerinde hem Nâbî hem de Nedîm etkisi bulunan şairlerden kabul edilmektedir.[15] Osmân-zâde Tâ'ib, Nazîm, Nahîfî, Akovalı-zâde Hâtem, Esrâr Dede ise her iki tarzın dışında kalan şairler olarak değerlendirilebilirler.[16]

Nâbî ve Nedîm etkisi devam ederken yüzyılın sonunda, kendine özgü bir üslûpla divan şiirine yeni bir soluk kazandırdığı her fırsatta ifade edilen Şeyh Gâlib yetişmiştir. Pertev'in de yakın arkadaşı olan Gâlib, **Divân**'ı ve **Hüsn ü Aşk** adlı mesnevisiyle divan şiirinin bu asırdaki son büyük temsilcisi olma özelliğini kazanmıştır.

Yüzyılın sonunda Nâbî ve Nedîm tarzında şiirler yazan Sünbül-zâde Vehbî, **Lutfiyye** adlı mesnevisi ile **Tuhfe-i Vehbî** ve **Nuhbe-i Vehbî** adlarını taşıyan manzum sözlükleriyle de tanınmıştır. Yine aynı tarzla açık saçık şiirler yazan ve mesnevileriyle tanınan bir diğer divan şairi de Enderunlu Fâzıl'dır.[17] Bu asrın önemli mesnevi yazarından biri de Nahîfî'dir. Nahîfî, Mevlânâ'nın Mesnevî'sinin tamamını manzum olarak tercüme etmiştir. Ayrıca **Mevlid, Mi'raciye, Hicret-nâme** ve **Hilyetü'l-Envâr, Ravzataü's-Safâ, Âsâf-nâme** adlı mesnevileri vardır.[18]

Bu asırda, mensur eserler bakımından da önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Özellikle tarih, tezkire, biyografi ve sefaret-nâme türünde yazılan eserler, kendi türünün başarılı örnekleridir. **Naimâ Tarihi**, Osmanlı Tarihleri arasında gerek dil gerekse olayların muhakeme edilişi bakımından seçkin bir yere sahiptir.

Naimâ (ö. 1716), Râşid (ö. 1735), Çelebi-zâde Âsım (ö. 1760), Silâhdâr Fındıklılı Mehmed Ağa (ö. 1724), Defterdâr Mehmed Paşa (ö. 1716), Şeyhî Mehmed (ö. 1732), Şamdanî-zâde Süleyman Efendi (ö. 1779) ve Ahmed Vâsıf Efendi (ö. 1806) bu yüzyılın önemli tarihçileridir. Vak'a-nüvis tarihçiliği bu yüzyılda önem kazanmış olup önemli vak'a-nüvisler yetişmiştir.[19]

---

[15] **Mazıoğlu II**, s. 13.
[16] **Mazıoğlu II**, s.132; **BTK.**, C. 6, s. 196; **Mengi**, s. 204.
[17] **Banarlı**, C. II, s. 783-784.
[18] **Mazıoğlu II**, s. 132.
[19] **Banarlı**, C. II, s. 784-787.

Bu asırda yazılmış şuara tezkireleri ise şunlardır: Mûcib (ö. 1726), Safâyî (ö. 1725) ve Sâlim (1743) tezkireleri, İsmail Belîğ Efendi (ö. 1729)'nin **Nuhbetü'l-Âsâr li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr**'ı, Râmiz (ö. 1786)'in **Âdâb-ı Zurafâ**'sı, Silâhdâr-zâde M. Emin (ö. ?)' nin **Tezkire**'si, Safvet (ö. ?)'in **Nuhbetü'l-Âsâr fî-Fevâidi'l-Eş'âr**'ı Esrâr Dede (ö. 1796)'nin **Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye**'si ve Enderunlu Âkif Bey'in Enderun'dan yetişen 24 şairi içeren **Mir'ât-i Şi'r** 'idir.[20]

Şeyhî (ö. 1732)'nin **Vakayi'ü'l-Fuzalâ**'sı, Uşşakî-zâde Hasîb (ö. 1723)'in **Zeyli Hadâ'ikü'l-Hadâ'ik fî-Tekmileti'ş-Şakâik**'i, Osman-zâde Tâ'ib'in **Hadikatü'l-Vüzerâ ve Hadikatü'l-Mülûk** adlı eserleri, Ahmed Resmî (ö. 1783)'nin **Sefînetü'r-Rüesâ** ya da **Halîfetü'r-Rüesâ**'sı ile **Hâmiletü'l-Küberâ**'sı, Müstakim-zâde Süleyman Sadettin Efendi (ö. 1788)'nin **Devhatü'l-Meşâyih, Mecelletü'n-Nisâb** ve **Tuhfe-i Hattâtin** adlı eserleri ve Şeyhülislâm Es'ad Efendi (ö. 1753)'nin **Atrabü'l-Âsâr**'ı bu asırda kaleme alınmış önemli biyografik eserler olarak zikredilebilir.[21]

Bursalı İsmail Hakkı (ö. 1724), Erzurumlu İbrahim Hakkı (ö. 1780), Şeyh Salâhî-i Uşşâkî (ö. 1781) XVIII. yüzyılın belli başlı mutasavvıf şair ve yazarlarıdır.[22]

Sefaret-nâme türünde eser yazanlar Yirmisekiz Mehmet Çelebi, Ahmet Resmî, Vâsıf Ahmet Efendi ve Rahmî (ö.1752)'dir. Bunlar arasında Yirmisekiz Mehmet Çelebi'nin "**Sefâret-nâme-i Fransa**" adlı eseri en önemlisidir.

Bu asırda yazdıkları "münşeat"larıyla tanınan şahsiyetler, Osman-zâde Tâ'ib, Nahîfî, Âtıf, Çelebi-zâde Âsım, Râşid, Râzî, Koca Râgıb Paşa ve Kânî'dir.[23]

Bu asır edebiyatını etkileyen en önemli gelişme mahallileşme cereyanıdır. Banarlı, mahallileşme cereyanını "*Türk dilinin ve Türk edebiyatının kendi içinde olgunlaşması ve millileşmesi manasında yerli ve halk tesirinde bir hareket.*"[24] olarak tanımlar. Bu cereyanın temelleri XV. asra kadar geri gitmekle birlikte, bilinçli adımlar ve somut örnekler bu yüzyılda ortaya çıkmıştır. XVII. yüzyılın sonlarında

---

[20] **Mazıoğlu II**, s. 132; **İpekten I**, s. 102; **BTK.**, C., 6, s. 2001; Agâh Sırrı Levend, **Türk Edebiyatı Tarihi**, C. I, TTK, Ankara, 1988, s. 254.
[21] **Uzunçarşılı**, IV. C., II. Kısım, s. 606-621; **BTK.**, C. 6, s. 200.
[22] **Uzunçarşılı**, IV. C., II. Kısım, s. 604-620; **BTK.**, C. 7, s. 299.
[23] **Mazıoğlu II**, s. 132.
[24] **Banarlı**, C. II, s. 745.

Nâbî ve XVIII. yüzyılın başlarında Sadî Çelebi'nin şiddetli çıkışları bütün yüzyıl şairlerini de etkilemiştir.

Bu mahallîleşme cereyanı, muhteva ile birlikte nazım şekillerine de etki etmiştir. Şarkı, murabba nazım şeklinden hareketle geliştirilmiş ve en güzel örneklerini de Nedîm'le bulmuştur. Bundan sonra şarkı yazma modası başlamıştır. Bir diğer önemli gelişme de bu yüzyılda divan şairlerinin hece vezniyle şiir yazmış olmalarıdır. Halk zevkinin etkisiyle divan şiirinin iki büyük şairi Nedîm ve Şeyh Gâlib hece vezniyle birer türkü yazmışlardır. [25]

Bu akımla birlikte manzum tarihte de büyük bir gelişme kaydedilmiştir. Lâle devri ile başlayan ve bir asır boyunca devam eden imar faaliyetleri inşâ edilen binalar, köşkler, saraylar, çeşmeler, yapılan eğlenceler, doğum, ölüm, düğün, sünnet, anlaşma gibi siyasî ve sosyal olaylara tarih düşürülmüştür. Kısacası devrin bütün olayları edebiyatın da konusu olmuştur. İstanbul ve İstanbul'da yaşanılan hayat her yönüyle bu dönem edebiyatına girmiştir.

Bu yüzyılda nazirecilik artarak devam etmiştir. Bu asırda belli mahfillerde bir araya gelen genç şairlerin şiir kabiliyetlerini geliştirmek üzere büyük şairlere ve birbirlerinin şiirlerine nazireler yazdıklarını görüyoruz. XVII-XVIII. yüzyılda Nef'î, Nâbî, Nedîm ve Şeyh Gâlib gibi üstat şairlerin yetişmesi, bu dönem nazireciliğinin gelişmesinde etkili olmuştur. XVIII. yüzyılda yetişen genç şairlerin çoğu, yukarıda saydığımız şairlerin şiirlerini tanzir etmişlerdir. Bu dönemin bir diğer özelliği de müşterek şiir söyleme geleneğinin yaygınlaşmış olmasıdır. Aynı mahfilde yetişen şairlerin şiir meclislerinde söyledikleri şiirlerde müştereklik bazan dörde kadar çıkmıştır. Hoca Neş'et ve talebelerinin oluşturduğu edebî mahfil, XVIII. yüzyıl İstanbul'unda oluşan edebî mahfillerin başında gelir. Bu mahfilin şöhreti Özbek ve Turan ülkelerine kadar yayılmıştır. Pertev, bu durumu Hoca Neş'et biyografisinde şöyle anlatır: "*Kendü cenābları daḫi bu fenn-i şerīfi ḫ'āhişgerāndan dirīġ buyurmayup ketebe vü ṭalebe ve tüvānger ü bī-nevāya künh ü ḥaḳīḳatle tedrīs ü taʿlīm ve ḥaṭṭā Özbek tā'ifesinden ve diyār-ı ʿAcem'den gelen ḳatı vāfir ẓurafā-yı Īrān u Turan'a ḳadar kendi zebānlarınuñ ḫurdesini tefhīm buyurduḳları cümlenin*

[25] Daha geniş bilgi için bkz. Cemâl Kurnaz, **Halk ve Divân Şiirinin Müşterekleri Üzerine Denemeler**, Akçağ Yayınevi, Ankara, 1990.

ma'lûmıdur."[26] Muallim Naci, Hoca Neş'et'in öğrenci yetiştirmesiyle ilgili olarak şu takdirkâr ifadeleri kullanır: "*Hoca Neş'et iyi bir şair veya edib olmamakla beraber iyi bir üstâd olabilmiştir. Bu da büyük bir şereftir. Kalem erbabını çoğaltmaya çalıştığı için, Osmanlıların daima kendisinin minnetdârı olması lazım gelir.*"[27]

Kısaca siyasî, askerî ve malî alandaki daralma ve gerilemeye karşın edebiyatta bir önceki yüzyılın gelişme çizgisi devam etmiştir denilebilir.

[26] **Pertev I**, yk. 3b.
[27] **OŞ**, s. 78.

I. BÖLÜM
MUVAKKİT-ZÂDE PERTEV'İN HAYATI VE ESERLERİ

1. Muvakkit-zâde Pertev'in Hayatı

XVIII. yüzyılın ikinci yarısı ve XIX. yüzyılın ilk çeyreğinde yaşamış bir divan şairi olan Muvakkit-zâde Pertev'in hayatı hakkındaki en geniş ve en güvenilir bilgi, şairin yakın arkadaşı Beylikçi İzzet (ö. 1809-10)'in 1219 H.=1804-5 M. tarihinde **Pertev Divânı**'na yazdığı "dibâce"de mevcuttur.[28] Kendisi de divân tertip etmiş bir şair olan Beylikçi İzzet tarafından yazılan bu "dibâce" Pertev'in altmış dört yıllık ömrünün altmış yıllık bölümü hakkında (1219 H.=1804-5 M. tarihine kadar) son derece önemli bilgileri içermektedir. Ayrıca **Pertev Divânı**'nın Pertevniyal Valide Sultan No: 801'deki nüshasında bu "dibâce"ye kimin tarafından yazıldığı bilinmeyen kısa bir "zeyl" yazılmış, bu "zeyl"de şairin 1219 H.=1804-5 M. yılından sonraki hayatı ve ölümü ile ilgili bilgiler ilâve edilmiştir. İzzet Bey'in yazdığı bu dibâce dışında, bizzat Pertev tarafından kaleme alınmış olan ileride ayrıntılı olarak üzerinde durulacak "Hoca Neş'et" ve "Şeyh Gâlib" biyografilerinde de şairin hayatına dair oldukça önemli bilgiler vardır.[29]

Bu birinci dereceden kaynaklar dışında **Şefkat**[30], **Silâhdâr-zâde**[31], **Es'ad Efendi**[32], **Ârif**[33], **Fatîn**[34] ve **Mehmed Tevfik**[35] tezkirelerinde; **Âyîne-i Zurefâ**[36], **Lügat-ı Târihiyye ve Coğrafiyye**[37], **Osmanlı Müellifleri**[38], **Esâmî**[39], **Tuhfe-i Nâ'ilî**[40], **Sicill-i Osmanî**[41]'de, İsmail Paşa'nın **İzâhu'l-Meknûn fi'z-Zeyli 'alâ-Keşfi'z-zünûn 'an-**

---

[28] Bu dibâce, **Pertev Divânı**'nın sadece **P, H, V, Ü1** ve **AK** nüshalarında bulunmaktadır.
[29] Şairin "eserleri" kısmında "Şu'arâ Tezkiresi" başlığı altında bu biyografiler hakkında bilgi verilecektir.
[30] **Şefkat**, s. 10b (**Tezkire**'de şairin adı yazılmış, hayatı ile ilgili bilgiler boş bırakılmış ve şiirlerine örnek olarak üç gazel verilmiştir.)
[31] **Silâhdâr-zâde**, yk. 12b (Bu **Tezkire**'de de Pertev'in sadece bir gazeli vardır.)
[32] **Bâğçe-i Safâ-endûz**, s. 23-24.
[33] **Ârif Hikmet**, s. 7a-7b.
[34] **Fatîn**, s. 23-24.
[35] **Kâfile-i Şu'arâ**, s. 73.
[36] **Âyîne-i Zurefâ**, s. 63-64.
[37] **Ahmet Rıfat**, s. 85.
[38] **OM**, C. III, s. 33.
[39] **Esâmî**, s. 90.
[40] **Tuhfe-i Nâ'ilî**, C. I, s. 117.
[41] **Mehmed Süreyyâ**, C. II, s. 36.

Esâmi'l-Kütübi ve'l-Fünûn[42], Gibb'in **Osmanlı Şiir Târihi**[43], Hammer'in **Osmanlı Şiir Tarihi**[44], Babinger'in **Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri**[45] ve Ahmed Cevdet Paşa'nın **Tarih-i Cevdet**[46] adlı eserlerinde de Pertev hakkında bilgi bulunmaktadır.

Ancak Beylikçi İzzet tarafından yazılan "dibâce"de; yukarıda bahsi geçen "Hoca Neş'et" ve "Şeyh Gâlib" biyografilerinde; **Ârif Hikmet Tezkiresi** ve **Âyîne-i Zurefâ**'da verilenler dışında kalan kaynaklarda yer alan bilgiler yetersiz ve biri diğerinin tekrarından ibaret bilgilerdir.

1.1. Doğumu ve Adı

Beylikçi İzzet'in "*Seyyid Muḥammed Pertev Efendi Ḥażretleri ki biñ yüz elli ṭoḳuz senesinde āstāne-i şevket-āşiyānede ḳadem-nihāde-i gehvāre-i vücūd olup . . .*" ifadesiyle verdiği bilgiye göre Pertev, 1159 H.=1746 M. yılında İstanbul'da doğmuştur[47]. Diğer kaynaklarda şairin doğum tarihi ile ilgili bir bilgi mevcut değildir[48]. Şairin asıl adının Muhammed olduğunda ondan söz eden bütün kaynaklar birleşirler. Yine kaynakların verdiği bilgiye göre Pertev, Sultan Ahmet Camii muvakkiti Çelebi Efendi'nin oğludur. Babasının bu görevinden dolayı "Muvakkit-zâde" lâkabıyla anılmıştır. **Pertev Divânı**'ndaki şu beyit de babasının mesleği hakkında kaynakların verdiği bilgileri doğrulamaktadır:

ʿAbdi daʿvet eylerüz Maʿbūda ʿabdiyyet içün
Biz Muvaḳḳit-zāde'yüz vaḳt-i ʿibādet beklerüz (G. CCXXIV/5)

Daha sonra ayrıca üzerinde durulacağı üzere Hoca Neş'et'in kendisine "Pertev" mahlasını vermesiyle de "Muvakkit-zâde Muhammed Pertev" olarak şöhret bulmuştur. Çelebi Efendi hakkında bilgi veren **Âyîne-i Zurefâ** yazarı Cemâleddin, Çelebi Efendi'nin Sultan Ahmed Camii yakınındaki Türbe Sokağı'nda oturduğunu şu cümle ile bildirmektedir: *"Ḫuld-āşiyān Sulṭān Aḥmed Ḫān-ı evvel Ḥażretlerinüñ*

---

[42] **Bağdatlı İsmail Paşa**, C. I, s. 492.
[43] **Gibb**, C. III-V, s. 415.
[44] **Hammer**, C. IV, s. 419.
[45] **Babinger**, s. 367.
[46] **Cevdet**, C. VIII, s. 215.
[47] **İzzet**, yk., 76a.
[48] **Ârif Hikmet**, yk., 7a; **Kâfile-i Şu'arâ**, s. 73; **Fatîn**, s. 23; **Âyîne-i Zurefâ**, s. 63; **OM**, C. III, s. 33; **Tuhfe-i Nâ'ilî**, C. I, s.117; **Mehmed Süreyyâ**, C. II, s. 36; **Bağdatlı İsmail Paşa**, C. I, s. 492; **Esâmî**, s. 90; **Gibb**, C. III-V, s. 415; **Hammer**, C. IV, s. 419; **Babinger**, s. 367.

cāmiʿ-i envār-ı lāmiʿi nezdinde vāḳiʿ Ṭürbe Zoḳağı'nda sākin Sulṭān Aḥmed muvaḳḳiti Çelebī merḥūmuñ maḥdūmı olup . . ." [49]

Bazı kaynaklarda şairin adı "Vak'a-nüvîs Muhammed Pertev"[50] veya "Vak'a-nüvîs Pertev"[51] olarak geçmektedir. Şairin bu sıfatla anılmasının sebebi, 1220 H.=1805-6 M. tarihinde Vâsıf Efendi'nin yerine vak'a-nüvîslik görevine atanmış olmasıyla ilgilidir. Pertev'in bu görevi üzerinde ileride ayrıca durulacaktır.

1.2. Eğitimi ve Mahlası

Pertev'in Hoca Neş'et'e intisap etmeden evvel nasıl bir eğitimden geçtiğine dair kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. İzzet'in "*terbiyet-i nüh-ābā-i ḳābiliyyet ile sinn-i şerīfleri derece-i temyīze resīde olduḳda Ḫıżr-ı istiʿdād-ı Ḫudādādları mā'ü'l-ḥayāt-ı füyūżātı cüst-cū iderek . . .*"[52] satırları ile **Âyîne-i Zurefâ**'daki "*sinni ḥadd-i temyīze bāliġ olduḳda taḥṣīl-i maʿārif ü hünere ṣarf-ı miknet ü himmet...*"[53] ifadelerinden ise, onun düzenli bir eğitimden geçmediğini anlamak mümkündür.

Pertev, 1175 H.=1761-2 M. yılında henüz on altı yaşında iken Hoca Neş'et'e intisap etmiş ve onun öğrencisi olmuştur. Şair Hoca Neş'et biyogafisinde bunu şu cümle ile bizzat ifade etmektedir: "*. . . mütercim-i faḳīr Pertev-i pür-taḳsīr biñ yüz yetmiş beş senesi meclis-i ders-i şerīflerine ḥāżır olup rūz-be-rūz naẓar-ı iksīrleri ḥaḳḳ-ı ʿācizānemde rūz-efzūn olarak BEYT*

Cenāb-ı Ḥażret-i üstāddan alup Pertev
Baña bu feyż-i süḫan andan iktisāb iledür" [54]

Pertev'in verdiği bu bilgiyi İzzet Bey dibâcede şu sözlerle tekrar ediyor: *"biñ yüz yetmiş beş senesinde ḫ'āce-i uṣūl-i fenn-i şerīʿat ü ṭarīḳat mü'ellif-i metn-i ḥaḳīḳat ü maʿrifet müfessir-i āyāt-ı insāniyyet maʿnā-yı terākīb-i ḥaḳḳāniyyet ḫulāṣa-i feyż-i Rabbānī heykelü'n-nūr-ı elṭāf-ı Ṣamedānī ḫalefü'ṣ-ṣıdḳ-ı silsile-i*

---

[49] **Âyîne-i Zurefâ**, s. 63.
[50] **Fatîn**, s. 23, **OM**, C. III, s. 33.
[51] **Âyîne-i Zurefâ**, s. 63.
[52] **İzzet**, yk. 176a.
[53] **Âyîne-i Zurefâ**, s. 63.
[54] **Pertev I**, yk. 3b.

ḫᵛācegān el-Ḥācc Neş'et Süleymān "edāma'llāhu ẓıllı irşādehū ve iḥsānehū ʿalā-mefāriḳinā mā-dāmeti'l-ezmān" efendimüz ḥażretlerinüñ baḥr-i muḥīt-i terbiyetine seyl-āb-ı ḥayṣiyyetlerini icrā idüp āyīne-i ṭabīʿatlarını ol rūşenger-i ḥaḳīḳate teslīm ve ḫiẓmet ü ʿubūdiyyet-i Ḥażret-i üstādı cümle mühimmātlarına taḳdīm itmeleriyle kesb-i derece-i kemāl ve rütbe-i nihāyeti ikmāl eyledüklerinde . . ." [55]

Pertev'in düzenli medrese eğitimi alıp almadığı hususunda hiçbir bilgiye sahip değiliz. Onun, Hoca Neş'et'in derslerine ve Anadolu Muhasebe Kalemine devam ederek kendisini yetiştirdiğini kaynaklardan öğreniyoruz.[56] Hoca Neş'et'in talebelerine okuttuğu derslerin başında *"Mesnevî"* gelir. Pertev'in bildirdiğine göre, Neş'et 14-15 yaşlarında iken babası ile beraber hacca gitmiş; dönüşlerinde Konya'ya uğrayarak Mevlânâ'nın türbesini ziyaret etmiş ve zamanın Mevlevî şeyhi Ebûbekir Çelebî (ö. 1775-6) hazretlerinden Mevlevî külahı giyerek bu tarikate intisap etmiştir.[57]

Pertev, herhangi bir tarikate girmemiş olmakla beraber Mevlevî muhibbi olduğunu Esrâr Dede'nin "Derviş Hulûs" maddesindeki *"muḥibbān-ı Mevlevī'den Seyyid Pertev Efendi ve sā'ir şuʿarā-yı ʿaṣr ile ekṣer vaḳtleri müşāʿare vü mülāṭafa ile güẕerān idüp"* [58] cümlesi ile şairin Mevlânâ için yazdığı iki methiye gazelden (G. III, IV) öğreniyoruz. Ayrıca, Pertev'in Mevlevîliğe ve Mevlevî şairlerle arkadaş olmasında, Galata Mevlevihânesi şeyhi ve yakın dostu Şeyh Gâlib'in etkisi de göz ardı edimemelidir.

Pertev Divânı'ndaki değişik tarikatlere mensup şahıslar için yazılmış tarihlerden Pertev'in bu tarikatlere, özellikle de "Nakşbendî" tarikatine ilgi duyduğunu görüyoruz. Aslında Pertev'in Nakşbendî tarikatine duyduğu bu yakınlık biraz da Hoca Neş'et'ten kaynaklanmaktadır. Pertev'in verdiği bilgiye göre Hoca Neş'et, Koca Râgıb Paşa'nın sadrazamlık makamında bulunduğu sıralarda yani 1168 H.=1754-5 M. tarihinde İstanbul'a gelen Bursalı Nakşbendî şeyhi Seyyid

---

[55] **İzzet**, yk. 176a.
[56] **Âyîne-i Zurefâ**, s. 63; **Fatîn** s. 24; **Ahmet Rıfat**, s. 85; **Cevdet**, C VIII, s. 216.
[57] **Pertev I**, yk. 2b.
[58] İlhan Genç, **Tezkire-i Şuʿarâ-yı Mevleviyye (İnceleme-Metin)**, AKM Yay., Ankara, 2000, s. 199.

Muhammed Emin Efendi ile tanışmış ve onun etkisinde kalarak bu tarikate sulûk etmiştir.[59] Bunun dışında Pertev'in,

Derdümi ṭarz-ı ġazelde saña eylerdüm beyān
Ben de derviş-i Ḥācī Bektaş olaydum kāşkī (G. DLXVI/2)

beytinden Bektaşî tarikatine ilgi duyduğu da anlaşılmaktadır.

Kaynaklar, şairin "Pertev" mahlasını almadan önce "Nûrî" mahlasıyla şiirler yazdığı konusunda birleşmektedirler.[60] Nitekim **Pertev Divânı**'nda "Nûrî" mahlasıyla yazılmış iki gazel vardır (G. XCV, CXCVIII). Şaire, "Nûrî" mahlasını "Nûr-ı Muhammed" isminden hareketle babası vermiştir. Pertev de **Divân**'ındaki

Nūrī'dür maḫlaṣ-ı dīrīne-i āṣār-ı faḳīr
Ki anı ḫīn-i velādetde dimiş idi peder

beytiyle kaynakların verdiği bu bilgiyi doğrulamaktadır (G. CXCVII/5).

Yine İzzet Bey'in bildirdiğine göre Pertev "Nûrî" mahlasıyla gazeller yazıp Hoca Neş'et'e sunmaktadır. Nûrî mahlasını beğenmeyen veya bizzat Hoca Neş'et tarafından kendisine bir mahlas verilmesini isteyen Pertev, yazdığı bir müzeyyel gazelde hocasından kendisine yeni bir mahlas vermesini istemektedir. Pertev'in hocasından mahlas talebini içeren gazelin matlaı şudur:

Ḫançerin beste görüp şanma miyāna zīver
İtmiş ʿuşşāḳına ḍarb itmek içün der-çenber (G. CXCVIII)

Şairin bu isteğinden sonra Hoca Neş'et de bir mahlas-nâme yazarak "Nûrî" mahlasını değiştirmiş ve ona "Pertev" mahlasını vermiştir. Beylikçi İzzet bu konuda şu bilgileri vermektedir: *". . . fī'l-aṣl iżāfet ile Nūr-ı Muḥammed diyü pederleri tesmiye ve telḳīb itmiş oldığına iḳtiżā'en Nūrī maḫlaṣıyla nigāşte-i ṣaḥāyīf-i maʿārif olan ġazellerini pīşgāh-ı feyż-iktināh-ı Ḥażret-i üstāda ʿarż buyurup deydene-i püser-ḫ'ānī üzre maḫlaṣ istidʿāsını mutażammın bir ġazel-i müzeyyel tarḥ ü taḳdīm ve Ḥażret-i üstād-ı müşārün ileyh daḫi Pertev maḫlasıyla şaʿşaʿa-i ḫurşīd-i hüner ve istiʿdādlarını tāk-ı muḳarnes-nitāḳ-ı çerḫe iʿlā vü tersīm . . ."*[61]

---

[59] **Pertev I**, yk. 5b.
[60] **Ârif Hikmet**, s. 7a; **Âyîne-i Zurefâ**, s. 63; **Cevdet**, C. VIII, s. 216; **Babinger**, s. 367; **Tuhfe-i Nâ'ilî**, C. I, s. 117.
[61] **İzzet**, yk. 176a.

Hoca Neş'et'in yazdığı mahlas-nâme şudur:[62]

Kār-fermā-yı ḳader-kārgeh-i ḳudretde
İtdi bir gevher-i tābāna beni rūşenger

Necm-i şāḳıb ne güher māh-ı saʿādet-pertev
Ufuḳ-ı maʿrifet-i mihr-i münīr-i ḫāver

Gerçi pākīze-sirişt āyīne-i ṣafveti
Minnet-i şayḳal-i rūşenger ider reng-āver

Līk ḫurşīd ü mehe bāʿiṣ-i rifʿat Pertev
Şeref-i ṣoḥbet-i şām ile füyūżāt-ı seḥer

Nām-ı Nūriyle mulaḳḳabdı semādan ẕātı
Böyle şebt itmiş idi şānını münşī-i ḳader

Ṣarf idüp maḳderetin eyledi çün ḥüsn-i sülūk
İtdi teslīm-i rıżā içre fidā cān ile ser

Güş-ı hūşını o ṣarf eyledi dürr-i süḫana
Bāreka'llāh ne deryā-dil-i pākīze-güher

Bildi ḳadr-i himem ü terbiyet-i ehl-i dili
Āferīn himmet-i vālāsına kim aldı naẓar

Oldı engüşt-nümā şöhre-i şehr ü emṣār
Gün-be-gün māh-ṣıfat oldı çü pertev-āver

Ola mümtāz diyü maḫlas ile her eşeri
Didi üstādı olan Neş'et-i kemter aḥḳer

Maḫlaṣ-ı maʿrifetüñ ola Muḥammed Pertev
Güş idenler ola meymūn u mübārek diyeler

İşr-i eslāfa sülūk eylemege saʿy eyle
Yād ola ḫayr ile nām u eşerüñ tā maḥşer

Saña ser-māye-i devlet Şeh-i kevneyn vaṣfı
Naʿtıdur ḫusrev-i maʿnā serine tāc-efser

El-ḥaẓer ẕerre ḳadar alma lisāna hicvi
Ṣaḳın ey nūr-ı baṣar çeşm-i dili kūr eyler

Nefʿī-i muʿcize-gū ile Fehīm'e naẓar it
Gör ser-encāmların kim saña ʿibret bu yeter

---

[62] **Divân-ı Neş'et**, s. 14-15.

Himmet-i ḥażret-i pīrān ile nāmuñ şānuñ
Ola ser-levḥa-i dīvānçe-i erbāb-ı hüner

Olasın mā-ḥaşalı cümle-i āmālüñde
Feyż-i tevfīḳi ile luṭf-ı Ḫudā'ya maẓhar

Yazalar nüh-varaḳ-ı mecmūʿa-i eflāke
Kilk-i zerle şeb ü rūz her eşerüñ tā maḥşer

Ârif Hikmet'in, herhalde ondan naklen Cemâleddin ve Ahmed Cevdet Paşa'nın bildirdiklerine göre şair,

"Pertev-gedā-yı lemʿa-i nūr-ı Muḥammedem"

mısraını, mahlasına işaret olarak yüzüğüne kazıtmıştır.[63]

1.3. Memuriyeti

Pertev'den bahseden kaynakların tamamı şairin Anadolu Muhasebe Kaleminde memuriyete başladığı konusunda birleşirlerse de Pertev'in bu memuriyete hangi tarihte başladığına dair bu kaynaklarda herhangi bir bilgi yoktur. Bu konuda en geniş bilgiyi Cemâleddin vermektedir: *". . . sinni ḥadd-i temyīze bāliġ olduḳda taḥṣīl-i maʿārif ü hünere ṣarf-ı miknet ü himmet ol eṣnāda Anaṭolı muḥāsebesi ḳalemine heves ü raġbet eyleyüp müddet-i vefīre ḳalem-i merḳūma müdāvemet itmiş ise de ḳalem-i mezbūrede her ne ḳadar müstaḥdem olsa ʿāḳibetü'l-emr kīsedār veya ḫalīfe olacaġı bedīdār oldıġından aḳlām-ı feyż-irtisām-ı Bāb-ı ʿĀlīde Āmedī Oṭasına istiḫdām olınmaḳ ümniyyesiyle biñ yüz ṭoḳsan sekiz ḫilālinde Anaṭolı ḳalemini bi'l-külliyye terkle nuḫbe-i üdebā ve ʿumde-i ʿurefā re'īsü'l-küttāb-ı esbaḳ ʿĀrif Efendi merḥūm ile ol dā'ire-i fāḫirede müşāreket baʿdehū Beyḫān Sulṭan kedḫudāsı Ḳırımī Cedīd Aḥmed Efendi ḳonaġına naḳl-i ḥareket ve bir müddetden ṣoñra Beglikci ʿİzzet Beg dā'iresinde ferş-i ḳālīçe-i iḳāmet idüp mīr-i mūmā ileyhüñ iʿānesiyle āmedī oṭasına bā-rütbe-i ḫ'āceganī dāḫil ve Vāṣıf Efendi yerine vaḳʿa-nüvislik ḫizmet-i merġūbesine nā'il olup . . ."*[64]

Bu bilgilere göre Pertev, on beş yaşlarında iken Anadolu Muhasebe Kaleminde çalışmak istemiş ve bir müddet burada çalışarak kendisini yetiştirmiştir.

---

[63] **Ârif Hikmet**, s. 7a; **Âyîne-i Zurefâ**, s. 63; **Cevdet**, C. VIII, s. 216.
[64] **Âyîne-i Zurefâ**, s. 63.

Ancak, burada ne kadar çalışırsa çalışsın ya "kîsedâr"[65] ya da "halîfe"[66] olmaktan başka ulaşacağı başka bir mevki bulunmadığından "Bâb-ı Âlî"de "Âmedî Odası"na tayin olunmak ümidiyle 1198 H.=1783-4 M. yılında bu daireyi tamamen terk etmiştir. Pertev daha sonra Beyhan Sultan[67] kethudası Kırımlı Ahmed Efendi'nin[68] konağına geçer. Kısa bir süre sonra buradan da Beylikçi İzzet Bey dairesine geçen Pertev, İzzet Bey'in yardımıyla önce "Âmedî Odası"nda "hâcegânlık"[69], 1220 H.=1805-6 M. Receb'inde de Vâsıf Efendi yerine "vak'a-nüvîslik" görevine atanır. Dîvân-ı Hümâyûn Âmedî Odası'nda Reisülküttab Muhammed Ârif Efendi (ö. 1812)'nin meclisine sık sık devam ettiği ve bu mecliste Hâlet Efendi (ö. 1822) ile tanıştığı da kaynakların naklettiği bilgilerdendir.[70]

Dibâce zeyli, **Fatîn Tezkiresi, Lügat-i Târîhiyye ve Coğrafiyye**'de ve **Târîh-i Cevdet**'te de Pertev'in memuriyeti hakkında zikredilen kaynaklardaki bilgiler tekrar edilmektedir.[71] Ahmed Vâsıf Efendi'nin **Mehâsinü'l-Âsâr ve Hakâikü'l-Ahbâr** adlı tarihini yayına hazırlayan Mücteba İlgürer de şairin vak'a-nüvis oluşu hakkında şu bilgileri verir: "*Vasıf Efendi 8 Cumadelula 1220 (5 Ağustos 1805) tarihinde azledilen Reisülküttâb Mahmud Raif Efendi yerine tayin edildi. Vak'a-nüvisliğe ise âmedî hulefâsından ve hâcegân-ı Divân-ı Hümâyun'dan Pertev Efendi tayin olundu.*"[72]

Es'ad Efendi, yukarıdaki bilgilerden farklı olarak Pertev'in İzzet Bey'in yardımıyla değil de Hoca Neş'et'in yardımıyla âmedî odasında işe başladığını *"Pertev maḫlasını lafẓen ve ma'nen alup himmet-i āgāhānesiyle Āmedī oṭasına girüp iyāb u ẕehāb idüp biñ iki yüz yigirmi senesi Recebinde Vāṣıf Efendi māḳām-ı*

---

[65] "*Saraylıların paralarının hesabını tutan ve saklayan kalfalar hakkında kullanılan bir tabirdir.*" **Pakalın**, C. II, s. 284.

[66] "*Vekil veya muavin demektir. Babıâlî ricâlinden amedci Beyin yanında çalışan katiplere "amedi hulefası"* denildiği gibi." **Pakalın**, C. I, s. 55.

[67] Beyhan Sultan (15 Aralık 1765-7 Kasım 1824) III. Mustafa ile Âdilşâh Kadın'ın kızı, III. Selim'in kız kardeşi. Özellikle III. Selim devrinde yıldızı parlayan Beyhan Sultan, İstanbul'da yaptırdığı sahilsaraylar, çeşmelerle şöhret olmuştur. Ancak ağabeyi Selim, 1807'de tahtan indirilip öldürülünce, Akıntıburnu'ndaki saraya çekilerek, sıkıntılı yıllar geçirmiştir. Daha geniş bilgi için bkz. **Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi**, YKM, İstanbul, 1999, C. I, s. 320.

[68] Adı geçen sahıs hakkında bilgi bulunamadı.

[69] *"Devlet dairelerindeki yazı işlerinin başında Defterdarlık ve Nişancılık gibi vazifelerde bulunanlar hakkında kullanılan bir tabirdir."* **Pakalın**, C. I, s. 56.

[70] **Âyîne-i Zurefâ**, s. 63; **Cevdet**, C. III, s. 216.

[71] **İzzet**, yk. 177b; **Fatîn**, s. 23; **Ahmet Rıfat**, s. 85; **Cevdet**, C. III, s. 216.

[72] Ahmed Vâsıf Efendi, **Mehâsinü'l-Âsâr ve Hakaîkü'l-Ahbâr**, (Yayınlayan: Mücteba İlgürer), TTK, Ankara, 1994, s. XXXIII.

riyāsete geçdükde ḫidmet-i vaḳāyiʿ-nüvīsī ḫıḍmet-i celīlesine meʾmūr . . ." cümlesiyle bildirmektedir.[73] Yukarıda adlarını zikrettiğimiz eserlerin dışındaki kaynaklarda şairin memuriyeti ile ilgili verilen bilgiler ise kısa ve birbirinin tekrarından ibarettir.

Pertev'in memuriyeti sırasında Sadrazam Yusuf Ziya Paşa[74] ile yakın ilişkiler kurduğunu görüyoruz. **Pertev Divânı**'da devlet ricalinden sadece Yusuf Ziya Paşa'nın methinde yazılmış bir "kıt'a" ile Paşa'nın huzurunda okunan bir "neşîde" vardır. Bu "neşîde"nin

Nice şād olmasun dil kim şu Pertev gibi bī-baḫtuñ
Ḥużūr-ı Ṣadr-ı aʿẓamda ġazel-ḫᵛān oldığın gördük (Neş. II/6)

beytinden Pertev'in sadrazamın bir meclisinde "gazelhân" olduğu anlaşılmaktadır.

Pertev'in memuriyeti sırasında kaleme aldığı "vakayi-nâme" üzerinde onun eserleri bahsinde durulacaktır.

1.4. Ailesi

İslâm toplumlarında Hz. Muhammed soyundan gelenlere her zaman sevgi ve saygı gösterildiği gibi devlet tarafından onlara özel bazı ayrıcalıklar da tanınmıştır. Sosyal statüde seyyitliğin öne çıkması insanların kendilerini bu zümreye dahil etme gayretlerini beraberinde getirmiştir. Özellikle XVIII-XIX. yüzyıllarda "seyyidlik" "nakîbü'l-eşrâflar" tarafından para ile alınıp satılan bir unvan olmuştur. Pertev de özellikle Hz. Muhammed için yazdığı na'tlerde ve Hz. Hüseyin için kaleme aldığı mersiyelerdeki

Pertevā āl-i Resūl'em ḥamdü li'llāh bī-gümān
Eylerem ceddüm Ḥüseyn-i Murtażā içün fiġān (Tah. II/7)

*

Cürmümi ceddüm Ḥüseyn'e ḥürmeten ʿafv eyleyüp
Ḳılma Seyyid Pertev-i nā-kāmı red rūz-ı cezā (G. I/5)

*

Çākeridür ālinüñ aṣḥābınuñ etbāʿınuñ
İtme Seyyid Pertev-i nā-kāmı red rūz-ı cezā (G. II/8)

---

[73] **Bağçe-i Safâ-endûz**, yk. 23b.
[74] Bilgi için bkz. **Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi**, YKM. Yay., İstanbul, 1999, C. 2, s. 689.

*

Seyyid Pertev ḳuluñ mücrimdür ġāyet
Āl-i Resūline idersin ḥürmet (Mün. 5/1-2)

gibi beyitlerde kendisinin Hz. Muhammed'in soyundan geldiğini yani "seyyid" olduğunu ifade etmektedir. Ancak onun bu beyitlerde kendini "seyyid" unvanıyla anması, Beylikçi İzzet ve Ahmed Cevdet Paşa'nın da onu bu unvanla anmaları yukarıdaki değerlendirmeler çerçevesinde kabul edilmelidir.

Kaynaklarda, Pertev'in babasının görevi dışında ailesi hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Ancak, Pertev ve Beylikçi İzzet divânlarındaki tarih manzumelerinden şairin evlendiği ve iki kız çocuğunun dünyaya geldiği anlaşılmaktadır. Pertev, "Emetullah" adını verdiği ilk çocuğu için yazdığı tarih manzumesinde, ailesi hakkında da önemli ipuçları da vermektedir:

Biñ iki yüz on altı Şa'bān'ı
On biri yazdıġı gice taḳvīm

Penc-şenbedi gerçi kim o gice
Bize itdürdi Cum'a veş ta'ẓīm

On bire çār-yek ḳala sā'at
Ḳademin kevne eyledi taḳdīm

Emetu'llāh isimlü bir duḫter
Pertev'e ya'nī virdi Ḥayy-i Ḳadīm

Bir oġulcıḳ ümīdin eyleriken
Bir kerīme 'ināyet itdi Kerīm (T. XIX)

İlk beyitte verilen tarih-i lafzî'den de anlaşıldığı üzere Pertev'in "Emetullah" adını verdiği kızı 11 Şa'bân 1216 H.=17 Aralık 1801-2 M.'de dünyaya gelmiştir. Bu tarihe göre şair elli beş yaşından sonra çocuk sahibi olmuştur.

"Bir oġulcuḳ ümīdin eyleriken"

ifadesinden ve kardeşinin "Muhammed" adını koydukları bir erkek çocuğunun doğumuna yazdığı tarih manzumesindeki

"Sülālemüz hele ḳat' olmadı bi-ḥamdi'llāh"

mısraından Pertev'in erkek çocuğunun olmadığını ve bundan da müteessir olduğu anlaşılmaktadır (T. XVIII/5). Yine bu manzumeden Pertev'in bir erkek kardeşi olduğu anlaşılmaktadır.

Beylikçi İzzet'in **Divânı**'nda, Pertev'in "Emetullah" adındaki kızından başka 1220 H.=1805-6 M. tarihinde dünyaya gelen ve Hoca Neş'et'in "Hasene" adını verdiği kızı için düşürülmüş bir tarih vardır. Pertev'in **Divânı**'nda ikinci kızı için düşülmüş bir tarih manzumesi olmaması dikkat çekicidir. İzzet'in Pertev'in Hasene adlı ikinci kızı için yazdığı tarih manzumesinin ilgili beyitleri şudur:

Çıḳdı (sevḳ) eyledi bu maʿyāyı
ʿİzzetā ṭabʿa mülhem-i ʿirfān

Pertev'i Ḥaḳ ebü'l-benāt itdi
Mışraʿından mücevher ile hemān[75]

(پرتوی حق ابولبنات ایتدی) 1386-166=1220 H.=1805-6 M.

1.5. Ölümü

Kaynaklar, Pertev'in 1222 H.=1807-8 M. tarihinde, Edirne'de öldüğü hususunda birleşirler.[76] Ancak, şairin ölümü hakkında en geniş bilgiyi Hoca Neş'et'in talebesi ve aynı zamanda Pertev'in de arkadaşı olan Seyyid Mustafa Resâ'nın istinsah ettiği **Pertev Divânı** yazmasında buluyoruz.[77] Pertev'in, Hoca Neş'et'in ölümü için yazdığı tarih manzumesinin başında müstensih tarafından yazılan mensur bölümde Pertev'in ölümü hakkında şu bilgiler yer almaktadır: *"Żiyā-yı ḫurşīd-i maʿrifet pertev-i mihr-i ʿilm ü faẓīlet ṣāḥib-i dīvān-ı belīġü'l-beyān devletlü Pertev Muḥammed Efendi Ḥażretleri biñ iki yüz yigirmi bir senesinde Mosḳov üzerine vuḳūʿa gelen sefer-i hümāyūnda ordu-yı żafer-būy-ı pādişāhīnüñ Der-saʿādet'den ḫurūcında bi'l-maʿiyye vaḳʿa-nüvīslik ve bölükāt-ı erbaʿa kitābetleriyle Der-saʿādet'den ḥareket ve ordu-yı hümāyūn ile Silistre ṣaḥrāsına varılup ḍarb-ı ḫıyām-ı iḳāmet eyledüklerinde üstād-ı üstādān cenāb-ı reşādet-iḳtirān kerāmetlü veliyy-i niʿmetümüz Ḫʷāce Neş'et Efendimüz Der-saʿādet'de piyāle-keş-i ecel olaraḳ neş'e-yāb-ı şarāb-ı kevṯer olduḳları vesāṭet-i zebān-ı ḫāme ile resīde-i semʿ-i teʾessürleri olduḳda merḥūm-ı müşārün ileyh efendimüze der-kār olan ḥāl-i*

---

[75] **Divân-ı İzzet**, s. 97-98.
[76] **Ârif Hikmet**, s. 7a-7b; **Fatîn**, s. 23; **Cevdet**, C. VIII, s. 215; **Âyîne-i Zurefâ**, s. 63; **Ahmet Rıfat**, s. 85; **OM.**, C. III, s. 33; **Tuhfe-i Nâi'lî**, s. 117; **Esâmî**, s. 91; **Gibb**, s. 415.
[77] **Divân-ı Pertev**, V nüshası, yk., 139a.

ʿubūdiyyetleri muḳteżāsınca ol ānda naḳş-ı ṣaḥīfe inṣād eyledükleri tārīḫlerdür ki bu maḥalle ʿayniyle yazılmış yalñız beş beyti seng-i ḳabr-i şerīfe taḥrīr ḳılınmışdur. Ṣāḥib-i dīvān müşārün ileyh ḥażretleri bu ḫaber-i küdūret-eşerüñ vürūdından ṣoñra üstād-ı müşārün ileyhe olan germī-i maḥabbetleri cihetiyle mizācları muḫtell olaraḳ günden güne ḫastalıḳları tezāyüd bulup ordu-yı hümāyūn yigirmi iki senesinde meştā-yı Edirne'ye ʿavdetinde her ne ise maʿan.....bend-i ricʿat olmışlar ise de Edirne'ye vürūdlarında hemān anlar daḫi vefāt buyurmışlar olmaġla Sezāyī Efendi Ḥażretleri ḳabr-i şerīfleri yanında defn olınmışlardur. Cenāb-ı Rabbü'l-ʿālemīn şefāʿat-i ʿaliyyelerine maẓhar u ḳarīn eyleye amīn."

Mustafa Resâ'nın da ifade ettiği gibi, Osmanlı-Rus harbi çıkınca Osmanlı Ordusu 1221 H.=1806-7 M. tarihinde İstanbul'dan hareket etmiş; Pertev de "vak'a-nüvîs"lik ve dördüncü bölükte "kitâbet" göreviyle görevlendirilmiştir. Ordunun Silistre'de dinlendiği günlerde Pertev'e Hoca Neş'et'in ölüm haberi ulaşır. Bu ölüm haberinden çok etkilenen Pertev, hocasının ölümüne bir tarih düşürür. Pertev'in yazdığı bu tarih manzumesinin beş beyti Hoca Neş'et'in mezar taşına hakkedilmiştir. Ordu, 1222 H.=1807-8 M. tarihinde Edirne Kışlağına geri döner. Hoca Neş'et'in ölümünden sonra hastalığı günden güne artan Pertev, burada vefat eder. Edirne'de bulunan Hasan Sezâyî (ö. 1737) Hazretleri'nin mezarı yanında defnedilir.[78]

Ahmed Cevdet Paşa, Ordunun Silistre'den Edirne'ye dönüşünü *"...artık Ṭuna yalısında bir iş ḳalmadı diyü Edirne'de meştā-nişīn olmaḳ üzre Ordu-yı Hümāyūn ile māh-ı Receb'üñ ikinci güni Silistre ṣaḥrāsından ḥareket ve on gün Şumnı'da istirāḥat ile māh-ı merḳūmuñ yigirmi birinci güni Edirne'ye muvāṣalat ve ḫāric-i şehrde nehr-i Meriç kenārında naṣb-ı ḫıyām-ı iḳāmet eylemişdür."* satırlarıyla tarih vererek ve daha ayrıntılı anlatır[79]. A. Cevdet Paşa'nın bu ifadelerinden de anlaşıldığı üzere, Ordu H. 1222 yılı Recep ayının ikinci günü Silistre'den geri dönmüş, on gün Şumnı'da istirahat ettikten sonra aynı ayın yirmi birinci günü Edirne'ye ulaşmıştır. Burada verilen tarihten de anlaşıldığı üzere şair, 1222 H.=1807-8 M. yılı Eylül ayının son günlerinde vefat etmiş olmalıdır. Beylikçi İzzet Bey'in dibâcesine yazılan zeylde de Pertev'in *"Edirne meştāsına duḫūl olınacaġı günlerde altmış dört yaşında iken*

[78] **Divân-ı Pertev**, V nüshası, yk. 139a.
[79] **Cevdet**, C. VIII, s. 215.

vefāt . . ."[80] ettiği bildirilmektedir ki bu da diğer kaynaklarda onun ölümü için verilen tarihi doğrulamaktadır. Ancak Es'ad Efendi'nin **Bağçe-i Safâ-endûz**'da şairin yaşını *"sinni mütenāhī-i tisʿīn olduġı ḥālde vefāt"* ibaresiyle doksanın üzerinde göstermesi ve defin yeri için de *"Cāmiʿ-i Şumnı"*yı[81] göstermesi diğer kaynaklarla çelişmektedir. Nail Tuman da aynı yanlışa değinerek *"Es'ad Efendi tezkiresinde Şumnı'da medfûn olduġını yazması doğru değildir."*[82] der.

Sürûrî (ö. 1813-4), Pertev'in ölümü için üç tarih düşürmüştür.[83] Bu tarihlerden mu'cem olanı ve en meşhuru

Şemʿ-i ʿömrin söndirüp Pertev Efendi'nüñ ecel
Kūy-ı ehl-i dilde muẓlim olmaduḳ ev ḳalmadı

Mıṣraʿ-ı tārīḫdür āh-ı şerer-pāş-ı ḳalem
Şāʿirānuñ şemʿ-i ümmīdinde Pertev ḳalmadı

(شاعرانك شمع اميدنده پرتو قلمدى 1222 H.=1807-8 M.)

manzumesidir. Bu tarih mısraı, şairden söz eden kaynakların çoğunda zikredilmiştir. Sürûrî'nin Pertev'in ölümü için yazdığı, **Divân**'ında da mevcut olan şu iki manzumenin tarih mısraları ise sadece **Ârif Hikmet Tezkiresi**'nde verilmiştir. Sürûrî'nin tarih-i menkut ile yazdığı kıt'alar şunlardır:

Söndirüp Pertev Efendi'nüñ ḥayāt-ı şemʿini
Rūzgār itdi perīşān dāniş aṣḥābın meded

ʿAynek it mihr ü mehi tārīḫe baḳ pīrī-i çerḫ
Yaḳdı Pertev sūz-ı hicrāniyle aḥbābın meded

(ياقدى پرتو سوز هجرانيله احبابن مدد 1222 H.=1807-8 M.)

Şuʿarā oldı tārmār sönüp
Pertev-i şemʿ-i cemʿ-i ehl-i kelām

Didi rūşen-dilān şu tārīḫi
Ḳıldı Pertev Efendi ʿadni maḳām

(قيلدى پرتو افندى عدنى مقام 1222 H.=1807-8 M.)

---

[80] **İzzet**, yk. 177b.
[81] **Bağçe-i Safâ-endûz**, s. 18.
[82] **Tuhfe-i Nâ'ilî**, C. I, s. 117.
[83] Sürûrî Mustafa, **Divân-ı Sürûrî**, Bulak, 1255, s. 296.

Keçeci-zâde İzzet Molla (ö. 1829) da Pertev'in ölümüne aşağıdaki tarihi düşürmüştür.[84]

Merg ile söndi cān-ı vaḳ'a-nüvīs
Şu'lesi bitdi şem'-i aḳlāmuñ

Şu'arā yazdı cevherī tārīḫ
Pertev'i gitdi şem'-i aḳlāmuñ

(پرتوی کتدی شمع اقلامك 1222 H.=1807-8 M.)

2. Eserleri

Pertev'in eserlerinden söz eden kaynaklar arasında bir tutarlılık yoktur. Bazı kaynaklar, şairin sadece **Divân** sahibi olduğunu bildirirken[85] Es'ad Efendi ve Ârif Hikmet, tezkirelerinde Pertev'in **Divân**'ı dışında bir de şu'arâ tezkiresi olduğunu ifade etmişlerdir.[86]

2.1 Divân:

Pertev'in **Divânı**, 1219 H.=1804-5 M. tarihinde arkadaşı Beylikçi İzzet Bey tarafından tertip edilmiştir. İzzet Bey, tertip edilen **Divân**'a bir "dibâce" yazarak Hoca Neş'et'e sunmuş; İzzet'in bu davranışına çok sevinen Hoca Neş'et, Hz. Muhammed'in sünnetine uyarak sırtındaki kürkü çıkarıp Pertev'e hediye etmiştir. "Dibâce"de bu konuyla ilgili olarak İzzet'in ifadeleri şöyledir: *"bin iki yüz on ṭoḳuz senesi müşarün ileyh Pertev Efendi ḥażretleriyle hem-zānū-yı bezm-i süḫan oldıġumuz eyyām-ı sa'ādet-irtisāmuñ birinde li-münşi'ihi:*

Eş'ār-ı nev ü kühen olup yād
Bezm olur idi bahār-ābād

mā-ṣadaḳı üzre devāvīn-i selef cilvegāh-ı nigāh ve te'eṣṣür-i müstaḳbele-i ḫalef-i pīş-nihād naẓar-ı intibāh ḳılınup..."[87]

Pertev de teşekkür için o anda on beyitlik bir kaside yazıp hocasına takdim etmiştir. **Divân**'da bu durumu belirten ifadeler şöyledir: *"İşbu dīvān-ı belīġü'l-beyān*

---

[84] Keçeci-zâde İzzet Molla, **Divân-ı İzzet (Bâhâr-ı Efkâr ,Tarih III)**, Bulak, 1255, s. 16.
[85] **Fatîn**, s. 23; **Âyîne-i Zurefâ**, s. 63; **Cevdet**, C. VIII, s. 216; **OM**, C. 3, s. 33; **Ahmet Rıfat**, s. 85; **Mehmed Süreyyâ**, C. 2, s. 38.
[86] **Bâğçe-i Safâ-endûz**, s. 23; **Ârif Hikmet**, yk.7a.
[87] **İzzet**, yk. 176b.

ḥużūr-ı Ḥażret-i āḫund-ı āli-şāna taḳdīm olınduḳda düş-ı kerāmet-pūşlarında bulınan ferveyi sāḥib-i dīvān cenāblarına ilbās ile iḳtibās-ı sünnet-i ḫayrü'n-nās buyurmalarına teberrüken ṣāḥib-i dīvānuñ müşârün ileyhe daḫi mürtecilen ve bedāheten bilā-tesvīd inşād eylediği ḳaṣīde-i belīġadur."[88]

Gibb, yukarıda anlatılanları yanlış anlamış ve farklı nakletmiştir: "*İzzet Bey, şiirlerini bir Dîvân halinde güzelce tertip etmiş olarak Pertev Efendi'ye getirip gösterince Hz. Peygamber'in yaptığı gibi üzerindeki cübbesini çıkarmış ve İzzet'in omuzuna atmıştır*"[89] Gibb'in verdiği bu yanlış bilgiyi Ayşe Gürol da aynen tekrar etmiştir.[90]

Beylikçi İzzet, **Pertev Divânı**'nın tertip tarihi için biri Türkçe biri de Farsça olmak üzere iki tarih düşürmüştür:

Buldı Dīvān-ı cenāb-ı Pertev
Feyż-i üstād ile zīb ü zīnet

Kilk-i ʿİzzet daḫi tebrīk iderek
Ṣebt-i tārīḫe idince niyyet

Medd ile ism-i Celāl imdādı
İrişüp oldı medār-ı ḳuvvet

Didüm ol demde mücevher tārīḫ
Pertev-i lemʿa-i mihr-i Neş'et
پرتو لمعهٔ مهر نشأت (1219 H.=1804-5 M.)

گفتم عزت نام این دیوانچه میباید نهاد
گفت یك پیر حقیقت ترجمان عشق نه

باز تاریخی بجستم گفت آن صاحب رشاد
نطق ما را کن حساب و تام تاریخش بده
(1219 H.=1804-5 M.)

Pertev de **Divân**'ı tertip edildikten sonra üç beyitlik bir kıt'a (Kt. XII) ve bir tarih manzumesi yazar. Bu tarih manzumesinde Pertev, arkadaşı Beylikçi İzzet'i

---

[88] **Divân-ı Pertev**, yk. 174b.
[89] **Gibb**, C. III-V, s. 415.
[90] Ayşe Gürol, "Vaka'nüvis Pertev Mehmed Efendi ve Divânı (İnceleme-Tenkidli Metin)", İstanbul Ün. Sosyal Bilimler Ens., (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 1994, s. XIX.

övdükten sonra kendi şiirleri hakkında da önemli ipuçları verir ve şu tarih beytini düşürür:

N'ola târîḫi olsa cevherdâr
Ziver-i meşḳ-i ʿaşḳ-ı Pertev'dür
(زیور مشق عشق پرتودر 1219 H.=1804-5 M.) (T. XXXVII/10)

İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu'nda, biri şairin müsvedde halinde yazdığı şiir mecmu'ası[91] olmak üzere **Pertev Divânı**'nın on

[91] Adı geçen bu kataloğun dışındaki kaynakların söz etmediği, içinde kendi şiirlerinden 1 tarih, 1 kıt'a, 2 tahmis ve 2'si Farsça olmak üzere 25 gazelin bulunduğu ve bizzat Pertev tarafından yazılmış müsvedde halinde bir şiir mecmu'ası vardır. Mecmuanın düzenlenme tarih belli değildir. Ancak yk. 45a'daki kıt'anın sonunda 11 Cemâziye'levvel 1214H.=11 Ekim 1799M. tarihi yazılmıştır. Bu mecmu'ada bulunan bazı şiirlerin başındaki nottan Ârif Efendi'nin de mecmu'aya kendi şiirlerini yazdığı anlaşılmaktadır. Yalnız şairin en yakın arkadaşlarından Şeyh Gâlib'in **Divânı**'nda Pertev tarafından düzenlenmiş bir mecmu'aya yazılmış bir takriz vardır. Ancak aşağıdaki beyitlerden de anlaşılacağı üzere Gâlib tarafından yazılan takrizdeki mecmu'a ile eldeki müsvedde mecmuanın bir ilgisinin olmaması gerekir:

Ḫoşā ceride-i nev-cild-i āsmān-miṣāl
Ki naḳş-ı zer-keşi hep zühre māh u mihr-i cemāl

Degül ceride-i eşʿār şanki cilve ider
Nigār-ḫāne-i Erjeng içinde bikr-i ḫayāl

Yā ḫod ki Cedvel-i Simin-i şaḫn-ı Saʿd-ābād
Kenārı sāde-ruḫān ile şāfî māl-ā-māl

Ya eylemiş ola bir dil-rübā-yı sim-endām
Bu ḫaclegehde der-āġūş şāhid-i āmāl (Gâlib, s. 112)

Mecmu'adaki şiirlerin dökümü şöyledir:1b'de Hulûs'un bir gazeli, 2a boş, 2b'de Ârif'e ait bir gazel, 3a'da Gâlib'in bir tarihi ve Pertev'in Tarih-i Lihyesi, 3b'de Nesîb'in bir gazeli ile Pertev'in aynı vezin ve redifte gazeli, 4a'da Seyyid 'Atâ Efendi'nin yukarıdaki gazelle aynı vezin ve redifteki beyti ve Pertev'in başka bir gazeli, 4b-5b'da Ârif'in muamma şerhi, Pertev'in muamma ile ilgili bir notu, 6a'da Ârif Efendi'nin mensur Lügaz'ı, 6b'de Pertev'in iki gazeli, 7a'da Seyyid Yahya Efendi'nin Farsça bir gazeli ile Ârif'in yazdığı bir vefat tarihi, 7b-8a'da Ârif'in başka bir tarihi var. 8b-9a'da Sa'îd'in muhammesi; 9b'de Ârif'in Farsça gazeli, 10a'da Fedâyî-i Kîşî'nin Farsça bir gazeli ile Ârif'in iki beyti, 10b'de Pertev'in iki gazeli, 11a'da mahlası belli olmayan bir gazel, 11b'de Ârif'le Pertev'in müşterek yazdıkları gazel, 12a'da Pertev'e ait bir gazel ve kıt'a, 12b'de mahlası belli olmayan "-ı gördüñ mi" redifli gazel ile aynı vezin ve redifle yazılmış Pertev'in gazeli, 13a'da Ârif'in, Neş'et ve Atîk'in yukarıda gazelle aynı kafiye ve redifle yazılmış gazelleri, 13b-14a'da Pertev'in Nedîm'in gazeline yazdığı tahmis, 14a-15b Pertev'in Ârif Süleyman Bey'in gazeline yazdığı tahmis, 15a-15b'de Şeyhülislâm-ı esbak Şerîf Efendi'nin Divânçe'sinden seçilmiş beyitler, 16a'da Hoca Neş'et'in "Ġamdan ölmem ḳorḳaram ġayret helāk eyler beni" mısraına 'Atâ'nın yazdığı tazmin, 16b'de Pertev'in müzeyyel gazeli, 17a'da Zihnî'nin ve17b'de Ferrî'nin aynı redifle yazılmış müzeyyel gazelleri, 18a'da Pertev ve Zihnî'nin aynı vezin ve redifli Farsça gazelleri, 18b-19b'de Gâlib'in iki gazel olmak üzre Pertev ve Ârif'in Hoca Neş'et'in "Ġamdan ölmem ḳorḳaram ġayret helāk eyler beni" mısraını tazmin ettikleri gazelleri, 20a'da Pertev'in Farsça ve Türkçe tercümesi olan gazelleri, 20b'de 'Atâ Efendi ve Pertev'in aynı kafiye ve redifle yazılmış gazelleri, 21a'da Şâhid adlı bir şairin Hâfız'in "بخال هندویش بخشم سمرقند و بخارارا" mısraına yazdığı tazmin ve iki Farsça beyit var. 21b-22b'de "Neşîde-i Teşhîziyye" başlıklı bir hikâye, 23a'da Ârif, Kâsım-ı Envâr, Sa'dî'nin beyitleri, 23b-25a'da Şeyh Gâlib'in bir mektubu "*Gâlib Dede cenāblarınuñ aḥbāblarından Aḥmed Ağa-nām bir ẕata yine*

yazması tanıtılmıştır.[92] Yaptığımız araştırmalar sonucunda **Pertev Divânı**'nın yazma sayısı on dört olarak tespit edilmiştir. Bunlardan on ikisi Türkiye kütüphanelerinde, biri Medine Şeyhülislâm Ârif Hikmet Kütüphanesinde biri de Viyana Kraliyet Kütüphanesinde bulunmaktadır. Ayrıca **Pertev Divân'ı** 5 Safer 1253 H.=11 Mayıs 1837 M.'de Bulak'ta basılmıştır. **Osmanlı Müellifleri**'ndeki "*Müretteb Divânı varsa da matbu degildir*"[93] ifadesinden Bursalı Mehmed Tahir'in **Divân**'ın bu baskısından haberdar olmadığı anlaşılmaktadır.

2.2 Şu'arâ Tezkiresi

Pertev, Hoca Neş'et Efendi'nin hâl tercümesinde "*. . . bu esnāda tesvīd ü tebyīżiyle meşġūl oldığum teẕkire-i şuʿarāda yegān yegān gerek ḥażret-i aḫund-ı ʿālī-şānuñ ve gerek iḫvān-ı ʿazīzānuñ mufaṣṣal ve meşrūḥ terceme-i ḥāllerinden şerḥ ü beyān eyledüm.*"[94] ifadesiyle bir **Tezkire-i Şu'arâ** yazdığından söz etmektedir. Ancak Ârif Hikmet, Pertev'in Hoca Neş'et biyografisinde verdiği bilgiye dayanarak şairin bir tezkire yazmakla meşgul olduğunu söylediğini fakat böyle bir eserin mevcut olmadığını şu sözlerle bildirmektedir: *Teẕkire-i şuʿarā taḥrīriyle iştiġālini iḫbār ider imiş. Lākin mānend-i ʿanḳā ism-i bī- müsemmā ḳalmış.*"[95] Es'ad Efendi ise, **Bağçe-i Safâ-endûz**'da bir rivayete dayanarak Pertev'in, Hoca Neş'et'in öğrencilerinin hâl tercümelerini içeren bir tezkire yazdığını ama tezkirenin ortada olmadığını *"Ḫʿāce-i merḥūmuñ āḥvāl-i şāgirdānından ʿibāret bir teẕkire tertīb itmiş*

---

eḥibbāsından biri ney-zen-i bi-nagme diyü laṭife taḥrir itmekle teẕkiresine cevāblarıdur" ve bir fetva örneği var. 25b'de Farsça bir gazel, 26a'da Selim'in naziresi; 26b'de tarihçi Şeref'in Farsça bir gazeli, 27a'da Pertev'in gazeli ve Vahîd'in bir beyti; 27b'de Pertev'in gazeli, 28a'da Türkçe dört beyit, Hasan Paşa'nın iki beyti ve Mütenebbî'nin Arapça üç beyti, 28b'de Hafî'nin bir gazeli, Fesîhî'nin bir beyti, Âmir Bey'in iki beyti ve Ârif'in iki beyti, 29a'da "hicâb" redifli mahlası olmayan bir gazel, 29b-30'da Pertev'in aynı redifle yazdığı iki gazeli ile başka bir gazeli, 30b'de Gâlib Dede'nin "gürûh-ı Mevlevî" redifli gazeli, 31a-31b'da Ârif'in aynı gazele yazdığı tahmis ve lügazı, 32a'da Pertev'in gazeli ve Sa'îd Efendi'nin iki beyti, 32b'de Kelîm'in Farsça gazeli ile Hâlet Efendi'nin gazelleri, 33a'da İlhâm (III. Selim)'in gazeli, 33b Ârif'in iki tarihi, 34a-34b'de Pertev'in iki gazeli, 35a'da Ârif'in gazeli; 35b-36a'da Ârif'in iki tarihi; 36b'de tarih, 37a-37b'de Gâlib'in iki gazeli, 38a boş; 38b'de Ârif'in Farsça iki şiiri, 39a boş; 39b-40a'da Ârif'in üç gazeli; 40b boş, 41a'da Hoca Neş'et'in Farsça bir gazeli, 41a-41b'de Ârif'in iki gazeli, 42a boş; 42b'de Pertev'in gazeli, 43a'da mahlası belli olmayan bir gazel, 43b'de Pertev'in bir gazeli, 44a boş; 44b'de Râşid'in gazeline yazılan tahmis ve bir kıt'a, 45b-56a boş.

[92] **TYDK**, C. IV, Fasikül III, s. 1009-1012.

[93] **OM**, s. 33.

[94] **Pertev I**, s. 4a.

[95] **Ârif Hikmet**, s. 7a.

ise de ne müṭāla'aya mebnī ise ketm ü maḥv eylediği menḳūldür." cümlesiye bildirir.[96]

Bu ifadelerden de anlaşıldığı üzere Pertev'in bir tezkire yazmayı düşündüğü fikri kesindir. Bu şairler tezkiresi için "Hoca Neş'et" ve "Şeyh Gâlib" biyografilerini yazdığı ancak Ârif Hikmet'in ifadesi ile *"mānend-i 'anḳā ism-i bī- müsemmā"* olduğu söylenebilir.[97] Yalnız şairin bu tezkireyi neden bitirmediği hakkında ise herhangi bir bilgiye sahip değiliz.

2.3 Vakayi'-nâme

Pertev'in ömrünün son yıllarında resmî "vak'a-nüvîslik" görevine atandığını ve bu görevi sebebiyle 1806 yılında çıkan Osmanlı-Rus savaşına bizzat katıldığını daha önce belirtmiştik. Pertev'in bu görevi sırasındaki resmî kayıtları içeren notlarının akıbeti hakkında kaynaklarda çelişkili bilgiler vardır. Bu konuda Ahmed Cevdet Paşa *". . . ve gerek 'Āmir Beg'üñ gerek selefī Pertev Efendi'nüñ yazmış oldukları vaḳāyi' cerīdesi 'Āṣım Efendi'ye verilmek üzre Edirne'den İstanbul'a gönderilmiş ise de cerīde-i merḳūmede ber-vech-i ātī ḳā'im-maḳām olan Ṭayyār Paşa ḥaḳḳında ẕemmi müş'ir fiḳralar olmaġla bunları Beylikçi 'İzzet Bey maḥv u iṣbāt ile yeñiden ḳaleme alarak cerīdeye öylece derc idilmiştir."*[98] satırlarıyla Pertev'in ölümünden sonra 'Âmir Bey'in bu vak'a-nüvîslik göreviyle görevlendirildiğini, Âmir ve Pertev'in yazdıkları "vakayi'-nâme"nin İstanbul'da bulunan Âsım Efendi'ye verilmek üzere gönderildiğini, ancak yazılan bu notlarda Tayyar Paşa aleyhine bir takım ibareler olduğu gerekçesiyle Beylikçi İzzet tarafından yeniden yazıldığı ifade etmektedir.

Cevdet'in naklettiği bu bilgiyi özetleyen Mehmet Tahir **Osmanlı Müellifleri**'nde: *"Zamānı vaḳāyi'ine dā'ir yazdığı tārīḫçesi ḫalefī olan 'Āmir Beg tarafından teẕyīl idilmişdir ki bu da ġayr-ı maṭbū'dur."*[99] der. Babinger; *"Pertev'in tarihî yazıları yalnız birkaç defter büyüklüğünde olup gaip olmuş imiş"* [100]; **Türk**

---

[96] **Bağçe-i Ṣafâ-endûz**, s. 18.
[97] Pertev'in yazdığı Şeyh Gâlib biyografisi Dr. Abdulkadir Gürer tarafından bulunarak yayımlanmıştır. *Türkoloji Dergisi*, VIII. C-1. Sayı, Ankara, 2000, s. 203-225; Hoca Neş'et biyografisi ise Hoca Emin Efendi'inin **Kethüdâ-zâde Efendi'nin Terceme-i Hâline Zeyl** adlı eserin sonunda eski harflerle yayımlanmıştır. İst., 1294.
[98] **Cevdet**, C. VIII, s. 215.
[99] **OM**, C. III, s. 33.
[100] **Babinger**, s. 367.

Edebiyatı Ansiklopedisi'nde de "*Tarih kitabı yoktur, notları Mütercim Âsım'a aktarılmıştır.*"[101] şeklindedir.

Türkiye kitaplıklarında yaptığımız araştırmalar sırasında Pertev adına kayıtlı böyle bir esere rastlamadık. Yazma eser kataloglarında da Pertev adına kayıtlı bir "Vakayi-nâme" mevcut değildir.

2.4 Şerh-i Yek-Beyt-i Süleymân Neş'et

Şair hakkında bilgi veren kaynakların bahsetmediği, sadece **Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu**'nda Pertev adına kayıtlı "**Şerh-i Yek-Beyt-i Hazret-i Neş'et**" adlı bir eser vardır.[102] Eserin tamamı dokuz yaprak olup Hoca Neş'et'in,

عجبست خسرو شیرین هنر
بین که گلگونش بنفشج کون شد

Farsça beytinin Mirzâ Abdulkadir-i Buharî tarafından yapılmış seksen beş beyitlik şerhidir. Bu eserin sadece mukaddimesi Pertev tarafından yazılmıştır(yk.1b-5a). Dolayısıyla Perteve'e ait böyle bir eser mevcut değildir.[103]

---

[101] **TEA**, C. 7, s. 245.

[102] Karatay, F. Edhem, **Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmalar Kataloğu**, C., II, İst., 1961, s. 221.

[103] Pertev, mukaddimede eserin yazılış hikâyesini anlatmaktadır. Pertev'in verdiği bilgiye göre Hoca Neş'et, yukarıdaki Farsça beytinin öğrencilerin dilinde dolaştığını duyunca şerh etmelerini ve en iyi şerh edene de sırtındaki kürkü hediye edeceğini söyler. Öğrencilerden her biri bu beyte farklı anlamlar vermiş; ancak bir türlü hocaya beğendirememişlerdir. Öğrenciler kendi aralarında hoca kürkü vermemek için mi kimsenin şerhini beğenmiyor diye düşünmeye başlarlar. Aradan bir kaç yıl geçtikten sonra Pertev, bir kış günü Hoca'nın konağına giderken yolda bir olayla karşılaşır. Baş ve ayakları yalın, elbisesi yırtık fakat genç ve güzel bir Mısırlı dilenci kadının âh u figân ederek Hz. Muhammed ve Hz. Fatıma'yı öven kaside okuduğunu görür. Kızın bu çığlıklarını işiten halk hayrete düşüp başına toplanır. Pertev de merakla olayı bizzat müşâhede ederek kadının irticalen bu kasideleri söylediğini görür. Pertev, olaydan etkilenir ve gördüğü olayı Hocasına anlatmayı plânlayarak makamına gider. Hoca Neş'et, bir kaç yıl önce öğrencilerine şerh etmek üzere verdiği yukarıdaki beyti keramet eseri olarak Pertev'in yolda gördüğü dilencinin durumuna benzer bir şekilde açıklar ve Pertev gördüklerini anlatmaktan vazgeçer.Daha sonra Hoca Neş'et, talebesi Mirzâ Abdulkadir-i Buharî'nin yazdığı manzum şerhi beğenerek verdiği sözü tutar ve latifelerle kürkünü Mirzâ Abdulkadir'e hediye eder. Böylece öğrencilerin hocaları hakkındaki şüpheleri giderilmiş olur. Eserde Pertev'in yazdığı bu mukaddimeden sonra Mirzâ Abdulkadir'in seksen beş beyitlik Farsça manzum şerhi yer alır.

II. BÖLÜM
MUVAKKİT-ZÂDE PERTEV'İN EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE DİVÂNI'NIN İNCELENMESİ

1 PERTEV'İN EDEBÎ KİŞİLİĞİ

1.1 Edebî Kişiliği

Pertev'in hayatı hakkında bilgi veren bazı biyografik eserlerde, onun şairliğiyle ilgili olarak da bir takım değerlendirmelerde bulunulmuştur. Pertev'in şairliği hakkında ilk değerlendirme *". . . pertev-i ḥurşîd-i sipihr-i kemâl ve nûr-ı māh-ı ufḳ-ı ifżâl āb-ı rûy-ı hüner-mendân ser-âmed-kerde-i süḫan-sencân şeh-beyt-i ḳaṣîde-i ġarrā-yı maʿrifet mıṣraʿ-ı mümteniʿü'n-naẓîr-i dîvânçe-i faẓîlet ḫalḳa-i ders-i maʿârifüñ ser-bülendi Seyyid Muḥammed Pertev Efendi Ḥażretleri ki . . ."* ifadesiyle yine Beylikçi İzzet tarafından yapılmıştır.[104] Biraz da dostluk gayretiyle yazılmış olan bu satırlar onun şairliği hakkında gerçek bir değerlendirmeyi ifade etmekten uzaktır.

Es'ad Efendi *"Ekşer-i ebyātı Nedîm tarzında olan dîvān-ı eşʿârı yādgār-ı aʿṣār . . ."* [105]; Ârif Hikmet de *"Nedîm eṭvārına kilitlü dîvān-ı eşʿārı vardur"* değerlendirmesiyle Pertev'in Nedîm takipçisi bir şair olduğunu tezkirelerinde ifade etmişlerdir.[106] Fatîn ise *"Ḫʿāce Neş'et Efendi Merḥūm'uñ şākirdān-ı şāḥib-ʿirfānından olup bir ḳıṭʿa dîvān-ı belāġat-ʿunvānıyla cerîde-i ʿālemde ibḳā-yı nām u şān eylemişdür."* şeklindeki genel bir ifadeyle onun şairliği hakkında doğrudan bir değerlendirme yapmamıştır.[107] Ahmed Cevdet Paşa da Fatîn'in yukarıdaki ifadesine benzer *"Ḫʿāce Neş'et Efendi Merḥūm'uñ şākirdānı beyninde fā'iḳü'l-aḳrān ve müşārün bi'l-benān bedīʿü'l-beyān ve ṣāḥib-i dîvān bir ẕāt-i sütūde-ṣıfātdur"* sözleriyle Pertev'i övmüştür.[108] Cemâleddin **Âyîne-i Zurafâ**'da Cevdet Paşa'nın cümlelerini aynen tekrar etmektedir.[109] Ahmet Rıfat ise, Fatîn'in verdiği bilgileri *". . .*

[104] **İzzet**, yk. 176a.
[105] **Bağçe-i Safâ-endûz**, yk. 23b.
[106] **Ârif Hikmet**, yk. 7a.
[107] **Fatîn**, s. 23.
[108] **Cevdet**, C.VIII, s. 216.
[109] **Âyîne-i Zurefâ**, s. 64.

mūmā ileyhüñ bir ḳıṭ'a dîvān-ı belāġat-'unvānı vardur" cümlesiyle özetlemektedir.[110]

Modern edebiyat tarihi olarak kabul edilebilecek iki eser olan Gibb'in **Osmanlı Şiir Tarihi** ile Vasfi Mahir Kocatürk'ün **Türk Edebiyatı Tarihi**'nde Pertev'in edebî kişiliği hakkında daha geniş ve daha gerçekçi değerlendirmeler mevcuttur. Gibb*". . . Pertev Efendi'nin şiirleri konu ve uslûp bakımından geleneksel şiirin bir devamı olmakla birlikte oldukça dikkatli nazmedilmişlerdir. Onun şiirlerinin en göze çarpan tarafı daha önce ifade ettiğimiz son derece düzensiz şiirlerin aksine oldukça düzenli olması ve bu dönemin bir felaketi olan ve kendisinden daha üstün şairlerin eserlerini sakatlayan intizamsızlığın son derece az görülmesidir. Pertev'in hemen bütün gazellerinde hayal inceliği, uygulamada düzgünlük ve zevkle okunabilirlik vardır ve okuyanları, güzel bir oyuncakla oynuyormuş gibi tatmin etmektedir. Divân'ında kendisinden önceki şairlerden bilhassa eserleri üzerinde dikkatli bir çalışma yaptığı ve çok etkilendiği görülen Nedîm'den alınma bir tür aks-i sada diyebileceğimiz pek çok şiir bulunmaktadır.*" sözleriyle Pertev'in şairliği hakkında takdir edici ifadeler kullanır.[111] Kocatürk'ün "*. . . klâsik divan şiirinde Nedîm'i Vasıf'a doğru götüren şairler arasındadır. Nabi'ye ve Sami'ye meyletmiş olmakla beraber gazellerinin çoğu Nedîm'e naziredir. Fakat Nedîm'de ve Vasıf'taki canlılık onda yoktur. Divanındaki şiirlerinde sadelik ve biraz yenilik içinde klâsik ve zihnî evsaf hakimdir. Bir gazelinin sonunda şöyle diyor:*

Umulmazken benimçün dünkü gün canân gıyabımdan
Dimiş Pertev bu asrın şair-i hoşgûlerindendir

Evet, devrinin hoşgû, hattâ beğenilmiş, az çok değerli şairlerinden; fakat bunlar arasından seçilip yarına kalan üstün ve orjinal şahsiyetlerden değil, yalnız iki beyti var ki, yine fevkalade olmamakla beraber, divan şiirinin meşhur beyitleri arasında yer almıştır." şeklindeki tespitleri yukarıda sözü edilen kaynaklardan farklı olup edebiyat tarihimiz açısından son derece önemlidir [112]. Pertev hakkında bir diğer değerlendirme de Osman Horata'ya aittir. Horata "Zihniyet Çözülüşünden Edebî Çözülüşe: Lâle Devri'nden Tanzimat'a Türk Edebiyatı" adlı çalışmasında XVIII.

---

[110] **Ahmet Rıfat**, s. 85.
[111] **Gibb**, s. 415.
[112] **Kocatürk**, s. 552.

yüzyıl şairlerini değerlendirirken ". . . *şiir ve inşada mahareti olan, nazım ve nesri şairler arasında makbul tutulan ve devrinde şöhretin kapılarını aralamayı başarmış, çağdaşları arasında nâdirü'l-akrân olarak vasıflandırılan; doğuştan iyi şair olmakla birlikte sanatlarını yeterince geliştirme fırsatı bulamamış, eserleri gerekli titizlikten yoksun şairler. . .*" grubuna Pertev'i de dahil eder. [113]

1.2 Yetiştiği Edebî Muhit

Pertev çeşitli münasebetlerle kendisinden bahsedilen kaynaklarda şairliğinden çok Hoca Neş'et'in öğrencisi olmakla ön plâna çıkarılmıştır. Türk edebiyatının tarihî gelişimi içerisinde, hemen hemen her yüzyılda değişik edebî muhitlerin oluştuğunu söylemek mümkündür.[114] XVIII. yüzyılın ikinci yarısında da Hoca Neş'et etrafında edebî bir muhit oluşmuştur. Pertev, Gâlib biyografisinde bu edebî muhiti *"encümen-i fünûn-ı edebiyye olan meclis-i ʿirfân"* olarak tanımlar.[115]

Kendisi de bir divân sahibi şair olan Hoca Neş'et, şairliğinden ziyâde Farsça hocalığıyla meşhur olmuştur. Dönemin bir çok genç şairini bir araya toplayan Neş'et, onlara hem Farsça öğretmiş hem de Türk ve Fars şiirinden örnekler okutmuştur. Neş'et'in özellikle **Mesnevî** dersleri yaptığı bilinmektedir. Bu derslerin, Hoca Neş'et'in Molla Gürânî'deki konağında yapıldığı, konağın onun derslerine katılmak isteyen öğrencilerle dolup taştığı kaynakların rivayet ettiği bilgilerdendir. Hoca'nın derslerine devam edenlerin büyük bir kısmı ondan dinî ve tasavvufî dersler almak isteyenlerden meydana geldiği gibi, bir kısmı da Hoca'nın özel yetiştirmek istediği kabiliyetli genç şairlerden oluşmaktadır. Hoca Neş'et bu şairlere birer "mahlas-âme" yazarak onlara çeşitli mahlaslar vermiştir. Hocanın mahlas-nâme verdiği şairlerin sayısı yirminin üzerindedir. Bu da onun etrafında yirmiden fazla genç şairin bulunduğunu göstermektedir. Pertev, Hoca Neş'et biyografisinde biraz da mübalağa ile bu durumu *"Ve'l-ḥâṣıl meclis-i ʿālīlerinden taḥṣīl-i maʿārif birle istifāde vü istifāże idüp be-kām ve taʿyīn buyurdukları maḫlaṣlarıyla be-nām olanlarıñ ḥadd ü ʿadedi yoḳdur."* cümlesiyle nakleder.[116]

---

[113] **Horata**, s. 577.
[114] Daha geniş bilgi için bkz. Halûk İpekten, **Divan Edebiyatında Edebî Muhitler**, MEB Yay., İst., 1996.
[115] **Pertev II**, s. 223.
[116] **Pertev I**, yk. 3b.

Hoca **Neş'et Divânı**'nda kendilerine "mahlas-nâme" yazılmış şairler şunlardır: Gâlib, İzzet, Pertev, Hanîf, Şehîd, Müştâk, Mîr Âmir, Gayûr, Nâ-yâb, Cenâb, Bedî', Zahîr, Sıddîk, Hâtifî, Vahyî, el-Hâc Süleyman, Koca Müfti-zâde İbrahim.[117]

Pertev, yukarıda adlarını saydığımız şairlerden oluşan bu edebî mahfilde yetişmiştir. Bu öğrenciler arasında Hoca Neş'et'in takdirini kazanan en gözde öğrenci Pertev'dir. **Âyîne-i Zurefâ** yazarı Cemâleddin, Pertev'in öğrenciler arasındaki konumunu *"Ḫoca Neş'et Efendi merḥūmuñ şākirdānı miyānında fā'iḳü'l-aḳrān ve müşārün bi'l-benān . . ."* ifadesiyle bildirmektedir.[118] Muallim Naci de şair için *"Hoca Neş'et Efendi'nin hâs şâkirdlerinden idi."* der.[119] 1182 H.=1768-9 M. tarihinde başlayan Osmanlı-Rus şavaşına bizzat katılan Hoca Neş'et'in Molla Gürânî semtindeki evinde sürdürdüğü müzakereli derslerinin devamı için talebesi Pertev'i görevlendirmesi, kaynaklardaki bu bilgileri doğrulamaktadır. Pertev'in *". . . Mosḳov seferine ʿazīmetlerinden teşrīflerine ḳadar dā'ire-i devletlerinde emr ü irādeleriyle ṭālibān ü ḫ ʿāhişgerāna bu fenn-i şerīf müẕākeresiyle imrār-ı vaḳt ü zamān idüp tār-ı lü'lü'-i sübḥa-i meclis-i ders-i saʿādetlerinüñ bir ān güsiste vü perīşān olmasına cevāz-dāde olmamışlar idi."* cümlesi bu durumu bizzat bildiren ifadeleridir.[120]

Beylikçi İzzet de Hoca Neş'et'in öğrencileri ile olan münasebeti ve öğrencilerin kendi aralarındaki samimiyeti hakkında şu önemli bilgiyi vermektedir: *". . . miyānede ḥāṣıl olan ḥubb-ı derūn ve ittiḥād-ı uḫuvvet-i nesebiyyeden efzūn ü müzdād ve cümlemüz sübḥa-i ehl-i tevḥīd gibi yek-vücūd olaraḳ imāme-i ḫalḳa-i füyūżāt olan üstād-ı kerāmet-muʿtāduñ yed-i mü'eyyed-i irādetlerinde bī-irāde olmaḳ mes'ele-i āyīnümüzde mā-bihi'l-ictiḥād olmaġla . . ."*[121]

Pertev şiirlerinde, Hoca Neş'et'in etrafında oluşan bu edebî topluluğun düşünce yapısı ve hayat felsefesi hakkında oldukça önemli bilgiler vermektedir. Bunların ortak bir özelliği, kimseden himmet beklemeden kendi hallerinde yaşamış olmalarıdır. Dünya malı, mülkü ve makamında gözü olmayan bu şairler, kanaat

[117] **Divân-ı Neş'et**, s. 9-47.
[118] **Âyîne-i Zurefâ**, s. 74.
[119] **Esâmî**, s. 90.
[120] **Pertev I**, yk. 3b.
[121] **İzzet**, yk. 176b.

sahibi kimselerdir. "İstiğna" [122] mesleğini tercih eden bu şairlerin dünya görüşleri, hemen her divan şairinin şiirlerinde rastlanacak türden olsa da Pertev'in Fuzûlî'nin "beklerüz" redifli gazeline yazdığı nazirede (CCXXV) ve onun aşağıya aldığımız beyitlerinde açıkça ifade edilmiştir:

Muʿtekif veş setr-i ḥāli ḥaşr-ı ḳayd itmem hele
Ben ḳalender-meşrebem hiç būriyā düşmez baña (G. XII/6)

*

Ne ṭalebkārī-i dünyāda ne ʿuḳbāda arar
Arayanlar bizi bir künc-i sitiġnāda arar (G. CV)

*

Şemse taḥmīl eylemem ḥaml-i ḫafīfüm żerre vār
ʿÖmrüm içre kimseye bār olmadum olmam yine (G. CDXXXVII/2)

*

Cüst-cū-yı gūşe-i semt-i ḳanāʿatdur işüm
Kār-ı dünyāyı ṭalebkār olmadum olmam yine (G. CDXXXVII/4)

*

Birdür ʿindümde benüm Pertev ʿabā ile ḳabā
Mā'il-i eṣvāb-ı zer-tār olmadum olmam yine (G. CDXXXVII/8)

*

Kimsenüñ minnet-keş-i iḥsānı olmam Pertevā
Yāverüm yoḳdur Ḫudā-yı żü'l-minenden mā-ʿadā (G. VI/7)

Bu dünya görüşü Şeyh Gâlib gibi istisnalar olsa da Hoca Neş'et ve onun etrafındaki şairlerin saray çevresinden ve devlet büyüklerinden uzak durmalarına, dolayısıyla kaside tarzını ihmal etmelerine sebep olmuştur. Hoca Neş'et bu durumu

Ḥasbīce ġazel söyleme besdür bize Neş'et
Erbābına meymūn ola tārīḫ ü ḳaṣīde

beytiyle,[123] Pertev de bir tahmîsindeki

İtmedüm tarḥ-ı ḳaṣīde kimsenüñ medḥinde ben (Tah. XXXI/21)

mısraıyla ifade etmektedirler (Tah. XXXI/21). **Pertev Divânı**'ndaki gazellerin çoğu "âşıkâne" ve "rindâne" olmakla birlikte yer yer hikemî tarzla yazılmış olanlara da rastlanmaktadır (XXVI, XXIX, XLVII, LXV, LXXVII).

Bu mahfildeki şairlerin diğer bir ortak yönü de şiirlerinde işledikleri "ehl-i beyt" sevgisidir.

---

[122] "*Mevcutla kanaat ve onu bais-i gınâ ittihaz ederek başka bir şeye arz-ı ihtiyac itmeme.*" **Kâmûs-ı Türkî**, s. 102.
[123] **Divân-ı Neş'et**, s. 37.

1.3 Kendi Şiiri ve Şiir Hakkındaki Görüşleri

Divan şairleri, yazdıkları şiirlerde özellikle kasidelerin fahriyye bölümlerinde ve gazellerin makta beyitlerinde mübalağalı bir şekilde övünürler. Bu övünmelerde şairler, şiirle ilgili bazı değerlendirmelerde de bulunurlar.[124] Divan şiiri geleneğine bağlı olarak yetişen Pertev'in şiirlerinde de bu türden övünmeler, kendi şiirlerini üstün görüp öne çıkarmalar az da olsa görülmektedir. Pertev, klâsik anlamda kaside yazmamıştır. Ancak onun, Nef'î'nin "benüm" redifli meşhur kasidesine yazdığı tahmîste kasidenin bölümlerine paralel olarak kendisini methettiğini görüyoruz:

Fātiḥ-i gencîne-i rāzem tükenmez gevherüm
Ḥāmilān-ı vaḥye enbāzem tükenmez gevherüm
Şanki ġavvāsāna dem-sāzem tükenmez gevherüm
"Ḫusrev-i gencîne-perdāzem tükenmez gevherüm
Vāridāt-ı ġayb genc-i şāygānumdur benüm" (Tah. XXXI/5)

*

Şā'irem şā'irlere faḫr eylesem olmaz 'aceyb
Āftāb-ı ma'nîye dāmān-ı beytüm oldı ceyb
Ṭıfl-ı ebced-ḫᵛān-ı ta'līmem benem bernā vü şeyb
"Enverî-i rūzgārem noḳṭa-i pergār-ı ġayb
Güy-ı ḫurşîd żamîr-i ġayb-dānumdur benüm" (Tah. XXXI/9)

Şair, kendini biri XVI., diğeri XVII. yüzyılın gazel üstadları olarak bilinen Bakî (ö. 1600) ve Şeyhülislâm Yahyâ (ö. 1643) ile kıyaslayarak övünür:

Pertev'em her maṭla'umdur ġurre-i ġarrā gibi
Ma'nî-i nażmum ṭoġar mihr-i cihān-ārā gibi
Söylerem ṭarz-ı ġazelde Bākî vü Yaḥyā gibi
"Nuṭḳa gelsem Nef'î-i mu'ciz-dem-i 'Îsā gibi
Beyt-i Ma'mūr-ı ma'ānî ḫānmānumdur benüm" (Tah. XXXI/39)

Pertev, aşağıdaki beyitte de Sâbit (ö. 1712 M.)'i överek, kendinin de ondan eksik kalmadığını söyler: [125]

Ṣābit'üñ şi'rini taḥsîn idelüm ammā kim
Pertev'üñ bu ġazel-i pākine de var mı ya söz (G. CCXV/6)

Ancak Pertev, kendini övdüğü bu şiirlerde temkinli davranır.

Meṣîl-i Pertev-i ḫoş-güyı az Sitanbul'uñ
Egerçi şā'ir-i şöhret-şi'ārı pek çoḳdur (G. XCVII/5)

---

[124] Bu konu için bkz. Harun Tolasa (Doç.Dr.), "Divan Şairlerinin Kendi Şiirleri Üzerine Düşünce ve Değerlendirmeleri", *Ege Ün. Sosyal Bilimler Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 1, İzmir, 1982, s. 15-46.

[125] **Sâbit Divânı**'nda aynı vezin, kafiye ve redifle yazılmış bir gazele rastlamadık.

beytiyle İstanbul'da şöhret sahibi pek çok şair olsa da, kendi gibi "ḫoş-gū" şairlerin az bulunduğunu söylemekten çekinmez.

Umulmazken benümçün dünki gün cānān ġıyābumdan
Dimiş Pertev bu ʿaṣruñ şāʿir-i ḫoş-gūlarındandur (G. XCIII/7)

*

Ṭāḳ-ı felege yazmaġa şāyān eṣerüm var
Yoġ ise ne var rütbe vü cāhum hünerüm var

*

Ne devlet ile ṣayfı ne faḳr ile şitāsı
Her-dem açılur gül gibi eşʿār-ı terüm var (G. XCIV/1-2)

*

Nevk-i ḫāmemdeki teʾṣīr-i fiġān ey Pertev
ʿĀşıḳ-ı zārda var nāle-i bīmārda var (G. CVII /5)

Yukarıdaki beyitlerde de görüldüğü üzre Pertev, sevgilisinin kendisinden ummadığı kadar güzel şiir yazdığını ve bu şiirlerinin "tâk-ı feleğe" yazılacak değerde olduğunu söyler.

Yıllar geçer o Pertev'e bir ḫarf söylemez
Vaṣf-ı lebinde bu aña her gün ġazel virür (G. CLVII/6)

beytiyle sevgilinin dudağı vasfında her gün gazel yazdığını söyleyen şair, aşağıdaki beyitte de, gerçek şairlerin mazmun bulmada sıkıntı çekmediklerini belirtmektedir:

Ḫarclık gibi mażmūnda żarūretleri yoḳdur
Erbāb-ı süḫan her sözi ānīde bulurlar (G. LXXXIII/3)

Pertev, şiir hakkındaki görüşlerini Mîr Şerîf ve Nâ-yâb için yazdığı "mahlas-nâme"de de açıklamaktadır. Kendisi de Hoca Neş'et'ten "mahlas-nâme" alarak şiire başlamış olan Pertev'in öğrencileri için kaleme aldığı bu iki "mahlas-nâme"deki şiirle ilgili görüşleri, Hoca Neş'et'in kendisine "mahlas-nâme"deki görüşleriyle paralellik göstermektedir:

Bir iki pend ideyüm var dür-i mengūş eyle
Ki ide ḍarb-ı meṣel naẓm-ı selīsüñ aḥbāb

Lafẓ-ı rengīndür ebkār-ı maʿānīye niḳāb
Söyleme ol sözi kim eyleyesin soñra ḥicāb

Dil-i pür-neşʾede sūzişle ḥarāret lāzım
Yalıñuz söyleme şiʿrüñde şarāb ile kebāb

Baḥr-i naẓmuñda ʿamīḳ olmaya dürr-i mażmūn
Yaʿnī ġavvāṣ-ı süḫan-fehme olur çün gird-āb

Oḳuyan şiʿr-i selīsüñ diye ḫoş āb-ı revān
Gele dil-teşne-i maḥmūma güvārā çün āb

Süḫanuñ Ṭūr-ı maʿārifde Kelīmāne ola
Çūp-ı kilk-i hüner-āmūza budur rāh-ı ṣavāb

Feyż-yāb eyleye fenninde Cenāb-ı Feyyāż
Ḳışr-ı güftāruñ ide feyżi ile lübb-i lübāb

Görüldüğü gibi Pertev, bu beyitlerde şiir ile ilgili düşüncelerini açıklamakta ve şiirin darb-ı mesel gibi akıcı olması gerektiğini söylemektedir. Şiirde güzel ifadelerin anlam bakiresinin yüzünde örtü olması gerekttiğini, şairin sonra utanacağı sözü söylememesi gerektiğini, herşeyin şiire konu olamayacağını, şiiri okuyanın haz duyması gerektiğini söyler. Ayrıca Pertev, şiirdeki mana incisinin çok derinlerde olmaması gerektiğini de vurgular. Çünkü herkesin onu anlayacak kadar mahir olmadığını belirterek, şiirin hikmet tarafına dikkat çeker. Şair, **Divânı**'nın tertip edilmesi üzerine yazdığı tarih manzumesinde de kendi şiirleri hakında en sağlıklı değerlendirmeyi yapmıştır. Ömrünün mahsulü olan şiirlerini ikiye ayıran Pertev, beğendiği şiirlerini buğdaya, beğenmediği şiirlerini ise arpaya benzetmektedir. Ama herkese kendi şiirinin hoş geldiğini söylemekten de çekinmez. Bu ifadelerle özeleştiri yapan şair, son derece objektif davranmaktadır:

Ḥāṣıl-ı ʿömrüm olan eşʿāruñ
Kimi gendümse de kimi cevdür

Kimisi yaʿnī kim ḥaḳīḳat ise
Kimi mestāne gibi kec-revdür

Reh-i ʿaşḳ içre ʿāşıḳa reftār
Leng ü lūk iderek tek ü devdür

Meşḳ-i ʿaşḳ ile nev-heveslikde
Söylenen ṭoġrı söz daḫi şevdür

Her-kese kendi beyti ḫūb gelür
Külbe de olsa ehline evdür

N'ola tārīḫi olsa cevherdār
Ziver-i meşḳ-i ʿaşḳ-ı Pertev'dür (T. XXXVIII)

1.4 Etkilendiği Şairler ve Nazireleri

Pertev, yukarıda da ifade ettiğimiz üzere Hoca Neş'et'in etrafında oluşan edebî mahfilde yetişmiştir. Doğal olarak bu edebî mahfildeki şairler arasında etkileşim hayli fazla olmuş; aynı gazele bu mahfildeki bir çok şair tarafından nazireler yazılmıştır. Yine bu mahfildeki şairlerin çok sayıda müşterek gazel söylediklerini de burada belirtmek gerekir. Pertev'in Fuzûlî, Nedîm ve Hoca Neş'et dışındaki şairlerle olan nazire ilişkisini bir etkilenme değil, tabir caizse "müşa'are" olarak değerlendirmenin daha sağlıklı olacağını düşünüyoruz.

Pertev'in **Divânı**'nda zeminini tespit edebildiğimiz veya edemediğimiz çok sayıda nazire gazel vardır. Pertev bu nazire gazellerle ilgili olarak gazelini tanzîr ettiği şairleri taklit etmediğini, sadece şekil açısından onları örnek aldığını şu beytinde dile getirmektedir:

Evvelā ṭarz-ı zemīnin tarḥ idüp levḥ-i dile
Ṭabʿ-ı Pertev baʿdehū ṭanẓīre bir ṣūret virür (G. LXXIII/9)

Pertev'in etkilendiği veya nazire ilişkisi içinde olduğu şairleri şöyle sıralayabiliriz:

1.4.1 Fuzûlî (ö. 1566)

Aşağı yukarı her divan şairinin etkilendiği gibi Türk edebiyatının en büyük şairlerinden biri olarak kabul edilen Fuzûlî'den Pertev de etkilenmiş ve onun şiirlerini tanzir etmiştir. Pertev'in redifi oluşturan kelimelerden birini değiştirerek yazdığı,

Teraḥḥum itdi o bī-dād gördügüñ ġamzem
Cefā vü cevrüñe muʿtād gördügüñ ġamzem (G. CCCLI)

*

Tā bulınca ḳāmet-i bālāsı ġāyet beklerüz
Biz o servüñ sāyesin ḳopsa ḳıyāmet beklerüz (G. CCXXIV)

matlaları ile başlayan iki gazeli, Fuzûlî'nin

Dutuşdı ġam odına şād gördüġüñ göñlüm
Muḳayyed oldı ol āzād gördüġüñ göñlüm[126]

*

Nice yıllardur ser-i kūy-ı melāmet beklerüz
Leşker-i sulṭān-ı ʿirfānuz velāyet beklerüz[127]

---

[126] **Fuzûlî Divânı**, s. 327.
[127] **Fuzûlî Divânı**, s. 247.

matlaları ile başlayan ünlü gazellerine naziredir. Ayrıca Pertev'in, Beylikçi İzzet'in Fuzûlî tarzında yazdığı iki gazelini tahmîs etmiş olması şairin Fuzûlî'nin şiirlerine ilgi duyduğunu ve ondan etkilendiğini göstermektedir.

1.4.2 Nedîm (ö. 1730)

Pertev'in üslûp olarak etkilendiği en önemli Türk şairlerinden biri Nedîm'dir. Pertev'in yaşadığı dönemde etkisi devam eden iki büyük şair vardır. Bunlar "hikemî" tarzın Türk edebiyatındaki temsilcisi Nâbî ile "Nedîmâne" olarak adlandırılan tarzın yaratıcısı Nedîm'dir. Yüzyılın ilk yarısında şairlerin çoğu Nâbî'nin etkisinde kalırken, Nedîm'in kendine has bir tarzla divân şiirinde bir çığır açarak şöhretinin yayılması, tamamen yok etmemekle birlikte Nâbî'nin bu etkisini azaltmış ve şairlerin çoğunun Nedîm'den etkilenmesine sebep olmuştur. Gibb, Pertev'in Nedîm'den ne derece etkilendiğini şu cümle ile nakletmektedir: "*Divân'ında kendisinden önceki şairlerden bilhassa eserleri üzerinde dikkatli bir çalışma yaptığı ve çok etkilendiği görülen Nedîm'den alınma bir tür aks-i sada diyebileceğimiz pek çok şiir bulunmaktadır.*"[128] Vasfi Mahir Kocatürk'ün "*Nabi'ye ve Sami'ye meyletmiş olmakla beraber gazellerinin çoğu Nedîm'e naziredir*" şeklindeki görüşünü daha önce nakletmiştik. Hasibe Mazıoğlu da her halde bu görüşlerden hareketle Nedîm'in etkilediği şairler arasında Pertev'i de sayar.[129] Pertev, Nedim'e nazire olan bir gazelinin

Pey-rev olduñ kilk-i ʿayyār-ı Nedīm'e Pertevā
Çoḳ ṭabīʿat bī-huş eylersin bu dārūlarla sen (G. CCCLXXII/9)

şeklindeki makta beytinde Nedîm tarzının takipçisi olduğunu bildirmektedir. **Pertev Divânı** üzerinde yapılacak en yüzeysel bir incelemede bile Nedîm etkisi hemen hissedilmektedir. Kullanılan dil ve ifade tarzı, şairin Nedîm'den ne derecede etkilendiğini gösteren en belirgin hususlardır. Özellikle şairin gazellerinde ve murabbalarında Nedim etkisi çok belirgin olarak hissedilmektedir. Örneğin,

Gāh güstāḫāne ḥarf-endāz-ı vaṣl olduḳça ben
Dest-i nāzın perde-i ruḫsār-ı āl eylerdi yār (G. CXVIII/3)

---

[128] **Gibb**, s. 415.
[129] **Mazıoğlu** I, s. 131.

*

Göksu'da seyr idüp size medḥ itdigüm güzel
Şol ḳayıġuñ ḳıçındaki mā'ī binişlidür (G. CLII/4)

*

Bulmadı cevrüñ nihāyet dilde ṭāḳat ḳalmadı
Yoḳ mı inṣāfuñ a ẓālim merḥamet itmez misin
İşte gördüñ ḥālümi taḳrīre ḥācet ḳalmadı
Yoḳ mı īmānuñ a kāfir merḥamet itmez misin (Mur. LXXIV/1)

Pertev, biri Farsça olmak üzere Nedîm'in on sekiz gazelini tanzir, yine biri Farsça altı gazelini de tahmîs etmiştir. Ayrıca Nedîm'in "olsun" redifli meşhur müseddesinin bentlerindeki ilk dört mısraın arasına birer mısra ilâve ederek mu'aşşer haline getirmiştir (Mş. LXII). Pertev'in Nedîm'in gazellerine yazdığı nazirelerde Nedîm'e ulaştığını söylemek mümkün değildir. Zaman zaman bazı güzel söyleyişleri yakalayan Pertev, Nedîm'in gazellerindeki ince hayâllerine ve ifade tarzına ulaşamamıştır. Pertev'in,

Ol hilāl-ebrūyı bedr-i ḥüsni tām olsun da gör
Gün gibi ʿālemde meşhūr-ı enām olsun da gör
Daḫi pek nev-restedür ṣabr it be-nām olsun da gör
Serv-i nāzum ḳad çeküp ʿarʿar-ḫırām olsun da gör (Mur. LXXX)

bendi ile başlayan murabbaı ve

Gül-nihāl-i nev-resüm ṭūbā-ḫırām olsun da gör
Ol hilāl-ebrūyı bedr-i ḥüsni tām olsun da gör (G. CLXX)

matlalı gazeli Nedîm'in aşağıya ilk bendini aldığımız şarkısından ilham alınarak yazılmıştır:

ʿĪd gelsün bā'iṣ-i şevḳ-i cedīd olsun da gör
Seyr-i Saʿd-ābād'ı sen bir kerre ʿīd olsun da gör
Güşe güşe mihrler mehler bedīd olsun da gör
Seyr-i Saʿd-ābād'ı sen bir kerre ʿīd olsun da gör[130]

Pertev, Nedîm'e nazire olarak yazdığı gazellerinde bazan mısraın yarısından fazlasını Nedîm'in gazelinden almıştır. Şairin tespit ettiğimiz nazire gazellerinin ve Nedîm'in tanzir edilen gazellerinin matla beyitleri aşağıdadır:

Ḥaddeden geçmiş nezāket yāl ü bāl olmış saña
Mey süzülmiş şīşeden ruḫsār-ı āl olmış saña[131]

*

Cünbiş-i pālūde-i ter yāl ü bāl olmış saña
Reng-i şerm-i ġonçe-gül ruḫsār-ı āl olmış saña (G. X)

---

[130] **Nedîm Divânı**, s. 192.
[131] **Nedîm Divânı**, s. 133.

***

Gör ḳadd-i yāri serv-i çemān söylerem saña
Baḳ ol dehāna rāz-ı nihān söylerem saña[132]

*

Baḳ şol nigāra rūḥ-ı revān söylerem saña
Ser tābe-pāy peyker-i cān söylerem saña (G. IX)

***

Ḫaṭṭ-ı leb dīvān-ı ḥüsne mıṣraʿ-ı bercestedür
Anda gūyā kim dehānuñ maʿnī-i ser-bestedür[133]

*

Maʿnī-i beyt-i dehānuñ gerçi kim ser-bestedür
Leblerüñ ancaḳ o beyte mıṣraʿ-ı ber-cestedür (G. CLXXVIII)

***

Ey şūḫ-ı kerem-pīşe dil-i zār senüñdür
Yoḳ minnetüñ aṣlā
Ey kān-ı güher anda ne kim var senüñdür
Pinhān u hüveydā[134]

*

Ey baḫt uyan zülf-i siyeh-tār senüñdür
Hem-reng olasın tā
Gencīne senüñ olmaz ise mār senüñdür
Var eyleme şekvā (G. CLXXIX)

***

Bu şeb ʿuşşāḳdan ol māh-ı nev rūyın nihān ṭutmış
Ki kūyın ser-be-ser hengāme-i şāhum amān ṭutmış[135]

*

Varup zülfüñde bīm-i ġamzeden dil kim mekān ṭutmış
Per-i şeh-bāzda ol mürġa beñzer āşiyān ṭutmış (G. CCXLII)

***

Yine bu gün ʿacabā ḳaç cihān ḫarāb olmış
Ki gūşe-i nigehüñ maḥşer-i ʿitāb olmış[136]

*

Ṣanurdum ol mehi gördükçe māh-tāb olmış
Bu gün de bir naẓar itdüm ki āftāb olmış (G. CCXLV)

***

Düşdi müjeñ ḥadīṣi zebān-ı sināna dek
Gitdi ḳaşuñ ḥavādiṣi gūş-ı kemāna dek[137]

*

Ṣaldı hirās ġamzelerüñ Ḳahramān'a dek
Gitdi müjeñ ḫaberleri Cingīz Ḫān'a dek (G. CCXCV)

---

[132] **Nedîm Divânı**, s. 134.
[133] **Nedîm Divânı**, s. 146.
[134] **Nedîm Divânı**, s. 145.
[135] **Nedîm Divânı**, s. 149.
[136] **Nedîm Divânı**, s. 150.
[137] **Nedîm Divânı**, s. 153.

***

O ṭıflı gör ne ḳıyāmet nigār olur giderek
Ḫırāmı düşmen-i sabr u ḳarār olur giderek[138]

*

Sirişk ü ḫūn-ı dilüm cūy-bār olur giderek
O ḳaṭre ḳaṭre aḳan ṣu biḥār olur giderek (G. CCXCVII)

***

Teẕerv-i ḫoş-ḫırāmum sīnem olsun cilvegāhuñ gel
Hümā veş sāye ṣalsun başuma zülf-i siyāhuñ gel[139]

*

Dil-i pür-dāġum olsun lāle-ḫaddüm cilvegāhuñ gel
Perīşān eyleme gönlüm gibi zülf-i siyāhuñ gel (G. CCCXXI)

***

Ol perī-rū ʿāşıḳa rām olsa da mānīʿ degül
Gündüzün olmazsa aḫşam olsa da mānīʿ degül[140]

*

Vuṣlatuñ her vakt ü her ān olsa da mānīʿ degül
Luṭf u iḥsānuñ fırāvān olsa da mānīʿ degül (G. CCCXXV)

***

ʿĀḳıbet gönlüm esīr itdüñ o gisūlarla sen
Hey ne cādūsın ki āteş baġladuñ mūlarla sen[141]

*

Eşküm al ol āteşīn-ruḫsār-ı dil-cūlarla sen
Gülşen-i āteş ṣularsın belki ol cūlarla sen (G. CCCLXXII)

***

Rūyuñ bezimde perde-keş-i ḫaclet olmasun
Luṭf eyle mihre ẕerre ḳadar minnet olmasun[142]

*

Bul gönlüm ey ṣabā bu saña ṣıḳlet olmasun
Çoḳdan görinmedi aña bir ḥālet olmasun (G. CCCLXXVII)

***

Ġazāl-i mihr-i felek dāġ-dārum oldı bu gün
Ki böyle sürmeli āhū şikārum oldı bu gün[143]

*

Ṭabīb-i cān u dilüm ol nigārum oldı bu gün
Nihāyet-i elem ü intiẓārum oldı bu gün (G. CDXVI)

***

Açup revzençesin gāhī ki cānān gösterür kendin
Ümīd-i vasl ile çāk-i girībān gösterür kendin[144]

*

Açup düzince gāh u geh ki cānān gösterür kendin
Gelür gūyā ki çāk-i sīneye cān gösterür kendin (G. CDXXII)

---

[138] **Nedîm Divânı**, s. 155.
[139] **Nedîm Divânı**, s. 159.
[140] **Nedîm Divânı**, s. 158.
[141] **Nedîm Divânı**, s. 164.
[142] **Nedîm Divânı**, s. 163.
[143] **Nedîm Divânı**, s. 163.
[144] **Nedîm Divânı**, s. 163.

*

Sînede evvel ne muḥrik ārzūlar var idi
Lebde ser-keş āhlar āteşli hūlar var idi[145]

*

Dilde evvel olmaz olmaz ārzūlar var idi
Dîdede Ceyḥūn'a ṣığmaz ḳanlu ṣular var idi (G. DLIII)

Pertev, Nedîm'in aşağıda matla beytini verdiğimiz gazeline iki nazire yazmıştır.

Bir söz didi cānān ki kerāmet var içinde
Dün giceye dā'ir bir işāret var içinde[146]

*

Dil ḫānesinüñ kim didi ḳasvet var içinde
Ol mehveş ü ḫurşîd-i ṣabāḥat var içinde (G. CDLXX)

*

Güm-nāmlıguñ gizlice şöhret var içinde
Dervîşligüñ daḫi meşîḫat var içinde (G. CDLXXI)

Yine Pertev Nedîm'in

Būs-ı laʿlüñ şöyle sîr-āb-ı zülāl eyler beni
Kim gören āb-ı ḥayāt içmiş ḫayāl eyler beni[147]

matlalı gazelini redifini değiştirerek şöyle tanzîr etmiştir:

Bāde-i naḫvet ḳaçan ser-ḫoş-miṣāl eyler seni
Her gören cānā şarāb içmiş ḫayāl eyler seni (G. DXXI)

Şair ayrıca Nedîm'in aşağıdaki matlaını ve mısralarını tazmîn etmiştir.

"Hem nigāhı hem ebrūvānı urur
Beni hem tîri hem kemānı urur" (G. CXXVI)

*

"Beni bîmār-ı hicrān eyledüñ sen daḫi bîmār ol" (G. CCCXXII)

*

"Turunc ammā ki bilmem nice bitmiş yāsemenlikde" (G. CDL)

*

"Muṭrib ki ḥarf-i rāzumı gūş-ı rebāba ḳor" (G. CXV)

*

"Çoḳ ṭabîʿat bî-huş eylersin bu dārūlarla sen" (G. CCCLXXII)

---

[145] **Nedîm Divânı**, s. 179.
[146] **Nedîm Divânı**, s. 176.
[147] **Nedîm Divânı**, s. 179.

1.4.3 Kânî (ö. 1791-2)

Pertev, XVIII. yüzyıl şairlerinden nükteleri ve münşeatı ile meşhur olmuş Tokatlı Ebubekir Kânî'nin şiirlerine de ilgi göstermiş ve onun bazı şiirlerini tanzir etmiştir. Pertev'in,

Ruḫlaruñ ḫuld-i berīn laʿl-i lebüñ kevṣerdür
Dergehüñ cāna muḫalled ḳalacaḳ bir yerdür (G. CXXXI)

matlaı ile başlayan gazeli, Kânî'nin,

Lebi gül-nār ü tebüñ ġabġabı sīb-i terdür
Sīne vü nāfesi ayva diyecek yerlerdür[148]

matlalı gazeline naziredir. Pertev gazelinin,

Ṭarḥına bu ġazelüñ bāʿiṣ olan ey Pertev
Ḥażret-i Kānī-i üstād-ı süḫan-perverdür

şeklindeki makta beytinde Kânî'nin ismini anarak ondan saygıyla söz eder. Pertev tarafından düzenlendiğini daha önce ifade ettiğimiz mecmu'ada da,

Ne var iderse de nev-restem ictināb ḥicāb
Füzūn olur bilürem mevsim-i şebāb ḥicāb (G. XXXV)

*

Sözüñ ṣaḥīḥi bu der-pīş lāzım endīşe hicāb
İden çeker hele bed-vażʿ-ı irtikāb hicāb (Kânî)

matlalarıyla başlayan Pertev ve Kânî'ye ait iki gazel vardır. **Kânî Divânı**'nda tespit edemediğimiz bu gazelin zemininin Pertev'e mi, Kânî'ye mi ait olduğuna dair herhangi bir bilgi yoktur.

1.4.4 Hoca Neş'et (ö. 1807-8)

Pertev'in gerek sosyal, gerekse edebî kişiliğinin oluşmasında en etkili şahsiyet hiç şüphesiz Hoca Neş'et'tir. Pertev on altı yaşından itibaren Neş'et'in talebesi olmuş ve ömrünün sonuna kadar da hocasına hizmet etmiştir. Pertev, Hoca Neş'et'in ölümü üzerine yazdığı tarih manzumesinin bir beytinde, kırk beş sene boyunca hocasına hizmet ettiğini övünerek şöyle ifade eder:

Bā-ḫuṣūṣ ʿabd-i ʿināyet-dīdesi ḳırḳ beş sene
Faḫr-i ʿabdiyyet ile oldum müşārün bi'l-benān (T. XXXV/10)

---

[148] **Külliyât-ı Kânî**, Millî Kütüphane Yz. A. 2606, yk. 68a-b.

Pertev, Hoca Neş'et'ten ne derecede etkilendiğini aşağıdaki beyitlerde çok açık bir şekilde dile getirmektedir:

Feyż-yāb-ı süḫan-i Ḥażret-i Neş'et olalı
Şimdi Pertev daḫi ḥaddince süḫan-dānlıḳ ider (G. CI /6)

*

Bī-mecāl-i nuṭḳ iken kesb-i mecāl-i nuṭḳ idüp
Lāl iken oldum kerāmātıyla merṭūbü'l-lisān (T. XXXVI/11)

*

Teveccüh-i dil-i üstāddan alup Pertev
Baña bu feyż-i süḫan andan iktisāb iledür (G. CLXIV/5)

Aşağıdaki beyitlerde de hocasına dua eden şair, şiirdeki başarısını ona borçlu olduğunu dile getirmektedir.

Eylesün yā Ḥażret-i Neş'et seni Ḥaḳ ber-devām
Şā'ir-i ḫoş-lehce-i mu'ciz-ḫiṭāb itdüñ beni (G. DXLV/8)

*

Cenāb-ı Neş'et'üñ eksükligin göstermesün Rabbüm
Ki Pertev sāyesinde 'izz ü şān u nām buldum ben (G. CDII/7)

*

Cenāb-ı Neş'et'üñ feyżiyle buldı gün gibi şöhret
Ki Pertev almaġa anuñ medārı var benüm yoḳdur (G. CIV/7)

*

Ḥażret-i Neş'et-i üstād-ı cihān ṣaġ olsun
Cümle şākirdine himmetlu 'ināyetludur (G. XCVI/10)

*

Bā-ḫuṣūṣ 'abd-i kerem-dīdeleri ḥaḳḳında
Naẓar-ı luṭf-i kerīmāneleri nīkūdur (G. XCVI/11)

Bütün bu iyiliklere karşı Pertev de bir vefa borcu olarak 1200 H.=1785 M. tarihinde hocasının **Divânı**'nı tertib ve tebyiz ederek bir tarih düşürmüştür.[149]

Pertev, Hoca Neş'et'in sekiz gazelini tahmîs, iki gazelini tanzîr ve beş mısraını da tazmîn etmiştir.[150] Şairin yazdığı nazirelerin ve tanzîr ettiği gazellerin matla beyitleri şunlardır:

Şebistān-ı ḫayālem tīre-māh-ı enverüm yoḳdur
Dirīġā hāle-i āġūş-ı dilde dil-berüm yoḳdur[151]

*

Raḳībüñ 'arż-ı ḥāle ictisārı var benüm yoḳdur
Anuñ her dürlü 'arż-ı iftiḳārı var benüm yoḳdur (G. CIV)

---

[149] **Pertev I**, yk. 7a; **Bağçe-i Safâ-endûz**, s. 19 .
[150] Hoca Neş'et'in "Ġamdan ölmem ḳorḳaram ġayret helāk eyler beni" mısraını Pertev dışında Şeyh Gâlib, 'Ârif ve 'Atâ tazmin etmişlerdir. Bu nazire gazeller için bkz. M. yk. 16a ve 18a.
[151] **Divân-ı Neş'et**, s. 11.

***

Müjemle ey dil-i ḫūn-pāre pādaş oldıġuñ var mı
Senüñ ey ebr-i deryā-dil güher-pāş oldıġuñ var mı[152]

*

Senüñ hiç rāz-ı ehl-i derde sırdaş oldıġuñ var mı
Cünūn-ı ʿaşḳile ʿālemlere fāş oldıġuñ var mı (G. DLXIII)

Hoca Neş'et ve Pertev divânlarında birbirlerine nazire oldukları anlaşılan dört gazel daha vardır. Zeminin kime ait olduğunu tespit edemediğimiz bu gazellerin matla beyitleri şunlardır:

Ġamuñla defter ü divânem ey dost
Kitāb-ı ʿaşḳuña ʿunvānem ey dost[153]

*

Yoluñda men belā-gerdānem ey dost
Senüñ öz başuña ḳurbānem ey dost (G. XLVI)

***

Her āftāb-ı şehr o mehüñ müşterīsidür
Seyyāre-sīr mihr-i ruḫı ser-serīsidür[154]

*

Müjgān sinān be-kef şeh-i ḥüsnüñ çerīsidür
ʿĪşve kirişme ġamze nigeh ʿaskerīsidür (G. CXXXIX)

***

Dil-rübāsuz ḫānmān-ı ṣervet ü sāmāna yuf
Ẕevḳ-i dīdār olmayan Firdevs-i ʿālī-şāna yuf[155]

*

Çeşm-i ʿālem-bīnsüz zīb-i ṣaf-i müjgāna yuf
Pādişehsüz leşker-i pür-ḥaşmet ü ʿunvāna yuf (G. CCLXXIII)

Yine Hoca Neş'et, Şeyh Gâlib ve Pertev divânlarında, zeminin kime ait olduğu belli olmayan ve biri diğerine nazire gazeller tespit ettik. Bu gazellerin matlaları şöyledir:

Cān naḳşın eylemiş taṣvīr u cānān ḳoymış ad
Fitne-i cān u cihāna çeşm-i fettān ḳoymış ad[156]

*

Cānlar üzmiş ẓulmet-i hecrinde gīsū ḳoymış ad
Āhlar almış ġam-ı ʿaşḳında ebrū ḳoymış ad[157]

---

[152] **Divân-ı Neş'et**, s. 41.
[153] **Divân-ı Neş'et**, s. 5.
[154] **Divân-ı Neş'et**, s. 13.
[155] **Divân-ı Neş'et**, s. 23.
[156] **Divân-ı Neş'et**, s. 9.
[157] **Gâlib**, s. 367.

*

Ol ki cānlar almaġa ʿuşşāḳı iḥyā ḳoymış ad
İki ḫūnī şāh-bāza çeşm-i gūyā ḳoymış ad (G. LX)

*

Bir nūr-ı melek-cenābsın sen
Ne māh u ne āftābsın sen[158]

*

Ḫoy-kerde-ruḫ-ı ʿītāsın sen
Hem şuʿle vü hem gül-ābsın sen[159]

*

Endūde-i nūr u tābsın sen
Hem māh hem āftābsın sen (G. CCCLXXI)

*

Ġamzeler ḳan dökmede şīr-i siyehdür her biri
Deşt-i sevdāda sefīd-āhū-nigehdür her biri[160]

*

Kākülinde ḥalḳalar çeşm-i siyehdür her biri
ʿĀrızında ḫāller nūr-ı nigehdür her biri[161]

*

ʿĀlem-i āteşde zīrā pādişehdür her biri
Şuʿleler pervāneye zerrīn külehdür her biri (G. DXL)

Hoca Neş'et, Şeyh Gâlib ve Pertev'in

Sipihr üzre dönen şems ü ḳamerdür ḥalḳa-i tevḥīd
Gözinde ʿālemüñ nūr-ı başardur ḥalḳa-i tevḥīd[162]

*

Şebīh-i hāle-i şems ü kerāmetdür ḥalḳa-i tevḥīd
Ḫaṭ-ı ḳuṭbü'l-bürūc-ı pür-iberdür ḥalḳa-i tevḥīd[163]

*

Döner öz āteşiyle bir fenerdür ḥalḳa-i tevḥīd
Ya çarḫ-i tīz-devr-i pür-şererdür ḥalḳa-i tevḥīd (G. LVIII)

matlaları ile başlayan gazellerinin zemini ise Nâbî'nin

Sipihr-i himmete devr-i ḳamerdür ḥalḳa-i tevḥīd
Riyāż-ı cennete ḥavż-ı şekerdür ḥalḳa-i tevḥīd[164]

matlalı gazelidir. Hoca Neş'et, Şeyh Gâlib, Pertev ve İzzet divânlarında yine zeminin kime ait olduğunu tespit edemediğimiz iki nazire gazele rastlıyoruz. Bu gazellerin matla beyitleri aşağıdadır:

---

[158] **Divân-ı Neş'et**, s. 32.
[159] **Gâlib**, s. 525.
[160] **Divân-ı Neş'et**, s. 45.
[161] **Gâlib**, s. 588-589.
[162] **Divân-ı Neş'et**, s. 9.
[163] **Gâlib**, s. 365.
[164] Ali Fuat Bilkan, **Nâbî Divânı**, MEB, İstanbul, 1997, C. I, s. 491.

Sırrını Ḥażret-i Mollāda ḳodı ḥażret-i ʿaşḳ
Gencini ʿarş-ı muʿallāda ḳodı cilve-i ʿaşḳ[165]

*

Āteş-i ḥüsni göñüllerde ḳodı cilve-i ʿaşḳ
Sāġara şuʿle-i ḥal-kerde ḳodı cilve-i ʿaşḳ[166]

*

Heves-i vaṣlı göñüllerde ḳodı cilve-i ʿaşḳ
Āb ile āteşi bir yirde ḳodı cilve-i ʿaşḳ[167]

*

Derdini dilde nihān yirde ḳodı cilve-i ʿaşḳ
Dil-beri derd-i dile perde ḳodı cilve-i ʿaşḳ (G. CCLXXXIV)

*

Ravża-ı derd ü dāġdur göñlüm
Hele dāġ üsti bāġdur göñlüm[168]

*

Ḫoş çerāġān-ı dāġdur göñlüm
Vusʿat-i tabʿa bāġdur göñlüm[169]

*

Güher-i şāhvārdur göñlüm
Hem yem-i bī-kenārdur ġöñlüm [170]

*

Yāra cāy-ı ḳarārdur göñlüm
Mesken-i şehryārdur göñlüm (G. CCCXLVIII)

1.4.5 Beylikçi İzzet (ö. 1809-10)

Hoca Neş'et'ten sonra Pertev'in en çok etkilendiği veya etkileşim içinde olduğu şair **Divânı**'nda sık sık adını andığı Beylikçi İzzet'tir. İzzet, **Pertev Divânı**'na yazdığı dibâcede *"...Muḥammed ʿİzzet daḫi biñ iki yüz yedi senesinde ʿatebe-i ʿaliyye-i Ḥażret-i üstāda cebhe-sā olup.."* cümlesiyle 1207 H.=1792 M. yılında Hoca Neş'et'in mahfiline dahil olduğunu bildirmektedir.[171] Ancak Pertev'le İzzet'in tanışmaları bu tarihten daha öncedir. Memuriyeti bahsinde de değinildiği üzere Pertev, 1198 H.=1783 M. tarihinde Anadolu Muhasebe Kaleminden ayrıldıktan bir müddet sonra İzzet'in dairesine geçerek onunla tanışmıştır. Pertev bazı müzeyyel gazellerinde arkadaşı İzzet Bey'i saygı ile anmış ve onun şairliğini övmüştür:

---

[165] **Divân-ı Neş'et**, s. 25.
[166] **Gâlib**, s. 464.
[167] **Divân-ı İzzet**, s. 66.
[168] **Divân-ı Neş'et**, s. 28.
[169] **Gâlib**, s. 515.
[170] **Divân-ı İzzet**, s. 75.
[171] **İzzet**, yk. 176b.

İtsün ʿİzzet Beg'i Allāh ḫıdīv-i ʿālem
Ben aña yalñız efendim dime bir şān mıdur (G. CXI/ 9)

*

Ḥażret-i ʿİzzet'ün eşʿārına taḳlīd olmaz
Öyle bir muʿcize-āşār cihānda bir olur (G. CXXIX/7)

*

Ḳāf-ı istiġnā ḳalem-revdür ki Mīr ʿİzzet'e
İltifātı dām-ı ʿanḳā-gīr şeklin bağlamış (G. CCXXXV/7)

Pertev'in, şiirlerini en çok tahmîs ettiği şair Beylikçi İzzet'tir. **Pertev Divânı**'nda, İzzet'in on yedi gazeline yazılmış tahmîs vardır. Bu tahmîslerden ikisi İzzet'in Fuzûlî tarzındaki, biri de Çağatayca gazeline yapılmış tahmîslerdir.[172] Pertev'le İzzet'in müşterek yazdıkları gazelleri de vardır. Her iki şairin divânında tespit ettiğimiz bu müşterek gazellerin sayısı altıdır (G. CXIX, CCXLIV, CCCXXXII, CDXXVII, CDXXXVI, CDXLVI). Ayrıca Pertev, İzzet ve Tahsin'in müşterek yazdıkları bir gazelleri vardır (G. CCXCIV). Yine Pertev ve İzzet Beg, Ramî Paşa'nın bir gazelini müşterek olarak terbî' etmişlerdir (Ter. LXVI). Pertev, Beylikçi İzzet'in üç gazelini de tanzîr etmiştir. Bu gazellerde Pertev, İzzet'in adını zikrederek gazelinin onun gazeline nazire olduğunu bildirmiştir. Bu gazellerin matla beyitleri aşağıdadır:

Ḫūblar çoġ ise de yār cihānda bir olur
Necm çoḳ mihr-i pür-envār cihānda bir olur[173]

*

Sende kim vardur o reftār cihānda bir olur
Hem o güftār-ı şeker-bār cihānda bir olur (G. CXXIX)

***

Derd-i ʿaşḳ ʿāşıḳ-ı kemterde de dil-berde de var
Gör ki sūziş dil-i micmerde de ʿanberde de var[174]

*

Cāẕibe şanma hemān rūy-ı siyeh-çerdede var
Şaruşınlarda da gül-gūn u semen-berde de var (G. CLXVII)

***

Yoġiken ġāyeti ġurbetde ġam u ālāmuñ
Hiç ḫaşiyyeti inkār olınur mı cāmuñ [175]

---

[172] Pertev'in Beylikçi İzzet'in gazeline yazdığı bu Çağatayca tahmîs daha önce yayımlanmıştır. bkz. Osman Fikri Sertkaya, "Osmanlı Şairlerinin Çağatayca Şiirleri", *TDED*, C. XVIII-XXII, İstanbul, 1970, s. 11-13.
[173] **Divân-ı İzzet**, s. 52.
[174] **Divân-ı İzzet**, s. 50.
[175] **Divân-ı İzzet**, s. 67.

*

Mül-i gül-ġūn ile meşşāṭa iken çün cāmuñ
Ṭuyamam rāyiḥasın şimdi mey-i gül-fāmuñ (G. CCCII)

Beylikçi İzzet'in, makta beytinde Mâhir Efendi (ö. 1828-9)'ye[176] "peyrev" olduğunu söylediği ve aşağıda matlaı verilen gazeli yine Pertev tarafından tanzîr edilmiştir:

Raḳs eyledükçe serv-i revānum çaḳıl çaḳıl
Ceyḥūn-ı eşki pāyine dökdüm şırıl şırıl [177]

*

Cūlar gibi sirişküm aḳarken şırıl şırıl
Ol ḫˇāb-ı nāzda uyurimiş mışıl mışıl (G. CCCXXIII)

Pertev ve İzzet divânlarında zeminin kime ait olduğunu tespit edemediğimiz bazı nazire gazellerin matla beyitleri de şunlardır:

Nerm iken tünd olup ol şūḫ Nerīmān görinür
Perveriş ḳıldıġum āhū-beçe arslan görinür[178]

*

Ḳaçan ol şūḫ açup āġūş girībān görinür
Sīnesi dīdeme çün pertev-i īmān görinür (G. LXXXI)

***

Ger mey-i cām-ı feraḥla maḥv ola sermā-yı berf
Ola şehd-āb-ı sürūr ile şitā ḥelvā-yı berf[179]

*

Mülket-i gülzārı tārāc itdi istīlā-yı berf
Cūylar ṭarf-ı çemende oldı nā-peydā-yı berf (G. CCLXXV)

***

ʿAşḳ u maḥabbet olmasa muʿtādı bülbülüñ
ʿĀlemde hīç añılmaz idi adı bülbülüñ[180]

*

Bir nāledür ki ṭarz-ı nev-īcādı bülbülüñ
Yoḳdur meṣīl-i ṣavt-ı Ḫudā-dādı bülbülüñ (G. CCXC)

Yine Pertev, İzzet Bey'in Farsça bir gazelini tesdîs, dört gazelini de terbî' etmiştir. Pertev, İzzet'ten etkilendiği gibi İzzet de Pertev'den etkilenmiştir. Aynı mahfilde bulunmuş ve arkadaşlık yapmış iki şairin birbirinden etkilenmeleri doğaldır. İzzet, aşağıda matla beyitlerini yazdığımız Pertev'in üç gazelini tahmîs etmiştir:

---

[176] **Tuhfe-i Nâ'ilî**, C. II, s. 902.
[177] **Dîvân-ı İzzet**, s. 70.
[178] **Dîvân-ı İzzet**, s. 50.
[179] **Dîvân-ı İzzet**, s. 65.
[180] **Dîvân-ı İzzet**, s. 67.

Vaż‘-ı zāhid meşreb-i rindāneye bīgānedür
Ehl-i mescid sākin-i mey-ḫāneye bīgānedür (G. C)

*

Düşmen-i şabr ü ṭāḳat olmışsın
Bire ẓālim ne āfet olmışsın (G. CCCXCIII)

*

Jāle-i gül-berg-i gülzār olmadum olmam yine
Gül-nihāl-i bülbüle ḫār olmadum olmam yine (G. CDXXXVII)

Ayrıca İzzet, Pertev'in

Raḳībüñ ‘arż-ı ḥāle ictisārı var benüm yoḳdur
Anuñ her dürlü ‘arż-ı iftiḳārı var benüm yoḳdur.

matlaı ile başlayan gazelini de terbî' etmiştir.

1.4.6 Şeyh Gâlib (ö.1798)

Pertev'in samimi olduğu ve kendisinden etkilendiği bir diğer şair de Şeyh Gâlib'dir. Gâlib, 1192 H.=1778 M. tarihinde Hoca Neş'et'in mahfiline dahil olmuş ve kendisine "Gâlib" mahlasını Hoca Neş'et vermiştir. Pertev ile Gâlib'in dostlukları bu tarihten itibaren başlamıştır. Gâlib, 1195 H.=1780-1 M. tarihinde **Divân**'ını tertip etmiş, Pertev de bu **Divân**'ın tertibine Farsça bir tarih düşmüştür. Gâlib'in ilk tertip edilen **Divânı** olan nüsha bugün İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi yazmaları arasında 2782 numarada kayıtlıdır.[181] İbnülemin Mahmut Kemal İnal kitapları arasındaki yazmanın son yaprağına bu tarih bizzat Pertev tarafından yazılmıştır.[182] Pertev Gâlib'in ". . . *Yenikapı Mevlevihânesindeki çilesini tamamladığı 1200 H.=1786-7 M. yılına kadar olan dönemini içeren bir hayat hikâyesini*" de yazmıştır.[183] Bu yıllarda Gâlib'le Pertev'in çok iyi dost olduklarını, birbirlerine yazdıkları nazirelerden, müşterek gazelden ve Pertev'in ". . . *be-taḫṣīṣ ṣaḥīfe-ṭırāz-ı raḳīme-i muḫāvenet-semīr faḳīr-i keşīrü't-taḳṣīr ile müvānesete tenezzül ve miyānları derece-i uḫuvveti güẕerān eyledügi* . . ." ifadesinden anlıyoruz.[184] Bu yakınlığı gösteren diğer bir delil de **Gâlib Divânı**'ndaki Pertev'e latife yoluyla

---

[181] **Gâlib**, s. LXVIII.
[182] Bu tarihin başına şu not yazılmıştır: *"1220 tārīḫinde vaḳ‘a-nüvis olan şu‘arādan ve āmedi ḫulefāsından Pertev Efendi'nin kendi tārīḫi ve ḫaṭlarıdur."* **Pertev II**, s. 213.
[183] **Pertev II**, s. 204.
[184] **Pertev II**, s. 223.

yazılmış manzum bir mektuptur.[185] Daha sonra sebebini bilemediğimiz nedenlerden dolayı bu dostluğun devam etmediğini anlıyoruz. **Pertev Divânı**'nda Gâlib'i öven ifadelere rastlamadık. Pertev'in çok yakın arkadaşı olan Gâlib'in ölümüne tarih düşürmemiş olması da ilginçtir.

Pertev'in Şeyh Gâlib'in yirmi altı gazelini tanzîr etmiş olması, ondan ne kadar etkilendiğini göstermesi bakımından önemlidir. Her iki şairin divânında tespit ettiğimiz biri diğerine nazire olduğu anlaşılan gazellerin matlaları şunlardır:

Münāsibdür be-ġāyet rūḥ-ı rāḥa ḳāleb-i mīnā
Felāṭūna sezādur cāme-i Camaseb-ı mīnā[186]

*

Debīristān ḫum-ı ṣahbā ḥikem ḫ̆āce leb-i mīnā
Felāṭūn kūdek-i zānū-nişīn-i mekteb-i mīnā (G. XVII)[187]

***

Baḫt-ı pīre heves-i zülf-i dü-tādur maṭlab
Ḫ̆āstkārān-ı ġama hep bu hevādur maṭlab[188]

*

Dirsin aġyāra cefā baña vefādur maṭlab
Maḥv-ı ʿaşḳ olana ey dil ne revādur maṭlab (G. XXVI)

***

Hey siyeh gün kim baña ḳahr u celāl eyledi yār
Çeşm-i mestin zehr-nūş-ı infiʿāl eylerdi yār[189]

*

Bī-niḳāb u bā-niḳāb ʿarż-ı cemāl eylerdi yār
Geh hilāli bedr ü geh bedri hilāl eylerdi yār (G. CXVIII)

***

Siḥr o şūḫuñ beste-çeşm-i ġamze-i cādūsıdur
Çeşm-i maḥbūbān kemend-i zülfinüñ āhūsıdur[190]

---

[185] **Gâlib**, s. 326-327; Sedit Yüksel (Doç. Dr.), **Şeyh Galip-Eserlerinin Dil ve Sanat Değeri,** Türkiye İş Bankası Kültür Yay., Ankara, 1980, s. 170-171.

[186] **Gâlib**, s. 339.

[187] Pertev ve Şeyh Gâlib'in bu gazelleriyle aynı vezin, kafiye ve redifle yazılmış Koca Rağıb Paşa'nın iki ve Nevres-i Kadîm'in bir gazeli vardır. Bunların matlaları şöyledir:

Tevāżuʿ dur dem-i rizişde çünkim meşreb-i minā
Degül ḫāli saʿādetden anuñçün kevkeb-i minā

*

ʿAceb pākize-ṭıynet pür-şafādür meşreb-i minā
Meger rūḥ-ı mücessemdür dökülmiş ḳāleb-i minā
(Koca Râgıb Paşa, **Divân-ı Râgıb**, Gazeller Bölümü, 1253, s. 3)

*

Görülmişdir mükerrer bezmde leb-ber-leb-i minā
ʿAcebdir sāġar ile ittiḥād-ı meşreb-i minā
(Hüseyin Akkaya, **Nevres-i Kadîm and His Turkish Dîvân**, Harvard University, 1996, s. 221)

[188] **Gâlib**, s. 353.

[189] **Gâlib**, s.405.

[190] **Gâlib**, s. 376.

*

Sāḥirān ḥayrān-ı çeşm ü ġamze-i cādūsıdur
Ejdehālar ḫāne-zād-ı dide-i āhūsıdur (G. CLXXV)

***

Bezm-i nüḫüst cümleden āḫir bulunmışuz
Şādem hemān ki ṣoḥbete dā'ir bulunmışuz

*

Dirsek ne var bu fende eger bir bulunmışuz
İtsek n'olur mübālaġa şā'ir bulunmışuz (G. CCIII)

***

Küşte-i ġamze-i cellād ki dirler o bizüz
Nūş-ı ḫūn-ı dile mu'tād ki dirler o bizüz[191]

*

Ḫusrev-i mülket-i bī-dād ki dirler o bizüz
Mā'il-i nāle vü feryād ki dirler o bizüz (G. CCV)

***

Müjde-i vuṣlat ile çeşm-i dil ü cān uyumaz
Ḫ'āhiş-i īd ile eṭfāl-i sebaḳ-ḫ'ān uyumaz[192]

*

Dime ṭıfl-i dile gehvāresi cünbān uyumaz
Ḫavf ider sākin-i kāşāne-i vīrān uyumaz (G. CCXX)

***

Pervīn-i şeb-i zülfüñ olan aḫter-i elmās
Eyler ufuḳ-ı 'ārızuñı ḫāver-i elmās [193]

*

Tāb-āver olup zülf-i şeb-i aḫter-i elmās
Virdi giceye feyż-i seḥer ḫāver-i elmās (G. CCXXXI)

***

Leb-i peymānede dendānı dürr-i nāb göstermiş
Gül-i ḫoş-būy-ı 'işret gevher-i şād-āb göstermiş[194]

*

Ruḫuñ mir'āt-ı mihr ü māha ferr ü tāb göstermiş
Lebüñ āb-ı ḥayāt u kān-ı la'le āb göstermiş (G. CCXXXVIII)

***

Dāġlar var kim serümde açılur gülzār veş
Şerḥalar var kim dilümde şubḥ-ı āteş-bār veş[195]

*

Āhlar var kim lebümde ebr-i āteş-bār veş
Cūylar var kim gözümde ḳulzüm-i zeḫḫār veş (G. CCXLIX)

---

[191] **Gâlib**, s. 432.
[192] **Gâlib**, s. 428.
[193] **Gâlib**, s. 437.
[194] **Gâlib**, s. 444.
[195] **Gâlib**, s. 462.

***

Luṭfı aġyāra ḳıl ey şūḫ peşīmān olaraḳ
Sen beni cevrüñe şāyeste bir iḥsān olaraḳ[196]

*

Eşk-i çeşmüm Ḳızılırmaġ'ı geçer ḳan olaraḳ
Āb-ı ḥayvānı başar ḫūn-ı dil ʿummān olaraḳ (G. CCLXXXII)

***

Düşdi āteş şimdi bir ʿummāna kim çeşmümdür ol
Oldı deryā-ḫīz o āteş-ḫāne kim çeşmümdür ol[197]

*

Mest olup ayılmayan mestāne kim göñlümdür ol
Tā-ebed uşlanmayan dīvāne kim göñlümdür ol (G. CCCX)

***

Lafẓ-ı rengīn olur ebyāt-ı ḫayāl üstine gül
Ḫoş gelür gülşen-i fikretde nihāl üstine gül[198]

*

Ṭaḳınınca o gülüm ḥüsn ü cemāl üstine gül
Açılır bāġ-ı ruḫında ġül-i āl üstine gül (G. CCCXXVI)

***

Nūrdan ḫāyme-i ḫadrā-yı Ḫudādur perçem
ʿĀlem-i ḥüsne sebz-gūn-ı semādur perçem[199]

*

Ṭabla-i ʿıṭr ile vezne ne revādur perçem
Müşk-i Çīn ile şebīh olma ḫaṭādur perçem (G. CCCXLVI)

***

Mey süzer çeşm-i siyāhuñ bāde-ḫʷār olduḳça sen
Mest-i nāz olur nigāhuñ neş'edār olduḳça sen[200]

*

Raḳs ider yārān-ı meclis neş'edār olduḳça sen
Cūş ider ḫumlar sebūlar bāde-ḫʷār olduḳça sen (G. CCCLXXXVII)

***

Çeşmüñüñ ġāyetle fettān oldıġın bilmez misin
Fitneler andan nümāyān oldıġın bilmez misin[201]

*

Ḫumlar ile bādeler nūş itdigüm bilmez misin
Ṣoñra deryālar gibi cūş itdigüm bilmez misin (G. CDVI)

***

Gencīneñ olsam vīrān idersin
Āyīneñ olsam ḥayrān idersin[202]

---

[196] **Gâlib**, s. 468.
[197] **Gâlib**, s. 487.
[198] **Gâlib**, s. 189-190.
[199] **Gâlib**, s. 506.
[200] **Gâlib**, s. 523-524.
[201] **Gâlib**, s. 528.
[202] **Gâlib**, s. 521.

*

Bīmār olursam dermān idersin
Ābād olursam vīrān idersin (G. CDIX)

***

Ṣu virür tīġ-i nigāha eşk-bār olduḳça ben
Gül ruḫın sīr-āb ider āteş-niṣār olduḳça ben[203]

*

Tābdār olsun ruḫuñ āteş-niṣār olduḳça ben
Olmasun muġber dilüñ ḫāṭır-figār olduḳça ben (G. CDX)

***

Yaġmāya virdi ṣabrumı bir bī-amān amān
Oldı hevā-yı ʿaşḳ ile ḥālüm yamān amān[204]

*

Yaġmālar ʿaḳlı zülfi kemendüm amān amān
Bilmezsem ʿayb ider yine kendüm amān amān (G. CDXXIV)

***

Āl giymiş yine ol naḫl-i revān n'olsun bu
Almış eṭrāfını gül-bang-keşān n'olsun bu[205]

*

Āh elüñden senüñ ey ʿarbede-cū n'olsun bu
Yetişür ġayri bu ser-keşligi ḳo n'olsun bu (G. CDXXXI)

***

O mehüñ talʿat-ı dīdārına mā-şāʾallāh
Ebruvān u ruḫ u ruḫsārına mā-şāʾallāh[206]

*

O mehüñ ġamze-i bürrānına mā-şāʾallāh
ʿĀşıḳ-ı dil-şüdenüñ cānına mā-şāʾallāh (G. CDXCV)

***

Ġarażuñ ḫāṭır-ı bī-çāreye şefḳat degül a
Bildük ey meh seni şimden gerü ḥācet degül a[207]

*

Seni çoḳ sevme de ey şūḫ ḳabāḥat degül a
Añladuḳ meşreb-i nāzendeñi ḥācet degül a (G. CDXCVII)

***

O bālā ḳadd ʿaceb serv-i ḫırāmān oldı gitdükçe
Ḳıyāmet ḳopdı pek āşūb-ı devrān oldı gitdükçe[208]

*

Ser-i kūyında ḥayfā kār-ı dil zār oldı gitdükçe
Fiġānumdan da ol meh-pāre bī-zār oldı gitdükçe (G. CDXCIX)

***

İder ser-geşte şāh u māhı şevk-i mey pey-ender-pey
Döner cām-ı Cem'üñ ardınca tāc-ı Key pey-ender-pey[209]

---

[203] **Gâlib**, s. 523.
[204] **Gâlib**, s. 540.
[205] **Gâlib**, s. 543.
[206] **Gâlib**, s. 563.
[207] **Gâlib**, s. 565.
[208] **Gâlib**, s. 562-563.
[209] **Gâlib**, s.589.

*

Ġamuñla kāse kāse nūş idersem mey pey-ender-pey
Gelür imdāduma ceyş-i neşāṭ-ı Key pey-ender-pey (G. DXXXIII)

***

Ey felek āyā o mehveşden ne dūr itdüñ beni
Ḫ̆āhiş-i vaṣlıyla her dem bī-ḥużūr itdüñ beni[210]

*

Zümre-i ʿuşşāḳdan kim intiḫāb itdüñ beni
Sevdigüm bir ʿāşıḳ-ı ʿālī-cenāb itdüñ beni (G. DXLV)

Pertev, Gâlib'in;

Dil-i żaʿīfe bir āfet güzel begendüremem
O ḫaste-i ġam-ı ʿaşḳa ecel begendüremem

matlaı ile başlayan gazelini tahmîs ve

"Cān olmaḳ ister ey leb-i şīrīn fedā saña"

mısraını da tazmîn etmiştir (G. XV). Pertev'in aksine Şeyh Gâlib, **Divânı**'nda onu şu beyitlerle över:

Cümle cenāb-ı Pertev içündür bu nükteler
Ol ẕāta ol süḫanver-i yek-tāya ḥasretüz[211]

*

Erişmek Pertev-i ālī-cenābuñ gerdine müşkil
Göñül bī-tāb Ġālib hem kümeyt-i ḫāme dermānsuz[212]

Gâlib, Pertev'in aşağıda matla beyitleri yazılan iki gazeline nazire yazarak onun "pey-rev"i olduğunu bildirmektedir:

Benüm daḫi bu ġazel dāstānum olsa gerek
Ḫulāṣa-i sitem-i dil-sitānum olsa gerek (G. CCXCI)

*

O ṭıfl-ı nāz benüm dil-sitānum olsa gerek
Edā-yı lükneti vird-i zebānum olsa gerek[213]

***

Yaḳ dilüm tāb-ı ruḫ-ı tābāne Allāh ʿaşḳına
Vāṣıl olsun şemʿüñe pervāne Allāh ʿaşḳına (G. CDLXXXVII)

*

Aġlama ey bülbül-i dīvāne Allāh ʿaşḳına
Merḥamet ḳıl ḫaste-i hicrāna Allāh ʿaşḳına[214]

---

[210] **Gâlib**, s. 593.
[211] **Gâlib**, s. 429.
[212] **Gâlib**, s. 430.
[213] **Gâlib**, s. 479.
[214] **Gâlib**, s. 556.

Ayrıca Gâlib,

Gönlüm ḫayāl-i dil-bere mesken degül midür
Çeşmüm o cāy-ı dil-keşe revzen degül midür (G. CXXIII)

*

Leb-i dāġ-ı firāḳa cān-ı ḥasret-dīde gelmişdür
Viṣālüñ ārzūsıyla der-i ümmīde gelmişdür (G. CLXXII)

*

Nāle-i pür-sūzumuzla çünki söz bir eyledük
Yana yana derdümüz ol şāha taḳrīr eyledük (G. CCXCIV)

matla beyitlerini verdiğimiz Pertev'in üç gazelini de tahmîs etmiştir.[215] Pertev de Gâlib'in bu gazele (eyledük redifli) yazdığı tahmîsini, birer mısra ilâve ederek ta'şîr etmiştir. Yine **Pertev Divânı**'nın hiçbir nüshasında bulunmayan Şeyh Gâlib'le müşterek yazdıkları bir gazelleri **Gâlib Divânı**'nda tespit edilmiş ve tenkitli metne dahil edilmiştir (CDXXXI). Bütün bunlar Gâlib'in Pertev'le olan yakın arkadaşlığını ve şiirlerine verdiği değeri göstermesi bakımından son derece önemlidir.

1.4.7 Mîr Âmir (ö. 1814-5)

Pertev'in samimi arkadaşlarından biri de Mîr Âmir'dir. Âmir, Hoca Neş'et'in "mahlas-nâme" yazarak yetişmesinde etkili olduğu bir şairdir. Ahmed Cevdet Paşa'nın bildirdiğine göre Pertev Edirne'de ölünce, ondan boşalan vak'a-nüvîslik görevine Âmir Bey atanmıştır.[216] Pertev, arkadaşı Âmir'in iki gazeline nazire yazmıştır.

Pey-rev oldumsa ne var vādī-i Mīr ʿĀmir'e
Birbiriyle ʿādet olmışdur sühanver söyleşür (G. CII/6)

*

Cevāb olur bu ġazel Pertevā ġazellerine
Dir ise ʿĀmir-i ʿālī-cenāb elvirdi (G. DX/9)

Pertev, İzzet ve Âmir ile müşterek bir gazel (XXXVIII) ve bir tahmîs (Tah. XXXIII) yazmıştır.

[215] **Gâlib**, s. 279-123.
[216] **Cevdet**, s. 215.

1.4.8 'Ârif Efendi (ö. 1813)

Hoca Neş'et'in mahfilinde yetişen bir diğer şair de Reisülküttâb Muhammed Ârif Efendi'dir. **Âyîne-i Zurefâ**'da verilen bilgiye göre Pertev, 1198 H.=1783-4 M. yılında Anadolu Muhasebe Kalemini terk edince Ârif Efendi ile tanışmıştır.[217]

ʿĀrif Efendi tezkire-i şānī-i rikāb
Her beyt-i dil-nişīnleri bir ḳaṣīdedür (G. CXXXIV/8)

beytiyle Pertev, arkadaşı Ârif'in şiirini övmüştür. Ayrıca **Pertev Divânı**'nda Ârif'le müşterek yazılmış iki gazelleri vardır (G. CC, CCCLXV).

1.4.9 Halîm Giray (ö. 1823-4)

Pertev, Halîm Giray'ın bir gazeline nazire yazarak onu "şeh-i kalem-rev-i irfân" ibaresiyle övmüştür. Her iki şairin matlaları şöyledir:

Fiġān kim olmadı maḥrem ḫayāle dīdelerüm
Ġamından ağlamasun mı bu ḥāle dīdelerüm[218]

*

Şirişki itmedi ḥācet suʾāle dīdelerüm
Baḳ işte girye ḳomışdur ne ḥāle dīdelerüm (G. CCCLVI)

Yukarıda verdiğimiz şairlerin dışında Pertev'in şiirlerinde adını andığı bazı şairler de vardır. Bunlar:

"Servet" (ö. 1766) mahlası **Pertev Divânı**'nda iki yerde geçmektedir.[219]

Disün bu mışraʿ ın gördükde şiʿ rüm reşk idüp Şervet
Anuñ pertev-fürūz-ı iştihārı var benüm yoḳdur (G. CIV/6)

beytinde Servet'in yaşadığı dönemde şöhret sahibi olduğunu ve kendi şiirini görünce kıskanacağını söyleyen Pertev, aşağıdaki beyitte ise onu övmektedir:

Gelmezse ġınā Ṣābit edāsından efendim
Bul ṭarz-ı meżāmīnini Şervet ġazelinde (G. CDLX/4)

Pertev aşağıdaki beyitte de Enderunlu Fâzıl Bey'e "pey-rev" olduğunu söylemektedir. Ancak **Fâzıl Divânı**'nda bu kafiye ve redifle yazılmış bir gazele rastlayamadık:

Cenāb-ı Fāżıl'a pey-rev mi olmışdur ʿaceb Pertev
Reh-i naẓm içre gördüm anı dāmen der-miyān olmış (G. CCLVII/7)

---

[217] **Âyîne-i Zurefâ**, s. 63.
[218] **Divân-ı Halîm Girây**, Takvim-i Vekâyi', İstanbul, 1257, s. 32-33.
[219] Bu şair için bkz. **Tuhfe-i Nâ'ilî**, C. I, s. 140.

Ayrıca Pertev'in düzenlediği mecmu'ada zeminin kime ait olduğunu tespit edemediğimiz bazı nazire gazeller vardır. Bunların matla beyitleri şunlardır:

Bir elinde bāde-i memzūc bir elde enār
Sāḳī-i meclis bize gör āb ile āteş ṣunar
Nesîb Efendi

*

Āh-ı serdümden ʿalev-ḫīz olsa ger ḳalbümde nār
Dir gören ẓāhir şitā eyyāmıdur kānūn yanar
Pertev, G. CXII

***

Belā-yı ʿaşḳa düşdüñ ʿaşḳ-ı mihnetkārı gördüñ mi
Beni āzār iderdüñ sevdigüm āzārı gördüñ mi
mahlas yok.

*

Göñül aġyāra yüz virmiş o meh-ruḫsārı gördüñ mi
Beni ḥayrān iden āyīne-i dīdārı gördüñ mi
Ârif

*

Göñül hem yār u hem aġyār olan ʿayyārı gördüñ mi
Ḥayāt-ı cāvidān-cāna āfet ü ġaddārı gördüñ mi
Hoca Neş'et

*

Ḫaṭ-ı sebzi ṭarāvet-baḫş olan ruḫsārı gördüñ mi
Ḫazān faşlında böyle cūş iden gülzārı gördüñ mi
Pertev, G. DXXX

*

Görince yāri āh itmiş dil-i bed-kārı gördüñ mi
Ṭoyurmış öyle ḫūnī ẓālime esrārı gördüñ mi
Seyyid 'Atîk

*

رها بخشید مارا دست جور دلبر از هجران
بپایم می رسد بندی زپایش بدتر از هجران
Zihnî

*

دم وصلت بیاد هجر باشد بدتر از هجران
نکویم حرف از هجران و می میرم ور از هجران
Pertev, G. XIII

Yine Pertev'in,

Baḳuñ ol sebz-i teh-gül-gūnda[ki] ḫaṭṭ-ı siyeh-tāba
Gider Keşmīr'e şevḳ-i yād-i ruḫsār ile meh-tāba (G. DI)

matlalı gazelinin de, 'Atâ Efendi (ö.1814-5)'nin[220]

[220] **Tuhfe-i Nâ'ilî**, C. II, s. 683 .

Döküldükçe o zülf-i şeb-nemi ruḫsār-ı pür tāba
Olur mā'il nigāh-ı bī-ḳarārum bir meh-tāba

'Atâ Efendi

matlalı gazeliyle biri diğerine nazire olduğu anlaşılmaktadır.

Pertev, yukarıda değindiğimiz Türk şairlerinden başka, bazı Fars şairlerden de etkilenmiş; onların şiirlerine nazire yazmış ve gazellerini tahmîs etmiştir. Pertev, Fars edebiyatının gazel üstadı sayılan Hâfız (ö. 1378-9)'ın,

"Elā yā eyyühe's-sāḳī edir ke 'sen ve nāvilhā"

mısraıyla başlayan meşhur gazeline nazire yazmış ve aşağıdaki beyitte de Hâfız'dan etkilendiğini açıkça zikretmiştir:

Şi'r-i rindānem iderse n'ola rindānı ḫarāb
Çünki ben cür'a-keş-i Ḥāfız-ı Şīrāz oldum (K. /4)

Bunun dışında Hâce Nusret Efendi'nin Farsça mersiyesini Türkçe, Selîm-i Tahrânî ve Şevket-i Buhârî'nin birer gazelini Farsça, yine Selîm-i Tahrânî ile Kelîm-i Kaşânî'nin birer gazelini de Türkçe tahmîs etmiştir. Yine Pertev'in yazdığı Farsça on beş gazelden ikisi Şevket-i Buhârî'ye, biri Sâ'ib-i Tebrîzî'ye, biri Tâlib-i Âmülî'ye ve biri ise kimliğini tespit edemediğimiz bir şair olan Tâhir'in gazeline naziredir. Bu gazellerin ve Pertev tarafından yazılan nazirelerinin matla beyitleri şunlardır:

صدف زکریهٔ من شد خراب در ته آب
رسید خانهٔ کوهر باب در ته آب

Şevket[221]

*

زاشك کرم ترم سوز و آب در ته آب
شوند مردم آبی کباب در ته آب

(Pertev, G. III)

*

سیهبهار نکاهش نرکس سیهش
سواد چشم غزال است سایهٔ نکهش

Şevket[222]

[221] Şevket-i Buhârî, **Divân-ı Şevket**, Ankara Ün. DTCF. Ktp. Yazmaları, M. Ozak II Koleksiyonu, No: 141, yk. 69b.
[222] a.g.e., yk. 142b.

*

ببین که مایهء ظلمت دیدهء سیهش
نشانکاه خد نکست سایهء نکهش

Pertev, G. X

*

به تن بو یا کند تصویر کلهای نهالی را
ز پا بیدار سازد خفتکان نقش خالی را

Tâlib[223]

*

رخت بلبل کند در بزم کلهای نهالی را
د ماند چشم آهوی تو نقش شیر قالی را

Pertev, G. I

*

ای تماشاکاه عالم در تماشای کهٔ
لیلیانرا کردهء مجنون شیدای کهٔ

Pertev, G. XIV[224]

*

ز زهدم کاه بر دندان من مسواك میروید
ز رندی در بن مژکان من که تاك میروید

Pertev, G. V[225]

1.5 Etkilediği Şairler

Pertev, yaşadığı edebî muhit gereği bir çok şairlerden etkilendiği gibi bazı şairleri de etkilemiştir. Pertev'in çağdaşı olan bazı şairlerle etkileşim içinde olduğunu ve öğrenci yetiştirmede Hoca Neş'et'e yardım ettiğini daha önce ifade etmiştik. Ancak Hoca Neş'et'in çevresinde oluşan edebî mahfilde Pertev'in bizzat yetiştirdiği şairler de vardır. Bunların sayıları fazla olmamakla birlikte bu edebî mahfile devam eden Mîr Şerîf-i Nâ-yâb (ö. 1832-3), Derviş İslâm (ö. 1801-2) ve Hasan Yâver (d. 1765-6M./ ö. ?)'dir. Pertev, Mîr Şerîf ve Hasan Bey için birer "mahlas-nâme" yazarak Şerîf'e "Nâ-yâb" ve Hasan'a da "Yâver" mahlaslarını vermiştir. **Divân**'daki (XXXVI) numaralı mersiye tarihin başındaki "şâkird-i sâhib-i divân" ibaresinden de Derviş İslâm'ın Pertev'in öğrencisi olduğunu anlaşılmaktadır.

---

[223] Tâlib-i Âmûlî, **Divân-ı Tâlib**, Ankara Ün. DTCF. Ktp. Yazmaları, İ.S. I Koleksiyonu, No: 1746, yk. 10b.

[224] Pertev'in bu matlalı gazeli Sâ'ib'e naziredir. **Sâ'ib Divânı**'nda bu kafiye ve redifte yazılmış bir gazele rastlanmamıştır.

[225] Pertev'in bu matla ile başlayan gazeli Tâhir mahlaslı bir şaire naziredir. Zemin gazeli bulamadık.

Pertev, Mîr Şerîf'e yazdığı "mahlas-nâme"de onu manevî evlat olarak gördüğünü, kısa sürede tahsilini tamamladığını, bu kabiliyetini kendisinin keşfettiğini ve "mahlas-nâme" vererek şöhrete kavuşacağını söyler:

Zūr-ı ṭabʿın görüp üstādı bu Seyyid Pertev
İstedi kim ola bir maḫlaṣ ile şöhret-yāb (Mah. II/7)

Pertev, manzumenin sonunda, Hoca Neş'et'in kendisine "mahlas-nâme"de verdiği öğütlere benzer. Mîr Şerîf'e şiirde dikkat etmesi gereken hususları hatırlatır. Pertev'in aşağıdaki beyitlerinde de Enderunlu Vâsıf Osman (ö. 1824-5)'ın, Pertev'i üstad olarak gördüğünü öğreniyoruz:

Ḥażret-i Vāṣıf gibi bir ḳadr-dān-ı rūzgār
Pertev-i bī-ḳadrüñ āṣārına iḳbāl itdiler

Eyleyüp üstād ile tavṣīf o vaṣṣāf-ı zamān
Ḳadrini terfīʿ idüp mümtāz-ı emṣāl itdiler (G. CLIV /10-11)

Vâsıf Divânı'nın matbu nüshasında "Taḫmīs-i Ġazel-i Merḥūm Pertev Efendi"[226] başlığıyla verilen ve,

Neş'elendüm mi şarāb-āvere ṣor ṣorma bana
Dest-i sāḳīde dönen sāġere ṣor ṣorma bana (G. XXI)

matlaı ile başlayan gazelin Vâsıf'ın değil, Pertev'in, Vâsıf'ın gazeline yazdığı tahmîs olduğunu tespit ettik. Pertev'in aşağıdaki matla ile başlayan gazeli de,

Mihr-i ʿālem tā-seḥer her şām o ʿālī-kevkebe
Gün yüzi şevḳiyle ditrer uġramış tāb-ı tebe (G. CDXXXIX)

Vâsıf'ın,

İḳtirān itmiş raḳīb-i naḥs o nāzük-meşrebe
Seyr iderken uġramış ḫurşīd burc-ı ʿAḳrebe[227]

matlalı gazeline naziredir.

[226] **Divân-ı Vâsıf**, s. 133.
[227] **Divân-ı Vâsıf**, s. 244.

2 PERTEV DİVÂNI'NIN İNCELENMESİ

Divânı'nı hazırladığımız Pertev'in yurt içi ve yurt dışı kütüphanelerinde on dört nüshası tespit edilmiştir. Tespit edilen bu nüshalardaki şiirlerin sayısı arasında büyük farklılıklar vardır. Hazırladığımız tenkitli metnindeki şiirlerin dağılımı şöyledir: 4 kaside[228], 1 terci'-bend, 3'ü Farsça 59 tahmîs, 2 muhammes, 1 tesdîs, 3 müseddes, 2 mu'aşşer, 20 murabba', 4 şarkı, 8'i kıt'a-i kebîre olmak üzre 17 kıt'a, 3 nazım, 1'i Farsça 44 tarih kıt'ası, 15'i Farsça 585 gazel, (gazel nazım şekliyle yazılmış 4 adet mersiye buna dahil değildir), 2 lügaz, 4 nâ-tamam gazel, 3 ruba'î, 1'i Farsça 27 müfred ve 3'ü Farsça 15 matladır. Bu manzumelerin toplamı 806'dır.

2.1 ŞEKİL BAKIMINDAN

2.1.1 Nazım Şekilleri

2.1.1.1 Kaside

Pertev, bir kimsenin övgüsünde yazılmış kaside hariç, mürettep bir divânda olması gereken hemen hemen bütün nazım şekilleriyle şiir yazmış bir şairdir. Şairin bir kimseyi methetmek için kaside yazmamış olması onun bu alandaki başarısızlığından olmadığını, Hoca Neş'et ve talebelerinin ortak bir tutumu olduğunu daha önce belirtmiştik. Hoca Neş'et, yazdığı "mahlas-nâme"lerde öğrencilerine kimse hakkında kaside ve hiciv yazmamalarını tavsiye etmektedir.[229]

Pertev Divânı'nda kaside nazım şekliyle yazılmış manzumeler şunlardır: **Divân**'da neşîde başlıklarıyla yer alan Koca Mustafa Paşa âsitânesindeki zincirli servi ağacına söylenen şiir (metin, s. 463-64) ile Sadrazam Yusuf Ziya Paşa'nın huzurunda okunan ve Paşa'yı öven manzume (metin, s. 465-66) ve Sadrazam mektupçusu Refik Efendi'nin yaptırdığı sâhil-hâne övgüsündeki şiir (metin, s.467-69)'ler kaside nazım şekliyle yazılmıştır. Ancak klâsik tarzdaki kasidelerde bulunan bölümler, bu manzumelerde yoktur. Pertev'in **Divânı**'nın tertip edilmesi üzerine Hoca Neş'et'e teşekkür için sunduğu on beyitlik manzumesi de (metin, s. 524-25) kaside nazım şekliyle yazılmıştır. Ayrıca şairin, Beyhan Sultan'ın yaptırdığı sâhil-serây için yazdığı tarih manzumesi (metin, s. 470-72) ile Birrî'nin bahçesinde yapılan

---

[228] Bu şiirler **Divân**'da kaside başlığıyla bulunmamakla beraber nazım şekli bakımından kasidenin özelliklerini taşırlar.

[229] **Divân-ı Neş'et**, "Mahlas-nâme-i 'İzzet Beg Efendi", s. 26; "Mahlas-nâme-i Pertev Efendi", s. 14.

köşk ve havuz için söylediği kıt'a (metin, s. 469-470), nazım türü bakımından birer methiyedir.

2.1.1.2 Gazeller

Pertev Divânı'nı oluşturan şiirlerin ağırlık noktası gazellerdir. En çok gazel nazım şekli ile şiir yazmayı tercih eden Pertev, bu gazellerinde oldukça da iddialı görünmektedir. Şairin **Divân** nüshalarında 15'i Farsça olmak üzere toplam 585 gazelini tespit ettik.[230] Bu gazellerin toplam beyit sayısı da 3476'dır. Bu gazellerden çoğunun konusunun "âşk" ve "rintlik" olduğunu daha önce söylemiştik. Şair, yazdığı her bir gazelin "veled-i kalb"i olduğunu, "pertev" redifli gazelinin ise "hayrü'l-halef"i olduğunu şu beytinde ifade etmektedir:

Gerçi her bir ġazelüm bir veled-i ḳalbümdür
Lïk bu naẓmumı ḫayrü'l-ḫalef itdüm Pertev (G. CDXXXV/5)

Pertev, her harften gazel yazarak, klâsik divân tertibi geleneğine uymuştur. Bu gazellerin harflere göre dağılımı şöyledir:

ا 22+2F=24	ب 16+1F=17	ت 8+1F=9	ث 3	ج 2
ح 2	خ 4	د 4+3F=7	ذ 2	ر 137
ز 30+1F=31	س 2+1F=3	ش 29+1F=30	ص 2	ض 1
ط 2	ظ 2	ع 3	غ 1	ف 4
ق 10	ك 23	ل 22+1F=23	م 38+1F=39	ن 61+1=62
و 5	ه 69	ى 66+2F=68		Top. 585

Divân'daki 570 Türkçe gazelden 309'u beş; 96'sı altı; 79'u yedi; 32'si sekiz, 32'si dokuz, 9'u on, 6'sı on bir, 2'şer gazel on iki ve on üç ve 1'er gazel de on dört, on altı ve on sekiz beyitlidir. Görüldüğü gibi gazellerin yarısından fazlası 5 beyitlidir.

Gazel nazım şekli genellikle 5, 7, 9, 11 gibi tek sayılı beyitlerle yazılmakla beraber Pertev'in gazelleri arasında 6, 8, 10, 12, 14, 16 ve 18 gibi çift sayılarla yazılmış olanlar da vardır. Ayrıca bu 570 Türkçe gazelden 9'u müstezad gazeldir

[230] Osman Horata, "Pertev, 500 civarında gazeliyle asrın en çok gazel söyleyen şairidir" der. **Horata**, C. 11, s. 579.

(LXIII, LXXVI, CLXXIX, CCLXIII, CCLXIX, CCLXXXI, CCCIX, CCCLV, CDXXVIII).

Gazellerde şairin mahlası genellikle son beyittedir. Bazı müzeyyel gazellerde ise mahlastan sonraki beyitlerin çoğu Hoca Neş'et olmak üzere İzzet ve Ârif'in övgüsü hakkındadır.

Pertev, Hz. Muhammed için yazdığı üç na'ti (G. I, II, CCCI) ve Mevlânâ hakkındaki iki medhiyeyi (III, IV) gazel nazım şekliyle yazmıştır. Ayrıca **Divân** nüshalarında gazellerden ayrı tasnif edilen ve tahmîslerin başında yer alan dört mersiye de gazel formunda yazılmıştır. **Divân**'daki XLVI . gazel "Âzerî lehçesi" ile, CXCVIII. gazel de "çocuk dili"yle yazılmıştır. DIV. gazel ise, şairin Farsça bir gazelinin tercümesidir (VII). **Divân**'daki CDXXVIII ve CDXXIX numaralı gazeller de Bosnalı Sâbit üslûbuyla kaleme alınmıştır.[231] Ayrıca **Divan**'da sevgilinin dilinden söylenmiş "ez-zebân-ı dilber" başlıklı üç gazel mevcuttur (G. CCV, CCCLI, CDLIV).

2.1.1.3 Musammatlar

Pertev Divânı'nda, gazeller dışındaki diğer şiirler de nicelik bakımından önemli bir yer tutar. Bunlar sırasıyla şöyledir:

2.1.1.3.1 Murabba'

Pertev'in yazdığı murabba'ların sayısı 20 dir. Bunlardan 5'i dört, diğerleri ise beşer bentten oluşur. Bunlardan 17'si mütekerrir, 3'ü de müzdevic murabba'dır. Mütekerrir murabba'lardan biri hece vezniyle yazılmış olup nazım türü bakımından münâcâttır. Yine bu murabba'lardan biri Hâce Abdullah'ın (LXXI) ikisi de Hoca Neş'et'in (LXXIII, LXXXVII) mısraları tazmîn edilerek yazılmıştır.

2.1.1.3.2 Terbî'

Sözlük anlamı "dörtleme" anlamına gelen terbî' bir gazelin her beytinin önüne aynı vezin ve kafiyede iki mısra getirilerek yapılan murabba'lara verilen addır.[232]

---

[231] Bu konu için bkz. Turgut Karacan (Doç.Dr.) **Bosnalı Alaeddin Sabit Divân**, Cumhuriyet Ün. Yay. No: 37, Sivas, 1991, s. 61-73.
[232] **İpekten II**, s. 76.

Divân'daki 6 terbî'den 4'ü Beylikçi İzzet'in gazeline, diğer iki terbî'den biri İzzet'le müşterek olmak üzere Ramî Paşa'nın gazeline yapılmış terbî'lerdir. Bu terbî'lerden 3'ü yedi, 2'si sekiz, 1'i de beş bentlidir.

2.1.1.3.3 Tahmîs

Edebiyatımızda çok kullanılan bir nazım şeklidir. Bir gazelin ya da bir kasidenin her beytinin önüne veya arasına aynı vezin ve kafiyede üç mısra eklenerek ortaya çıkan muhammese tahmîs denir.[233] Şair, 3'ü Farsça olmak üzere 59 tahmîs yazarak **Divân**'daki manzumeler içinde gazellerden sonra en fazla bu nazım şekliyle şiir yazmayı tercih etmiştir. Aslında bu tarz şiirler bir tür alıştırma olduğundan şairin yetişmesinde önemli ölçüde etkili olmuştur kanaatindeyiz. Bu tahmîslerden ilki, Süleyman Neş'et'in hocası Dâye-zâde Cûdî Efendi (ö. ?)'nin na't-i şerifine yapılmıştır. İkincisi Hâce Nusret Efendi'nin Hz. Hüseyin için Farsça yazdığı mersiyenin önüne Türkçe üçer mısra ilâve edilerek yapılan tahmîstir. Daha sonra Pertev sırasıyla şu şairlerin şiirlerini tahmîs etmiştir:

Hoca Neş'et: 8

Şeyh Şemsî: 1

Mezâkî: 1

Selîm-i Tahrânî: Biri Farsça olmak üzere 2 gazel.

Seyfî Bey: 1

Nahîfî: 1

Nedîm: Biri Farsça olmak üzere 6 gazel.

Ârif Süleyman: 1

Ârif: 1

Hasan Yâver: 2

Hâlet Sa'îd: 2

Kelîm: 1 (Farsça)

Beylikçi İzzet : 18

Ruhî-i Bağdâdî: 1

Nef'î: Nef'î'nin 43 beyitlik "benüm" redifli kasidesi.

---

[233] **İpekten II**, s. 88; **Dilçin**, s. 223.

Âsım: Âsım'ın Yusuf Ziya Paşa övgüsünde yazdığı "bahariyye" konulu kasidesi.

Vak'a-nüvîs Vâsıf: 2

Seyyid 'Atîk: 1

Enderunî Vâsıf: Vâsıf'ın bahariyye konulu bir gazeli.

Enderûnî Nedîm Mahmud: 1

Mâhir: 1

Şeyh Gâlib: 1

Şevket-i Buhârî: 1 (Farsça)

Mîrzâ Kulı Meylî: 1(Farsça)

2.1.1.3.4 Muhammes

Pertev Divânı'nda beşer bentten meydana gelen iki muhammes vardır. Birisi mütekerrir muhammes olup konusu "hikemî", diğeri ise müzdevic muhammestir ve konusu "âşk" tır.

2.1.1.3.5 Tesdîs

Bir gazelin her beytinin önüne aynı vezin ve kafiyede dört mısra eklenerek yapılan müseddeslere tesdîs denir.[234] **Pertev Divânı**'ndaki tek tesdîs Pertev'in, Beylikçi İzzet'in Farsça bir gazelinin her bir beytine Türkçe dörder mısra ilâve ederek yazdığı manzumedir.

2.1.1.3.6 Müseddes

Pertev Divânı'nda her biri beşer bentten oluşan üç müseddes vardır. Birincisi tür olarak münâcât olup mütekerrir müseddestir. İkinci müseddes " a a a a b c / d d d d b c / e e e e b c " kafiye düzeni ile yazıl olup konusu aşktır. Üçüncü müseddes ise mütekerrir olup felsefî içeriklidir.

---

[234] **İpekten II**, s. 95, **Dilçin**, s. 230.

2.1.1.3.7 Mu'aşşer

Aynı vezinde onar mısralık bendlerden oluşan musammatlara mu'aşşer adı verilir.[235] **Pertev Divânı**'nda iki mu'aşşer vardır. Bu mu'aşşerlerden ilki Nedîm'in altı bentten oluşan meşhur mütekerrir müseddesinin her bendinin ilk dört mısraı arasına birer mısra ilâve ederek kaleme aldığı bir manzumedir. Başlığındaki "nev-âyîn" ibaresinden de anlaşılacağı üzere bu nazım şekli açısından fazla önemli olmamakla beraber bir yeniliktir. Pertev bu mu'aşşerini Nedîm'le karşılıklı konuşuyor gibi kaleme almıştır. **Divân**'daki diğer mu'aşşer ise Şeyh Gâlib'in Pertev'in gazeline yazdığı tahmîsin mısraları arasına birer mısra ilâve ederek ta'şîr ettiği musammattır.

2.1.1.3.8 Şarkı

Şarkı, biçim olarak murabba' nazım şekliyle aynı olup Türk edebiyatında doğmuştur.[236] En güzel örneklerini Nedîm'de bulan şarkı, Nedîm'den sonra hemen hemen bütün divân şairlerinin rağbet ettiği bir tür olmuştur. Pertev'in yazmış olduğu şarkılardan ikisi nakaratlı ve ikisi de "murabbaʿ-ı mütekerrir" kafiyeli olup toplamı dörtdür.

2.1.1.3.9 Tercî'-bend (Tercî'-i bend)

Aynı vezinde 8-20 mısalık bendlerin birleştirilmesiyle yapılan nazım şeklidir.[237] Edebiyatımızda çok kullanılmış bir nazım şekli olmakla birlikte **Pertev Divânı**'nda sadece bir tercî'-bend vardır. Beş bentten oluşan bu tercî'in her bendi 14 mısradır.

2.1.1.4 Kıt'alar

Muvakkit-zâde **Pertev Divânı**'nda tarih kıt'aları hariç kıt'a nazım şekliyle yazılan şiirlerin sayısı 20'dir. Bunlardan 9'u iki beyitlik kıt'a, 3'ü nazm ve 8'i de kıt'a-i kebîredir. İki beyitlik kıt'alar **Divân**'da "mukattaʿat-ı müteferrika" başlığıyla verilmiştir. İki beyitli kıt'alardan birisi tür bakımından na't olup musammatların başında yer almaktadır. Geriye kalan kıt'alar ise değişik konularda yazılmış olup, kafiye düzeni "a, b, c, b" şeklindedir. Kıt'alardaki en önemli husus olan konu bütünlüğüne dikkat eden şairin, IX ve X numaralı kıt'aları ahlâk dersi vermesi açısından ilgi çekicidir.

---

[235] **İpekten II**, s. 99.
[236] **Dilçin**, s. 214.
[237] **İpekten II**, s. 107.

2.1.1.4.1 Nazım

Birinci beyti murassa olan, başka bir deyişle birinci, ikinci ve dördüncü mısraları birbiriyle kafiyeli olan kıt'alara verilen addır.[238] **Pertev Divânı**'nda "mukatta'at" başlığı altında yer alan I., II. ve VII. kıt'alar birer nazımdır.

2.1.1.4.2 Kıt'a-i Kebîre

Şairin **Divânı**'nda kıt'a-i kebîre olarak değerlendireceğimiz manzume sayısı 8' dir. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

1) Hasan Yâver ve Mîr Şerîf-i Nâ-yâb için yazılan iki "mahlas-nâme", (metin, s. 460-461).

2) Hoca Neş'et Efendi'nin Koca Mustafa Paşa semtindeki Sarı Abdullah Efendi'nin konağına taşınması münasebetiyle şairin tebrik için yazdığı on beyitlik manzume, (metin, s. 462).

3) Yusuf Ziya Paşa övgüsünde yazılan kemân redifli şiir, (metin, s. 464).

4) Birrî'nin bahçesinde inşâ edilen kasr ve havuz için yazılan methiye, (metin, s. 469-470).

5) Güzelin vasıflarının anlatıldığı, "Nedîm" tarzında söylenmiş 7 beyitlik şiir, (metin s. 517).

6) Pertev'in, **Divânı** tertip edildikten sonra Beylikçi İzzet'e teşekkür için yazdığı üç beyitlik kıt'a, (metin s. 517).

7) **Divân**'da tarih kıt'alarından sonra yer alan ve "latife-âmiz" başlığını taşıyan 6 beyitlik kıt'adır (metin, s. 509).

2.1.1.4.3 Tarih Kıt'aları

Arap alfabesinde her harfin rakamsal bir değeri vardır. Arap, Fars ve Türk şairleri doğum, ölüm, evlenme, savaş, barış ve benzeri olaylar için tarih manzumeleri yazmışlar, genellikle bu manzumelerin son mısra veya beyitlerinde ebcedle bu olaylara tarih düşürmüşlerdir. Türk edebiyatında özellikle XVIII. yüzyılda tarih düşürme yaygınlaşmış ve her divân şairinin divânında rastlanılan bir tür olmuştur.

Pertev Divânı'nda biri Farsça olmak üzere toplam 44 tarih vardır. En azı 5, en çoğu 30 beyitten oluşan bu şiirler arasında bir kayısı ağacının kuruması üzerine

[238] **Dilçin**, s. 202; **İpekten II**, s. 47.

düşürülen tarih en eski söylenmiş manzumedir (1195 H.=1780 M.). Hoca Neş'et'in 1222 H.=1807-8 M.) tarihinde ölümü üzerine yazılan manzume ise Pertev'in son yazdığı tarihtir. **Divân**'daki tarihlerden 3'ü lafzî, 24'ü mücevher, 8'i tam, 6'sı terkib-i târihî, 2'si ise tamiyeli tarihlerdir. Pertev'in yazdığı bu tarih kıt'alarını şöyle sınıflandırabiliriz:

1. Başta İstanbul olmak üzere bazı yerlerde inşâ ve tamir edilen saray, köşk, cami, tekye, çeşme vb. yapılar için söylenmiş tarihler. Bunlar sırasıyla şunlardır: Beyhan Sultan'ın 1803 tarihinde yaptırdığı Sahil-serây, Sünbül Sinân'ın mezarının yenilenmesi, Nakşibendî Şeyh Selâmî Efendi'nin Eyyüp semtinde yaptırdığı tekye, Abdulhâdî Efendi'nin 1799 yılında Ankara'da yaptırdığı köşk, Hüseyin Ağa Camii'nin tamir edilmesi, Konyada Hac güzergâhında bulunan bir çeşmenin yapılışı, Beyhan Sultan'ın tamir ettirdiği çeşme.

2. Şairin yakın çevresindeki kimselerin çocuklarının doğumu için düşürdüğü tarihler. Bunlar Hoca Neş'et'in oğlu Neş'e için iki, Beylikçi İzzet ve Mu'in Efendi'nin erkek çocukları, Mîr Âmir'in kız çocuğu için bir, Osman Ağa'nın ikiz erkek çocukları bir, şairin kendi yeğeni ve kızı Emetullah için yazdığı bir tarihtir.

3. Şairin dostlarından Muhammed Bey, Mîr Şerîf-i Nâ-yâb ve adı zikredilmeyen başka bir şahsın sakal bırakması üzerine Pertev'in yazdığı üç tarih.

4. Bazı tarikat şeyhlerinin de yer aldığı kişilerin vefatları dolayısıyla yazılmış mersiye tarihleri: Ümmi Sinan'ın oğlu Şeyh Hasan Efendi, Vâsıf Efendi, Mevlevî tarikatine mensup musikî-şinâs Hâfız-ı Şeydâ, Mudanyalı-zâde Rûşen Efendi, Kestelli Şeyh Hasan Efendi, Kaşgarî Abdullah Efendi Tekyesi şeyhi Şeyh İsâ, Bayrampaşa şeyhi Şeyh Nureddin, Nâyî Derviş Muhammed Dede, Seyyid İbrahim Hanîf Efendi, Hoca Neş'et, şairin öğrencisi Derviş İslâm, Üsküdar Ayazma Camii muvakkiti Yahyâ Efendi, Müfti-zâde Muhammed Burhan, Halvetî tekyesinde mersiyehân Derviş Mustafa Bey, Tophane Kadirî tekyesi şeyhi Şeyh Şerîf Efendi için yazılan tarihlerdir.

Ayrıca **Divân**'da, Fransız işgalinden kurtarılan Mısır için iki tarih, Tevfik Yahyâ Efendi'nin şeyhülislâmlığa atanması, Refik Efendi ile Beylikçi İzzet Bey'in pehlivanlığı ve yine Beylikçi İzzet Bey'in ok atıcılığı ve bir kayısı ağacının kuruması münasebetiyle söylenmiş birer tarih vardır.

2.1.1.5 Lügaz

Herhangi bir nesnenin ya da varlığın özellikleri anlatılarak yazılan bilmecedir.[239] **Divân**'da gazel nazım şekliyle yazılmış iki lügaz vardır.

2.1.1.6 Nâ-tamâm Gazeller

Pertev Divânı'nda ikişer beyitten oluşan 4 eksik gazel vardır. Bu eksik gazellerin, divân nüshalarındaki yerleri mukatta'attan öncedir.

2.1.1.7 Rubâ'iyyât

Pertev, "ahreb" kalıbıyla üç ruba'î söylemiştir.

2.1.1.8 Müfred/Matla

Divân'da "ebyât-ı müteferrika" başlığı altında 42 beyit vardır. Bu beyitlerden 3'ü Farsça olmak üzere 15'i matla, yine 1'i Farsça 27'si müfreddir. Bunlardan IX. matla Sultan Selim'in bardağına yazılmak için, XVI. müfred lâlelere asmak için, ve XXIX. müfred ise kapı üstüne yazılmak üzere söylenmiştir.

---

[239] **Dilçin**, s. 490.

2.1.2. Âhenk Unsurları

2.1.2.1 Âhenk

Bir şairin üslûbunu belirleyen en önemli özelliklerden biri de âhenktir. Şiirde âhengi sağlayan unsurların başında ise rahat ve doğal şöyleyiş gelir. Bununla birlikte ses ve söz tekrarları, vezin, kafiye ve redif âhengi oluşturan diğer unsurlardır.[240] **Pertev Divânı**, âhenk unsurları bakımından incelendiğinde yukarıdaki hususları görmek mümkündür. Ancak Nedîm'deki rahat ve doğal söyleyişe, Nedîm tarzının bir takipçisi olan Pertev'in şiirlerinde daha az rastlanır. Şiirdeki armoniyi artıran doğal ve rahat söyleyişin görüldüğü bazı mısra ve beyitler şunlardır:

Gökşu'da seyr idüp size medḥ itdigüm güzel
Şol ḳayıġuñ ḳıçındaki mā'ī binişlidür (G. CLII/4)

*

Çü şabā itdi şabāvet dem-i mestīde güẕār
Gençlige āb-ı revān dirler idi gerçek imiş (G. CCLXI/2)

*

Nāle-i ney gibi diñler yār yārüñ derdini
Böyledür aḥvāl-i ʿālem bülbül aġlar gül güler (CLXXVI/2)

Bu doğal söyleyişin yanında, âhenk unsurlarından ikili, üçlü ve dörtlü söz tekrarlarına da rastlanmaktadır. Söz tekrarlarına örnek gösterilebilecek beyitler aşağıda gösterilmiştir:

Nev-cevānlar *pīr* olup *pīrān* olur kūdek-mizāc
Ehl-i dil ʿindinde Pertev *ṣāb ṣeyḫ ü ṣeyḫ ṣāb* (G. XXIX/5)

*

Gāh eyler idüm seyr-i cemālüñle ḳanāʿat
Gāh āyine-i dilde miṣālüñle ḳanāʿat (G. XL)

*

Bir iki gün idügin şeş-der-i dehrüñ ʿömri
Yek dü dirken saña bāzīger-i nerrād oḳur (G. CXXVIII/2)

*

Şūḫlar ʿāşıḳ-ı maḫmūr u ḫarāb isterler
Ne şarāb u *ne* kebāb u *ne* rebāb isterler (G. LXX)

*

İş ḫalḳ içinde *iş* görüp itdürmedür pesend
İş görme kendi kendine tenhā bir *iş* degül (G. CCCXII/3)

*

Ya maṭlabı *ya* meşrebi *ya* ṣıḳleti vardur
Her bezme gelen kimseyi aḥbāb mı şanduñ (G. CCCVII/3)

---

[240] Daha geniş bilgi için bkz. Cem Dilçin, "Fuzulî'nin Şiirlerinde Söz Tekrarlarına Dayanan Bir Anlatım Özelliği", *Türkoloji Dergisi*, C. X, 1. Sayı, Ankara,1992, s.77-114; Muhsin Macit (Dr.) **Divân Şiirinde Âhenk Unsurları**, Akçağ Yayınevi, Ankara, 1996.

Aşağıda matlaı verilen XCV. gazelin her beytinde ikilemeler görülmektedir. Bu ikilemeler şiirin bütününde âhengi sağlamaları bakımından dikkat çekicidir.

Görinen *noḳṭa noḳṭa* ṣanma ḫāl-i ʿanberīnümdür
Didi *ṣaf ṣaf* siyeh-pūşān-ı mülk-i zülf-i Çīnümdür (G. XCV)

Pertev Divânı'ndaki mütekerrir muhammeste de âhenk cinasla sağlanmıştır.

Ṣaḳın gezme żarar ḳaṣdıyla ḫalḳa sin sin ol sin sin
Ki zīrā eylemez āzürde ʿaḳrebler daḫi cinsin
Eger cān incidürsin *cinsin* insāndan degül *cinsin*
Velī ister iseñ insān-ı kāmil ol şānuña dinsin
Ne sen bir kimseden incin ne senden kimse incinsin (Muh. LVII/1)

Yine mütekerrir müseddesin bütün bentlerinde âhenk "kimin" kelimesi tekrar edilerek sağlanmıştır:

Kimini eyledi Leylā kimin itdi Mecnūn
Kimini fitne idüp kimisin itdi meftūn
Kimini eyledi memnūn kimin itdi maḥzūn
Kimini eyledi bālā kimini eyledi dūn
Kimini sevdi Ḫudā kimini sevdāda ḳodı
Güli ārāyiş idüp bülbüli ġavġāda ḳodı (Müs. LXI/2)

Âhenk, aşağıda matlaına yer verilen gazelde de, yansıma seslerle sağlanmıştır.

Cūlar gibi sirişküm aḳarken *şırıl şırıl*
Ol ḫˇāb-ı nāzda uyurimiş *mışıl mışıl* (G. CCCXXIII)

Bazı gazellerde ise kafiyeyi oluşturan kelimenin son hecesinin tekrarı (tecnis-i mükerrer) ile şiirdeki âhenk pekiştirilmiştir.

İtmesün çeşm-i füsūnger ġamze-i ṭan*nāza nāz*
İstemez yāverlik itse ṣaydda şeh-*bāza bāz* (G. CCXVIII)

*

Ey vefā-düşmen cefā-āyīn v'ey aġ*yār-yār*
Raḥm it inṣāf it derūna eyledi ef*kār kār* (G. CLXXXIII)

*

İderken bülbülān ḫār-ı gül-i bī-dāddan *feryād*
Olur ʿaksiyle ḥāṣıl kūhda *feryāddan feryād* (G. LXI/1)

Pertev'in bazı şiirlerinde mısralar arasında paralel bir söyleyiş vardır. Ancak bu söyleyiş özelliği, şairin üslûbunu belirleyecek kadar sık görülmemekle birlikte şiirde güzel bir âhenk yaratmıştır.

Gönlüm ḫayāl-i dil-bere mesken degül midür
Çeşmüm o cāy-ı dil-keşe revzen degül midür (G. CXXIII)

*

Mest olup ayılmayan mestāne kim gönlümdür ol
Tā-ebed uşlanmayan dīvāne kim gönlümdür ol (G. CCCX)

*

Bī-dilem dil-sitān nedür bilmem
Bülbülem gülsitān nedür bilmem (G. CCCXLVII)

2.1.2.2 Vezin

Vezin, divan şiirinde âhengi sağlayan en önemli unsurdur. Arapların geliştirdikleri bir vezin olan aruz, önce Fars daha sonra da Türk şiirinde kullanılmıştır. Ancak Arap ve Fars şiirinde kullanılan aruz bahirlerinin tümü Türk şiirinde kullanılmamıştır.[241] Pertev, Türk şiirinde kullanılan aruz kalıplarının çoğu ile şiir yazmaya gayret etmiş bir şairdir. O da, çoğu divân şairi gibi daha akıcı ve Türkçe'nin yapısına uygun olan "remel", "hezec", "muzâri" ve "müctes" bahirleriyle şiirler yazmayı tercih etmiştir. Pertev, şiirlerinde 27 farklı vezin kullanmıştır. Bu vezinlerden 10'unu sadece birer şiirde kullanmış olan şair, Türk şiirinde az kullanılan "Müfâʿaletün müfâʿaletün müfâʿaletün müfâʿaletün" ve "Müfteʿilün fâʿilâtün fâʿilâtün" gibi kalıplarla da gazel yazmıştır. Bu durum şairin âhengi sağlamada aruz vezninin imkânlarından daha fazla yararlanma çabasının bir sonucu olarak değerlendirilebilir. **Divân**'daki şiirlerin aruz kalıplarına göre dağılımı şöyledir:

[241] **Macit,** s. 76.

	Bahirler	Vezinler	Kaside	Gazel	Tahmis	Muhammes	Müseddes	Tesdis	Terbi'	Murabba	Şarkı	Mu'aşşer	Terci-bend	Kıt'a-ı Kebire	Nazm	Mukatta'at	Tarih Kıt.	Na-taman gazeller	Lügaz	Ruba'i	Matla	Müfred	Toplam
1	Remel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	1	123	17	1			2	8	1	1		2	2		10	1			1	7	**177**
2	Hezec	Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	2	114	10	1			2	4		1		1		2	10	1			3	7	**158**
3	Muzari'	Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün		96	6		1			1				1		1	3				1	6	**116**
4	Remel	Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün		92	14		1		2	3				3		1	3				6	3	**128**
5	Hezec	Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fa'ûlün		54	4					1						3		2			3	1	**68**
6	Müctes	Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	1	50	2								1		1		2					2	**59**
7	Cedîd	Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün		27	4									1		1	6		1				**40**
8	Hezec	Mefâ'ilün mefâ'ilün fa'ûlün		5			1	1								1	1				1		**10**
9	Remel	Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün		2						1	2						2		1				**8**
10	Remel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün		1						1							5						**7**
11	Hezec	Mef'ûlü mefâ'ilün fa'ûlün		4																		1	**5**
12	Hezec	Mef'ûlü mefâ'ilün mef'ûlü mefâ'ilün		2	1																		**3**
13	Recez	Müfte'ilün mefâ'ilün müfte'ilün mefâ'ilün		2																			**2**
14	Seri'	Müfte'ilün müfte'ilün fâ'ilün		2																			**2**
15	Muzari'	Mef'ûlü fâ'ilâtün mef'ûlü fâ'ilâtün (Müstef'ilün fa'ûlün müstef'ilün fa'ûlün)		1													1						**2**
16	Recez	Müstef'ilâtün müstef'ilâtün		1							1												**2**
17	Kâmil	Mütefâ'ilün fa'ûlün mütefâ'ilün fa'ûlün		1	1																		**2**
18	Müctes	Müfte'ilün fâ'ilâtün fâ'ilâtün		1																			**1**
19	Recez	Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün		1																			**1**
20	Hezec	Mefâ'ilün fa'ûlün mefâ'ilün fa'ûlün		1																			**1**
21	Kâmil	Mütefâ'ilün mütefâ'ilün mütefâ'ilün mütefâ'ilün		1																			**1**
22	Mütekârib	Fa'ûlün fa'ûlün fa'ûlün fa'ûl		1																			**1**
23	Münserih	Müfte'ilün fâ'ilün müfte'ilün fâ'ilün		1																			**1**
24	Recez	Müfte'ilün müfte'ilün müfte'ilün müfte'ilün		1																			**1**
25	Vâfir	Müfâ'aletün müfâ'aletün müfâ'aletün müfâ'aletün		1																			**1**
26	Mütekârib	Fa'ûlün fa'ûlün fa'ûlün fa'ûlün		1																			**1**
27	Müctes	Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilâtün		1																			**1**
28	A H R E B																1			3			**4**
	Toplam		**4**	**587**	**59**	**2**	**3**	**1**	**6**	**19**	**4**	**2**	**1**	**8**	**3**	**9**	**44**	**4**	**2**	**3**	**15**	**27**	**803**

Türk edebiyatında yüzyıllarca divân şairleri aruzu, halk şairleri de hece veznini kullanmışlardır. Ancak XVIII. yüzyıla gelindiğinde halk şairleri aruzla, divân şairleri de hece vezniyle şiirler yazmaya başlamışlardır. **Pertev Divânı**'nda hece vezniyle yazılmış iki gazel (G. CCLIII, CCCLXXX) ve bir münâcât vardır. Hemen hemen her divân şairinin şiirinde rastlanılan bazı aruz kusurlarına, Pertev'in şiirlerinde de rastlamak mümkündür.

Pertev, vezinden kaynaklanan zaruretlerden dolayı bazı kelimelerin imlâsında değişiklik yaparak açık heceyi kapalı veya kapalı heceyi açık yapmıştır. "şükûfe" yerine "üşkûfe", "istiġnâ" yerine "sitiġnâ", "şikeste" yerine "işkeste", "İskender" yerine de "Sikender"i kullanmıştır. Yine vezin zaruretinden dolayı bütün divan şairlerinin şiirlerinde görülen "teşdîd"li bir kelimeyi "tahfif" etme ("kemmûn"u "kemûn" ve "câdde"yi "câde" okumak gibi); veya aslında olmadığı halde bir sesi teşdîdli hale getirmek ("ümniye" yi "ümniyye" ve "ümîd"i "ümmîd" okumak gibi) Pertev'in şiirlerinde de görülür (Kasr). Pertev'in şiirlerinde de yine bütün divân şairlerinde görüldüğü gibi, aslında sonu çift ünsüzle biten "bezm, kahr, hüsn, hışm, hüzn, mihr, nerm" gibi kelimeler vezin zaruretiyle bir ünlü türetilerek "bezim, kahır, hüsün, hışım, hüzün, mihir, nerim " haline getirilmiştir.

Türkçede uzun ünlünün bulunmaması ve bazı Türkçe kelimelerin aruz veznine uymaması imâle denen aruz kusurunun Türk şairlerinin şiirlerinde oldukça fazla bulunmasına sebep olmuştur. Genellikle uygun yerlerde yapılan imâleler normal karşılanmış olsa da "e" sesinde yapılan imâlelerin aruz açısından uygunsuzluğu ortadadır. Pertev'in şiirlerinde, vezin kusuru olarak sayılan imâle sıkça görülen bir husustur. **Divân**'daki tüm imâleleri göstermek amaca uygun olmadığından sadece aşağıdaki örneklerle yetinilmiştir:

Eger Baḥr-i Sefîd'*e* dinmiş olsay*dı* ten-i deryā
O ṣūret*de* Bo*ġaziçi*'*ne* dirdüm gerden-i deryā (G. XVI)

*

Dād elinden o siyeh-mest-i şarāb-ı naḫvetüñ
Dīde-i maḫmūrınuñ fik*ri* i*le* ḥālüm ḫarāb (G. XXIX/4)

*

Faẓluñla be*ni* eyleme bir kimseye muḥtāc
Bana keremüñ bābını bī-sa'y güşād it (G. XLII/3)

*

Ġam-ı cānāndan aḥbāb-ı dil-i vīrānumuz vardur
Bizüm *de* ḥālümüz*ce* yārümüz yārānumuz vardur (G. LXXI)

*

Fidā-yı ʿāşıḳ-ı nālān ḳurbān oldıġum meşreb
Velīkin öldüren aġyār i*le* bez*me* gülişcikler (G. CX/4)

*

Yi*ne* senden sa*ña* ey şāh-ı ḫūbānum şikāyet var
Se*ni* çoḳ sevdigümçün bende *de* ger*çi* ḳabāḥat var (G. CXIII)

*

Çeşm ü ebrū itme*se* īmā ne-mümkin *i*di būs
Mavşıl-ı devlet meger kim āde*me* eṭrāf imiş (G. CCXLI/2)

*

Ger*çi* bu şūḫ tā o ḳadar pek güzel degül
Ancaḳ şu*racıġı* daḫi var kim fidāsı yoḳ (G. CCLXXX/5)

Divân şiirinde zihaf, imâle gibi güzel kullanılmadığında bir vezin kusuru sayılmaktadır. Pertev'in şiirlerinde tespit ettiğimiz zihâflar, imâleye göre çok daha azdır. Özellikle son sesi uzun "i" ile biten *yaʿnî, daʿvî, bârî, gâhî, ḫaylî, Îsî, sâkî, gâhî* gibi kelimelerde zihaf yapılmıştır. Bunlar hemen her şairin şiirinde görülebilecek ölçüde olup, Pertev'in aruzdaki başarısızlığını göstermez.

Elā yā eyyühe's-sāḳī edir ke 'sen ve nāvilhā
Ki bu ġam-ḫānede bī-neş'e ṭurmaḳ ḫay*lī* müşkīl hā (G. VIII)

*

Sen reşk-i mihr-i gā*hī*ce ḫurşīde beñzedüp
Gün gibi āşikāre yalan söylerem saña (G. IX/3)

*

Zehr-i ḳātil nūş-ı cān ikşīrdür sensüz baña
Merg-i nā-geh *dārū*-yı tedbīrdür sensüz baña (G.XI)

*

Eylesem neysān ṭaleb ser-seb*zī*-i ümmīdüme
Berḳ-i ḫırmen-sūz-ı dilden mā-ʿadā düşmez baña(G. XII/3)

*

Şu kāfir bā*rī* bir güne sürülsün çerḫe ey Pertev
Siyeh baḫtum o māha çerḫecikdür sürmedānlar yap (G. XXXII/6)

*

Virince bir ḳadeḥ ger ḫūn-i dilde itdürürse nūş
Biraz da sā*ḳī*-i devrān elinden ḳan yutdum ṭut (G. XLV/5)

*

Hemīşe feyż-i naẓar birle nāḳış olmada tām
Ki bed*rī*-i meh-i nev mihre intisab iledür (G. CLXIV/4)

*

Keyfiyyet-i şahbā-yı lebüñ Cem bile bilmez
Cem ḳanda ḳalur ʿĪ*sī*-i Meryem bile bilmez (G. CCIII)

Yine sonu "-ân, -în, -ûn" ile biten Arapça ve Farsça kelimelerde med yapmak aruz kusurlarından sayılmıştır. Pertev'in şiirlerinde bu türden medlere sıkça rastlanmaktadır:

Esīr-i bend-i ser-i zülfüñ it dil-i zārum
Am*ān* merḥamet itme budur recām saña (G. XIII/4)

*

Hemān hem-reng-i sīmīn-gerden-i sāḳī-i ser-keşdür
Degülmiş meşreb-i rind*ān* üzre ḳāleb-i mīnā (G. XVII/3)

*

Bir āte*şīn*-ruḫuñ ʿaşḳı oldı ey Pertev
Ḥarāret-i dil-i āteş-niṣāruma bāʿiş (G. XLIX/5)

*

Ejdehā vü Ḳahramān-ferdür o zülf ü çeşm ü ruḫ
Şūriş ü efs*ūn*-perverdür o zülf ü çeşm ü ruḫ (G. LIV)

*

A zāhid ḥāṣıluñ ḫusr*ān*dur dünyā vü ʿuḳbāda
Riyā ter-dāmenin sen zühd-i ḫuşk ile ḳurutdum ṭut (G. XLV/3)

*

El yuyanlar *cān*dan cānāna eyler ʿarż-ı ḥāl
Ey dil āgāh ol ki dil-dār ile kimler söyleşür (G. XC/4)

*

Fidā-yı ʿāşıḳ-ı nāl*ān* ḳurbān oldıġum meşreb
Velīkin öldiren aġyār ile bez*me* gülişcikler (G. CX/4)

*

Seng*īn*-dilān olsa ne var ḥasret-i rāḥat
Kim gördi ya nerm oldığını pister-i elmās (G. CCXXXI/8)

*

Gīsū-yı müşk-bārını dökmiş ʿiẕārına
Şan āteş*īn* aṭlasa semmūr ḳaplamış (G. CCXXXIV/3)

*

Şāhed-i maẓm*ūn* bir ḳat daḫi geydi ḥüsn ü ān
Naẓma Pertev lafẓ-ı rengīn cāme-i zer-bāf imiş (G. CCXLI/5)

*

Tīz-āb-ı cism-i zerdüm olur mı sirişküm āh
Cān gibi maḥv olaydum o sīmīn-tende ben (G. CDXXI/2)

Âhenk söz konusu olduğunda med bir ses sanatı olarak değerlendirilmiş ve şiirde iç uyumu yaratan en önemli ögelerden biri sayılmıştır.[242] Med Arapça ve Farsça kelimelerin yanı sıra "var", "yok", "çok", "az" gibi tek heceli Türkçe kelimelerde de yapılmıştır. Pertev'in şiirlerinde bu durum yalnızca aşağıdaki üç beyitte görülür:

Ġamzeden nīze-i ʿāşıḳ-fikenüñ *var* senüñ
Çoḳ belālı nigeh-i pür-fitenüñ *var* senüñ (G. CCCVIII)

---

[242] **Dilçin**, s. 14.

*

Ṭaş dikdüm hele meydān-ı maḥabbetde bu gün
Sīnemi tīr-i nigāha hedef itdüm Pertev (G. CDXXXV/5)

*

Virince bir ḳadeḥ ger ḫūn-ı dilde itdürürse nūş
Biraz da sāḳī-i devrān elinden *ḳan* yutdum ṭut (G. XLV/5)

2.1.2.3 Kafiye ve Redif

Şiirde âhengi sağlayan ögelerden bir diğeri de kafiye ve rediftir. XVIII. yüzyıla gelindiğinde kafiye ve redif olarak tekrar edilen kelime kadrosunda bir daralmanın meydana geldiği söylenebilir. Bunun için yeni arayışlar peşinde olan şairler, Türkçe kelimeleri eklerle zenginleştirerek kafiye ve redif olarak kullanmışlardır. Pertev'in, bazı gazellerinde Arapça ve Farsça kelimelere Türkçe ekler ilâve ederek kafiye ve redif olarak kullanmış olması, kendisinin de yeni arayışlar içinde olduğunu göstermektedir:

-bilişcikler	-çerīsidür	cādūlarındandur
-gösterişcikler	-ʿaskerîsidür	āhūlarındandur
-terleyişcikler	-perīsidür	şeb-būlarındandur
-inişcikler	-müşterīsidür	incularındsandur
-gülişcikler	-berisidür	çār-ebrūlarındandur
-gösterişcikler	-derīsidür	hem-zānūlarındandur

Gazellerdeki kafiyelerin çoğu revi harfinden önce gelen "ا و ی" harfleri ile sağlanmış ve "kafiye-i müreddefe" türündendir. Örneğin

ḫūbān	dīl-gīr	mecnūn
ṭābān	zencīr	meftūn
nālān	tedbīr	mevzūn
sultān	pīr	melʿūn
devrān	zih-gīr	memnūn
cānān	tīr	dil-ḫūn

Divân'daki gazellerin sadece üçünde "kafiye-i mukayyede"ye rastlanmıştır. Bunların üçü de "-eng" ile yapılmıştır (G. XXVII, CLXXXI, CCCXIII).

Gazellerde kullanılan kafiyelerin çoğu tam ve zengin kafiyedir. **Divân**'daki bazı gazellerde kafiye, "kâfiye-i şâygân" denen ve şair için kolay kâfiye olan "ân" ile sağlanmıştır (dil-ân, İslâmiy-ân, ker-ân veya hûb-ân, tâb-ân, devr-ân, cân-ân). Şiirde âhengi sağlayan ögelerden biri de iç kafiye ve aliterasyondur. Pertev'in **Divânı**'nda iç kafiye ile dikkati çeken bazı gazellerin matla beyitleri şunlardır:

Ṣulṭān-ı keremversin / yā Hażret-i Mevlānā
Sen bir ulu serversin / yā Hażret-i Mevlānā (G. IV)

*

Dīde-i āhūları / fitneleri mümtāz imiş
Ġamze-i cādūları / ḫaylī siḥir-bāz imiş (G. CCLI)

*

Yine kākül-i pür-çīn / şiken-der-şikenlenmiş
Yine bu dil-i miskīn / ḫıṭa vü Ḫotenlenmiş (G. CCLII)

*

Mesken idi ḫayāline / dīdelerüm pür-āb iken
Gülşen idi cemāline / ḫāne-i dil ḫarāb iken (G. CCCXCVI)

Divân'daki 570 Türkçe gazelden 550'ye yakınında redif kullanılmıştır. Bu XVIII. yüzyıl divan şiirinde yaygın bir durumdur. Kullanılan bu rediflerin yarısından fazlası Türkçe fiille yapılmıştır. Bu da şairin hareketli bir mizaca sahip olduğunu göstermektedir. Türkçe kelime ve kelime gruplarıyla yapılmış bazı redifler mısraın yarısından fazlasını oluşturmaktadır:

Ḫiṭāb-ı ʿaşḳı *kim añlar kimüñle söyleşelüm*
Cevāb-ı ʿaşḳı *kim añlar kimüñle söyleşelüm* (G. CCCXXXIII)

*

Yanar mıydum yanında āh u vāh *itsemdi bir kerre*
Yā ḫud ol māha diḳḳatli nigāh *itsemdi bir kerre* (G. CDXLI)

*

Varsa ey dil sende ḳudret *işte meydān işte sen*
Ḳalmadı çün bende ḳuvvet *işte meydān işte sen* (G. CDXIX)

*

O nev-resīdeyi şar ṭıfl iken ḳ*ucaḳlanıcaḳ*
Ki şoñra ser-keş olur dallanup b*udaḳlanıcaḳ* (G. CCLXXXVI)

Aşağıdaki beyitlerde de "b, s, f, t, k" ünsüzleri ile aliterasyon yapılmıştır.

Ben bendelikle almadum ey māh Pertev'i
Sen sen olınca pādişehüm işte bende ben (G. CDXXI/9)

*

Rind ü şūfī ile ʿarż it ṭayy-ı mażmūnda hüner
Ṭabʿun ister esbe bindür isteriseñ merkebe (CDXXXIX/4)

*

Derūnuñ cāme-i ṣūf ile ṣafvet bulmaz ey ṣūfī
Nihānī ʿālem-i āb āb-ı zīr-i kāhdan ḳalmaz (G .CCI/5)

*

Miyānuñçün ḳılı ḳırḳ yardılar çoḳ kīl ü ḳāl oldı
Baḳ imdi mū-şikāfān n'eyledi bir mūy-ı bārike (G. D/4)

*

2.1.3 Dil ve Söyleyiş

Şiirde söz ve anlam birbirinden ayrı düşünülemeyecek iki önemli unsurdur. Şairlerin dili kullanmadaki başarısı anlamın en iyi şekilde ortaya konmasını sağlaması bakımından önemlidir. Zira bir şairi farklı kılan en önemli husus, anlatımda dilin bütün inceliklerinden yararlanarak anlatmak istediği düşünceyi en güzel şekliyle dile getirmesi, sözün büyüsünü anlama yansıtmasıdır. Zaten iç ve dış yapı itibariyle çerçevesi belirlenmiş divan şiiri geleneğinde şairlerin farklı olmak için izleyecekleri başka bir yol da olmasa gerek.

XVIII. yüzyıl divan şiirinin dil özelliklerine bakıldığında daha önceki asırlara göre dilin daha sade ve akıcı olduğu görülür. Bu asır şairlerinin çoğu dilde sadeliğin yanı sıra duyuş ve düşünüşte orijinallik göstermek için gayret göstermişlerdir. Özellikle divânlardaki "nev-zemin" ve "nev-âyîn" başlıklı şiirler, şairlerin bir değişim arzusu içinde olduklarını gösteren önemli işaretlerdir.[243] Pertev'in de gerek dil gerekse duyuş ve düşünüşte bu arayışlar içinde olduğunu söyleyebiliriz. Nedîm'in müseddesine yazdığı mu'aşşerin başındaki "nev-âyîn" ve bazı gazellerde geçen "nev-icâd" gibi ibareler bunun göstergesidir.

Daha önce de belirtildiği gibi Pertev, Hoca Neş'et'in "mahlas-nâme"de kendisine verdiği prensipler doğrultusunda şiir yazmıştır. Pertev, süslü söyleyişin anlamı gizlediği görüşündedir. Dolayısıyla Pertev'in şiirlerinde derin ve gizli anlamlar, bilmece gibi söyleyişler yoktur. O söyleyeceğini açık ve yalın bir dille söyler. Bu sade söyleyişe örnek bir kaç beyit aşağıda gösterilmiştir:

O mehde şerḥ-i firāḳuñ mufaṣṣalı var imiş
O ḳıṣṣanuñ meger encām u evveli var imiş (G. CCXLVIII)

*

Yine senden saña ey şāh-ı ḫūbānum şikāyet var
Seni çok sevdigümçün bende de gerçi ḳabāḥat var (G. CXIII)

---

[243] **Horata**, C. 11, s. 577.

*

Dirsek ne var bu fende eger bir bulınmışuz
İtsek n'olur mübālaġa şā'ir bulınmışuz (G. CCIII)

*

O şūḫ itmedüñ raġbet nedür Pertevā ḥikmet
Ḫarāb idi dil ġāyet bu günlerde şenlenmiş (G. CCLII/5)

Pertev, İstanbul'da doğup büyümüş bir şair olarak konuşma ve yazı dilinin inceliklerine vâkıf bir şairdir. O, şairliği kadar olmasa da iyi bir nesir ustasıdır. Pertev'in vak'a-nüvîslik görevine atanmasında onun iyi bir nasir oluşunun da etkisi olsa gerektir. "Hoca Neş'et" ve "Şeyh Gâlib" biyografileri ile "**Şerh-i Yek-Beyt-i Süleyman Neş'et**" adlı esere yazdığı mukaddime onun nesrine örnek metinlerdir.

Gibb'in, "*Onun şiirlerinin en göze çarpan tarafı daha önce ifade ettiğimiz son derece düzensiz şiirlerin aksine oldukça düzenli olması ve bu dönemin bir felaketi olan ve kendisinden daha üstün şairlerin eserlerini sakatlayan intizamsızlığın son derece az görülmesidir.*" ifadesiyle Pertev'in şiirlerini değerlendirmiş olması oldukça önemlidir.[244] Gibb'in bu görüşünü doğrulayan Pertev'in şiirleri, dil bilgisi kuralları bakımından mükemmel sayılabilecek niteliktedir. Beyitlerin çoğu Türkçenin cümle yapısına uygun basit ve kurallı cümlelerden oluşur. Örnek olarak:

Lebüñçün ölenler ḥayāt istemez
Düşen baḥr-ı 'aşḳa necāt istemez (G. CCXXVIII)

*

Ḍarb-ı fiġānum ile yıḳardum felekleri
Rencīde itmek istemem ammā melekleri (G. DXXIII)

*

Ey gül tebessüm bilmez misin sen
Ey büt tekellüm bilmez misin sen
Ṭarz-ı teraḥḥum bilmez misin sen
Raḥmüñ mi yoḳ inṣāfuñ mı yoḳdur (Ş. XCI/1)

Şair, İstanbul'da günlük hayatın farklı yönlerini bilerek ve dilin imkânlarından da yararlanarak bazan argoya kaçan söyleyişiyle Lale Devrinin güçlü şairi Nedîm'e benzer.

Ḳoyvirüp püşī şaçaġın sīneye perçem gibi
Geçdi bir dayı ḳıyāfet yoşma dil-ber āh āh
Ḳahramānī ġamzesi cān almada Rüstem gibi
Geçdi bir dayı ḳıyāfet yoşma dil-ber āh āh (Mur. LXXXI)

---

[244] **Gibb**, s. 415.

*

Gitmek isterken o fındıḳçıyla bir gün Bigḳoz'a
İtdi kāfirlik yanaşdı n'eyleyem İstavroz'a (G. CDLXVI)

Pertev, Arapça'dan ziyade Farsça'yı iyi derecede bildiğini, yazdığı 15 gazel, 3 tahmîs, 1 tarih ve 4 beyitten oluşan Farsça şiirleriyle göstermiştir. Ancak bu şiirlerde güçlü sanat anlayışı hissedilmemektedir.

Şair şiirlerinde zincirleme tamlamalar (tetabu'-ı izâfât)'ın aksine ikili, üçlü tamlamaları kullanmıştır. Şair, bazı gazellerinde aşağıda örnek olarak verdiğimiz tamlamaları kullanarak daha çok "sebk-i Hindî" şairlerinin şiirlerinde görülen soyutu somutlaştırma şeklinde ifade edebileceğimiz anlatım tarzından yararlanmıştır: *dest-i endīşe, ḫançer-i āzār, meydān-ı maḥabbet, Ḳāf-ı sitiġnā, mīve-çīn-i vaṣl.*

Edebiyat tarihlerinde, XVIII. yüzyıl divan edebiyatının en önemli gelişmesi olarak mahallîleşme cereyanınından sözedilir. Bu cereyanın başlıca özelliği, Türkçe kelime ve tabirlerin şiirde fazlaca kullanılmış olmasıdır. Diğer bir ifade ile şiir dilinin, İstanbul'da konuşulan dile yakınlaşmasıdır. **Divân**'da bu durumu gösteren örnek beyitler şunlardır:

Beni ferdālara ṣalduñ Çelebī gelmedüñ a
Ya niçün gönlümi alduñ Çelebī gelmedüñ a (G. VII)

*

Vaṣla dā'ir bir şekercik çiġnemişsin Pertev'e
Va'd-i vuṣlat aña der-āġūş-ı pisterden leẕīẕ (G. LXII/5)

*

Eşk-i çeşmüm Ḳızılırmaġ'ı geçer ḳan olaraḳ
Āb-ı ḥayvānı başar ḫūn-ı dil 'ummān olaraḳ (G. CCLXXXII)

Atasözleri, deyim ve kelâm-ı kibârlardan yararlanarak şiir yazma, az çok her şairde rastlanılan bir husus olmakla birlikte, daha çok hikemî tarzla şiir yazan şairlerde görülen önemli bir özelliktir. Pertev'in, şiirlerinde didaktik unsurlar bulunmakla beraber, Sâbit ve Nâbî gibi darb-ı mesellerden[245] fazla yararlandığını söyleyemeyiz. Ancak o, atasözlerine oranla deyimleri daha çok kullanmıştır. Kullanılan bu atasözü ve deyimlerin kalıp biçimleri vezne bağlı olarak değişikliğe uğramıştır. **Divân**'da tespit ettiğimiz atasözü, kelâm-ı kibâr ve deyimlere örnek beyitler aşağıdadır:

[245] Darb-ı mesel sözüyle atasözü, deyim ve kısa bir olayı anlatan hikâye kastedilmiştir. Daha geniş bilgi için bkz. **İA**, "Mesel maddesi", C. 8, s. 120-124; Şemsettin Sâmî, **Kâmûs-i Türkî**, s. 1288-1289.

Atasözleri:

Ayağını yoryanına göre uzat.[246]

Hemān yorġanuñuñ miḳdārı temdīd eyle aʿżālüñ
Zamān-ı tenge ḥālüñ uydurup pā-pūşuñı teng al (G. CCCXIII/2)

Bugünkü işini yarına bırakma.[247]

İbrām idüp ḳoma bu günüñ kārın irteye
Zīrā o şūḫa vaʿde-i ferdā bir iş degül (G. CCCXII/4)

Dipsiz kile boş anbar. [248]

Ḫūlyā-yı māl u şervet baḫtı vārūn kimseye
Bu meşeldür kim *boş anbār ile bir dipsüz kile* (G. CDLXVIII/4)

Göñül ḳocamaz.[249]

Belī *göñül ḳocamaz* dirler idi gerçek imiş
Hevā-yı ʿaşḳda farḳ-ı şebāb u şeyb itmem (G. CCCXXXV/4)

Su uyur düşman uyumaz.[250]

Baḥr-i cūşānı uyutdı ḳaṭarāt-ı eşküm
N'eyleyem *şular uyur* dide-i giryān uyumaz (G. CCXX/2)

Şöhret âfettir.[251]

Olmış ṭutalum bedr-i ruḫuñ gün gibi meşhūr
Her şöhretün ey mehveşüm āfet var içinde (G. CDLXXI/3)

Ağacın meyvesi olunca (meyveli ağaç) başını aşağı salar.[252]

Bu ḫāke yoḳ mı ki bir būse virmege meylüñ
Zemīne doġrı gülüm şāḫ-ı mīvedār düşer (G. LXXXIV/2)

Yerin kulağı var.[253]

Tenhāda itme nāle ki *yirüñ ḳulaġı var*
Şāyed ki ʿaks ider der ü dīvār işitmesün (G. CCCLXXXIV/2)

Güzel Sözler:

Pek de ḳaçınma öyle sevilmekden ey perī
Ehl-i kemāle yār olan ehl-i kemāl olur (G. CXXII/4)

---

[246] **Oy**, s. 262; **Aksoy**, C. I, s. 166.
[247] **Oy**, s. 270; **Aksoy**, C. I, s. 206.
[248] **Aksoy**, C. I, s. 129.
[249] **Oy**, s. 284; **Aksoy**, C. I, s. 290.
[250] **Oy**, s. 314; **Aksoy**, C. I, s. 434.
[251] **Aksoy**, C. I, s. 438.
[252] **Oy**, s. 249; **Aksoy**, C. I, s. 119.
[253] **Oy**, s. 323; **Aksoy**, C. I, s. 474.

*

Vaḳt-i hecrüñ ġam-ı nihānı ḳalur
Yaralar oñulur nişānı ḳalur (G. LXXVII)

Deyimler:[254]

Aklını oynatmak.

Ādemüñ *oynadur ʿaḳlın* düşürür ṭaġlara
Ṭavşan oġlanlarınuñ şöyle oyun-bāzlıġı (G. DXXVI/2)

Ayağını denk almak.

Cihānüñ rengine aldanma virme rengüñi reng al
Uṣūl ile yüri ger mest iseñ de *pāyuñı deng al* (G. CCCXIII)

Ayağını kaydırmak.

Gelürken meclis-i rindāna şıḳlet virmege zāhid
Hele *ḳaymış ayaġı* gelmeden ol bezme ellenmiş (G. CCXL/3)

Baş çekmek.

Kūh veş *ser çekme* ebre tīre ḳalma pertev al
Mehbiṭ-i nūr-ı Ḫudā ol Vādī-i Eymen gibi (G. DIX/9)

Başında kavak yeli esmek.

Bu ḫāke meylini āṣār-ı merḥamet ṣandum
Meger *başında o servüñ ḳavaḳ yeli var imiş* (G. CCXLVIII/4)

Bir kulağınadan girip bir (öbür) kulağından çıkmak.

Nāya dirsem eyle vāṣıl güş-ı yāra nālemi
Bir ḳulaġından girer ol bir ḳulaġından çıḳar (G. CLXXVII/2)

Dile düşmek. / Destan olmak.

*Dāstān ol*dumsa rüsvāy-ı cihān oldumsa da
Hep mürüvvetsüz senüñ ʿaşḳuñ ile *düşdüm dile* (G. CDLXVIII/2)

Düşe kalka.

Düş kūy-ı yāra *ḳalḳa düşe* ol ḫalāṣ-ı ġam
Ey ʿāşıḳ-ı belā-zede rāh-ı necāt ṭut (G. XLI/5)

Eli başına varmak.

Eli başına varmaz böyle çıḳmış perçemi başdan
Perīşān olmış ol meh zībiş-i destārdan ḳalmış (G. CCL/2)

---

[254] Tespit ettiğimiz bu deyimler için Ömer Asım Aksoy'un **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü** 2. ciltine bakılabilir.

Eli başına varmak.

Eli başına varmaz böyle çıḳmış perçemi başdan
Perişān olmış ol meh zibiş-i destārdan ḳalmış (G. CCL/2)

El vermek.

Üftādegāna şimdi ider dest-girlik
Böyle giderse hā ne diyem işte *el verür* (G. CLVII/4)

Eline su komak.

O āb u tāb ki vardur cemāl-i pāküñde
Elüñe şu ḳomaġa eyler āfitāb ḥicāb (G. XXXVI/4)

Göz dikmek.

Şerḥe muḥtāc olmaduḳça dāġ-ı dilden açma söz
Dikme göz zaḫm-ı nihāna dide-i sūzen gibi (G. DIX/5)

Gözü kesmemek.

Mürġ-i dili şikāra *gözi* şimdi *kesmiyor*
Şeh-bāz-ı tīz-çeng ne ʿālemdedür ʿaceb (G. XXXVII/4)

Kan ağlamak.

Ben *ḳan yaş aġlar* iken o meh bāde-nūş idi
Ol bezmüñ ʿiş ü demleri hep ḫāṭırumdadur (G. CXLVII/3)

Kan tutmak.

Ḫumār-ı bāde-i laʿl-i lebüñle dil olup medhūş
Yatur bi-tāb-ı ḥayret lāl ü ebkem şanki *ḳan ṭutmış* (G. CCXLII/2)

Kılı kırk yarmak.

Miyānuñçün *ḳılı ḳırḳ yardılar* çoḳ kīl ü ḳāl oldı
Baḳ imdi mū-şikāfān n'eyledi bir mūy-ı bārike (G. D/4)

Kulağına çalınmak.

Bir *söz çalındı* güşuma Pertev benüm bu gün
Pek bilmem ammā vuṣlata dā'ir ḫaber gibi (G. DXV/5)

Mısırlı harcı olmak.[255]

*Mışırlı ḫarcı ol*duñ añlamışdum gerçi ʿazmüñden
Leb-i ḫaṭṭ-āverüñ Mışr'a şeker göstermek istermiş (G. CCLVIII/2)

[255] Bu deyim için bkz. Ahmet Talât Onay, **Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar**, TDV Yay., (Haz. Doç. Dr. Cemâl Kurnaz), Ankara, 1993, s. 291.

Nabza göre şerbet vermek.

Ḫaste-küşlikde ṭabîbüm melekü'l-mevt idi ṣan
Nabż-ı bîmāra göre virdine ḥikmet şerbet (G. XXXIX/6)

Sağırlığa vurmak.

Firāḳa dā'ir olan ṣoḥbeti amān Pertev
Ṣaġırlıġa urup aṣlā işitmesek ne olur (G. LXXXIX/5)

Söz uçurmak.

Ol degülse fikr ile tertib-i meclis ḳurması
Yoḫsa yoḳ va'llāhi bu *sözüñ uçurması* (Ter. LXVII/7)

Su gibi ezberlemek.

Eşk-i çeşmin ṭıfl-ı dil rīzān idüp cūlar gibi
Ezberinden muṣḥaf-ı ḥüsnüñ *oḳur ṣular gibi* (G. DXIV)

Yüz çevirmek.

Şāhid-i āmāle pā-bend-i teraḳḳub olmasun
Yüz çevür ḥubb-ı sivādan rişte-i enẓārı kes (G. CCXXXII/6)

Yüz vermek

Yüzin göstermemek *yüz virmemek* ṣanmışdum ʿuşşāḳa
Hücūm-ı ʿāşıḳāndan baḫş ider dil-dārı söyletseñ (G. CCCV/3)

2.2 MUHTEVA BAKIMINDAN

2.2.1 Dinî Unsurlar

Pertev, mutasavvıf bir şair olmadığı gibi, her hangi bir tarikate mensup bir şair de değildir. Dolayısıyla dinî motifler onun şiirlerinde fazla yer almaz. **Pertev Divânı**'nda dinî muhtevalı şiirler olarak iki münâcât, üç na't ve Hz. Hüseyin için yazılmış dört mersiye vardır. Şiirlerinde âyet ve hadislere de çok az yer veren şairin **Divânı**'nda tespit ettiğimiz iktibasların tamamı şunlardır:

2.2.1.1 Âyetler

İrci'ī ilā Rabbike rāżiyeten marżiyye.[256]

Maḳām-ı aṣla ric'at itdi bu 'ālemden el çekdi
Nidā-yı *irci'ī* irdükde güş-ı hūşına nā-gāh (T. XXIX/5)

Ve mā erselnāke illā raḥmeten li'l-'ālemīn.[257]

Raḥmet-i 'ālemiyāndur ki Nebiyyü'r-raḥme
Buyurur şānına Allāh *ve mā erselnāk* (G. CCLXXXIX/2)

Yā leytenī küntü türāb. [258]

Kūze-i Eyyūb'dan cānāne nūş eylerse āb
Kāse-i billūr der "*yā leytenī küntü türāb*" (Matla, XXXI)

Ve ilā Rabbike ferġab. [259]

Taḳye ḳapmaḳ fenninüñ oldı edībi kim ḫazān
Gül-nihālān mekteb-i gülşende çıḳdı *ferġab*'a (G. CDXXXIX/5)

2.2.1.2 Hadisler

Ḫayru'l-umūri evsaṭuhā.[260]

Miyān-ı yāri der-āġūşa ṣarf-ı himmet ḳıl
Me'āl-i evsatü *ḫayrü'l-umūr* odur ki odur (G. LXXXVIII/3)

Levlāke *levlāk* lemā ḫalaḳtü'l-eflāk.[261]

Şān-ı pākinde ẓuhūr itdi ḫitāb-ı *lev-lāk*
Sebeb-i ḫalḳ-i cihāndur zī-semek tābe-Simāk (G. CCLXXXIX)

el-mü'minu mir'atü'l- mü'min hadis-i şerîfi ise Pertev'in şiirinde aşağıdaki şekliyle geçer: [262]

Mü'min hemīşe mü'mine mir'āt-ı ṣāf iken
Pertev żamīrüm içre olur mużmerr āyine (G. CDLVI/9)

Aşağıdaki beyitte de "dünya ahiretin tarlasıdır" hadis-i şerîfine zımnen telmih vardır. [263]

---

[256] "Sen Ondan, O senden râzı olarak Rabbine dön." **Kur'ân**, 89/28.
[257] "Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik." **Kur'ân**, 21/107.
[258] "Keşke toprak olsaydım." **Kur'ân**, 78/40.
[259] "ve yalnız Rabbine yönel." **Kur'ân**, 94/8.
[260] "İşlerin en hayırlısı orta yollu olandır." **Aclûnî**, C. II, s. 243.
[261] "Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım." **Aclûnî**, C. II, s. 214.
[262] "Mü'mim mü'minin aynasıdır." **Aclûnî**, C. II, s. 358.
[263] **Aclûnî**, C. I, s. 459 .

Dâr-ı dünyâ kişt̲gâh-ı âḫiretdür didiler
Her ne ekdiyse bu gün yarın varan anı biçer (Tah. VII/6)

Pertev, şiirlerinde Hz. Âdem, Hz. Nûh, Hz. İsâ, Hz. Süleyman, Hz. İbrahim, Hz. Yakub, Hz. Yusuf, Hz. Musâ ve Hızır peygamberlerle ilgili kıssalara telmihler yapmıştır. **Divân**'daki adı geçen peygamberle ilgili örnek beyitler şunlardır:

Devr-i *Âdem*'den berü Pertev bu ḥâlet böyledür
ʿĀşıḳ-ı zār eyler efg̲ān dil-ber-i şen-gül güler (G. CLXXVI/5)

*

Felegüñ ʿāfil olur Pertev-i nūr-ı yūḥı
Sinninüñ bulsa da aʿdādı sinīn-i *Nūḥ*'ı (Tah. XXX/11)

*

Bu ʿacebdür öldürürkenʿ āşıḳ-ı zāruñ yine
Mürdeler iḥyā iden nuṭḳ-ı *Mesīḥā*'dur o şūḫ (G. LVII/4)

*

Kişver-i ḥüsne hücūm itmeye mi leşger-i ḫaṭ
Bunda bir mūr begüm gāhī *Süleymānlıḳ* ider (G. CI/5)

*

ʿUlüvv-i himmet-i üstād-ı ʿālem Ḥażret-i Neş'et
Ḫalīl'ün muʿcizāt-ı bāhirin ʿarż itse bu nāra (G.CDXCIII/9)

*

Feyż-i Neş'et ile hep rūz-ı *Ḫıżır*'dur günümüz
Ḫıżr-ı ferruḫ-dem ile feyż-i bahār ikisi bir (G. LXXIX/10)

*

Süḫanuñ Ṭūr-ı maʿārifde *Kelīmāne* ola
Çūb-ı kilk-i hüner-āmūza budur rāh-ı ṣavāb (Mah. II/14)

*

Yaḳmasun nār-ı ḥased ebnā'-yı cinsüñ dil-beri
Sen sen ol itme ruḫundan Yūsuf'um refʿ-i niḳāb (G. XXIX/2)

*

Nā-gehān gelmiş ḫayālüñ nükhet-i Yūsuf gibi
Beytü'l-aḥzān-ı dilüm dārü's-sürūra benzemiş (G. CCLIV/2)

*

Yaʿḳūb-ı ġamem Yūsuf-ı gül-pīrehenüm yoḳ
Ḥüzn ile fig̲ān itmege beytü'l-ḥazenüm yoḳ (G. CCLXXVIII)

2.2.2 Tarihî ve Mitolojik Unsurlar

Divan şairleri, Türk, Yunan, İran ve İslâm tarihinde öne çıkmış tarihî ve mitolojik şahsiyetleri şiirde teşbih ve telmih için kullanmışlardır. **Pertev Divânı**'nda da bu tür tarihî ve mitolojik unsurlara rastlıyoruz. Bu şahsiyetler: Eflatun, İskender, İbni Sinâ, Hallâc-ı Mansûr, Cemşîd, Cem, Rüstem (Tehemten, Dâstân) Zâl, Kahramân, Dârâ, Huşeng, Feridûn, Bihzâd, Ahfeş, Bel'am İbni Bâ'ûr, Sa'd bin

Vakkâs, Sinimmâr, Hülâgû, Şâhin Girây'dir. Bu saydığımız şahsiyetlerle ilgili Pertev'in şiirlerindeki örnek beyitleri şunlardır:

Debirāstān ḥum-ı ṣahbā ḥikem ḫˇace leb-i mīnā
Felāṭūn ḳūdek-i zānū-nīşīn-i mekteb-i mīnā (G. XVII)

*

Biz o ḫum-nūş-ı mey-i pür-zūr-ı ʿaşḳuz kim anuñ
Cürʿasıyla çoḳ Felāṭūn-hūşı bī-hūş eyledük (G. CCXCIII/2)

*

Yād eyle ḫaṭṭ-ı laʿl-i lebi ey gedā-yı ʿaşḳ
İskenderāne ḫˇāhiş-i āb-ı ḥayāt ṭut (G. XLI/3)

*

Eyleyüp ʿarż-ı mahāret bir nefes efsūn ile
Penbezār itdi cihānı Bū ʿAlī Sīnā-yı berf (G. CCLXXV/3)

*

İtmeseydi ḳaṭʿ-ı ümmīd-i nemā eşcār-ı ḫuşk
Türbet-i Manṣūr'a serv olurdı çūb-ı dārdan (G. CDXXIII/6)

*

Ḳulḳulünden ki ṣürāḥīnüñ olur derd-i serüm
ʿİş-i cām-ı Cem ile renc-i ḫumār ikisi bir (G. LXXIX/4)

*

Eger ʿarż itseler ḥaẓẓ eylemem dārāt-ı Cemşīd'i
Anı bilmem ʿaceb eyler miyem cām-ı Cem'inden ḥaẓ (G.CCLXVII/4)

*

Müjeler Rüstem'üñ ḳırar yayın
Baḳışuñʿ ırż-ı Ḳāhramān'a deger (G. LXXIV/3)

*

Kan dökmeden ne dem ki çeker dest ġamzeler
Güyā ki tīġ-i ġamġamı Rüstem ḳırāba ḳor (G. CXV/3)

*

Zūr ile pençe-i taḳdīr burulmaz çünkim
Kuvvet-i Rüstem ile Zāl-i nizār ikisi bir (G. LXXIX/5)

*

Künci firāḳı kendüye mülk eyleyen ibnü'l-vaḳit
Dehrüñ degişmez ʿālemin İskender ü Dārā'sına (G. CDLI/4)

*

Müsāvīdür başında ʿaşḳ sevdāsı olan şaḫṣuñ
Külāh-ı köhne vü tāc-ı Ferīdūn olsun isterse (G. CDLXXX/3)

*

Ḳaşırları ki ḳuṣūr-ı cinān ile hem-ser
Bulınmaz anda Sinimmār ararsa daḫi ḳuṣūr (Med. III/ 14)

*

Dīde-i efsūn-nigāhuñ kilk-i Bih-zād-ı ḫayāl
Levḥ-i dilde ʿaynını taṣvīre bir ṣūret virür (G. LXXIII/5)

*

Ol dem ki siḥr-i çeşmini ibṭāl ider ḫaṭuñ
Āhū-yı Çīn iner büz-ı Aḫfeş bahāsına (G. CDLXXXV/4)

*

Zāhidā dünyā-peresti deyr-i ʿālemde görüp
Zühd-i küfr-i Belʿam-ı Bāʿūr geldi ḫāṭıra (G. DIV/5)

*

Saʿd-ı Vaḳḳāṣ-ı zamāne Ḥażret-i İzzet Beg'ün
İtsün efzūn ḳuvvet-i bāzū-yı baḫtın müsteʿān (Tar. X/1)

*

Ẓulm ü ġadruñla Hülāgū'yı helāk eylersin
Sen gibi ẓālim ü ġaddār cihānda bir olur (G. CXXIX/3)

*

İtmiş kemīn ġamzesi çeşmi bucaġını
Ol şāh-bāz ẓannum o şāhīn Girāylıdır (G. CXXXVII/6)

Şair, aşk mesnevilerinden Leylâ vü Mecnûn hikâyesinin kahramanları olan Leylâ ve Kays'ın çektikleri türlü sıkıntılara telmihte bulunur.

Bülbül-i şeydā-yı gül-ruḫsār u Leylī-zülf iseñ
Tā ser-i Mecnūn'da ey dil āşiyān lāzım saña (G. XIX/3)

*

Cism-i zebāne-i saḳar-ı ʿaşḳ olmasa
Başumda mürġ-i Ḳays gelüp āşiyān yapar (G. LXXXVI/2)

*

Bir zamān Ḳays-ı dil olmışdı anuñ Mecnūn'ı
Beni ol Leylīveşüm yine o sevdāda arar (G. CV/2)

Aşağıdaki beyitlerde de "Hüsrev ü Şirin" ile "Ferhâd u Şirin" hikâyesine telmih yapılmıştır.

Bī-sütūn-ı ʿaşḳda Şīrīn veş ol şīrīn-lebüñ
Bir nice Ḫusrevleri var Kūk-ken'den mā-ʿadā (G. VI/4)

*

Bī-sütūn'a şīr-rīzān ṣūret-i Şīrīn idi
Ḥāliyā ʿaksiyle cūy-ı şīre bir ṣūret virür (G. LXXIII/4)

*

Mübāhāt eyleyüp maḥv-i vücūd itmekde pervāne
Dimiş baḳ Ḳays u Ferḥād'un mezārı var benüm yoḳdur (G. CIV/4)

2.2.3 Sosyal Hayat

Edebî eserin bir özelliği de yazıldığı dönemin sosyal, siyasî ve tarihî olaylarına ışık tutuyor olmasıdır. Şairlerin divânları da önemli ölçüde tarihe kaynaklık eden eserlerdir. Sosyal hayatta devam eden pek çok olayın edebiyatın da konusu olduğu bir gerçektir. XVIII. yüzyılda mahallîleşme cereyanının etkisiyle yaşanılan hayatın izleri ebebiyatta daha fazla hissedilmiştir. **Nedîm Divânı** bunun en güzel göstergesidir. **Pertev Divân**'ında devrin sosyal hayatına ışık tutabilecek pek çok

örnek beyit vardır. Bu beyitler, özellikle İstanbul'un mesire yerlerinden Göksu, Galata, Gülhâne, Aksaray, Lâleli, Beykoz ve Boğaz gibi semtlerdeki renkli hayata dair izler taşımaktadır.

Mesîre yerleri çün şaydgâhdur Ġalaṭa
Ṭutulmaz âh ki ṭavşan-şikârı pek çoḳdur (G. XCVII/2)

*

Ol lâle-ḫad beyâż o gerden ki anda var
Ol şūḫ Lâleli veya-ḫud Aḳsarâylıdur (G. CXXXVII/3)

*

Gitmek isterken o fındıḳçıyla bir gün Bigḳoz'a
İtdi kâfirlik yanaşdı n'eyleyem İstavroz'a (G. CDLXVI)

*

Gönüllerle olur zîneti eyyâm-ı bahâruñ
Dil-berler ile îdde Gül-ḫâne müferriḥ (G. LIII/3)

Yaz mevsiminde İstanbul'daki yalılarının serin mekânlar olduğunu şair şöyle dile getirmiştir:

N'eyleyem furṭınada gitmesi güçdür yoḫsa
Nice inkâr olınur yalıların yazlığı (G. DXXVI/5)

Şairin olayları gözlemlerken çok dikkatli davrandığını görüyoruz. Pertev cami cemaatinden bazılarının yanlış davranışlarını ince bir üslûpla şöyle eleştirmiştir:

Cevâmi' içre olan i'tikâflar şimdi
Namâz vaḳti ḥużūr ile ḫ'âb içün ḳurılur (G. CVI/4)

Daha önceki şairlerde mücerred olan sevgili tipi Pertev'de sosyal hayatın içindeki bir sarışın güzel olmuştur.

Şarışın bir güzele ḳaynadı ḳanum Pertev
Çehre mânend-i dil-ḫaste-i hicrân şararur (G. CLV/5)

Gelenek ve göreneklerimizde yaşayan bazı âdetlerin Pertev'in şiirlerine konu olduğunu görüyoruz. Bunlar, fal bakma, büyü, doğum ve ziyaretlerde şerbet ikram etme, nişan taşını dikme, takye kapma, bayramlarda sabaha kadar kandil yakma, içki sofralarında tuz bulundurma, yılan ısıran kimselere korkmamaları için şerbet içirme gibi âdetlerdir. Bunlarla ilgili beyitler şunlardır:

Her târ-ı perçemüm ruḫuma târ-mâr idüp
İtdüm ṭılısmı mâr ile gencinem üstine (G. CDLIV/2)

*

Zâde-i ṭab'uñ olur şerbeti olursa şarâb
İçilür gerçi eṣnâ-yı velâdet şerbet (G. XXXIX/10)

*

Takye ḳapmaḳ fenninüñ oldı edībi kim ḫazān
Gül-nihālān mekteb-i gülşende çıḳdı ferġab'a (G. CDXXXIX/5)

*

Ben şeb-i vuṣlat saña yansam yaḳılsam itme ʿayb
Çünki sönmez tā-seḥer ʿīd olsa ḳandīl-i menār (G. CXII/7)

*

Niçün meclisden olsun dūr ḫūbān-ı nemek-rīzān
Olur elbet kenār-ı ṣufra-i meyde nemeklikler (G. CLXII/2)

*

Nūş iden eşribe-i laʿlüñi oḫşar zülfüñ
Mār-gīrāna olur mānīʿ-i ḫaşyet şerbet (G. XXXIX/8)

Aşağıdaki beyitlerde de kesim yerine götürülen kurban hayvanın gözünün bağlanması ve seher vaktinde yapılan duaların kabul edildiğine dair halk inanışı anlatılmıştır:

İderler dīde-i ḳurbānı pūşīde dem-i bismil
Bu ikrām u nüvāziş ḫūn-bahā-yı ʿīd-i ḳurbāndur (G. CXCIX/3)

*

Görürseñ sīne-i dil-dārı Pertev būse-ḫ ʿāh ol kim
Seḥergehde olur dirler duʿālar müstecāb elbet (G. XLIV/6)

Türk toplumunda güzel bir haslet olarak bu gün bile devam eden, gençlerin bir yere giderken anne ve babalarından izin almaları şu beyitte dile getirilmiştir.

Raġbeti var o mehüñ bezmümüzi teşrīfe
N'eyleyem ruḫṣātı māderle peder virmezler (G. CLVIII/4)

Bu dönemde sakal bırakmanın moda olduğunu, içki içme yasağının devam ettiğini ise şu beyitlerden öğreniyoruz.

Añlayup ḫaṭṭ-āvere erbāb-ı ṭabʿuñ meylini
Sāde-rūlar ḳlamadı heb liḥye irsāl itdiler (G. CLIV/5)

*

Ṭıflān bu çaġda saña çeksüñ bıçaġını
Sen ol begenme gör de bunu mey yasaġını (G.DL)

Her divan şairinde olduğu gibi, Pertev de zamandan şikayet eder. Aşağıda matlaını verdiğimiz gazelde, eski dostlukların, İstanbul halkındaki nazikliğin kalmadığını, aşkların bile başka bir hâl aldığını, kısacası herşeyin eskisi gibi olmadığı ifade edilmektedir.

Bezm o bezm āḥbāb o āḥbāb ʿişret ol ʿişret degül
Mey o mey sāḳī o sāḳī ḥālet ol ḥālet degül (G. CCCXIV)

Şair, aşağıdaki kıt'ada da sosyal hayatın içindeki insanlara şu ibret verici öğüdü vermektedir.

Saña benden naṣīḥat ey birāder
Sekiz kimseyle olma yār u dem-sāz
Ḥasūd u bī-vefā nā-dān u kāẕib
Baḫīl u nā-kes ü maġrūr u ġammāz (Kt. X)

SONUÇ

Bu çalışmada, XVIII. yüzyılın ikinci yarısı ve XIX. yüzyılın ilk çeyreğinde yaşamış bir divan şairi olan ve bu güne kadar tam bir hayat hikâyesi mevcut olmayan Vak'a-nüvis Pertev'in bizzat kendisi tarafından kaleme alınan "Hoca Neş'et" ve "Gâlib" biyografilerinden, yakın dostu Beylikçi İzzet'in **Pertev Divânı**'na yazdığı dibâceden, şairin **Divân**'ından ve biyografik kaynaklarda mevcut olan diğer bilgilerden yararlanılarak mümkün olduğu kadar tam bir hayat hikâyesi yazılmıştır. Sözünü ettiğimiz kaynaklardaki bilgiler ilk defa bu çalışmada tespit edilmiş ve değerlendirilmiştir.

Yine bu çalışmada **Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu**'nda Pertev'in eseri olarak gösterilen ve "**Şerh-i Yek-Beyt-i Hazret-i Neş'et**" adıyla kayıtlı bulunan eserin içeriği ile ilgili değerlendirme yapılmış; Pertev'in sadece esere mukaddime yazdığı, dolayısiyle eserin şaire ait olamayacağı ortaya konulmuştur. Ayrıca Pertev'in, çeşitli tezkirelerde bahsedilen ve kendisinin de doğruladığı Hoca Neş'et'in talebelerinin hâl tercemelerinden ibaret bir **Tezkire-i Şu'arâ** yazmakta olduğu şeklindeki bilgiler de açığa kavuşturulmuş; bu tezkireden bugüne sadece Hoca Neş'et ve Şeyh Gâlib maddelerinin ulaşabildiği anlaşılmıştır. Ayrıca Pertev'in vak'a-nüvîslik görevinde iken yazdığı **Vakayi'-nâme** ile ilgili kaynakların verdiği çelişkili bilgiler de değerlendirilmiş ve böyle bir eserin kütüphanelerde mevcut olmadığı, aslında bugüne böyle bir eserin ulaşmadığı tespit edilmiştir.

İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divânlar Kataloğu'nda **Pertev Divânı**'nın dokuz yazma nüshası tanıtılmıştır. Yurt içi ve yurt dışı kütüphanelerinde yaptığımız araştırmalarda **Pertev Divânı**'nın beş yazması daha tespit edilmiştir. Böylece **Pertev Divanı**'nın bilinen yazmalarının sayısı 14'e çıkmıştır. Tespit ettiğimiz bu yazmalardan kütüphanenin bir türlü hizmete açılmaması sebebiyle elde edemediğimiz İstanbul Üniversitesi Ktp. T. No: 5587'de kayıtlı nüsha dışındaki bütün nüshalar elde edilmiştir. Nüshalar arasında yapılan değerlendirmeler sonucunda en yetkin üç nüsha seçilmiş ve **Divân**'ın tenkitli metni bu üç nüshaya göre hazırlanmıştır. Ancak tenkitli metni kurmak için seçtiğimiz bu üç nüsha dışında kalan nüshalar da tek tek incelenmiş ve bu üç nüshada bulunmayan biri tahmîs, ikisi

Farsça 6 gazel tenkitli metne dahil edilmiştir. Ayrıca Pertev'in hiç bir divân nüshasında bulunmayan Şeyh Gâlip'le müşterek bir gazeli de **Gâlip Divânı**'ndan alınarak metne eklenmiştir. Yine Pertev tarafından yazılan "mecmu'a"daki kendisine ait manzumelerden de metin tenkidi sırasında yararlanılmıştır.

Pertev, XVIII. yüzyılda yaşamış orta dereceli şairlerden biridir. **Pertev** hemen bütün nazım şekilleriyle şiir yazmış olmasına rağmen o bir gazel şairidir. Bu durum **Pertev Divânı**'nda da bariz bir şekilde görülmektedir. Pertev, divân şiir geleneğine bağlı kalmakla birlikte yenilik taraftarı olan bir şairdir. Nedîm'in müseddesine yazdığı mu'aşşerin başındaki "nev-âyîn" ve bazı gazellerde geçen "nev-icâd" gibi ifadeler bunun açık bir göstergesidir.

Pertev gazellerinde başta Nedîm olmak üzere Şeyh Gâlib ve Hoca Neş'et'in etkisi altındadır. Fuzûlî, Kânî, Halîm Girây ve Beylikçi İzzet gibi şairlerden de etkilenmiş ve bu şairlerin şiirlerine nazireler yazmıştır. Ayrıca yukarıda saydığımız şairlerin dışında bir çok Türk ve Fars şairlerine de ilgi göstermiş ve şiirlerini tahmîs etmiştir. Pertev genellikle şiirlerinde beşerî aşkı işlemiştir. Ancak XVIII. yüzyılın bütün şairlerinde olduğu gibi onun gazellerinde de yer yer hikmetli söyleyişlere rastlanmaktadır.

XVIII. yüzyılda görülen divan şairlerinin hece vezniyle şiir yazma modasına Pertev de uymuş; hece vezniyle bir münâcât ve iki gazel yazmıştır. Yine bu yüzyılda yaygınlaşmış olan müşterek gazel söyleme modasına uyan Pertev, arkadaşları Beylikçi İzzet, Şeyh Gâlib, Mîr Âmir, Muhammed Ârif ve Tahsin'le müşterek şiirler söylemiştir.

Pertev XVIII. yüzyılda yetişmiş vasat şairlerin üzerinde; fakat Nedîm, Şeyh Gâlib gibi üstün yetenekli şairlerin bir hayli altında kalmış bir divân şairidir. Gerek bazı şiir mecmu'alarında; gerekse Mir Nazif'in **Müntehabât**'ı ve Recai-zâde Ahmed Cevdet'in **Nevâdirü'l-âsâr fî-mütâla'ati'l-eş'âr**'ı gibi eserlerde Pertev'e ait gazel ve beyitlerin yer almış olması da onun vasatın üzerinde bir şair olduğunun bir göstergesidir.

Kısacası klâsik şiir geleneğimizin XVIII. yüzyıldaki bir temsilcisi olan Pertev, şahsî üslûp geliştirmekten çok döneminin şiir üslûbuna bağlı kalarak şiirler yazmış ve geride oldukça hacimli bir **Divân** bırakmış kayde değer şairlerimizden biridir.

BİBLİYOGRAFYA

Ahmed Cevdet Paşa, *Tarih-i Cevdet*, VIII. C, Matbaa-i Osmaniyye, Dersaadet, 1309.

Ahmed Rıfat Efendi, *Lüğat-ı Târîhiyye ve Coğrâfîyye*, Mahmud Bey Matbaası, İstanbul, 1899.

Ahmed Vâsıf, *Mehâsinü'l-Âsâr ve Hakaîkü'l-Ahbâr* (Yayınlayan: Dr. Mücteba İlgürer) TTK, Ankara, 1994.

Ak, Coşkun, *Şair Padişahlar*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 2000.

Akkaya, Hüseyin, *Nevres-i Kadîm and His Turkısh Dîvân*, Textual Analysis, Critical Edition and Facsimile (Part 2: Critical Edition and İndex), Harvard University 1995-96.

Aksoy, Ömer Asım, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, C. 1-2, TDK Yay., Ankara, 1977.

Alî Şîr Nevâyî, *Mizânü'l-Evzân*, (Haz. Prof. Dr. Kemal Eraslan) TDK, Ankara, 1993.

Ârif Hikmet, *Tezkire*, Millet Ktp., Ali Emîrî, No: 798.

Aypay, A. İrfan, *Nâhifî Süleyman Efendi (Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divânı'nın Tenkitli Metni)*, Sekçuk Ün. Sosyal Bilimler Ens., (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Konya, 1992.

Babinger, Franz, *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, (Çev. Coşkun Öçok), Kültür Bakanlığı, Ankara, 2000.

Bağdatlı İsmail Paşa, *İzâhu'l-Meknûn fi'z-Zeyli 'alâ Keşfü'z-zünûn 'an Esmâil- Kütübi ve'l-Fünûn*, C. I-II, MEB, İstanbul, 1945.

Banarlı, Nihad Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, MEB Yay., C. I-II, İstanbul, 1987

Bayraktar, Nail, *İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Atatürk Kitaplığına Yeni Bağışlanan Yazma Kitapların Alfabetik Kataloğu II*, İstanbul, 1994.

Beylikçi İzzet Bey, *Dîvân-ı 'İzzet Beg*, İstanbul, 1258.

Bilgegil, M. Kaya, *Edebiyat Bilgi ve Teorileri*, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1989.

Bilkan, Ali Fuat, *Nâbî Divânı*, C. I-II, MEB, İstanbul, 1997.

Boztepe, Halil Nihad, *Nedîm Divânı*, İstanbul, 1341.

Burhân-ı Katı, (Haz: Prof.Dr. Mürsel Öztürk-Dr. Derya Örs), TDK, Ankara, 2000.

Büyük Türk Klâsikleri, 12 C., Ötüken Neşriyat-Söğüt Yay., İstanbul,1987.

Canım, Rıdvan (Yrd.Doç.Dr.) *Edirne Şairleri*, Akçağ Yayınevi, Ankara,1995.

Cemâleddin, *Osmanlı Tarih ve Müverrihleri (Âyîne-i Zürefâ)*, İkdam Matbaası, Dersaadet, 1314.

Çıpan, Mustafa, *Fasih Divanı İnceleme-Tenkidli Metin*, MEB Yay., İstanbul, 2003.

Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Kitabevi, Ankara, 1992.

Dilçin, Cem, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, TDK Yay., Ankara, 1997.

....., *Yani Tarama Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara, 1983.

Divân-ı Halîm Giray, Takvim-i Vekâyi', İstanbul, 1257.

el-Mu'cemü'l-Müfehres li elfâzi'l-Kur'ân-ı Kerîm, Çağrı Yay., İstanbul, 1990.

Fatîn, *Hatimetü'l-eş'âr*, İstanbul, 1271.

Flügel, Gustav (Prof.Dr.), *arabischen, persischen und türkischen Hadschrihten der Kaiserlıch-Königlichen Hofbibliothek*, Wien, 1865.

Fuzûlî, *Türkçe Divân* (Haz. Prof. Kenan Akyüz vd.), TTK, Ankara, 1958.

Gâlib, (Muhammed Es'âd) *Dîvân-ı Şeyh Gâlib*, Divân Edebiyatı Yazmaları, No: 171.

Genç, İlhan, *Tezkire-i Şu'âra-yı Mevleviyye* (İnceleme-Metin), AKM Yay., Ankara, 2000.

Gibb, E. J. Wilkinson *Osmanlı Şiir Tarihi*, C. I-II, III-IV, (Ter: Ali Çavuşoğlu), Akçağ Yayınevi, Ankara, 2000.

Gövsa, İbrahim Alâettin, *Meşhur Adamlar Hayatları-Eserleri*, 4 C., İstanbul, 1933-36.

Gürer, Abdülkadir, *Şeyh Gâlib Divânı (İnceleme-Metin)* Ankara Ün. Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara, 1993.

....., "Şeyh Gâlib Hakkında Yeni Bilgiler", *Türkoloji Dergisi*, XIII. C., I. Sayı , Ankara, (2000).

Gürol, Ayşe, *Vaka'nüvis Pertev Mehmed Efendi ve Divânı (İnceleme-Tenkidli Metin)*, İstanbul Ün. Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 1994.

Güzelyüz, Ali, "Hoca Neş'et'in Hayatı, Eserleri ve Tûfân-ı Ma'rifet'teki Tasavvufî Görüşleri", *İlmî Araştırmalar* 5, İstanbul, 1997.

Hâlet Sa'id Efendi, *Mecmû'a-i eş'âr*, Süleymaniye Ktp., Hâlet Efendi Kitapları No: 776.

Hammer-Purgstall, Joseph, g*eschicte der osnanischen dichtkunst*, IV. C., Conrad Adolph Hartleben's Verlag, Pesth, 1838.

Horata, Osman, "Zihniyet Çözülüşünden Edebî Çözülüşe: Lâle Devri'nden Tanzimat'a Türk Edebiyatı", *Terkler*, C.11, Yeni Türkiye Yay., Ankara, 2002.

İpekten, Haluk, (Prof.Dr.) *Eski Türk Edebiyatı Edebî Bilgiler (Nazım Şekilleri ve Aruz),* Dergâh Yay., İstanbul, 1994.

....., *Divan Edebiyatında Edebî Muhitler*, MEB Yay., İstanbul, 1996.

....., vd. *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 1988.

İslâm Ansiklopedisi, MEB, İstanbul 13 C., 1936-1983.

İslâm Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara, 1988-

İsmail b. Muhammed el-Aclûnî el-Cerrâhî, *Keşfü'l-Hafâ*, C. II, Thk. Ahmed el Kâlâşî, 4. Baskı, Beyrut, 1405.

Kânî, *Külliyât-ı Kânî*, Millî Ktp., Yz. A. 2606.

Karacan, Turgut, (Doç.Dr.) *Bosnalı Alaeddin Sabit Divân*, Cumhuriyet Ün. Yay. No: 37, Sivas, 1991.

Karatay, F. Edhem, *Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*, C., I-II İstanbul, 1961.

Keçeci-zâde İzzet Molla, *Divân-ı İzzet (Bâhâr-ı Efkâr)*, Bulak, 1255.

Kethudâ-zâde Muhammed ʿÂrif, *Dîvân-ı ʿÂrif*, Tabhâne-i Âmire Litoğrafya Destgâhı, 1271.

Koca Rağıb Paşa, *Divân-ı Râgıb*, 1253 .

Kocatürk, Vasfi Mahir, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Edebiyat Yayınevi, Ankara, 1964.

Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli (Haz: Prof.Dr. Hayrettin Karaman vd.) TDV Yay., Ankara, 1993.

Kurnaz, Cemâl, (Prof.Dr.) *Hayâlî Bey Divânı'nın Tahlîli*, MEB Yay., İstanbul, 1996.

....., (Doç.Dr.), *Halk ve Divan Şiirinin Müşterekleri Üzerine Denemeler*, Akçağ Yayınevi, Ankara, 1990.

Levend, Agâh Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi*, C. I, TTK Yay., Ankara, 1988.

Macit, Muhsin, *Nedîm Divânı (İnceleme-Tenkidli Metin)*, Gazi Ün. Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara, 1994.

....., (Doç.Dr.), *Nedîm Hayatı, Eserleri ve Sanatı*, Akçağ Yayınevi, Ankara, 2000.

....., *Divân Şiirinde Âhenk Unsurları*, Akçağ Yayınevi, Ankara, 1996.

Mazıoğlu, Hasibe, *Nedîm'in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik*, Akçağ Yayınevi, Ankara, 1992.

....., "Türk Edebiyatı (Eski)", *Türk Ansiklopedisi*, XXXII. C., MEB, Ankara, 1983.

Mecmû'a-i eş'âr, Ankara Üni., DTCF. Kütüphanesi Yazmaları, Müteferrik No: 43.

Mehmed Sirâceddin, *Mecma'-i Şu'arâ ve Tezkire-i Üdebâ*, Dersaadet, 1325.

Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmanî*, C. I-VI, İstanbul, 1311.

Mehmed Tahir (Bursalı), *Osmanlı Müellifleri*, III C., İstanbul, 1333.

Mehmed Tevfik, *Kâfile-i Şu'arâ*, İstanbul, 1290.

Mengi, Mine, *Divân Şiirinde Hikemî Tarzın Büyük Temsilcisi Nâbî*, AKM Yay., Ankara, 1991.

....., "Eski Edebiyatımızdaki Bazı İnsan Tipleri: Rind ve Zahid Tipleri, Orta İnsan Tipi", *Tarih ve Toplum*, S. 12, 1984, s. 414-416.

Mermer, Ahmet, *Mezâkî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divânı'nın Tenkitli Metni*, AKM Yay., Ankara, 1991.

Mîr Nazîf, *Müntehâbât-ı Mîr Nazîf*, Mısır, 1261.

Muallim Nâci, *Osmanlı Şairleri* (Haz: Yrd.Doç.Dr. Cemâl Kurnaz) Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 1986.

....., *Esâmî*, İstanbul, 1308.

....., *Lûgat-ı Nâcî* Çağrı Yay., İstanbul, 1995.

Muhammed b. Yezid Ebu Abdullâh el-Kazvînî, *Süneni İbni Mâce*, II. C., Tahkik eden: Muhammed Fuad Abdulbâkî, Dârü'l-fikir, Beyrut, tarihsiz.

Muhammed Mu'în (Dr.), *Ferheng-i Farsî*, Müe'ssese-i İntişârât-ı Emîr Kebîr, 6 C, Tahrân, 1371.

Muvakkit-zâde Pertev, *Dîvân-ı Pertev*, Bulak, 1253.

Müslim b. El-Haccâc Ebu'l-Hüseyn el-Kuseyrî en-Nişâbûrî, Câmi'üs-sahîh, C. I-V, Tahkik eden: Muhammed Fuad Abdulbâkî, Beyrut, tarihsiz.

Oğraş, Rıza, *Hoca Neş'et Dîvânı (İnceleme ve Tenkitli Metin)* İstanbul Ün. Edebiyat Fakültesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 1991.

Onay, Ahmet Talât, *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*, TDV Yay., (Haz: Doç.Dr. Cemâl Kurnaz), Ankara, 1993.

Oy, Aydın, *Tarih Boyunca Türk Atasözleri*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul, 1972.

Pakalın, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C. I-III, MEB, İstanbul 1993.

Recaʿi-zâde Ahmed Cevdet, *Nevâdirü'l-Âsâr fi-mütâla'ati'l-eşʿâr*, (Haz: Abdülkerim Abdulkadiroğlu- Mehmet Sarı), Ankara, 1998.

Sahhaflar Şeyhi-zâde Vak'a-nüvis Es'ad Efendi, *Bağçe-i Safâ-endûz*, İstanbul Ün. Ktp. Yazma Bağışlar, No: 185.

Sefercioğlu, M. Nejat, *Nev'î Dîvânı'nın Tahlîli*, Akçağ Yayınevi, Ankara, 2001.

Sertkaya, Osman Fikri, "Osmanlı Şairlerinin Çağatayca Şiirleri", *TDED*, C. XVIII-XXII, İstanbul, 1970.

Silâhdâr-zâde Mehmed Emin, *Tezkire-i Şu'arâ*, Millet Ktp., Ali Emirî Efendi No: 795.

Süleymân Neş'et, *Dîvân-ı Neş'et*, DTCF. Ktp. Yaz. M. Ozak I, No: 60.

....., *Dîvân-ı Neş'et*, Mısır, 1252.

Sürûrî Mustafa, *Divân-ı Sürûrî*, Bulak, 1255.

Şefkat Seyyid Abdülfettah, *Şefkat Tezkiresi*, Bayezit Genel Ktp., Veliyü'd-din Efendi, No: 3427/130.

Şemseddin Samî, *Kâmûsü'l-A'lâm*, Kaşgar Neşriyat, Tıpkıbasım, 6 C., Ankara, 1996.

....., *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yay., İstanbul, 1992.

Şen, Fatma Meliha, *Beylikçi İzzet Bey Dîvânı (İnceleme-Metin)*, İstanbul Ün. Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 1995.

Şevket-i Buharî, *Divân-ı Şevket*, Ankara Ün. DTCF. Ktp. Yazmaları, M. Ozak II Koleksiyonu, No: 141.

Şükün, Ziya, *Farsça-Türkçe Lûgat, Gencine-i Güfâr Ferhenh-i Ziyâ*, MEB Yay., 3 C., İstanbul, 1996.

Tahir, Yasemin, *Hüseyn Vâ'iz Kâşifî'nin Bedâyi'ü'l-Efkâr Fî- Sanâyi'i'l-Eş'âr'ı*, Ankara Ün., Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı (Tamamlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2000.

Tahirü'l-Mevlevî, *Edebiyat Lügatı*, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1994.

Tâlib-i Âmûlî, *Divân-ı Tâlib*, Ankara Ün. DTCF. Ktp. Yazmaları, İ.S. I Koleksiyonu, No: 1746.

Tarlan, Ali Nihat, *Bakî Divanı Şerhi Notları*, (Haz: Necip Fazıl Duru-Sait Okumuş), Meneviş Yay. Ankara, 2003.

Tolasa, Harun, (Doç.Dr.) "Divân Şairlerinin Kendi Şiirleri Üzerine Değerlendirmeleri", *Ege Ün. Sosyal Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edb. Araştırmaları Dergisi* 1, İzmir, 1982.

Tuman, Mehmet Nâil, *Tuhfe-i Nâ'ilî (Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri)* Haz: Cemâl Kurnaz- Mustafa Tatçı, Bizim Büro Yay., Ankara, 2001.

Tunalı, İsmail, *Estetik*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1989.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, 7. C., Dergâh Yay., İstanbul, 1990.

Unat, Faik Reşat, *Hicri Tarihleri Miladi Tarihlere Çevirme Kılavuzu*, TTK, Ankara, 1994.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, C. IV, 2. Kısım, TTK, Ankara, 1956.

Ünver, İsmail, "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Türkoloji Dergisi*, C. XI, S. 1, Ankara, 1993.

Üzgör, Tahir, *Türkçe Dîvân Dîbâceleri*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1990.

Vâsıf Osman Beg, *Dîvân-ı Vâsıf*, İstanbul, 1257.

Walter Björkman, *Philologae Turcicae Fundamenta*, C. II, Wiesbaden, 1965.

Yalçın, Muharrem, *XVIII-XIX yy. Şairlerinden Pertev ve Divanı'nın Transkiripsiyonu*, Ankara Ün. DTCF. Türk Dili ve Edebiyatı Mezuniyet Tezi, Ankara, 1972-1973.

Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi, I. C., YKM, İstanbul, 1999.

Yüksel, Sedit (Doç.Dr.), *Şeyh Galip Eserlerinin Dil ve Sanat Değeri*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., Ankara, 1980.

III. BÖLÜM

PERTEV DİVÂNI'NIN NÜSHALARI VE TENKİTLİ METNİ

1 Pertev Divânı'nın Nüshaları:

Pertev Divânı 5 Safer 1253 H.=11 Mayıs 1837 M. tarihinde Bulak'ta basılmıştır. Yazma nüshalar göz önünde bulundurulduğunda bu 91 sayfalık çok eksik bir baskıdır. Pertev'in seçme şiirlerini ihtiva eden bu matbu nüsha dışında **Divân'ın İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu**'nda, biri şairin müsvedde halinde yazdığı şiir mecmu'ası olmak üzere on yazma nüshası tespit edimiştir. Bu çalışma sırasında yurt içi ve yurt dışı kitaplıklarda yaptığımız araştırmalarda **Pertev Divânı**'nın beş yazma nüshasını daha tespit ettik. Söz konusu on beş nüshanın tavsifi şöyledir:

1.1 Nüshaların Tanıtılması

1 P: Süleymaniye Ktp. Pertevniyal Valide Sultan, No: 801.

İstinsah tarihi:---
Müstensih: ---
Kitap ölçüsü: 265x165, 200x107 mm.
Yaprak sayısı: 177
Satır: 19
Yazı: Talik

Baş: Maṭla‘-ı evvelest zī-naẓm-ı Kerīm
Bismillāhir-raḥmānir-raḥīm

Son: Ehl-i dīvān-ı belāġatdan olup giydüm kürk
Ṣanma pes-pāye beni öyle süḫan-sāz oldum

Abadî taklidi kâğıt, müzeyyen ve müzehhep bir serlevha, yaldız cetvelli, musammatlar kısmında başlıklar kırmızı, yeşil kumaş kaplı, sertaplı, miklepli cilt. Eser bir mahfaza içindedir.

Zahriyede H. 1279 tarihli Pertevniyal Valide Sultan'ın vakıf mührü var. Eser 174b'de bitiyor. 175b-177b arası Beylikçi İzzet tarafından yazılan dibâce, eserin sonunda da boş bir yaprak olup "a" yüzünde zahriyedeki mührün aynısı var.

2 H: Süleymaniye Ktp. Hüsrev Paşa No: 517.

İstinsah tarihi:---
Müstensih: ---
Kitap ölçüsü: 224x148, 155x94 mm.
Yaprak sayısı: 192
Satır: 17
Yazı: Talik

Baş: Var eyleyüp yoḳdan peydā eyleyen
Ḫālıḳum Maʿbūdum Rabbüm efendim

Son: هر داغ فراقی که بود در دل چاکم
نرگس شود و می نکرد از سر خاکم

Avrupa kâğıt, hem dibâcenin başında hem de münâcâtla başlayan **Divânı**'n başında müzeyyen ve müzehhep serlevha var. Yaldız cetvelli, başlıklar kırmızı, sertaplı ve miklepli, yeşil bez kaplı mukavva cilt.

Zahriyede H. 1271 tarihli Hüsrev Paşa'nın vakıf mührü ile kütüphanenin demirbaş kaydı var. Zahriyeden önceki yaprakta İmam Şafi'î'ye ait Arapça bir manzume ve cildin iç kapağında "Bakî mezarından bir taş alınırsa muradların hasıl olacağına" ve Şeyh Maʿruf'a dair bir fıkra var. 1b-5b arası dibace, 6b-174b arası musammatlar, 175a-192a arası gazeller, 192b'de Mevlânâ mahlaslı bir şairin iki Farsça beyti ile Türkçe bir manzumesi, 193a'da da Türkçe üç beyit var.

3 H1: Süleymaniye Ktp. Hâlet Efendi No: 670.

İstinsah tarihi:---
Müstensih: ---
Kitap ölçüsü: 195x130, 155x80 mm.
Yaprak sayısı: 46
Satır: 13
Yazı: Talik

Baş: Ḫālüñ ey üftāde düşdükçe beyān lāzım saña
ʿArż-ı ḥāl ol şāha kim vir her zamān lāzım saña

Son: Āb-ı ḥayāt ü çeşme-i cān dinmeden daḫi
Şāyān denilse laʿlüñe şeftālū çeşmesi

Aharlı Avrupa kâğıt, siyah mürekkeple çizilmiş basit bir serlevha, cetvelsiz, başlıklar kırmızı, su yolu filigranlı, sırtı mavi pandizot, sertabı kahverengi meşin, miklepli, ebru kâğıt kaplı mukavva cilt.

Zahriyede eser adı, H. 1236 tarihli Hâlet Efendi'nin vakıf ve kendi mührü var. Son yk.'ta Pertev'in Çallu Derviş Muhammed Nâyî'nin vefatına düşürdüğü tarih var.

4. E1: Süleymaniye Ktp. Es'ad Efendi No: 2613.

İstinsah tarihi:---
Müstensih: Nazîf-zâde Ahmed Yüsri
Kitap ölçüsü: 230x127, 172x81 mm.
Yaprak sayısı: 61
Satır: 17
Yazı: Talik

Baş: Ḥālin ey üftāde düşdükçe beyān lāzım saña
ʿArż-ı ḥāl ol şāha kim vir her zamān lāzım saña

Son: Āb-ı ḥayāt ü çeşme-i cān dinmeden daḫi
Şāyān denilse laʿlüñe şeftālū çeşmesi

İstinsah kaydı: تمام يافت بقلم شكستهٔ فقير احمد يسرى المشتهير بنظيف زاده

Abadî taklidi kâğıt, müzeyyen ve müzehhep bir serlevha, 1b-2a sayfa kenarları yaldız çiçekli, başlıklar kırmızı, su yollu, filigranlı, sırtı ve kenarları meşin, deffeler kâğıt kaplı cilt.

Zahriyede Es'ad Efendi'nin vakıf mührü, kütüphanenin demirbaş kaydı, eser adı, iki Türkçe beyit ve Halil Muhammed Paşa'dan Muhammed Arif'e kayıt var. Zahriyeden önceki yaprağın "a" yüzünde iki Farsça bir Türkçe beyit ile Hâkî mahlaslı bir şaire ait Türkçe bir kıt'a var.

5. E2: Süleymaniye Ktp. Es'ad Efendi No: 2616.

İstinsah tarihi: 23 Muharrem 1239 H.=29 Eylül 1823 M.
Müstensih: ---
Kitap ölçüsü: 227x155, 180x100 mm.
Yaprak sayısı: 73
Satır: 27
Yazı: Rika

Baş: Eyā kerīm ü keremver Cenāb-ı Mevlānā
Eyā faḳirlerüñ dest-gīri Sulṭānā

Son: Āb-ı ḥayāt ü çeşme-i cān dinmeden daḫi
Şāyān denilse laʿlüñe şeftālū çeşmesi

İstinsah kaydı: تمت الكتاب الديوان بعون الله الملك المنان فى ٢٣ محرم ١٢٣٩

Cetvelsiz, sözbaşları ve keşideler kırmızı, sırtı, sertabı ve kenarları meşin, deffeleri ebru kâğıt kaplı, miklepli cilt.

Zahriyede eser adı, kütüphanenin demirbaş kaydı, Es'ad Efendi'nin vakıf mührü ve 16 Zilhicce 1238 (13 Ağustos Pazartesi) kaydı var. 1b-55b arası gazeller, 55b-73a arası diğer nazım şekilleri yer alıyor. Sonda 3 yaprak boştur.

6. A1: Millet Ktp. Ali Emirî (Manzum) No: 61.

İstinsah tarihi: ---
Müstensih: ---
Kitap ölçüsü: 232x160, 180x110 mm.
Yaprak sayısı: 92
Satır: 21
Yazı: Rika

Baş: Eyā kerīm ü keremver Cenāb-ı Mevlānā
Eyā faḳirlerüñ dest-gīri Sulṭānā

Son: Āb-ı ḥayāt ü çeşme-i cān dinmeden daḫi
Şāyān denilse laʿlüñe şeftālū çeşmesi

Avrupa kâğıt, serlevha ve cetveller yaldızlı; filigranlı, gri renkli karton kâğıt kaplı cilt. Zahriyeden önceki yaprakta Ali Emirî Efendi'nin vakıf mührü ile kütüphanenin demirbaş kaydı ve H. 1226 tarihli Seyyid Ahmet Âtıf imzası bulunmaktadır.

7. A2: Millet Ktp. Ali Emirî (Manzum) No: 62.

İstinsah tarihi: 1258H.=1842-3M.
Müstensih: Gümüş-zâde Seyyid Salih Feyzi
Kitap ölçüsü: 186x133,152x103 mm.
Yaprak sayısı: 50
Satır: 21
Yazı: Talik

Baş: Ḥālin ey üftāde düşdükçe beyān lāzım saña
ʿArż-ı ḥāl ol şāhā kim vir her zamān lāzım saña

Son: Āb-ı ḥayāt ü çeşme-i cān dinmeden daḫi
Şāyān denilse laʿlüñe şeftālū çeşmesi

Bu nüshayı da bir şiir mecmu'ası olarak kabul etmek gerekir. Çünkü eserin 1b-50a arası Pertev'in şirleri, 51b-90a arası da bazı şairlere ait şirler yer almaktadır.

Cetvelli, Avrupa kâğıt, gri renkli karton kâğıt kaplı cilt. Zahriyede Ali Emirî Efendi'nin vakıf mührü var.

8. Ü1: İstanbul Üniversitesi Ktp. T. No: 5515.

İstinsah tarihi: ---
Müstensih: ---
Kitap ölçüsü: 210x145; 150x80mm.
Yaprak sayısı: 190
Satır: 15
Yazı: Rika

Baş: بسم الله الرحمن الرحيم
هست در گنج حکیم و علیم

Son: Bir ḳulın iḥyā murād eylerse yollar nişāne
Eyler anı ḫayr-ḫᵛāh Allah bu yüzden daḫi

Aharlı, filigranlı Avrupa kâğıt, sözbaşları ile bazı beyitler ve mahlaslar kırmızı, yaldızlı, zencirekli, kırmızı meşin cilt. Eser yeşil renkli bir mahfaza içindedir.

9. Ü2: İstanbul Üniversitesi Ktp. T. No: 5587.

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi 17 Ağustos 1999 depreminden sonra okuyucuya hizmet vermediğinden bu nüsha görülememiştir. **İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divânlar Kataloğu**'nda verilen bilgileri aktarmakla yetiniyoruz.

İstinsah tarihi: ---
Müstensih: ---
Kitap ölçüsü: 235x165 mm.
Yaprak sayısı: 79
Satır: 25
Yazı: Rika

Baş: Eyā kerīm ü keremver Cenāb-ı Mevlānā
Eyā faḳirlerüñ dest-gīri Sulṭānā

Son: Āb-ı ḥayāt ü çeşme-i cān dinmeden daḫi
Şāyān denilse laʿlüñe şeftālū çeşmesi

Avrupa kâğıt, arkası ve kenarları meşin, üstü ebru kâğıt kaplı miklepli cilt. Başta kütüphanenin resmi mührü ile İkinci Sultan Mahmud'un hemşiresi Hibetullâh Sultan'ın mührü basılıdır.

10. T: Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. H. No: 907.

İstinsah tarihi: 1215H.=1800-1M.
Müstensih: Eyyubî Kânî Mustafa
Kitap ölçüsü: 225x150, 190x100 mm.
Yaprak sayısı: 87
Satır: 25
Yazı: Rika

Baş: Ḥālin ey üftāde düşdükçe beyān lāzım saña
ʿArż-ı ḥāl ol şāha kim vir her zamān lāzım saña

Son: Āb-ı ḥayāt ü çeşme-i cān dinmeden daḫi
Şāyān denilse laʿlüñe şeftālū çeşmesi

Su yolu filigranlı, başlıklar ve mahlaslar kırmızı, Avrupa kâğıt, sırtı yeşil meşin, deffeler ebru kâğıt kaplı mukavva cilt. Zahriyede kütüphanenin demirbaş kaydı var.

11. AK: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Ktp. Atatürk Kitaplığı, K. No: 669.

İstinsah tarihi: 1227H.=1812M.
Müstensih: ---
Kitap ölçüsü: 247x170, 160x90 mm.
Yaprak sayısı: 210
Satır: 17
Yazı: Talik

Baş: Ḥişālüñ ʿavf-sāz-ı müẕnibāndur yā Resūla'llāh
Maḳālüñ ruḥ-baḫş-ı mürdegāndur yā Resūla'llāh

Son: O ḥisāb üzre baḳıcaḳ şeyḫüm
İki yılda bir olmalı Ramażān

Cetvelsiz, kartal filigranlı, sertaplı, miklepli, zencirekli, yeşil meşin kaplı mukavva cilt. Zahriyede H. 1282 tarihli Yûsuf Bahâü'd-dîn İbn Belîğ Eş-Şeyhü'l-Harem Zîver Paşa adına temellük kaydı var.

Eserin ilk altı sahifesi dibâcedir. Dibâceden sonra tahmîsler geliyor.

Eserin sonunda şu kayıt var.

شد بتوفیق خدای بنام
این کتاب روز دوشنبه تمام
تمت الکتاب بعون الملك وهاب سنه ۱۲۲۷

12. AH: Medine Ârif Hikmet Ktp. No: 80/538.

İstinsah tarihi:--
Müstensih: ---
Kitap ölçüsü: ---
Yaprak sayısı: 93
Satır: 19
Yazı: Talik

Baş: Naʿt-i pāküñ söylemek ḥaddüm mi ey ḫayrü'l-verā
Ola meddāḥuñ senüñ çünkim Cenāb-ı Kibriyā

Son: Bir ḳulın iḥyā murād eylerse yollar Neş'et'e
Eyler anı ḫayr-ḫāh Allah bir yüzden daḫi

Bu nüsha, Medine Ârif Hikmet Kütüphanesi'nde olup, mikrofilmi Süleymaniye Kütüphanesi Mikrofilm Arşivi No: 2887'de kayıtlıdır. İlk iki sayfa

cetvelli, müzeyyen ve müzehhep bir serlevhası var. Eser sadece gazelleri ihtiva etmektedir. Sonda vakıf mührü var.

13. V: Viyana Kaiserlich-Königlichen Hofbibliotek No: 74.

Bu nüshanın sadece mikrofilmi elimizdedir. **Flügel Kataloğu**'nda kitapla ilgili verilen bilgiler, başlıkların kırmızı, kâğıdın da beyaz olduğudur.

İstinsah Tarihi: 1223 H.=1808-9 M.
Müstensih: Seyyid Mustafa Resâ b. El-Hacc Seyyid Feyzu'llâh
Yaprak sayısı: 140
Satır sayısı: 23
Yazı: Nesih

Baş: Ḫişālüñ ʿavf-sāz-ı müẕnibāndur yā Resūla'llāh
Maḳālüñ rūḥ-baḫş-ı mürdegāndur yā Resūla'llāh

Son: O ḥisāb üzre baḳıcaḳ şeyḫüm
İki yılda bir olmalı Ramażān

14. ML: Millî Ktp. Yz. A. No: 5270.

İstinsah tarihi: ---
Müstensih: ---
Kitap ölçüsü: 210x135; 155x82 mm.
Yaprak sayısı: 93
Satır: 21
Yazı: Talik

Baş: Eyā kerīm ü keremver Cenāb-ı Mevlānā
Eyā faḳirlerüñ dest-gīri Sulṭānā

Son: Āb-ı ḥayāt ü çeşme-i cān dinmeden daḫi
Şāyān denilse laʿlüñe şeftālū çeşmesi

Taç arma filigranlı kâğıt, serlevha ve cetveller yaldız tezhipli, sırtı meşin, gömme şemseli, yeşil pandizot cilt.

15. M: (Mecmu'a) Millet Ktp., Ali Emirî (Manzum) No: 60.

İstinsah tarihi: --
Müstensih: Muvaḳḳit-zâde Muḥammed Pertev
Kitap ölçüsü: 165x108 mm.; yazı alanı muhtelif.
Yaprak sayısı: 47
Satır: Değişken
Yazı: Talik

Pertev tarafından yazılmış müsvedde halindeki şiir mecmu'asıdır. Yazı alanı ve satır sayısı değişken, başlıklar kırmızı, su yollu, Avrupa kâğıt, gri karton kâğıt kaplı cilt. Zahriyede Ali Emirî'nin vakıf mührü ile kütüphanenin demirbaş kaydı var. Mecmu'anın içeriği "Eserler" kısmında verilmiştir.

Baş: Ḫumārın keyfe virmez ʿīne muʿtād olmayan çeşmüñ
Anuñçün ḳan içer hep meyle dil-şād olmayan çeşmüñ

Son: بهر طلب جنت غمی میرفتم
بر در که رب لاتذرنیفردا

1.2 Nüshaların Değerlendirilmesi

Pertev Divânı'nın on ikisi Türkiye ve ikisi de yurtdışı kütüphanelerinde olmak üzere toplam on dört yazma nüshası tespit edilmiştir. İstanbul Üniversitesi Ktp. Ty. No: 5587'de kayıtlı nüsha, daha önce belirtilen sebeblerden dolayı görülememiştir.

Tespit edilen bu on dört nüshadan sadece beşinin istinsah tarihi bellidir. Bunlar arasından da en eski tarihlisi, Topkapı Sarayı Müzesindeki nüshadır. Bu nüsha, 1215 H.=1800-1 M.'de istinsah edildiği için, şairin bu tarihten sonra yazdığı şiirlerini içermemektedir. Dolayısıyla T nüshası P, H, V, Ü1 ve AK nüshalarına göre eksik durumdadır. HL, E1 ve A2 yazmaları gerek içerdikleri şiirler, gerekse nüsha farkları bakımından T nüshası ile aynı grubu teşkil eden ve istinsah tarihleri belli olmayan nüshalardır. Aynı özellikleri gösteren bu üç nüshanın ya T yazmasından veya bundan çoğaltılmış başka yazmalardan istinsah edildiği kesinlik kazanmaktadır. **Türkçe Yazma Divânlar Kataloğu**'nda verilen bilgilere göre, göremediğimiz İstanbul Üniversitesi Ty. No: 5587'de kayıtlı nüshanın da bu gruptan olduğu anlaşılmaktadır.

1253 H.=1837 M. yılında Bulak'ta basılan matbu **Divân**, yukarıda değinilen E1 ve A2 yazmaları ile aynı özellikleri içerirler. Özellikle 1258 H.=1842 M.'de istinsah edilen A2 nüshasının matbu **Divân**'dan istinsah edilmiş olma ihtimali yüksektir. 133 gazel içeren Hl nüshası da bu nüshalarla aynı özellikler gösterdiği için bu gruba dahil edilebilir.

Pertev'in ölümünden bir yıl sonra 1223 H.=1808-9 M.'de arkadaşı Mustafa Resâ tarafından istinsah edilen V yazması, tespit edilen nüshalardan en hacimli olanıdır. P nüshasındaki şiirlerin tümü ve H nüshasında bulunan şiirlerden bir gazel hariç (bunun da unutulduğu kanısındayım) bütün manzumeler bu yazmada bulunmaktadır. Bu nüshadan dört yıl sonra (1227 H.=1812 M.) istinsah edilen İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı'nda kayıtlı AK yazması da bu nüshadan istinsah edilmiştir.

Herhangi bir gruba dahil edemediğimiz fakat 1219 H.=1804-5 M. tarihinde İzzet Bey'in teşvikiyle tertip edilen nüshadan sonra yazıldığı anlaşılan **Divân**'ın bir nüshası da Süleymaniye Kütüphanesi Pertevniyal Valide Sultan bölümünde kayıtlı olan nüshadır. Bu yazma, V'den sonra en fazla şiir içeren nüsha olma özelliğini taşır.

Fakat V nüshasına göre 9 gazel eksiktir. Yine H nüshasında olup da bu yazmada (P) yer almayan gazel sayısı 10' dur.

V nüshasıyla benzerlik gösteren, Süleymaniye Kütüphanesi Hüsrev Paşa Bölümü'nde kayıtlı nüsha (H), P ve V nüshalarına göre eksiktir. Sadece gazeller bölümünde 33 şiir eksiktir. Bu yazma da Ü1 ve AH nüshalarıyla aynı özellikleri gösterdiklerinden bir grup oluştururlar. Bu grubun temsilcisi olarak da H yazması tenkitli metinde kullanılmıştır.

İçerdikleri şiir sayıları ile yazmanın baş ve sonlarına göre E2, Ü2, ML ve A1 nüshaları da ayrı bir grup oluştururlar. Bu grubu oluşturan nüshalar, şiir sayısı bakımından, yukarıda bahsettiğimiz V, P, H nüshalarına göre hayli eksik nüshalardır. Dolayısiyle bu nüshalar tenkitli metinde kullanılmamıştır.

Tenkitli metni hazırlamak için yazma nüshalardaki şiirlerin ilk beyitlerini ve bu şiirlerin kaç beyitten oluştuğunu gösteren tablolar hazırlanmış ve bu tablolardan hareketle bütün nüshalar nicelik ve nitelik bakımından incelenmiş ve Pertev Divânı'nın tenkitli metninin hazırlanması için üç nüsha belirlenmiştir. Bunlar:

1) P: Süleymaniye Kütüphanesi Pertevniyal Valide Sultan, No: 685

2) H: Süleymaniye Kütüphanesi, Hüsrev Paşa, No: 517

3) V: Viyana Kayserlic Koniklichen Hofbibliotek No:747

M'deki Pertev'e ait şiirlerin tümü, karşılaştırmada kullandığımız nüshalarda da bulunan şiirlerdir. Ancak mecmu'adaki bu şiirler müellif hattı olduğundan anlam ve vezin göz önünde bulundurulmak suretiyle tenkitli metinde esas alınmıştır.

METİN TENKİDİNDE İZLENEN YOL

1) **Pertev Divânı**'nın metni kurulurken üç nüsha kullanılmıştır. Diğer nüshalar da tek tek incelenmiş söz konusu üç nüshada bulunmayıp da diğer nüshalarda bulunan şiirler tenkitli metne alınmıştır. Ayrıca M'deki şiirler de şair tarafından yazıldıkları için metin kurulurken dikkate alınmıştır.

2) Yazmalardaki şiirlerin hangi yazmanın hangi yaprak veya yaprakları arasında bulunduğu yazma kısaltmalarından sonra verilen yaprak numaralarıyla, nüshalarda bulunmayan şiirler ise, yine nüsha kısaltmalrından sonra konulan "-" ile belirtilmiştir.

3) Nüshalar arasında fark bulunan yerlerde anlam ve vezin dikkate alınarak tercih yapılmıştır. Farklar verilirken önce beyit numarası, daha sonra metne alınan kelime ile birlikte hangi nüsha veya nüshalarda geçtiğini gösteren kısaltmadan sonra ":" işareti, daha sonra da tercih edilmeyen fark ve ait olduğu nüshanın kısaltması verilmiştir. Aynı mısra içinde iki fark varsa " / ", bir beytin değişik mısralarına ait nüsha farkı varsa " // " ile gösterilmiştir.

4) **Divân** metninin kuruluşunda kullanılan nüshalarda az da olsa istinsah yanlışları bulunduğundan hiç biri esas alınmamıştır. Bu kelimelerin doğru yazılışlarını dipnotta verirken "D" (Düzeltme) ile sonra da esas aldığımız yazmalardaki yazılışlar fark olarak verilmiştir.

5) Mana vermekte zorlandığımız beyitlerin sonuna (?) işareti kullanılmıştır.

6) Metinde geçen âyet, hadis ve Arapça ibârelerin anlamları dipnotta verilmiştir.

7) Tenkitli metin kurulurken divân tertibi bakımından P nüshasındaki düzen esas alınmıştır.

8) Metinler seslendirilirken mümkün olduğu kadar metnin imlâsına sadık kalınmıştır.

9) Metnin yazı çevriminde Eski Türk Edebiyatı alanında bugüne kadar uygulanagelen *Türk İlmî Transkripsiyon Klavuzu*'ndaki çevriyazı, imlâsında ise,

büyük oranda *Türkoloji Dergisi*'nde yayımlanan "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" başlıklı makaleyle teklif edilen imlâ sistemine uyulmuştur.[264]

[264] Türk İlmî Transkripsiyon Kılavuzu, MEB Yayınları, İstanbul, 1946; Ünver İsnmail (Prof. Dr.), "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" *Türkoloji Dergisi*, C. XI, S.1, s.51-89.

ÇEVRİYAZI SİSTEMİ

1. Arap alfebesinde bulunduğu halde bugünkü Türk alfabesinde bulunmayan işaretler ve harfler şöyle gösterilmiştir.

ء	ʾ
ث	Ṣ, ṣ
ح	Ḥ, ḥ
خ	Ḫ, ḫ
ذ	Ẕ, ẕ
ص	Ṣ, ṣ
ض	Ż, ż; D, ḍ
ط	Ṭ, ṭ
ظ	Ẓ, ẓ
ع	ʿ
غ	Ġ, ġ
ق	Ḳ, ḳ

2. Arapça ve Farsça kelimelerdeki hurufı medler,

آ	Ā, ā
و	Ū, ū
ی	Ī, ī

ile gösterilmiştir.

3. Nazal "ڭ" ñ ile gösterilmiştir.

4. Farsça kelimelerdeki vāv-ı madūle " ˇ " işareti ile gösterilmiştir.

5. Birleşik isim ve sıfatlar arasına " – " işareti konulmuştur.

TENKİTLİ METİN

DĪBĀCE-İ MERḤŪM ʿİZZET BEG EFENDİ[1]

Bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm

İnnema'llāhu ilāhün vāḥidün[2] fe hüve'l-münʿimu ve hüve'l-ḥāmid[3] hezārān sipās ü şenā ve ḥamd ü şükr-i lā-yuḥṣā dībāce-perdāz[4] u ḫātime-ṭırāz-ı dīvānçe-i kevn ü mekān ve nāẓım-ı manẓūme-i heft-beyt-i zemīn ü āsmān olan Cenāb-ı Ḫudāvend-i Mennān'a maḫṣūṣdur ki fırḳa-i nāciye-i şuʿarā-yı millet-i Aḥmediyye'yi dest-gīrī-i[5] şenā-yı "ile'l-leẕine āmenu"[6] ile istiġrāḳ-ı ittibāʿ-ı ġavāyetden müsteşnā vü ser-firāz[7] itmekle

هر که نه گویا به تو خاموش به

هر چه نه یاد تو فراموش به

zemzemesini[8] ʿarż-ı bārgāh-ı müteʿāl ve meʾālini terceme-i ḥāl idenlere "ḳulūb-ı şuʿarā ḫazāʾinu'llāh"[9] ʿunvānı menşūr-ı iftiḫār olmışdur. Ve ṣılāt-ı[10] ṣalāt-ı nā-maḥdūd ve dürūd-i zākiyāt-ı nā-maʿdūd maṭlaʿ-ı dīvān-ı ḫilḳat ve maḳṭaʿ-ı ḳaṣīde-i nübüvvet[11] cālis-i serīr-i "levlāk"[12] ve lābis-i teşrīf-i "ve mā erselnāk"[13] şehinşāh-ı ḫıṭṭa-i "lī-maʿa'llāh"[14] ve mükemmil-i sırr-ı lā ilāhe illa'llāh ḥabīb ü maḥbūb-ı Cenāb-ı Kibriyā Muḥammed ü Maḥmūd u Muṣṭafā ʿaleyhi efḍalü's-selām ve't-teḥāyā efendimüz Ḥażretlerine[15] manṣūṣdur ki

كفى كعب لاهل النظم فخرا

كساه المصطفى بالبرو جهرا

---

[1] Başlık AK: P, H, V -
P175b-177b, H1b-4b, V1b-5a

[2] "O nimet verendir ve hamde layıktır." anlamında Arapça bir söz.

[3] **Ku'rân**, 4/171

[4] perdāz H, V: بر P

[5] dest-giri-i H, V: dest-gir-i P

[6] **Kur'ân**, 84/25; 95/6

[7] ser-firāz P: ser-efrāz H, V

[8] zemzemesini H, V: zemzemesi P

[9] "Şâirlerin kalpleri Allah'ın hazineleridir" anlamında Arapça bir söz.

[10] şılāt-ı H, V: P -

[11] nübüvvet H, V: şübüvvet P

[12] "Levlâke levlâk lemâ halaktü'l-eflâk." **Aclûnî**, C. II, s. 214

[13] Kur'ân, 21/107

[14] "Benim Allāh ile [öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir.]" meâlinde rivayet edilen hadisden alınmadır. **Aclûnî**, C II, s. 172-173

[15] efendimüz Ḥażretlerine H, V: efendimüze P

medlūli üzre mādiḥ-i şān-ı şerīfi olan Ḥażret-i Kaʿb-ı ʿālī-kaʿbı Kaʿbe-miṣāl[1] iksā-yı ḫilʿat-ı[2] saʿādet-ṭırāz ile mümtāz ve erbāb-ı naẓma raġbet-i seniyye-i nebeviyyesin ibrāz itmekle

او محمد رسالتش محمود

همه عالم طفیل او مقصود

neşīdesini[3] naḳş-ı kitābe-i bāl ve mefhūmını netīce-i ḳīl ü ḳāl eyleyenler "inne mine'ş-şiʿri li-ḥikmeten"[4] gencīnesini bulmışdur ve tuḥaf-ı taḥiyyāt-ı ṣıdḳ-āyāt ābā vü ecdād ve āl ü evlād[5] ve kāffe-i aṣḥab-ı saʿādet-nijād cenāb-ı seyyidü'l-mürselīne iḫtiṣāṣ içün merṣūṣdur ki her biri mürettib-i dīvān-i hidāyet ve şirāze-bend-i[6] mecmūʿa-i āmāl-i ümmetdür ve fātiḥa-i bāhirü'l-iḫlāṣ revān-ı pāk-i pīrān u ʿazīzān ḳuddise esrāruhüm e's-sübḥān ḥażerātına pā-beste-i maḫṣūṣdur ki mażmūn-ı beytü'l-ḳaṣīd-i[7] insānı ḥall içün enfās-ı ḳudsiyye-i mübārekeleri kilīd-i ḳufl-i saʿādetdür. Ammā baʿd

قلم بر لوح نامم اینچنین بنوشت نی از تو

کهن شاکرد استاد محبت نشأ تی پرتو

beytini naḳş-ı nigīn-i dest-i yemīn iden pertev-i ḥurşīd-i sipihr-i kemāl ve[8] nūr-ı māh-ı ufḳ-ı ifżāl āb-ı rūy-ı hüner-mendān ser-āmed-kerde-i süḫan-sencān şeh-beyt-i ḳaṣīde-i ġarrā-yı maʿrifet mıṣraʿ-ı mümteniʿü'n-naẓīr-i dīvānçe-i fażīlet ḫalḳa-ı ders-i maʿārifüñ ser-bülendi Seyyid Muḥammed Pertev Efendi Ḥażretleri ki biñ yüz elli ṭoḳuz senesinde āstāne-i şevket-āşiyānede ḳadem-nihāde-i gehvāre-i vücūd olup terbiyet-i[9] nüh-ābā-i[10] ḳābiliyyet ile sinn-i şerīfleri derece-i temyīze resīde olduḳda Ḫıżr-ı istiʿdād-ı ḫudā-dādları[11] mā'ü'l-ḥayāt-ı füyūżātı cüst-cū iderek biñ yüz yetmiş beş senesinde ḫ̇āce-i uṣūl-i fenn-i şerīʿat ü ṭarīḳat mü'ellif-i metn-i ḥaḳīḳat ü

---

[1] miṣāl H, V: P -
[2] ḫilʿat P, H: ḫilḳat V
[3] neşidesini V: neşidesi P, H
[4] 'Şiirin öylesi vardır ki hikmetin tâ kendisidür " **Sünen-i İbni Mâce**, C. II, s. 1235
[5] āl ü evlād H, V: āl evlād P
[6] şirāze-bend-i H, V: şirāz-bend-i P
[7] beytü'l-ḳaṣid H, V: beytü'l-ḳaṣide P
[8] ve H: P, V -
[9] terbiyet V: terbiyetine P, H
[10] nüh-ābā: P, H: ābā V
[11] ḫudā-dādlarıH, V: خداداتلری P

maʿrifet müfessir-i āyāt-ı[1] insāniyyet maʿnā-yı terākīb-i[2] ḥaḳḳāniyyet ḫulāṣa-i feyż-i Rabbānī heykelü'n-nūr-ı[3] elṭāf-ı Ṣamedānī ḫalefü'ṣ-ṣıdḳ-ı silsile-i ḫᵛācegān el-Ḥāc Neş'et Süleymān "edāma'llāhu ẓıllı irşādehu ve iḥsānehu ʿalā-mefāriḳinā mā-dāmeti 'l-ezmān"[4] efendimüz[5] ḥażretlerinüñ baḫr-i muḥīṭ-i[6] terbiyetine seyl-āb-ı ḥayṣiyyetlerini icrā idüp āyīne-i ṭabīʿatlarını[7] ol rūşenger-i ḥaḳīḳate teslīm ve ḫizmet ü ʿubūdiyyet-i[8] Ḥażret-i üstādı cümle mühimmātlarına taḳdīm itmeleriyle kesb-i derece-i kemāl ve rütbe-i nihāyeti ikmāl[9] eyledüklerinde fi'l-aṣl iżāfet ile Nūr-ı Muḥammed diyü pederleri tesmiye ve telḳīb itmiş oldığına iḳtiżā'en Nūrī maḫlaṣıyla nigāşte-i ṣaḥāyif-i[10] maʿārif olan ġazellerini pīşgāh-ı feyż-iktināh-ı Ḥażret-i üstāda[11] ʿarż buyurup deydene-i[12] püser-ḫᵛānī üzre maḫlaş istidʿāsını mutażammın bir ġazel-i müzeyyel tarḥ ü taḳdīm[13] ve Ḥażret-i üstād-ı müşārün ileyh daḫi Pertev maḫlaşıyla şaʿşaʿa-i ḫurşīd-i[14] hüner ve istiʿdādlarını ṭāḳ-ı muḳarnes-nitāḳ-ı çerḫe iʿlā vü tersīm ve ḥattā dūdmān-ı Ḥażret-i[15] īşāna maḫṣūṣ ve menşūr-ı süḫan ʿunvānıyla manṣūṣ olan maḫlāṣ-nāmeyi ibtidā Pertev nāmına terḳīm buyurmış olduḳları şifāh-ı kerāmet-iktināhlarından aḫẕ[16] u telaḳḳī olınmışdur. Baʿdehū iḫvān-ı ders-i maḥabbet olan yārān-ı ṣafvet-nihād[17] ol işre sülūk ile nām-āver-i feyż-i üstād ve maḫlaş ü maḫlaş-nāme ile ʿalā ḳaderi'l-istiʿdād olan[18] ber-murād olmaḳdadur ki[19] "Dīvān-ı şerīf-i Neş'et" tārīḫ-i cemʿ ü tedvīni olan dīvān-ı belīġü'l-beyānlarında mersūm ü meşbūtdur. Bedraḳa-i hidāyet-i sübḥāniyye ile bu faḳīr-i kem-māye vü bī-biżāʿat

---

[1] āyāt-ı H, V: P -
[2] terākib-i H, V: terkib-i P
[3] nūr-ı P, V: H -
[4] "Allâh onun başımız üstündeki yol göstermesinin ve ihsanının gölgesini her zaman daim eylesin" anlamında dua cümlesi.
[5] efendimüz H, V: P -
[6] muḥiṭ-i H, V: P -
[7] ṭabiʿatlarını H: ṭabiʿatların P, V
[8] ḫizmet ü ʿubūdiyyet-i H, V: ḫizmet-i ʿubūdiyyet-i P
[9] kesb-i derece-i kemāl ve rütbe-i nihāyeti ikmāl P,V: kesb ü kemāl ve rütbe-i nihāyeti ikmāl H
[10] ṣaḥāyif-i H, V: ṣaḥife-i P
[11] Ḥażret-i üstāde H, V: Ḥażrete P
[12] deydene-i H, V: dide-i P
[13] tarḥ ü taḳdim H, V: tarḥ-ı taḳdim P
[14] ḫurşid H: P , V -
[15] Ḥażret-i P, V: H -
[16] aḫẕ P, V: H -
[17] yārān-ı ṣavfet-nihād H, V: yārān bā-ṣafvet-nihād P
[18] olan P, H: ان V
[19] ki H, V: P -

ve[1] ḫāk-i pāy-i fuḳarā-yı ṭarīḳat Muḥammed ʿİzzet daḫi biñ iki yüz yedi senesinde ʿatebe-i ʿaliyye-i Ḥażret-i üstāda cebhe-sā olup

به میان بسته کمر در خدمت

خاکروب در نشأت عزت

beytini ser-nüvişt-i iftiḫār iderek suḳāṭe-çīn-i ḫ̆ān-ı ʿamīmü'n-nevāl-i feyż ü ifżāl ve ḫıẓmet-i mūcibü'l-mefḫaret-i Ḥażret-i üstād-ı peyām-ber-ḫaşlete ṣıdḳ-ı derūn ve iḫlāṣ-ı ʿubūdiyyet ile cebīn-fersā-yı tażarruʿ u ibtihāl oldıġuma binā'en iḫvān nisbeti olan ḥażerāt-ı yārān ile ve "irḥam derūnuhā er-raḥm elletī ne-dānet ve cellet en taṭavvefe bihā irḥam" me'ālince[2] miyānede ḥāṣıl olan ḥubb-ı derūn ve ittiḥād-ı uḫuvvet-i nesebiyyeden efzūn ü müzdād ve cümlemüz sübḥa-i ehl-i tevḥīd gibi yek-vücūd olaraḳ imāme-i ḫalḳa-i füyūżāt olan üstād-ı kerāmet-muʿtāduñ yed-i müeyyed-i[3] irādetlerinde bī-irāde olmaḳ mes'ele-i āyīnümüzde mā-bihi'l-ictiḥād olmaġla biñ iki yüz on ṭoḳuz senesi müşarün ileyh Pertev Efendi ḥażretleriyle hem-zānū-yı bezm-i süḫan oldıġumuz eyyām-ı saʿādet-irtisāmuñ birinde li-münşiihi[4]

Eşʿār-ı nev ü kühen olup yād[5]
Bezm olur idi bahār-ābād

mā-ṣadaḳı üzre devāvīn-i selef cilvegāh-ı nigāh ve me'şere-i müstaḳbele-i ḫalef-i pīş-nihād naẓar-ı intibāh ḳılınup

ای سخن را چه گهر سنجیده[6] خلعت نظم دراپوشیده

بحر معنی ز سخن پر گهرست هر یك آویزهء گوش هنرست

در بلورین صدف چرخ کهن نیست والا گهری به زسخن

نامهٔ کون بوی طی شده است آدمی آدمی از وی شده است

mezāyālarına sevḳ-i kelām oldıġına terdīfen her güncgāv-ı maʿden-i tabīʿat-ı cevher-i süḫana dest-res olmaḳ muḥāl. Yaʿnī Vehhāb-ı lem-yezel taḳaddese şānuhu ʿani'n-

---

[1] ve P, V: H -
[2] ve irḥam derūnuhā er-raḥm elleti ne-dānet ve cellet en taṭavvefe bihā erḥam me'ālince P, V: H -
[3] yed-i mü'eyyed-i H, V: يد مو P
[4] li-münşiihi H, V: P -
[5] nev ü kühen H, V: nev kühen P
[6] چه H, V: میو P

nakṣi ve'l-ḫalel ḥażretleri diledigi bendelerinüñ[1] tāc-ı isti'dādların[2] ol dürre-i 'ālem-bahā ile terṣī' ü tezyīn eyledigi vā reste-i ḳayd-i eşkāldür. Bināberīn şükr-i ni'met ḳadr-i ni'meti derk ve mehebb-i feyżini iz'ān ile āḫeri terk iken bu daḳīḳadan ẕuhūl u ġafletüm mucib-i te'eşsür-i[3] tabī'atumdur diyü bir mücmel[4] ifāde eylediklerinde bu āyet-i pür-'ibretüñ tefsīri himmet-i keşşāf-ı żamīrlerine iḥāle olınmaġla bu vechile perde-güşā-yı rāz oldılar ki maḥṣūl-i riyāż-ı ṭabī'atumuz ġars-ı yemīn-i Ḥażret-i üstād iken lāyıḳ mıdur ki perveriş-yāb-ı cūy-bār-ı terbiyet ü himmetleri olan bāġ-ı hünerüñ şemeresi pīşgāh-ı kerāmet-penāhlarına 'arż olınmaya ve sezā mıdur ki feyż ü himmet-i Ḥażret-i üstādı taḳrīr içün eşer-i ḥakīrānenüñ delālet ü şehādeti ile'l-ebed bir lisān-ı ḥāl olmaya. Ma'ahāẕā şu'arā-yı selef mülūk ü vüzerāya taḳdīm-i devāvīn ü āşār ile muttaṣıf olmışlar ise de

Ḥasbīce ġazel söyleme besdür bize Neş'et
Erbābına meymūn ola tārīḫ ü ḳaṣīde[5]

beyt-i şerīfi dūdmānumuzda[6] sened-i ḳavī oldıġına mebnī iḳtiżā-yı 'aşḳ u meşḳ ile çekīde-i ḫāme-i beyān olan sevād-ı āşārum cem'[7] ü tedvīn ü tebyīż ve ḳabūl ü raġbet-i Ḥażret-i üstād-ı bāhirü'l-irşād[8] ile taḳrīż olınsa fātiḥa-i dībācesinde nām-ı nāmī-i Neş'et āmīn-i ṣaḥīfe-i ḫayriyyet olup nām-ı āḫer ü fikr-i ġayr ile dāmen-i 'işmet-i hünerüm lekedār olmayaraḳ şīrāze-bend-i[9] ḥüsn-i niyyet[10] ve ma'rūż-ı 'atebe-i üstād-ı mekārim-sīret olması emel-i fu'ādumdur ki kendi şems-i tābān-ı himmetlerinden muḳtebes bir pertev-i tābdār ve gülşen-i belāġat ü beyānlarından rüste bir gül-deste-i bahār ve ol cihetle ilā-āḫiri'l-edvār taḥdīṣ-i ni'met-i Cenāb-ı üstāda her ḥarf-i āşārum bir lehce-i belāġat-şi'ār olur idi. Lākin 'azm-ı ṭarīḳ vā beste-i refīḳ olmaġla Kelīm-i Ṭūr-ı süḫan olan ṭabī'at 'aṣā-yı kilke ittikā idüp bu vādīde bir hārūn-ı tevfiḳa muntaẓırdur diyü ḥall-i[11] mażmūn-ı mu'aḳḳad maḳṣūd itmeleriyle bu ebr-i āsmān-

[1] bendelerinüñ H, V: bendelerin P
[2] isti'dādların H, V: isti'dādlarını P
[3] te'eşsür-i H, V: te'şir-i P
[4] mücmel H, V: maḥal P
[5] besdür H, V: pesdür P // tārīḫ ü ḳaṣide H, V: tārīḫ ḳaṣide P
[6] dūdmānımuzda H, V: dūdmānımuza P
[7] cem' H, V: cemi' P
[8] bāhirü'l-irşād P, V: H -
[9] şirāze-bend-i H, V: şirāz-bend-i P
[10] ḥüsn-i niyyet H, V: ḥüsn ü niyyet P
[11] ḥall-i H, V: P -

beyānuñ zīr-i tutuḳ-ı meʿānīsinden lemeʿān iden[1] ḳurṣ-ı mihr-i mażmūn refāḳat-ı faḳīre tenezülleri pertevini rū-nümūn eyledigi ecilden

از دوست يك اشارت از من بسر دو يدن

terānesi zebān-ı ḫāme-i beyāndan cārī olaraḳ āṣār-ı belāġat-şiʿārları nigāşte-i ṣaḥīfe-i hüner ve derārī-i naẓm-ı ābdārları rişte-keş-i silk-i eşer olması emrinde sāʿid-i himmetlerine teşvīḳ-i faḳīr vesile-i teşmīr olmaġla dest-yārī-i ʿavn-ı Bārī ile tekmīli müyesser olduḳda bu ʿabd-i kemīne daḫi dībāce-nüvīs-i dīvān-ı nefīsleri olup südde-i seniyye-i cenāb-ı üstāda lede't-taḳdīm ṣıla-ı süḫan olaraḳ müstedʿā olan iksīr-i naẓar u himmet[2] ve teveccüh-i kīmyā-ḫāṣiyyet-i Cenāb-ı īşāna maẓhariyyetde müşāreket niyāzıyla ḫatm-ı ḫātime-i beyān ve teberrüken inşād ḳılınan tārīḫ şebt-i dībāce[3]-i dīvān ḳılındı. Ve mīna'llāhi't-tevfīḳ ve'l-hidāye.[4]

On ṭoḳuz tārīḫinde işbu dīvān tertīb ve yigirmi tārīḫinde ṣāḥib-i dīvān Pertev Efendi merḥūm āḫir vaḳitde dībāce ṣāḥibi ʿİzzet Beg himmetiyle defʿaten ḫˇācegānlıḳ ve vaḳʿa-nüvīslik ile tatyīb olınmış ve Āmedī oṭasına daḫi meʾmūr ḳılınmış idi. Yigirmi iki seferi tevcīhātında bi'l-vekāle Arpa kitābeti tevcīhiyle Orduyı hümāyūn maʿiyyetinde vaḳʿa-nüvīslik itmek üzere āstāneden ḫurūc idüp Edirne meştāsına duḫūl olınacaġı günlerde altmış dört yaşında iken vefāt ve ʿazm-i cennāt-ı ʿāliyāt eyleyüp Edirne'de Ḥasan Sezāyī Dergāhı ḫaẓīresinde defn ü taḳbīr olındı. Ḳuddise-sırruhü'l-ʿazīz

[1] iden P, H: olan V
[2] naẓar u himmet H, V: naẓar-ı himmet P
[3] şebt-i dibāce H, V: P -
[4] Bundan sonraki paragraf H ve V nüshalarında yok.

TĀRĪḪ-İ TERTĪB-İ DĪVĀN

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Buldı dīvān-ı cenāb-ı Pertev
Feyż-i üstād ile zīb ü zīnet

2 Kilk-i ‘İzzet daḫi tebrīk iderek
Şebt-i tārīḫe idince niyyet

3 Medd ile ism-i Celāl imdādı
İrişüp oldı medār-ı ḳuvvet

4 Didüm ol demde mücevher tārīḫ
Pertev-i lem‘a-i mihr-i Neş’et

(پرتو لمعهٔ مهر نشأت 1219H.=1804-5M.)

TĀRĪḪ-İ DĪGER

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

گفتم عزت نام این دیوان چه میباید نهاد
گفت یك پیر حقیقت ترجمان عشق نه

باز تاریخی بجستم گفت آن صاحب رشاد
نطق ما را کن حساب و تام تاریخش بده
(1219H.=1804-5M.)

Başlık P: V -
P 174a, H5a, V4b
3 H, V: P -
[3] Başlık H, V: P -
P173a, H5a, V4b

ḤARFÜ'L-ELİF

I

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Na't-i pāküñ söylemek ḥaddüm mi ey ḫayrü'l-verā
Ola meddāḥuñ senüñ çünkim Cenāb-ı Kibriyā

2 Sūre-i Ṭā hā vü Yā Sīn ile kim memdūḥsın
Ben ne ta'bīrāt ile idem senüñ vaṣfuñ edā

3 'Ācizem medḥüñde ancaḳ yā şefī'a'l-müẕnibīn
Maḳṣadum iẓhār-ı 'acz itmekle 'afvüñdür recā

4 Bī-kesem bī-çāreyem efkendeyem der-māndeyem
Yoḳ 'uṣāt-ı ümmetüñde ben gibi bir bī-nevā

5 Cürmümi ceddüm Ḥüseyn'e ḥürmeten 'afv eyleyüp
Ḳılma Seyyid Pertev-i nā-kāmı red rūz-ı cezā

II

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Cedd-i pāk-i nūr-ı 'ayneyn-i 'Aliyyü'l-Murtażā
Ḳāsım-ı raḥmet Ebü'l-Ḳāsım Muḥammed Muṣṭafā

2 Yā şefī'al-müẕnibīn yā raḥmeten li'l-'ālemīn
Yā imām-ı enbiyā yā muḳtedā-yı aṣfiyā

3 Nūr-ı 'aşḳından yaratdı Ḥażret-i Mevlā seni
Nāzenīn-i Rabb-i 'izzet ey ḥabīb-i Ḳibriyā

4 Merḳadüñ Ṭūr-ı tecelliyyāt-ı Subḥāniyyedür
Ḫāk-i pāk-i 'ıṭrnāki ey naẓargāh-ı Ḫudā

5 Ḳıldı çün Ḥaḳ ẕātuñı Peyġam-ber-i āḫir-zamān
Nūr-ı vechüñdür siyeh-rūz ümmete şemsü'ḍ-ḍuḥā

I P16, H7b, V56b
Na't-i Şerif H: P, V -
2 Kur'ân, 20/1; 36/1 // edā H, V: şehā P
3 medḥüñde H, V medḥinde P
II P1b-2a, H7b-8a, V56b
Na't-i Şerif H: P, V -
4 Ṭūr-ı tecelliyāt-ı P, V: nūr-ı tecelliyātı H

6 Ẓulmet-i ʿiṣyānumuz nūr-ı şefāʿat maḥv ider
Ol şeb-i tārīki meh-tāb eyledi bedrü'd-dücā

7 Ümmet-i āḫir-zamānuz müstmend-i ʿācizüz
Pek tebehkāruz günehkāruz eyā nūrü'l-hüdā

8 Çākeridür ālinüñ aṣḥābınuñ etbāʿınuñ
İtme Seyyid Pertev-i nā-kāmı red rūz-ı cezā

III

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Eyā kerīm ü keremver Cenāb-ı Mevlānā
Eyā faḳīrlerüñ dest-gīri Sulṭānā

2 Muḥibbüñ olalı ey mürşid-i ḳalem-rev-i Rūm
Olur maḥabbetüm efzūn fe-ānen ve ānā

3 Ṣatılsa cānı ṣatup hep maḥabbetüñ aluram
Maḥabbetüñ baña yigdür bu cāndan cānā

4 Ġubār-ı ḫāk-i reh-i dergehüñ bilür iksīr
Cihān içinde ki vardur her ʿāḳil ü dānā

5 Derūn-ı dilde ḫafī ḥubbuñ ile meşġūlem
Varur isem daḫi dergehlerüñe aḥyānā

6 Gedā-yı pertev-i şems-i cemāliyem Pertev
İder mi sā'ilini red Cenāb-ı Mevlānā

IV

mefʿūlü mefāʿīlün mefʿūlü mefāʿīlün

1 Sulṭān-ı keremversin yā Ḥażret-i Mevlānā
Sen bir ulu serversin yā Ḥażret-i Mevlānā

---

6 eyledi P, V: eyle ey H
7 müstmend-i ʿācizüz P, H: müstmendüz ʿācizüz V // tebehkāruz H: tebehkār P, V
8 ālinüñ aṣḥābınuñ etbāʿınuñ P, V: āliñüñ aṣḥābıñuñ etbāʿıñuñ H // nā-kāmı P, V: nā-çārı H
III P2a, H75a, V56b-57a
1 kerim ü keremver P, H: kerim keremver V
2 Muḥibbüñ olalı P, V: Maḥabbetüñ olalı H / ey mürşid-i ḳalem-rev-i Rūm H, V: cān rūz-ı elestden beridür P
4 Cihān H, V: Cihānda P / ʿāḳil V: ġāfil P, H
5 H, V: P -
IV P2a-2b, H75a-75b, V57a

2 Ben ʿabd-i sefehkārem nā-çīz ü tebehkārem
Ġāyetle günehkārem yā Ḥażret-i Mevlānā

3 Sen şems-i velāyetsin sen mihr-i hidāyetsin
Sen maḫż-ı ʿināyetsin yā Ḥażret-i Mevlānā

4 Ben bende-i ʿācizter pür-maʿşiyet ü mużṭar
Pür-ẕenb ü ẕelīl aḫḳar yā Ḥażret-i Mevlānā

5 Pür-feyż ü ṣafā sensin pür-mihr ü vefā sensin
Pür-cūd u seḫā sensin yā Ḥażret-i Mevlānā

6 Ben ẕerre-i kem-māye ben ʿāciz ü bī-māye
Sen neyyir ü ben sāye yā Ḥażret-i Mevlānā

7 Sen mecmaʿ-i ʿirfānsın sen eşref-i insānsın
Sen māye-i iḥsānsın yā Ḥażret-i Mevlānā

8 Ben Pertev-i nālānem ḫ̆āhende-i iḥsānem
Elṭāfuñı cūyānem yā Ḥażret-i Mevlānā

V

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Maṭlaʿ-ı dīvān-ı ḥüsnüñ ebruvāndur ibtidā
Ebruvān ser-levḥa-zīb-i ḥüsn ü āndur ibtidā

2 Ḫaṭṭ-ı ruḫsāruñ sevād-ı āyet-i Ḳur'ān'dur
Ebruvān ser-sūre-i Sebʿü'l-meṣāndur ibtidā

3 Gerçi rū-māl eyledük bizler de dāmānuñ gibi
Būs idenler pāyuñ ammā gīsuvāndur ibtidā

4 Olmadum nālem ḳadar çāpük-rev-i semt-i viṣāl
Güşuña vāṣıl fiġān ü el-amāndur ibtidā

5 Ṣun dehān-ı Pertev'e laʿl-i leb-i cān-perverüñ
Mürdeye lāzım begüm zīrā ki cāndur ibtidā

---

2 nā-çiz ü tebehkārem H, V: nā-çiz tebehkār P
4 bende-i ʿācizter P: bendeyem ʿācizter H, V // ẕenb ü ẕelil H, V: ẕenb zelil P
5 feyż ü ṣafā H, V: feyż-i ṣafā P // cūd u seḫā H, V: cūd-ı seḫā P
6 bi-māye P, H: bi-pāye V
7 māye-i iḥsānsın P: māye-i imānsın H, V
V P2b, H75b, V57a
2 Ḫaṭṭ-ı ruḫsāruñ H, V: Zülf-i müşkiñüñ P
3 dāmānuñ H, V: dehānuñ P
4 Güşuña H, V: Güşına P
5 laʿl-i leb-i P: evvel leb-i H, V // Mürdeye lāzım H, V: Ḫasteyem elzem P

VI

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Sevmedüm ʿömrümde bir dil-dārı senden mā-ʿadā
Kām-yāb-ı vaṣluñ āyā var mı benden mā-ʿadā

2 Gerdenüñ būs oldıġın gül-būseler iṣbāt ider
Müddeʿāma şāhidüm var sū'-i ẓandan mā-ʿadā

3 Birbirinden istimāʿ ile o şūḫuñ ḥüsnini
Görmeden şeydāsı olmış çoḳ görenden mā-ʿadā

4 Bī-sütūn-ı ʿaşḳda Şīrīn veş ol şīrīn-lebüñ
Bir nice Ḫusrevleri var Kūh-ken'den mā-ʿadā

5 Tārınuñ her bir şikencinde o zülf ü kākülüñ
Var girihler ʿuḳdeler çīn ü şikenden mā-ʿadā

6 Niçe dil der-bend-i zencīr eylemiş gīsūları
Maḥbesi varmış zeneḫdān u ẕeḳandan mā-ʿadā

7 Kimsenüñ minnet-keş-i iḥsānı olmam Pertevā
Yāverüm yoḳdur Ḫudā-yı ẕü'l-minenden mā-ʿadā

VII

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Beni ferdālara ṣalduñ Çelebī gelmedüñ a
Ya niçün göñlümi alduñ Çelebī gelmedüñ a

2 ʿĀlem-i ābda āyā yeñi aḥbābuñ ile
Yine mi ṣoḥbete ṭalduñ Çelebī gelmedüñ a

3 Ne olur gāhīce de bendeñi mesrūr itseñ
Yine anlarla mı ḳalduñ Çelebī gelmedüñ a

4 Tīġ-i ġamzeñ dile īmā-yı viṣāl eyler iken
Ṣabr u sāmānumı alduñ Çelebī gelmedüñ a

VI P2b, H76b-77a, V57b
1 bir dil-dārı H: ben dünyāda P, V
2 oldıġın H, V: oldıġuñ P
VII P2b, H76a, V57b
3 bendeñi H, V: bendeni P
4 sāmānumı alduñ P: sāmānumı çalduñ H, V

5 Pertev'e gāhīce teşrīfüñüñ aldum ḫaberin
Beni ferḍālara ṣalduñ Çelebī gelmedüñ a

VIII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 "Elā yā eyyühe's-sāḳī edir ke 'sen ve nāvilhā"
Ki bu ġām-ḫānede bī-neş 'e ṭurmaḳ ḫaylī müşkil hā

2 Cefā-keşlikde göñlüm işte ḫūn oldı yeter ẓālim
Taḥammül eylemez bu bār-ı cevre degme bir dil hā

3 Ḥabāb-ı bā-füzūn rīg-i revāndan rāh-ı ʿaşḳuñda ?
Bu menzil evveliyse o rehüñ ammā ki menzilhā

4 Ġam-ı ḫāṭır ġumūm-ı dehr ile hem-deng olup gitdi
Olursa böyle olsun üştür-ı ṭāḳatde maḥmilhā

5 Ḫūn-āb-ı eşk-i ṭūfān-zāy-i çeşmüm oldı nüh-eflāk
Şikeste-fülk-i dil şimdi bulur ammā ki sāḥilhā

6 Yapup tezyīn ḳıldum şehriyārum cāmiʿ-i dilde
Senüñ teşrīfüñe bir maḥfil ammā ḫoşça maḥfil hā

7 Bu pendi dürr-i mengūş eyle Pertev sen de çün Ḥāfıẓ
"Metā mā talḳa men tehvā daʿi'd-dünyā ve ehmilhā"

IX

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Baḳ şol nigāra rūh-ı revān söylerem saña
Ser tābe-pāy peyker-i cān söylerem saña

2 Çeşmüñ ḫafīce ġayriye eylermiş iltifāt
Ol ḫāli ben görürsem inan söylerem saña

---

5 teşrifüñüñ D: teşrifinüñ H, V; teşriflik P / ḫaberin H, V: ḫaberüñ P
VIII P3a, H75b-76a, V57a-b
1 ḫayli H, V: ḥayli P
2 Cefā-keşlikde P, H: Cefā-keşlikle V
3 Bu menzil evveliyse o P, V: Bu evvel menziliyse ol H
4 hem-deng H, V: hem-reng P
5 Ḫūn-āb-ı eşk-i ṭūfān-zāy-ı çeşmüm H: Ḫūn-āb-ı eşk-i ṭūfān-ḫiz-i çeşm P; Ḥabāb-ı eşk-i ṭūfān-ḫiz-i çeşmüm V
IX P3a, H76a, V58b
2 ġayriye P, V: āşıḳa H // inan H, V: ايك P

3 Sen reşk-i mihri gāhice ḫurşide beñzedüp
Gün gibi āşikāre yalan söylerem saña

4 Şol bir ḳuluñ ki mültefetüñ idi bir zamān
Cevrüñle şimdi ḥāli yaman söylerem saña

5 Ben ḥāl-i zār-ı Pertev-i nā-kāmı sevdigüm
Gāhī ʿayān ü gāh nihān söylerem saña

X

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Cünbiş-i pālūde-i ter yāl ü bāl olmış saña
Reng-i şerm-i ġonçe-gül ruḫsār-ı āl olmış saña

2 Cān u serdür tuḥfe-i dergāh-ı şāhānem dimiş
Ḳorḳma ʿāşıḳ vir cevābın çün suʾāl olmış saña

3 Ber-murād itmez misin ḥasret-keş-i āġūşuñı
İncelüp bāzūsı şan bir ṣarı şāl olmış saña

4 Nūrdur cism-i laṭīfüñ gelmeyor āġūşuma
Ey perī vuṣlat bu ḥāletle muḥāl olmış saña

5 Ol perīyi görmedüñ mi yoḫsa gördüñ mi ʿaceb
Cezbelenmişsin göñül bilmem ne ḥāl olmış saña

6 Görmedin gitdüñ Nedīmā sen nigār-ı Pertev'i
"Bir perī-sūret görinmiş bir ḫayāl olmış saña"

XI

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Zehr-i ḳātil nūş[ı] cān-iksīrdür sensüz baña
Merg-i nā-geh dāru-yı tedbīrdür sensüz baña

---

5 Gāhī ʿayān ü gāh nihān H: Gāhī nihān gāhī ʿayān P; Gāhī ʿayān gāhī nihān V
X P3a-b, H76a-b, V59b
1 E2 nüshasında matla beyti şöyledir:
Mihr-i rūyuñ üzre ebrūlar hilāl olmış saña
Suḫte bir iki aḫter daḫi ḫāl olmış saña (E2 yk. 2a)
2 Bu beyit E2 nüshasından alınmıştır.
3 olmış saña P, H: V -
5 ʿaceb P, H: yine V
6 nigār-ı H, V: nigārı P
XI P3b, H76b, V58b

2 Her müjem fevvāre-i ḫūn oldıġından mā-ʿadā
Her biri tīr-i ḳażā-teʾşīrdür sensüz baña

3 Fürḳatüñle ser-te-ser gülzār āteşzār olup
Naġme-i ney nāle-i şeb-gīrdür sensüz baña

4 Buldı ṣūret sū-be-sū ey büt ḫayālüñ ile çün
Ḫāne-i dil deyr-i pür-taṣvīrdür sensüz baña

5 Pertev-i iḳbāline ṣād el-ḥased hem-bezminüñ
Baḫt u ṭāliʿ çün gedā-yı pīrdür sensüz baña

XII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ārzū-yı sāye-i zülf-i dü-tā düşmez baña
Devlet-i bī-minnet-i ẓıll-i hümā düşmez baña

2 Seng-i cevrüñ ile oldı tūtiyā mirʾāt-ı dil
Yine ʿaks-i rūy-ı mihr-i dil-rübā düşmez baña

3 Eylesem neysān ṭaleb ser-sebzī-i ümmīdüme
Berḳ-i ḫırmen-sūz-ı dilden mā-ʿadā düşmez baña

4 Miḥnet ü ālām-ı dehr-i dūna menbaʿdur dilüm
Baʿd-ez-īn şekvā vü naḳl-i mā-cerā düşmez baña

5 Cāy-gīr oldı süveydā-yı dilümde būs-ı ḫāl
Ḫūşe-i Pervīn'den berg ü nevā düşmez baña

6 Muʿtekif veş setr-i ḥāli ḥaşr-ı ḳayd itmem hele
Ben ḳalender-meşrebem hiç būriyā düşmez baña

7 Ḫāṭırum ḫoş iltifāt itmezse ol nā-mihrbān
Pertev'em çün mihrden nūr u żiyā düşmez baña

---

3 āteşzār olup P, V: āteşzārdur H
XII P3b, H77a, V59a
1 sāye-i zülf-i H, V: sāye zülf-i P
3 ser-sebzi-i H, V: ser-sebze-i P
4 H' de 5. beyit; dehr-i dūna H: dehr-i dūndan P, V / menbaʿdur H: menbaʿ-ı P, V // şekvā H: şekve P, V
5 H'de 4. beyit.
6 setr-i ḥāli H, V: setr-i ḥāl P

XIII

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Nesīm-i āhum ʿaceb virdi mi peyām saña
Ḫulāṣa māʾilem ey serv-i ḫoş-ḫırām saña

2 Felek ʿadāveti terk it hediyyem eyle ḳabūl
Ki tīr-i āhumı göndermişem selām saña

3 Hilāl-i yek-şebe ebrūña daḫi olsa miṣāl
Ya bedr-i tām nice beñzesün tamām saña

4 Esīr-i bend-i ser-i zülfüñ it dil-i zārum
Amān merḥamet itme budur recām saña

5 Göñül çü Ḳays beyābān-neverd-i ʿaşḳ olsañ
Bir öyle gözleri āhū olur mı rām saña

6 Zebān-ı Pertevʾi bīhūde eyleme ḫāmūş
Lisān-ı ḥāl ile de ʿarż ider merām saña

XIV

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Neyl-i vuṣlat ḫˇābda āsān olurmış vāḳıʿā
Ḳıymet-i būs u kinār erzān olurmış vāḳıʿā

2 Gördüm ol meh-pāreyi seyrümde kim düş görmedüm
ʿĀlem-i dünyāda çoḳ seyrān olurmış vāḳıʿā

3 Bedre dönmiş ol hilāl-ebrūyı gördüm ḫˇābda
Ġurre-i ġarrā meh-i tābān olurmış vāḳıʿā

4 Bezm-i ʿişretde şızup şāhāne eyler ḫˇāb-ı nāz
Rind-i mestüñ her biri sulṭān olurmış vāḳıʿā

5 Vāḳıʿamda ol mehi gördüm uyandum Pertevā
Her viṣālüñ āḫiri hicrān olurmış vāḳıʿā

XIII P3b, H77a, V58b-59a
3 daḫi olsa H: olsa daḫi P, V / miṣāl P, V: مسيل H
XIV P4a, H78b, V57b-58a
1 būs u kinār H: pūs kinār P; būs kinār V
2 meh-pāreyi H, V: meh-pārei P // dünyāda P, H: rüʾyāda V

XV

mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

1 Ey dil ne rütbe cevr iderse revā saña
Biñ kez didüm ki olmaz o mehden vefā saña

2 Dil-teng olma ġonçe ṣıfat ey nihāl-i gül
Şerḥ itse ḥāl-i zārumı gāhī ṣabā saña

3 Raḥm eyle pāy-māl-i ġam itme o bī-kesi
Oldı göñülcügüm güzelüm mübtelā saña

4 'Aks-i sevād-ı dīde-i baḫtum mıdur 'aceb
Ey rūy-ı tābnāk o ḫāl-i ḳara saña

5 Ḫaṭṭ-ı emān ṣaḥīfe-i rūya yazılsa da
Mümkin mi tār-ı zülfden olmaḳ rehā saña

6 Pertev bu mıṣra'ı dimiş ol ṣūḫa ġālibā
"Cān olmaḳ ister ey leb-i şīrīn fedā saña"

XVI

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Eger Baḥr-i Sefīd'e dinmiş olsaydı ten-i deryā
O ṣūretde Boġaziçi'ne dirdüm gerden-i deryā

2 Ẓuhūr itmez saña mānend bir lü'lü'-yi nā-süfte
Niçe dür-dāneler peydā ider ābisten-i deryā

3 Sirişkümden alur şu ḳıṭ'a-i elmās-ı ruḫsāruñ
Fetīl-i şeb-çerāġa şu'leverdür revġan-i deryā

4 Niçün ter-dāmenān-ı baḥr-i 'işyān ḳalsun ālūde
İderken 'ālemi taṭhīr āb-ı dāmen-i deryā

5 Tecerrüd itmek ile āşinā-yı fehm-i ḥāl olmaz
Şinā mümkin midür taḥṣīl olınmazsa fen-i deryā

XV P4a, H77a-b, V59b
XVI P4a-b, H77b, V58a
3 şu'leverdür P, H: şu'le vermiş V
5 Tecerrüd P: Tebaḥḥur H, V / āşinā-yı fehm-i ḥāl olmaz P: āşinā-yı ḥāl olsun mı H, V // mümkin midür H, V: ممكنمد P

6 İder sāḥillerin ber-bād mevc-i eşk-i çeşm āsā
ʿAceb ser-tīz imiş bi'llāhi Pertev nāḫen-ı deryā

XVII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Debīristān ḫum-ı ṣahbā ḥikem ḫˇāce leb-i mīnā
Felāṭūn kūdek-i zānū-nişīn-i mekteb-i mīnā

2 Bahā-yı bī-revāc-ı ʿaḳl olur mı gevher-i yāḳūt
Degül sūd u ziyān dād u siteddür maṭlab-ı mīnā

3 Hemān hem-reng-i sīmīn-gerden-i sāḳī-i ser-keşdür
Degülmiş meşreb-i rindān üzre ḳāleb-i mīnā

4 Felek peymānesidür şems mihmān-ı ser-i ḫˇānı
ʿAceb mi gün gibi rūşen olursa kevkeb-i mīnā

5 Muḥannā-dest-i sāḳī esb-i Pūr-ı Zāl-i cāmumken
Nice tündī-i gerden-keşlik eyler eşheb-i mīnā

6 Düşer āyīne-i ṣahbāya ʿaks-i ʿişve-i sāḳī
ʿAceb midür görilse cāmda tāb-ı teb-i mīnā

7 Bürīde-şāḫ-ı zühd-i ḫuşki ser-sebz eyleyen müldür
Viren neşv ü nemā kettāna meh-tāb-ı şeb-i mīnā

8 Ḫum-ı mey ḫāver-i şems-i ḥaḳīḳatken baña Pertev
Be-cā olmaz dimek ṣahbāya māh-ı Naḫşeb-i mīnā

XVIII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ey şeh ʿāşıḳ-küşlük istersin ki nām olsun saña
Cān u ser fitrāk-zīb-i iḫtişām olsun saña

---

6 sāḥillerin H, V: sāḥillerüñ P
XVII P4b, H77b-78a, V58a
2 gevher-i P: cevher-i H, V // siteddür H: ستدر P, V
3 hem-reng-i simin-gerden H, V: hem-reng-i ḫoy-gerden P
4 Felek peymānesidür H, V: Felekdür āteşini P
5 P, V: H -; V'de kenarda.
6 P, V: H -
XVIII P4b, H78a, V59b
1 istersin ki H: istersüñ ki P, V

2 Ülfetüñle göñlümüñ duydum perīşān oldıġın
Baḫt-ı vārūnumdan ey kākül selām olsun saña

3 İltifātı kesdi şemşīr-i nigeh dirsem n'ola
İçdigüñ ḫūn-ı dil ey ḫūnī ḥarām olsun saña

4 Dād u bī-dād it ḳarışmam baʿd ez-īn dil kişveri
Vech-i serbestiyyet üzre iltizām olsun saña

5 Hīç inanmam böyle dām u dāne ile Pertevā
Gelsün ol āhū-yı vaḥşet-pīşe rām olsun saña

XIX

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ḥālüñ ey üftāde düşdükçe beyān lāzım saña
ʿArż-ı ḥāl ol şāha kim vir her zamān lāzım saña

2 Var mı yoḳ mı laʿl-i nā-yāb-ı dehānuñ bildire
Dil gibi bir vāḳıf-ı rāz-ı nihān lāzım saña

3 Bülbül-i şeydā-yı gül-ruḫsār u Leylī-zülf iseñ
Tā ser-i Mecnūn'da ey dil āşiyān lāzım saña

4 Yād-ı laʿli rūḥ-perverlik ider vaḳt-i firāḳ
Ger riyāżet-keş de olsañ ḳūt-ı cān lāzım saña

5 Ey dil-i sūzān niçün pervāne veş ḫāmūşsın
Nāmuñı bülbül ḳomış ol gül fiġān lāzım saña

6 Sen ki fermān-rān-ı iḳlīm-i nezāketsin şehā
Pertev āsā bir nedīm-i nükte-dān lāzım saña

---

2 oldıġın H, V: oldıġuñ P
4 Dād u bi-dād H: Dād bi-dād P, V
5 V'de kenarda.
XIX P5a, H78a, V58a-b
1 Ḥālüñ P: Ḥālin H, V
3 Leyli-zülf iseñ P: Leyli-zülfsin H, V
4 lāzım saña P, H: V -

XX

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Ebrūları miḥrāb-ı mesācid mi degül yā
Dil güşe-i miḥrābda sācid mi degül yā

2 Ḫūn-ḫᵛārlıġın ġamzeleri itmesün inkār
Çeşmānı bu daʿvāmuza şāhid mi degül yā

3 Ol sāʿid-i billūr ile sāḳī ṣuna ṣahbā
Mey-ḫᵛārelerüñ baḫtı müsāʿid mi degül yā

4 Dirmiş ki o bī-raḥm görüp beẕl-i sirişküm
Dīvāneye bu maṣraf-ı zā'id mi degül yā

5 Gelmez ne selām ü ne peyāmı yine Pertev
Bu emre dil ü cān ise ḳāṣıd mı degül yā

XXI

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Neş'elendüm mi şarāb-āvere ṣor ṣorma bana
Dest-i sāḳide dönen sāġere ṣor ṣorma bana

2 Terk-i ʿaşḳ eyleme mümkin midür ʿāşıḳ a begüm
Anı var āḫere ṣor dīgere ṣor ṣorma bana

3 Beni āvāre-i bezm ideli ey dil ruḳebā
Neler itmiş o perī-peykere ṣor ṣorma bana

4 Dīdeden girye ile naḳş-ı ḫayālüñ mi gider
Çoḳ yaşamışdur o çeşm-i tere ṣor ṣorma bana

5 Servi pā-māl-i ḫırāmuñ bilürem çün Pertev
Sen inanmazsañ eger ʿarʿara ṣor ṣorma bana

XX P5a, H78a-b, V59a
2 Ḫūn-ḫᵛārlıġın H, V: Ḫūn-ḫᵛārlıġuñ P
5 Gelmez ne selām ü ne peyāmı H, V: Gelmezse selāmı vü peyāmı P
XXI P5a-b, H78b, V59b-k
1 Neş'elendüm mi H, V: Neş'elendin mi P
5 çün H, V: ey P // inanmazsañ D: inanmazsın P, H, V

XXII

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Olsa sūdāger-i zülfüñ ile enbāz ṣabā
Sünbülüñ tengini açmaġa ider nāz ṣabā

2 Gül-nihāl-i çemeni oynadur eṣnā-yı bahār
Şimdi ḳışdur leb-i bām üzre çalar sāz ṣabā

3 Lāne-i mürġ-i dile bādī-i nālān olıyor
Bu hevālarda n’olur itmese pervāz ṣabā

4 Olsa da maḥrem-i rāz-ı girih-i zülfüñ eger
Olamaz ġonçe-i la‘lüñ ile hem-rāz ṣabā

5 İtdürür lāle gibi dāġ-ı derūnın iẓhār
Būy-ı zülfüñ getürüp sünbüle ġammāz ṣabā

6 Güş-ı dil-dāra ider nālemi vāṣıl Pertev
Olur ‘indümde benüm ḥāṣılı mümtāz ṣabā

ḤARFÜ’L-BĀ

XXIII

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Kiştzār-ı emele ebr-i ‘aṭā vir yā Rab
Sebze-i mezra‘-ı ümmīde nemā vir yā Rab

2 Telḫ-kām eyledi āmīziş-i dürd-i mey-i ġam
Dil-i ġam-dīdeme sen ẕevḳ ü ṣafā vir yā Rab

3 Kīne-cūdur ḳatı bī-raḥm u mürüvvetdür āh
Kerem it yāra biraz mihr ü vefā vir yā Rab

4 Bī-vefā cevrini çekmek dile pek virdi fütūr
Baña bir mehveş-i bī-cevr ü cefā vir yā Rab

XXII P5b, H79a, V58b
2 Gül-nihāl-i çemeni oynadur eṣnā-yı bahār H, V: Gül-nihāl oynadur ebnā-yı bahār cānānum P
3 P: H, V -
5 lāle H, V: lūle P / derūnın H, V: derūnuñ P
XXIII P6a, H79b, V60a
2 dürd-i P: lāy-ı H, V
3 mihr ü vefā H, V: mihr vefā P

5 Būs u āġūş niyāzıyla yazıldı yāra
Bu recā-nāmeme ḥālāt-ı duʿā vir yā Rab

6 Ararım baḥr-i sirişkümde kenār-ı vuṣlat
Keştī-i maṭlaba uyġunca hevā vir yā Rab

7 Pertev'i eyledi dil-teng cefā-yı gerdūn
Bend-i ġamdan sen o miskīne rehā vir yā Rab

XXIV

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Bu gice virdi baña sāḳī ḥükm-i āb şarāb
Çevirdi başumı mānend-i āsyāb şarāb

2 Anuñ içün geçemem olmasam da ehl-i şikem
Ġazelde bir nice mażmūn alur kebāb şarāb

3 Tezehhüd eyleme ḳurbānı oldıġum söyle
Fedā olur mı leb-i cūda māh-tāb şarāb

4 Sözüñ de neş'e virür leblerüñ ḳadar sāḳī
Emerken öpsem eger aġzuñı şarāb şarāb

5 Serābı āb görürlerdi reh-revān çölde
Göründi her bün-i ḫumda bu yıl serāb şarāb

6 Olınca nā'il-i būs-ı lebüñ ciger-pārem
Bir iki sāl çeker ḫaylī ıżṭırāb şarāb

7 Bu neş'esizlik ile ʿayb olınmaz ey Pertev
Görürse dīde-i rindān be-cāy-ı ḫ̇āb şarāb

XXV

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Sāḳī bu cām o tevbe-şikenden midür ʿaceb
Ey çeşm-i mest yoḫsa ki senden midür ʿaceb

---

5 āġūş P, V: āġūşı H / niyāzıyla H, V: niyāz ile P
7 Bend-i H, V: Pend-i P
XXIV P6a, H79b-80a, V60a
2 nice P: niçe H, V
3 Tezehhüd P, V: تذهد P
4 Emerken P: Diyorken H, V
XXV P6a, H80a-b, V61a
1 Ey çeşm-i mest H: Mestānelikle P, V

2 Gelmiş çemende ʿarʿara āzād kāġeẕi
Ol serv-i bāġ-ı sāye-fikenden midür ʿaceb

3 Her-dem siyeh-bahār olur eṭrāf-ı menbaʿı
Āb-ı ḥayāt çāh-ı ẕeḳandan mıdur ʿaceb

4 Ṣıġmaz o şūḫ ele avuca degme ḥāl ile
Cism-i laṭīfi būy-ı semenden midür ʿaceb

5 Pertev ṭoḳındı ḥarf-i vefā şimdi güşuma
Ḫaṭdan mıdur o ġonçe-dehenden midür ʿaceb

XXVI

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Dirsin aġyāra cefā baña vefādur maṭlab
Maḥv-ı ʿaşḳ olana ey dil ne revādur maṭlab

2 Nā-be-cā ḫ̔āhişe yoḳ şerʿ-i maḥabbetde mesāġ
Ṭaleb-i būse-i cānānda be-cādur maṭlab

3 Menʿ-i ʿaşḳ ile beni eyleme taʿẕīb amān
Senden ey şeyḫ hemān ḫayr duʿādur maṭlab

4 Çeşm-i ḫūnīnümi sil al ele mecrūḥ dili
Çün nigārā ser-i engüşte ḥınādur maṭlab

5 Şerḥa vü dāġ-ı ġama olma devā-sāz ṭabīb
Yalıñız bir süḫan[ı] ṣadr[a] şifādur maṭlab

6 Cān-ı zārum da firāḳuñ ile tenden bī-zār
Mürġ-i nālende-i maḥbūsa rehādur maṭlab

7 İstemez debdebe vü ṭanṭana-i dünyāyı
Dehrden Pertev'e bir māh-liḳādur maṭlab

---

2 kāġeẕi V, H: kāġıdı P // bāġ-ı P, V: bāġa H
5 Ḫaṭdan mıdur H: Ḫaṭṭın mıdur P, V
XXVI P6b, H81a, V61a
2 mesāġ H: yasaġ P, V
3 taʿẕīb H, V: تعزيب P
4 ḥınādur H, V: ḫınādur P
6 V'de 5, 6, 7 beyitler kenarda yazılmış; tenden P, V: tende H
7 Pertev'e H, V: Pertev P

XXVII

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Riyāz-ı ʿaşḳ saḳar lālesi leheb'dür hep
ʿAceb bu kim yine bir bezm-i pür-ṭarabdur hep

2 Çü sāye pey-rev olur kām olınca rū-gerdān
Seni berī-i maṭālib iden ṭalebdür hep

3 Senüñ teġāfül-i çeşmüñle zülf-i zencīrüñ
Bu fitne vü bu keş-ā-keşlere sebebdür hep

4 Sitāre-sūḫtegānuñ nücūmı gerdūnda
Siyāh-ḫāl-i ruḫuñ gibi münteḫabdür hep

5 İden fütādesini Pertevā çü bülbül-i zār
O gül-beden o semen-ber o ġonçe-lebdür hep

XXVIII

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Bu āh-ı serd aña ebr-i bahār olur mı ʿaceb
O āteşīn güle jālem niṣār olur mı ʿaceb

2 İder mi sāza heves ol cevān-ı ḫūb-nefes
Çü ṭıfl-ı naġme o da ney-süvār olur mı ʿaceb

3 Ġamıyla itdi beni pīr-i nā-tüvān ol şūḫ
Benüm gibice o da iḫtiyār olur mı ʿaceb

4 Cüdā-yı yāra vaṭanda dinür ġarīb-i diyār
Bizüm de meskenümüz kūy-ı yār olur mı ʿaceb

5 Ḳıyāmetüñ gicesidür aña nümūne-nümā
Bu leyl-i fürḳate yā Rab nehār olur mı ʿaceb

6 Şarāb-ı ʿaşḳ ile mest-i eleste sāḳīnüñ
Şarābı dāfiʿ-i renc-i ḫumār olur mı ʿaceb

XXVII P6b, H81a-b, V60b-k
1 leheb'dür H, V: lehep'dür P // yine H, V: P -
3 bu keş-ā-keşlere P, V: keş-ā-keşlere H
XXVIII P6b-7a, H80b-81a, V60b
2 ḫub-nefes H, V: ḫūb-naḳş P
5 aña H, V: ﻃﻰ P

7 Hemīşe yerlere düşmekde sāye veş Pertev
Żiyā-yı mihr-i semā ḫāksār olur mı ʿaceb

8 Ḳuṣūr-ı ẕillete baḳmaz cenāb-ı ʿİzzet'den
Bu sāde naẓmuma da iʿtibār olur mı ʿaceb

XXIX

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ḫaṭṭ-ı kej-dümden o gül-ruḫsāra gelmiş pīç ü tāb
Şanki bürc-ı ʿAḳrebe taḥvīl ḳılmış āftāb

2 Yaḳmasun nār-ı ḥased ebnā-yı cinsüñ dil-beri
Sen sen ol itme ruḫuñdan Yūsuf'um refʿ-i niḳāb

3 Çoḳ güzel ebyāt var mecmūʿa-i ḥüsnüñde līk
Mışraʿ eyn-ı laʿlüñ itdüm ben efendim intiḫāb

4 Dād elinden ol siyeh-mest-i şarāb-ı naḫvetüñ
Dīde-i maḫmūrınuñ fikri ile ḫālüm ḫarāb

5 Nev-cevānlar pīr olup pīrān olur kūdek-mizāc
Ehl-i dil ʿindinde Pertev şāb şeyḫ ü şeyḫ şāb

XXX

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Sūz-ı derūna nūş-ı mey-i nābdur sebeb
Hep iltihāb-ı āteşüme ābdur sebeb

2 Rāḥuñ müdām rūḥ-fezālıḳ şiʿārına
Laʿlüñ şarābı itdigi işrābdur sebeb

3 Rāz-ı derūnum āh ü sirişküm ʿayān ider
Hep güft-gū-yı ʿaşḳuma aḥbābdur sebeb

4 Ey māh mihr-i rūyuñ ile leyl olur nehār
Ancaḳ biraz da cünbişe meh-tābdur sebeb

---

8 P, V: H -; naẓmuma da iʿtib ār V: naẓma reh-i iʿtib ār P
XXIX P7a, H81a, V60b
3 ḥüsnüñde H, V: ḥüsninde P
5 olur H, V: اولو P // Ehl-i dil H: Ehl-i did V, P
XXX P7a, H81b, V60a-k
2 Laʿlüñ H, V: لعگ P
3 āh ü sirişküm H, V: āh-ı sirişküm P
4 cünbişe H: şafveti P: şafvet-i V

5 Bir ḫurde-sāl itdi beni sāl-ḫorde pīr
Şeyḫāne-ṭavr-ı Pertev'e bir şābdur sebeb

XXXI

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Gehī çöz bend-i sīneñ bāġ-ı ḥüsne yāsemenlik yap
Çıḳar kāküllerüñ gāhīce fesden feslegenlik yap

2 Başup ḫaṭ işte seyrāngāh-ı 'ām olmış o bāġ-ı ḫāṣ
Saña kim didi kim boz öyle gülzārı çemenlik yap

3 Ser-ā-ser ol mehi 'uryān temāşā ise maḳṣūduñ
Ḥarīr-i rişte-i nūr-ı nigehden pīrehenlik yap

4 Gezer elden ele hem-çün tuḥaf ey beççe-i Gürcī
Çorāb-ı köhne-i pā-mālüñ atma eldivenlik yap

5 Gül-i dāġ-ı dil-i Pertev n'olur sāyeñde zeyn olsa
Ḫayāl-i serv-i ḳaddüñ ile göñlüm nārvenlik yap

XXXII

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Yaparsañ işte bārī böyle vaṣf-ı dil-sitānlar yap
Ġazel ṭarzında ammā ser-güẕeştüñ dāstānlar yap

2 Sözüm yoḳ gerçi ḫūnī çeşme ṣūret virdüñ ey naḳḳāş
Hüner oldur ḳıya bakışların da ḳahramānlar yap

3 O ebrūnuñ ne ḥaddüñdür ki bir mūyına beñzetmek
Sen ey üstād eger isterseñ āhenden kemānlar yap

4 Ne ḫāṣıldur ayaḳdan bir iki sāġar çaḳup gitmek
N'olur ey mest-i nāzum bezme gel raṭl-ı girānlar yap

5 Bahār eşnāsı ḫavf itme tükenmez sünbüli bāġuñ
O perçemden sen ister ṭabla ṭabla armaġanlar yap

XXXI P7b, H81b, V60a-61a-k
3 Ser-ā-ser P, H: Ser-ā-pâ V
5 dil-i H, V: dile P
XXXII P7b, H82a, V61b-k
2 çeşme H: çeşm P, V
3 isterseñ D: istersin P, H, V
5 tükenmez P: dükenmez H, V

6 Şu kāfir bārī bir güne sürülsün çerḫe ey Pertev ?
Siyeh baḫtum o māha çerḫecikdür sürmedānlar yap

XXXIII

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1 Görmedin yārı ẓāhir oldı raḳīb
Gözümüzde müsāfir oldı raḳīb

2 'Aşḳ-ı yār oldı sīnede īmān
İşidüp ṣırf kāfir oldı raḳīb

3 Ben ki sūdāger-i viṣāl oldum
Sūḳ-ı ḥırmānda tācir oldı raḳīb

4 Çeşmüñ eylerdi bende meşḳ-i füsūn
Fitne fenninde māhir oldı raḳīb

5 Ġam girībān-ı cānum almış idi ?
Bu keş-ā-keşde ṣābir oldı raḳīb

6 Gelmedin yār ḫāneme Pertev
Gözümüzde müsāfir oldı raḳīb

XXXIV

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Ser-i gīsūlaruñla çünki pāyuñ āşınādur hep
Türāb-ı maḳdemüñ hem-büy-ı müşk olsa sezādur hep

2 Ḫırām-ı nāzuña efkendedür şimşād çün sāye
Hevā-yı ḳāmetüñle servler ser der-hevādur hep

3 Nigāh-ı luṭfa da gāhīce nā'il itme 'ādetdür
Senüñ bakışlaruñ cānā niçün bilmem ḳıyadur hep

4 Başup geçme nigāh-ı luṭf ḳıl eṭrāfa şulṭānum
Büyūt-ı reh-güẕāruñ melce-i ehl-i recādur hep

---

6 bir H, V: bu P
XXXIII P7b, H82a, V61b-k
XXXIV P8a, H82a-b, V62a-k
2 nāzüña H: نازيكه P, V
3 cānā niçün bilmem P, V: bilmem niçün ẓālim H
4 Büyūt-ı reh-güẕāruñ melce'-i P, V: Güẕergāhuñdaki ḳullar bütün H

5 O bī-dāda işitdüm dün ki Pertev böyle söylerdi
Senüñ gūş itdigüñ maẓlūmdan ẓālim duʿādur hep

XXXV

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Ne var iderse de nev-rüstem ictināb ḥicāb
Füzūn olur bilürem mevsim-i şebāb ḥicāb

2 Görince āyinede ʿaks-i rūyuñı nūrum
Didüm ki māha ne ḫoş olmış āfitāb ḥicāb

3 Olur neẓāreye ḥāʾil baḳılsa revzen-i cām
Şarāba min-vecih olmaz mı şişe ḳab-ı ḥicāb

4 Çiçek bozuḳları olurdı ḥüsnüñe perde
Şarāb-ı nāba olaydı eger ḥabāb ḥicāb

5 Açılsa kāküli sünbül olur perīşān-ḥāl
Ṭaġılsa zülfi ider būy-ı müşk-i nāb ḥicāb

6 Görince ḫ̆ābda ol meh didi baña Pertev
Dem-i viṣālde virmez mi saña ḫ̆āb ḥicāb

XXXVI

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Ne söylesek alınur eyler ıżṭırāb-ı ḥicāb
Virür nigāh aña yüz güne pīç ü tāb-ı ḥicāb

2 O ġonçe-i edeb-i bāġ-ı ʿişmetüñ bezmi
O bezmdür ki ider olsa neşʾe-yāb-ı ḥicāb ?

3 Suʾāl ider baña ol şūḫ gāhī maṭlabumı
Ne-çāre māniʿ olur virmege cevāb ḥicāb

---

5 V -; maẓlūmdan H: مظلومد P

XXXV P8a, H80, V60a-b (V nüshasında 35. ve 36. gazel 11 beyitli tek gazel şeklindedir.)
2 V -; rūyuñı H: rūyını P
3 Şarāba H, V: Şarāb P
4 ḥüsnüñe P, V: ḥüsnine H
5 P, H: V -
6 didi baña H, V: baña didi P
XXXVI P8a, H80a, V60a; M30a
1 pīç ü tāb M, H: pīç-tāb P, V
2 P, H: V -
3 gāhī H, M, V: gāḥ P // māniʿ olur virmege H, M, V: virmege māniʿ olur P

4 O āb u tāb ki vardur cemāl-i pāküñde
Elüñe şu ḳomaġa eyler āfitāb ḥicāb

5 Görince neş'e-i laʿl-i leb-i revān-baḫşuñ
Ḳadeḥde cāmda ḫumda ider şarāb ḥicāb

6 Ḫulāṣa ey şeh-i iḳlīm-i nāz çün Pertev
Fütādeñem ḳuluñam itme ictināb-ı ḥicāb

XXXVII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Ol ṭıfl-ı şūḫ u şeng ne ʿālemdedür ʿaceb
Müjgānı çün ḫadeng ne ʿālemdedür ʿaceb

2 Meydān-ı ḥüsni ḫaṭṭ-ı siyāh aldı şimdicek
Ruḫsār-ı āl-reng ne ʿālemdedür ʿaceb

3 Bir ṭar maḥalde idi yeri yoġ iken ḫaṭuñ
Şimdi dehān-ı teng ne ʿālemdedür ʿaceb

4 Mürġ-i dili şikāra gözi şimdi kesmiyor
Şeh-bāz-ı tīz-çeng ne ʿālemdedür ʿaceb

5 Bir şūḫuñ ol da kāküline ser-fedā imiş
Ol perçem-i çeleng ne ʿālemdedür ʿaceb

6 Pertev ṣorar gezermiş o daḫi bizüm gibi
Ol ṭıfl-ı şūḫ u şeng ne ʿālemdedür ʿaceb

XXXVIII

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Olur muvāfiḳ-ı meşreb şarāb-ı ʿālem-i āb
Görilse āb-ı ṣafādur serāb-ı ʿālem-i āb

---

4 pāküñde H, M, V: pākinde P // Elüñe P, M, V: Eliyle H
6 P, H: V -
XXXVII P8b, H80b, V60b
1 şūḫ u şeng H, V: şūḫ şeng P
2 Meydān-ı ḥüsni H, V: Meydānı ḥüsni P / aldı H, V: oldı P
4 V'de 5 beyit; Mürġ-i dili şikāra gözi şimdi kesmiyor P, H: Pertev o mürġ dilleri ṣayd-ı şikār iden V
5 çelenk P: pelenk H, V
6 P, H: V -; sorar gezermiş o daḫi bizüm gibi P: bu mıṣraʿıyla anarmış o mehveşi H / şūḫ u şeng H: şūḫ şeng P
XXXVIII P8b-9a, H -, V61a; [Müşterek Gazel]

2 ʿAceb ne şu ile döndi dolāb-ı ʿālem-i āb
Ki açdı güllerini rindüñ āb-ı ʿālem-i āb

3 Ḥisābsuz ġamı defʿ eylesün hemān sāḳī
Bu gün şayılmayacaḳdur ḥisāb-ı ʿālem-i āb

4 Gözümde her varaḳ-ı būstān Gülistān'dur
Sezā oḳutmaġa şimdi kitāb-ı ʿālem-i āb

5 Var ise āteşi şahbānuñ oldı ʿaks-endāz
Ki itdi māhī-i ḥavżı kebāb-ı ʿālem-i āb

6 Delīl-i maḥv-ı maʿāṣīdür ehl-i tevbe içün
Ḫayāl ü ḫāṭıra ḫaṭṭ-ı pür-āb-ıʿālem-i āb

7 Tehī imiş ġam-ı ʿālem ʿilācı sāġar iken
Bilindi şimdi ḫaṭā vü ṣavāb-ı ʿālem-i āb

8 Şeb-i siyāh-ı ġarībānda gün ṭoġıncaya dek
Münevver ola hemān āfītāb-ı ʿālem-i āb

9 Nigāh-ı germ ile gördüm cemāl-i sāḳide
Çü nūr-ı berḳ urayor āb u tāb-ı ʿālem-i āb

10 N'ola papas ḳarası şeb gibi siyāh olsa
Üzümde ẓāhir olur māh-tāb-ı ʿālem-i āb

11 Olınca Pertev ü ʿİzzet'le müşterek ʿĀmir
Süḫande eylediler intiḫāb-ı ʿālem-i āb

ḤARFÜ'T-TĀ

XXXIX

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Laʿl-i nābuñ ile çün eyledi ʿişret şerbet
Baʿd-ez-īn neş'e virür mey ḳadar elbet şerbet

2 Kām-ı leb-teşnegere virse de lezẕet şerbet
İdemez āb gibi defʿ-i ḥarāret şerbet

---

2 dolāb-ı V: dolāba P
4 oḳutmaġa P: oḳunmaġa V
9 urayor P: urıyor V
XXXIX P9a, H83a-84b, V62a
1 H'de 2. sıradadır.
V'de 2, 3, 4. beyitler kenardadır.

3 Görilür ise bilür içre ne var bāde gibi
Nice demdür çeker ol leblere ḥasret şerbet

4 Şīşesi içre hemān sāʿat olur ḳand-i nebāt
O şeker-lebden eger alsa ḥalāvet şerbet

5 Şeb-i vuṣlatda ṣunup şerbet-i gül gibi lebin
Ṣāʾim-i hicr idüm isterdi ṭabīʿat şerbet

6 Ḫaste-küşlikde ṭabībüm melekü'l-mevt idi ṣan
Nabż-ı bīmāra göre virdi ne ḥikmet şerbet

7 Gelmedin ḫaṭṭ-ı lebüñ būseñe nāʾil olamam
Çün vedāʿ üsti begüm gelmesi ʿādet şerbet

8 Nūş iden eşribe-i laʿlüñi oḫşar zülfüñ
Mār-gīrāna olur mānīʿ-i ḫaşyet şerbet

9 Ġāze zībiş-dih olur rūy-ı güzeşte-ḥüsne
Cāme-i köhneye virmez dime zīnet şerbet

10 Zāde-i ṭabʿuñ olur şerbeti olursa şarāb
İçilür gerçi ki eṣnā-yı vilādet şerbet

11 Pertevā bu ġazel işrāb ider irsāl eyle
Eger isterler ise Ḫażret-i Neşʾet şerbet

XL

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Gāh eyler idüm seyr-i cemālüñle ḳanāʿat
Gāh āyine-i dilde miṣālüñle ḳanāʿat

2 Sīr olmaz iken niʿmet-i dīdār ile dīdem
İtdüm ne ʿaceb şimdi ḫayālüñle ḳanāʿat

---

3 Nice H: Niçe P, V
4 H'de 6. beyit.
5 H'de 4. beyit; V'de 2. beyit.
6 H'de 5., V'de 3. beyit.
7 Gelmedin H: Gelmedüñ P / būseñe H, V: بوسه نه P
8 Mār-girāna H, V: Mār- girān P
9 rūy-ı H, V: rūyı P
10 şerbeti olursa H, V: şerbet olur ise P
11 V'de kenarda.
XL P9b, H83a, V61b-62a

3 Sen ḥürmet-i duḫt-i rezi bilmez misin āyā
İtseñ n'olur ey ṣūfī ḥalālüñle ḳanā'at

4 Olsaydı bu ruḫṣat eger aġyāra müyesser
Ẓannum bu ki itmezdi viṣālüñle ḳanā'at

5 Terk ideli ṣahbā-yı leb-i la'lüñi Pertev
İtdi yalıñız dāne-i ḫālüñle ḳanā'at

XLI

mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

1 Ārām ḳıl derinde o yārüñ ṣebāt ṭut ?
Her bir ġamın ṣafā-yı dem-i kā'ināt ṭut

2 Tecdīd içün 'atīḳ-ḳuyūd-ı maḥabbeti
Bir elde 'arż-ı ḥāl ü bir elde berāt ṭut

3 Yād eyle ḥaṭṭ-ı la'l-i lebi ey gedā-yı 'aşḳ
İskenderāne ḫ'āhiş-i āb-ı ḥayāt ṭut

4 Ḥayfā ki behreñ olmadı bu 'īş ü nūşdan
Kim didi saña öyle sürūşī-ṣıfāt ṭut

5 Düş kūy-ı yāra ḳalḳa düşe ol ḫalāṣ-ı ġam
Ey 'āşıḳ-ı belā-zede rāh-ı necāt ṭut

6 Çeşmüñde tūtiyā bil o şīrīn-dehānumuñ
Ḥaṭṭ-ı lebi ḫayālini ḳand-i nebāt ṭut

7 Pertev yıḳıḳ göñülleri Neş'et yapar hemān
Göñlinde ṭutmaḳ ister iseñ öyle ẕāt ṭut

---

3 İtseñ H, V: İtsin P
XLI P9b, H83b, V61b
1 derinde o yārüñ H, V: o yār derinde P // Her bir P, V: Bir dem H / ġamın H, V: ġamuñ P
2 'arż-ı ḥāl ü bir H, V: 'arż-ı ḥāl bir P
3 Yād eyle ḥaṭṭ-ı la'l-i lebi ey gedā-yı 'aşḳ P: Deryūzegi-i būs-ı leb it ey gedā-yı ḥüsn H, V
4 'iş ü nūşdan H, V: 'iş nūşımuz P
5 P, V: H -; V'de kenarda.
6 ḳand-i nebāt P: çūb-ı nebāt H, V
7 Göñlinde ṭutmaḳ ister iseñ öyle H, V: Dilde ṭutarsın işte hemān böyle P

XLII

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Yā Rab dil-i ġam-dīdemi luṭfuñ ile şād it
Bir demde beni vāṣıl-ı ser-ḥadd-i murād it

2 Bir ben bileyüm pādişehüm bir daḫi sen bil
Esrārumı nā-maḥrem-i evrāk u midād it

3 Fażluñla beni eyleme bir kimseye muḥtāc
Baña keremüñ bābını bī-saʿy güşād it

4 Feyżüñle ḳıl āṣārumı her tabʿa muvāfıḳ
Her bir sözümi māye-i tefrīḥ-i fu'ād it

5 Pertev şalayum ʿāleme ḫurşīd-i cihān veş
Mihrüñ dile günden güne çün māh ziyād it

XLIII

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Sen şāha esīr olma dilüñ cānına minnet
Eylersin anı almaġa sen yanına minnet

2 Güy-ı dil-i bī-çāre muḫālif yuvalandı
Düşdi ḫam-ı zülfüñ yine çevgānına minnet

3 Bu nāle-i pür-sūz u şeb-ān-rūzı ki vardur
Bülbüllerüñ eyler mi dil efġānına minnet

4 Peykān-ı ḫadengi hedef-i sīnede ḳalsa
İtmem nigehüñ pençe-i müjgānına minnet

5 Kūh-ı ġamı seyl-āba virürdi dil-i Pertev
İtseydi eger dīde-i giryānına minnet

XLII P 9b, H82b, V61b
2 nā-maḥrem-i H, V: nā-maḥreme P
5 Mihrüñ dile H, V: İḳbālümi P
XLIII P10a, H83b-84a, V62a
1 dilüñ H, V: dilin P
2 Güy-ı dil-i bi-çāre H, V: Güyı dil-i bi-çāre P
3 V'de 3. ve 4. beyitlerin yeri değişiyor.
5 dil-i Pertev H, V: dili Pertev P

XLIV

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ruḫuñdan rūzgār ile gider bend-i niḳāb elbet
Ṭılısm-ı genc-i vaṣluñdan da olur feṯḥ-i bāb elbet

2 Ḥayāt-ı cāvidān ise ġaraż dil-beste-i zülf ol ?
Olur zencīr-bend-i pāy-i ʿömr-i pür-şitāb elbet

3 Dökülsün māh u mihr-i āsmān dirdüm velī cānā
Seni teşbīhe lāzım āftāb u māh-tāb elbet

4 Ḳalem ger olmasa giryān ider mi vaṣfuñı taḥrīr
Görürmiş şāhid-i āmālini çeşm-i pür-āb elbet

5 ʿAceb mi mūy-ı āteş-dīde veş olursa pīç-ā-pīç
Gelür ḫaṭṭ-ı cüdāyī ḥüsnden de pīç ü tāb elbet

6 Görürseñ sīne-i dil-dārı Pertev būse-ḫ ʿāh ol kim
Seḥergehde olur dirler duʿālar müstecāb elbet

XLV

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 İderken bī-vefālar vaʿde-i ferdā unutdum ṭut
Hemānā dāmen-i hecr-i ferāmūş-kār ṭutdum ṭut

2 İdüp tiryāḳ-ı mār-ı zülf-i efʿī-rengile bī-hūş
Ḳımāṭ-ı sīnede ṭıfl-ı dil-i zārı uyutdum ṭut

3 A zāhid ḫāṣıluñ ḫusrāndur dünyā vü ʿuḳbāda
Riyā ter-dāmenin sen zühd-i ḫuşk ile ḳurutdum ṭut

4 ʿAlev-ḫīz olmada gitdükçe āteş-ḫāne-i ʿaşḳum
Bürūdet ʿarż idüpsin sūzişüm cānā ṣoġutdum ṭut

XLIV P10a, H84a, V62a
1 vaṣluñdan H, V: vaṣlında P
2 ġaraż H,V: ʿarż P
3 veli cānā H, V: gehi cānān P
5 ḫaṭṭ-ı cüdāyi P, H: ḫaṭṭa cüdāyi-i V / piç ü tāb H, V: piç-tāb P
6 Görürseñ V: Görürsin P, H
XLV P10a, H83b, V61b
2 tiryāḳ-ı H, V: tiryāḳı P
3 ḫāṣıluñ H, V: خاصلك P / ḫusrāndur H, V: حسراندر P / dünyā vü ʿuḳbāda H, V: dünyāda ʿuḳbāda P
4 ṣoġutdum H: ṣovutdum V; صوغدم P

5 Virince bir ḳadeḥ ger ḫūn-ı dilde itdürürse nūş
Biraz da sāḳī-i devrān elinden ḳan yutdum ṭut

6 Unutmazsın daḫi aldanmamaḳ ḳaṣdıyla ey Pertev
İderken bī-vefālar vaʿde-i ferdā unutdum ṭut

XLVI

mefāʿīlün mefāʿīlün faʿūlün

1 Yoluñda men belā-gerdānem ey dost
Senüñ öz başuña ḳurbānem ey dost

2 Diyersin baña sen çaḳır çaḳupsın
Lebüñ bed-mestiyem sekrānem ey dost

3 Senüñ tek cevri çoḫ yaḫşı yamāndan
Vefā-ḫᵛāhem zihī ḥayrānem ey dost

4 Ḥarābāt-ı muġān ābādı olmam
Ġamuñ maʿmūrıyam vīrānem ey dost

5 Seni görgeç gider ṣabr u ḳarārum
Saña aḥvālümi gūyānem ey dost

6 Turā üftāde vü efkende geştem
Saña men Türkçesi şaʿbānem ey dost

7 Muḥibb-i āl ü evlād-ı ʿAlī'yem
Çü Pertev ġayret-i Īrānem ey dost

---

5 sāḳi-i devrān H, V: sāḳi devrān P
6 Unutmazsın P: Unutmazsañ H, V
XLVI P10b-11a, H84b, V62b; "Be- Lehce-i Türki-i ʿAcem" H, V
1 Yoluñda H, V: Yolında P
2 Diyersin V: Dirsin P, H
6 men H, V: ben P

ḤARFÜ'Ş-ŞĀ

XLVII

mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

1 Ol serv-ḳadde dā'iye-i dest-res ʿabeş
Üftādeye bu ṭūl-i emel bu heves ʿabeş

2 Zühhādı neyle bezm-i meye da'vet eyledüñ
Nā-ḳābile naṣīḥat u ṣarf-ı nefes ʿabeş

3 Mecrūḥ oldı pençe-i cevrüñde dil yeter
Mürġ-i şikeste-bāle degül mi ḳafes ʿabeş

4 Mest-i müdām-ı raṭl-ı girān-ı maḥabbete
Bezm-i şarāb ü sāḳī vü bīm-i ʿases ʿabeş

5 Dünyā-pereste itme perestiş ḥażer ḥażer
ʿAnḳā-şikāra ḥāṣılı ṣayd-ı meges ʿabeş

6 Erbābına ne rütbe sezā ise esb ü tāc
Ser-pā-bürehnegāna da pā-püş ü fes ʿabeş

7 Ġamdan şikāyet itme eger varsa sūz-ı dil
Pertev muḥīṭ-i āteş-i ʿaşḳ üzre ḫas ʿabeş

XLVIII

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1 Nümāyiş-i şeb-i meh-tāba hāledür bā'iş
Niṣāb-ı neş'eye ḫaṭṭ-ı piyāledür bā'iş

2 Müzeyyen it ruḫ-ı ālüñ siyāh kākül ile
Ki zīb-i gülşene sünbülle lāledür bā'iş

3 O ġonçe-i lebe teb-ḫāle virdi zībāyiş
Ṭarāvet-i varaḳ-ı verde jāledür bā'iş

XLVII P10b, H84b, V64a
2 Zühhâdı H, V: زهاد P
4 Bezm-i şarāb H, V: Bezm ü şarāb P / bim-i ʿases H, V: bim ü ʿases P
6 A2: P, H, V -
XLVIII P11a, H85a, V64a
1 neş'eye H, V: neşveye P
3 ġonçe-i lebe H, V: ġonçe-i leb P

4 Bahā-yı ḳāmeti arturdı ṣevb-i gūn-ā-gūn
Revāc-baḫşī-i dükkāna kāledür bā‘iṣ

5 Ḳafes-nişīn-i ġam olmaġa mürġ-i dil Pertev
Hemīşe eylediği āh u nāledür bā‘iṣ

XLIX

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

1 Firāḳ-ı verd-i ruḫuñ āh u zāruma bā‘iṣ
Kesād-ı neş’e-i la‘lüñ ḫumāruma bā‘iṣ

2 Kenād-ı şīşe-i dil müy-ı ḫaṭṭuñ olmaz mı
Olursa seng-i ‘adüvv inkisāruma bā‘iṣ

3 Ḫaṭuñda oldığıdur ol siyāh ḫāl nihān
Siyeh sitāregī-i baḫt-ı tāruma bā‘iṣ

4 Olur mı nāḫen-ı tedbīr kārger bilemem
Güşād-ı ‘uḳde-i düşvār-kāruma bā‘iṣ

5 Bir āteşīn-ruḫuñ ‘aşḳı oldı ey Pertev
Ḥarāret-i dil-i āteş-nişāruma bā‘iṣ

---

5 olmaġa H, V: olmaġla P
XLIX P11a, H85a, V63b
1 āh u zāruma H: āh ü rāzıma P, V // ḫumāruma H: ḫumārıma P, V
2 inkisāruma H: inkisārıma P, V
3 sitâregi-i P, V: sitāre vü H / tāruma H: tārıma P, V
4 kāruma H: kārıma P, V
5 Ḥarāret-i H, V: حرات P / āteş-nişāruma H: āteş-nişārıma P, V

ḤARFÜ'L-CĪM

L

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Teʾşīr-i āhum itmez o gül-ruḫ şümār hīç
Sāmān-ı gül-sitānı ider rūzgār hīç

2 Ḥükm-i şevābit-i felegi añdurur firāḳ
Vaḳt-i vişāle geçmede yoḳdur ḳarār hīç

3 Şordum ḫafīce rāz-ı dehānın niyāz idüp
Didi hezār nāz ile ol şīvekār hīç

4 Olmaz güşāde mişḳal-i şevḳ ü sürūr ile
Āyīne-i dilümde bu jeng ü ġubār hīç

5 Yaḳdı o ḫāl ḫırmen-i ṣabr u sükūnumı
Pertev idermiş ʿālemi geh bir şerār hīç

LI

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Ursa nesīm-i āh ile ḫaṭṭ-ı ʿiẕār mevc
ʿUmmān-ı fitne yer yer urur çün biḥār mevc

2 Deryā-yı ġamda ḳalmaz esen rūzgār ile
Ṭūfān-ḫurūş-ı āhum ider tār-mār mevc

3 Mevc-i sihām-ı ġamze vü müjgān degül bedīd
Ebrū-yı tīġ-i yārdadur āşikār mevc

4 ʿUmmān-ı ʿaşḳa nisbet ile ḳatredür biḥār
Kim görse cūş-ı eşküm olur şermsār mevc

5 Pertev şināverān-ı muḥīṭ-i felākete
Urur hemīşe ḥādiṣe-i rūzgār mevc

L P11a, H85a, V64a
1 Teʾşir-i āhum H, V: Teʾşir-i āh P
3 rāz-ı dehānın H, V: râz-ı denānuñ P
4 bu P, H: ki V / jeng H, V: zeng P / ġubār H, V: غبا P
LI P11b, H85b, V64a-b
3 sihām-ı ġamze H, V: sihām ü ġamze P

ḤARFÜ'L-ḤĀ

LII

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1 Nā'il-i maṭlab ider sāliki bī-şek tesbīḥ
Yāri tesḫīr içün ey ṣūfī hemān çek tesbīḥ

2 Tevsen-i himmeti mey-ḫānede eylerdi ḫırām
Olmasa şeyḫ-i riyā-pīşeye köstek tesbīḥ

3 Rāyiḥa-baḫş-ı meşām olsa da subḥāna'llāh
Bir midür ḫāl-i mu'anberle ḳalembek tesbīḥ

4 İllere zülf-i girih-gīrini çoḳ oḫşatmış
Ki siyeh-reng ü mücellā olur işlek tesbīḥ

5 Ḳaṭre-i ḫūn-ı sirişküm döneli mercāna
Yār ile ḳullanuruz şimdi bir örnek tesbīḥ

6 Vāṣıl itsün de bizi kāmumuza tek Pertev
Destümüzden n'ola olmazsa da münfek tesbīḥ

LIII

mef'ūlü mefā'īlü mefā'īlü fa'ūlün

1 Rindāna gelür gūşe-i mey-ḫāne müferriḥ
Çün ḳaṣr-ı feraḥ-güster-i şāhāne müferriḥ

2 Bir ṭamla mül-i sürḫdür ammā dehen-i teng
Leb-rīz-i mey-i nāb çü peymāne müferriḥ

3 Güllerle olur zīneti eyyām-ı bahāruñ
Dil-berler ile 'īdde Gül-ḫāne müferriḥ

4 Pek neş'e-fezā ṭıfl-ı dile bāzī-i raḳḳāṣ
Envā'-ı lu'ab gerçi ki ṭıflāna müferriḥ

5 Rāhuñ feraḥ-efzālıġını eylemiş inkār
Ṣūfī-i riyā-meşrebe āyā ne müferriḥ

LII P11b, 85b, V64b
1 sāliki H, V: sā'ili P
LIII P11b, H85b-86a, V64b
1 Çün ḳaṣr-ı feraḥ-güster-i şāhāne müferriḥ H, V: Zühhād-ı riyā-pişeye āyā ne müferriḥ P
5 H, V'de 2. beyit; Rāhuñ H, V: راجك P

6 Şormış dehen-i dil-bere Pertev ḫaber almış
Meyden ne müferriḥ leb-i cānāne müferriḥ

ḤARFÜ'L-ḪĀ

LIV

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Ejdehā vü Ḳahramān-ferdür o zülf ü çeşm ü ruḫ
Şūriş ü efsūn-perverdür o zülf ü çeşm ü ruḫ

2 Zaḫm urup siḥr eyleyüp yaram şerer-pāş eyledi
Ef'ī vü cādū vü ejderdür o zülf ü çeşm ü ruḫ

3 Oldılar mihmān-ı ḳaṣr-ı bāġ-ı dil çoḳdan berü
Üç perīşān ḫaste dil-berdür o zülf ü çeşm ü ruḫ

4 Cennet olsa iltifāt itmem cihān zīrā baña
Sünbül ü nergis gül-i terdür o zülf ü çeşm ü ruḫ

5 Ḥayret-efzādur dile āmīziş-i Pertev hele
'Aḳreb ü āfet semenderdür o zülf ü çeşm ü ruḫ

LV

mefā'īlün mefā'īlün fa'ūlün

1 Ruḫuñ vaṣfında bir söz mi ḳamer-ruḫ ?
Nedür meh āftāb-ı tābver ruḫ

2 Olur sīr-āb-ı gird-āb-ı sirişküm
Olur āteş-feşān ol verd-i ter ruḫ

3 Olursa böyle olsun işte ruḫsār
Degül şāyeste-i neẓẓāre her ruḫ

4 Çemenzār içre nesrīnzāra beñzer
Siyeh kāküller içre cilveger ruḫ

LIV P12a, H86a, V64b
1 zülf ü çeşm ü ruḫ H, V: zülf çeşm ruḫ P
2 ejderdür P: اژدر H, V
3 berü P, V: beri H
5 āmiziş-i P: āmizişi H, V / 'Aḳreb H, V: Maġrib P
LV P12a, H-, V65a-k
1 vaṣfında V: vaṣfuñda P

5 Gelür Pertev ḫaṭ-ı ruḫsār fi'l-ḥāl
Cemāli māt ider hem ṭarḥ ider ruḫ

LVI

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Pālūde midür cism-i laṭīfüñ senüñ ey şūḫ
Tir tir ditirer degsem elümle tenüñ ey şūḫ

2 Nūr-ı şeb-i ḳadr indi şanur sīneñe her-kes
Perçem arasında göricek gerdenüñ ey şūḫ

3 Ḳarşu yaḳalarda seni bir kez yaḳalarsam
Yırtılsa yaḳam elde ḳalur dāmenüñ ey şūḫ

4 Çekdük yetişür furtına-i bād-ı bürūtı
İndürme misin şuya biraz yelkenüñ ey şūḫ

5 Āġūş-ı ḫayāl-i dil-i Pertev gibi ʿuryān
Almaz mı seni ḳoynına pīrāhenüñ ey şūḫ

LVII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Şīve vü reftārda bī-miṣl ü hem-tādur o şūḫ
Ḥāşılı ser tābe-pā nāz u sitiġnādur o şūḫ

2 Dīdeden dīdārı ġā'ib sāyesi serden cüdā
Ṣanasın ẓıll-ı hümā vü cism-i ʿanḳādur o şūḫ

3 Zeyn ider ehl-i dilüñ beytin ḫayāl-i ʿişvesi
Güyiyā bendergeh-i mażmūn u maʿnādur o şūḫ

4 Bu ʿacebdür öldürürken ʿāşık-ı zāruñ yine
Mürdeler iḥyā iden nuṭḳ-ı Mesīḥā'dur o şūḫ

5 ʿĀşıḳ-ı efsürde-dil vaṣlıyla bulur tāze cān
Güyiyā maḫmūra Pertev keyf-i sahbādur o şūḫ

LVI P12a, H86b, V65a
1 Tir tir P: Dir dir H, V
2 indi H, V: ایند P
5 ḳoynına H, V: قوینه P
LVII P12a, H86a-b, V64b-65a
3 ehl-i dilüñ P: şāʿirlerüñ H, V // bendergeh-i mażmūn P, V: şāh-bend-i mażmūn H
4 Bu ʿacebdür öldürürken ʿāşık-ı zāruñ yine P: Kārı ʿāşıḳ-küşlik olmışken ʿacebdür kim yine H, V // nuṭḳ-ı Mesiḥā'dur P, V: nuṭḳı Mesiḥā'dur H

ḤARFÜ'D-DĀL

LVIII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Döner öz āteşiyle bir fenerdür ḥalḳa-i tevḥīd
Ya çarḫ-ı tīz-devr-i pür-şererdür ḥalḳa-i tevḥīd

2 Dönenler ḥalḳa-i bīrūn-i der ḳalmaz bu dergehde
Der-i Mevlā'ya çün miftāḥ-ı zerdür ḥalḳa-i tevḥīd

3 Cihānda destine her kimsenüñ geçmez nedür çāre
ʿAceb bir sübḥa-i lü'lü'-i terdür ḥalḳa-i tevḥīd

4 Anuñ vā-beste-i devrānıdur eflāk-i ser-gerdān
Miyān-ı ʿarş u kürsīde kemerdür ḥalḳa-i tevḥīd

5 Menāzil ḳaṭʿ ider devrān iderken ʿāşıḳān Pertev
Belī ser-geştegāna rāh-berdür ḥalḳa-i tevḥīd

LIX

mefāʿīlün feʿilātün mefāʿīlün feʿilün

1 Serāb-ı bādiyedür şanki āb-ı cūy-ı ümīd
Muḥāldür yine ḳurbet görinse sūy-ı ümīd

2 Şikāf-ı dāmen-i ṣabr irdi tā girībāna
Yetişmedi o kühen cāmeye refū-yı ümīd

3 Ter idemez leb-i maḫrūr-ı nā-murādı yine
Pür olsa āb-ı murād ile ger sebū-yı ümīd

4 Şināverān heves itse ʿālem-i āba
Kenār-ı ġamda olur ser-zede kedū-yı ümīd

5 Muḳadder ise ḥuṣūl-i murād olur Pertev
Gel itme bīhude rīzān āb-ı rūy-ı ümīd

LVIII P12b, H-, V65b-k
3 lü'lü'-i D: lü'lü-yı P, V
4 eflāk-i ser-gerdān V: افلاك سر گردان P
LIX P12b, H87a, V65a-b
1 H, V'de mısraların teri değişiyor.
3 maḫrūr-ı H: maḫrūr-ı P; maḫmūr V
4 ʿālem-i āba H, V ʿālem-i sir-āb P
5 ḥuṣūl-i murād P: ḥuṣūl-i merām H, V

LX

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ol ki cānlar almaġa ʿuşşāḳı iḥyā ḳoymış ad
İki ḫūnī şāh-bāza çeşm-i gūyā ḳoymış ad

2 Rūḥı ser-gerdān-ı vādī-i cünūn olmış gezer
Kākül-i şeb-gūnuña Mecnūn-ı Leylā ḳoymış ad

3 Heft dūzaḫ bir şererdür nār-ı ʿaşkumdan diyen
Rūz-ı ḥaşre ḳadd-i bālā-yı dil-ārā ḳoymış ad

4 Bilmeyen zībālıġuñ ikmāli merhūn ḫaṭṭuña
Nefy-i ḥüsnüñ emri bālāsında ṭuġrā ḳoymış ad

5 Bir sitem-ḫūdan vefā ümmīd ider bī-çāre dil
Kim fidā-yı ʿāşıḳa nāz u sitiġnā ḳoymış ad

6 Baña bir ḥālet virür kim bāde-i laʿl-i lebüñ
Mestler ol ḥāle ḥālā keyf-i ṣahbā ḳoymış ad

7 Şimdi bir ẓālim esīr itmiş de gördüm Pertev'i
Çāker-i bī-dest ü pā maḥv-i ser-ā-pā ḳoymış ad

LXI

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 İderken bülbülān ḫār-ı gül-i bī-dāddan feryād
Olur ʿaksiyle ḥāṣıl kūhda feryāddan feryād

2 Ne fürḳatden olur maḥzūn ne vuṣlatdan olur şādān
Çü bülbül bu dil-i nā-şād-ı māder-zāddan feryād

3 Ne var bu āh-ı serdüm tāḳ-i çarḫı ḳılsa nālende
Leb-i bām eylemez mi faṣl-i deyde bāddan feryād

4 Ne ḫūnī ġamze-i cellād-ı bī-dādından itdüñ āh
Ne ol bī-merḥamet ẓālim sitem-muʿtāddan feryād

5 Ne ḥikmetdür bu kim yek-laḫt iken söyletseñ eylerler
Veledler vālidinden vālidi evlāddan feryād

LX P12b-13a, H86b, V65a
4 ikmāli H, V: kemāli P
P'de 5. ve 6. beyitler mahlas beytinden sonra yazılmış.
7 de gördüm P: işitdüm H, V
LXI H87a: P, V -

6 Ziyānkārī-i eṭfāl eylemişken ḫˇāceyi bīzār
İder eṭfāl-i mekteb sīlī-i üstāddan feryād

7 Bu şeş-dergāh-ı ġamda üstüḫān alsañ da raḥat yoḳ
Çü Pertev zār iken zār itmede nerrādan feryād

ḤARFÜ'Ẕ-ẔĀL

LXII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Būse-i şīrīn-dehen būs-ı ruḫ-ı terden leẕīẕ
Gerdeni ammā meẕāḳ-ı cāna her yerden leẕīẕ

2 Oldı leẕẕet-yāb-ı şekker-baḫş-ı laʿl-i leb ne var
Tīġ-i düşnāmuñ olursa ḳand-ı ḫançerden leẕīẕ

3 Būse-i gerdānı tercīḥ idemem būs-ı lebe
Rāḥatü'l-ḥulḳūm olur mı gül-be-şekkerden leẕīẕ

4 Dāġ yaḳdı cāna bir merhem-tırāş-ı zaḫm-ı dil
Yana yana aġlaram ḳan eski demlerden leẕīẕ

5 Vaṣla dā'ir bir şekercik çignemişsin Pertev'e
Vaʿd-i vuṣlat aña der-āġūş-ı pisterden leẕīẕ

LXIII

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Olmaz dehen-i yāremüz emden müteleẕẕiẕ
Eksek daḫi sükker
Zaḫm-ı dilümüz tīġ-i sitemden müteleẕẕiẕ
Çün ḫançer-i şekker

2 Şīrīn meẕāḳ-ı ehl-i naẓar sāde nigehle
Mānende-i mir'āt
Erbāb-ı şikem ẕevḳ-i niʿamdan müteleẕẕiẕ
Çün gāv-ı ʿalef-hˇār

LXII P13b, H88a, V66a

2 Oldı leẕẕet-yāb-ı şekker-baḫş-ı laʿl-i leb ne var H: Leẕẕet aldı şekker-i laʿlüñ ile n'ola dile P, V // olursa P: gelürse H, V

3 Būse-i gerdānı tercīḥ idemem P: İdemem tercīḥ būs-ı gerdānı H, V // Raḥatü'l-ḥulḳūm P, V: راحةالحلوم H

4 zaḫm-ı dil H, V: zaḫm-ı dile P

5 Vaʿd-i vuṣlat P, V: Vaʿd u vuṣlat H

LXIII P14a, H88a-b, V65b-66a

3 ʿUmmān-ı ġam-ı ʿaşḳa ṭalup gitmede gönlüm
Zevraḳçe miṣāli
Māhī gibi telḫ-ābe-i yemden müteleẕẕiẕ
Çün merd-i şināver

4 Ḥarfin dile almaz idi hiç şevḳ ü sürūruñ
ʿÖmrinde ḫulāṣa
Şol dil ki ola leẕẕet-i ġamdan müteleẕẕiẕ
Ẕevḳi görüp ürker

5 Ben Pertev'e terk eyle gel aḳlāmı dimezdüm
Bārī şu ḳadarca
Olsa leb-i küttāb ḳalemden müteleẕẕiẕ
Çün ney-şeker-i ter

ḤARFÜ'R-RĀ

LXIV

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Tākler giryem görüp ṭāḳ üzre giryān ṭırmaşur
Ḫaddüñi gül görse ammā serve ḫandān ṭırmaşur

2 Leblerüñden bir şifā-yı ṣadr olur söz almaġa
Nerdbān-ı üstüḫ̆ān-ı sīnede cān ṭırmaşur

3 Geh ser-i zülfi ne var ḳılsa perīşān dil evin
Āşiyān-i mürġ içün naḫl üzre mārān ṭırmaşur

4 Sīne-i kāfūr-gūn-ı yāri seyrān itmege
Yāsemen dīvāra hem-çün ʿaşḳ-pīçān ṭırmaşur

5 Gökde mümkin Pertevā ol māhı görmek diseler
ʿAnkebūt āsā nigāhum āsmāna ṭırmaşur

---

3 gitmede P, V: gitmede de H
4 Ḥarfin H, V: Ḥarfüñ P / şevḳ ü sürūruñ H, V: şevḳ sürūruñ P // Ẕevḳi görüp ürker P, H: Ẕevḳ añlasalar V
5 terk eyle gel P, H: terk eylesin V
LXIV P -, H89b0, V67b-k
2 sinede V: sineden H
3 ne var H: n'ola V

LXV

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Bu ʿālem içre kişi şādmān olur da n'olur
Se-rūze devlet ile kām-rān olur da n'olur

2 Kenāre-gīr-i ferāġat-güzīne ʿanḳā veş
Firāz-ı ḳulle-i Ḳāf āşiyān olur da n'olur

3 Netīcesin bilürem kim girān-serī-i ḫumār
Serümde neş'e-i rıṭl-i girān olur da n'olur

4 Cefā-keşāndur olanlar ḥaḳīḳate vāṣıl
Güzeller ʿāşıḳına mihrbān olur da n'olur

5 Derūnda cān gibi esrār-ı ʿaşḳı gizleyegör
Lisān-ı ḫalḳa düşer dāstān olur da n'olur

6 Bu ḫāke egmedi ol serv-i ser-keşi āhum
O güne bād-ı muḫālif vezān olur da n'olur

7 Zamān-ı evvel-i ḥüsnüñde görmedük luṭfuñ
Ẓuhūr-ı ḫaṭṭ ile āḫir-zamān olur da n'olur

8 Fütādegānına ḫubān ki dest-gīr olamaz
Ġamıyla dil o ḳadar nā-tüvān olur da n'olur

9 Ḳabūl-i merhem-i bih-būd eylemez Pertev
Kühen bu zaḫm-ı nihānum ʿayān olur da n'olur

LXVI

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Nā-gāh bezm-i ülfete kim ol melek gelür
Ḥūr u perī mi ādeme bi'llāhi şek gelür

2 Rü'yāda gördigüm gelicek yāda ol mehi
Aʿżām süst olur lebüme esnemek gelür

LXV P14a, H88b-89a, V66a
1 Se-rūze H, V: Se-rūz P
2 P, V: H - ; V'de kenarda; Kenāre-gir-i P: Kenāre-gir ü V
7 evvel-i ḥüsnüñde P: evvel-i ḥüsninde H, V / luṭfuñ P: luṭfın H, V
8 olamaz P: olmaz H, V
LXVI P14b, H89b, V66b
1 Nā-gāh H, V: Nigāh P
2 V'de 3. beyit. Aʿżām H, V: اعظام H / olur P: olup H, V

3 Sāḳī ne dem ki itse ferāmūş nevbetüm
Fikre ʿaṭā-yı nābe-sezā-yı felek gelür

4 Ḳāfir nedür bu neş'e-i ẕātī lebüñde kim
Laʿlüñ yanında bāde ḳatı bī-nemek gelür

5 İncāz-ı vaʿd-i vuṣlata eylerken iʿtimād
Evvel żamīr-i Pertev'e itdigi dek gelür

LXVII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ḥāl-i ʿaşḳa kendin ol meh gerçi maḥrem gösterür
Raḥmi ammā ʿāşıḳa ġāyet ile kem gösterür

2 Zaḫm ururken tīġ-i ser-tīz-i nigāhı gönlüme
Ẓālimüñ sīmīn-beri kāfūrī merhem gösterür

3 Görmedüm ben öyle bir ṭannāz-meşreb āh āh
İsteseñ būs-ı femin yoḳ dir lebin hem gösterür

4 Tāzelerken nāz ile ol beççe-i muġ Şervet'e?
Zīr-i fesden müşk-i Rūmī gibi perçem gösterür

5 Çözdigi eşnā muḳaddem şālini belden o şūḫ
Ṭarf-ı nāfın sīne-i şāfından aḳdem gösterür

6 Açsa ger cism-i laṭīfin ol perī ḥammāmda
Ṣan teşaḫḫus eyleyüp nūr-ı mücessem gösterür

7 Vāḳıf oldum Pertev-i nā-kām-ı zāruñ ḥāline
Ḥüznin iẓhār eylemez kendüyi ḥurrem gösterür

---

3 Fikre ʿaṭā-yı H, V: Fikr-i ʿaṭā-yı P
4 V'de 2. beyit.; lebüñde H, V: lebinde P
5 vaʿd-i vuṣlata P: vaʿd-i vaşlına H; vaʿd-i vaşluña V // żamir-i Pertev'e H, V: żamir-i Pertev P
LXVII P14b, H89a-b, V66b
2 gönlüme P, V: dillere H // simin-beri H, V: simin-peri P
3 İsteseñ D: İstesin P, H, V
4 müşk-i Rūmi P: misk-i Rūmi H, V
5 Ṭarf-i nāfın H, V: Ṭarf-i nāfüñ P
6 P, V: H -

LXVIII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ne işler kesdigin ol ġamzenüñ dil-gīr olandan şor
Niçe şayd itdigin zülfinde der-zencīr olandan şor

2 Tevekkül ʿālemi bī-ḫavf u ümmīd özge ʿālemdür
Felekde anı her emrinde bī-tedbīr olandan şor

3 Ne bilsün ḳıymet-i nev-res-cevānı bü'l-heves bī-derd
Ṭarīḳ-i ʿaşḳ u derd içre anı sen pīr olandan şor

4 Niçün güm-ḥarf olur ser-mest-i ʿaşḳ-ı ḫātem-i laʿlüñ ?
Lisānı meclis-i ʿişretde der-zih-gīr olandan şor

5 Urılmaḳ bir kemān-ebrūya Pertev ẕevḳdür ġāyet ?
Anı leẕẕet-baḫş-ı zaḫm-ı nigāh-ı tīr olandan şor

LXIX

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Reh-i ʿaşḳında ẓann itmeñ ki giryān oldıġum ister
Ne ġayret-keşdür ol mümtāz-ı aḳrān oldıġum ister

2 Degüldür ẕevḳ-yāb ol tīr-i müjgān degmeden cāna
Benüm leẕẕet-şināsı-ı zaḫm-ı peykān oldıġum ister

3 Bilür kim ḫavf-i dildür tūşesi her dem bu ġam-ḫ̆āruñ ?
Ziyāfet-ḫāne-i derdinde mihmān oldıġum ister

4 Ne çāre vuṣlat-ı pervāne yanmaġla olur ḥāṣıl
Anuñçün āteş-i ʿaşḳ ile sūzān oldıġum ister

5 Şeb-i deycūr-ı hicrāndan o meh duymış ki feryādum
Çerāġ-ı dāġ ile Pertev fürūzān oldıġum ister

LXVIII P14b, H89b-90a, M10b, V68a-k
1 şayd M: bend P, H, V
2 bi-ḫavf u ümmid M: bi-ḫavf u ḫ̆āhiş P, H, V
3 Ṭariḳ-i ʿaşḳ u derd M: Ṭariḳ-i derd-i ʿaşḳ P, H; Ṭariḳ-i derd u ʿaşḳ V
4 Lisānı meclis-i M, H, V: Lisān meclis-i P / der-zih-gir P, M, V: der-zencir H
5 leẕẕet-baḫş-ı M, P: leẕẕet-paḫşı H, V
LXIX P15a, H90a, V67a
1 Reh-i ʿaşḳında H, V: Reh-i ʿaşḳuñda P
3 ḫavf-i dildür P; ḫūn-ı dildür H, V
4 olur ḥāṣıl P, V: ḥāṣıldur H
5 duymış P: ṭuymış H, V / feryādum P, V: efġānum H

LXX

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Şūḫlar ‘āşıḳ-ı maḫmūr u ḫarāb isterler
Ne şarāb u ne kebāb u ne rebāb isterler

2 Ne günāh u ne ṣevāb eyleyen erbāb-ı cünūn
Ne ‘itāb u ne ‘iḳāb u ne ‘aẕāb isterler

3 Sīne vü dilde olan dāġa baḳar ‘āşıḳlar
Ne ḥisāb u ne kitāb u ne niṣāb isterler

4 Zülfüñ aġyār ṭutanlar meh-i ruḫsāruñda
Ne ḥicāb u ne niḳāb u ne seḥāb isterler

5 Pertev ‘uryān-ten ü üftāde-i pāyi o şehüñ
Ne şebāb u ne devāb u ne riḳāb isterler

LXXI

mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1 Ġam-ı cānāndan aḥbāb-ı dil-i vīrānumuz vardur
Bizüm de ḥālümüzce yārümüz yārānumuz vardur

2 Ḫayāl-i ḳāmet-i bālā-nihālāna olaldan cāy
Kenār-ı cūy-bār-ı dilde naḫlistānumuz vardur

3 Atı oynaġı bir yerdür efendim şeh-süvārānuñ
Ḳarīb-i ḫānemüzde bir büyük meydānumuz vardur

4 Daḫi bir beyti cānā olmamış ẓannum bu manẓūruñ
Senüñ vaṣfuñda on beş cüz ḳadar dīvānumuz vardur

5 Dökerse dīde bir yaş dilde biñ gevher olur peydā
Bizüm bārān-ı eşke mevsim-i neysānumuz vardur

6 Buyur gāhīce şāhum ḫāne-i Pertev diyüp geçme
Bizüm de ḥālümüzce yārumuz yārānumuz vardur

LXX P15a, H90b, V68b-k
1 maḫmūr u ḫarāb H, V: maḥmūr ḥarāb P // kebāb H, V: kitāb P
3 Ne ḥisāb u ne kitāb P, H: Ne kitāb u ne ḥisāb V
5 ne devāb u H, V: ne devāb P
LXXI P15b, H90a, V67a
2 cāy H, V: çār P
5 Dökerse dide bir yaş H, V: Döker bir yaş dide P

LXXII

mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

1 Āhum ki dilde zaḫm-ı nihāndan ḫaber virür
La'lüñ peyāmı mürdeye cāndan ḫaber virür

2 Her neş'enüñ netīcesi derd-i ḫumārdur
Devr-i piyāle devr-i zamāndan ḫaber virür

3 Faṣl-ı bahār faṣl-ı ḫazān der-pey olması
Tafṣīl-i ḥāl-i pīr ü cevāndan ḫaber virür

4 Geçmez mi Şeyḫ Efendi o meh-rūydan 'aceb
Her tār-ı rīşi tār-ı ketāndan ḫaber virür

5 Deşt-i nedāmet olalı gül-geşti Pertev'üñ
Her ḳaṭre eşki āb-ı revāndan ḫaber virür

LXXIII

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Ġamze kim siḥr-i füsūn-te'şīre bir ṣūret virür
Çeşm-i seḥḥāruñ dili teşḫīre bir ṣūret virür

2 Kāsesin Mecnūn'ınuñ Leylī gibi itmez şikest
Ṣūret-i ikrāmda tekdīre bir ṣūret virür

3 Ḫāne-i ḳalbüm ider evvel ḫarāb-ender-ḫarāb
Ṣoñra ba'żen luṭf idüp ta'mīre bir ṣūret virür

4 Bī-sütūn'a şīr-rīzān ṣūret-i Şīrīn idi
Ḥāliyā 'aksiyle cūy-ı şīre bir ṣūret virür

5 Dīde-i efsūn-nigāhuñ kilk-i Bih-zād-ı ḫayāl
Levḥ-i dilde 'aynını taṣvīre bir ṣūret virür

6 Ḫaṭ muḥāḳ itmiş iken i'cāz-ı Mūsī haftada
Māh-ı rūyuñ bedr idüp tenvīre bir ṣūret virür

LXXII P15b, H -, V66b-k
3 ḫazān V: P -
4 'aceb P: daḫi H, V
5 gül-geşti V: gül-geşt P
LXXIII P15b, H90b, V66b
3 luṭf idüp H, V: luṭfile P

7 Şerm idüp ḫoy-kerde olmış şanma ol gül-ġonçeyi
Mā'-i verdi sanʿat-ı taḳṭīre bir ṣūret virür

8 Bu hevā-yı ʿaşḳ ider faṣl-i ḫazānı nev-bahār
Nev-cevānlar cünbişinde pīre bir ṣūret virür

9 Evvelā ṭarz-ı zemīnin tarḥ idüp levḥ-i dile
Ṭabʿ-ı Pertev baʿdehu ṭanẓīre bir ṣūret virür

LXXIV

feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Taʿm-ı gül-būse kim dehāna deger
Leẕẕeti tā dimāg-ı cāna deger

2 Baḫşiş-i būs-ı gerden-i sīmīn
İtdigüñ ṭavr-ı imtināna deger

3 Müjeler Rüstem'üñ ḳırar yayın
Baḳışuñ ʿırż-ı Ḳahramān'a deger

4 Seni āġūşa almadan cānā
Ḫançerüñ cān-ı nā-tüvāna deger

5 Bir dür-i bī-bahānesin şāhum
Bilemem vaṣluña bahā ne deger

6 Ḫāne-i çeşmümi başup geçerek
Dāmenüñ ḳorḳaram ki ḳana deger

7 Bülbülüñ gül içün olan zārı
Güçile güş-ı bāġbāna deger

8 Gāhī mıżrāb-ı muṭrib ey Pertev
Perde-i ṭār-ı ʿāşıḳāna deger

---

8 Nev-cevānlar H, V: Nev-cevān P
9 ṭarz-ı zeminin H, V: طرز مينن P
LXXIV P15b-16a, H91a-b, V67b
3 Müjeler P: Yaḳışuñ H, V / Rüstem'üñ H, V: Rüstem'in P
5 vaṣluña H, V: vaṣlına P
6 Ḫāne-i çeşmümi başup geçerek P: Küşte-i ġamzeñi başup geçme H, V
7 P : H, V -

LXXV

mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

1 Her būsesi yanında birer imtinānı var
Her va'd-i vaṣlı içre de bir ḳaç yalanı var

2 Ol ḳaşı yay egnine geymiş ki bir yelek
Her dügmesinde ḳal'a-i Māzenderān'ı var

3 Dirler egerçi başmamış on dördüne yaşı
On beş ḳadar o ẓālimüñ ammā ki ḳanı var

4 Ṣāḥib-ḳırān-ı keyf ile elleşme güççedür
Naḳş eyler ādemi yire gürz-i girānı var

5 Ol şeh-levend dāġ-ı dilüm görse raḥm ider
Bāzūlarında çünki maḥabbet nişānı var

6 Ḳoyvirse perçemin dökilür tā miyānına
Hem ṣūfiyāne başda velī ṭaylasānı var

7 İncinme gelse daḫi geç ol ṭıfl-ı nāz eger
Yap yap gelür şitāba ne ḥācet zamānı var

8 Ṣūḫāne-ṭavr-ı Pertev'i ṣaymam tamāmına ?
Ḳalbinde n'eyleyem ḫalecān-ı nihānı var

LXXVI

mef'ūlü mefā'ilü mefā'īlü fa'ūlün

1 Bülbül gibi dil derd-i dilin zār ile söyler
Elfāẓa ne minnet
Añlatmaḳ içün ol güle tekrār ile söyler
Virmez aña zaḥmet

2 Da'vātum olur vāṣıl-ı dergāh-ı icābet
Yoḳ ẕerrece şübhem
Zīrā dil anı nāle-i esḥār ile söyler ?
Maḳbūl olur elbet

LXXV P16a-b, H91b-92a, V68a
2 P: H, V -
6 ṭaylasānı H, V: طيسانى P
7 ne H, V: P - / ḥācet P: mūceb H, V
8 ḫalecān-ı nihānı H, V: ḫalecānı nihānı P
LXXVI P16a, H92a, V68b
2 H, V'de 3. beyit.

3 Tenhāda o büt söylemez aṣlā baña bir ḥarf
Çün ṣūret-i dīvār
Hem-meclis olursaḳ eger aġyār ile söyler
Ḫā'indür o ġāyet

4 Mecrūḥ u dil-efgārına ol ġamze-i gūyā
Mānende-i cellād
Söylerse yine ḥançer-i āzār ile söyler
Taṭyībe ne ḥācet

5 Bir nüktecik itmek dilese Pertev o şūḫa
Pinhān ola dirse
Eş'ār arasında anı iş'ār ile söyler
Bā-remz ü ẓarāfet

LXXVII

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1 Vaḳt-i hecrüñ ġam-ı nihānı ḳalur
Yaralar oñulur nişānı ḳalur

2 Dem-i ḍarbı ṣavuşsa efġānuñ
Sīnede ṣadme-i fiġānı ḳalur

3 'Āşıḳuñ dūd-ı āh-ı germinden
Felegüñ rūyı āsmānī ḳalur

4 Geçer evvel-zamānı ruḫsāruñ
Fitne-i āḫirü'z-zamānı ḳalur

5 Bellidür dil-sitān ne vaḳt olsa
Mürġ-i ḥüsn uçsa āşiyānı ḳalur

6 Ehl-i cāhuñ süḳūṭ-ı mertebede
Ne enīsi ne yār-ı cānı ḳalur

7 Yoğına varına cihānuñ yūf
Ne gedāsı ne kām-rānı ḳalur

8 Dil-firīb olma Pertevā dehre
Ne bahārı ne ḫod ḫazānı ḳalur

---

3 H, V'de 2. beyit.
4 Mecrūh u dil-efgārına D: Mecrūḥ dil-efgārına P, H; Mecrūḥ dil-figārına V
5 Bā-remz ü ẓarāfet H, V: Bā-remz ẓarāfet P
LXXVII P16b, H91b, V67b-68a
1 Yaralar oñulur H, V: یاره اونلسه ده P

LXXVIII

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 İltifātuñ baña şāhāne degüldür de nedür
Bakışum saña ġarībāne degüldür de nedür

2 Söyleden sensin efendim beni ammā seni de
Söyleden bir iki peymāne degüldür de nedür

3 Nā-be-hengām bizi böyle başup geçmekden
Niyyetüñ bezm-i ḥarīfāne degüldür de nedür

4 Şubḥa dek gezmede başlu başına bī-pervā
O mehüñ ṭavrı levendāne degüldür de nedür

5 Ḳıṭ‘ada ḥüsn ü bahāda yoḳ anuñ hem-tāsı
Ṣadef-i kevnde bir dāne degüldür de nedür

6 Mest olur na‘re-i mestāne urur ‘āşıḳlar
Sa‘dīler Tekyesi mey-ḫāne degüldür de nedür

7 Meclisinde oturan kimseye uyḳu getürür
Vā‘iẓüñ sözleri efsāne degüldür de nedür

8 Her perīnüñ urılur ḫançer-i ebrūlarına
Pertev-i dil-şude dīvāne degüldür de nedür

LXXIX

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Dīde-i pür-nem ile ebr-i bahār ikisi bir
Cūşiş-i giryem ile mevc-i biḥār ikisi bir

2 İmtizāc ideli ẕihnümde ḫazān ile bahār
Nevḥa-i mātem ile ṣavt-ı hezār ikisi bir

LXXVIII P16b, H92b, V68b
1 H, V'de mısralar arasında takdim tehir var.
3 P, H: V-; H'de 5. beyit
4 ṭavrı H, V: ṭavr P
6 P, V: H - ; olur P: olup V
7 uyḳu H, V: uyḫu P
8 urılur H, V: اوريلو P // divāne H, V: ديوا P
LXXIX P17a, H90a-b, V67a

3 Ṣoñı yā dūzaḫ-ı ye'is veya behişt-i ümīd
Rūzgār-ı ġam ile rūz-ı şümār ikisi bir

4 Ḳulḳulinden ki ṣürāḥīnüñ olur derd-i serüm
ʿĪş-i cām-ı Cem ile renc-i ḫumār ikisi bir

5 Zūr ile pençe-i taḳdīr burulmaz çünkim
Ḳuvvet-i Rüstem ile Zāl-i nizār ikisi bir

6 Çāresi rīş-i dilüñ nīş-i dil-āzār olıcaḳ
Yaraya merhem ile neşter-i ḫār ikisi bir

7 ʿĀḳilāne ḥareketdür diyemem ben kibre
Cünbiş-i sersem ile sāḫte vaḳār ikisi bir

8 Gelmeden dehre ġaraż kesb-i hünerdür yoḫsa
Bī-hüner ādem ile seng-i mezār ikisi bir

9 Fikr-i kāḫülle perīşān olalı dil Pertev
Zülf-i ḫam-der-ḫam ile pīçiş-i mār ikisi bir

10 Feyż-i Neş'et ile hep rūz-ı Ḫıżır'dur günümüz
Ḫıżr-ı ferruḫ-dem ile feyż-i bahār ikisi bir

LXXX

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Nigehüñ siḥr ü füsūn itmede cādū gibidür
Çeşm-i mestüñ daḫi ʿaynī ile āhū gibidür

2 Kākülüñ müşk ü ruḫuñ ʿıṭr ḫoyuñ būyı gül-āb ?
Bedenüñ ḥāşılı ḫoş-bū ile tenẕū gibidür

3 Nāẕır-ı bāġ-ı cinān-ı ruḫuñ oldı dīdem
Revzen-i ḫāne-i dil cennete ḳarşu gibidür

4 Muʿteberdür anuñ ʿindinde raḳīb-i bed-ḫᵛāh
ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳ-ı cān-dādesi ṣuçlu gibidür

---

3 Ṣoñı P, V: صونى H / veya H: yā P, V
5 burulmaz H: büzülmez P, V // Zāl-i nizār H, V: zār-i nizār P
6 niş-i dil-āzār H:, V tiş-i dil-i zār P
8 dehre H, V: dehr P
10 Ḫıżır V: حضر P, H
LXXX P17a-b, H92b-93a, V69a
2 būyı gül-āb P: būy-ı gül-āb H, V // tenẕū P, V: تنزو H

5 Pertev-i dil-şude bir serv-i ḫırāmānı görüp
Dimiş ol dem beni üftāde iden şu gibidür

LXXXI

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1 Ḳaçan ol şūḫ açup āġūş girībān görinür
Sīnesi dīdeme çün pertev-i īmān görinür

2 Genc veş itse daḫi cāy-ı nihānın pinhān
O perī ādeme germ-ābede 'uryān görinür

3 Uyusam vaşfuñı ḫulyā vü ḫayāl eyleyerek
Fikr-i zülfüñle niçe ḫ'āb-ı perīşān görinür

4 Ḥākim-i ḫıṭṭa-i iḳlīm-i cemāl olmış ḫaṭ
Zülf-i kāfir bu 'aşırlarda müselmān görinür

5 Yine ḫūn-ḫ'ārelige başladı mı ġamzelerüñ
Ki bu demler dem-i tīġ-i nigeh al ḳan görinür

6 Zülf ü 'ārıż ne zamān olsa mu'ārıż Pertev
Çeşmüme ṣubḥ-ı vaṭan şām-ı ġarībān görinür

LXXXII

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1 Dil-i āvāre ne reh-ber ü ne hem-rāh bilür
Dergeh-i ḥażret-i Ḥaḳḳ'a bir 'aceb rāh bilür

2 Öyle üstād-ı mecāzī ile şekvā itmem
Bed ü nīki felege virmezem Allāh bilür

3 Ḫalḳa-i bāb-ı tevekkül geçeli dest-i dile
Ne ümīd ü ne meṭālib ü ne dil-ḫ'āh bilür

---

5 ḫırāmānı D: ḫırāmān P, H, V
LXXXI P17b, H93a, V69a
2 cāy-ı nihānın H, V: cāy-ı nihānuñ P
3 vaşfuñı P: vaşluñı H, V
4 ḫıṭṭa-i V, H: ḫaṭṭ-ı P
6 Zülf ü 'ārıż H, V: Zülf 'ārıż P
LXXXII P17b, H92a, V68a
2 itmem P: bilmem H, V // Bed ü niki H, V: بدنویکی P
3 ümid ü ne meṭālib H, V: ümid ne meṭālib P

4 Ne ʿaceb ṭurfe-cünündur ki cünūn-ı ʿaşḳuñ
Gāh olur kendisini bilmez olur gāh bilür

5 Ne bilür çekdigin ʿāşıḳlaruñ āġyār ile yār
Urasın nāle-i şeb āh-ı seḥergāh bilür

6 Ne tükenmez reh imiş meslek-i ʿaşḳuñ ki göñül
ʿÖmr-i Ḫıżr'ı daḫi o rāhda kūtāh bilür

7 Çözilen mūy-ı miyān ḳayd-ı mecāzīsinden
Nefy ü iṯbāt-ı dehen sözlerin efvāh bilür

8 Vādī-i ʿaşḳ-ı Īlahīde olan mūr-ı żaʿīf
Deşt ü hāmūndaki arslanları rūbāh bilür

9 Ne bilür daġdaġa-ı mātı piyāde Pertev
Bilme şānından eger olsa anı şāh bilür

10 Ḥadd-i fehmi ḳadar āgāh olan ehl-i ḥāle
Ḥażret-i Neş'et-i üstādı dil-āgāh bilür

11 ʿAbd-i nā-çīzi hele maḳdemine yüz süreli
Dār-ı feyż-i keremin bir ulu dergāh bilür

LXXXIII

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Ḫūbān ki ser-ā-pāy beni dīde bulurlar
Her bir nigeh-i dīdemi nā-dīde bulurlar

2 Pīçişlerini zülfüñ arayup ṭarayanlar
Her tārını bir ḫāṭıra pīçīde bulurlar

3 Ḫarclık gibi mażmūnda żarūretleri yoḳdur ?
Erbāb-ı süḫan her sözi ānīde bulurlar

4 Menzil-res-i kām itmege hem-rāhum olanlar
Pāy-i emelüm rāhda ḫ̆ābīde bulurlar

5 Pāyān-ı şeb-i ġam seḥer-i şevḳdür elbet
Ġam-dīdeleri meslek-i şādīde bulurlar

---

4 ki cünūn-ı P: ki cünūnı H, V
5 çekdigin H, V: çekdigüñ P
6 tükenmez P: dükenmez H, V / meslek-i ʿaşḳuñ P: mesleki ʿaşḳuñ H, V // ʿÖmr-i Ḫıżr'ı H, V: ʿÖmri Ḫıżır P
11 feyż-i keremin H feyż-i keremüñ P, V:
LXXXIII P18a, H90b-91a, V67b
2 ḫāṭıra piçide H, V: ḫāṭır piçide P

6 Pertev bulamaz Ḥażret-i Neş'et gibi yoḫsa
Pertev gibi anlar nice şūrīde bulurlar

LXXXIV

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1 Çemenler üzre ki berg-i gül-i bahār düşer
Ṣanursın ebr-i semādan zemīne ḳar düşer

2 Bu ḫāke yoḳ mı ki bir būse virmege meylüñ
Zemīne doġrı gülüm şāḫ-ı mīvedār düşer

3 Enīs-i Ḳays-ı dil olmaz mı bir gözi āhū
Bu ṣaydgāh-ı maḥabbetde çoḳ şikār düşer

4 Firāḳ-ı teng-dehānıyla teng olur 'ālem ?
'Adem diyārına 'uşşāḳ-ı zārı dar düşer

5 Göñül çü āyine muġberr olur hemān Pertev
Ne dem ki çeşmüme 'aks-i ḫaṭ-ı ġubār düşer

LXXXV

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1 Mey-i gül-gūn ki ne dem bezme ayāġ ile gelür
Duḫt-i rez ṣanki 'arūsāne duvaġ ile gelür

2 Āb-ı engūrda bu neş'e bu seyrān nedür
Güyiyā mey-kedeye nüzhet-i bāġ ile gelür

3 Böyledür ḥāl-i cihān nīkden olmaz bed dūr
Bülbül-i naġme-serā gülşene zāġ ile gelür

4 Dest-i ḳaṣṣāb-ı ḳażādan nice mümkin taḫlīṣ
Mīşler żebḥe çerāgehden ayaġ ile gelür

LXXXIV P18a, H91a, V67b
1 gül-i bahār H, V: gül-i bahāra P // ḳar H: ḳara P
2 doġrı P: ṭoġru H, V
5 āyine H, V: āyine P
LXXXV P18a-b, H93a, V69a
1 Mey-i gül-gūn ki H, V: Mey-i gül-gūne P // Duḫt-i rez H, V: زخت رز / 'arūsāne H: 'arūsān P, V
2 Āb-ı engūrda H: Mey-i engūrda P, V
3 nikden H, V: نیکدو P

5 Kec ü mec ḫaṭ ḳaralar ṣafḥa-ı rūyı yoḫsa
Sāde-rūlar bu fenāya yüzi aġıyla gelür

6 Şemʿ ü ḳandīl-i çerāġāna da hiç ḥācet yoḳ
Lāleler bāġçeye kendi çerāġıyla gelür

7 Pertevā terbiyet-i ḥażret-i üstāda gelen
Ḫubb-ı ālāyiş-i dünyāyı ferāġ ile gelür

LXXXVI

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Taṭyīb idüp süḫanle dil-i bī-dilān yapar
Bir bütdür ol ki maʿbed-i İslāmiyān yapar

2 Cism-i zebāne-i saḳar-ı ʿaşḳ olmasa
Başumda mürġ-i Ḳays gelüp āşiyān yapar

3 Bir ṭoġrı ḥarf söyleyemez ṭıfl iken daḫi
Taġlīṭ idüp fütādesini biñ yalan yapar

4 Bāzū-yı dāġdārumı açdum ki çün çenār
Belki o şeh-levend görüp bir nişān yapar

5 Gör neş'esin şarāb-ı leb-i laʿl-i dil-berüñ
Teh-cürʿa bādesiyle çü rıṭl-i girān yapar

6 Ḫāṣiyyet-i piyāle-i meşşāṭakārı gör
Rūy-i semen-nümāyı gül-i erġavān yapar

7 Vāʿiẓ söziyle bü'l-hevesān ḥaẓẓ-ı nefs içün
Peyġūlesinde her gice ḳaṣr-ı cinān yapar

8 Güş eylemez şamātet-i aʿdāyı ʿāşıḳān
Pür-gūlaruñ anasını dā'im kerān yapar

9 Ḳalḳ yapça yapça dergeh-i üstāda düş hemān
Pertev yıḳıḳ göñülleri ol āstān yapar

---

6 P, V: H - ; ḳandil-i P: ḳandile V
LXXXVI P17b, H94a, V69b-70a
2 P, V: H - ; V'de kenarda.
4 dāġdārumı H, V: dāġdārımı P
5 V'de kenarda; Teh-cürʿa H, V: Ter cürʿa P / bādesiyle P, H: bāde de V
6 V - ; semen-nümāyı H: semen-nümā-yı P
8 P, V: H -
9 dergeh-i üstāda düş hemān P, V: dergeh-i pīr-i muġāna düş H

LXXXVII

mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

1 Perçem ki sāye-āver-i çār-ebruvān olur
Ol māh-ı 'işve server-i çār-ebruvān olur

2 Mümkin midür urılmama nev-ḫaṭ güẕeşteye ?
Tīr-i ḳażā be-çenber-i çār-ebruvān olur

3 Gülzār-ı Çār-bāġ-ı Ṣıfāhān reşk ider
Rūyuñ ki sāye-perver-i çār-ebruvān olur

4 Bīgāne oldı merhem-i kāfūra şimdi dil
Zaḫm-āşināyı ḫançer-i çār-ebruvān olur

5 Rüsvā vü ser-bürehne-i 'aşḳ eyleyen beni
Bir dil-firīb berber-i çār-ebruvān olur

6 Dört üstüne meẕāḳ ider 'ālemde Pertevā
Ol kim esīr-i dil-ber-i çār-ebruvān olur

LXXXVIII

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1 Viren göñüllere ġavġā vü şūr odur ki odur
Cihāna fitnever-i nev-ẓuhūr odur ki odur

2 Geçerken uġradı bir kerrecik geçenlerde
Firāḳa şaldı bizi oldı dūr odur ki odur

3 Miyān-ı yāri der-āġūşa ṣarf-ı himmet ḳıl
Me'āl-i evsaṭü ḫayrü'l-umūr odur ki odur

4 Senüñ maḥabbet ü 'aşḳuñda itmedüm taḳṣīr
Egerçi var ise bende ḳuṣūr odur ki odur

5 Benüm de Pertev-i maḥzūn u zār gibi hemān
Gözümde nūr u dilümde sürūr odur ki odur

LXXXVII P18b-19a, H-, V69b-k
4 Zaḫm-āşināyı P: Zaḫm-āşinā-yı H, V
LXXXVIII P19a, H94a-b, V70a
3 evsaṭ ü ḫayrü'l- P, H: evsaṭ ḫayrü'l- V
4 maḥabbet ü 'aşḳuñda H, V: maḥabbet 'aşḳında P
5 nūr u dilümde H, V: nūr dilümde P

LXXXIX

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 O şūḫa sevdigümüz ẓāhir itmesek ne olur
Göñül giderse de biz bārī gitmesek ne olur

2 Ben āh eylemesem sen de nāzı az itseñ
Raḳībe rāz-ı nihānı belirtmesek ne olur

3 Egerçi yanmaġa mūmuz begüm çü pervāne
Vücūdı yanmadan evvel eritmesek ne olur

4 O gül-ruḫ ʿażm-i gülistān ider deyüp de hemān
O yirde biz de çemen gibi bitmesek ne olur

5 Firāḳa dāʾir olan ṣoḥbeti amān Pertev
Ṣaġırlıġa urup aṣlā işitmesek ne olur

XC

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ġamze-i ʿāşıḳ-küş-i yār ile kimler söyleşür
Merḥametsüz öyle ḫūn-ḫˇār ile kimler söyleşür

2 Külbe-i aḥzāna daʿvetsüzce gelmiş ol perī
Şimdi artıḳ ʿāşıḳ-ı zār ile kimler söyleşür

3 İltifāt itmez yine zülfi penāhıyken dilüñ
Öyle bir çoḳ başlu ʿayyār ile kimler söyleşür

4 El yuyanlar cāndan cānāna eyler ʿarż-ı ḥāl
Ey dil āgāh ol ki dil-dār ile kimler söyleşür

5 Pertev olmış güç belā çeşm-āşinā-yı ġamzesi
Öyle bī-raḥm u dil-āzār ile kimler söyleşür

LXXXIX P19a, H94b, V70a
1 giderse de H,V: giderse P
2 itseñ H, V: itsin P // rāz-ı nihānı P, V: nāz-ı nihānı H
3 H, V'de 4. beyit; Egerçi H, V: Eger ki P
4 H,V'de 3. beyit.
XC P19a-b, H95b, V71a
3 dilüñ H, V: dilin P
5 dil-āzār H, V: دل و زار P

XCI

mefāīlün mefāīlün mefāīlün mefāīlün

1 Ne tedbīre ne tezvīre ne ḥācet dāma ḳalmışdur
Güşād-ı sīne-bendi cüz'ī bir ibrāma ḳalmışdur

2 Teẕerv ü kebk ü ṭāvūs-ı çemen yanında bir şey mi
Ḫırām u nāz u şīve ol perī-endāma ḳalmışdur

3 Bu şeb dest-i ḫayālüm ile ṣoydum şöyle ol māhı
Ki üstinde ne pīrāhen ne hiç bir câme ḳalmışdur

4 Bütün ṣarf eyledüm varum faḳat mevcūd yanumda
O şūḫa yazdıġum on beş satır bir nāme ḳalmışdur

5 Büyükler sīr olup Pertev o her-cāyīden el çekmiş
Naʿīm-i vuṣlatuñ ṣoñ ṣofrası ḫuddāma ḳalmışdur

XCII

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Viṣāli mīvesi yāruñ olur biter yetişür
Naṣībimüzse bizüm de irer yeter yetişür ?

2 O olmaz ise eger sāye-rīz uġur olsun
Riyāż-ı ʿaşḳda her yıl ne servler yetişür

3 Fiġānı kesme senüñ çün ne mümkin idi göñül
Saña dimiş ola ol fitne-cū meger yetişür

4 Duyurma bāri baña ġayr ile ṣafālaruñı
Firāḳuñ ile benüm çekdigüm keder yetişür

XCI P19b, H95b-96a, V71a
1 tedbire P, H: tedbir u V // Güşād-ı sine-bendi H, V: Güşādı sine-bendi P / cüz'i P, H: جزوی V
2 Ḫırām u nāz H: Ḫırām-ı nāz P, V
3 hiç P: ḫod H, V
4 faḳat mevcūd H, V: ḫaṭ-ı mevcūd P
5 ṣoñ H, V: صون P
XCII P19b, H96a, V71a
1 Viṣāli mivesi H, V: Viṣāl mivesi P
2 Riyāż-ı ʿaşḳda her yıl P: Bu gülistān-ı cihāndur H, V
4 Duyurma H, V: Ṭuyurma P

5 Pesend-i Pertev'e bir gün dimez o bī-dāda ?
Sitemse de yeter ey kīnever yeter yetişür

XCIII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Nigāhuñ gerçi kim Bābil-zemīn cādūlarındandur
Siyeh çeşmüñ velī deşt-i Ḫoten āhūlarındandur

2 Gören Mecnūn-ı lā-yaʿḳıl olur açılsa ol kākül
Ne kākül bāġ-ı ḥüsn-i Leylī'nüñ şeb-būlarındandur

3 Olur nīm-ḫurdesi maʿcūn-ı cevher cān-ı bīmāra
Dür-i dendānları āb-ı ḥayāt incularındandur

4 O şūḫ oldı egerçi ḫaṭ ber-āver ẓāhiren ammā
Zamānuñ ḥüsn ile mümtāz çār-ebrūlarındandur

5 Kitāb-ı ʿaşḳ oḳurken ḥalḳa-i ders-i maḥabbetde
Dil-i şeydāmuzuñ Mecnūn-ı hem-zānūlarındandur

6 Senüñ ol nīm-sāġar bādeñe yoḳ minnetüm sāḳī
Dilüm mey-ḫāne-i ʿaşḳuñ ḫum-ı memlūlarındandur

7 Umulmazken benümçün dünki gün cānān ġıyābumdan
Dimiş Pertev bu ʿaṣruñ şāʿir-i ḫoş-gūlarındandur

XCIV

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Ṭāḳ-ı felege yazmaġa şāyān eşerüm var
Yoġ ise ne var rütbe vü cāhum hünerüm var

2 Ne devlet ile şayfı ne faḳr ile şitāsı
Her-dem açılur gül gibi eşʿār-ı terüm var

3 Silk-i güher-i dīde-i giryānumı gördüñ
Genc-i dil-i zārumda göreydüñ nelerüm var

---

5 gün P: kez H, V
XCIII P19b-20a, H96a, V71b
3 maʿcūn-ı cevher P: maʿcūn-ı güher H, V
5 ḥalḳa-i P: ḫalḳa-i H, V
6 bādeñe H, V: بارگ P
7 cānān V: cānāH, P
XCIV P20a, H93b, V69a-b
1 rütbe vü cāhum H: rütbe-i cāhum P, V

4 Sevdāsına duş olalı şīrīn-dehenānuñ
Sūdāger-i Mışr'am niçe teng-i şekerüm var

5 Gitdükçe bülend olsa ne var pāye-i ḳaddüñ
Ey serv-i revānum saña ʿālī naẓarum var

6 Ben şemʿ-i şebistān-ı viṣāl olalı Pertev
Pervānelerüñ sūz-ı dilinden ḫaberüm var

7 Pertev alalı sāye-i Neş'et'de ḫuşūşā
Çün mihr-i semā kevkebe-i kerr ü ferüm var

8 Vālā himemiyle ṭoḳuz eflāke ṣığışmam
Faḫr eylerisem var yeri göñlinde yerüm var

XCV

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Görinen noḳṭa noḳṭa ṣanma ḫāl-i ʿanberīnümdür
Didi ṣaf ṣaf siyeh-pūşān-ı ceyş-i mülk-i Çīnümdür

2 Ser-ā-pā sīnemi sūrāḫ sūrāḫ eyleyen ney veş
Ġamuñla laḥẓa laḥẓa āteş-i āh u enīnümdür

3 Amān at nāvek-i müjgānuñı tek sīneme yer yer
Dil ü cān ey kemān-ebrū saña ḳat ḳat rehīnümdür

4 Olup tīġ-i nigāhuñdan cebīnüm nīme nīme āh
Ṣanurlar şerḥa şerḥa yaralar çīn-i cebīnümdür

5 Görince böyle nev-ṭarḥı ḳopar āvāze-i hey hey
N'ola peh peh denilse Pertevā rengīn zemīnümdür

---

4 dehenānuñ AH: dehānuñ P, H, V
5 ne var P: n'ola H, V / pāye-i ḳaddüñ H, V: sāye-i ḳaddüñ P
8 göñlinde H, V: göñülde P
XCV P20a, H114b, V82a-b; Bu gazel P nüshasında mükerrer yazılmış.
2 āh u eninümdür P: āh-ı eninümdür H, V
3 müjgānuñı H: müjgānını P, V / yer yer P: bir bir H, V
4 nigāhuñdan H: nigāhumdan P, V
5 Pertevā P Nūriyā H, V

XCVI

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Ḫam-ı zülfin baña ‘arż eylemesün mercūdur
Bilürem ḫāṣiyetin siḥr idici cādūdur

2 Bir ḳıl ile yedilür leşger-i ḥayret-zedegān
Biñ ḳadar maḥmil-i taṣvīri çeken bir mūdur

3 Sāye-i servi dimişler ṭutalum cāy-ı neşāṭ
Yā niçün fāḫteler naġme-zen-i kūkūdur

4 Her seḥer sūzişüm ile iderem da‘vet-i keyf
Ġul-ġul-i āh-ı derūn ḳul-ḳul-i tenbākūdur

5 Ne ḳadar yirse ġam-ı ḫālini ġam-ḫ‘ārı yisün
Ki ṭa‘ām-ı ġamını hażma o pek tenẕūdur

6 Niçe itmez ruḫına degdigin īmā leb-i yār
Naḳş-i gül-būse ki gül-ġonçe-i şeftālūdur

7 Va‘d incāzını gāhīce iderken iḫtār
Āb-ı cū ṣanma bu rīzān olan āb-ı rūdur

8 Kim der-āġūş ider ol şūḫ levendi Pertev
Dem-be-dem ḫançer-i ḫūn-rīzi ki hem-pehlūdur

9 Bi’l-bedāhe bu ġazel himmet-i üstād iledür
N’ola elfāẕ u ma‘ānīsi disem dil-cūdur

10 Ḥażret-i Neş’et-i üstād-ı cihān ṣaġ olsun
Cümle şāgirdine himmetlu ‘ināyetludur

11 Bā-ḫuṣūṣ ‘abd-i kerem-dīdeleri ḥaḳḳında
Naẕar-ı luṭf-i kerīmāneleri nīkūdur

XCVI P20a-b, H93b, V69b
1 zülfin H, V: zülfüñ P // ḫāṣiyetin H, V: ḫāṣiyet P
2 ḳadar P, V: H- / maḥmil-i taṣviri H, V: maḥmil-i taṣvir P
3 naġme-zen-i kūkūdur H, V: naġme-zeni kūkūdur P
5 tenẕūdur P, V: تنزودر H
6 imā H, V: ammā P / leb-i yār P: leb-i yād H, V
11 luṭf-i kerimāneleri P, V: luṭf-i girān-māyeleri H

XCVII

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Egerçi bāde-i laʿlüñ ḫumārı pek çoḳdur
Yine bu böyle iken neş'e-dārı pek çoḳdur

2 Mesīre yerleri çoḳ şaydgāhdur Ġalaṭa
Ṭutulmaz āh ki ṭavşan-şikārı pek çoḳdur

3 Cefā-yı yārdan itmez şikāyet ammā dil
ʿĀceb nedür sebebi āh u zārı pek çoḳdur

4 İnanma devlet-i ḥüsnüñde ḳavl-i aġyāra
Efendi muḳbilüñ ʿālemde yārı pek çoḳdur

5 Meṣīl-i Pertev-i ḫoş-gūyı az Sitanbul'uñ
Egerçi şāʿir-i şöhret-şiʿārı pek çoḳdur

XCVIII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün

1 Enderūn-ı sīne anuñçün oñulmaz rīşdür
Her biri müjgānınuñ bir ḳan çıḳarmaz şīşdür

2 Birbirinden şehd-i leb zenbūr-ı ḫaṭ olmaz cüdā
Ḫande-i gül gülbe-şekker ḫārı ammā nīşdür

3 Sünbülüñ aḥvālini bilmem benefşecler hele
Fikr-i zülfüñle çemende serleri der-pīşdür

4 İstemem kām-āver olmaḳ böyle bed-fercāmdan
Kim zen-i dünyā-yı dūn fertūte bir bed-kīşdür

5 Şemʿ-i sūzān-ı Rufāʿī'ye muḥib pervāneler
Gülşenīler tekyesinde bülbülān dervīşdür

6 Perçemüñ gerçi müşevveş-ḫāṭır eyler Pertev'i
Anuñ içün ol daḫi pür-pīç ü pür-teşvīşdür

XCVII P20b, H94b, V70a
2 ṣaydgāhdur H, V: صيدگاهد P
5 Sitanbul'uñ H, V: آستانبويگ P
XCVIII P20b-21a, H94b-95a, V70b
1 oñulmaz H, V: اونولمز P
4 P, V: H -

7 Ḥażret-i Ḥaḳ ber-devām itsün Cenāb-ı Neş'et'i
ʿĀcizān u bī-kesān ḥaḳḳında ḫayr-endīşdür

XCIX

feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Rīş-i dildür ki uyutmaz işler
Yoḫsa dünyāda biter hep işler

2 Rişte-i ġamzeye uymaz zaḫmı ?
Tīr-i müjgānı derūna işler

3 Kārvān-ı ġam-ı ʿaşḳ-ı cānān
Kişver-i cāna gönülden işler

4 Bī-sütūn-ı ġamınuñ müzdūrı
İstemez ḥaḳḳını bī-müzd işler

5 Ḳalalı yārda dil ey Pertev
Bilemem ḥālini n'eyler n'işler

C

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün

1 Vażʿ-ı zāhid meşreb-i rindāneye bīgānedür
Ehl-i mescid sākin-i mey-ḫāneye bīgānedür

2 Sāḥil-i deryā-yı ʿışretdür leb-i sāġar baña
Bezm-i ʿaşḳuñda lebüm peymāneye bīgānedür

3 Āşinā-yı dīde-i maḫmūruñ oldum baḳmaduñ
Mest iken çeşmüñ niçün mestāneye bīgānedür

4 Ḳalb u ḳāleb cān u cānān birleşür gāhī velī
Gāhīce şeydā gönül cānāneye bīgānedür

5 ʿĀlem-i pīride reftār itme çün vaḳt-i şebāb
Cünbiş-i ṭıflānedür şeyḫāneye bīgānedür

XCIX P21a, H95a, V70b
2 Tir-i müjgānı P: Tīr-i müjgān H, V
4 müzdūrı H, V: مزدوری P

C P21a, H97b-98a, V82a-k
1 meşreb-i P, V: cünbiş-i H
3 Āşinā-yı dide-i P, V: Ben ḫarāb-dide-i H
5 H: P, V -

6 Üns ile yek-laḫt olurken birbiriyle iki yār
Ḥüsn-ülfet meslek-i ḫ ̆īşāneye bīgānedür

7 Meskeninde ḫāne-perver ḳayd ider ārāmı līk
Ġurbet-ülfet ḫāne vü kāşāneye bīgānedür

8 Ġaflet itmez ḫoş ḥavādiṯ güşı ile ehl-i dīd
Dīde-i bī-ḫ ̆ābumuz efsāneye bīgānedür

9 İntiẓār-i bī- niẓām-ı ḥāle verzişdür ʿabeş ?
Pīçiş-i zülf-i perīşān şāneye bīgānedür

10 Eylemez ser-mest-i nāzum terk-i āyīn-i edeb
Ṭavr-ı şūḫı ṭarz-ı güstaḫāneye bīgānedür

11 Meclisinde nāya dem-sāz eylemişken nālemi
Āh o cānum pāresi āyā niye bīgānedür

12 Rütbe-i üstādı her zā'ir kemāhī añlamaz
Nūr-ı mihr-i āsmān pervāneye bīgānedür

13 Pertev-i bī-rengde vardur ki bir rengīn edā
Āşināya āşinā bīgāneye bīgānedür

CI

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Ġam gelüp yār-ı ḳadīmüm gibi yārānlıḳ ider
Şevḳ-i bīgāne eger gelse de nā-dānlıḳ ider

2 Āh ol fitnegeri ben saña taʿrīf idemem
İtdi meftūn beni ḥālā yine fettānlıḳ ider

3 Cemʿ ider mülk-i dili almaġa ʿasker ḫaṭṭı
Perçemi devlet-i ḥüsninde perīşānlıḳ ider

---

6 H: P, V -
7 H: P, V -
8 H: P, V -
9 H: P, V -
10 H: P, V -
11 H: P, V -
12 H: P, V -
13 Pertev-i bi-rengde H, V: Pertevi bi-rengde P
CI P21a, H95a, V70b
1 yār-ı ḳadimüm gibi H: yār-ı ḳadim gibice P, V
3 ḥüsninde H: ḥüsnüñde P, V

4 Ruḳebādan baş alınmazdı biraz olduḳ emīn
Şekerīn-laʿl-i lebe ḫaṭṭı meges-rānlıḳ ider

5 Kişver-i ḥüsne hücūm itmeye mi leşger-i ḫaṭ
Bunda bir mūr begüm gāhī Süleymānlıḳ ider

6 Feyż-yāb-ı süḫan-i Ḥażret-i Neş'et olalı
Şimdi Pertev daḫi ḥaddince süḫan-dānlıḳ ider

CII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün

1 Zūr-mend iflās ile şanma tüvānger söyleşür ?
Pehlevān şaḫṣ-ı faḳīr ile ḳalender söyleşür

2 Söz bir itdükde iki çeşmān-ı gūyā-yı kebūd
Birbiriyle şan iki ṭūṭī-i aḫḍar söyleşür

3 Lü'lü'-i dendānını anduḳça laʿl-i lebleri
Gūyiyā cevher-fürūşāndur ki gevher söyleşür

4 Ḥīn-i vuṣlat cāme āsā cism ü ten bīgānedür
Her ḳaçan rūḥumla ol rūḥ-ı muṣavver söyleşür

5 Sīnesin itdükde Pertev tīr-i müjgāna siper
Dīde-i efsūnger ile baḫṣ-i dīger söyleşür

6 Pey-rev oldumsa ne var vādī-i Mīr ʿĀmir'e
Birbiriyle ʿādet olmışdur süḫanver söyleşür

CIII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün

1 Güllerüñ zībālıġı var rūy-ı zībālar ḳadar
Bülbülüñ feryādı var ʿuşşāḳ-ı rüsvālar ḳadar

2 Bu bahār ezhārı itdi ʿayn-ı ḥüsn-i rūy-ı yār
Muʿteberdür şimdi nergis çeşm-i şehlālar ḳadar

3 Sāḥil-i baḥr-i leṭāfet oldı gūyā bāġlar
Cūş-ı şeb-nemden ṭarāvet buldı deryālar ḳadar

CII P21b, H95b, V70b-71a
2 aḫḍar V: احضر P, H
4 cism ü ten H, V: cism veş P
CIII P21b, H97a, V71b-72a

4 Mezraʿ-ı āmāle ey ʿāşıḳ nemā virdi bu dem
Vaʿd-i kemmūn-ı ekābir vaʿd-i ferdālar ḳadar

5 Sebze-i şaḥrā gedānuñ şimdi sebz iḫrāmıdur
İdemez dünyāda ẕevḳ aʿlālar ednālar ḳadar

6 Ṣıḥḥat-i üstād ile Pertev fe-ḥamden şümme ḥamd
Gül gibi ḫandān u şādānem ki dünyālar ḳadar

CIV

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Raḳībüñ ʿarż-ı ḥāle ictisārı var benüm yoḳdur
Anuñ her dürlü ʿarż-ı iftiḳārı var benüm yoḳdur

2 Ne dervīşem ne bay u ne gedāyem ben bu ʿālemde
Cihānda her-kesüñ bir güne kārı var benüm yoḳdur

3 Dil-i zārumda bu farṭ-ı maḥabbet ıżṭırārīdür
Güzel sevmekde ḫalḳuñ iḫtiyārı var benüm yoḳdur

4 Mübāhāt eyleyüp maḥv-i vücūd itmekde pervāne
Dimiş baḳ Ḳays u Ferḥād'uñ mezārı var benüm yoḳdur

5 Şarāb-āşām-ı ʿaşḳuñ rinde uymaz keyfi kim anuñ
Serinde neş'e-i meyden ḫumārı var benüm yoḳdur

6 Disün bu mıṣraʿ ın gördükde şiʿrüm reşk idüp Şervet
Anuñ pertev-fürūz-ı iştihārı var benüm yoḳdur

7 Cenāb-ı Neş'et'üñ feyżiyle buldı gün gibi şöhret
Ki Pertev almaġa anuñ medārı var benüm yoḳdur

CV

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Ne ṭalebkārī-i dünyāda ne uḳbāda arar
Arayanlar bizi bir künc-i sitiġnāda arar

---

4 Vaʿd-i kemmūn-ı V: Vaʿde-i kemmūn P, H
CIV P22a, H96b, V71b
4 maḥv-ı vücūd itmekde H: pür-sūz-ı ʿaşḳ olmaḳda pervāne P, V
6 mıṣraʿ ın H, V: mıṣraʿ ı P / reşk idüp Şervet H, V: reşk ile ḥāsıd P
CV P22a, H96b-97a, V71b

2 Bir zamān Ḳays-ı dil olmışdı anuñ Mecnūn'ı
Beni ol Leylīveşüm yine o sevdāda arar

3 Bir luġaz görmek ile ẕikr-i dehānuñda göñül
Lebinüñ nāmını her beyt-i muʿammāda arar

4 İşidüp ṭıbdaki ḫāṣiyyet-i eftīmūnı
Ṣūfīnüñ ḥumḳına baḳ baḳla-ı ḥamḳāda arar ?

5 Ḫūbına mā'il olan kişver-i naẓmuñ Pertev
Şāhid-i şiʿr-i teri işte bu sīmāda arar

CVI

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 O şūḫ gāhī ki nūş-ı şarāb içün ḳurılur
O sāʿat ʿāşıḳ-ı zāra ʿitāb içün ḳurılur

2 Başarsa seyl-i sirişküm eger ser-i kūyuñ
Ne püller anda iyāb u ẕehāb içün ḳurılur

3 Dükān-ı maʿrifetüñ ʿankebūtī perdelerin
Tehī mi ṣanduñ o ṣayd-ı ẕübāb içün ḳurılur

4 Cevāmiʿ içre olan iʿtikāflar şimdi
Namāz vaḳti ḥużūr ile ḫ̆āb içün ḳurılur

5 Felekde her gice sāʿat gibice ey Pertev
Kenāra almaġa bir āftāb içün ḳurılur

CVII

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Dime kim ṣuç yalıñız ġamze-i ḫūn-ḫ̆ārda var
Dil-i efgārda var ḫançer-i āzārda var

2 Pād-zehr-i sem-i hicrān bilürem ḳanġısıdur
Diseler mārda var kākül-i dil-dārda var

---

3 ẕikr-i dehānuñda P, V: ẕikr-i dehānında H
CVI P22a, 96a-b, V72a
3 ʿankebūti P: ʿankebūt H, V / perdelerin H, V: perdelerüñ P
CVII P22b, H97a, V70a-k
1 Dime kim ṣuç yalıñız H: Yalıñız ṣuç dime kim P, V
2 ḳanġısıdur H, V: ḳanḳısıdur P

3 Diyemem sünbül-i firdevs-i ʿiẕāruñdaki bū
Gül-i gülzārda var nāfe-i Tātār'da var

4 Göç dil-i zāra senüñ yoḫsa yerüñ ey ġonçe ?
Ravża-i yārda var güşe-i destārda var

5 Nevk-i ḫāmemdeki teʾsīr-i fiġān ey Pertev
ʿĀşıḳ-ı zārda var nāle-i bīmārda var

CVIII

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Gerçi her bir güzele geydicegi şey yaraşur
Şāhed-i ḥüsne velī cāme-i zülf ey yaraşur

2 Lafẓ-ı mühmel söz içinde yaraşıḳsuz ise de
Ṭoġrısı birbiri yanınca ney ü mey yaraşur

3 Bir yire geldigi dem bāde-keşān-ı ḥasret
Öyle meclisde ṭolu içme pey-ā-pey yaraşur

4 Dilde bir taḫtgeh-i Mışr-ı maḥabbet var kim
Bir senüñ gibi o taḫt üzre şehā Key yaraşur

5 ʿArż-ı ḥālümdeki şükr içre şikāyet maṭvī
Böyle ṭūmāra açılmaḳdan ise ṭay yaraşur

6 Hey begüm hey dimedi medḥüñ oḳurken Pertev
Her ser-āġāzda ḫ̆ānendeye hey hey yaraşur

CIX

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Naẓarum şimdi de bir āyine-ber berberedür
O ise her-kes ile rūy-be-rūy ber-beredür

2 Nev-ber-i cānumı alduñ şemer-i būseñi vir
Yā ne var boş degül ey tāze-fidān bir beredür

---

4 Ravża-i yārda P: Kākül-i yārda H; V -
5 ʿĀşıḳ-ı zārda H,V: عاشق زاده P

CVIII P22b, H97a-b, V72a
2 yaraşıḳsuz ise de H: yaraşıḳsuzsa daḫi P, V // Ṭoġrısı birbiri yanınca P: Birbirine uyar ṭoġrısı H, V
CIX P22b, H97b, V72a-b
1 rūy-be-rūy P: rūy-be rū H, V
2 şemer-i H, V: şemere P

3 Nā-sezālarla mı aḫşamlamış ol bedr-i münīr
Gerden ü ġabġab u ruḫsār u leb ü ber-beredür

4 Çihre vü cism-i nizārı dil-i bī-çāremüzüñ
Seng-i hecr ile figār ideli dil-ber beredür

5 Bir perī çün şıla-ı raḥme gider mülketine
Pertev'üñ ʿaẓmi daḫi memleket-i Berber'edür

CX

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ne bu vaż'-ı teġāfül-güne ile ol bilişcikler
Sitem vādīlerinden semt-i vaṣlı gösterişcikler

2 Senüñ maḥcūb-ı rūy-ı tābnāküñ olmasa ġonçe
Nedür bu sürḫī-i şerm ü ḥayā ol terleyişcikler

3 ʿİnān-ı iḫtiyārum almaḳ ister dest-i ṣabrumdan
Dem-ā-dem esb-i nāza ol binişcikler inişcikler

4 Fidā-yı ʿāşıḳ-ı nālān ḳurbān oldıġum meşreb
Velīkin öldüren aġyār ile bezme gülişcikler

5 Ṣaf-ı ʿāşıḳda eyler imtiyāz-ı Pertev'i īmā
İşāret eyleyüp aġyāra ġamzeñ gösterişcikler

CXI

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Meh yüzüñ āyine-i mihr-i dıraḫşān mıdur
Mihr ü meh yoḫsa o āyīneye ḥayrān mıdur

2 Görmedin yārı uçar mürġ-i ḫayāli gözde
ʿAcabā vuṣlatı Sīmürġ-i Süleymān mıdur

3 Nūr-ı īmān ruḫuñ üzre siyeh zülfüñ mi
Bezm-i gülşende yaḫud Gebr ü Müselmān mıdur

---

4 Çihre H, V: Çihr P / dil-i bi-çāremüzüñ H, V: dil-i bi-çāremüz P
CX P23a, H98a, V72b
4 öldüren H, V: öldiren P
5 Pertev'i P, H: ʿāşıḳı V
CXI P23a, H112a, V82a

4 Dürc-i yāḳūtda dür-dāne-i manẓūme midür
Yoḫsa ol ḥoḳḳa-dehende leb ü dendān mıdur

5 Zehr-i ḳahruñ dil-i mesmūmuma tiryāḳ-āver
Derdüñ āyā ki baña müjde-i dermān mıdur

6 Sūzişüm olsa füzūn giryem olur şad çendān
Bün-i tennūr-ı derūn menbaʿ-ı ṭūfān mıdur

7 Çeşm-i fettān-ı cevānānı uyutdı nigehüñ
ʿAṣr-ı çeşmüñde senüñ fitne der-enbān mıdur

8 Çıḳsa cān ẓannum o Pertev yine çıḳmaz cānān
Cān içinde ʿacabā gizlice bir cān mıdur

9 İtsün ʿİzzet Beg'i Allāh ḫıdīv-i ʿālem
Ben aña yalñız efendim dime bir şān mıdur

CXII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Āh-ı serdümden ʿalev-ḫīz olsa ger ḳalbümde nār
Dir gören ẓāhir şitā eyyāmıdur kānūn yanar

2 Münʿakisdür āteşīn-ruḫsār-ı sāḳī sāġara
N'eyleyem zemzemler ammā āb ile āteş şunar

3 Yıldızı düşkünleri tebʿīd içün kūyından āh
Pāsbāndur pīr-i çerḫ ü meh de destinde fenār

4 Hep nişān-ı āteş-i dāg-ı derūnın ʿarż ider
Ḳanda kim bāzū-yı ʿuryānın dırāz eyler çenār

5 Sebzezār-ı kevşeri sūzān iden ḫaṭṭ-ı lebe
Cedvel-i ḫaḍrā ile āb-ı Ḫızır çizmez kenār

6 Teşnedür ḫūn-ı dile ol ġamze-i ḫūn-ḫᵛāre līk
Bu dil-i ḫūn-geşte vü sūzānumı görse ḳanar

---

4 dür-dāne-i H, V: dür-dāne vü P
7 der-enbān mıdur H, V: der-imān mıdur H
8 Çıḳsa cān P, V: Çıḳsa da H
9 P, V: H-
CXII P23a-b, H98a-b, M3b, V72b
3 M, V: P, H -; kūyından V: kūyuñdan M
4 dāġ-ı derūnın M, H, V: dāġ-ı derūnuñ P
5 V'de kenarda; Ḫızır P: Ḫızır H, V / çizmez M: çizsün P, H, V
6 V'de kenarda ; ḫūn-ḫᵛāre H, M, V: ḫūn-ḫᵛār P

7 Ben şeb-i vuṣlat saña yansam yaḳılsam itme ʿayb
Çünki sönmez tā-seḥer ʿīd olsa ḳandīl-i menār

8 Sūmenāt'uñ āteş-i ġayret ider maḥv āteşin
Pertev-i īmānum ey Pertev görüp par par yanar

CXIII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Yine senden saña ey şāh-ı ḫūbānum şikāyet var
Seni çoḳ sevdigümçün bende de gerçi ḳabāḥat var

2 Yıḳılmaz zūr-ı seyl-i bāde vü cūş-ı sirişkümden
Binā-yı muḥkem-i vuṣlatda ol rütbe metānet var

3 Virür ḥabb-ı taḥammül şerbet-i ṣabr u sükūn yoḫsa
Dimez ḥikmet-şināsān ḫaste-i ʿaşḳa ifāḳat var

4 Begüm senden cüdā hiç ṣorma ḥāl-i nābe-sāmānum
Gözümde eşk-i ḫūnīn ü lebümde āh-ı ḥasret var

5 O ʿāşıḳ kim ola başında sevdā-yı ser-i zülfüñ
Serinde sāye-i ẓıll-ı hümā-yı ʿizz ü devlet var

6 Gül-i her-dem-bahār-ı şevḳi görmez hiç ḫazān Pertev
Hevāsında cünūn iḳlīminüñ bir başḳa ḥālet var

CXIV

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Şu revzende amān bir Leylī ṣaçlı māh-ṭalʿat var
Güneş ruḫsāreli bir mihr-i raḫşān-ı ṣabāḥat var

2 Olur ġayret-dih-i kālā-yı zībā-yı şeb-i meh-tāb
Muṭallā āsmānī cāmeli bir şūḫ-āfet var

---

7 itme P: ḳılma H, V
8 Sūmenāt'uñ H, M, V: Sūmenāt'ın P /maḥv āteşin H, M, V: maḥv āteşüñ P // Pertev-i imānum H, M, V: Pertevā imānum P
CXIII P23b, H98b, V72b
2 zūr-ı seyl-i bāde P: seyl-i zūr-ı bāde H, V / cūş-ı sirişkümden H, V: seyl-i sirişkümden P // vuṣlatda P: vaṣlında H; vaṣluñda V
5 ola başında sevdā-yı ser-i zülfüñ H, V: serinde ola rüsvāy-i ser-i zülfüñ P //Serinde H, V:Başında P
6 görmez H, V: itmez P // başḳa P, H: özge V
CXIV P23b, H98b, V72b-73a
2 Muṭallā D: مطلا P, H, V / şūḫ-āfet H, V: şūḫ-ṭalʿat P

3 İrem'den mi ḫırāmuñ ey benüm ṭāvūs-ı firdevsüm
Ki zīrā hey'etüñde bir yeñi çıḳma ḳıyāfet var

4 Leẕīẕ ü āb-dār ayva vü şeftālūsı da ammā
Turuncında bu baġuñ sükker āsā bir ḥalāvet var

5 Gülistān-ı dilüm ḫālī hemān Pertev derūnında
O nergis-çeşm o gül-ruḫ ol semen-ber serv-ḳāmet var

CXV

mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

1 Āhū-yı Çīn'i dīdelerüñ ıżṭırāba ḳor
Āşūb u fitneyi nigehüñ pīç ü tāba ḳor

2 Reşk-i tebessümüñ gül-i ḫandānı ṣoldurur
Reng-i ruḫuñ da ġonçeyi şerm ü ḥicāba ḳor

3 Ḳan dökmeden ne dem ki çeker dest ġamzeler
Gūyā ki tīġ-i ġamġamı Rüstem ḳırāba ḳor

4 Reşk-āver olsa rengi ne var ḫūn-ı dillere
Ḫūn-āb-ı eşkümi ṣu yirine ḫıżāba ḳor

5 Pertev nedīm-i bezmi ider mest naġmesi
Muṭrib ki ḥarf-ı rāzumı güş-ı rebāba ḳor

CXVI

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Raḳībān ġamz idüp ol şāha kim 'aşḳum ṭuyurmışlar
Ser-āmed bir belā-keş 'āşıḳumdur ol buyurmışlar

2 Mu'abbir-beççenüñ kūyında görmiş kendüsin zāhid
İṣābet eyleyüp rü'yā-yı vaṣlın hecre yormışlar

---

3 hey'etüñde H, V: hey'etinde P / çıḳma H: çıḳdı P, V
4 sükker āsā P: şekker āsā H, V
5 Gülistān-ı dilüm H, V: Gülistānı dilüm P // o gül-ruḫ H, V: gül-ruḫ P
CXV P23b-24a, H99a, V73a
1 ıżṭırāba H, V: ışṭırāba P // Āşūb u fitneyi H: Āşūb fitneyi P, V
2 Reng-i ruḫuñ da H, V: Reng-i ruḫın da P
3 ġamzeler H, V: ġamzesi P
4 eşkümi H, V: eşkimi P
5 ider H,V: ايد P
CXVI P24a, H99a, V73a
1 idüp H, V: içün P
2 Mu'abbir-beççenüñ P: Mu'abbir-zādenüñ H, V / kendüsin P: kendüyi H, V

3 Naʿīm-i ḫ̆ān-ı vaṣla sürmemişler sīr-çeşmān el
Neẓāreyle uzaḳdan dīde-i cānı ṭoyurmışlar

4 Teġāfül tābe-key ḫaṭ başmış işte mihr-i ruḫsārı
Ġurūb itmiş güneş ol māhveş ḥālā uyurmışlar

5 Egerçi olmamışlar vāṣıl ammā n'eyleyem Pertev
Raḳīb-i seg-nefesler ol ġazālüm ḫaylī yormışlar

CXVII

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Hediyye ʿāṣıḳ-ı zāra sitem maḳūlesidür
Gelen ʿiyāde-i bīmāra ġam maḳūlesidür

2 Ben iftiḫār iderem töhmet itmemekle ʿabeş
Senüñse muʿteberüñ müttehem maḳūlesidür

3 Egerçi jāle-i gülzār-ı yār olur nem-i eşk
Sirişk-i dīde-i zārumsa yem maḳūlesidür

4 Tehī yire şuʿarā ṭayy ider niçe mażmūn
Vücūd-ı sırr-ı dehānuñ ʿadem maḳūlesidür

5 Şikār olur diyerek düşme ḳayda ey Pertev
Ol āhū-yı ḥarem-i muḥterem maḳūlesidür

CXVIII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Bī-niḳāb u bā-niḳāb ʿarż-ı cemāl eylerdi yār
Geh hilāli bedr ü geh bedri hilāl eylerdi yār

2 Geh teġāfül geh tecāhül geh cefā gāhī ʿitāb
İtdigi cevri gehī benden suʾāl eylerdi yār

3 Gāh güstāḫāne ḥarf-endāz-ı vaṣl olduḳça ben
Dest-i nāzın perde-i ruḫsār-ı āl eylerdi yār

---

3 sürmemişler H, V: şunmamışlar P // cānı H, V: P -
5 olmamışlar H,V: olmamışdur P // ġazālüm H: ġazāli P, V
CXVII P24a, H99a, V73a
2 muʿteberüñ H, V: متعبرك P
4 yire H, V: yer P
CXVIII P24a-b, H99b, V73b
1 hilāli H, V: hilāl P

4 Gāh teşvīḳ-i viṣāl ü gāh tenbīh-i firāḳ
Geh ferāġ-ı ʿaşḳ ile emr-i muḥāl eylerdi yār

5 Gelmez idüm geh vefā mānend-i Pertev yādına
Geh benümçün ġayr ile ceng ü cidāl eylerdi yār

CXIX

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 O māhuñ ḫāli meh-tāb-ı ruḫ-ı ḫūbāna nāz eyler
Semāda encüm-i raḫşān meh-i tābāna nāz eyler

2 İderse nāzenīnüm ʿāşıḳ-ı ḥayrāna nāz eyler
Gül-i ḫandānı bāġuñ bülbül-i nālāna nāz eyler

3 Ḥaḳāretle baḳup bī-çāregānı terk idüp geçme
Gedālar yoḳluḳ ile gāh olur sulṭāna nāz eyler

4 Çemen zümrüd piyāle laʿl bārān lü'lü'-i şehvār
Bu gün baḳ rind-i mey şāhenşeh-i devrāna nāz eyler

5 Kemāl-i ʿaşḳdur iẓhār iden māhiyyet-i ḥüsni
Bu yüzden ʿāşıḳ-ı āşüfte-ser cānāna nāz eyler

6 Gehī yaş dökmez ammā dīde-i ġam-dīdeden gāhī
Sirişk-i çeşm-i giryān cūşiş-i bārāna nāz eyler

7 Düşermiş gāh maʿşūḳa gehī ʿuşşāka istiġnā
Seḥerde şemʿ gördüm kim aña pervāne nāz eyler

8 Niyāzum iltifātuñ rütbedür ey nāz-meşreb kim
Bu ẕerre ceẕbe-i mihr-i felek-ʿunvāna nāz eyler

9 Felek-meşreblige ḫ̆āhişle bir müstaġnī olmış kim
O meh-rū mihr ü māh u encüm-i raḫşāna nāz eyler

10 Taʿalluḳ ḳatʿınuñ āsāyişi inkār olınmaz kim
ʿİmāretgāha cūş-ı seylde vīrāne nāz eyler

CXIX P24b, H113b-114a, V82b-83a; Ġazel-i Müşterek H; Müşterek V
4 laʿl bārān H, V: laʿl yārān P
5 H, V'de 6. beyit.
6 H, V'de 5. beyit.
7 şemʿ P: şemʿi H, V

11 Olup Pertev gibi ʿİzzet de fikr-i yār ile ḫāmūş
Ṭabīʿat istimāʿ-ı soḥbet-i yārāna nāz eyler

12 Cenāb-ı Neş'et'üñ kemter gedāsı bāb-ı luṭfında
Bulup feyż-i ḥaḳīkat ḫusrev ü ḫāḳāna nāz eyler

CXX

feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Mūy-ı zülfüñ ʿaceb belince midür
İncelikde daḫi bel ince midür

2 Ḥaddeden geçme incecik beller
Ṣırma ol kākülüñ telince midür

3 Mū-miyānuñ mı ince mūyuñ mı
Dikḳati yan-be-yan gelince midür

4 Kim ṭuyar fikrümi miyānuñda
İnce fikrüm ḳadar il ince midür

5 Tār-ı zülfe muvāṣalat Pertev
Yel gibi rūz u şeb yelince midür

CXXI

feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Nāzeninüm ki nāza nāz eyler
O dem ʿāşıḳ niyāza nāz eyler

2 Hep begüm nāzı sen mi itmelisin
Gāh Maḥmūd Eyāz'a nāz eyler

3 Olalı ḳıble ṭāḳ-ı ebrūsı
Semti semt-i Ḥicāz'a nāz eyler

4 Öyle bir ḫod-perest kāfir kim
Büte baḳmaz namāza nāz eyler

---

12 ḫusrev ü ḫāḳāna H: ḫusrev ḫāḳāna P, V
CXX P24b, H113b, V83a
3 mūyuñ mı H, V: مویکنمی P
4 il H, V: بیل P
5 zülfe P, V: zülf H // Yel gibi rūz u şeb H, V: Bel gibi rūz-şeb P / yelince midür H, V: belince midür P
CXXI P25a, H114a, V83a

5 Feyż-i taḥḳīḳi buldı ʿİzzet-i zār
Pertev āsā mecāza nāz eyler

CXXII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Vaṣf-ı ruḫuñda ṭabʿ-ı ḳavī bī-mecāl olur
Baḥṣ-i ḫaṭuñda söz çoġalur ḳīl ü ḳāl olur

2 Āmed-şüd-i ḫalāyıḳ ile baḳsañ ey göñül
Rūy-ı zemīn perde-i ẓıll-i ḫayāl olur

3 Yaz çekdigüñ cefāları ḳıl bir kitāb-ı ʿaşḳ
ʿUşşāḳ-ı zāra bir gün ola ḥasb-i ḥāl olur

4 Pek de ḳaçınma öyle sevilmekden ey perī
Ehl-i kemāle yār olan ehl-i kemāl olur

5 Pertev hemīşe ḫāneñe ġam-ḫānedür dime
Gāhīce anda yār ile bezm-i viṣāl olur

CXXIII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Göñlüm ḫayāl-i dil-bere mesken degül midür
Çeşmüm o cāy-ı dil-keşe revzen degül midür

2 Āġūş-ı teng-i vuṣlata gelmez çün ol perī
Nūr-ı müşaḫḫaṣ oldıġı rūşen degül midür

3 Bir ṭutma yār-ı ṣādıḳuñı bī-vefā ile
Her-cāyīdür sürūr ġam evden degül midür

4 Bīgāne-i şinā yine ʿummāna ṭalmada
Erbāb-ı ʿaşḳ ʿaḳlına yelken degül midür

5 Cevr ü cefā-yı yār-ı sitemkār Pertevā
Luṭf-i sipihr-i dūndan ehven degül midür

CXXII P25a, H100a, V73b; Ġazel-i Müşterek H; Müşterek V
1 Vaṣf-ı ruḫuñda P: Vaṣf-ı lebüñde H, V
3 çekdigüñ P: çekdigin H. V
CXXIII P25a, H100a, V73b-74a
3 yār-ı ṣādıḳuñı H, V: yār-ı ṣādıḳını P
4 Bigāne-i şinā H, V: Bigāne āşinā P
5 Cevr ü cefā H, V: Cevr cefā P // Luṭf-i sipihr H, V: Luṭf ü sipihr P

CXXIV

mef ʿūlü fāʿ ilātü mefāʿ īlü fāʿ ilün

1 Ol reşk-i ḥūr ḥüsn ü edāda meleklenür
Meşrebde n'eyleyem felek āsā döneklenür

2 Taʿ līm-i fenn-i ʿaşḳ ider ʿuşşāḳına gehī
Gāhīce de o merdüm-i çeşmüm bebeklenür

3 Ol ġonçe-i ḥayā olur āzürde-i nigāh
Gül-berg-i rūyı tāze vü terdür beneklenür

4 Eyler ḫarāb ṣırça-serāy-ı dilüm keder
Seng-i sitemle kāse-i ʿömrüm direklenür

5 Fürḳat şebinde Pertev o meh-rūydan cüdā
Āh eylesem şerāre-i ʿaşḳum fişeklenür

CXXV

mefāʿ īlün mefāʿ īlün mefāʿ īlün mefāʿ īlün

1 Gözüñde eşk-i fürḳat lebde āh-ı ḥasretüñ yoḳdur
Ġam-ülfet olduñ ʿāşıḳ şimdi eski ḥāletüñ yoḳdur

2 Cihān mesrūr-ı luṭfuñ olmasıyçün ʿazm ü cezm itdük
Beni vaṣluñla şādān itmege hiç niyyetüñ yoḳdur

3 Olur meşhūr-ı ʿālem dil-rübālar bī-vefālıḳla
Senüñ ey pür-cefā ẓāhirde öyle şöhretüñ yoḳdur

4 Olur senden muḳaddem āh-ı ḥasret vāṣıl-ı dildār
Senüñ bildüm ki ey seyl-i sirişküm ġayretüñ yoḳdur

5 Belā-yı ʿaşka düşdüñ ey göñül pek nā-tüvān ḳalduñ
Çü Pertev düşmege pāyına yāruñ ḳudretüñ yoḳdur

CXXIV P25b, H100a-b, V74a
1 ḥüsn ü edāda H: ḥüsn edāda P; ḥüsn ü bahāda V
CXXV P 25b, H100b, V74a
2 olmasıyçün H, V: اولمسيچو P / ʿazm ü cezm H, V: ʿazm cezm P
5 düşdüñ P: düş olduñ H, V

CXXVI

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

1 Hem nigāhı hem ebruvānı urur
Beni hem tīri hem kemānı urur

2 Dāġ-ı dil tīrinüñ nişāngāhı
Her kez atduḳça ol nişānı urur

3 Bāz-ı ‘anḳā-şikār iken ġamzeñ
Gāh olur ṣayd-ı nā-tüvānı urur

4 Ḫançeri daḫi ġamzesi gibidür
Zaḫmı ammā ki bu nihānı urur

5 Nigeh-i kīne-ḫ‘āh u ‘arbede-cū
Berḳdür ṣanki kişt-i cānı urur

6 Ḫaṭ-ı kāfir bahār-ı ḥüsnüñ āh
Rūyına sīlī-i ḫazānı urur

7 Görse pervānenüñ gül-i şem‘in
Āteşe bülbül āşiyānı urur

8 Aḳın eylerse ġamze-i Tātār
Kişver-i dil degül cihānı urur

9 Pertevā matla‘-ı Nedīm henüz
Na‘re-i ‘aşḳ-ı cān-sitānı urur

CXXVII

mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün

1 Servüm egerçi servler içre güzīdedür
Ancaḳ biraz da ser-keş ü dāmen-keşīdedür

CXXVI P25b, H99b, V73b
4 daḫi ġamzesi H, V: dāġ-ı ġamzesi P
5 kine-ḫ‘āh u ‘arbede-cū H: kine-ḫ‘āh ‘arbede-cū P, V
8 eylerse H, V: iderse P
9 Pertevā maṭla‘-ı Nedim henūz P: Bu ġazelde çü ḳahramān Pertev H, V
CXXVII P26a, H112a-b, V83a-b
1 dāmen-keşidedür P, V: hem-ser-keşidedür H

2 Ṣayyāda terk-i vaḥşet ider dām unutdurur
Āhū-berem egerçi ġazāl-i remīdedür

3 Evvel-bahār-ı ḥüsni midür ol ḫaṭ-āverüñ
Sünbülleri benefşeleri nev-demīdedür

4 Görmez cihānı gözlerüm ol māhı görmesem
Zīrā ki mihr-i rūyı anuñ nūr-ı dīdedür

5 Zaḫm-ı nihānı dil ne ḳadar ẓāhir itmese
Ḫūn-ı derūn ser-i müjelerden çekīdedür

6 Himmet-cenāḥ olup yine pervāza başladı
Pertev egerçi mürġ-i dilüm per-bürīdedür

7 Ṭabʿ-ı bülend-i Ḥażret-i ʿİzzet şu rütbe kim
Her beyti bir ġazel ġazeli bir ḳaṣīdedür

CXXVIII

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Kim ki ümniyye-i manşıb ile evrād oḳur
Nā'il-i kām olıcaḳ defter-i īrād oḳur

2 Bir iki gün idügin şeş-der-i dehrüñ ʿömri
Yek dü dirken saña bāzīger-i nerrād oḳur

3 Ḥasb-i ḥāl itmiş o maʿşūḳa-i ʿāşıḳ-meşreb
Ḳıṣṣa-i Ḫusrev ü Şīrīn ile Ferhād oḳur

4 İtdi çoḳ ʿāşıḳ-ı nā-kāmı helāk ammā kim
Rūḥını gāhīce ḫayr ile idüp yād oḳur

5 Niçe mürşid geçinen ẓāt-ı şerīf ey Pertev
Ders-i ʿirfānda daḫi Tuḥfetü'l-İrşād oḳur

---

7 P, V: H -
CXXVIII P 26a, H112a, V81b-82a
2 bāziger-i H, V: بازیکر P
3 Ḫusrev u Şirin D: Ḫusrev Şirin P, H, V

CXXIX

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Sende kim vardur o reftār cihānda bir olur
Hem o güftār-ı şeker-bār cihānda bir olur

2 Cān virüp būs-ı revān-baḫşuñı alsam cānā
Böyle pür-fā’ide bāzār-ı cihānda bir olur

3 Ẓulm ü ġadruñla Hülāgū’yı helāk eylersin
Sen gibi ẓālim ü ġaddār cihānda bir olur

4 Sāḥir-i zülfüñ ider siḥr ile cādūları bend
Öyle efsūnger ü seḥḥār cihānda bir olur

5 Ne ḳadar gizler isem rāzum idersin ifşā
Sen gibi kāşif-i esrār cihānda bir olur

6 Didiler Pertev içün ḥaml-i ḫafīfin göricek
Öyle derviş-i sebük-bār cihānda bir olur

7 Ḥażret-i ʿİzzet’üñ eşʿārına taḳlīd olmaz
Öyle bir muʿcize-āsār cihānda bir olur

CXXX

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 N’ola dirsem şehā ẓulm ü sitemle şöhretüñ yoḳdur
Ya ben bilmez miyim üftādeñe kem niyyetüñ yoḳdur

2 Niçün ey dürr-i eşküm rīg-i deryā-yı muḥīṭ olduñ
Anuñçün dergeh-i cānānda ḳadr u ḳıymetüñ yoḳdur

3 Bu leble bu tebessüm ey gül-i ḫandān ki var sende
Benüm gibi hezārān bulmaġa hīç minnetüñ yoḳdur

4 Ne ḳanlar nūş idüp ġamlar yidüm eyyām-ı ḥüsnüñde
Dimem ey bī-vefā kim ḥaḳḳ-ı nān u niʿmetüñ yoḳdur

CXXIX P26b, H112b, V83b
1 Hem o güftār H, V: Hem güftār P
6 ḥaml-i ḫafīfin H, V: ḥaml-i ḥafīfüñ P
7 P, V: H -; muʿcize-āṣār V: muʿciz-āṣār P
CXXX P 26b, H100b, V74a
1 üftādeñe H, V: üftādene P
3 Bu leble H, V: Bu leyle P // hezārān P: hezārın H; hezāruñ V
4 eyyām-ı ḥüsnüñde H, V: eyyām-ı ḥüsninde P

5 Cefākār ol sitemkār ol da tek terk itme ġam-ḫˇāruñ
Benümle ey vefā-düşmen senüñ az ülfetüñ yoḳdur

6 Hünerle gün gibi meşhūr olursañ da yine Pertev
O meh-rūnuñ yanında ẕerrece māhiyyetüñ yoḳdur

CXXXI

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Ruḫlaruñ ḫuld-i berīn laʿl-i lebüñ kevṯerdür
Dergehüñ cāna muḫalled ḳalacaḳ bir yerdür

2 Āh-ı serdüm nice teʾṯīr ider ey şūḫ saña
Dil-i zār āteş-i ʿaşḳuñ ile pür-micmerdür

3 Dergehüñde ne olur biz daḫi bir gün görsek
Ṭalʿat-i mihr-i cemālüñle derüñ ḫāverdür

4 Virmişidüñ baña ey sāḳī ṭolu bir sāġar
Beni bu ḥāle ḳoyup mest iden ol sāġerdür

5 Ḫāˇba varsañ daḫi neẓẓāre ne mümkin saña āh
Dūr-bāşa müjeñüñ her biri dal ḫançerdür

6 Ya kanı şīve-i reftār u ḫırāmuñ anda
Ṭutalum serv-i çemen ḳaddüñ ile hem-serdür

7 Çeşm ü ebrūsına laʿl ü femine söz yoḳdur
Levn-i rūyı şu ḳadar var ki biraz esmerdür

8 Ḫaṭ-ı püşt-i leb ile başdı ḳadem ġayba velī
Daḫi ol ḫāl żamīrümde benüm mużmerdür

9 Ṭarḥına bu ġazelüñ bāʿiṯ olan ey Pertev
Ḥażret-i Kānī-i üstād-ı süḫan-perverdür

---

6 olursañ da D: اولورسنده P, H, V

CXXXI P26b, H100b-101a, V74b

1 bir yerdür H, V: yerlerdür P

5 varsañ H, V: وارسن P // müjeñüñ D: مژه نك P, H, V

6 şive-i reftār H, V: şive vü reftār P

9 bu ġazelüñ bāʾiṯ olan P: bāʾiṯ olan bu ġazelüñ H, V

CXXXII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ġırrelenme ḫüsnüñe meh-peykerüñ parlar geçer
Māh-tābum tābiş-i pür-ülkerüñ parlar geçer

2 Revnaḳ-ı meh-tāb-ı iḳbāli ṣanurken dā'imī
Şuʿle-i kettān āsā aḫterüñ parlar geçer

3 Daʿvet-i keyf-i seḥer ḳaṣduñsa iç cām-ı ṭolu ?
Yoḫsa keyfi telli ḥabb-ı ʿanberüñ parlar geçer

4 Rūşen eyler cān evinüñ revzenin şimşek gibi
Ṭurma sīnemden muraṣṣaʿ ḫançerüñ parlar geçer

5 Atmeydānı'ndan ey çāpük-süvār āteş gibi
Her seḥergāh esb-i pür-zīb ü ferüñ parlar geçer

6 Ey ʿarūs-ı ḥaclegāh aldanma zīb-i ġāzeye
Naḫl-i sūr āsā dem-i verd-i terüñ parlar geçer

7 ʿAks-i meh-tāb ile ey nā-mihrbān çün āb-ı cüy
Āb u tāb-ı rūy-ı Pertev-āverüñ parlar geçer

CXXXIII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Nigāhuñ gerçi kim bir düzd-i māhirdür çalar çarpar
Hele Tātār-ı ġamzeñ gibi nādirdür çalar çarpar

2 Ḫayālüñ kim şebīḫūn-ı dil eyler fitne-i zülfüñ
Kemend-endāz bir ʿayyār-ı sāḥirdür çalar çarpar

3 Ṣaḳın yol virme zāhid ḫāne-i ḳalbe burup çehreñ
Metāʿ-ı dīni ol perrī ne kāfirdür çalar çarpar

4 Devāvīn-i süḫan-sencāndan maẓmūn-ı ebyātı
O kim bir nev-heves nā-puḫte şāʿirdür çalar çarpar

CXXXII P 27a, H101a-b, V74b
1 pür H, V: bir P
3 cām-ı ṭolu P: cām-ı ṭılā H, V
4 revzenin H: revzenüñ P, V // sinemden H: sinemde P, V
CXXXIII P27a, H101b, V74b
3 burup H: bozup P, V // Metāʿ-ı dini P: Metāʿ-ı dinüñ H, V

5 O tīġ-i ebruvānla Pertev-i pür-zaḫmuñı ḫāke
Nigāhuñ Ḳahramānī ḍarba ḳādirdür çalar çarpar

CXXXIV

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Bir ṭatlı söz lebinden anuñ nā-şenīdedür
Güyā ki laʿl-i nābı mühürli ʿaḳīdedür

2 Āhum muḥīṭ-i eşkümi pür-cūş itmegin
Keştī-i māh-ı nev bile ṭūfān-dīdedür

3 Giryem degül mi sāye-i zülfüñde dil-pesend
Raġbet kenār-ı cūlar ile ẓıll-ı bīdedür

4 Olduñ ḫaṭ-āver itmeyüz artıḳ şikāyeti
Bālāsı ʿarż-ı ḥālümüzüñ ḫaṭ-keşīdedür

5 Çevgān-ı zülfden serümi ḳılma nā-ümīd
Ey şeh-süvār bu tek ü pū bir ümīdedür

6 Ḥayfā o ḫaṭ-ber-āverümüñ berḳ-i āhdan
Gülzār-ı ḥüsn ü behceti āfet-resīdedür

7 Pertev o mehle görmek içün bir muḥāsebe
Her dāġdār-ı şerḥa-i dil bir cerīdedür

8 ʿĀrif Efendi tezkire-i ṣānī-i riḳāb
Her beyt-i dil-nişīnleri bir ḳaṣīdedür

9 Medḥiyyesi yanında anuñ vāṣıf olsa ger
Cümle medāyiḥ-i şuʿarā bir neşīdedür

CXXXIV P27b, H101b-102a, V75a
1 Güyā ki P: Ṣūretde H, V // mühürli P, H: mühürlü V
3 sāye-i zülfüñde H, V: sāye-i zülfinde P // kenār-ı cūlar ile H: kenār-ı cūlara vü P, V
5 P, V: H -; V'de kenarda.
6 P, V: H -; V'de kenarda.
8 A: P, H, V -
9 A: P, H, V -

CXXXV

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Bu ḥayret şanma kim ʿāşıḳda mecnūn oldığındandur
Nigāh-ı fitne-sāz-ı çeşme meftūn oldığındandur

2 Şenākār-ı ḳad-i bālāsı hep erbāb-ı naẓm olmaḳ
O şūḫuñ ḳāmeti ġāyetle mevzūn oldığındandur

3 Niçün nefrīn ile laʿnetle meẕkūr oldı dirlerse
Raḳīb-i bed-meniş menfūr u melʿūn oldığındandur

4 Görüp giryān beni bezminde bilseñ oldıġum tekdīr
Su ʾāl itsḳ o ẓālim dir ki memnūn oldığındandur

5 Saña māḥzūn maḥzūn Pertev'üñ baḳışları şāhum
Fedākār oldıġuñ bilmiş de dil-ḫūn oldığındandur

CXXXVI

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Ebrūları bir maṭlaʿ-ı bī-miṣl ü bedeldür
Vaṣf-ı ruḫı gül-güne-i ruḫsār-ı ġazeldür

2 Ġavġā-yı ḳıyāmet ḳoparur her nigehinde
Çeşm-i siyehi vesme-i ebrū-yı cedeldür

3 İtmezse eger būs-ı ḥayāt-āveri işrāb
Ḫaṭṭ-ı lebi hem-neş ʾe-i ṣahbā-yı eceldür

4 Ol ḥüsn-i cihān-sūz ile ol şuʿle-i āvāz
Āteş-fiken-i ḫāne-i dil olsa meḥeldür

5 Reftārı levendāne vü güftārı zebān-zed
Pertev ġazeli gibi ḫoş-āyende güzeldür

CXXXV P27b, H102a, V75a
1 oldığındandur H, V: oldığındur P
3 laʿnetle P: laʿn ile H, V // menfūr u melʿūn H, V: menfūr melʿūn P
4 itsek P, H: بلسك V
CXXXVI P28b, H102a-b, V75b
2 nigehinde H, V: nigehüñde P
4 ḥüsn-i cihān-sūz P: ḥüsn-i gelū-sūz H, V / ile H, V: P -

CXXXVII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Uşşāḳ-ı zāruñ ʿaskeri ḫaylī alaylıdur
Gūş it ṣadā-yı nālelerin kerre-nāylıdur

2 Ol şeh-süvār kim saña dün vaṣfın eyledüm
Baḳ şu alaydan at ḳoparan Mıṣrī ṭaylıdur

3 Ol lāle-ḫad beyāż o gerden ki anda var
Ol şūḫ Lāleli veya-ḫud Aḳsaraylıdur

4 Bir ben miyem gedāsı bu ʿālemde bir şehüñ
Ḫalḳ-ı cihān cümlesi yoḫsullı baylıdur

5 Tellendi şaçı sūr-ı ḫıtandur büken susen ?
Zencīr-i ʿaşḳ görmemisin kim ḳalaylıdur

6 İtmiş kemīn ġamzesi çeşmi bucaġını
Ol şāh-bāz ẓannum o Şāhin Girāylıdur

7 Hep cān-güdāzıdur baña Pertev naṣīb olan
Kār-ı cihān egerçi ki güçli ḳolaylıdur

CXXXVIII

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Sen itdüñ ʿāşıḳı nālende heb kimüñ ṣuçı var
Bu āh u nālede ey ġonçe-leb kimüñ ṣuçı var

2 Şeb-i viṣāli riyāsuz senüñle söyleşelüm
Benümse her gice ṣuç yā o şeb kimüñ ṣuçı var

3 Ṣuç öldirende degüldür ölendedür dirler
Şehīd-i ġamzeye ṣorsaḳ ʿaceb kimüñ ṣuçı var

CXXXVII P28a, H102a, V75a-b
1 ṣadā-yı nālelerin H, V: ṣadā-yı nālelerüñ P
2 vaṣfın H, V: vaṣfuñ P // Baḳ şu alaydan H, V: Baḳ baḳ şu işte P
3 Ol lāle-ḫad beyāż o H, V: Ol lāle-ḫadd u beyāż P // Lāle'li veya ḫod P: lāle leyli yā ḫod H, V
5 kim H, V: ki P
7 cān-güdāzıdur H, V: cān-güdāzdur P
CXXXVIII P28a, H102b, V75b
1 nālende H, V: نالنده P // āh u nālede H, V: āh nālede P
2 Şeb-i viṣāli H, V: Şeb-i viṣāl P
3 öldirende P: öldürende H, V / ölendedür H, V: ölendedir P // Şehīd-i ġamzeye ṣorsaḳ H, V: Şehīd-i ġamze-i yārum P

4 Şikāyet itme göñül ʿaşḳ-ı bī-nihāyetden
Sen eyledüñ ġam-ı ʿaşḳı ṭaleb kimüñ ṣuçı var

5 Ḳabāḥati o gül-endāma bulma ey Pertev
Dil oldı nāle vü zāra sebeb kimüñ ṣuçı var

CXXXIX

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Müjgān sinān be-kef şeh-i ḥüsnüñ çerīsidür
ʿİşve kirişme ġamze nigeh ʿaskerīsidür

2 Oldı ḫayāl-i ṣūreti çeşmümde mürtesem
Taṣvīr çeşmesāruñ o naḳş-ı perīsidür

3 Mirrīḫ-i ġamze tīġ ile söyleşse de göñül
Biñ naḳd-i cān ile o mehüñ müşterīsidür

4 Sen rāh-ı ʿaşḳı bir tükenür yol mı añladuñ
Deşt-i ʿadem menāzilinüñ eñ berīsidür

5 Reftārı itse Pertev'i ḥayrān ʿaceb midür
Bir merġzār-ı nāzuñ o kebk-i derīsidür

CXL

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Tecellī nūrı nārından ruḫuñ nūr iḳtibās eyler
Görenler āteşīn ruḫsāruñı āteş ḳıyās eyler

2 İden bāver ḫulūṣ-ı ehl-i dünyāyı aña beñzer
Ki rūy-ı baḥri ber ẓanneyleyüp vaż'-ı esās eyler

3 Taʿalluḳ ḫār-ı dāmen-gīri ḫavfın iden āgeh-dil
Hemāre cisme ʿuryānlıḳ libāsın iltibās eyler

4 Ferāġ-ı ʿaşḳ ile zühd ü riyāya duş olan kimse
Perīden ḳurtılur gūyā ki şeyṭān iḫtilās eyler

---

5 nāle vü zāra H, V: nāle-i zāra P
CXXXIX P28a, H102b, V75b-76a
2 ḫayāl-i ṣūreti P: ḫayāli ṣūret-i H, V
4 rāh-ı ʿaşḳı H, V: rāhı ʿaşḳı P / tükenür P: dükenür H, V
CXL P28b, H113a, V83b-84a
1 ruḫsāruñı H, V: ruḫsārını P
2 ehl-i dünyāyı P, V: ehl-i dünyāya H
3 dāmen-giri ḫavfın H, V: dāmen-gir-i ḫavfüñ P // Hemāre H, V: همار P

5 Nem-i çeşmüm iñen bālā vü ser-sebz eyleyen böyle
Benüm serv-i ser-efrāzum ʿaceb nemden hirās eyler

6 Hemān Pertev midür ümmīd-ḫᵛāh-ı himmet-i üstād
Ümīd-i himmetin kendin bilen ser-cümle nās eyler

7 Ḳaḍīmī bende-i nā-çār u dīrīn ʿabd-i niʿmet-ḫᵛār
Bu elḳāba sezāvār olmayan dil iltimās eyler

CXLI

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Müjeñüñ her biri gāhīce yalıñ ḫançer olur ?
Gāh tīġ-i nigeh-i dīdelere cevher olur

2 Dīde-i mestüñ içün söyledigüm ebyātuñ
Mest ü maḫmūrlara her biri bir sāġer olur

3 Uçurur şāʿiri tā ʿālem-i bālālarda
Eṣer-i ḫoşterinüñ her biri bir şeh-per olur

4 Câme-i fāḫir ile zīnete ḥācet mi o māh
Bu sitāyişler aña her biri bir zīver olur

5 Ḫānesinden o mehüm ʿarż-ı cemāl itdükde
Kendisi mihr-i semā ḫāk-i deri ḫāver olur

6 Ey göñül gel ġam-ı hicrān diyüp geçmeyelüm
Anda da gāhīce ṣoñra añacaḳ demler olur

7 Dökdigüñ gözyaşı żāyiʿ mi olur ey Pertev
Bī-bahā her biri vaḳtile dür ü gevher olur

8 Ḥażret-i Neş'et-i üstād-ı cihānuñ bi'llāh
Dergehinde fuṣeḥā vü büleġā çāker olur

9 Ṣūrī vü maʿnevī kām-āver olur ḥaddince
Nigeh-i luṭfına her bendesi kim maẓher olur

---

5 serv-i ser-efrāzum H, V: serv-i ser-firāzum P
7 olmayan P: olmaġı H; olmasın V
CXLI P28b, H112b, V83b
2 Dide-i mestüñ H: Dide-i mesti P; Dide-i mest V // Mest ü maḫmūrlara H, V: Mest maḫmūrelere P
5 Ḫānesinden H, V: Ḫānesinde P
6 Anda da P, V: Anda H
7 Dökdigüñ P, H: Dökdügüñ V
9 Nigeh-i luṭfına H, V: Nigeh-i luṭfuña P

CXLII

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

1 Bülbülem böyle gül-‘izārum var
Āh u zār itmege medārum var

2 Naḳd-i ḳalb-i sirişke yoḳsa revāc
Zer ü zūrum yoġise zārum var

3 Uydı bir bī-vefāya gitdi göñül
Ne enīsüm ne ġam-güsārum var

4 Güş idüp nālişüm o gül-ruḫsār
Dimiş anuñ gibi hezārum var

5 Felegüñ devletinde ey Pertev
Böyle bed-mihr bir nigārum var

CXLIII

mef‘ūlü mefā‘īlü mefā‘īlü fa‘ūlün

1 Çün duḫter-i rez muġ-beçe-me’nūs degüldür
İşkeste-kün-i şīşe-i nāmūs degüldür

2 ‘Aşḳ āteşi güncīde-i kem-ḥavṣala olmaz
Kim berḳdür ol şu‘le-i fānūs degüldür

3 Ḳıl Çerkes’i ey ġamze-i Tātār aḳınuñ kim ?
Dil mülketidür memleket-i Rūs degüldür

4 Dünbāle-rev-i ṭıfl ola mı ‘āşıḳ-ı ser-bāz
Naḳḳāre ki hem velvele-i kūs degüldür

5 İster ki ser-ā-pā ola endāmına mir’āt
Ḳaṣd-ı dil-i Pertev yalıñız būs degüldür

CXLII P 28b, H203a, V76a
3 bir H, V: P -
5 bed-mihr H, V: bir mihr P
CXLIII P 29a, H203a-b, V76a
4 hem velvele-i H, V: velvele-i P
5 endāmına P: endāmuña H, V

CXLIV

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Bir ṣovuk var ki felekde meh-i enver ditirer
Belki āteşde de ol mürġ-i semender ditirer

2 Ḥücrede kim ṭona pür-āteş olan manḳallar
Manḳal içre n’ola dirler ise aḫker ditirer

3 Olsa da cāmesi ger bebr-i beyān pūstından
Bu hevāda püser-i Zāl-i muṣavver ditirer

4 Tūde-i berfe dönüp ferve-i ḳarsaḳ u vaşaḳ
Ṣanki yaḫdāna girer anı giyenler ditirer

5 Bu ṣovuḳlar ḳocaḳarı ṣovuġın ḳıldı güẕār
Künc-i tennūrda her māde vü her ner ditirer

6 Ḍarb olur dā’iresi pençe-i deyden çün def
Cülcül-i kevkeb ile çerḫ-i müdevver ditirer

7 Penbe veş oldı şerer kendi külinden Pertev
Küre-i nār verāsında çün aḫter ditirer

CXLV

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Sāde-rūlikde daḫi vardı ṣafā-yı dīger
Ḫaṭṭ ile şāhed-i ruḫ geydi ḳabā-yı dīger

2 Ḳaṣr-ı ‘ayn oldı neşīmengeh-i sulṭān-ı ḫayāl
Ṣadr-ı ser-ṣuffe-i dil aña serāy-ı dīger

3 Ḥālet-i bāde-i nāz itmiş iken pür-cünbiş
Neş’e-i mey de saña virdi edā-yı dīger

4 Ḫaste-i ‘aşḳa devā āh u sirişk ile olur
Aña çesbān olamaz āb u hevā-yı dīger

CXLIV P 29a, H101a, V75a
1 ṣovuḳ P, V: ṣoġuḳ H // āteşde de P: āteşkede de H, V
3 bebr-i beyān P: bebriyān H, V
4 ḳarsaḳ u vaşaḳ H: ḳarsaḳ vaşaḳ P, V
5 ṣovuḳlar P, V: ṣoġuḳlar H / ṣovuġın H: ṣovuġuñ P, V // māde H, V: mā P
7 Penbe veş P : Perde-pūş H, Penbe-pūş V // Küre-i nār H, V: P -
CXLV P29b, H103b, V76a-b
2 neşimengeh-i H, V: نشيمنكه P // ser-ṣuffe-i dil H, V: ser-ṣafḥa-i dil P
3 pür-cünbiş H, V: bir cünbiş P

5 Tīr-i ġamzeñ ola çün ey ḳaşı ya mihmānum
Cāndan özge bulamam ben aña cāy-ı dīger

6 O perīden olıcaḳ būs-ı lebe ruḫṣat-yāb
Eylemiş ʿāşıḳ-ı şūrīde recā-yı dīger

7 Sāye-i zülf-i dil-ārāda olan āsūde
Pertevā isteye mi ẓıll-ı hümā-yı dīger

CXLVI

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Laʿlüñ ḥicāb-ı zaḫm-ı dilümle dilek diler
Ḫaṭṭuñ henüz ḥaḳḳ u ḥuḳūḳ-ı nemek diler

2 İtmez mi siḥr-i dīde eṣer baḳ sürūşa da
Maḥbūs-ı çāh-ı Bābil olanlar melekdiler

3 Ḫūbān ki zülfin eyleye ber-çīde ṣanuram
Zencīrleriyle ejderi bālāya çekdiler

4 Çoḳdan su'āl-i ḫāṭır-ı mehcūr olınmadı
Vuṣlatla nā-murādı be-kām idecekdiler

5 Pertev ḫumār-ı bāde-i laʿlüñle ḫastedür
Olsa dehān-güşā-yı süḫan isnemek diler

CXLVII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Ol ẓālimüñ sitemleri hep ḫāṭırumdadur
Zaḫm-ı dilüñ elemleri hep ḫāṭırumdadur

2 Her bir şikenci gerden-i cāna kemend idi
Zülfüñ o pīç ü ḫamları hep ḫāṭırumdadur

3 Ben ḳan yaş aġlar iken o meh bāde-nūş idi
Ol bezmüñ ʿīş ü demleri hep ḫāṭırumdadur

CXLVI P 29b, H103b, V76b
1 ḥaḳḳ u ḥuḳūḳ D: ḥaḳḳ-ḥuḳūḳ P, H, V
2 siḥr-i dide H, V: zaḫm-ı dide P
3 zülfin H, V: zülfüñ P
CXLVII P29b, H104a, V76b

4 Oldı egerçi vuṣlata tebdīl iftirāḳ
Hecrüñ henüz ġamları hep ḫāṭırumdadur

5 Cevr ü cefāsını ṣayamam yoḫsa Pertevā
Maʿdūd olan keremleri hep ḫāṭırumdadur

CXLVIII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Dil-i dīvāne ḳayd ü bend-i zülfüñden çözülmişdür
Ġam-ı ʿaşḳuñ ile bir güşede varmış büzülmişdür

2 Tenezzül itmez oldı mürġ-i cāna ol hümā-pervāz
Anuñ şeh-bāz-ı çeşmi başḳa bir ṣayda süzülmişdür

3 Ṭabībüm ummadan maʿcūn-ı yāḳūt-ı leb-i laʿlüñ
İfāḳat gelmiş iken ḫaste-i hecrüñ üzülmişdür

4 Niçe yār ile yek-ten olmış ʿāşıḳ ḥīn-i vuṣlatda
Vedāʿ eṣnāları mānend-i cild-i mīş üzülmişdür

5 Muʿārıż-pīşeye tāb-āver olmaz rişte-i zülfüñ
Keş-ā-keşden hezārān ḥabl-i müstaḥkem üzülmişdür

6 Kenār-ı kāma vāṣıl olmaḳ ümmīdiyle çoḳ demler
Miṣāl-i taḫta-pāre baḥr-ı maṭlabda büzülmişdür

7 Hemān bir benmiyem efsāne olmış ʿaşḳ ile Pertev
Nice manẓūm u menṣūr ol ḥikāyetler düzülmişdür

CXLIX

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Şeb-i deycūrumı nūr itmek ise ancaḳ olur
Çeşm-i ḥussādumı kūr itmek ise ancaḳ olur

2 Ṭarz-ı ikrāma ḳoyup ṣūret-i istiṣḳāli
Meclisinden bizi dūr itmek ise ancaḳ olur

CXLVIII P30a, H103a, V76a
1 Dil-i dīvāne H, V: Dil ü dīvāne P
3 üzülmişdür H, V: urulmışdur P
5 rişte-i zülfüñ H: rişte-i ülfet P, V // ḥabl H, V: حبل P
CXLIX P30a, H104a, V76b
1 Çeşm-i ḥussādumı H, V: Çeşmi ḥussādumı P

3 Nā-gehān böylece tekdīre gelüp gitmegile
Külbemüz dār-ı sürūr itmek ise ancaḳ olur

4 Başumuz ṭaşdadur ammā yerümüz nerm ider eşk
Āstānuñda ḥużūr itmek ise ancaḳ olur

5 Böyle Pertev gibi yoḳluḳda gezen nā-kāma
Ġarażuñ ʿarż-ı ġurūr itmek ise ancaḳ olur

CL

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Gerden ü ber yaḳalar çāḳ idecek yerlerdür
Naʿreyi vāṣıl-ı eflāk idecek yerlerdür

2 Sāye-i serv-i ḳadüñ belki o taḳrīb düşer
Kūyuñ eṭrāfı teni ḫāk idecek yerlerdür

3 Şāh-bāz-ı nigehi ṣayd hevāsında uçar
Dili āvīze-i fitrāk idecek yerlerdür

4 Gül-i ruḫsār ṣolup ḳaldı ḫayāli gözde
Dīdeyi eşk ile nemnāk idecek yerlerdür

5 İntisāb içün o zāhid-beçeye ey Pertev
Serümüz sergi-i misvāḳ idecek yerlerdür ?

CLI

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Gülşen-i rūyında yārüñ nev-bahār olmış mıdur
Güller açılmış mı ʿāşıḳlar hezār olmış mıdur

2 Kākül-i Leylī-i müşk-efşānı ol nā-rüstenüñ
Bīd-i Mecnūn gibi āyā sāyedār olmış mıdur

3 Sīne-i gül-būsezārında o gül-pīrāhenüñ
Tāze-res nārenc-i pistān āşikār olmış mıdur

---

3 H, V'de 4. beyit.
4 H, V'de 3. beyit.
CL P30a, H104a, V77a
CLI P 30b, H104b, V77a
2 Kākül-i Leyli-i müşk-efşānı H: Kākül-i Leyli-i müşkin rengi P, V
3 gül-būse-zārında H, P: gül-būse-zārından V // pistān H: بستان P, V

4 İntiẓār-ı mevsim-i būsındayam ol ṭıfluñ āh
Şāḫ-ı şeftālū-yı ḳaddi mīvedār olmış mıdur

5 Mürġ-i dil bir serv dalın lāne itmiş Pertevā
Ol nihāl-i nev-rese bilmem ki bār olmış mıdur

CLII

mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

1 "Meh-pāre-i cemāl-i cemīli gelişlidür"
Ebrū hilāl-i māh ruḫı gösterişlidür ?

2 Vaṣf-ı femi bu dürlü ḥurūf ile söylenür
Yāḳūt-pāre-i deheni incü dişlidür

3 Söz yoḳ tenāsüb-i tenine ḥüsn ü ānına
Rem-kerde-ḫūdur āh ki āhū-revişlidür

4 Gökṣu'da seyr idüp size medḥ itdigüm güzel
Şol ḳayıġuñ ḳıçındaki mā'ī binişlidür

5 Beş on gün içre Pertev alup bedr olur o şūḫ
"Meh-pāre-i cemāl-i cemīlī gelişlidür"

CLIII

mef'ūlü mefā'ilün fa'ūlün

1 Ey şūḫ elemüñde sūrumuz var
Ḥüznüñde bile sürūrumuz var

2 Ḳalduḳ diger emrümüzde 'āciz
'Aşḳuñ ile çoḳ umūrumuz var

3 Mihr-i ruḫuñ ārzūsı ile
Fürḳat şebi içre nūrumuz var

4 Seyl-ābı ider cihānı sūzān
Ṭūfān ocaġı tenūrumuz var

5 'İzzet Beg'üñ 'izzetiyle Pertev
Pertev alaraḳ ḥużūrumuz var

CLII P30b, H105a, V77b
1 Ebrū hilāl H, V: او برو هلال P
CLIII P30b, H -, V84a
3 Fürḳat şebi V: Fürḳat-ı şeb P

6 Taḳṣīr-i sitāyiş eylemezken
Medḥinde yine ḳuṣūrumuz var

CLIV

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Dil-sitānlar zülfi zīr-i pāya īṣāl itdiler
Meskeninde dilleri ẓannum bu pā-māl itdiler

2 Ḥālet-i ʿaşḳı ki inkār itdi şūḫān-ı cihān
Āh u eşki ʿāşıḳān da şāhid-i ḥāl itdiler

3 Gördiler kim ḳāl ile tafṣīl olınmaz ḥāl-i ʿaşḳ
ʿĀşıḳān efsānesin nāẓımlar icmāl itdiler

4 Şehryārān-ı ḥüsün pek ẓālim ü bī-dād imiş
Ṣoydılar çoḳ pādişāh-ı vaḳti abdāl itdiler

5 Añlayup ḫaṭṭ-āvere erbāb-ı ṭabʿuñ meylini
Sāde-rūlar ḳalmadı hep liḥye irsāl itdiler

6 Gül-yañaḳ āyīnesine ḫoş ṣadālı ḫūblar
Ṣuṣdurup bülbülleri ṭūṭīleri lāl itdiler

7 Āşiyān-ı künc-i istiġnāda ʿanḳā-meşrebān
Terk ü tecrīdi per-i pervāza şeh-bāl itdiler

8 Mālik-i kenz-i ḳanāʿat olan aṣḥāb-ı ḫıred
Kesb ü ṣarf içün ne efkār ü ne āmāl itdiler

9 Yine şekvā itmeden ḫālī degül ḥasret-keşān
Fürḳat-i dil-dārlar da mehlerin sāl itdiler

10 Ḥażret-i Vāṣıf gibi bir ḳadr-dān-ı rūzgār
Pertev-i bī-ḳadrüñ āṣārına iḳbāl itdiler

11 Eyleyüp üstād ile tavṣīf o vaṣṣāf-ı zamān
Ḳadrini terfīʿ idüp mümtāz-ı emṣāl itdiler

CLIV P31a, H113a-b, V84a
7 pervāza H: pervāz P, V

CLV

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Reşk-i ruḫsāruñ ile mihr-i dıraḫşān ṣararur
Müy-ı zerdüñ ḥasediyle meh-i tābān ṣararur

2 Görmesün ṣırma ṣaçuñ yoḫsa siyeh sünbüller
Hep atup rengini mānende-i ṣafrān ṣararur

3 Gül-i nesrīn-i ruḫuñ dīde-i nergisle görüp
Cümle çün berg-i ḫazān verd-i gülistān ṣararur

4 Gül-i zerrīn ile bāġuñ işin altun itdüñ
Hep ḳanarya gibi ẓannum bu hezārān ṣararur

5 Ṣarışın bir güzele ḳaynadı ḳanum Pertev
Çehre mānende-i dil-ḫaste-i hicrān ṣararur

CLVI

mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1 Tehī sīmīn-ber üzre ṣanma zülf-i ḳīr-gūn ṣarḳar
Degüldür sīneñe mā’il de dūşuñdan niçün ṣarḳar

2 Görür kim incelikde yoḳ belince tār-ı gīsūsı
Bilüp ḥaddin miyānından aşaġı ser-nigūn ṣarḳar

3 Benüm feryādumı āvāre bir bülbül mi ẓannitmiş
Ser-i dīvār-ı bāġ-ı dilden ol gül-ḫad birūn ṣarḳar

4 ‘Aceb ḥālet var ol raḳḳāsuñ oynın seyr idüp ṣandum
Kemer-bendi ucından nāfı zānūdan füzūn ṣarḳar

5 O pistānlar çiçekli zerd-fām ol cāmeden Pertev
Gülistānda yetişmiş tāzeter līmūn-gūn ṣarḳar

CLV P31a, H105b, V77b-78a
2 ṣaçuñ P: ṣaçın H, V // Hep H, V: Hem P // mānende-i ṣafrān D: mānend-i zaġferān P, H, V
5 Ṣarışın bir H; Ṣaruşın bir V: Bir ṣarışın P
CLVI P31a-b, H105b, V78a
2 ḥaddin H, V: ḥaddüñ P
3 gül-ḫad H, V: gül-ḫand P
4 zānūdan P, V: zānūya H

CLVII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Vaṣlın o şūḫ egerçi ki cāna bedel virür
Var ise cānuñ alma naṣıl bir güzel virür

2 Ol ṭurralar ki zībiş-i ḳadd ü sürīndür
Gördükçe āh ḫāṭıra ṭūl-i emel virür

3 Bu ihtizāz-ı nāz ki vardur o şūḫda
Elbette ḳaṣr-ı vuṣlatı bir semte bel virür

4 Üftādegāna şimdi ider dest-gīrlik
Böyle giderse hā ne diyem işte el virür

5 Āfet midür nedür bilemem ġamzesi hele
Her bir nigāhı cāna peyām-ı ecel virür

6 Yıllar geçer o Pertev'e bir ḥarf söylemez
Vaṣf-ı lebinde bu aña her gün ġazel virür

CLVIII

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 N'eyleyem serv-ḳadān ʿāṣıḳa yer virmezler
Gül-nihālān gibice ġonçe-i ter virmezler

2 ʿĀṣıḳān der-be-der olsun deyü eyler ḫūbān
Ḫod-be-ḫod böyle tehī zīnet ü fer virmezler

3 Aldıġuñ göz yaşı dür ḫūn-ı dilüm laʿl ü ʿaḳīḳ
Saña aġyār begüm böyle güher virmezler

4 Raġbeti var o mehüñ bezmümüzi teşrīfe
N'eyleyem ruḫṣatı māderle peder virmezler

CLVII P31b, H105b, V78a
1 Vaṣlın H, V: Vaṣluñ P
3 ihtizāz-ı nāz H, V: āh u zāra nāz P
4 giderse P: ḳalursa H, V
5 ġamzesi P: ġamzesin H, V
6 Vaṣf-ı lebinde bu aña her gün ġazel virür P: Pertev'se aña günde iki üç ġazel virür H, V
CLVIII P 31b, H105b-106a, V78a
1 yer P: ber H, V // gibice H, V: gice P
3 gözyaşı dür H, V: gözyaşıdur P
4 bezmümüzi H, V: bezmümüze P // ruḫṣatı H, V: ruḫṣat P

5 Sen de rez duḫterin al varuñı vir ẕevḳini gör
Çünki Pertev saña dünyāda püser virmezler

CLIX

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Müşk-i Ḫoten mi zülf-i mücaʿʿad mıdur nedür
ʿAnber mi yoḫsa ḫāl-i muʿavved midür nedür

2 Ḥūr u perī mi yoḫsa melek mi o nev-nihāl
Mevzūn-ḫırām serv-i sehī-ḳad midür nedür

3 Dil-ber odur ki ḳāmetini seyr iden diye
Serv-i revān mı naḫl-i ser-āmed midür nedür

4 Çoḳdan beri görinmedi dil ben de ṣormadum
Zencīr-i zülf-i yāra muḳayyed midür nedür

5 Ol ḥūruñ āstānını mesken mi itdi dil
Yoḫsa cinān içinde muḫalled midür nedür

6 Bārī yıḳılsa rāḥat iderdük biraz zamān
Çarḫ-i felek mi yoḫsa bu günbed midür nedür

7 Ṣūfīde bu ruʿūnet ü şiddet ne bī-sebeb
Eşşekligi ʿaceb ki müşedded midür nedür

8 Bīm ü hirās virdi cihāna nigehleri
Cellād-ı çeşminüñ ḫuyı pek bed midür nedür

9 Ol ẓālimüñ sitemleri aṣlā tükenmedi
Pertev cefāsı bī-ḥad ü bī-ʿad midür nedür

CLX

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Sen de bul sencileyin sen gibi bir yār da gör
Saña derdüm diyemem gel yüregim yar da gör

---

5 rez-duḫterin al varuñı vir ẕevḳini gör H, V: rez-duterüñ varıñı vir ẕevḳini sür P
CLIX P31b, H104b, V77a
4 beri P: berü H, V
5 ḫūruñ H, V: جورك P
7 ne bi-sebeb H: bilā-sebeb P, V
CLX P32a, H106a, V78a-b

2 Hele bir ẓālime duş ol da efendim şāhum
Cürm-i nā-kerdelerüñ eyleme iḳrār da gör

3 Bu ṭarāvetli ruḫ-ı sādeyi māhum bir de
Ḳaplasun āyine-i ḥüsnüñi jengār da gör

4 Zāhidā şürb-i yehūd ile görülmez neş'e
Ẕevḳ-i rindāneyi bir mey-kedeye var da gör

5 Yüz virür mi saña ol ġonçe-i nāz ey Pertev
Naḳd-i eşküñ yolına eyleme īṣār da gör

CLXI

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Lebüñ Ḫıżr-ı ḥaṭ-ı nev-ḫīze ey ḥāṭır-şiken göster
Pesend itdür Mesīḥ'e yoḳ dime nuṭḳ it dehen göster

2 Çerāgāh-ı ḥayāt-ı rūḥ-ı ḥayvān ḫaṭṭ-ı la'lüñdür ?
Kenār-ı cūy-bār-ı āb-ı Ḫıżruñda çemen göster

3 Ne mümkin būy-ı müşkīn-tār-ı zülfüñ resmi ey naḳḳāş
Sen ister bir ser-i mū üzre biñ Çīn ü Ḫoten göster

4 Ṭaġıt kāküllerüñ ruḫsār-ı āle seyre git bāġa
Füsūn it bāġ-bāna āteş üzre feslegen göster

5 Senüñle bende Pertev yāra şāyān şunda bir dil var
Anı isterse ben 'arż eyleyem isterse sen göster

CLXII

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Şu vaḳt oldı daḫi gelmez mi sāḳī yevm-i şeklikler
Ya māh-ı rūzedür ḳarşuya çıḳmaz mı yemeklikler

2 Niçün meclisden olsun dūr ḫūbān-ı nemek-rīzān
Olur elbet kenār-ı sufre-i meyde nemeklikler

---

3 Bu H, V: Bir P / bir de H, V: perde P
CLXI P 32a-b, H106a-b, V78b
3 resmi P, H: naḳşı V
CLXII P32b, H106b, V67a-k
2 meclisden H: meclisde P, V

3 Raḳīb olsaydı hem-dem bizlere gül-geşt-i ṣaḥrāda
Zemīn-i ḥīlede eylerdi kāfir köstebeklikler

4 Niçün işrāf idersin zāhid ol rīş-i dırāzı sen ?
Yapup ṣatsın ne olur yüz ḳadar ḳuyruḳ sineklikler

5 Açılmaḳlıġla tāze tāze dāġ u şerḥa ey Pertev
Yine zeyn oldı yer yer ravżа-ı dilde çiçeklikler

CLXIII

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Ne dem ol meh nigāhuñ tīr ü ebrūsın kemān eyler
Nişāngāhın hemān mürġ-i dil-i zār āşiyān eyler

2 Olur efzūn ḫarīdār-ı metā'-ı bender-i ḥüsni
Du'ā-yı mūrı ḫaṭṭ-ı püşt-i leb vird-i zebān eyler

3 Lisān-i çeşm-i güyāsın bilür yoḳ 'āşıḳānında
O şāh-ı kişver-i nāz ebruvānın tercemān eyler

4 İder Baḥr-i Sefīd'i kān-ı yāḳūt iftirāḳuñla
Benüm fevvāre-i çeşmüm ki dilden ḫūn revān eyler

5 Ne nāz u ne sitiġnādur murādı Pertev ol şūḫuñ
Cefā-keşlikde tāb-ı dil-figāruñ imtiḥān eyler ?

CLXIV

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1 Viṣāl-i bezm-i dil-ārā baña ḥicāb iledür ?
Ki dūr-bīnde ḳarīb-i naẓar niḳāb iledür

2 Firīb-ḫorde-i āb-ı zülāl-i vaṣl olalı
Serāb-ı rīg-i revān pāy-ı dilde ābiledür

---

3 kāfir P, V: vāfir H
5 dāġ u şerḥa P, V: داغ و نازه P
CLXIII P32b, H110a-111b, V81a
1 ol meh H, V: ol P / nigāhuñ D: nigāhın P, H, V: // Nişāngāhın H, V: Nişāngāhuñ P / dil-i zār H, V: dil ü zār P
2 Du'ā-yı mūrı H, V: Du'ā-yı mūy P
3 ebruvānın V: ebruvānuñ P, H
CLXIV P32b, H106b, V78b
1 ḳarib-i naẓar P: ḳurb-i naẓar H, V
2 Serāb-ı riġ-i P, V: Serāb ü rig-i H

3 Sirişk ü ḫūn-ı dilümden meger ki reng almış
Çü ḥüsn-i sāḫte gül-güne vü gül-āb iledür

4 Hemīşe feyż-i naẓar birle nāḳış olmada tām
Ki bedrī-i meh-i nev mihre intisāb iledür

5 Teveccüh-i dil-i üstāddan alup Pertev ?
Baña bu feyż-i süḫan andan iktisāb iledür

CLXV

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 ʿĀşıḳların ne dem ki ḥużūra cemāl oḳur
Çeşmi zebān-ı ḥāl ile ism-i Celāl oḳur

2 Vaṣf-ı nigāhını oḳuma degdi cānuma
Her bir ḫadengi maʿreke-i pūr-ı Zāl oḳur

3 Bezm-i nigāra kendini daʿvetli ʿadd ider
Hicrān-nāmeden o ki ḥarf-ı viṣāl oḳur

4 Ders-i cefāyı ez-ber idüp ṭıfl iken o şūḫ
El-ān unutmamış daḫi ḫāfıẓ-miṣāl oḳur

5 Bir bir o şūḫa derd-i nihānın beyān idüp
Ḥarf-i niyāzı ölse de dil bī-mecāl oḳur

6 ʿArż eyle Pertev ol şehe bu şiʿr-i tāzeyi
Ẓannum budur ki eylese de infiʿāl oḳur

CLXVI

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Recā-yı vaṣl ile dil ʿarż-ı ḥāl idüp n'eyler
Muḥāl fikr ile olmaz ḫayāl idüp n'eyler

2 Füsūn ile beni zülfüñ zebūn ḳılmış iken
O ġamzeler de yine mekr ü āl idüp n'eyler

---

3 Sirişk ü ḫūn H, V: Sirişk-i ḫūn P
4 birle P: ile H, V // bedri-i meh-i nev mihre H, V: bedre meh-i nev mihr P
CLXV P33a, H106b-107a, V78b
1 ʿĀşıḳların H, V: ʿĀşıḳlaruñ P / ne H, V: P- / ḫużūra H, V: ḥużūr P
2 Vaṣf-ı nigāhını P: Vaṣf-ı nigāhuñı H, V
5 derd-i nihānın H, V: derd-i nihānuñ P
6 şehe H, V: şeh P
CLXVI P33a, H107b, V70b-k
2 zebūn P, V: esir H

3 Cefāsını çekecek rütbe ṭāḳatüm yoḳdur
ʿAceb beni bu ḳadar bī-mecāl idüp n'eyler

4 Bilen ḥikāyet-i zer-dūz u būriyā-bāfı
Bu kār-ḫānede kesb-i kemāl idüp n'eyler

5 Görüldi vuṣlat-ı pervāne şemʿadan Pertev
ʿAceb göñül yine fikr-i viṣāl idüp n'eyler

CLXVII

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Cāẕibe ṣanma hemān rūy-ı siyeh-çerdede var
Ṣaruşınlarda da gül-gūn u semen-berde de var

2 Ḫāl-i müşkīnler ile rūyda zīnet lāzım
Yoḫsa kim reng ile bū berg-i gül-i terde de var

3 Öyle şīrīn-lebe mūr-ı ḫaṭı hīç ʿayb olmaz
O ḳadar mūr-ı siyeh şehd ile şekkerde de var

4 Şīve vü ʿişve gerek ḳāmeti bālālarda
Ḳad-i bālā yalıñız serv ile ʿarʿarda da var

5 ʿĀşıḳ-ı pāk-naẓar şāhed-i bāzār aramaz
Dil-rübā yoḫsa ki dellāk ile berberde de var

6 Güşe-i tekyede ẕikri ile meşġūl azdur
Künc-i mey-ḫānede çoḳ rind ü ḳalender dede var

7 Sen hemān Pertev-i nā-kāmdan eşʿār iste
Şiʿr-i ter defter ü dīvānda da ez-berde de var

CLXVIII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ḫārlar şāḫ-ı gülüñ destinde tīġ-i kīnidür
Ġonçeler eşk-i hezāruñ ḳaṭre-i ḫūnīnidür

---

5 şemʿadan P, V: şemʿ ile H
CLXVII P33a, H107a, V79a
1 çerde de H, V: cerde de P // gül-gūn u semen H, V: gül-gūn semen P
3 mūr-ı ḫaṭı hiç H: hiç mūr-ı ḫaṭı P, V
4 ḳāmeti bālālarda H: ḳāmet-i bālālarda P, V
7 defter ü divānda H: defter divānda P
CLXVIII P33b, H107b, V79a

2 Şöyle rūḥānī-nijāduñ da ölür mi ʿāşıḳı ?
Cennet-i dünyānuñ ol meh-pāre ḥūr-ı ʿinidür

3 Mihr ü meh ruḫsār u cebhe zülf ü sine rūz u şeb
Ḫāller de āsmān-ı ḥüsninüñ Pervīn'idür

4 Kendüden geçmiş yatur ol şūḫ mest-i nāz olup
Būse-çīn olmaḳsa ḳaşduñ ṭurma vaḳt u ḥinidür

5 Neş'edār olmaḳlıġa minnet ne Pertev baʿd ez-īn
Bezm-i vaṣluñ laʿl-i cānān bāde-i rengīnidür

CLXIX

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ne bülbül zār ol ḥāle ne lāle dāġ ber-dildür
Ġam-ı ḫāl-i ruḫ ʿuşşāḳ-ı cemāle dāġ ber-dildür

2 Dehān-ı ġonçe-i nā-rüstesi ol gül-bün-i nāzuñ
Henūz açılmayan tāze nihāle dāġ ber-dildür

3 Görelden ḥalḳa-i zülf-i siyeh-tāb içre ruḫsāruñ
Kemāl-i reşkden bedr üzre hāle dāġ ber-dildür

4 Süveydā-yı dili künc-i lebe ḫāl itmedür ḳaşdum
Bu dūr-ā-dūr olan endīşe ḥāle dāġ ber-dildür

5 Getürmem ḳāle mūy u nāl olursa nāleden cismüm
Bu ḳışşam ḫāmehā-yı ḳīl ü ḳāle dāġ ber-dildür

6 Firāḳ eşnāsı ümmīd-i viṣāl ile geçer ammā
Şeb-i fürḳat hele rūz-ı viṣāle dāġ ber-dildür

7 Ẓuhūrı dāġdan olmaġla nāyuñ nāle-i cān-sūz
Bileydi yoḫsa kim nāle bu ḥāle dāġ ber-dildür ?

8 Egerçi ebr-i berḳ-ālūd her-dem gürlemez ammā
Yaz eyyāmı hevā-yı iʿtidāle dāġ ber-dildür

9 Ḫaṭā itmem disem Pertev o şūḫuñ ḫaṭṭ-ı müşgini
Ḫoten'de nāfe-i müşk-i ġazāle dāġ ber-dildür

---

2 rūḥāni H, V: روخانی P

3 ruḫsār u cebhe zülf ü sine H, V: ruḫsār u vech u zülf sine P

CLXIX P33b, H-, V78a-k

7 Bileydi H, V: بیلرتمه P

CLXX

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Gül-nihāl-i nev-resüm ṭūbā-ḫırām olsun da gör
Ol hilāl-ebrūyı bedr-i ḥüsni tām olsun da gör

2 Şānedür revnaḳ viren dirsin o zülf-i pür-ḫama
Ḥāl-i ʿāşıḳ gibi bir de bī-niẓām olsun da gör

3 Dīde-i bīmāra aldanma ḥaẕer müjgāndan
Her birisi ḳaṣd-ı cān ile sihām olsun da gör

4 Gerçi kim ḥaṭṭ-ı siyehdür maġrib-i mihr-i ruḫı
Māh-ı tābān-ı cemāli bir de şām olsun da gör

5 Rūy-ı yāra tāb yoḳ Pertev nigāh-ı diḳḳate
Sen o ḫūnī-ġamzeyi mest-i müdām olsun da gör

CLXXI

feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Kākülüñ pīç ü tāba nāz eyler
Çeşm-i mestüñ şarāba nāz eyler

2 Dişlerüñ baġrını deler güherüñ
Leblerüñ laʿl-i nāba nāz eyler

3 Reng-i zülfüñ virür şebe ḫaclet
Meh ruḫuñ āftāba nāz eyler

4 Nūr-ı ḥüsnüñ ḳamaşdurur çeşmi
Şerm-i rūyuñ niḳāba nāz eyler

5 Dehenüñ ġonçeyi ider ḫāmūş
Āb-ı rūyuñ gül-āba nāz eyler

6 Ḳuluñam dirsem ol şeh-i ḥüsne
Belki redd-i cevāba nāz eyler

7 Mest-i ʿaşḳuñdı bir zamān Pertev
Gözleri şimdi ḫ̆āba nāz eyler

CLXX P33b-34a, H107b-108a, V81a-k
1 bedr-i ḥüsni H, V: bedr-i ḥüsn u P
CLXXI P34a, H108a, V80a-k
4 ḳamaşdurur H, V: قماشيدر P
5 P, V: H-
6 P, V: H-

CLXXII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Leb-i dāġ-ı firāḳa cān-ı ḥasret-dīde gelmişdür
Viṣālüñ ārzūsıyla der-i ümmīde gelmişdür

2 Niẓām-ı ḥāli ʿāşıḳ nābe-sāmānlıḳda bulmış kim
Hevā-yı zülf-i Leylī ile mecnūn bīde gelmişdür

3 Çekilmiş āb u tābı mihri gördüm māh-ı nev ṣandum
Perī-zādum meger ser-çeşme-i ḫurşīde gelmişdür

4 Reh-i cānānda çün naḳş-ı pādur meşhed-i ʿāşıḳ
O rāha resm ü ʿādetdür ki cānlar gide gelmişdür

5 Müyesser olmadı taḳbīli dest ü pāy-ı cānānuñ
Bu yıl imsāk-ı māh-ı rūze Pertev ʿīde gelmişdür

CLXXIII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Ruḫsār-ı yāri kākül-i cānān açar ḳapar
Bāb-ı ḥarīm-i cenneti Rıḍvān açar ḳapar

2 Şol tügmeler ki ʿuḳde-i dil idi çoḳ zamān
Dest-i ḫayāl-i şerm ile el-ān açar ḳapar

3 Ser-māye-i sirişki tüketmiş mi dīdeler
Ḫaylī dem oldı bir ḳurı dükkān açar ḳapar

4 Üşkūfezār-ı gice ṣafādur cemāl-i yār
Yüzden niḳābını şeb ü rūzān açar ḳapar

5 Pertev açup ḳapar ṣaded-i vaṣlı yār ile
Enbān-ı mekr ü āli raḳībān açar ḳapar

CLXXII P 34a, H108a, V79a-b
1 Viṣālüñ P, V: Viṣāli H
3 āb u tābı H, V: āb u tāb P
4 meşhed-i ʿāşıḳ H, V: meşhedüm ʿāşıḳ P // resm ü ʿadetdür P, V: resm-i ʿādidür ki H
5 dest ü pāy-ı H, V: dest pāy-ı P // māh-ı rūze H, V: māh-ı rūz P
CLXXIII P34b, H108a-b, V81a-k
2 Şol H: Ol P, V
3 tüketmiş mi P, V: düketmiş mi H

CLXXIV

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Eşk-i çeşmüm kim dem-ā-dem mā-cerāsın artırur
Gül-nihāl-i ḳāmetüñ neşv ü nemāsın artırur

2 Ḫaṭ ber-āverlik cemāl-i pāküñe noḳṣān mıdur
Ḥüsn-i ḫaṭ çün muṣḥaf-ı ḥüsnüñ bahāsın artırur

3 Bāde-i laʿlüñde var bir özge ḥālet sāḳiyā
Naʿre-i mestīde ʿuşşāḳuñ ṣadāsın artırur

4 Neş'e-i mey zā'il itmez ser-ḫoşuñ gerçi ġamın
Vaḳt-i şādīde velī ẕevḳ ü ṣafāsın artırur

5 Her zamān afyūn-ı ḫālüñle olınmaz neş'e-yāb
Ehl-i keyf anuñ içün her gün ġıdāsın artırur

6 Eylesün cevr-i raḳīb-i bed-liḳālardan ḥaẕer
Her perī-ruḫsār kim mihr ü vefāsın artırur

7 Ol nigāh-ı iltifāt ol ihtizāz-ı farṭ-ı nāz
ʿĀşıḳānuñ vaṣlına dā'ir recāsın artırur

8 Gerçi Pertev bī-ḥicāb eyler beni nūş-ı şarāb
N'eyleyem ol ġonçe-i şermüñ ḥayāsın artırur

CLXXV

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Sāḥirān ḥayrān-ı çeşm ü ġamze-i cādūsıdur
Ejdehālar ḫāne-zād-ı dīde-i āhūsıdur

2 Bād-ı āh-ı nābe-hengāmum perīşān itse de
Rişte-i cān deste-bend-i kākül-i şeb-būsıdur

3 Gül be-çeşmi intiẓār-ı būseye olur şemer ?
Bāġ-ı ruḥsāruñ ki ḫaṭ gül-berg-i şeftālūsıdur

CLXXIV P34b, H109b-110a, V80a-b
1 neşv ü nemāsın H, V: neşve nemāsın P
4 ser-ḫoşuñ P, V: ser-ḫoşın H
7 da'ir H, V: dāyir P
CLXXV P34b-35a, H108b, V79b
1 çeşm ü ġamze H, V: çeşm ġamze P

4 Yād-ı bālāsıyla her-dem eylese efġān ne ġam
Mürġ-i dil ol serv-ḳaddüñ ḳumrī-i kūkūsıdur ?

5 İltifāt-ı Pertev-i üftāde itse var yeri
Āsmān-ı ḥüsnüñ ol nā-mihrbān meh-rūsıdur

CLXXVI

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Mey-keşān meclisde giryān olsa cām-ı mül güler
Bāde-i eşkin ṣürāḥiler döker ḳulḳul güler

2 Nāle-i ney gibi diñler yār yārüñ derdini
Böyledür aḥvāl-i ʿālem bülbül aġlar gül güler

3 Nāle vü feryād-ı maṣnūʿum eşer itmiş diyü
Eşk-i çeşmüm gül ṣanup şeb-nemleri bülbül güler

4 Zülf-i yāri bāġda reyḥāna tercīḥ itseler
Gülme şānından degülken ol söze sünbül güler

5 Devr-i Ādem'den berü Pertev bu ḥālet böyledür
ʿĀşıḳ-ı zār eyler efġān dil-ber-i şen-gül güler

CLXXVII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ol benefşī-ḫaṭ ki ol şūḫuñ yanaġından çıḳar
Sünbül-i cennetdür ol Firdevs bāġından çıḳar

2 Nāya dirsem eyle vāṣıl güş-ı yāra nālemi
Bir ḳulaġından girer ol bir ḳulaġından çıḳar

3 Rūşenī-baḫşā-yı rāh-ı çeşm-i ḥaḳ-bīnāndur
Şuʿleler kim mescid ü deyrüñ çerāġından çıḳar

4 Żabṭ-ı āh itsem de nār-ı ʿaşḳum itsem de nihān
Şuʿle-i sūz-ı derūnum sīne dāġından çıḳar

---

5 var yeri H, V: وایری P
CLXXVI P 35a, H105a, V77b
3 Eşk-i çeşmüm P: Eşk-i çeşm H, V
5 berü P, V: beri H
CLXXVII P35a, H107a-b, V79a
1 benefşi H, V: benefşe P
2 eyle H, V: güş P // girer P, H: girüp V

5 Mürġ-i dil zār u zebūn oldı şu rütbe Pertevā
Ger giriftār olsa ṣayyāduñ ṭuzaġından çıḳar

CLXXVIII

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Ma'nī-i beyt-i dehānuñ gerçi kim ser-bestedür
Leblerüñ ancaḳ o beyte mıṣra'-ı ber-cestedür

2 Bir çemenzārı ki teşrīf eyler ol 'ar'ar-ġırām
Serv-i bālālar naẓarda sebze-i ḫod-rüstedür

3 Ḫam-be-ḫam olmış dökilmiş rūyuña sünbüllerüñ
Her ḫamın gördükde ẓann itdüm anuñ bir destedür

4 İltifātuñdan düşürdüñ raḫnelendi sāḳiyā
Sāġar-ı dil alma bīhūde ele işkestedür

5 Ebruvāndur şāḫ-ı āhū-yı dü-dide Pertevā
Şāḫı ol āhūlaruñ amma be-hem-peyvestedür

CLXXIX

mef'ūlü mefā'īlü mefā'īlü fa'ūlün

1 Ey baḫt uyan zülf-i siyeh-tār senüñdür
Hem-reng olasın tā
Gencīne senüñ olmaz ise mār senüñdür
Var eyleme şekvā

2 Bir būseñe biñ cān virür 'āşıḳ-ı nā-kām
Gönli alur almaz
Ey şāh-ı sitem-pīşe bu eş'ār senüñdür
Yoḳ söz buña aṣlā

3 Bir düzd-i nigeh kim ḥarem-i sīnede ṭutdum
Ḫançer teber elde
Ben bildüm o bī-merḥamet 'ayyār senüñdür
Sen bilmemisin yā

---

5 zār u zebūn H, V: zār zebūn P // ṭuzaġından P, V: çerāġından H
CLXXVIII P -, H105a, V77b
2 teşrif V: taşnif H // sebze-i H: bende-i V
4 İltifātuñdan V: İltifātından H
CLXXIX P35a-b, H108b-109a, V79b
1 zülf-i siyeh-tār P, V: ḫaṭṭ-ı siyeh-tār H
2 aṣlā P, H: ḥālā V
3 teber H, V: ḳılıç P

4 Gör dīde-i giryānda ʿaks-i ruḫ-ı ālüñ
Olmış nice rengīn
Ey şūḫ leb-i cūda bu gülzār senüñdür
Gel eyle temāşā

5 Nezẓāreye lerze dile ḥayret virür ancaḳ
Pertev yine ḫoşnūd
Ey serv-i ḫırāmum yüri reftār senüñdür
Çün fitne-i ber-pā

CLXXX

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 O ẓālim ḥāl-i zārum şanma istifsāra gelmişdür
Yine tekrār bīmār itmege āzāra gelmişdür

2 Begüm ḫāşāk-i seyl-āb-ı sirişk itdüm raḳībānı
Ḫayālüñ her ne dem kim dīde-i ḫūn-bāra gelmişdür

3 Senüñ zünnār-bend-i küfr-i zülfüñ olalı ey büt
Ṣanemler ʿaşḳuma īmān idüp güftāra gelmişdür

4 Ne vech ile disünler beñ o ḫāl-i rūy-ı tābāna
O bir pervānedür kim şuʿle-i dīdāra gelmişdür

5 Şikest-i şīşe-i dil idi ḳaṣdı Pertev ol māhuñ
Ṣanurduñ nūş-ı cām-ı bāde-i ser-şāra gelmişdür

CLXXXI

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Göñülden ārzū-yı rūy-ı şūḫ u şeng geçmişdür
Sipihr-i kīneverle vaḳt-i ṣulḥ u ceng geçmişdür

2 Ġam-ı ʿaşḳuñ hücūmın görse reşk-i Ḳahramān ġamzeñ
Ṣanurdı rāh-ı dilden leşker-i Hūşeng geçmişdür

---

4 Olmış nice rengin P, V: Ġayetle yaḳışmış H
5 Naẓẓāreye H: Endāmuma P, V
CLXXX P35b, H-, V79b-k
2 Begüm P: Hemān V / itdüm raḳibānı P: olur tenüm cānā V // kim V: ki P
4 disünler beñ P: diyem ben beñ V // pervānedür V: پروانه دير P
5 Şikest V: P- / Pertev ol māhuñ P: Ol mehüñ Pertev V
CLXXXI P35b, H-, V80b-k
1 şūḫ u şeng D: şūḫ şeng P, V
2 hücūmın P, H: hücūmuñ V

3 Görenler iḫtişām-ı mevkib-i ʿuşşāḳ-ı rüsvāyı
Didiler yan-be-yan eñ ṣoñra ʿār u neng geçmişdür

4 Şitāb itme hemān git ṭurma ey dil ʿaşḳ rāhında
Bu vādīde ṣabā-reftārı çoḳ pā-leng geçmişdür

5 Nigāh-endāz-ı dūrī-i nişāngāh olmam ey Pertev
Benüm āhum feleklerden ṭoḳuz ferseng geçmişdür

CLXXXII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Senüñ ol ḫūnī çeşmüñ ḳana ḳana ḫūna ḳanmışdur
Ki bī-tāb u tüvān bālīn-i müjgāna ṭayanmışdur

2 Yanan bir ben miyem ol āteşīn ruḫsāra sulṭānum
Senüñ ḫāl-i ruḫuñ da ḥāliyā ol nāra yanmışdur

3 Giderse bāġ-ı ḫulda ḫulle giymez ʿāşıḳ-ı ʿuryān
Ki ser-tā-ser gül-i şeh-rāh-ı kūyuñla boyanmışdur

4 Temāşā ḳıl sitiġnā-yı cemālüñ feyż-i teʾsīrin
Beyābānda görenler Ḳays'ı hep Leylī'yi ṣanmışdur

5 Füsūn-sāz-ı nigāhuñ devr-i pür-sūzında ey Pertev
Olup ḫ̌ābīde rāḥat fitne uyḫudan uyanmışdur

CLXXXIII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ey vefā-düşmen cefā-āyīn v'ey aġyār-yār
Raḥm it inṣāf it derūna eyledi efkār kār

2 Şāhuma şāyeste dür yoḳ baḥr-i ḫūn-ı eşkde
Yoḫsa deryālarda bī-ʿad lüʾlüʾ-i şehvār var

3 Zār iden ẓālim teġāfüldür tecāhüldür beni
Ben ġam-ülfet ʿāşıḳam itmez beni āzār zār

---

5 feleklerden V: feleklerde P / ferseng V: ferheng P
CLXXXII P35a-b, H-, V77b-k
4 feyż-i teʾşirin V: feyż-i teʾşirüñ P
CLXXXIII P36a, H109a, V79b
1 v'ey H, V: روی P // inṣāf it P, H: ey ẓālim V
2 deryālarda P: bu deryāda H, V / bi-ʿad H, V: bi-ḥad P

4 Ḫār u ḫasdur ebr ü bārān şuʿle-i āh-ı dīle
Seyl-i germ-āb-ı sirişke ḳulzüm-i zeḫḫār ḫār

5 Raḥm ider aġyār şorsañ ḥāl-i zār-ı Pertev'e
Ey vefā-düşmen cefā-āyīn v'ey aġyār-yār

CLXXXIV

mütefāʿilün mütefāʿilün mütefāʿilün mütefāʿilün

1 O perī veşüñ belī gerçi ḫoşça ḫırām u nāz u edāsı var
Aralıḳda n'eyleyem ülfet eyleriken biraz da fedāsı var

2 Dil-i zāra mürġ-i hümā hevāda ḥased ider disem el virür
Ne ḳadar uçursam eger sezā ser-i kākülinde yuvası var

3 O şeh-i memālik-i nāz ü ʿişvenüñ ʿāşıḳānınuñ ey göñül
ʿUlemāsı var şuleḥāsı var ʿuḳalāsı var budalāsı var

4 Dil ü cān çıḳardı ne şübhe ḳarşu sürūr-ı maḳdem-i yār ile
Gelürem dimekle inanmadum baḳalum daḫi ʿacabāsı var

5 Beni daḫi maḥrem-i rāzı eylemedi bu rütbe yaḳın iken
Saña Pertev'üñ şanuram ki bir azıcıḳ niyāz u recāsı var

CLXXXV

müfteʿilün mefāʿilün müfteʿilün mefāʿilün

1 Ḫāl-i ruḫı ol āfetüñ zengī-i sāverānlanur ?
Çeşmi nigāh-ı ḫışmile ḳāhir u ḳahramānlanur

2 Ḳaşı kemān-ı Rüstem ü her müje tīr-i Zāl'dür
Zülfi kemend ġamzesi nīze-i cān-sitānlanur

3 Zāl-i zamāna ġamzesi fenn-i ḫadengi ögredür
Zehre-şikāf baḳışı Rüstem-i Dāstānlanur

4 Ġam mı gelür Tehemten'e küşte iderse pūrını
Ḳavli gibise Ṭūsi'nüñ ölse de yine cānlanur

---

4 ebr ü bārān P: ebr-i bārān H, V
5 aġyār P: aġyāra H, V / şorsañ H, V: şorsın P // v'ey H, V: روی P
CLXXXIV P36a, H109a, V80a
CLXXXV P36a-b, H109a-b, V80a
4 ölse de V, H: ölse P

5 Ṣadme-i ʿaşḳa başını ʿāşıḳuñ eyledi siper
Bilmedi gürz-i Bürzī'dür urmaġile girānlanur ?

6 Ḳuvvet ü zūrı yoġise lāġar ise ne var göñül
Pertev-i feyż-i ʿaşḳ ile ol daḫi pehlevānlanur

CLXXXVI

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 İşküfte-verd-i bülbüleye rīşe şīşedür ?
Taşvīr-i şīr-i cāma daḫi bīşe şīşedür

2 Sengīn-bahā güherleri cevr ile ḳırmada
Güyā baḳılsa çerḫ-i sitem-pīşe şīşedür

3 Ḥüsnüñ telaffuẓ itmege ḥācet ne dildedür
Żabṭ-ı perī-i maʿnīye endīşe şīşedür

4 Virmez ziyān cevher-i ʿaşḳa cünūn-ı dil
Ḫārā-yı kūh-kūh-ı ġama tīşe şīşedür

5 Āb-ı güher virürse daḫi şīşe-pāreye ?
Pertev güher hemīşe güher şīşe şīşedür

CLXXXVII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ġamze cān almaġa pür-cūş u ḫurūş olmış gelür
Āfet-i īmān ü dīn ü ʿaḳl u hūş olmış gelür

2 Şöyle yaḳmış nār-ı ḥasret kim begüm pervāneyi
Bezme çün şemʿ-i fürūzān şuʿle-pūş olmış gelür

3 Nuḳl-i şeftālūya yād el degmemiş mi n'eyleyem
Bāde-i cām-ı lebüñden baña nūş olmış gelür

4 Ḳahramānlar olamaz tāb-āver-i neẕẓāresi
Bu geliş dirler ki ol ḫūnī beşūş olmış gelür

CLXXXVI P36b, H109b, V80a
1 bişe H, V: pişe P
4 ziyān P, V: zebān H
5 virürse P, H virilse V // güher hemişe güher V: güher güher hemişe H; ṭolu güher hemişe P
CLXXXVII P36b, H110a, V80b
1 ʿaḳl u hūş H, V: ṣabr u hūş P
3 cām-ı lebüñden P, V: cām-ı lebinden H

5 Bir zamān cām-ı lebüñ mestiydi Pertev şimdicek
Ḫāne-i ḫammāra varmış bāde-nūş olmış gelür

CLXXXVIII

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1 'Aşḳdan zāhid-i zerrāḳ girībān silker ?
Bitdi gūyā ki yaḳasında o nā-dān silker

2 Dökilür toz ḳoparanuñ per ü bāl-i tīri
Nīze-i ġamzeyi her demde ki cānān silker

3 Girye-i nābe-maḥal vaṣla olur mı ṣemere
Mīvedār olmadan işgūfeyi bārān silker

4 Ḥasret-i zaḫmı ile bildi ki pek muġberdür ?
Ḳabża-i ḫançeri gerd-i dil-i nālān silker

5 Rütbede ḳor mı kemāl ehlini Pertev devrān
Bāġ-bān mīvenüñ olmışçasın ol ān silker

CLXXXIX

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1 Kūhsār-ı ġam-ı hicrān dile hāmūn gibidür
Rütbe-i Ḳays baña nisbet ile dūn gibidür

2 Mihri var n'eyleyem ammā ki maḥallinde degül
Dūna raġbetde o meh-pāre de gerdūn gibidür

3 Dūş-ı 'afva olamaz bār ẕünūb-ı mücrim
Ten-i ālūde yem-i raḥmete ḳalyun gibidür

4 Bīm-i aġyār ile īṣār-ı sirişk itmeyeli
Çeşmüm ey nūr-ı baṣar ḫayf ki medyūn gibidür

5 Rind ü zāhid miṣl-i şīşeger ü dīvāne ?
Bezm-i 'irfānda nā-dān daḫi ṭā'ūn gibidür

CLXXXVIII P36b, H -, V78b-k
2 Dökilür H, V: دوكيلو P
3 V'de kenarda; nābe-maḥal H, V: تابحل P
4 dil-i nālān V: dil-i me'mūn P, H
5 Rütbede P, H: Dünyede V
CLXXXIX P37a, H110a, V80b
3 P, V: H -; olamaz V: ola mı P

6 Ḫūn-ı dīde leke-i cürmi ider pāk çü āb
Tevbe çirk-i güneh-i müẕnibe ṣabun gibidür

7 Hele ben zaḫm-ḫor-ı tīr-i nigāhem Pertev
Bilmem ammā dil-i bī-çāre de urġun gibidür

8 Pey-rev-i nuṭḳ-ı şehenşāh-ı süḫan Neş'et olan
Ġazelin böylece ẕeyl eyleme ḳānūn gibidür

CXC

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Ceyḫūn ḍimek eşküme bir pāye-i dūndur
Şimdi gözümüñ nāmı begüm ḳulzüm-ı ḫūndur

2 Güm-rāh olalı ḫavfüñ ile āh-ı şebāngāh
Eflāke çıḳan her şererüm rāh-nümūndur

3 Dil muḫteriʿ-i ṭavr-ı cünūnem dimiş ammā
Mecnūnlıġı yek-fen ṣanur ol ise fünūndur

4 Şerḥ itse de añlanmaz efendim ḫaṭ-ı rūyuñ
Ḫāl-i siyeh-i künc-i lebüñ metn-i füsūndur

5 Zūr ile ḫalāṣ ola mı mürġ-i dil-i Pertev
ʿAnḳā daḫi dāmuñda senüñ ṣayd-ı zebūndur

CXCI

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Gerçi ḫayretle nigeh ḥüsnüñe menfūruñdur
Beni bu ḥāle ḳoyan dīde-i maḫmūruñdur

2 Şeh-i iḳlīm-i ḥüsünsün ki sipāhuñ fitne
ʿİşve pişüñde ḫadem nāz silaḥ-şūruñdur

---

6 müẕnibe H, V: müẕnib P
7 zaḫm-ḫor-ı H, V: zaḫmda ḫor P
CXC P37a, H110b, V79a-k
1 Ceyḫūn dimek H, V: Ceyḫūn dime P / pāye-i dūndur P, V: rütbe-i dūndur H // ḳulzüm-i ḫūndur H: çeşme-i ḫūndur P, V
2 olalı ḫavfüñ ile P, V: olur ḫavfi ile H
4 Şerḥ H: Şerḫ P; Sürḫ V
5 dāmuñda H, V: dāmında P
CXCI P37a-b, H110b, V80b-81a
1 ḫayretle H, V: bi-hūş P
2 pişüñde P: yanuñda H, V

3 Nigehüñ dāġ u müjen zaḫm urur cāna velī
Yaraya merhem olan sīne-i kāfūruñdur

4 Döndiren sāġarı elmāsa şarābı laʿle
Sāḳiyā ʿaks-i leb ü sāʿid-i billūruñdur

5 Şeb-i deycūr-ı firāḳuñda olurduḳ güm-rāh
Meşʿal-i ḳāfile-i ʿaşḳ senüñ nūruñdur

6 Dil-i vīrān güher-i ʿaşḳuñ ile māl-ā-māl
Pertev-i dil-şüde ol gencde gencūrundur

CXCII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Şanma ṣabāyı būy içün Çīn'e dek gider
Miskīn o zülf o kākül-i pür-çīne dek gider

2 Çīn ü şikenc-i ṭurradan ol dil ki dūr olur
Sevdā-yı būy-ı zülf ile Māçīn'e dek gider

3 Bir nev-bahāra reşk virür bir gül idi yār
Böyle gidişle dāmen-i gül-çīne dek gider

4 Dün gice ḫod-be-ḫod o mehi añdum aġladum
Ẓannum odur ki gūş-ı süḫan-çīn'e dek gider

5 Çīn'e ʿazīmet eylese Pertev ṣabā ile
Miskīn o zülf o kākül-i pür-çīne dek gider

---

3 dāġ u müjen H: dāġ müjen P, V / urur H, V: açar P
4 Döndiren P, H: Döndüren V / sāġarı H, V: sāġar P
5 olurduḳ H, V: ḳalurduḳ P // kāfile-i ʿaşḳ P: kāfilemüz yine H, V
CXCII P37b, H111a, V81a
1 Şanma ṣabāyı būy içün H: Şanma ṣabāyı misk içün V; Būy urdı ṣanma ṣabā P // Miskin P, H: Müşgin V
2 Çin ü şikenc H, V: Çin şikenc P / olur P: ola H, V
4 añdum P, H: andum V
5 Miskin P, H: Müşgin V

CXCIII

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 O şāhı görmege ʿuşşāḳ reh-güẕāra gider
Kimi nihān ü kimi böyle āşikāre gider

2 Fiġān-ı bī-eşerümçün duʿāya muḥtācum
O seng-dil gibi bir āhenīn ḥişāra gider

3 Sirişk-i girye-i aġyār maḥv-ı eşkümdür ?
Çü seyl maḥv-i vücūd itmege biḥāra gider

4 Nuḳūd-ı nā-sere veş rāyic olmadı eşküm
Yazıḳ metāʿ-ı nigāhum da intiẓāra gider

5 Ne menzil aldı ne yārāndan girü ḳaldı
Kümeyt-i nāle-i dil şöyle bir ḳarāra gider

6 Ġazelde ḥāl-i dilüñ yana yana şerḥ eyle
Ki Pertev elden ele belki dest-i yāre gider

CXCIV

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Bülbülüñ vaḳt-i bahāra intiẓārın kim bilür
Şemʿ içün pervānenüñ feryād u zārın kim bilür

2 Bilmeyince iġbirār-ı ḫāṭırum Leylīveşüm
Söyle mir'āt-ı dil-i Ḳays'uñ ġubārın kim bilür

3 Fāriġü'l-bāl iken oldum ben esīr-i çeşm-i yār
Şāh-bāzuñ böyle bir merdüm-şikārın kim bilür

4 Kişver-i dil pāy-taḫtı oldığın bilmiş raḳīb
Gönlüme şāh-ı ḫayālüñ reh-güẕārın kim bilür

5 Pertevā her neş'edārı ser-girān eyler ḫumār
Cām-ı ser-şār-ı neşāṭuñ ḫoş-güvārın kim bilür

CXCIII P37b, H111a-b, V81b
2 seng-dil H, V: سنك ديل P / ḥişāra H, V: خصاره P
3 P, V: H -; V'de kenarda.
4 nā-sere veş V: nā-sereden P, H
CXCIV P38a, H111a, V81a
1 intiẓārın H, V: intiẓāruñ P
2 iġbirār-ı ḫāṭırum H, V: iġbirār-ı ḫāṭır P
3 merdüm-şikārın H, V: demde şikārın P

CXCV

mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

1 Çeşmüm ki hecr-i la'lüñ ile ḫūn-çekān olur
'Ummān-ı eşküm 'āleme mercān-feşān olur

2 Ḫaṭṭ-ı ruḫuñ mı fitne-i āḫir-zamān mıdur
Maġribde mihr-i ḫāveri gördüm 'ayān olur

3 Leylī olursa kāse-şiken Ḳays'a ġam degül
Maḫṣūṣ olan sitemle daḫi imtinān olur

4 Bir ḥāle ḳoydı ḥālet-i 'aşḳuñ begüm beni
Görsem de görmesem daḫi ḥālüm yamān olur

5 Var ise yine Pertev o kāfūrī sīneler
Şimdi şikeste gönlüme merhem-resān olur

CXCVI

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Nigāhuñ her ne dem bāzū-yı şāḫ-ı verdi neşterler
Ser-ā-ser gül-nihālān-ı çemen ḫavfile ḳan derler

2 Senüñ sīmīn berüñ levḥ-i du'ā-yı nūrdur cānā
Nizār u zār sīnem anı āġūşıyla mıstarlar

3 Beni ey ehl-i zevḳ āgāh ḳılmış idi bir mey-keş
Şarāb-ı telḫi sāḳīnüñ leb-i şīrīni şekkerler

4 Ḫayālüñ ile evrāḳ-ı dil olsa meclis-i taşvīr
Sirişk ü ḫūn-ı dil ḥal-kerde eyler sīmler zerler

5 Virelden kūdek-i şeydā-dili üstāda sulṭānum
Debistān-ı ḥüsünde Şāhidī-i 'aşḳı ez-berler

6 Buyur kim cilvegāhuñdur çemenzār-ı dil-i Pertev
'Acāyib nüzhet-efzā vü feraḫ-baḫşādur ol yerler

CXCV P38a, H111b, V81b
1 'Ummān-ı eşküm P: 'Ummān-ı eşk H, V
3 olursa H, V: olınca P / ġam degül H: ġam mı dur P, V
5 sineler P, V: sinedür H
CXCVI P38a, H111b, V81b
1 ḫavfile P: ḫavfüñle H, V
3 ḳılmış H, V: itmiş P // şekkerler H, V: sükkerler P
5 Debistān-ı ḥüsünde Şāhidi-i 'aşḳı ez-berler P, V: Debistānda kitāb-ı Şāhidi-i 'aşḳı ez-berler H
6 Buyur kim H, V: Bilürken P

CXCVII

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Ḫançerin beste görüp şanma miyāna zīver
İtmiş ‘uşşāḳına ḍarb itmek içün der-çenber

2 Ġażab-ālūde-nigeh ‘āşıḳa gün göstermez
‘Arż idüp ‘uḳde-i aḥvālini dir dir ditrer

3 Baġlanup iki kedū māh u mihirden gerdūn
Baḥr-i ḥayretde şebān-rūz şināverlik ider

4 İdeli çeşm-i tere verd-i ruḫın ‘aks-endāz
Şīşe-i dīdeme gūyā ḳodı zībā güller

5 Nūrī’dür maḫlas-ı dīrīne-i āṣār-ı faḳīr
Ki anı ḥīn-i velādetde dimiş idi peder

6 Ḥażret-i Neş‘et-i āgāh-dil ü zī-şānuñ
Pertev-i himmet-i vālāsına oldum maẓhar

7 Daḫi Pertevlice bir nām ile yād olmaġiçün
Eyledüm sa‘y iderek nice zamān kesb-i hüner

8 Zeyl-i kālāya virür ḳadr ü şeref çün tamġā
Nev-ḳumāş-ı eşerin maḫlaş içün ‘arż eyler

CXCVIII

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Māhcıḳ istesem ol mehden eger anna dir
Göricek eşkümi bu çıp çıp iden buvva dir

2 Ninesi ‘āşıḳınuñ ḳanına mı aş yermiş
Daḫi ḳundaḳda iken ḫūn-ı dile mamma dir

CXCVII P38b, H114b-115a, V82b
1 Ḫançerin H, V: Ḫançerüñ P / miyāna H, V: miyān P
2 ‘Arż idüp P: ‘Arż iden H, V
4 İdeli P: Olalı H, V / verd-i ruḫın P: verd-i ruḫı H, V
5 ḥin-i velādetde dimiş idi P: dimiş idi ḥin-i velādetde H, V
7 olmaġiçün H, V: olmalıdur P // kesb-i hüner H, V: kesb ü hüner P
CXCVIII P38b, H114b, V82a; Eṭfāl-i şir-ḫ ̌āregāna maḫṣūṣ lisān içinde olan elfāẓ iltizāmıyla söylenen ġazelcik P: Eṭfāl-i şir-ḫ ̌āregān lisānına maḫṣūṣ olan elfāz iltizāmıyla söylenen ġazeldür.V
1 anna H, V: añña P
2 ḳundaḳda iken H, V: ḳundaḳdadur ol P

3 Şīr-ḫˇārem ḳuzucaġum ḳoyuna girse bile
Lebümi aġzuña al emme şaḳın ammā dir

4 Seyre seyrāna götürmek dileyen ol bebegi
Aldadup hoppacıḳ u dandin ile atta dir

5 Ḳıh ider tīr-i nigāhı cız ider nār-ı ġamı
Şöyle nā-rüste ki baḳsın yemege pappa dir

6 Ummacıdur şaḳınup uyma raḳībüñ sözine
Cicci dirken saña el şoñra paşam ḳaḳḳa dir

7 Dili şıbyān eline kim ki virür ey Pertev
ʿĀḳil ü kāmil olan öylelere ḥoppa dir

CXCIX

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 O ḫūnī ġamzeler çeşm-āşinā-yı ʿīd-i ḳurbāndur
Gönüller hem-çü kebş-i cān-fidā-yı ʿīd-i ḳurbāndur

2 Güzeller böyle her-dem kendi dostı ile ḳan dökmez ?
Bu ẕebh u bu fidā mihr ü vefā-yı ʿīd-i ḳurbāndur

3 İderler dīde-i ḳurbānı pūşīde dem-i bismil
Bu ikrām u nüvāziş ḫūn-bahā-yı ʿīd-i ḳurbāndur

4 İder ḫūn-ḫˇāreler mānend-i ḳurbān-pāre ʿuşşāḳı
Raḳīb-i kīne-cū şimdi gedā-yı ʿīd-i ḳurbāndur

5 Helāk-i tīġ-i bürrānuñ olursa ʿīd ider ʿuşşāḳ ?
O ḫūn-ālūdelik laʿlde ḳabā-yı ʿīd-i ḳurbāndur

6 Nizār u lāġar ʿuşşāḳa o şûḫ itmezse ger ḳurbān ?
O da bir güne ey Pertev cefā-yı ʿīd-i ḳurbāndur

---

3 ammā V, H: ummā P
4 götürmek P, V: كتومك H // u V: P, H -
5 tir-i P, H: tiġ-i V // baḳsın P: baḳsañ H, V
6 paşam P, V: begüm H
7 Dili şıbyān eline kim ki virür ey Pertev P, V: Nūridür maḫlaṣ-ı dirine-i Seyyid Pertev H // ʿAḳil ü kāmil olan H, V: Pertev-i dil-şüdemüz P
CXCIX T85b, P, H, V -

CC

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

(P) 1 Açılmadı bir būse virüp nār-ı semen-ber
(A) Kim virdigini gördi bu ʿālemde semen ber

(P) 2 Destār-ı levendāne ṣarın artıḳ efendim
(A) Bu ḳadd ile zīrā ki yaraşmaz saña çenber

(P) 3 Gül Cāmiʿinüñ bülbül-i zār oldı ḫaṭībi
(A) İtdi yine kendüsine ṣāḫ-ı güli minber

(P) 4 Esbān-ı sıṭabl-ı şehe söylendi ḳaṣā'id
(A) Söylenmedi mażmūn o cağ-ı ʿalī ḳanber ?

(P) 5 Pertev yañılup ḥālini uydum diye düşdi ?
(A) ʿĀrif didi gūş eyleyecek işte bu ʿanber

ḤARFÜ'Z-ZEL

CCI

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Dil-i bī-çāremüz efkendelikle rāhdan ḳalmaz
Yine üftān ü ḫīzān saʿy idüp hem-rāhdan ḳalmaz

2 Degül mümkin beḳāya naḳl-i eṣḥāl eylemek çünkim
O ʿālemde gedālar daḫi şāhenşāhdan ḳalmaz

3 Verā-yı inzivāda ḥaḳ bu kim menkūb-ı iḳbālüñ
O istiġnāları ḫ̆āhiş-gerī-i cāhdan ḳalmaz

4 Ḫarābātuñ yine köhne libāsın idemez tecdīd
Egerçi ʿankebūtuñ her biri cüllāhdan ḳalmaz

5 Derūnuñ câme-i ṣūf ile ṣafvet bulmaz ey ṣūfī
Nihānī ʿālem-i āb āb-ı zīr-i kāhdan ḳalmaz

6 Egerçi āh u vāh itmez yanar pervāneler ammā
Benüm ʿindümde ol āh itmemekler āhdan ḳalmaz

CCI P39a, H115a, V84b
1 efkendelikle P: efkendelikde H, V
4 Ḫarābātuñ H, V: Ḫarābātın P
5 ṣafvet H, V: ṣaffet P // āb-ı zir-i kāhdan H, V: āb-ı ziri kāhdan P
6 āh u vāh H, V: āh vāh P

7 Devām-ı devletile baḫtyār olduḳda bir kimse
Duʿā-yı bed aña daʿvāt-ı devlet-ḫᵛāhdan ḳalmaz

8 Cenāb-ı Neş'et'üñ dergāhı Pertev ḥüsn-i ḫulḳından
Ziḥām-ı farṭ-ı züvvār ile Beytu'llāh'dan ḳalmaz

CCII

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Keyfiyyet-i ṣahbā-yı lebüñ Cem bile bilmez
Cem ḳanda ḳalur ʿĪsī-i Meryem bile bilmez

2 Ser-mest-i mey-i nāz kenārumda yaturken
Ol dil-beṛ-i nāzendeyi öpsem bile bilmez

3 Naḫvet mi ʿaceb ʿilleti yā ḫud ki teġāfül
Çeşmüñ o ḳadar ḫaste ki ādem bilebilmez

4 Çoḳ ṣūfī-i ṣāfiyi ḳomış dūzeḫ-ı ʿaşḳa
Bir muġ-beçe kim lafẓ-ı cehennem bile bilmez

5 Biz ʿālem-i ervāḥda düşdük ġam-ı ʿaşḳa
Ol çekdigimüz derdi muḳaddem bilebilmez

6 Ebrūlarınuñ tīrine Pertev hedef oldum
Bu ṭarza gögüs germegi Rüstem bile bilmez

CCIII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Dirsek ne var bu fende eger bir bulınmışuz
İtsek n'olur mübālaġa şāʿir bulınmışuz

2 Teʾşīr-i nālemüz ile nālāndur ehl-i ḥāl
Biz ḫāniḳāh-ı ʿaşḳda ẕākir bulınmışuz

3 Cānā metāʿ-ı ḥüsnini ketm itme rūyuñuñ
Biz gümrük-i cemālüñe nāẓır bulınmışuz

CCII P39a, H115b, V84b
5 P, H: V -
CCIII P39b, H115b, V84b
1 Dirsek ne var H, V: Dirsin n'olur P // n'olur H, V: ne var P
2 ehl-i ḥāl P, V: ehl-i derd H
3 Cānā metāʿ-ı ḥüsnini H, V: Gül-būseli ḳumaşını P / rūyuñuñ H, V: rūyınuñ P // cemālüñe H, V: cemāline P

4 Taʿmīr olınsa geh-be-geh itmez miyüz sürūr
Bu tekyegehde biz de müsāfir bulınmışuz

5 Maʿnī-i lafẓ dür-i yümnī oldı ḥālümüz ?
Ṭut kim ḥużūr-ı yārda ḥāżır bulınmışuz

6 Şerḥ-i kitāb-ı dāġ-ı derūn eylesek n'ola
Pertev fünūn-ı ʿaşḳda māhir bulınmışuz

CCIV

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 İrse ṣabaḥ-ı ḥaşre şeb-i iftirāḳumuz
Olmaz ḫalel-peẕīr bizüm iştiyāḳumuz

2 İster nüvāziş it bize ister teġāfül it
Biz bozmayuz ḫulūṣda cānā siyāḳumuz

3 Aġyāra kim iderdi müdārā vü iltifāt
Teʾşīr ideydi ol mehe ḥarf-i nifāḳumuz

4 Ḫāk-i niyāza naḳd-i sirişk olmadan niṣār
Virmez ayāġ sāḳī-i sīmīn-sāḳumuz

5 Var yoḳ cevābı būs-ı dehençün alınmadan
Pertev ṣarıldı müy-ı miyāna merāḳumuz

CCV

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Ḫusrev-i mülket-i bī-dād ki dirler o bizüz
Māʾil-i nāle vü feryād ki dirler o bizüz

2 Reg-i çeşm-i dil-i ʿuşşāḳı iden ḫūn-efşān
Neşter-i ġamzesi faṣṣād ki dirler o bizüz

3 Gitmeyüp şāh-reh-i semt-i fedāya aṣlā
Bendesin itmeyen āzād ki dirler o bizüz

---

5 ḥāżır H, V: حاظر P

CCIV P39b, H116a, V85a
1 P'de mısraların yeri değişiyor.
2 nüvāziş it bize ister teġāfül it H, V: teġāfül it bize ister nüvāziş it P
3 Teʾşir H, V: Teʾyid P / ol mehe H,V: ol şehe P
CCV P 39b, H116a, V85a; Dehān-ı dil-berden H; Zebān-ı dil-berden V
2 çeşm-i dil-i ʿuşşāḳı H, V: çeşm ü dil-i ʿāşıḳdan P / ḫūn-efşān H, V: ḫūn-rizān P

4 Dāmen-i mīvesine dest-i emel nā-reste
Ḳāmeti ʿarʿar u şimşād ki dirler o bizüz

5 İltifāta nigeh-i ḫışmını hem-reng idici
Māhir-i ṣanʿat-ı eżdād ki dirler o bizüz

6 Yalıñız Pertev'i dil-ḫūn iderüz ẓann itme
Sitem-i ʿāşıḳa muʿtād ki dirler o bizüz

CCVI

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Hem-cenāḥuz mürġ-i Ḳays'a deşt-i ġamdur lānemüz
Dāne-i ḫāl-i ruḫ-ı Leylīveşāndur dānemüz

2 Neş'e virmez bezm-i hicrānuñ da nūş-ı bādesi
Bāde-i kevṯerle yoġrılsa gil-i peymānemüz

3 Reşk-i meh-tābiyyedür taḥte's-semā-i dehrde
Zīr-i saḳf-ı ḥücre-i vīrāne-i kāşānemüz

4 Āşinā-yı ḥālümüz pervāne-i ḫāmūşdur
Bülbül-i pür-gū bu mebḥaṯde bizüm bīgānemüz

5 Bu ḫarābātuñ yapılmaz bādesiyle keyfümüz
Pertevā bir özge keyfiyyetdedür mey-ḫānemüz

CCVII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Mihr-i münīre perde çeküp dūd-ı āhumuz
Bulsun revāc kāle-i baḫt-i siyāhumuz

2 Pür-māyeyüz o ḫ̆āce-i bendergeh-i ġamuz
Kim gevher-i sirişkile pür kārgāhumuz

3 Ḥüzn ü sürūr eylemeyüz ʿazl ü naṣb ile
Dā'im be-yek ḳarār bizüm ʿizz ü cāhumuz

---

4 Ḳāmeti P, V: Ḳāmet-i H
5 İltifāta nigeh-i ḫışmını H, V: İltifāt ü nigeh-i çeşmini P
6 itme P : itmeñ H, V
CCVI P40a, H115b-116a, V85a
CCVII P40b, H117a, V86a

4 Me'lūf-ı derd ü ġam bir alay bī-nevālaruz
Aṣlā taḫayyül itdigümüz yoḳ refāhumuz

5 ʿAnḳālaruz ki Ḳāf-ı sitiġnāda lānemüz
Yoḳ ḳaṣr-ı ser-bülendine dehrüñ nigāhumuz

6 Rāh-ı ḫaṭāya gerçi ṣavābı gidilmemek
Geçmez ḫaṭā da itse ḳulından İlāhumuz

7 Biñ şerm ü biñ ḥicāb ile olsun ʿöẕr-ḫᵛāh
Pertev bizüm günāhumuza her gün āhumuz

CCVIII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Rūzedār olsaḳ da yoḳ mı vardur eglencemüz ?
Zeyn-i bezm-i şerbet-i iftārdur eglencemüz

2 Bir zamān yerdük içerdük şimdi ammā çün melek
Māh-ı ṣavm olmaġla istiġfārdur eglencemüz

3 Tābiş-i ṣavm u ṭaʿām ile dem-i imsāke dek
Mār-ı tāb-ı kāse-i ser-şārdur eglencemüz ?

4 Yine bayram irtesi eglenceler maʿlūm olur
Şimdilik ne yār u ne aġyārdur eglencemüz

5 Biz tüketdük şiʿri Pertev Ḥażret-i ʿİzzet Beg'üñ ?
Himmet idüp didi ki eşʿārdur eglencemüz

CCIX

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Çünkim ḫamīr-i ʿaşḳ derūn u birūnumuz
Maḥż-ı maḥabbet oldı ẓuhūr u büṭūnumuz

2 Ġavṭa-şümār-ı sāḥil-i baḥr-i felāketüz
Yoḳdur rüḳūm defterümüzde yekūnumuz ?

---

5 Ḳāf-ı sitiġnāda H: güşe-i ʿuzletde P, V
6 Rāh-ı ḫaṭāya H, V: Rāhı ḫaṭāya P
CCIII P40b, H -, V85b-k
5 tüketdük P, H: düketdük V
CCIX P40b, H117a-b, V85b-86a
1 derūn u birūnumuz H, V: derūn birūnumuz P // ẓuhūr u büṭūnumuz H, V: ẓuhūr büṭūnumuz P

3 Baḥr-i Sefīd ü Ḳara'yı yāḳūtzār ider
Yād-ı lebüñle ṭamlasa bir ḳaṭre ḫūnumuz

4 Gözden bıraḳma mürġek-i cān-ı nizārumuz
Fitrāk-i zīn olur yine ṣayd-ı zebūnumuz

5 Buldum meṭālibe dil-i fāriġ ile vüṣūl
Menzil-res-i merām imiş esb-i ḥarūnumuz

6 Teshīr içün perīleri sihre ne iḥtiyāc
Eş'ār-ı Pertev olmayacaḳ mı füsūnumuz

7 'İzzet Beg'i 'azīz ide dāreynde Ḫudā
Ḳaldırdı ḫākden bu ser-i ser-nigūnumuz

8 Kīmyā-yı ḫāk-i pāyine üstād-ı ekremüñ
Sīm-āb gibi aḳmada yoḳdur sükūnumuz

9 'Abd-i der-i maḫrīdesi olmaz mıyuz bizüm ?
Zīrā ṭarīḳ-i Ḫaḳḳ'a odur reh-nümūnumuz

CCX

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Bu ḫarābāt-ı muġān ma'mūra beñzer beñzemez
Çeşm-i mest-i sāḳiyān maḫmūra beñzer beñzemez

2 Reh-güẕer peydā iden erbāb-ı dil dilden dile
Āşināyān-ı ḳarīb ü dūra beñzer beñzemez

3 Şāhid-i şaḫṣ-ı ḫayālüñ vaṣl ü hicrān-dīdesi
Ẓāhirā şol vāṣıl u mehcūra beñzer beñzemez

4 Çeşm-i vaḥdet-bīnüñ eşyāya nigāh-ı ḥayreti
Fi'l-ḥaḳīḳa nāẕır u manẕūra beñzer beñzemez

5 Her varan olmaḳdadur Pertev aña çünkim ḫarāb
Bu ḫarābāt-ı muġān ma'mūra beñzer beñzemez

---

4 olur yine H, V: olursa da P
5 meṭālibe H, V: meṭālib P
6 Teshīr V: Teshīr P, H
7 P, V: H -
CCX P40b-41a, H117b, V86a
2 H, V'de 3. beyit; Reh-güẕer H, V: Reh-güẕār P
3 Şāhid H: شا P / vaṣl ü hicrān H, V: vaṣl hicrān P // vāṣıl u mehcūr H, V: vāṣıl mehcūr P

CCXI

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 ‘Aşḳ ile maġmūm olan nā-şāda beñzer beñzemez
Āh-ı serd-i āteşīni bāda beñzer beñzemez

2 Seyr iden ābādī-i kūy-ı ḫarābātı dimiş
Mey-keş-i mest ü ḫarāb ābāda beñzer beñzemez

3 Pek ‘ayāndur ḳudret-i ṣun‘-ı Ḫudā bu nüktede
Dikḳat itseñ her peder evlāda beñzer beñzemez

4 Ḥāṣılıyken ikisi bir ḫūşenüñ bir tākda
Neş’e virmekde ‘arāḳa bāde beñzer beñzemez

5 Leylī-i ‘aşḳ ile Pertev ṣanma her Mecnūn’ı Ḳays
Yār içün her Kūh-ken Ferhād’a beñzer beñzemez

CCXII

mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1 Dil-i pür-şerḥa vü mecrūḥı ḳoyma dāġ-ı sūzānsuz
Yaḳışmaz lālezār elbette ey gül-ruḫ çerāġānsuz

2 Virür germiyyet-i bāzār-ı sāmān ‘aşḳa rüsvāyī
Belī germ-ābe zīnet-yāb olur mı hīç ‘uryānsuz

3 Ḳad-i bālāsınuñ vaṣfında kūteh dest-i endīşe
Ḥadīṣ-i zülfi bir efsānedür gūyā ki pāyānsuz

4 Ser-ā-pā dāġ-ı sīnem dīde-dūz-ı tīr-i ġamzeñdür
Amān at nāveküñ çeşmān-ı dāġum ḳoyma müjgānsuz

5 Taṣavvurda ḫaṭā mı itdi Bih-zād-ı ḫayālüñ kim
Bu şi‘rüñ Pertevā ḫoş ṣūret-i ḥüsni velī cānsuz

CCXI P41a, H117b-118a, V86b
4 ḫūşenüñ P, V: ḥūşenüñ H // ‘araḳ D: عراق P, H, V
CCXII P41a, H116a-b, V85a-b
1 elbette H, V: elbetde P
3 dest-i endişe H, V: deşt-i endişe P
4 ḳoyma P: itme H, V
5 Pertevā P, H: ṣūretā V

CCXIII

mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

1 Gāhīce pīşgāhına yāruñ muvāẓibüz
Ol şeh-süvār-ı kişver-i ḥüsne muṣāḥibüz

2 Geh ʿazl ü gāh naṣb oluruz kūy-ı yārda
Devletde şanki biz daḫi ehl-i menāṣıbuz

3 Taḥrīr-i vaṣf-ı ḫāl ü ḫaṭı cümle kārumuz
Dīvān-ı ḥüsn ü ānda güyā ki kātibüz

4 Meclisde sākit oldıġumuz ʿayb olınmasun
İtmek içün o şūḫı taḫayyül murāḳıbuz

5 Düşdi göñül o şāha nedür çāre Pertevā
ʿĀşıḳlıġa egerçi aña nā-münāsibüz

CCXIV

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1 Maṭlab-ı faṣl ü bāb-ı ʿaşḳuz biz
Şerḥ-i metn-i kitāb-ı ʿaşḳuz biz

2 Āb yoḳ dilde tābdan ġayrı
Deşt-i ġamda serāb-ı ʿaşḳuz biz

3 Ne ḫumār u ne bīm-i şıḥne ʿases
Neş'e-yāb-ı şarāb-ı ʿaşḳuz biz

4 Jālemüz būy-ı verdden ḳalmaz
Gül şuyında gül-āb-ı ʿaşḳuz biz

5 Leylī tesvīd-i şiʿrüme Mecnūn
Pertevā intiḫāb-ı ʿaşḳuz biz

CCXIII P41a, H116b, V85b
1 şeh-süvār-ı P: şehryār-ı H, V
3 ḫāl ü ḫaṭı H, V: ḫāli vü ḫaṭı P
CCXIV P41b, H116b, V85b
1 faṣl ü bāb-ı H, V: faṣl-ı rebāb-ı P
2 Deşt-i ġamda serāb-ı ʿaşḳuz H, V: Tih-i ġamda ḫarāb-ı ʿaşḳuz P
3 şıḥne H, V: شخنه P

CCXV

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 N’ola mürġ-i dil-i işkeste-pere virmese yüz
Şāh-bāzuñ cigerin ṭu‘me iden ḫūnī göz

2 Āteşīn rūyuñı āhum ki şerer-ḫīz itdi
Ḫāne-i ḳalbe ne var düşse şerer yerine köz

3 Hażm olınmaz idi bir vech ile cānā sögüşüñ
Ger nemekdān-ı leb-i la‘lüñ aña ekmese tuz

4 İtse de her ne ḳadar ḫāṭır-ı zārum muġber
Ben o mir’āt-ı ruḫuñ üstine ḳondurmam toz

5 Ẓannum ol bār olacaḳ Çīn’e giden kārvāna
Nice tāb-āver ola perçemine düş u omuz

6 Ṣābit’üñ şi’rini taḥsīn idelüm ammā kim
Pertev’üñ bu ġazel-i pākine de var mı ya söz

CCXVI

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Öyle gün yoḳ ki beni aldatmaz
Öyle dem yoḳ ki dili aġlatmaz

2 Mīve-çīn itme degül bāġından
Gül-i şeftālūsını ḳoḳlatmaz

3 Bu ne ḥikmetdür o gül-rūḫsāruñ
Ḫār-ı āzārı baña hiç batmaz

4 Ḳaddini ‘āşıḳınuñ yay eyler
Gerçi oḳ gibi yabana atmaz

CCXV P41b, H118a, V84b-k
1 N’ola mürġ-i dil-i işkeste-pere H: Mürġ-i işkeste per ü bālimüze P, V / virmese H: virmedi P, V // cigerin H: cigerüñ P, V
2 P, V: H-
3 leb-i la‘lüñ H: leb-i nūşuñ P, V
5 Nice tāb-āver ola perçemine P, V: Öyle zülfe nice tāb-āver ola H
6 taḥsin idelüm ammā kim H: pek ögdüñ efendim ammā P, V
CCXVI P41b, H117a, V85b
3 ḥikmetdür o gül-ruḫsāruñ P: ḥikmet yine ol gül-rūyuñ H, V
4 ‘āşıḳınuñ H, V: ‘āşıḳuñ P

5 Pertev'e emtiʿa-i vaşlın açar
Şoñra bāzāra gelince yatmaz

CCXVII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 ʿAceb var mı diyen ol ġamzeye ġaddārlıḳ bilmez
Ya ol çoḳ başlı zülf-i kāfire ʿayyārlıḳ bilmez

2 Neler eyler neler bu bī-ser ü sāmāna şorsunlar
Tevāżuʿ-pīşedür gerçi o ẓālim varlıḳ bilmez

3 Ḳomış yek taḫtadan meydāna varın bir cefākāra ?
Nedendür bu dil-i dīvāne hiç bāzārlıḳ bilmez

4 Esīrüñ oldı ammā baḳma taḳṣīrātına şāhum
Gönül sulṭānıdur hiç ṭarz-ı ḫiẓmetkārlıḳ bilmez

5 Gücenmem ḫāṭırum rencīde olmaz Pertev ol şūḫa
Daḫi pek ṭıfl-ı endek-sāledür dil-dārlıḳ bilmez

CCVIII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 İtmesün çeşm-i füsūnger ġamze-i ṭannāza nāz
İstemez yāverlik itse şaydda şeh-bāza bāz

2 Nuṭḳ-i dil-āgāh mir'āt-ı serā'ir olmasa
Münʿakis olmazdı şiʿr-i Ḥāfıẓ-ı Şīrāz'a rāz

3 Ey yazan tīr-i nigāh-ı yārdan çekdüklerüm
Çille-i hecr-i kemān-ebrūların ḫamyāze yaz

4 Kūs u dühl olmaḳ uṣūlāt-āşinā bir kimseye
Ölmeden yigdür dehān-ı muṭrib-i nā-sāza sāz

---

5 vaşlın H, V: vaşluñ P
CCXVII P42a, H118a, V86b
1 ʿayyārlıḳ H, V: mekkārlıḳ P
3 Nedendür bu dil-i H, V: ʿAcāyibdür dili P
5 endek-sāledür P: endek-sāldür H, V
CCVIII P42a, H118a-b, V86b
1 şaydda H, V: şayda da P
2 serā'ir H, V: سرایر P
3 kemān-ebrūların H, V: kemān-ebrūlaruñ P
4 Kūs u dühl H, V: Güş-ı ẕihn P

5 Böyle taḳsīm itdi ḳassām-ı ezel kim Pertevā
Çoḳ gelür rūzī ḳanāʿatkāra ṣāḥib-āza az

CCXIX

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Būm-ı ümīdi bām-ı serādan uçurmuşuz
Hem kerkes-i merāmı yuvadan uçurmuşuz

2 Sengīn dilinde yārümüñ olmışdı cāy-gīr
Aġyārı ṣanʿat ile ḳayadan uçurmuşuz

3 Pür-şuʿleyem serümde nice lāne-gīr olur
Mürġān-ı Ḳays'ı biz o hevādan uçurmuşuz

4 Cild-i ṣaḳīli uçmaġa şāyān degülse de
Biz şeyḫi zühd-i ḫuşk ü riyādan uçurmuşuz

5 Bir kerre oldı sāye-fiken farḳ-ı Pertev'e
İḳbāli ẓıll-ı bāl-i hümādan uçurmuşuz

CCXX

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Dime ṭıfl-ı dile gehvāresi cünbān uyumaz
Ḫavf ider sākin-i kāşāne-i vīrān uyumāz

2 Baḥr-i cūşānı uyutdı ḳaṭarāt-ı eşküm
N'eyleyem ṣular uyur dīde-i giryān uyumaz

3 Maḥv olur ʿaşḳı ile ārzū-yı her-dü-serā
Düzd-i şeb-gerd uyur ḳanda ki sulṭān uyumaz

4 Dil-ber-i şīvegerüñ ʿāşıḳı rāḥat mı bulur
Ḳumriyān serv-i sehī olsa ḫırāmān uyumaz

5 Mest-i ṣahbā-yi lebüñ ḫ̆ābı ḫayāl eyler mi
ʿĀşıḳuñ her ne ḳadar olsa da sekrān uyumaz

---

5 rūzi H, V: rūz P
CCXIX P42a, H118b, V87a
2 Aġyārı H, V: Aġyār P
4 Cild-i ṣaḳili H, V: Cildi ṣaḳili P
CCXX P42b, H119a, V87a-b
1 ṭıfl-i dile H, V: ṭıfl-i dil P
3 şeb-gerd H, V: şeb-gir P
4 Ḳumriyān H, V: Ḳumri P
5 ʿĀşıḳuñ her ne ḳadar H, V: Ẕevḳ-i meh-tābı bilen P

6 Şevḳ-i vaṣl olmaya mı cūş-ı sirişke bādī
Rūzgār olsa vezān lücce-i ʿummān uyumaz

7 Dil-i Pertev nice bī-ḳayd uyusun kākülde
Fitne-i ġamze ile dīde-i fettān uyumaz

CCXXI

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Zülf-i efʿī gibi ṭaḳınur ʿuşşāḳ olmaz ?
Degme bir mār-ı siyeh māye-i tiryāḳ olmaz

2 Ḳalsa da kākülinüñ şekl-i ḫayāli gözde
Resmi naḳş olmaġile sünbül ü leylāḳ olmaz

3 Gül-i pejmürde vü bī-ḫʷārı kim itmiş şād-āb
Rūy-ı pür-mūy tırāş olsa da berrāḳ olmaz

4 Çār-ebrū güzelüñ ḥüsni olur ʿālem-gīr
Ġurre-i yek-şebe pertev-dih-i āfāḳ olmaz

5 Rind-i bī-ḳayd ü melāmet-zede-i rüsvāyī
Olsa da zāhid eger zāhid-i zerrāḳ olmaz

6 Mūy-ı ser-bend-i ḫazān-dīde ser-i Mecnūnda ?
Gül-i dāġ-ı ser-i şūrīdede evrāḳ olmaz

7 Bend-i zencīrine pā-beste iken perçemiñüñ
Ḫaṭ-ı nev-ḫīz dile ḥüccet-i ıṭlāḳ olmaz

8- Olma bīhūde firib-ḫorde-i vaʿd-i kemmūn
Kim dimiş şūḫlaruñ baʿżısı ʿallāḳ olmaz

9 Ḫaber-i vuṣlat-ı dil-dārdan özge bir şey
Tesliyet-baḫş-ı ġam-ı ḫāṭır-ı ʿuşşāḳ olmaz

10 Pertevā bu süḫanüñ oldı beyān-ı vāḳıʿ
Süḫan-i şāʿir-i ḫoş-lehcede iġlāḳ olmaz

---

7 Dil-i Pertev nice bi-ḳayd uyusun kākülde H, V: Kākülinde nice āsāyiş ider dil-i Pertev P
CCXXI P -, H118b-119a, V87a

CCXXII

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Her şūḫ bir üftāde-i kem-pāyesüz olmaz
Āzād bile olsa seriv sāyesüz olmaz ?

2 ʿUşşāḳda bīhūde mi şeydālıġı taḥṣīl
Sūdāger-i bāzār-ı cünūn māyesüz olmaz

3 Ger bāy u gedā pīr ü cevān gebr ü müselmān
Ḥālince dili dāʿiye-i vāyesüz olmaz

4 Bintü'l-ʿinebe ṭıfl-ı dilüñ şuġlı ābeş mi
Nā-rüstelerüñ perverişi dāyesüz olmaz

5 Ger şāh-ı cihān olsa gedāsı yine Pertev
Her şūḫ bir üftāde-i kem-pāyesüz olmaz

CCXXIII

mefāʿīlün feʿīlātün mefāʿīlün feʿīlün

1 Niyāz-ı būse-i laʿlüñ degüldi ḥikmetsüz
Devāya ṭālib olur mı hiç ādem ʿilletsüz

2 Dil-i żaʿīf ü nizārum firāş-ı fürḳatde
Ġamuñ yetişmese cānā ḳalurdı rāḥatsüz

3 Bayaġı soḥbet iderken söz arasında hemān
ʿAlāḳamı deyivirdüm o şūḫa külfetsüz

4 Egerçi neyl-i viṣāli olursa da düşvār
Yaḳışmayor yine ḫūbān nāz u naḫvetsüz

5 O şūḫı ben bilürem Pertevā yeter ögdüñ
Güzelligine söz olmaz velī ḥaḳīḳatsüz

CCXXII P 42b, H119a, M4a; V87b
2 māyesüz H, M, V: sāyesüz P
4 ṭıfl-i dilüñ H, M, V: ṭıfl-i dilin P
CCXXIII P42b, H120b, V88a
2 cānā ḳalurdı H, V: ger ḳalur idi P
4 neyl-i viṣāli H, V: neyli viṣāli P

CCXXIV

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Tā bulınca ḳāmet-i bālāsı ġāyet beklerüz
Biz o servüñ sāyesin ḳopsa ḳıyāmet beklerüz

2 Būriyā-yı ḫalvet itdük şeh-per-i pervāzumuz
Biz de çün Sīmüġ-i ʿanḳā künc-i ʿuzlet beklerüz

3 Ṣayd u ṣayyād olmazuz mānend-i kebk [u] şāh-bāz
Bizler ʿanḳā-meşrebüz ḳāf-ı ḳanaʿāt beklerüz

4 Ḫastegī-i dīdesin ʿöẕr ile görmezlenmesün
Çeşm-i bīmārı biraz bulsun ifāḳat beklerüz

5 ʿAbdi daʿvet eylerüz Maʿbūda ʿabdiyyet içün
Biz Muvaḳḳit-zāde'yüz vakt-i ʿibādet beklerüz

6 Dūdmān-ı cünd-i Bektaşiyye veş āyīnümüz ?
Çünki ḳuldur nāmumuz ḳulluḳda ḫiẕmet beklerüz

7 Ḳaṣdumuz defʿ-i ḫumār-ı neş'e-i aṣliyyedür
Daʿvet-i keyf ile ṣanmañ bezm-i ʿişret beklerüz

8 Pertev āsā cümle iḫvān yek-zebān-ı ittiḥād
Ḫāk-i pāya var recāmuz līk nevbet beklerüz

9 Cemʿ olup ʿizz-i ḥuẓūr-ı ḥażrete ṣubḥ u mesā
Vaḳt-i feyż ü himmet-i üstād Neş'et beklerüz

10 Dest açup her dem ḫulūṣ-ı bāl ile daʿvātına
Tā bulınca dergeh-i Ḥaḳ'da icābet beklerüz

CCXXIV P43a, H120b-121a, V88a
3 Ṣayd u ṣayyād H, V: Ṣayd ṣayyād P
4 didesin H: didesi P, V / ʿöẕr H, V: عزر P
9 ḥuẓūr-ı ḥażrete H, V: ḥuẓūra ḥażrete P

CCXXV

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Cānā dehenüñ ġonçe-i ḫandān bilürüz biz
Reftār-ı ḳadüñ serv-i ḫırāmān bilürüz biz

2 Üşkūfelerin n'eyleyelüm faṣl-ı bahāruñ
Gül-reng-i ruḫuñ verd-i gülistān bilürüz biz

3 Zeyn olsa nigāh itmeyüz ezhār ile ʿālem
Kāküllerüñi sünbül ü reyḥān bilürüz biz

4 Cemʿ olsa da mecnūnlaruñ sāye-i bīde
Ol cemʿe sebeb zülf-i perīşān bilürüz biz

5 Defʿ-i ġam ider dirler aḳarṣu vü çemenzār
Cūy-ı çemeni dīde-i giryān bilürüz biz

6 Sen olmasañ ey ġayret-i ḥūr ey meh-i Kenʿān
Ḳaṣr-ı İrem'i külbe-i aḥzān bilürüz biz

7 Bu nāle hemān bülbül-i şeydāya mı maḫṣūṣ
Her nālegeri bülbül-i nālān bilürüz biz

8 Fenn-i edeb-i ʿaşḳı kim ʿārif ise Pertev
Ser-levḥa-i mecmūʿa-i ʿirfān bilürüz biz

CCXXVI

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Laʿl-i lebüñi çeşme-i kevṯer bilürüz biz
Bālā ḳadüñi Sidre'ye hem-ser bilürüz biz

2 Dergāhuñı bir ḫāne muḫalled ḳalacaḳ yir
Revzenlerüñi cennete manẓar bilürüz biz

3 Ye'cūc-şümār olsa da ḫavf itmeyüz aġyār
Ol şūḫı ki çün sedd-i Sikender bilürüz biz

CCXXV P43a, H119a-b, V87b
1 Reftār-ı ḳadüñ P: Reftār u ḳadüñ H, V
2 n'eyleyelüm H, V: n'eyleyem P
3 Kāküllerüñi H, V: Kāküllerini P
4 mecnūnlaruñ H, V: mecnūnların P
6 olmasañ H, V: olmasın P
CCXXVI P43b, H119b, V88b
2 ḫāne P: cāne H ,V // Revzenlerüñi H, V: Revzenlerini P

4 Ger ḫ̆āba da varsañ yine mümkin mi neẕāre
Her bir müje-i çeşmüñi ḫançer bilürüz biz

5 Aġlatma başup geçme bu ḫāki ḥaẕer eyle
Her ḳaṭre-i ḫūn-ābemüz aḫker bilürüz biz

6 Güller ile Gül Cāmiʿi olduḳda gülistān
Her şāḫ-ı güli bülbüle minber bilürüz biz

7 Erbāb-ı hüner olsa da ṣaf ṣaf yine Pertev
Her birisinüñ ḳadrini diger bilürüz biz

CCXXVII

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 O yār yaralar açmaḳ bilür daḫi ṣaramaz
Hemān cevr ü cefā itmege yarar yaramaz

2 Bilür mi ḥālleri dillerüñ ne ʿālemde
Niçün o ẓālim ʿaceb zülfin arayup ṭaramaz

3 Dil-i fikendeye raḥm eylemez misin şāhum
Ki derdini diyemez yana yana yalvaramaz

4 Ḫayāli böyle ḳalur mıydı gözde dāmānı
Ne çāre pençe-i müjgāna geçdi ḳurtaramaz

5 Sen eyle gāhīce teşrīf-i külbe-i Pertev
O saña ey meh-i Kenʿān n'eylesün varamaz

CCXXVIII

feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

1 Lebüñçün ölenler ḥayāt istemez
Düşen baḥr-i ʿaşḳa necāt istemez

2 Beyābānda ṣaḥrā-neverd-i cünūn
Ḳarār u devām u ṣebāt istemez

---

4 ḫ̆āba da varsañ H, V: ḫ̆ārda varsın P
CCXXVII P43b, H120a, V87b-88a
1 yaralar H, V: yara P // Hemān P, H: Henüz V
2 zülfin H, V: zülfüñ P
3 diyemez P, V: diye H
CCXXVIII P43b, H120a-b, V88a
2 ṣaḥrā-neverd-i cünūn H, V: ṣaḥrāda neverd-i cünūn P

3 Olan ḥākim-i ḫıṭṭa-i mülk-i ʿaşḳ
Yedinde temessük berāt istemez

4 Aña dirler ʿāşıḳ ki maʿşūḳasuz
Virilse eger kā'ināt istemez

5 O mihr-i sipihr-i teġāfül dimiş
Benüm Pertev'üm iltifāt istemez

CCXXIX*

1 Derdüñ ile ʿömr-i ʿāşıḳ āḫir olsa söyleyemez
Rāz-ı pinhānı ne ḳadar ẓāhir olsa söyleyemez

2 Gün gibi meşhūr-ı cihān olmaġile şimdi şehā
Muʿciz-i ḥüsnüñde senüñ kāfir olsa söyleyemez

3 Ḥarf-i vaşlı söylemenüñ yoḳ aña imkānı hele
Ḳanda ḳaldı ġayrileri şāʿir olsa söyleyemez

4 Bī-zebān olur o şehüñ hem-demi bilmem ki neden
Meclisinde söylemege ḳādir olsa söyleyemez

5 Dimedüm ben hem de dimem kim didi Pertev ʿacebā
Bu vezinde böyle ġazel sāʿir olsa söyleyemez

CCXXX

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Gül-i dāġ ile ser-tā-pā gülistān olsam eglenmez
Gülerken güldürürken belki giryān olsam eglenmez

2 Degülse āşinā ger perde-i güşuñ fiġānumla
Ney āsā nice dem bezminde nālān olsam eglenmez

3 Yanup yaḳıldığı gāhīce aġyāruñ nümāyişdür
Ki ben sūz-ı dil-i zārumla büryān olsam eglenmez

4 Firāḳuñla benüm külbemde ḥālüm başḳa ḥāletdür
Begüm ḫāneñde ger ṣad sāl mihmān olsam eglenmez

---

3 mülk-i ʿaşḳ H, V: mihr-i ʿaşḳ P
4 maʿşūḳasuz P, V: maʿşūḳsuz H
CCXXIX P44a, H -, V88b-k; * [Bu gazel Hece vezniyle yazılmıştır.]
1 Rāz-ı pinhānı ne ḳadar V: Rāzda pinhāni ḳadar P
CCXXX P -, H119b-120a, V85a-k
2 bezminde V: bezmüñde H
3 V'de 3. ve 4. beyitlerin yeri değişiyor.

5 Benüm de ʿaşḳ-ı ḥüsnüñ ile başḳa ṭarz u ṭavrum var ?
Ser-ā-pā saña çün mir'āt ḥayrān olsam eglenmez

6 Niçün sen gizli gizli eylemezsin āhı Pertev ben ?
Eger çāk-efken-i ceyb ü girībān olsam eglenmez

ḤARFÜ'S-SĪN

CCXXXI

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Tāb-āver olup zülf-i şeb-i aḫter-i elmās
Virdi giceye feyż-i seḥer ḫāver-i elmās

2 Ṣandum ki hemān cān evine ṣāʿiḳa indi
Destüñde senüñ parlayıcaḳ ḫançer-i elmās

3 Yāḳūt dinür sāġara ṣahbā ile ṭolsa
Pür olsa ʿaraḳla dinilür sāġer-ı elmās

4 Ḫoy-kerde ruḫuñ būs ideyüm de beni öldür
Semm olsa da ḫoşdur yine gül-şekker-i elmās

5 Memzūc-ı ʿaraḳ nūş ideyüm bādeyi sāḳī
Gül-gūn foyadur bāʿiş-i rengīn-fer-i elmās

6 Çirkin mi olur bozsa çiçek ol gül-i zībā
Maṭbūʿ terāşıyle olur peyker-i elmās ?

7 Nevk-i müjesi kendi lebi ḫūnına teşne
Yāḳūta eşer itse eger nişter-i elmās

8 Sengīn-dilān olsa ne var ḥasret-i rāḥat
Kim gördi ya nerm oldıġını pister-i elmās

9 Gül pādişeh-i taḫt-ı çemenzār degül de
Başındaki pür-jāle ne ol efser-i elmās

---

5 ṭarz u ṭavrum H: ṭarz ṭavrum V
6 Pertev ben H: ben Pertev V
CCXXXI P44b, H121a, V88b-89a
3 sāġer-ı elmās H, V: ḫançer-i elmās P
4 Semm H, V: سم P
6 terāşıyle H, V: terāşide P
7 Nevk-i H, V: ك P // itse eger V: eyleyemez P, H

10 Ḫalḳuñ ser-i bī-devletine ḳopdı ḳıyāmet
Sen eyleyicek böyle serüñ maḥşer-i elmās

11 Teb-ḫāle-i laʿlin görüp ol ġonçe-i nāzuñ
Yāḳūtda şandum olur āb-ı ter-i elmās

12 İşden mi şayar ehl-i hüner māl ile nāmı
Ālemde çoban kim ola nām-āver-i elmās

13 Āh eyler iken ḳaṭre-i eşküñ de dökersin
Pertev saña şāyeste midür micmer-i elmās

14 Ben Ġālib'e hem-seng olamazsam daḫi şimdi
Vaḳtiyle olur seng-isiyeh cevher-i elmās

CCXXXII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Çār-sūy-ı ārzūdan kāle-i zer-tārı kes
Tācir-i sūḳ-ı rıżā ol ġayr ile bāzārı kes

2 Aşmayup daʿvā-yı pīç-ā-pīç-i ḫaṭṭ-ı ser-keşi
Tīġ-i şerʿ-i ḥüsn ile ol ġamze-i mekkārı kes

3 Meşrebümce cām-ı ser-şārı iden benden dirīġ
Meclis-i meyden ayāġ-ı sāḳī-i ġaddārı kes

4 Bendegī-i dergeh-i Ḫaḳḳ ise ḳaşduñ ḳılma ʿār
Şīşe-i nāmūsı işkest eyleyüp zünnārı kes

5 Ṣūfiyā daʿvī-i rīşi eyleme ṭūl u dırāz
Ḥadd-i miḳrāż-ı şerīʿat ile ol ṭarrārı kes

6 Şāhid-i āmāle pā-bend-i teraḳḳub olmasun
Yüz çevür ḥubb-ı sivādan rişte-i enẓārı kes

7 Kūh-ı dil ʿaks-i mücefdür tābe-key güft ü şenid ?
Pertevā pür-gūylikden ḳıl ḥaẕer güftārı kes

---

10 P, V: H -; V'de kenarda.
11 laʿlin H: laʿlüñ P, V // olur V: olup P, H
12 A2'den alınmış.
13 dökersin H, V: dökerken P
14 A2'den alınmış.
CCXXXII P44b, H121b, V89a
2 P: H-, V-
3 P: H-; V-
4 nāmūsı işkest H, V: nāmūs engüşt P
6 rişte-i enẓārı H, V: rişte-i nüẕẕārı P

ḤARFÜ'Ş-ŞĪN

CCXXXIII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Göñül bir müstmend āvāredür ārāmdan ḳalmış
O yāre yarasın şerḥ itmege iʿlāmdan ḳalmış

2 Bu yılki büsesinden geçdük ʿīdüñ geçmeyüz lākin
Ḳanı bir büsemüz vardı geçen bayramdan ḳalmış

3 Şafā-yı ḥālüñe terk eylerüz geldükde ārāmuñ
Geçenlerde işitdük ḫāṭıruñ ibrāmdan ḳalmış

4 Bu bī-tābī bu günki seyr-i ṣaḥrā itmeden ammā
Bu gerdānuñdaki gül-büseler aḫşāmdan ḳalmış

5 Meẕāḳ-ı cānda gül şerbeti ṭaʿmın bulup bildüm
Bu sāġerde olan mey şu leb-i gül-fāmdan ḳalmış

6 Zamān ile ḳurardı dām-ı zülfin ṣayd-ı ʿuşşāḳa
Henüz ol dānedür ḫāl-i ruḫuñ ol dāmdan ḳalmış

7 Görenler ol büti dirler Ayasūfiyye'de Pertev
Derūn-ı Kaʿbe'de evvel olan aṣnāmdan ḳalmış

CCXXXIV

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Laʿlüñ ṣafā-yı bāde-i engūr ḳaplamış
Rez-duḫterin piyāle-i billūr ḳaplamış

2 Deryā-yı eşki sūz-ı derūn eylemiş serāb
Ṭūfānı bir şerāre-i tennūr ḳaplamış

CCXXXIII P45a, H122a, V89a-b
1 itmege iʿlāmdan P: itmedin iʿlāmdan H, V
2 lākin P: ancaḳ H, V // geçen P: öbür H, V
5 ṭaʿmın H, V: ṭaʿmuñ P
6 zülfin D: zülfüñ P, H, V
CCXXXIV P45a, H122b, V89b
1 Rez-duḫterin H, V: Rez-duḫterüñ P

3 Gīsū-yı müşg-bārını dökmiş ʿiẕārına
Şan āteşīn aṭlasa semmūr ḳaplamış

4 Olmış egerçi cümleten ʿuryān perīveşüm
Cism-i laṭīfini göremem nūr ḳaplamış

5 Pür-ḫāl imiş çiçekli ḳumāş-ı ruḫuñ didüm
Üşkūfezārumı didi zenbūr ḳaplamış

6 Ḫoy-kerde gördüm ol dür-i deryā-yı naḫveti
ʿUmmān-ı ḥüsni lü'lü'-i menṣūr ḳaplamış

7 Bir ṭatlı būsesin daḫi Pertev ben almadan
Ol şekkerīn lebi ḫaṭ-ı pür-şūr ḳaplamış

CCXXXV

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Siḥr ile āhū-yı çeşmüñ şīr şeklin bağlamış
Şīrler ṣayd eyleyüp naḫcīr şeklin bağlamış

2 Ḫāk-i dāmen-gīr-i kūyından rehā mümkin midür
Keşretinden naḳş-ı pā zencīr şeklin bağlamış

3 Pādişāhāne nigāhuñ ġamzesin itmiş silāḥ
Kim miyān-ı zülfde şemşīr şeklin bağlamış

4 Şīve-i nuṭḳuñ olaldan ʿāşıḳa bend-i zebān
Bezmgāhuñ meclis-i taṣvīr şeklin bağlamış

5 Dil giriftār-ı ser-i gīsū-yı dil-dār olalı
Yirde zencīrin sürür bir şīr şeklin bağlamış

6 Bāreka'llāh resm olınsun ebruvānuñ üstine
Ol müselsel mevc ile şemşīr şeklin bağlamış

7 Ḳāf-ı istiġnā ḳalem-revdür ki Mīr ʿİzzet'e
İltifātı dām-ı ʿanḳā-gīr şeklin bağlamış

---

4 egerçi P: velevki H, V
6 dür-i deryā-yı H, V: gül-i deryā-yı P
CCXXXV P45a-b, H122a, V89a
1 Şirler ṣayd H, V: Şir ṣaydı P
2 V'de 4. beyit; mümkin midür P: mümkin degül H, V
3 H, V: P -
4 H, V: P -
5 P: H, V-; zencirin D: zencirüñ P
6 P: H, V-
7 P, V: H -; V'de 8. beyit.

8 Pertev'üñ ḳaddin idüp mūy-ı girih-gīrüñ dü-tā
Sübḥası bend-i miyān bir pīr şeklin baġlamış

CCXXXVI

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Gehī ḫākisterin rū-pūş ider maḥcūbdur āteş
Ḳıvılcımlar ṣaçup ṣıçrar gehī mecẕūbdur āteş

2 Ḳatı pür-ṛevnaḳ u parlaḳ olur ḳış faṣlı ammā kim
Yaz eyyāmında ma'zūlīn gibi menkūbdur āteş

3 Ḳucaḳlar her kişi bir āteşīn-ruḫsārdur güyā
Şitā faṣlı hele ġāyet ile merġūbdur āteş

4 N'ola manḳal gibi āġūşa almaḳ ḳaṣdın eylersek ?
Yaluñ yüzli ocaḳdan çıḳma bir maḥbūbdur āteş

5 Bu āteş ḳış güni nār-ı Ḫalīl'üñ yādigārıdur
Ya ḫod nār-ı maḥabbetden dile mevhūbdur āteş

6 N'ola nār dānesin reşk-āver itse ṣaḥn-i micmerde
Şitāda fākihe nāmı ile mektūbdur āteş

7 Şerer-pāş-ı cünūn olmaḳ diler dāmān-ı eflāke
Ma'āẕa'llāh ḥarīḳ eṣnāsı pek ẕırẕobdur āteş

8 Olur ey Pertev anuñçün şitā āteşle germ-ülfet
Şitādan müstevī-i ḳalb ile maḳlūbdur āteş

9 Cenāb-ı Neş'et'üñ Mevlā ocaġın itmesün iṭfā
Şitā vü ṣayfda tā her-kese maṭlūbdur āteş

---

8 Pertevüñ ḳaddin idüp mūy-ı girih-girüñ dü-tā H,V: Ḳaddini zülf-i girih-girüñ bükelden Pertev'üñ P
CCXXXVI P45b, H122a-b, V89b
4 eylersek H, V: eylersin P
7 ẕırẕobdur H, V: ضرظوبدر P
9 ocaġın H, V: ocaġuñ P

CCXXXVII

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Nev-bahār eyyāmı cennetdür ki sāḳīdür sürūş
Olsa şāyāndur bu eşnāda sebū-yı mey be-dūş

2 Ey gül-i ter ‘azm-i gül-geştüñ tamām eyyāmıdur
Cūylar çaġlar çemen ser-sebz bülbül pür-ḫurūş

3 Müşterī ḳızdırmaġa bülbül münādīlikdedür
Çār-sūy-ı gülşen içre oldı güller ḫod-füfūş

4 Zevraḳ-ı meyle çekilsün bir kenāra mey-keşān
Mevc urup deryā-yı aḫżar veş çemen itdükce cūş

5 Güş idüp feryād u zārın ‘āşıḳumdur dir mi gül
Gerçi ṭoldı ‘āşıḳī-i bülbül-i zār ile güş

6 ‘İzzet āsā neş’enüñ buldur şuyın zühd eyleme
Gökşu’da gökḳandil ol Pertev ḳo gitsün ‘aḳl u hūş

CCXXXVIII

mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1 Ruḫuñ mir’āt-ı mihr ü māha ferr ü tāb göstermiş
Lebüñ āb-ı ḥayāt u kān-ı la‘le āb göstermiş

2 Dil-i şad-çāki gördüm el-amān dir ġamzeye güyā
Şikāf-ı zaḫmın açup Rüstem’e Sührāb göstermiş

3 Leb-i la‘lüñde pinhān ḫandeler ‘uşşāka ḥarf-endāz
Velī çīn-i cebīnüñ ṣūretā iġżāb göstermiş

4 Yazup aḥvālümi ‘arż itmege ḳorḳardum ol şūḫa
Dil-i bī-çāreme raḥm eyleyüp aḥbāb göstermiş

5 Degüldür ol bütüñ rūyında ebrū ṣānī‘-i ḳudret
Perestişgāh-ı ‘aşḳa Pertevā miḥrāb göstermiş

CCXXXVII P45b-46a, H -, V90a
5 Güş V: Cūş P // ‘āşıḳi-i V:.‘āşıḳı P
6 şuyın D: şuyūn P, V // ‘aḳl u hūş V: ‘aḳl hūş P
CCXXXVIII P46a, H122b-123a, V90a
2 V’de 2. ve 3. beyitlerin yeri değişiyor.
3 Leb-i la‘lüñde H, V: Leb-i la‘linde P / ḫandeler H, V: ġamzeler P // çin-i cebinüñ P, V: çin-i cebinin H

CCXXXIX

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Dil-i bī-çāre bilmezlikle luṭfuñ ilticā itmiş
Amān ey ġamze-i ḫūn-ḫᵛāre ʿafv eyle ḫaṭā itmiş

2 Göñül şimdi ferāġat eylemiş sevdā-yı ḫālüñden
Çekilmiş güşe-i çāh-ı ẕeḳanda inzivā itmiş

3 Ferāmūş itdi ẓann itdümdi bu reftārdan ammā
Teġāfül-güne bir vādīcik itmek iḳtiżā itmiş ?

4 Dil-i ḥasret-keş ü mehcūrı ḫaylī demdür añmazdı
Sitemler gönderüp dil-dār luṭf itmiş ʿaṭā itmiş

5 Der-i cānāna Pertev ḥāl-i zār-ı iftirāḳından
Şikāyet itmege gitmişdi varmış da ṣenā itmiş

CCXL

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Bu gün ol āfet-i devrānı gördüm pek güzellenmiş
Ṭarāvet baġlamış gitdükçe ḥüsni bī-bedellenmiş

2 Vefā lafẓı küfür güyā dehān-ı dil-rübālarda
Cefā resmi velīkin şarṭ-ı īmān gibi bellenmiş

3 Gelürken meclis-i rindāna ṣıḳlet virmege zāhid ?
Hele ḳaymış ayaġı gelmeden ol bezme ellenmiş

4 Ṣaḳal başı ṭaġıt ʿuşşāḳa meʾẕūn-ı ḫaṭ olmışsın
ʿArūs āsā bezenmiş ḳıtʿa-i ruḫsār tellenmiş

5 Ṣafā her-cāyī-meşrebdür dimez miydüm saña Pertev
Ġam-ı dehri temelleşmiş ṣanup dilden tegellenmiş ?

CCXXXIX P46a, H123a, V90a
1 ḫūn-ḫᵛāre P: ḫūn-ḫᵛār H, V
2 çāh-ı H, V: cāh-ı P
3 itdümdi H, V: itdürdi P
4 gönderüp H: كوندیروب P / dil-dār H, V: dil-dāra P

CCXL P46a-b, H123a, V90b
2 Vefā lafẓı küfür güyā dehān-ı dil-rübālarda P: Vefā lafẓ-i küfürdür güyiyā dil-berler aġzında H, V
3 zāhid H, V: vāʿiẓ P
4 meʾẕūn-ı H, V: مأذون P // ruḫsār H, V: رخسا P
5 Ġam-ı dehri H, V: Ġam-ı ʿaşḳı P / temelleşmiş H: temellenmiş P, V

CCXLI

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Nūrdan ser tābe-pā cism-i laṭīfi ṣāf imiş
Sīnesi āyīne-i ḫurşīdden şeffāf imiş

2 Çeşm ü ebrū itmese īmā ne-mümkin idi būs
Mavşıl-ı devlet meger kim ādeme eṭrāf imiş

3 Didiler hep sürdi yanından o şeh bed-ḫūları
Nefy olan bī-çārecikler raḥm imiş inṣāf imiş

4 Ol dehān-ı tenge de ṣıġsun dimek ḥarf-i vefā
Yoḳ yire naḳdīne-i fikri meger itlāf imiş

5 Şāhed-i mażmūn bir ḳat dahi geydi ḥüsn ü ān
Naẓma Pertev lafẓ-ı rengīn cāme-i zer-bāf imiş

CCXLII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Varup zülfüñde bīm-i ġamzeden dil kim mekān ṭutmış
Per-i şeh-bāzda ol mürġa beñzer āşiyān ṭutmış

2 Ḫumār-ı bāde-i laʿl-i lebüñle dil olup medhūş
Yatur bī-tāb-ı ḥayret lāl ü ebkem şanki ḳan ṭutmış

3 Görüp lerzān devā-sāz-ı viṣāl olduḳda dir cānān
Teb-i hecrüm bu nevbet nā-tüvānı pek yaman ṭutmış

4 Ġurūr-ı bāde-i ḥüsn öyle mest itmiş ki dil-dārı
Ḫaberdār olmamış kūyın fiġān ü el-amān ṭutmış

5 Felek rūbār içün Pertev żiyā-yı neyyir ü māhı
Meh-i tābān ile ḫurşīd-i rūyın yan-be-yān ṭutmış

CCXLI P46b, H123b, V90b
3 bi-çārecikler D: bi-çārelikler P; bi-çārelerse H, V
4 naḳdine-i fikri P, H: naḳdine-i ʿömri V
5 cāme-i zer-bāf H, V: cāme-i zibā P
CCXLII P 46b, H123b, V90b
5 neyyir ü māhı V: neyyir-i māhı P, H

CCXLIII *

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Debīr-i ʿaşḳ ḥüsn-i yāri bir āb-ı revān yazmış
Ki mecrāsın dil-i ʿāşıḳda göstermiş nihān yazmış

2 Ruḫuñda ḫāme-i ḳudret gülistān-ı cinān yazmış
Ḫaṭ-ı püşt-i lebüñle laʿlüñe siḥr-i beyān yazmış

3 Nişānī-i ḳażā ol zerd-fām ebrū-yı cānānı
Berāt-ı ḥüsnine zer-ḥall ile güyā nişān yazmış

4 Elif bīni vü nūndur dīdeler ebrū daḫi meddür
Bu yüzden vech-i yāra kilk-i ḳudret çifte ān yazmış

5 Oḳunmaz ḫaylī pīç-ā-pīç ü nā-ḫ ̌ānā idi zülfüñ
Hele ḥüsn āyetin ruḫsāruña ḫaṭṭuñ ʿayān yazmış

6 Olup ṭarḥ-ı süḫende müşterek Pertev ile ʿİzzet
Ḳalem veş yek-zebān olmış hemān yazmış hemān yazmış

CCXLIV

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Siyeh kāküllerüñ şeh-bāz-ı ḥüsne bāl ü per virmiş
Ḫaṭ-ı rūyuñ da ṭāvūs-ı cemāle zīb ü fer virmiş

2 Kimi şīrīn-meẕāḳ itdiyse güftār-ı şeker-bāruñ
Ḫayālüñ ḫāṭır-ı mehcūra varmış hep ḫaber virmiş

3 Dem-i vaṣluñda aña bārī cām-ı laʿl-gūnuñ ṣun
Ḫumār-ı bāde-i hecr ʿāşıḳa çoḳ derd-i ser virmiş

4 Bahār-ı ḥüsnine vā-beste şeftālū-yı ruḫsārı
Nihāl-i ḳāmet-i cānān şükūfe bā-ṣemer virmiş

5 Nedīm-i bezm-i dīvān-ı cemāli iken ol şāhuñ
Sitāyişlerle Pertev böyle şiʿr-i tāzeter virmiş

CCXLIII P 46b, H -, V90a-b * [Bu gazel İzzet Beyle müşterek yazılmıştır.]
1 Debir-i ʿaşḳ V: O pir-i ʿaşḳ P
4 çifte ān V: çiftedān P
5 ḥüsn āyetin V: ḥüsn āyetüñ P
CCXLIV P47a, H123b-124a, V91a
2 varmış P, V: gelmiş H
3 Dem-i vaṣluñda H, V: Dem-i vaṣlında P

CCXLV

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Ṣanurdum ol mehi gördükçe māh-tāb olmış
Bu gün de bir naẓar itdüm ki āftāb olmış

2 Pür eyledi yine tennūr-ı çerḫi būy-ı kebāb
ʿAceb bu gün yine ḳaç biñ ciger kebāb olmış

3 O zülfe rīşe-i reyḥān gibice ṣarmaşmış
Egerçi cān ü göñül vaḳf-ı pīç ü tāb olmış

4 Nigāh-ı merḥamet-i yāra olmamış bāʿiṣ
Derūn-ı dilde ya ḫūn yā gözümde āb olmış

5 Ḫayāli ol şehüñ ol rütbe nāz-perver iken ?
Enīs-i Pertev-i zāruñ pür-ıżṭırāb olmış

CCXLVI

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 O ʿanber-bār zülfe nāfe-i Tātār yol bulmış
O gül-ruḫdan ṭarāvet kesbine gülzār yol bulmış

2 Siyeh-pūşān-ı zülfī ḫaṭṭ-ı nev-ḫīz itmesün tārāc
Meded bārūy- ḥüsne leşker-i küffār yol bulmış

3 Alup cellād çeşmi ġamzeden fetvā-yı ḫūn-rīzī
Niçe sefk-i dimāʾ-i nā-ḥaḳa ġaddār yol bulmış

4 Degül vuṣlat-girīz ammā ki farṭ-ı nāz u naḫvetden
Çıḳar semt-i firāḳa gizli bir hemvār yol bulmış

5 O serv-i ser-keşüñ Pertev dem-ā-dem pāy-būsıyçün
Aḳarṣu gibi eşk-i dīde-i ḫūn-bār yol bulmış

CCXLV P47a, H125b, V92a-b
2 tennūr-ı çerḫi H, V: tennūra çerḫ P
3 piç ü tāb H, V: piç-tāb P
4 gözümde H, V: كوزمد P
5 nāz-perver H, V: nāz u perver P // Pertev-i zāruñ P: Pertev-i zār H, V
CCXLVI P47a-b, H124a, V91a
1 zülfe nāfe-i Tātār H,V zülf nāfe-i Tātār'a P // gülzār H, V: gülzāra P
3 Alup H, V: Olup P
4 vuṣlat-giriz H, V: vuṣlat-gürizān P / nāz u naḫvetden H, V: nāz naḫvetden P
5 ḫūn-bār H, V: ḫūn-bāra P

CCXLVII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Gül-i ruḫsārına çeşm-i ʿadū bār olmaḳ istermiş
Anuñçün seyl-i eşküm ḳanlı ırmaġ olmaḳ istermiş

2 Ne gül itdi fiḍā-yı cāndan aġyār dūr oldı ?
Göñül dād u sitādında kişi ṣaġ olmaḳ istermiş

3 Benüm seyl-āb-ı eşküm nice demler cūş ḳılmazdı
Meger kim Çaġlayan'uñ yolları çaġ olmaḳ istermiş ?

4 Ḫayāl-i yār ile çün nā'il-i vuṣlat dil-i pür-dāġ
Ser-ā-pā ten de ol ḫ̌āhiş ile dāġ olmaḳ istermiş

5 Olurken rīşe rīşe ḫavfi ile dem-be-dem Pertev
ʿAcebdür rişte-i cān tīġine bāġ olmaḳ istermiş

CCXLVIII

mefāʿīlün feʿīlātün mefāʿīlün feʿīlün

1 O mehde şerḥ-i firāḳuñ mufaṣṣalı var imiş
O ḳıṣṣanuñ meger encām u evveli var imiş

2 Güzeştelik daḫi artturdı ḳıymet-i ḥüsni
Bahā-yı muṣḥafa ḫaṭṭuñ da medḫali var imiş

3 Göreydi sūz-ı derūnumla yaḳdıġum felegi
Dir idi Ḳays bu germ-ābede deli var imiş

4 Bu ḫāke meylini āṣār-ı merḥamet ṣandum
Meger başında o servüñ ḳavaḳ yeli var imiş

5 Ṣanurdı Pertev o āşūb-ı ġamzeyi örter
Meger ki fitnede zülfüñ daḫi eli var imiş

CCXLVII P47b, H-, V89a-k
CCXLVIII P47b, H124a, V91a
2 ḫaṭṭuñ da H, V: ḫaṭṭında P
4 meylini H, V: vaşlını P

CCXLIX

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘lātün fā‘ilün

1 Āhlar var kim lebümde ebr-i āteş-bār veş
Cūylar var kim gözümde ḳulzüm-i zeḫḫār veş

2 Cān alur her bir nigehde çeşm-i mesti hem yine
Bāliş-i müjgānı yaşlanmış yatur bīmār veş

3 Hāledārem ol meh-i mest-i şarāb-ı naḫvete
Ya‘nī eṭrāfında devrān eylerem pergār veş

4 Bir seḥergeh kim der-i deyr-i muġānda nā-gehān
Ol büti gördükde ḳaldum ṣūret-i dīvār veş

5 Ġamzeler Pertev niçün taḳṭī‘a eyler verzişi
Lüknet-i güftār ḫoşdur sekte-i eş‘ār veş

CCL

mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1 Perīşānī-i eṭvār ‘āşıḳa dil-dārdan ḳalmış
Bu bir ser-rişte dür zülf-i perīşān-tārdan ḳalmış

2 Eli başına varmaz böyle çıḳmış perçemi başdan
Perīşān olmış ol meh zībiş-i destārdan ḳalmış

3 Ḳabūl-i merhem-i bih-būd itmez dem-be-dem sızlar
Gönülde yaralar var ḫançer-i āzārdan ḳalmış

4 Şifā-yı derd-i dil la‘lümde dirse i‘timād itme
O bir mühlik devādur bir niçe bīmārdan ḳalmış

5 Dili ol kāfir-i ḥüsn ü bahānun ḥışn-ı āhen mi
Metīn sengīn binādur gūyiyā küffārdan ḳalmış

CCXLIX P47b, H124a-b, V91a
1 ebr-i āteş-bār veş H, V: āh-ı āteş-bār veş P
2 Bāliş-i müjgānı H, V Bālişi müjgānı P
3 Hāledārem P, H: Hālevārem V
4 seḥergeh kim der-i deyr-i muġānda H, V: seḥer kim dergehe pir-i muġānda P // büti H, V: büt P
CCL P48a, H124b, M34a, V91a-b
1‘āşıḳa H, M,V: عشقه P // ser-rişte dür H, M, V: ser-rişte-i zülf P
6 P, M, V: H -

6 Güzeller ṣaydına şeyḫüñ zemīni vardı cāmi‘de
Riyāya duş olup bī-çāre kesb ü ḳārdan ḳalmış

7 Sezādur ḳayda Pertev bu ġazel dīvān-i eş‘āra
Geçen demlerde inşād itdigüm āş̱ārdan ḳalmış

CCLI

müfte‘ilün fā‘ilün müfte‘ilün fā‘ilün

1 Dīde-i āhūları fitnede mümtāz imiş
Ġamze-i cādūları ḫaylī siḥir-bāz imiş

2 Ḳaṣd ile her işleri ḫışm ile nāzişleri
Ġayre nüvāzişleri bendesine nāz imiş

3 Sāye-i ḳaddi tehī yoḳ ḫaber ü āgehī
Ḳāmet-i serv-i sehī ṭut ki ser-efrāz imiş

4 Çeşmine ger perdedār itse gehī vechi vār
Zülf-i dil-āvīz-i yār lāne-i şeh-bāz imiş

5 Ẕevḳini Pertev sürer kimseye virmez ḫaber
Güşe-i ‘uzlet meger mesned-i i‘zāz imiş

CCLII *

1 Yine kākül-i pür-çīn şiken-der-şikenlenmiş
Yine bu dil-i miskīn ḫıṭā vü Ḫotenlenmiş

2 Aḳarken gözümden ḳan firāḳı ile her ān
Kenār-ı leb-i cānān yeşermiş çemenlenmiş

3 Dimezdüñ nedür ḥāluñ olaydı bu pā-mālüñ
Gör imdi ruḫ-ı āluñ ser-ā-ser dikenlenmiş

4 Lebüñ surḫ iken gülden ruḫuñ da ḳaranfülden
Ḳızarmış daḫi mülden ‘aḳīḳ-i Yemenlenmiş

---

7 āş̱ārdan P, H: eş‘ārdan V
CCLI P48a, H124b, V91b
3 Ḳāmet-i H, V: Ḳāmeti P / ser-efrāz H: ser-firāz P, V
4 Çeşmine H, V: Çeşmüñe P / gehi P, V: eger H
CCLII P48a, H124b-125a, V91b * [Bu gazel Hece vezni ile yazılmıştır.]
1 miskin P, H: müşkin V
3 ser-ā-ser P: gül āsā H, V
4 gülden H, V: güldüñ P // Ḳızarmış H, V: قزامش P

5 O şūḫ itmedüñ raġbet nedür Pertevā ḥikmet
Ḫarāb idi dil ġāyet bu günlerde şenlenmiş

CCLIII

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1 Çeşm-i şāhānesine ġamze silāḥdār olmış
Dürc-i dendānesine la'li mühürdār olmış

2 İnkisār-ı dil-i zārum mı eşer itdi 'aceb
Sāġer-i la'l-i leb-i muġ-beçe mūdār olmış

3 Ḫaṭ ber-āver olalı ṣıḥḥate yüz ṭutmış idi
Dīde-i mestini gördüm daḫi bīmār olmış

4 O mürüvvetsüze 'arż eyledigüm nāmelerüm
Yapışup birbirine bir nice ṭūmār olmış

5 Pertev'üñ bu ġazelin ḫaylī begenmiş cānān
Meclisinde bu gice soḥbet-i eş'ār olmış

CCLIV

fā'ilātün fā'ilātün fā'lātün fā'ilün

1 Dilde sūz-ı 'aşḳ-ı ḥüsnüñ nār-ı Ṭūr'a beñzemiş
Cūş-ı giryem dīdede āb-ı tenūra beñzemiş

2 Nā-gehān gelmiş ḫayālüñ nükhet-i Yūsuf gibi
Beytü'l-aḥzān-ı dilüm dārü's-sürūra beñzemiş

3 Āteş-i sevdā-yı zülf-i 'anberīnüñden yanup
Dūd-ı āhumdan dil-i sūzān buḫūra beñzemiş

4 Gül-ḫan-i 'aşḳuñda bu külden kömürden cāme-ḫ̆āb ?
Pister-i pür-'izz-i sincāb u semūra beñzemiş

5 Zīr-i gīsūda sürīn-i ṣāfı Pertev ol mehüñ
Sāye-i sünbülde pinhān kūh-ı nūra beñzemiş

---

5 itmedüñ P: itmedin H, V
CCLIII P48b, H125a, V91b-92a
1 Dürc-i dendānesine P: Dürc-i dür-dānesine H, V
5 ġazelin H, V: ġazelüñ P
CCLIV P48b, H -, V89b-k
4 cāme-ḫ̆āb V: cāme-ḫūb P

CCLV

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Görüp şarāb-ı lebüñ dil ki mest olup ḳalmış
Miṣāl-i cürʿa piyāleñde pest olup ḳalmış

2 Delīl-i resm-i reh-i ḫāciyān olan şeyḫüm
Derūn-ı Kaʿbe'de ṣūret-perest olup ḳalmış

3 Ḥarīm-i meykededе nice şīşe-i nāmūs
Ayāġ-ı sāḳī ṭoḳınmış şikest olup ḳalmış

4 Ḥased o meste kimüñ ḫāk-i cismidür bilmem ?
Ki zīr-i pāy-ı ḫuma pāy-best olup ḳalmiş

5 Bu deyr-i ʿaşḳda Pertev çü ṣūret-i Ḥāfıẓ ?
Nigāh-ı sāḳīde sāġar be-dest olup ḳalmış

CCLVI

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Yoḳ yoḳ reh-i fenā da ʿaceb özge ḥāl imiş
Devlet meger cihānda ne ṣervet ne māl imiş

2 Şīrīnveşüm bu ʿāşıḳ-ı Leylī-i ḥüsnüñe
Ferhād u Ḳayṣ ḳıṣṣaları hep miṣāl imiş

3 Üftāde bir gedāsın ider şehryār-ı vaḳt
Ẓıll-ı hümāya sāye-i zülfüñ hemāl imiş

4 Her bir ḫamında ṣad dil-i zār oldı lāne-sāz
Her bir şikenc-i zülfi [ki bir] ḫayra dāl imiş

5 Rū-māl-i ḫāk-i pāyüñ umar bu fütāde līk
Her tār-ı zülfi bencileyin pāy-māl imiş

CCLV P48b, H125b, V92a
1 dil ki H, V: dil de P // piyāleñde H, V: piyālinde P
4 o meste P: o ḫaste H, V
CCLVI P-, H125a-b, V92a
2 Şirinveşüm V: Şirin lebüm H
5 ḫāk-i pāyüñ V: ḫak-pāyin H

6 Pervāz ursa evc-i melāḥatda var yeri
Şeh-bāz-ı ḥüsne ḫaṭṭ-ı nevi şāh-bāl imiş

7 Ümmīd-i mīve-çīni-i vaṣl itme Pertevā
Ol gül-fidān tāze yetişmiş nihāl imiş

CCLVII

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Geçen günler işitmişdüm yetişmiş nev-cevān olmış
Bu gün gördüm ki ol muġ-beççeyi pīr-i muġān olmış

2 Du'ā al çünki ber-ḫordār-ı bāġ-ı ḥüsn olam dirsin
Nükūd-ı eşk alup hiç var mıdur bir kām-rān olmış

3 Gül-i dāġ ile gerçi sīne-i 'uşşāḳı bāġ itdüñ
Senüñ sīneñ daḫi gül-büselerden gül-sitān olmış

4 Gedā-yı dergehüñ naṣb oldığum gerçek midür şāhum
Ser-i kūyuñda şimdi böyle bir söz rāygān olmış

5 Dimezken kimseye öldürseler bir ḥarf rāzumdan
Yine efvāha düşmiş sırr-ı 'aşḳum dāstān olmış

6 Olaldan āşinā bīgānelerle ey sitem-pīşe
İşitdüm bendeñi yād itmemişsin çoḳ zamān olmış

7 Cenāb-ı Fāżıl'a pey-rev mi olmışdur 'aceb Pertev
Reh-i naẓm içre gördüm anı dāmen der-miyān olmış

CCLVIII

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 O gül-ruḥsār bir mu'ciz-eşer göstermek istermiş
Leb-i çeşminde şeftālū-yı ter göstermek istermiş

2 Mışırlı ḫarcı olduñ añlamışdum gerçi 'azmüñden
Leb-i ḫaṭṭ-āverüñ Mışr'a şeker göstermek istermiş

CCLVII P48b-49a, H125b-126a, V92b
3 P, V: H -; V'de kenarda.
5 öldürseler bir ḥarf rāzumdan H, V: öldürse bir ḥarf ḥāl-i zārumdan P // sırr-ı 'aşḳum H, V: sırrı 'aşḳum P
7 olmışdur P: olmışdı H / Reh-i naẓm içre gördüm H: Şitābān gördüm anı yolda P
CCLVIII P49a, H126a, V92b
1 Leb-i çeşminde P, V: Leb-i ḫışmında H
2 añlamışdum P, V: اكلمشدم H

3 Ölüp biñ kez dirilse ḫaste-i çeşmān-ı bīmārı
O şeh dirmiş ḥużūrumda hüner göstermek istermiş

4 Degülmiş şerḥalar ṣadrında ḫālī ʿāşıḳ-ı zāruñ
Hemān ol ẓālime dāġ-ı ciger göstermek istermiş

5 Meger ḳaṣdı dügün alayına binmekden ol şūḫuñ
Maḥābīb-i zamāna kerr ü fer göstermek istermiş

6 Maḥal taḫṣīṣ ḳılmaz gelse bezme Pertev ol şūḫa
Meger kim sīne-i ṣadrında yer göstermek istermiş

CCLIX

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ṣanursın kim zen-i dünyā on üç on dört yaşındaymış
O fertūte anuñçün her gice bir oynaşındaymış

2 Görüp ḳaşuñ ser-i zülfüñ veş ʿaḳlum tārmār oldı
Cünūnuñ cūşişi gerçek ki māhum ay başındaymış

3 Bizüm bālīn-i ḫārāmuz gibi ol çeşm-i bīmāruñ
Seri ebrūsınuñ da mū-be-mū rastıḳ ṭaşındaymış

4 Ṭayanmaz cism-i ʿāşıḳ olsa ger fūlāddan bir kūh
Bu ḳuvvet tīr-i müjgānında yāruñ yā ḳaşındaymış

5 Perīşān-ḫaṭṭ-ı Pertev ile kākül vaṣfı bir şiʿrüm
Daḫi el-ān ol kākül-i perīşānuñ başındaymış ?

CCLX

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Seni bir āfet-i cān dirler idi gerçek imiş
Lebüñe rūḥ-ı revān dirler idi gerçek imiş

2 Zaḫm-ı tīrüñle zebūndur niçe āhen-diller
Ḳaşuña saḫt kemān dirler idi gerçek imiş

---

3 H - ; V'de kenarda; çeşmān-ı bimārı V: çeşmānı bimārı P
4 H'de 4. beyit; Hemān H, V: Meger P
5 H'de 3. beyit.
6 gelse bezme Pertev ol şūḫa P: idi Pertev gelse o şūḫa H,V // sine-i ṣadrında P,H: sinesi ṣadrında V
CCLIX P49a, H -, V90a-k
4 fūlāddan P: pūlāddan V
CCLX P49b, H126a,V92b

3 Āşikār oldı bozulduḳda ṭılısm-ı kākül
Sīneñe genc-i nihān dirler idi gerçek imiş

4 Ḥīn-i vuṣlatda bunuñ ġavrına oldum vāṣıl
Dem bu dem ān bu ān dirler idi gerçek imiş

5 Körpe bir tāze vü ter şūḫı der-āġūş itmek
Eyler insānı cevān dirler idi gerçek imiş

6 Yāri añduḳça gelür yāda bu mıṣraʿ Pertev
ʿAhd ü peymānı yalan dirler idi gerçek imiş

CCLXI

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Bī-vefādur bu cihān dirler idi gerçek imiş
ʿAhd ü peymānı yalan dirler idi gerçek imiş

2 Çü ṣabā itdi ṣabāvet dem-i mestīde güẕār
Gençlige āb-ı revān dirler idi gerçek imiş

3 Degişüp ʿaşḳ-ı mecāzīde hevā fehm itdüm
Hevese bād-ı vezān dirler idi gerçek imiş

4 Ṭaḳ idüp ṭāḳatümi itdi elif ḳaddümi dāl
Miḥnete bār-ı girān dirler idi gerçek imiş

5 Kendü nefsümde bunı tecribe itdüm āḫir
Pīr olur tāze cevān dirler idi gerçek imiş

6 Ḥaḳḳ-ı dünyāda dinilmiş gibidür Pertev bu
ʿAhd ü peymānı yalan dirler idi gerçek imiş

---

3 P, V: H-; V'de kenarda.
4 H'de 3. beyit.
6 Yāri H, V: Yār P / añduḳça P, V: اندقچه H

CCLXI P49b, H126a-b, V92-93a
2 Çü ṣabā itdi ṣabāvet dem-i mestide güẕār H, V: Rūz-gārı güẕerān itdi ṣabānuñ çü ṣabā P // āb-ı revān V, H: āb u revān P
3 bād-ı vezān H, V: āb-ı revān P
4 H, V'de 5. beyit; dāl P: lām H, V // bār-ı girān H: kūh-ı girān P
5 H, V'de 4.beyit; Kendü nefsümde bunı tecribe itdüm āḫir H, V: Kendi nefsinde idüp tecribe bir gün diyesin P
6 Pertev bu P: bu Pertev H, V

ḤARFÜ'Ṣ-ṢĀD

CCLXII

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Hemīşe tīġüñi ser-tīz idüp miyānuña aṣ
Hemāna kelle-i aġyārı kes benānuña aṣ

2 Yazıldı ḳara ḳalemlerle ṣūret-i baḫtum
Şu yādgārı felek al da āsmānuña aṣ

3 Telāş-ı sūd u ziyān itme ḫācegī-zādem
Metāʿ-ı ḳemḫa-i göñlüm al dükkānuña aṣ

4 Ḳaçurma furṣatı fevt el virürse ey dil-i zār
Şu bār-ḫāne-i ẕenbüñ bunı da yanına aṣ ?

5 Felek felek ne yapar yādgār-ı Pertev baḳ ?
Ḳumāş-ı āhı hele farḳ-ı Ferḳadān'uña aṣ

CCLXIII

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Bu āb u hevā hīç degül bir yire maḫṣūṣ
Bā-farṭ-ı leṭāfet
Ey dil yalıñız ḫāk-i der-i dil-bere maḫṣūṣ
Mānende-i cennet

2 Feyż-i seḥerüñ rūzdan efzūnlıġı rūşen
Elbette ne şübhe
Bu cāẕibe vü ān daḫi esmere maḫṣūṣ
Bilmem ki ne ḥikmet

3 Her çeşm-i füsūngerde ben ol ḥāleti görmem
Biñ kerre de baḳsam
Bu fitneli efsūnlar ol gözlere maḫṣūṣ
Taʿrīfe ne ḥācet

CCLXII P49b, H-, V93a-k
1 aġyārı V: aġyār P
3 sūd u ziyān V: sūd ziyān P
CCLXIII P50a, H126b, V93a
2 Bu H, V: Hep P
3 fitneli P: fitnelü H, V

4 Şemm itmedi mi būy-ı dil-āvīzini zülfüñ
Gül-ruḫları ṭursun
Kim dir ki bu ḫoş būy hemān ʿanbere maḫṣūṣ
Kim dirse ḥamāḳat

5 Gör bāde-i ʿaşḳ-ı feraḥ-efzāyı ki Pertev
Bu bezm-i fenāda
Var başḳaca bir neş'ecigi her sere maḫṣūṣ
Lāzım buña diḳḳat

ḤARFŪ'Ż-ŻĀD

CCLXIV

fāʿilātün fāʿilātün fāʿlātün fāʿilün

1 Yalıñız ṣūretde ḳalma ḥüsnden āndur ġaraż
Ḳāleb-ı bī-rūḥa baḳma cismden cāndur ġaraż

2 İttikā-yı bāliş-i zer-tārı itme ārzū
Gelmeden bu tekyegāh-ı dehre ʿirfāndur ġaraż

3 Bāʿiṣ-i şefḳat degüldür nāle-i cān-kāh-ı dil
Merḥametsüzsin begüm ammā ki iʿlāndur ġaraż

4 Bu zen-i dünyā-yı dūna dil-firīb olmaḳ ʿabeṣ
Çünki bir zülfi perīşān çeşmi fettāndur ġaraż

5 Söylemekden Pertev eşʿārı muḫayyel sāde-rū
Ol ḫaṭ-āver olmadın tertīb-i Dīvāndur ġaraż

---

5 buña H, V: bu ne P
CCLXIV P50a, H127a, V93a
3 Merḥametsüzsin begüm P: Merḥametsüz ḫūnisin H, V
4 Bu zen-i dünyā-yı dūna dil-firib V: Dil-firīb-i fitne-i dünyā-yı dūn P, H // çeşmi H, V: çeşm P
5 Söylemekden Pertev eşʿārı muḫayyel sāde-rū H, V: Şiʿri Pertev sāde-rūca söylemedin fehm olan P // Ol ḫaṭ-āver olmadın P: Baʿdehu cem ʿeyleyüp H, V

ḤARFÜ'Ṭ-ṬĀ

CCLXV

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Güş-ı elemle bir yire gelmez fem-i neşāṭ
Mātem gülini ter idebilmez nem-i neşāṭ

2 Encām-ı kār rāḥat-ı dildür ḫırāş-ı cān
Pīrāye-baḫş-ı şāne-i ġam perçem-i neşāṭ ?

3 Memnūn olur mı sūra vü maḥzūn māteme
Ol kimse kim bilür ġam u hem tev'em-i neşāṭ ?

4 Bī-tāb u ṭāḳat olsa daḫi bāzū-yı elem
Zūr ile pençesin buramaz Rüstem-i neşāṭ

5 Pertev ḫarāb-ı ʿaşḳa tesellī ne fā'ide
Nāsūr idince zaḫm-ı dili merhem-i neşāṭ

CCLXVI

fāʿilātün fāʿilātün fāʿlātün fāʿilün

1 Virdi zīnet ḫātem-i yāḳūta ol reyḥānī ḫaṭ
Başdı ẓann itme şaḳın laʿl-i leb-i cānānı ḫaṭ

2 ʿAks-i zülfüñ mi ḫaṭuñ mı ṣafḥa-i ruḫsārda
Çıḳdı meydāna oḳunmaz şimdi bir Yūnānī ḫaṭ

3 Remz-i ḥüsni şerḥ idince ḫaṭṭ-ı rūyuñ añladum
Eyleyen tefsīr sırr-ı āyet-i Ḳur'ān'ı ḫaṭ

4 Nefy-i şaḫṣ-ı ḥüsn içün fermān mıdur itdi ẓuhūr
Ṣafḥa-i rūyuñda pīç-ā-pīç ol dīvānī ḫaṭ

5 Īdi Pertev bir güzel nev-ḫaṭ ʿAcem ḫayrān beni
Bilmez idüm ḥüsn ile meşhūr imiş Īrānī ḫaṭ

CCLXV A2 22a, P, H, V -
1 yire D: yer A2
CCLXVI P50a-b, H127a, V93a
5 Īdi Pertev bir güzel nev-ḫaṭ ʿAcem ḫayrān beni H, V: Ol güzel nev-ḫaṭ ʿAcem ḫayrān ider Pertev seni // Bilmez idüm ḥüsn ile meşhūr imiş Īrāni ḫaṭ H, V: Ḥüsn ile meşhūrdur bilmez misin Īrāni ḫaṭ P

ḤARFÜ'Ẕ-ẒĀ

CCLXVII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Gelür çün yārdan itmek gerek yāruñ ġamından ḥaẓ
Kişi lāzımdur itmek sevdiginüñ ādeminden ḥaẓ ?

2 Baña gösterdi bir meh-tābda bāġ-ı cemālin yār ?
O bāġuñ eyledüm şeb-būlarından şeb-neminden ḥaẓ

3 Bu ʿālem özge ʿālemdür gerek ednā gerek aʿlā
Suʿāl itseñ ider her kimse kendi ʿāleminden ḥaẓ

4 Eger ʿarż itseler ḥaẓẓ eylemem dārāt-ı Cemşīd'i
Anı bilmem ʿaceb eyler miyem cām-ı Cem'inden ḥaẓ

5 Degül maḥẓūẓ Pertev püf püfinden ruḳye-ḫ̔ānuñ dil
Ney-i āteş-nevānuñ eylerem ferruḫ deminden ḥaẓ

CCLXVIII

mefāʿīlün feʿilātün mefāʿīlün feʿilün

1 Cemāl-i dil-keş-i cānān niḳābdan maḥẓūẓ
Ki zülf-i dil-şikeni pīç ü tābdan maḥẓūẓ

2 Belendi ḳanuma teşmīr-i sāʿidinden kim ?
Benān-ı nāzüki reng-i ḫıżābdan maḥẓūẓ

3 Geçer hemān çü vaḳt-i viṣāl eglenmez
Niçün bu rütbe şu ʿömrüm şitābdan maḥẓūẓ

4 Ḥumār-ı bāde-i yeʾsile ser-girān olalı
ʿAceb ki dīde-i baḫt oldı ḫ̔abdan maḥẓūẓ

5 ʿAṣāsı pīr-i dilüñ bir nihāl-ḳad Pertev ?
Çü şeyḫ-i pür-heves ʿahd-i şebābdan maḥẓūẓ,

CCLXVII P50b, H127a-b, V93a-b
1 ġamından H, V: ġamuñdan P // sevdiginüñ H, V: sevdigüñüñ P
2 bāġ-ı cemālin H, V: gülzār-ı ḥüsnüñ P // şeb-neminden H, V: şeb-nemden P
3 gerek ednā gerek aʿlā H, V: gerek aʿlā gerek ednā P
4 Anı H, V: Onı P
CCLXVIII A2 22a; P, H, V -

ḤARFÜ'L-ʿAYN

CCLXIX

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Levn-i ruḫ-ı ālüñ daḫi āl olsa ne mānic
Çün lāle vü çün gül
Yir yir eger üstinde de ḫāl olsa ne mānic
Çün toḫm-ı ḳaranfül

2 Çenber de güzeldür fino fes üstine ammā
Perçem dökülürse
Gāhīce de pūşī gehī şāl olsa ne mānic
Çepçevresi sünbül

3 Ḥaml eylediler ḥaml-i şaḳīli dem-i vuṣlat
Ez-cānib-i ʿuşşāḳ
Ḫūbānuñ elif ḳadleri dāl olsa ne mānic
Bī-tāb u taḥammül

4 Pīrān-ı hevā olmaz imiş çünki ʿaṣāsuz
Bu ḳāʿidedür çün
Yanumca ya bir tāze nihāl olsa ne mānic
Ḳondurmaġa bülbül

5 Bedr oldı ruḫı Pertev-i mihrümle o māhuñ
Hem-çün meh ü ḫurşīd
Ebrūları mānend-i hilāl olsa ne mānic
Bu cāy-ı taḫayyül

CCLXX

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Kūyındaki ʿāşıḳları zār olsa ne mānic
Gülşende hemīn şavt-ı hezār olsa ne mānic

2 Pā-māl-i rehi oldıġum ʿizzet baña kāfī
Rāhındaki üftādesi ḫʷār olsa ne mānic

CCLXIX P50b, H127b, V93b
3 eylediler H, V: eylediyse P
4 Bu H, V: Yoḳ P
5 meh ü ḫurşid H: meh ḫurşid P, V
CCLXX P51a, H127b-128a, V93b
1 Kūyındaki H, V: Kūyuñdaki P // hemin H, V: hemān P
2 Pā-māl-i rehi oldıġum H, V: Pā-māl-i ruḫı oldıġı P / baña H, V: aña P // Rāhındaki H, V: Rāhuñdaki P

3 Çār oldı taḥassürle gözi ḫaste-i ʿaşḳuñ
Görsün seni de yolda dü-çār olsa ne māniʿ

4 İncinme eger varsa da aġyār yanında
Gül şāḫı bu ya bir iki ḫār olsa ne māniʿ

5 Encāmı şarılsun da saña Pertev-i zāruñ
Çün mūy-ı miyān cismi nizār olsa ne māniʿ

CCLXXI

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 İfādeye olamaz ʿuḳde-i lisān māniʿ
Recā-yı vuṣlata olmazsa dil-sitan māniʿ

2 Ḥamā'il eyle dilüm ol ḫalāṣ-ı şerr-i raḳīb
Belā-yı dîve olur böyle ḥırz-ı cān māniʿ

3 Vişāle ḫ̆āhişini gönlümüñ zebān diyemez
ʿAceb bu kim ola taḳrīre tercemān māniʿ

4 Kirişmelerle lüṭuf ġamzelerle ḳahr eyler
Ḫafîce eyler ʿaṭā līk olur ʿayān māniʿ

5 Ḥarīm-i feyż-i Ḫudā der-güşādedür her gāh
O bābda olamaz Pertev īn u ān māniʿ

ḤARFÜ'L-ĠAYN

CCLXXII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ey uran āvāzesiyle ney gibi dem-sāza dāġ
ʿĀşıḳuñ yaḳmaz mı ya naġmeñ urınca sāza dāġ

2 Yine nālemden ṭurılmaz lāl-i maḥż olsam bile
Cism ü cānum ser-te-ser yansa virür āvāze dāġ

---

4 İncinme H: İncitme P
5 Pertev-i zāruñ P, H: ḫaste-i ʿaşḳuñ V
CCLXXI P51a, H128a, V93b-94a
2 şerr-i raḳib H, V: sırr-ı raḳib P
3 kim V: ki P, H
5 feyż-i Ḫudā der-güşādedür her gāh H, V: feyż-i Ḫudādür güşāde der-i dergāh P
CCLXXII P51a, H128a-b, V94a

3 Tāb-ı nār-ı ʿaşḳ ile āteş-feşāndur leblerüm
Cāy-ı gül-būsem ʿiẕār-ı şāhed-i mümtāza dāġ

4 Ġayret-endāz oldı tamġā-ḫāneye kālā-yı dil
Urılalı bender-i ḥüsnüñde bī-endāze dāġ

5 Rāzdaşum vāḳıf-ı aḥvālüm olmaḳdan ḳaçar
Sūz-ı esrār-ı derūnumdur yaḳan hem-rāze dāġ

6 Dāġ ber-dildür baña mihr ü meh ile aḫterān
Olalı Pertev-feşān sīnemde tāze tāze dāġ

ḤARFÜ'L-FĀ

CCLXXIII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿlātün fāʿilün

1 Çeşm-i ʿālem-bīnsüz zīb-i ṣaf-ı müjgāna yuf
Pādişehsüz leşker-i pür-ḥaşmet ü ʿunvāna yuf

2 Būse emr eyler ḫaṭuñ ṭutmaz dehānuñ n'eyleyem
Ḥükmi nāfiẕ olmayan ṣaḥ-pençe-i fermāna yuf

3 Girye-i dildür hemīşe rūy-ı ḥüsni güldüren
ʿAndelīb-i zārsuz gül-ġonçe-i ḫandāna yuf

4 Baḥr-i eşküm olmadı teskīn-sāz-ı sūz-ı dil
İtmedi defʿ-i ʿaṭaş şūr-ābe-i ʿummāna yuf

5 İştihā-yı ṭabʿı defʿ eyler mi hiç naḳş-ı turunc
Ṭıfl-ı dil-perverlik itmez Pertevā pistāna yuf ?

---

3 H, V'de 4. beyit; nār-ı ʿaşḳ P, H: nār-ı āh V
4 H, V'de 3. beyit.
5 vāḳıf-ı aḥvālüm P, V: vāḳıf-ı esrārum H // derūnumdur H, V: derūnumda P
6 mihr ü meh H: māh u mihr P, V
CCLXXIII P51b, H128b, V94a
3 güldüren H, V: güldiren P
4 İtmedi H, V: İtmiyor P
5 Pertevā H, V: Pertev ol P

CCLXXIV

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Mānend-i ebr dīde-i giryān ṭaraf ṭaraf
Bārān-ı eşki itmede rīzān ṭaraf ṭaraf

2 Defʿ-i meẓālim-i şer ü şūr itmege ḫaṭuñ
İḳlīm-i ḥüsne eyledi fermān ṭaraf ṭaraf

3 Pejmürdelendi sünbül-i bāġ-ı melāḥati
Efsāne oldı zülf-i perīşān ṭaraf ṭaraf

4 Olmaz güşāde ġonçe-i āmāl-i dil yine
Hem-çün ṣabā olursa da pūyān ṭaraf ṭaraf

5 Bu dil-nişīn zemīnde raḫş-ı ṭabīʿatüm ?
Çün esb-i nāz eyledi cevlān ṭaraf ṭaraf

6 Ṭūfān-ḫurūş-ı dīde-i giryān-ı Pertev'e
Reşk eylemekde ġavṭa-i ʿummān ṭaraf ṭaraf

CCLXXV

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Mülket-i gülzārı tārāc itdi istīlā-yı berf
Cūylar ṭarf-ı çemende oldı nā-peydā-yı berf

2 Sedd ü bend itdürse çoḳ mıdur der ü revzenleri
Zemherīr-i serd-rūdur vālī-i vālā-yı berf

3 Eyleyüp ʿarż-ı mahāret bir nefes efsūn ile
Penbezār itdi cihānı Bū ʿAlī Sīnā-yı berf

4 İtdi ebyaż levḥ-i esved-fām-ı ḫāki ser-te-ser
Yazup esfīd-i ecelle ḫāme-i inşā-yı berf ?

5 Esfele meyl eyleyüp yaḫlar kenār-ı bāmdan
Ẕirve-i aʿlāya çıḳdı rütbe-i vālā-yı berf

CCLXXIV P51b, H128b, V94a
4 P 'de 6. beyit; ġonçe-i āmāl-i P: ʿuḳde-i āmāl-i H, V
5 raḫş-ı ṭabiʿatüm P: kilk-i belāġatüm H, V // Çün esb-i nāz eyledi P, H: Pertev çü esb eyledi V
6 H, V'de 5. beyit; giryān-ı Pertev'e P: giryān-ı zāruma H; giryān u zāruma V
CCLXXV P51b-52a, H -, V94b-k
2 Zemherir-i serd-rūdur V: Zemheridür serd-rūdur P, H
4 ecelle P, H: ecellerle V
5 bāmdan V: bāmda p, H

6 Māh-ı şavma daḫi itmekle teşādüf bu sene
Münzevī ḳıldı cihānı şiddet-i taḳvā-yı berf

7 Cismümi cāndan şovutmışken eriyüp aḳması
Şādlıḳ bilmem nedendür göñlüme eşnā-yı berf

8 Gülleri olup güşāde şād olur ger yaġsa ḳar
Pertev'e dinse sezādur bülbül-i şeydā-yı berf

CCLXXVI

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Şimdi hezār-ġulġule cūlar ṭaraf ṭaraf
Gülzārı eşk-i çeşm ile şular ṭaraf ṭaraf

2 Evvel-bahār-ı ʿaşḳı mıdur ʿālemüñ bu dem
Mānend-i eşk aḳmada cūlar ṭaraf ṭaraf

3 Faṣl-ı bahārdur ṣalınur nev-nihāller
Ṭutmaz mı dehri gül gibi būlar ṭaraf ṭaraf

4 Vaḳt-i nemā-yı zarf-ı mey-i ḫoş-güvārdur
Gerden-keş oldı yine kedūlar ṭaraf ṭaraf

5 Nūş olmada ṣafā vü sürūr ü neşāṭ ile
Her bir mesīregehde ṭolular ṭaraf ṭaraf

6 Pertev hezār oldı mı dervīş-i Gülşenī
Bilmem nedür bu naġme-i hūlar ṭaraf ṭaraf

7 Ḫizmet-güzār-ı naẓra-i ʿİzzet Beg ide Ḥaḳ
Her ḳanda varsa āyine-rūlar ṭaraf ṭaraf

CCLXXVI P52a, H128b-129a, V94b
1 Gülzārı H, V: Gülzār P
4 nemā-yı H, V: nemāz-ı P
5 sürūr ü neşāṭ ile H: neşāṭ-ı sürūr ile P ; neşāṭ u sürūr ile V // mesiregehde H, V: mesirgehde P
6 naġme-i hūlar P: naʿre-i hūlar H, V
7 P, V: H -

ḤARFÜ'L-ḴĀF

CCLXXVII

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Her gāh ki biz sāye veş üftāde bulınduḳ
Ḫurşīd gibi ʿālem-i bālāda bulınduḳ

2 Bir şeb ḫaṭ-ı şīrīn-lebinüñ baḫşi açılmış
Biz de o gice ṣoḥbet-i ḫalvāda bulınduḳ

3 Ṭaʿn-ı ruḳebā gūşumuza olmadı reh-yāb
Biz yār ile bir gūşe-i tenhāda bulınduḳ

4 Ḫāşiyyetümüz gitmeyor işkeste de olsaḳ
Gevher gibi çoḳ saḥḳ olup eczāda bulınduḳ

5 Pertev geh olup mihr ü maḥabbet gehī kīne
Geh ḫāṭır-ı aḥbāb u geh aʿdāda bulınduḳ

CCLXXVIII

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Yaʿḳūb-ı ġamem Yūsuf-ı gül-pīrehenüm yoḳ
Ḥüzn ile fiġān itmege beytü'l-ḥazenüm yoḳ

2 Eṭrāfumı ḫār-ı ġam alup kendümi ṣandum
Bir şāḫçeyem tāze açılmış semenüm yoḳ

3 İtdürsem olur fāḫte-i zārı ferāmūş
Reşk-āver-i serv-i çemen ol nārvenüm yoḳ

4 Bīhūde ne feryād ideyüm ḫāruñ elinden
Bu bāġda bir ġonçe-gül-i nesterenüm yoḳ

5 Tā olmayıcaḳ Pertev o nev-rüste ḫaṭ-āver
Destümde rehāya çeh-i ġamdan resenüm yoḳ

CCLXXVII P52a, H129a, V94b
2 şirin-lebinüñ H, V: şirin-lebüñ P
5 mihr ü maḥabbet H, V: mihr-i muḥabbet P
CCLXXVIII P52a-b, H130b, V95b-96a
3 faḫte-i zārı P: faḫteye zārı H, V
4 ḫāruñ H, V: ḫārın P
5 ġamdan P, H: dilden V

CCLXXIX

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘lātün fā‘ilün

1 Bu te’essüfler nedür yanuñda cānānuñ mı yoḳ
Beytü’l-aḥzānuñda ey dil māh-ı Ken‘ān’uñ mı yoḳ

2 Ol ḳadar der-mānde-i derd-i firāḳ olduñ mı vāh
Kūy-ı yāra varmaġa bī-çāre dermānuñ mı yoḳ

3 Terk-i sūziş eyleyüp olduñ mı bilmem gūşe-gīr
Yoḫsa ey pervāne bir şem‘-i fürūzānuñ mı yoḳ

4 Ey felek bu ra‘d u berḳuñla fiġānuñ aşlı ne
Mihr ile tev’em ṭoġar bir māh-ı tābānuñ mı yoḳ

5 Mevsim-i evvel-bahāruñ da ḫazān itdüñ göñül
Sāyesi memdūd bir serv-i ḫırāmānuñ mı yoḳ

6 Bī-mürüvvet bī-ḥaḳīḳat bī-fütüvvetsin ḳatı
Sevdigüm nāzükligüñ mi yoḫsa ‘irfānuñ mı yoḳ

7 Kāfir olsa ḫālüme raḥm eyleyüp inṣāf ider
Merḥamet mi yoḳ dilüñde yoḫsa īmānuñ mı yoḳ

8 Aġlasañ ser-sebz olur Pertev gülistān-ı cemāl
Girye-i dīdeñde feyż-i ebr-i bārānuñ mı yoḳ

CCLXXX

mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün

1 Şol dil-berüñ ki yārine mihr ü vefāsı yoḳ
Ġılmān-ı cennet olsa da bi’llāh şafāsı yoḳ

2 İḳlīm-i ‘aşḳ ahālīsi zār u zebūn olur
Ẓannum bu günedür ki ḫoş āb u hevāsı yoḳ

3 Bulmaz mı ḳadri dil-beri ‘indinde i‘tibār
Bir ‘āşıḳuñ ki vuṣlata dā’ir recāsı yoḳ

CCLXXIX P52b, H129a, V95a
1 nedür P: neden H, V // māh-ı Ken‘ān’uñ mı P: māh-ı tābānuñ mı H, V
4 H, V’de 5. beyit.
5 H, V’de 4. beyit ; evvel-bahāruñ da H, V: evvel-bahārın da P
8 Aġlasañ H, V: Aġlasın P // Girye-i dideñde H, V: گیریه دیدکده P

CCLXXX P52b, H130a, V95b
1 yārine P, H: ‘āşıḳa V
3 ḳadri H, V: ḳadr P

4 Āşūb-ı dehr olursa da ḥüsn ile n'eyleyem
Yıllar geçer de ʿāşıḳa bir merḥabāsı yoḳ

5 Gerçi bu şūḫ tā o ḳadar pek güzel degül
Ancaḳ şuracıġı daḫi var kim fidāsı yoḳ

6 Pertev ziyāde cevri çekildi ḫaṭ-āverüñ
ʿUşşāḳ-ı zāra kim didi çendān cefāsı yoḳ

CCLXXXI

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Ser tābe-ḳadem şuʿle-i ʿaşḳam şererüm yoḳ
Ammā nelerüm var
Yandı dil ü cānum ġam ile eşk-i terüm yoḳ
Daḫi beterüm var

2 Şorduḳda didüm ḥāl-i dili ol lebi ʿĪsī
Ey cān enīsi
Bīmār-ı ġam-ı ʿaşḳuñ olaldan ḫaberüm yoḳ
Gerçi kederüm var

3 Ben muʿtekif-i külbe-i aḥzān-ı firāḳam
Bezmüñden ıraġam
Kim şāh-reh-i vaṣla çıḳar reh-güẕerüm yoḳ
Gizli seferüm var

4 Sūdāgere çoḳ fā'ide olmaz mı bu sözden
Ḳaçmazsa ucuzdan
Erzān ideli cevher-i cānum żararum yoḳ
Feṭḥ ü ẓaferüm var

5 Ālāyiş-i dünyādan ibā ideli ey dil
V'ey Pertev-i bī-dil
Dībā-yı zer-ender-zer-i mühre naẓarum yoḳ
Üstinde yirüm var

---

4 Yıllar H, V: بيلر P
5 P, V: H -
CCLXXXI P53a, H129b, V94b-95a
1 şererüm H, V: şerer P
2 ḫāl-i dili H, V: ḫāli dili P / leb-i ʿĪsi P: lebi ʿĪsi Ḥ; V / Ey H, V: Ol P
3 P'de 5. beyit.
5 V'ey H, V: Vāy P

CCLXXXII

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Eşk-i çeşmüm Ḳızılırmaġ’ı geçer ḳan olaraḳ
Āb-ı ḥayvānı başar ḫūn-ı dil ‘ummān olaraḳ

2 Yaralar göñlümi tekrār sirişk-i çeşmüm
Āb-ı tīġ-i nigeh-i dīde-i cānān olaraḳ

3 Āb-ı çeşmüm beni maḥv itse de olsam vāṣıl
Jāle-i gülşen-i mihr-i ruḫ-ı raḫşān olaraḳ

4 O cefā-cūnuñ elinden niçe ḳan aġlamayam
Eylemez ‘āşıḳa cevrin de firāvān olaraḳ

5 Geleyor peyk-i ṣabā elde sitem-nāme-i yār
Ḳandadur ḫāne-i Pertev diyü pürsān olaraḳ

CCLXXXIII

mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün

1 Manẓūr-ı çeşm-i ‘arbede-engīzüñ olmaduḳ
Manṣūr-ı dār-ı zülf-i dil-āvīzüñ olmaduḳ

2 Ḫaṭ geldi bezm-i ḥüsnüñe çün micmer-i vedā‘
Biz ẕevḳ-yāb-ı gül-şeker-āmīzüñ olmaduḳ

3 Bir dāġ var mı sīne vü dilde ‘aceb begüm
Çeşm-āşinā-yı ġamze-i ḫūn-rīzüñ olmaduḳ

4 Bāġ-ı ḥüsünde bir gül-i ḫandān görilmedi
Memnūn-ı luṭf-ı ḫande-i gül-bīzüñ olmaduḳ

5 Pertev nigāh-ı ḫışmuña me’lūf imiş senüñ
Biz maẓhar-ı teġāfül-i nā-çīzüñ olmaduḳ

CCLXXXII P53a, H129b-130a, V95a
1 Āb-ı ḥayvānı P, H: Āb-ı Ceyḥūn’ı V
CCLXXXIII P53a, H130a, V95a
4 gül-i ḫandān H, V: güli ḫandān P / görilmedi P, H: görülmedi V

CCLXXXIV

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Derdini dilde nihān yirde ḳodı cilve-i ‘aşḳ ?
Dil-beri derd-i dile perde ḳodı cilve-i ‘aşḳ

2 Ḳays’ı ṣaḥrāda ḳoyup Kūh-ken’i ṭaġlarda
Beni bir vādī-i dīgerde ḳodı cilve-i ‘aşḳ

3 Bīd-i Mecnūn’ı leb-i cūda idüp ter-dāmen
Pāk-dāmenligi ‘ar‘arda ḳodı cilve-i ‘aşḳ

4 ‘Anberi āteş-i sevdā ile itdi sūzān
Būyını zülf-i mu‘anberde ḳodı cilve-i ‘aşḳ

5 Beyt-i Ma‘mūr-ı ḫarābātda ārām u ḳarār
Ne Müselmān ü ne kāferde ḳodı cilve-i ‘aşḳ

6 Neş’esin ḥavṣala-i rinde görüp şāyeste
Meyi ne ḫumda ne sāġarda ḳodı cilve-i ‘aşḳ

7 Leẕẕet-i sükker-i la‘l-i nemekīni bilene
Ṭa‘mı ne milḥ ü ne şekkerde ḳodı cilve-i ‘aşḳ

8 Pertevā bülbüli pūyende idüp gülşende
Cebhe-i ġonçeyi ḫoy-kerde ḳodı cilve-i ‘aşḳ

CCLXXXV

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

1 Nedür ey meh bu ‘ālem-ārālıḳ
Mihr-i ḥüsnüñdeki mücellālıḳ

2 Sed çeker pīşüme ṣaf-ı aġyār
Bulamam ülfete bir aralıḳ

3 Güllerüñ revnaḳın şikest eyler
Ruḫlaruñda olan o zībālıḳ

CCLXXXIV P53b, H130b-131a, V95a-k
2 Beni bir H: Beni de P, V
5 Ma‘mūr-ı ḫarābatda P, V: Ma‘mūr u ḫarābatda H
6 Meyi H, V: Mey P
CCLXXXV P53b, H131a, V95b
1 meh H, V: māh P
3 revnaḳın H, V: revnaḳuñ P // Ruḫlaruñda H, V: Ruḫlarında P

4 Ḳaddi serv-i bülendi eyler pest
Ḳāmetüñde nedür o bālālıḳ

5 Ḳafes-i maḥbese ḳomazlar idi
Bülbülān itmeseydi şeydālıḳ

6 Ṭard olınmazdı kūy-ı cānāndan
ʿĀşıḳān itmeseydi rüsvālıḳ

7 Ne ḳadar tārik-i cihān olsaḳ
Yine lāzım degül mi dünyālıḳ

8 Lāne-i güşe-i ferāġatde
Pertevā çoḳça yā bu ʿanḳālıḳ

9 Ḥażret-i Neş'et-i peyām-ber-ḫūy
Kārı ebnā-yı dehre babalıḳ

10 Ḫulḳınuñ yoḳ naẓīr ü hem-tāsı
Allāh Allāh nedür bu yek-tālıḳ

11 Ḫulḳ-ı Bārī ile taḫalluḳ idüp
İtsek ednālıḳ eyler aʿlālıḳ

12 Nice dil-mürdeyi ider iḥyā
Nuṭḳ-ı pākindedür Mesīḥālıḳ

13 Devlet ü ʿömrini füzūn itsün
Tā dem-i ḥaşr Ḥażret-i Ḫālıḳ

CCLXXXVI

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 O nev-resīdeyi şar ṭıfl iken ḳucaḳlanıcaḳ
Ki şoñra ser-keş olur dallanup budaḳlanıcaḳ

2 Olur mı sebze-i ḫaṭ ḥüsn ü ānına mānīʿ
Nihāl-i gül daḫi zībā olur revāḳlanıcaḳ

---

4 Ḳaddi serv-i bülendi P: Ḳad-i serv-bülendi H, V
5 Ḳafes-i maḥbese H, V: Ḳafes-i meclise P
9 peyām-ber-ḫūy H, V: peyām-beri ḫūy P
10 hem-tāsı H, V: hem-tādan P
11 İtsek ednālıḳ H, V: P-
12 Nice dil-mürdeyi H, V: Nefesi mürdeyi P
13 Devlet ü ʿömrini H, V: Devlet ʿömrini P
CCLXXXVI P54a, H130a-b, V96a
2 sebze-i ḫaṭ P: sebze-i ḫaṭṭı H; sebz-i ḫaṭṭı V

3 Ḫarāb iden seni bīmār-çeşm-i sāḳīdür
Ne fitneler ḳoparur gör hele ayaḳlanıcaḳ

4 Enīn-i sīneye beñzer fiġān ü velvelesi
Ṣadā-yı ṭanṭana-i kūs ṭumṭuraḳlanıcaḳ

5 Bilindi ḳadri niḳāb ile görmenüñ Pertev
Gözüm çü revzen açıldı nigār ṣaḳlanıcaḳ

ḤARFÜ'L-KEF

CCLXXXVII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Şāhum n'olur viṣālüñ umarsa fütādecik
Gāhīce bunda ferze çıḳar bir piyādecik

2 Çoḳ çoḳ niyāz-ı būs-ı ruḫ it at sür üstine
Fi'l-vaḳiʿ öyledür ḳapagör bir ziyādecik

3 Cebri de saña yār mı itsün viṣāl içün
Ṣarf eyle sen de cüzʾīce olsun irādecik

4 ʿUşşāḳdan ḳaçınmayaraḳ farṭ-ı nāz ile
Semt-i firāḳa açmadadur rāh-ı cādecik

5 Ḫoy-rīz-i ḫaclet olmaġile meclisümde yār
Pertev gehī ʿaraḳ görürem gāh bādecik

CCLXXXVIII

feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Ġazel-i ʿāşıḳāne böyle gerek
Söyleyiş yana yana böyle gerek

2 Şuʿle-i şevḳüm oldı şemʿ-i rehüm
Meşʿale kārvāna böyle gerek

3 Āsmānuñ ṭutışmalı etegi
Dūd-ı āha zebāne böyle gerek

---

4 sineye H, V: sinene P
CCLXXXVII P54a, H131a, M12a, V96b
1 n'olar P, M: ne var H, V
5 Ḫoy-riz-i H, V: Ḫūn-riz-i P
CCLXXXVIII P54a-b, H131b, V96b
2 Meşʿale H: Şuʿle-i P, V
3 Dūd-ı āha H, V: Dūd-ı āh P

4 Ḫaste-i ʿaşkuña femüñ emdür
Çāre derd-i nihāna böyle gerek

5 Ṣatup ālātı cenge gir Pertev
Cebe ṣatmaḳ cihāna böyle gerek

CCLXXXIX

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Şān-ı pākinde ẓuhūr itdi ḫitāb-ı "*lev-lāk*"*
Sebeb-i ḫalḳ-ı cihāndur zi-semek tābe-Simāk

2 Raḥmet-i ʿālemiyāndur ki Nebiyyü'r-aḥme
Buyurur şānına Allāh "*ve mā erselnāk*" **

3 Şeb-i Miʿrāc'da kim eyledi bālāya ʿurūc
Şevḳ-i pā-būs ile çarḫ itdi girībānını çāk

4 Ḳurdı bir yirde serā-perde ki sulṭān-ı rüsül
Ḫāric ez-dā'ire ḳaldı bu ṭoḳuz ḳat eflāk

5 Ḳurb-ı ʿizzetde olan rütbe-i ʿizz ü şerefin
Fehm ü derk eyleme mümkin degül ʿaḳl-ı derrāk

6 Çeşm-i ḥaḳ-bīni ile gördi cemālu'llāhı
Bundan eyle şeref-i ẕāt-ı ḥabībi idrāk

7 Luṭf u iḥsānın umar cümle ʿuṣāt-ı ümmet
N'ola deryā-yı şefāʿatde bir avuç ḫāşāk

8 Pek günehkār ü tebehkārem efendim ben de
Eyle çirk-i günehüm āb-ı şefāʿat ile pāk

9 Pertev'üñ ḥāline raḥm it gelicek ḥażretüñe
Dīdesi ḥüzn ile nemnāk u derūnı ġamnāk

CCLXXXIX P54b, H -, V96a

* "Levlāke levlāk lemā ḫalaḳtü'l-eflāk", [Sen olmasaydın felekleri (kâinâtı) yaratmazdım.] Hadis-i kudsî, **Aclûnî**, C II, s. 214

** "Ve mā erselnāke illā reḥmeten li'l-ʿālemin", [Biz seni göndermedik (ancak alemlere rahmet olarak gönderdik.)] **Kur'ân**, 21/107

6 V: P, V -

8 efendim ben de P, H: efendim de ben de V

CCXC

mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

1 Bir nāledür ki ṭarz-ı nev-īcādı bülbülüñ
Yoḳdur meşīl-i ṣavt-ı Ḫudā-dādı bülbülüñ

2 Çūb-ı ḳafes nihāli de olsa gülüñ yine
Besbellidür muḳayyed ü āzādı bülbülüñ

3 Bildüm nuṭuḳda ḫˇāce-i ṭūṭīdür āyine
Kimdür çemende bilmedüm üstādı bülbülüñ

4 Kesbi hemān ṣabā vü hevā-dārī-i çemen
Hep ber-hevā mıdur 'aceb īrādı bülbülüñ

5 Vuṣlat şebinde nālem işitdükçe gül açıl
Ḫandān ider güli gice feryādı bülbülüñ

6 Bī-'add ü bī-şümār ise 'āşıḳlaruñ ne var
Mümkin midür bahārda ta'dādı bülbülüñ

7 Pertev tehī ḳalurdı bütün maḥbes-i ḳafes
Gül olmış olsa bāġda sayyādı bülbülüñ

CCXCI

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1 Benüm daḫi bu ġazel dāstānum olsa gerek
Ḫulāṣa-i sitem-i dil-sitānum olsa gerek

2 Henūz yāra merām-ı derūnum añladamam
Luġāt-ı 'aşk u maḥabbet lisānum olsa gerek

3 Beni yaḳar neġamıyla 'adūyı şād eyler
Enīn-i dil daḫi sīne-kemānum olsa gerek

4 Ḫazānı irdi dahi bir gülini koklamadum
O gül-'iẕār benüm gül-sitānum olsa gerek

CCXC P54b, H -, V96a-b
2 āzādı V: evrādı P
CCXCI P55a, H131b-132a, V96b
2 'aşḳ u maḥabbet lisānum H, V: 'aşḳ-ı maḥabbet zebānum P
3 H'de 4. beyit; V'de kenarda.
4 H'de 3. beyit.

5 Dirīġ gevher-i eşk olmadı nigāha sezā
Güzīde-i güher-i baḥr u kānum olsa gerek

6 Me'āl-i maṭlabumı itmedi beyān Pertev
Zebān-i bīhude-gū tercemānum olsa gerek

CCXCII

müfteʿilün müfteʿilün müfteʿilün müfteʿilün

1 Bir gün ola serv-i ḳadi serv-i mezār olsa gerek
Sünbül-i zülfī naẓar-ı ʿāşıḳa mār olsa gerek

2 Berg-i ter-i gülşen-i ḥüsni daḫi pejmürdelenüp
Ol ḫaṭ-ı nev çevre-i gülzārına ḫār olsa gerek

3 Girye vü efġānla bizi lāġar ider şimdi velī
Ol daḫi giryān olarak zār u nizār olsa gerek

4 Muġber idüp silmedi bir kerrecik āyīnemüzi
Rūyı o tābende-ruḫuñ cāy-ı ġubār olsa gerek

5 Bir gün o gül-ġonçe-i nāzı göresiz hem-çü hezār
Pertev-i nālende gibi ol daḫi zār olsa gerek

CCXCIII *

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Bezm-i ʿaşḳuñ çoḳ müselsel cāmını nūş eyledük
Meşreb-i rindāneye taḳvāyı rū-pūş eyledük

2 Biz o ḫum-nūş-ı mey-i pür-zūr-ı ʿaşḳuz kim anuñ
Cürʿasıyla çoḳ Felāṭūn-hūşı bī-hūş eyledük

3 Maḥrem olduḳ sırr-ı istiġrāḳ-ı ḫaṭṭ-ı cāmdan
Bir ḳadeḥ meyde ġam-ı dehri ferāmūş eyledük

4 Ḫāne ber-dūş olsaḳ ey sāḳī ne ġam ṭaġ üsti bāġ
Biz sebū-yı bādeyi rindāne ber-dūş eyledük

CCXCII P55a, H132a, V97a-b
1 serv-i mezār H, V: şemʿ-i mezār P
2 ḥüsni daḫi P: ḥüsn-i ruḫı H, V // çevre-i gülzārına H, V: cevr ile gülzārına P
3 efġānla H, V: nāleyle P
4 Muġber idüp silmedi bir kerrecik āyinemüzi P, H: Silmedi bir kerrecik āyinemüzi muġber idüp V // Rūyı o H, V: Rūy o P
5 göresiz H, V: göremen P
CCXCIII P55a, H -, V97a-k * [Tahsin, İzzet ve Pertev tarafından müşterek söylenmiştir.]
1 taḳvāyı V: taḳvā-yı P

5 Zūr-ı meyle el virüp dāmān-ı vuṣlat bāġda
Bir bir ol serv-i ḳadi ḳuçduḳ der-āgūş eyledük

6 Ḥażret-i Taḥsīn ü ʿİzzet ile Pertev biz bu gün
Nuṭḳa geldük çoḳ hezār-ı zārı ḫāmūş eyledük

CCXCIV

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Nāle-i pür-sūzumuzla çünki söz bir eyledük
Yana yana derdümüz ol şāha taḳrīr eyledük

2 İtmek içün ḥüzn-i dil teʾsīr o Yūsuf-ṭıynete
Āyet-i maḥzūnī-i Yaʿḳūb'ı tefsīr eyledük

3 Sen serāy-ı ḳalbümüz itdüñ ḫarāb ammā ki biz
Nuḳżı ile çoḳ dil-i vīrānı taʿmīr eyledük

4 Gerçi pür-gū didiler yārān dil-i dīvāneye
Baḫş-i zülf-i yāri ammā biz de zencīr eyledük

5 Bu gice Keşmīrī bir meh-rū alup zevraḳçeye
Sāyesinde Pertevā meh-tāb-ı Keşmīr eyledük

CCXCV

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Ṣaldı hirās ġamzelerüñ Ḳahramān'a dek
Gitdi müjeñ ḫaberleri Cingīz Ḫān'a dek

2 Müşgīn o zülfüñ ile o ḫāl-i muʿanberüñ
Gitmekdedür ḥavādiṣi Hindūstān'a dek

3 Çeşmümde tūtiyā iken olmaz baña naṣīb
Gerd-i semend-i nāzı gider Iṣfahān'a dek

---

6 Taḥsin ü ʿİzzet V: Taḥsin ʿİzzet P // hezār-ı zārı V: hezārı zārı P
CCXCIV P55b, H132a, V97a
3 Nuḳżı : نقصی P, H, V / dil-i virānı H, V: dili virānı P
4 pür-gū didiler yārān P: yārān didiler pür-gū H, V
CCXCV P55b, H132a-b, V97b
2 V'de 3. beyit; Müşgin o zülfüñ ile o ḫāl-i muʿanberüñ H, V: Ol āteşin ʿiẓār u ol ḫāl-i ʿanberüñ P
3 semend-i nāzı P: semendüñ āh H, V

4 Sen öyle bir yürekli cigerdārsın ḳuzum
Ḫūnīligüñ hirās virür İlbaşan'a dek

5 Pertev güşād-ı daḫme-i vaṣl-ı muṭalsamuñ
Vardı peyāmı ḳalʿa-i Māzenderān'a dek

CCXCVI

feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Ḫāli ḳara belāları lebinüñ
Ḫaṭ-ı Ḫıżr-āşināları lebinüñ

2 Perde-i ġonçeyi ider ṣad-çāk
Ḫande-i dil-güşāları lebinüñ

3 Naẓarumda liḥāf-ı ġonçe gibi
Ḫaṭ-ı şīrīn-ḳabāları lebinüñ

4 Ḫaṭla giydükde ḫilʿat-i semmūr
Artdı ḳadr u ʿalāları lebinüñ

5 Ḫıżr-ı ḫaṭṭa içürdi āb-ı ḥayāt
Çeşme-i cān-fezāları lebinüñ

6 Ḳadr-i yāḳūtı eyledi işkest
Gevher-i bī-bahāları lebinüñ

7 Dehenüñ yoḳ mı dir ki būsa iẕin
Yoḫsa var mı rıżāları lebinüñ

8 Dehen-i Pertev'e naṣīb olsun
Bārī medḥ ü ṣenāları lebinüñ

---

4 V'de 2. beyit; Ḫūniligüñ P, H: Ḫūniligin V / virür P, H: ṣalar V
CCXCVI P55b, H133b, V98a
1 Ḫāli H,V: Ḥāli P // Ḫaṭ-ı P, H: Ḫaṭı V
3 Ḫaṭ-ı şirin P, V: Ḫaṭ-ı sebzin H
4 giydükde H, V: gitdükde P
6 Ḳadr-i yāḳūtı H, V: Ḳadri yāḳūt P // Gevher-i H, V: Gevheri P
7 Dehenüñ yoḳ mı P, V: Deheni yoḳ mı H / dir ki H, V: dirse P

CCXCVII

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Sirişk ü ḫūn-ı dilüm cūy-bār olur giderek
O ḳaṭre ḳaṭre aḳan ṣu biḥār olur giderek

2 Sihām-ı ġamze vü müjgāna dāġ-ı sīnemden
Ḥarīm-i cān u dile reh-güẕār olur giderek

3 Sefīne-i emelüñ gerçi yelkeni ṣuda
Kenār-ı kāma irür rūzgār olur giderek

4 Bir iki ʿāşıḳı ṣaymazsa ger o gül-ruḫsār
Ne ġam fütāde-i aşḳı hezār olur giderek

5 Şarāb-ı nāzdan açmazsa Pertevā çeşmin
O mest-i ʿişve daḫi hūşyār olur giderek

CCXCVIII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Refʿ olmaduḳ niḳāb mı vardur görilmedük
Ṭoġmaz bir āftāb mı vardur görilmedük

2 İş bāde-i lebüñ görüp olmaḳda neş'e-yāb
Yoḫsa şarāb-ı nāb mı vardur görilmedük

3 Sāḳī bir iki üç dime ṭoldur piyāleyi
ʿĀlemde bir ḥisāb mı vardur görilmedük

4 Āb-ı ḥayāt-ı vaṣluñ umarken bu teşne-dil
Hecrüñde sūz u tāb mı vardur görilmedük

5 Leyl ü nehār ḫᵛāhiş-i teşrīf-i yār ile
Pertev ḫayāl ü ḫᵛāb mı vardur görilmedük

CCXCVII P56a, H132b, V97b
1 O P: Ki H; Bu V
3 gerçi H, V: şimdi P
4 Ne ġam P, H: Ne var V
5 Şarāb-ı nāzdan açmazsa Pertevā çeşmin H, V: Ḫırāmı nāzı ider şimdi Pertev'i ḫāmūş P
CCXCVIII P56a, H132b, V97b
1 görilmedük P, H: görülmedük V
2 neş'e-yāb H, V: neşve-yāb P
3 H, V'de 4. beyit
4 H, V'de 3. beyit; sūz u tāb H, V: sūz tāb P

CCXCIX

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Dilümüz neş’e görür mest nigāhuñda senüñ
Hep siyeh-mest oluruz zülf-i siyāhuñda senüñ

2 Şād-merg itse daḫi vaṣlı peyāmıyla o şūḫ
Gül-i ḫandān açılur rüste-giyāhuñda senüñ ?

3 Niçe maḥcūbuñ olup dāmen-i ebre girmez
Meh gibi lekke mi vardur ruḫ-ı māhuñda senüñ

4 Dil-i güm-rāh aranurken zeḳanuñda ẓālim
Buldılar göñlümi ol maḥbes-i çāhuñda senüñ

5 Oldı sūz-efken-i ḫurşīd-i felek ey Pertev
Çoḳ ḥarāret var imiş şu‘le-i āhuñda senüñ

CCC

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Ziyāret-i liḥye-i sa‘ādet-i Ḥażret-i şefī‘-i ümmet ‘aleyhi efḍalü’t-taḥiyyāt efendimüz müyesser olup ol nūr-ı siyeh-i reşk-i māhdan dīde-i cān münevver olduḳda hezār şerm ü ḥayā birle ġazel vādīsinden na‘t-i şerīfdür.

1 Leblerüñdür māye-i cān sāye-i cāndur ḫaṭuñ ?
Çeşme-i ḥayvānda mevc-i āb-ı ḥayvāndur ḫaṭun

2 Sūre-i Yūsuf bir āyetdür cemālüñ vaṣfına
Ruḫlaruñ Ḳur’ān sevād-ı levḥ-i Ḳur’ān’dur ḫaṭuñ

3 Ẕāt-ı pāküñ raḥmeten li’l-‘ālemīndür yā Resūl ?
Āb-ı raḥmet-bār-ı ‘ālem ebr-i bārāndur ḫaṭuñ

CCXCIX P56a, H133b-134a, V98b
1 görür P: görüp H, V // oluruz H, V: iderüz P
2 daḫıı vaṣlı peyāmıyla o şūḫ P: de ‘āşıḳ ḫaber-i vaṣl seni H, V
3 girmez V: giremez P, H
4 ẕeḳanuñda H, V: ẕeḳanında P // Buldılar göñlümi o maḥbes-i çāhuñda H, V: Bi-kineler bulınur meclis-i cāhuñda P
5 Oldı sūz-efken-i ḫurşid-i felek ey Pertev H, V Yaḳdı Pertev o mehi āteşine bir mihrüñ P:// ḥarāret H, V: ṭarāvet P
CCC P56b, H10a-b, V54b-k
Başlık P: Ziyāret-i.... şerm ü ḥicāb ile söylenen ġazel vādisinde na‘tdür H, V
2 bir āyetdür cemālüñ vaṣfına P, V: cemālüñ vaṣfınuñ bir āyeti H

4 Ḳıble-i ʿuşşāḳ vechüñ yā şefīʿa'l-müẕnibīn
Kisve-i zīnet-fezā-yı Beyt-i Raḥmān'dur ḫatuñ

5 Zā'ir-i mūyuñ ḳuluñ Pertev esīr-i maʿşiyet
Ehl-i cürme ḫaṭṭ-ı āzādī-i ġufrāndur ḫaṭuñ

CCCI

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Fehm itmedüm mi bende merāmın efendimüñ
Taṣdīḳ itmedüm mi kelāmın efendimüñ

2 Añsam miyānın ʿarż ider ol tār-ı kākülin
Bir kerre añla diḳḳat-i tāmın efendimüñ

3 Ḥālā çerāġ-ı külbe-i dil nār-ı fürḳati
Ẕikr itmeyem mi her gice nāmın efendimüñ

4 Ey bī-vefā bu gün beni bu bilmemek neden
Dün almadum mı yolda selāmın efendimüñ

5 Miḥrāb-ı ebruvānın o da ḳıble eylemiş
Gördüm maḥallesinde imāmın efendimüñ

6 Bāzū-güşā olurdı ne şübhe çenār veş
Serv-i sehī göreydi ḫırāmın efendimüñ

7 Sāḳī bu cāmı da baña vir virme Pertev'e
Ol şimdi içdi bir ṭolı cāmın efendimüñ

CCCI P56b, H133a, V97b-98a
1 merāmın H, V: merāmuñ P // kelāmın H, V: kelāmuñ P
2 Añsam P, H: Ansam V / miyānın ʿarż ider H, V: miyānuñ ʿarż ile P / tār-ı kākülin H: tār-ı kākülüñ P, V
3 nār-ı fürḳati H, V: tār-ı fürḳati P // nāmın H: nāmuñ P
4 selāmın H, V: selāmuñ P
5 ebruvānın V, H: ebruvānuñ P // imāmın H, V: imāmuñ P
6 ḫırāmın H, V: ḳıyāmuñ P
7 cāmın H, V: cāmuñ P

CCCII *

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Mül-i gül-gün ile meşāṭa iken çün cāmuñ ?
Ṭuyamam rāyiḥasın şimdi mey-i gül-fāmuñ

2 Naẓarum yoḳ benüm aḫşām u ṣabāḥ-ı dehre
Ḫat-ı gerdende görüp ‘aynını ṣubḥ u şāmuñ

3 Ger felek olsa kenārum yine meyl itmez o māh
Görmedüm ḥāṣılı ārāmını ol nā-rāmuñ

4 Nām-ı İslām'da bir şūḫ fidā itmiş anı
Zāhide dise biri n'oldı senüñ İslām'uñ

5 Mürġ-i dil böyle giriftārı olup ḳalmazidi
Ḫaṭı ḫāṣiyyetini virmese müyīn dāmuñ

6 Ṭuna zevraḳları cānumdan uşandırdı beni
Olamaz çāresi taḫlīṣine hīç eyyāmuñ

7 İtsün ‘İzzet Beg'i Allāh mu‘azzez Pertev
İtdi envā‘ını bu bendesine ikrāmuñ

CCCIII

mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün

1 Mihr-i münīre tāb virür meh yüzüñ senüñ
Ḥālet-feżā-yı mey hem o ser-ḫoş gözüñ senüñ

2 Gelmiş de görmemiş yine hiç rūy-ı iltifāt
Mehcūr-ı ḳurb-ı vaṣluñ olan öksüzüñ senüñ

CCCII P56b, H -, V97a

* V nüshasında bu gazelle ilgili olarak müstensih tarafından şu bilgi aktarılmaktadır: *"Ṣāḥib-i divān Ḥażretleri ma‘iyyet-i Ordu-yı hümāyūn ile Silistre karşusında Kā'in Aṭa nām maḥallede mevcūd olmalarıyla Beglikci-i Divān-ı Hümāyūn devletlü ‘İzzet Beg Efendi Ḥażretlerine naẓire olaraḳ nuṭḳ u inşād buyurduḳları ġazeldür."* yk. 97a

1 meşāṭa iken P: meşāṭası V

2 gerdende görüp ‘aynını V: كرنده كوروب عينى P

3 yine V: gine P

5 giriftārı V: giriftār P

CCCIII P57a, H134a, V98b

1 Ḥālet-fezā-yı H, V: Ḥālet-fezā P

2 Gelmiş de H, V: Gülşende P

3 Taʿcīl-i emr-i vaṣl ile incitme ol mehi
Güş-ı ḳabūle girmedi mi her sözüñ senüñ

4 Vaḳt-i viṣāl-i ʿāşıḳ-ı ḥasret-keşüñ gibi
Pür-şevḳ geçsün öyle giceñ gündüzüñ senüñ

5 Pertev disem o serv-i revān-baḫş-sāyeye
Āb-ı ḥayātilen mi şulandı özüñ senüñ

CCCIV

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Yoḳ bülbüle vefāsı cihān gül-sitānınuñ
Gül virse daḫi ḫār u ḫası āşiyānınuñ

2 Mürġ-i hümā-yı tīrüñe ʿāşıḳ inanmasun
Yapsa içinde lāne eger üstüḫānuñuñ

3 Mey-ḫᵛār-ı ʿaşḳ-ı laʿl-i lebüñden ʿaceb senüñ
Hiç farḳı yoḳ mı meykede sahbā-keşānınuñ

4 Cevr ü cefā vü mekr ü füsūnın bu ʿālemüñ
Gördük nice güzeştesinüñ nev-cevānınuñ

5 Pertev'le eylemezse tekellüm ne var o şūḫ
Maʿzūrdur ki lükneti vardur zebānınuñ

CCCV

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Gülinden şekve eyler ʿandelīb-i zārı söyletseñ
Fiġānından yanar bülbüllerüñ gülzārı söyletseñ

2 ʿAcāyibdür ki her bir vaż'-ı nā ber-cāsı mühlikken
Ḫudāvendinden eyler şekve ḫizmetkārı söyletseñ

3 Yüzin göstermemek yüz virmemek şanmışdum ʿuşşāḳa
Hücūm-ı ʿāşıḳāndan baḫş ider dil-dārı söyletseñ

---

3 Taʿcil-i emr-i vaṣl ile incitme ol mehi P: İtme şikāyet ʿāşıḳ o nev-res cevāndan H, V
5 sāyeye V: sāye P
CCCIV P 57a, H134a, V98b
2 üstüḫānuñuñ H, V: gülsitānınuñ P
3 farḳı yoḳ mı P, V: yoḳ mı farḳı H
4 vü H, V: P - / füsūnın H: füsūnuñ P, V
5 zebānınuñ P, H: lisānınuñ V
CCCV P57a-b, H133a-b, V98a-b
3 şanmışdum H, V: şanmışsın P

4 Mey-i gül-reng ile reng eyleyüp sāḳī leb-i yāra
Dehān-ı teng-nāsında olan esrārı söyletseñ

5 Olur dem-beste Pertev bülbül-i şeydā-yı şūrīde
Fiġānuñ kūhsāra ʿaks ile kuhsārı söyletseñ

CCCVI

müfāʿaletün müfāʿaletün müfāʿaletün müfāʿaletün

1 Sezā mı ki raḥmi olmaya hiç senüñ gibi mülk-i ḥüsne şehüñ
Fütādeñi pāy-māl-i cefā mı itme ʿaceb ki resm-i rehüñ

2 Şuʿūra ḫalel virür gice ile gündüzi kimse farḳ idemez
Döküldigi demde rūyuña bād-ı ṣubḥ ile ṭurre-i siyehüñ

3 Görinme perī gibi o cemāle ṣabr olınur mı görmeyicek
Tehī yire alma aḳlını bir bölük fuḳarā-yı bī-günehüñ

4 Ne ḥāl-i dili ṣorar ne baḳarsın ey gül-i nā-güşāde-i nāz
Sözüñ gibi yoḳ mıdur dehenüñ gözüñ gibi ḫaste mi nigehüñ

5 Fikendeñi boşlamazsın o rütbelerde de naḫvetüñ var iken
Ya Pertev'e ʿarż-ı zülf degül neden kec olur gehī külehüñ

CCCVII

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Cānā beni kendüñ gibi kezzāb mı ṣanduñ
Aġyār gibi yoḫsa ki kührāb mı ṣanduñ ?

2 ʿAllāme-i her-fenn-i kütüb-ḫāne-i ʿaşḳam
Bir medresede sen beni bevvāb mı ṣanduñ

3 Ya maṭlabı ya meşrebi ya ṣıḳleti vardur
Her bezme gelen kimseyi aḥbāb mı ṣanduñ

---

4 Dehān-ı teng-nāsında H, V: Dehānuñ teng-nāsında P / olan V: ki H; ol da P
5 bülbül-i şeydā-yı P, H: bülbül-i güyā-yı V // kūhsārı H, V: kūhsār P
CCCVI P 57b, H134a-b, V98b-99a
3 olınur mı H, V: olınur P / görmeyicek H, V: كورنميجك P
4 gül-i nā-güşāde H, V: gül tā-güşāde P
CCCVII P57b, H134b, V99a
2 kütüp-ḫāne-i H, V: kitāb-ḫāne-i P
3 maṭlabı H, V: maṭleb P

4 Taʿyīb ideridüñ beni zāhid saña n'oldı
Sen de görüb ebrūları miḥrāb mı ṣanduñ

5 Bozdı seni ḫançer çekişi vaḳt-i recāda ?
Ol ṭarz-ı levendāneyi iġżāb mı ṣanduñ

6 Sen ḫ̆āb-ı teġāfülde saña cān virür ʿāşıḳ
Cān virmegi cānā şekerīn-ḫ̆āb mı ṣanduñ

7 Ḳurbān olayım ʿīd ideyüm dirsin a Pertev
Ḫūnī-nigeh-i ġamzeyi ḳaṣṣāb mı ṣanduñ

CCCVIII

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Ġamzeden nīze-i ʿāşıḳ-fikenüñ var senüñ
Çoḳ belālı nigeh-i pür-fitenüñ var senüñ

2 Her şikencinde niçe sāḥir-i Bābil beste
Böyle bir zülf-i şiken-der-şikenüñ var senüñ ?

3 Dil-i ʿuşşāḳ-ı dil-efgāruñı ḥabs itmekiçün
Kişver-i ḥüsnde çāh-ı ẕeḳanuñ var senüñ

4 Seni āġūşına ʿuryān alur bī-pervā
Baḫtı yāver ne güzel pīrehenüñ var senüñ

5 Gel şıḳılma güzelüm āyine-i Pertev'e baḳ
Sünbülüñ yāsemenüñ nesterenüñ var senüñ

CCCIX

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Ey serv-i revānum yine cevlāna mı geldüñ
Mānende-i āhū
Üftādelerüñ ḥālini seyrāna mı geldüñ
Yā hū yine yā hū

---

4 ideridüñ H, V: iderdi P
6 ʿāşıḳ H: ʿuşşāḳ P, V
7 Ḫūni-nigeh-i H, V: Ḫūn nigeh-i P
CCCVIII P57b-58a, H134b, V99a
3 dil-efgāruñı D: dil-fıgāruñı H, V; dil-efgārını P
4 Baḫtı yāver H, V: Yaḫşi yavuz P
CCCIX P58a, H133a, V98a; H'de ziyade mısralar yok.
1 ḥālini P: yoḳsa H, V

2 Bir ḫaylī zamāndur ki ṭabīb-i dil ü cānsın
Ḳattāl-i cihānsın
Kāfir hele bir ḫaste müselmāna mı geldüñ
Yā böyle midür bu

3 Yüz ḳıblede göz şāhed-i mümtāza naẓar-bāz
Hiç Ḥaḳ'dan utanmaz
Zāhid yine sen mescide ʿişyāna mı geldüñ
Tu rūyuña ḥaḳ tu

4 Ey tīr-i müje tīġ-i nigeh gibice sende
Yalñız tek ü tenhā
Geçdüñ ḥarem-i sīneyi tā cāna mı geldüñ
Şu ġamzeñe ḳarşu

5 Pür-fitne gözüñ itdi dil-i Pertev'i teshīr
Evvelki naẓarda
Gūyā melegüm bezme sürūşāne mi geldüñ
Bā-dīde-i cādū

ḤARFÜ'L-LĀM

CCCX

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Mest olup ayılmayan mestāne kim göñlümdür ol
Tā-ebed uşlanmayan dīvāne kim göñlümdür ol

2 Naḳş-ı bütden arayup naḳḳāşı buldı ʿāḳıbet
Maʿbed-i İslām olan büt-ḫāne kim göñlümdür ol

3 Bülbül-i zārı ne var bī-zār iderse tā-seḥer
Mürġ-i efġān ü fiġāna lāne kim göñlümdür ol

4 Ey dür-i baḥr-i leṭāfet eyledüm ihdā saña
Bī-bahā bir gevher-i yek-dāne kim göñlümdür ol

5 Zer-nişān-ı dāġ ile her çākini zeyn eyledüm
Ṣunʿ-ı dest-i perçemüñ bu şāne kim göñlümdür ol ?

---

3 mescide H, V: mescid P
4 tir-i müje tiġ-i nigeh P: tir-i nigeh tiġ-i nazar H, V
5 bezme H, V: cāna P
CCCX P58a, H135a, V99a-b
2 Maʿbed-i İslām H, V: Maʿbedi İslām P

6 Ḫāne-i Pertev'dür ol kim belki taʿmīr olmaya
Gāh geh taʿmīr olan vīrāne kim gönlümdür ol

CCCXI

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Maḳām-ı nālişin gāhīce kim kuhsār ider bülbül
Ṣadāda ʿaks-i kūh ile yekin yek kār ider bülbül

2 Bulışduḳda bahār eṣnāsı bāġuñ bāġbānıyla
Gül-i ḫandānını zārī ile bāzār ider bülbül

3 Eger kim görmese ḫār-ı gül-i ḫandāndan āzār
Ser-i dīvār-ı gülşende ʿabeṣ mi zār ider bülbül

4 Çemende muṭribān nāy u girifte idicek āġāz
Çalup ışlıḳların minḳār-ı mūsīḳār ider bülbül

5 Anuñçün ḫoş gelür erbāb-ı ʿaşḳuñ gūşına şavtı
Fiġān-ı Pertev-i nālendeyi işʿār ider bülbül

CCCXII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Rüsvā-yı ʿaşḳa şūriş ü ġavġā bir iş degül
İş çoḳ baḳılsa hiç biri ammā bir iş degül

2 Rencīde-ḫāṭır itmegi işden şümār idüp
Taṭyīb-i dil o mehveşe güyā bir iş degül

3 İş ḫalḳ içinde iş görüp itdürmedür pesend
İş görme kendi kendine tenhā bir iş degül

4 İbrām idüp ḳoma bu günüñ kārın irteye
Zīrā o şūḫa vaʿde-i ferdā bir iş degül

5 Bir iş mi inzivā ile taḥṣīl-i nām u şān
ʿİndümde ṣīt-i şöhret-i ʿanḳā bir iş degül

6 Pertev niyāzı boşlama yalvar ki iş budur
Ol şūḫa ʿarż-ı nāz u sitiġnā bir iş degül

CCCXI P58b, H -, V99b
3 Ser-i divār-ı V: Ser-i divāra P
CCCXII P58b, H136b, V100b
1 şūriş ü ġavġā H, V: sūriş ġavġā P
4 vaʿde-i ferdā H, V: vaʿd-i ferdā P

CCCXIII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Cihānuñ rengine aldanma virme rengüñi reng al
Uṣūl ile yüri ger mest iseñ de pāyuñı deng al

2 Hemān yorġanuñuñ miḳdārı temdīd eyle aʿżālüñ ?
Zamān-ı tenge ḥālüñ uydurup pā-pūşuñı teng al

3 Şarāb iç neş'elenmekse murāduñ bezm-i ʿālemde
Ki yoḫsa keyf içün ne berş ü ne afyūn u ne beng al

4 Ṣatarken nice sulṭān ʿārı bāzār-ı melāmetde
Saña kim didi kim sūḳ-ı maḥabbetde varup neng al

5 Bu göz temyīz-i nīk ü bedde ʿayniyle terāzūdur
Sen ister gevher-i sencīde al ister iseñ seng al

6 Kümeyt-i bādeyi meşrebce biz ḳullanduḳ ey ṣūfī
Sen ister ester-i rehvār ister bir ḫar-i leng al

7 Olur olmaz şeyi alma dehāna bezm-i ʿişretde
Neyüñ persengi meydür çünki ney yoġise perseng al

8 Dizildi nāy-ı mūsīḳār veş sāzendeler ey dil
Saña ol çengī şūḫı nisbet itsün sen de bir çeng al

9 Ḳumāş-ı levn-i Leylī āb-ı çeşm-i Ḳays ile ṣolmaz
O reng-i ḫāṣa uysun Pertevā bir şūḫ-ı şeb-reng al

CCCXIV

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Bezm o bezm aḥbāb o aḥbāb ʿişret ol ʿişret degül
Mey o mey sāḳī o sāḳī ḥālet ol ḥālet degül

2 Bir maḥalde dün dil ü dil-dārı gördüm vāh vāh ?
Yār o yār ʿāşıḳ o ʿāşıḳ ülfet ol ülfet degül

CCCXIII P58b-59a, H136b-137a, V100b
1 rengüñi H: rengini P, V
2 aʿżalüñ P: aʿṣābuñ H, V
4 P, V: H-
5 ister iseñ H, V: استرايسن P
8 çengi H, V: cengi P
9 şeb-reng al H, V: P-
CCCXIV P59a, H135a, V99b
2 dil ü dil-dārı H, V: dil dil-dārı P

3 Cān ü cānān arasında vardı bir cān ṣoḥbeti
Cān o cān cānān o cānān ṣoḥbet ol ṣoḥbet degül

4 Dergehüñde ḫaṭ ber-āver gördüm ol māhı didüm
Meh o meh ḫāver o ḫāver ṭāl‘at ol ṭal‘at degül

5 ‘Ādet-i ehl-i Sitanbul iken evvel nāzükī
Şehr o şehr ādem o ādem ‘ādet ol ‘ādet degül

6 Ḫoş degüldür dür idelden seng-i rāhıyla başum
Ser o ser bālīn o bālīn rāḥat ol rāḥat degül

7 Pertevā var özge yerler gerçi kim mey-ḫāneden
Mey o mey sāḳī o sāḳī ḥālet ol ḥālet degül

CCCXV

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Böyle ey āh-ı dem-ā-dem āh hem-demlik degül
Vāḳıf-ı rāz eylemek aġyārı maḥremlik degül

2 ‘Azra‘īl-i cān-ı ‘āşıḳ eyledüñ düşnāmuñı
Ey leb-i cānāne bu ‘Īsī-i Meryemlik degül

3 Pādişāh-ı kişver-i ḫūbānsın ammā n’eyleyem
Böyle ẓulm itmek sezā-yı şāh-ı ‘ālemlik degül

4 Da‘vet itsem uġramazsın külbe-i aḥzānuma
Ey perī-ruḫsāre bu bi’llāhi ādemlik degül

5 Yalıñız ben mi didüm şāyān-ı hecr olsun ‘adū
Kim didi kāfir raḳīb içün cehennemlik degül

6 Ṣūfiyā nuḳli düketmek var mıdur bī-nūş-ı mey
Bezm-i rindāndur bu ey nā-dān ḫar yemlik degül

---

4 P, V: H -
6 V’de kenarda; Ḫoş degüldür dür idelden seng-i rāhıyla başum P, V: Bir nefes āsāyişüm yoḳ ḫāk-i pāyuñdan cüdā H, V // Ser o ser H, V: Serv o serv P
7 Pertevā var özge yerler gerçi kim mey-ḫāneden H, V: O da Pertev nūş-ı mey çün Mışr taẓminidür P
CCCXV P59a-b, H135a-b, V99b
1 P’de mısraların yeri değişiyor.
2 A1 25b-26a: P, H, V -
3 P, V: H -; V’de kenarda.
4 bu bi’llāhi P, V: bi’llāhi bu H
6 nuḳli H, V: nuḳl P

7 Bā‘iş-i efzūnī-i ‘aşḳ oldıġın bildük firāḳ ?
Bu sebebden Pertev'i terk itdigüñ kemlik degül

CCCXVI

mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1 Ser-āgāz eylesem feryāda ben ḫāmūş olur bülbül
Mücessem gül-sitāna naḳş olınmış ḳuş olur bülbül

2 Gülistān-ı cemālüñ būstānda eylesem taḳrīr
Olup zānū-zen-i dersüm ser-ā-pā güş olur bülbül

3 İşitse nā-gehān gül-bāng-i efġān-ı seḥergāhum
Nihāl-i gülden ürküp āşiyān ber-dūş olur bülbül

4 Gül-i rūyuñ gülistānuñ iderse revnaḳın tārāc
Ḫarāb-ābād-ı gülşende ḳalup bayḳuş olur bülbül

5 Ṣadā-yı nālem ‘aks itse eger kuhsār-ı gülzāra
Ferāmūş eyleyüp zār-ı güli maġşūş olur bülbül

6 Ne dem ey nev-nihālüm sāye-rīz olsañ çemenzāra
Ser-ā-ser şāḫsār-ı güllere ḫas-pūş olur bülbül

7 Leb-i mey-gūnınuñ vaṣfında bir beytüm sürūd itsem
Tenük-ẓarf-ı mey-āşāmān gibi ser-ḫoş olur bülbül

8 Benüm cūş u ḫurūş-ı baḥr-i giryem dā'imī Pertev
Bahār eyyāmı ḥaddince belī bir ḫoş olur bülbül

CCCXVII

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Bir gül içün düşmişem āteşlere ammā ne gül
Şem‘-i ruḫsārı yanında olamaz pervāne gül

2 Nev-heves ‘uşşāḳ veş eṭrāfın almış ṣad-hezār
Anuñ içün güş ṭutmaz degme bir efġāna gül

---

7 oldıġın H, V: oldıġuñ P // sebebden P: vecihden H, V
CCCXVI P59b, H137a-b, V101a
4 gülistānuñ P, H: gülistānınuñ V // bayḳuş H, V: bir ḳuş P
6 olsañ H, V: olsın P
7 H, V: P -
8 cūş u ḫurūş H, V: çūş ḫurūş P // ḫoş P, H: cūş V
CCCXVII P59b, H137b, V101a
1 ne H, V: ki P

3 Gül degül mi evvelā başdan bahārı zeyn iden
Jālesi dürre müşābih kendisi mercāna gül

4 Vechi vardur min-vecih beñzer disem ruḫsāruña
Būy u renginden nişān virdi meşām-ı cāna gül

5 Bā'iṣ-i girye gülüñ açılması olmaz hele ?
Verdler żımnī dimekde bülbül-i nālāna gül

6 Rütbe-i zībālığı dü-bār olurdı ḳonsa āh
Verd-i ruḫsāruñ ile gülşende ger yan yana gül

7 İtdiler açılmadan ḥayfā nihālinden cüdā
Ġonçelikde mübtelā oldı daḫi hicrāna gül

8 Şeb-nem-i eşkiyle sīr-āb olmayup bülbüllerüñ
Pertevā düşdi dem-ā-dem mevsim-i neysāna gül

CCCXVIII

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Böyle eṭvār-ı ḥakīmāne ḳalenderlik degül
Sāḳiyā destüñdeki mey iki sāġerlik degül

2 Şem'üñe pervāneyem āyīneñe ṭūṭī nedür
Sevdigüm cān virmedür 'aşḳuñda ḳışmerlik degül

3 Mün'adimken buldı ṭarf-ı āb-ı ḥayvān-ı femüñ
Kār-ı ḫaṭṭı kim dimiş Ḫıżr u Sikenderlik degül

4 Hem-çü māh-ı çār-dehdür ḥüsni ben geçmem hele
Geçdi çār-ebrūligi dem tāzelik terlik degül

5 Ḫūşe-i engūrı āġūşında besler Pertevā
İtdigin tāk-i rezüñ kim dir ki māderlik degül

---

4 Vechi vardur min-vecih beñzer disem ruḫsāruña H, V: Vech vardur benzedirsem min-vecih ruḫsāruña P // Būy u renginden V: Būy-i renginden P: Būy-ı rūyuñdan H
5 hele H, V: hezār P
CCCXVIII P60a, H135b, V99b-100a
1 H, V'de mısraların yeri değişiyor; destüñdeki H, V: destindeki P
3 Ḫıżr u Sikenderlik H, V: Ḫıżr Sikenderlik P
4 hele P: yine H, V
5 İtdigin H, V: Emdigin P

CCCXIX

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Bīgānelikler itme yeter āşināya gel
Gitme cefā ṭarīḳine semt-i vefāya gel

2 Pā-māl-i esb-i nāz u teġāfül yatur göñül
Bir kerre bārī eyle nigeh ḫāk-i pāya gel

3 Būs-ı dehense de dime yoḳ ḳıl müsāʿade
Efkendenüñ şu eyledigi bir recāya gel

4 Cām u piyāle şuʿle-i cevvāle veş döner
Nūş-ı şarāba sen hele bezm-i ṣafāya gel

5 Pertev sezādur olsa hezār-ı gül-i ruḫuñ
Terk eyle sen açılmaġı her nā-sezāya gel

CCCXX

müfteʿilün müfteʿilün fāʿilün

1 Günlerümüz hecr ile şām oldı gel
Dīdemüze uyḳu ḥarām oldı gel

2 Sen gözi āhūyı şikār itmege
Dīdelerüm ḥalḳa-i dām oldı gel

3 Māh-ı ruḫuñ görmek içün dergehüñ
Mecmaʿ-i aḥbāb-ı kirām oldı gel

4 Bizi ayaḳlandur amān sāḳiyā
Neş'emüzüñ vaḳti tamām oldı gel

5 Pertev'e şimdi daḫi gelmez misin
ʿAşḳuñ ile ḫaylī be-nām oldı gel

CCCXIX P60a, H135b, V100a
5 sen açılmaġı H, V: gel bu raġbeti P
CCCXX P60a, H136a, V100a
1 uyḳu H, V: uyḫu P
5 be-nām H, V: be-kām P

CCCXXI

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Dil-i pür-dāġum olsun lāle-ḫaddüm cilvegāhuñ gel
Perīşān eyleme gönlüm gibi zülf-i siyāhuñ gel

2 Senüñ mir'āt-ı ḥüsn ü ānuñ olan gönlümi cānā
Niçe işkeste itmiş gör hele tīġ-i nigāhuñ gel

3 Yetiş sāḳī amān bir başḳa ḥālet bağlamış meclis
Ṣurāḥī ser-keş olmış sen de işkest it külāhuñ gel

4 Yoġise raġbetüñ ġam-ḫānemi teşrīfe sulṭānum
Ḥarīm-i lālezār-ı sīnem olsun cāygāhuñ gel

5 Nedīm-i Pertev-i mihr-i felekdür māh çün ey meh
Çıḳup taḥte's-semāda ḳadrini pest eyle māhuñ gel

CCCXXII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Saña ey çeşm-i gūyā bed-duʿā itmem ḫaberdār ol
"Beni bīmār-ı hicrān eyledüñ sen daḫi bīmār ol"

2 Hemān var ol da tek dünyāda sen ey ʿömrümüñ varı
Dilerseñ ʿāşıḳ aldat ʿahd ü peymān boz dil-āzār ol

3 Virüp āġūşa ruḫṣat ṣoñra ṣabr it dirsin ʿuşşāḳa ?
Buña ṣabr olınur mı sevdigüm sen ʿāşıḳ-ı zār ol

4 Ne ḳanlar yutdıġum hecr-i lebüñle görmek isterseñ
Cefākārım gelüp bir kerrecik hem-bezm-i ḫūn-ḫˇār ol

5 Cefā itseñ vefā itmişçe dil memnūn-ı iḥsānuñ
Ne eyler iseñ eyle ḫāṣılı ʿömrüm hemān var ol

6 Nedīm āsā didüm ben daḫi Pertev çeşm-i fettāna
"Beni bīmār-ı hicrān eyledüñ sen daḫi bīmār ol"

CCCXXI P60a-b, H135b-136a, V100a
1 gibi P: döküp H, V
5 māh çün H, V: māh-tāb P // māhuñ gel P, V: māh-tābuñ H
CCCXXII P60b, H136a, V100a-b
2 Dilerseñ D: Dilersin P, H, V / ʿāşıḳ P: gönlüm H, V
4 isterseñ V: istersin P, H
6 Nedim āsā P: Nedimāne H, V / ben daḫi Pertev P: Pertev bunı ol H, V

CCCXXIII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Cūlar gibi sirişküm aḳarken şırıl şırıl
Ol ḫˇāb-ı nāzda uyurimiş mışıl mışıl

2 Nāyuñ nevā-yı sūz-ı dili yaḳdı ʿālemi
Bilmem ne didi gūşına ney-zen fışıl fışıl

3 Gelmez ferāġ girye-i bī-iḫtiyārdan
Mānend-i dāġ dīdeler olsa ḳızıl ḳızıl

4 Yalñız lisān-ı dil ḥareket itmeyüp aña
İġżābdan ḳımıldasa şāyān ḳımıl ḳımıl

5 Ey ṭıfl-ı nāzenīn yanup ʿaşḳuñla aġlayam ?
Germ-ābe-i dilümde sen oyna çıpıl çıpıl

6 Ser-geşte eylediyse ne ġam çerḫ bizleri
Ol da döner ḫayāl-i fener veş fırıl fırıl

7 Pertev de geh-be-geh hele taṣdīʿ idüp ʿabeş
Ol nāzenīne derdini söyler dırıl dırıl

CCCXXIV

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Virdüñ ḫarāba ʿālemi ṭūfān mısın göñül
Bu cūş u bu ḫurūş ne ʿummān mısın göñül

2 Hicrān ilinde bādiye-peymā-yı ġam mısın
Bu teng-nā-yı sīnede pinhān mısın göñül

3 Bilmem nedür bu sendeki bī-intiẓām ḥāl
Zülf-i nigārdan da perīşān mısın göñül

4 Āzāde-serlik ʿālemi mi geldi yāduña
Bend oldıġuña yoḫsa peşīmān mısın göñül

CCCXXIII P60b, H136b, V100a-k
1 uyurimiş P: uyumışmış H, V
4 P, V: H -
5 ṭıfl-ı nāzenin P, V: ṭıfl-nāz ben H
6 P, V: H -
CCCXXIV P61a, H137a, V101a
2 bādiye-peymā-yı H, V: bāde-i peymā-yı P
3 bi-intiẓām H, V: bu intiẓām P
4 ʿālemi mi geldi H, V: ʿālemi geldi mi P // oldıġuña H, V: oldıġına P

5 Ṭaṭyīb idüp seni ele almaz mı gāhice
Yārüñ yolında ḫāk ile yeksān mısın göñül

6 Tīġ-i teġāfül ile helāk itmesün ṣaḳın
Çeşm-āşinā-yı ġamze-i bürrān mısın göñül

7 Bu ıżṭırāb ile bu şitāba sebeb nedür
Pertev'le sen de ʿāzim-i cānān mısın göñül

CCCXXV

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Vuṣlatuñ her vaḳt ü her ān olsa da mānīʿ degül
Luṭf u iḥsānuñ firāvān olsa da mānīʿ degül

2 Şuʿle-i ān ḥüsn-i rūyuñ itsün isterse füzūn
Şemʿ olsun da fürūzān olsa da mānīʿ degül

3 Mest-i nāz olsun nigāh-ı ġamze-i cellādı da
Ḫūnī çeşminde biraz ḳan olsa da mānīʿ degül

4 Ḫānem olsun tek ḳudūmuñla müşerref bir gice
Āşikār olmazsa pinhān olsa da mānīʿ degül

5 ʿĀşıḳuñ āmīziş itsün de ġam-ı hicrān ile
Vuṣlatuñla ṣoñra şādān olsa da mānīʿ degül

6 ʿİddür taḳbīle ruḫṣat vir de ey şāh-ı ḥüsün
Dāmen olmazsa girībān olsa da mānīʿ degül

7 Ḫāne-i dil ḳalmasun tenhā hemān Pertev gelen
Hep ḫayāl ü fikr-i cānān olsa da mānīʿ degül

---

6 helāk P, H: helāk ile V
7 ıżṭırāb H, V: ıṣṭırāb P
CCCXXV P61a, H138a, V101b-102a
2 Şuʿle-i ān P: Tābiş-i ān H, V / ḥüsn-i rūyuñ H, V: ḥüsn ü rūyuñ P
4 bir P: her H, V
6 Dāmen P: Ḫāk-i pāy H, V / giribān P: dāmān H, V

CCCXXVI

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Ṭaḳınınca o gülüm ḥüsn ü cemāl üstine gül
Açılur bāġ-ı ruḫında gül-i āl üstine gül

2 Ser-i serv üzre ḳıyās itdüm açılmış güldür
Pek yaraşmışidi başındaki şāl üstine gül

3 Bildi kūtehligini ḳadd-i bülendüñ göricek
Saña hem-serlik içün çıḳdı sifāl üstine gül

4 Ḥüsnine ġırrelenüp bülbülinüñ medḥi ile
Bī-edebdür çıḳar ol ḳaddi nihāl üstine gül

5 Berg-i gülde açılur ṣan gül-i ḥabbü’s-sevdā
Her ne dem kim gele rūyuñdaki ḫāl üstine gül

6 Gül ṭaḳınmış görüp ol mihr ruḫ-i ebr üzre ?
Sāye-efken ṣanuram mihr ü hilāl üstine gül

7 Fikr-i rūyuñ ile Dīvānçe-i Pertev açılur
Geldi göñlümde olan niyyet ü fāl üstine gül

CCCXXVII

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Gerçi buldı bend-i ṭomruḳdan rehā nā-çār gül
Ḫār elinden çekdi ammā kim niçe āzār gül

2 Ḫār-ı āzār elde şişler belde ḳalyoncu kesim
Gülgülī şālin ṣarınmış ‘arż ider dīdār gül

3 Tā hevā-yı gül-ruḫuñ itdi serümde cilvegāh
Görmedi bir kimse başumda benüm deyyār gül ?

4 Sevdigüm söz yoḳ hele cūş-ı bahār-ı ḥüsnüñe
Ḫaṭṭ-ı nev-ḫīzüñ görüp ṣandum bitürmiş ḫār gül

5 Bülbül ü gül bir görindi çeşm-i vaḥdet-bīnüme
Şöyle ẓann itdüm olan gülzār içinde zār gül

CCCXXVI P61a-b, H137b-138a, V101b
2 Ser-i serv H, V: Serv-i ser P
5 rūyuñdaki H, V: rūyındaki P
CCCXXVII P61b, H138a, V101b
5 görindi P, H: göründi V

6 Ḫīn-i vuṣlat bülbülüñ tā mevsim-i evvel-bahār
Ḫār elinden çekdigin itmez mi istifsār gül

7 Naʿre-i mestānesin Pertev tehī ẓann eyleme
Ṣundı şimdi bülbüle bir sāġar-ı ser-şār gül

CCCXXVIII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Var bir suʾālüm ey büt-i ḥāżır-cevāb gel
Gel ey esīr-i ṣad-şeh-i gerdūn-cenāb gel

2 Cevrüñ mi māniʿ oldı ki çoḳdan görinmedüñ
Ey ẓālim itme eyledigüñden ḥicāb gel

3 Ben mest-i cām-ı laʿl-i lebem sāḳiyā amān
Tekrār sen de eyleme ḥālüm ḫarāb gel

4 Seyl-āb-ı eşki görmeñ içün ey ḫayāl-i yār
Gel cilvegāhuñ oldı bu çeşm-i pür-āb gel

5 Evrāḳ-ı dil ġamuñla ne ḥadde resīdedür
Bir kerre eyle defter-i hecri ḥisāb gel

6 Çekdürme böyle öldür efendim yeter yeter
İtdümse ben günāh sen eyle ṣevāb gel

7 Çün sāye pāy-māl-i ġamuñdur bu bī-nevā
Gel nūr-pāş-ı Pertev ol ey āftāb gel

CCCXXIX

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Devlet-i faḳr ile kim pür-iftiḫār oldı göñül
Ḫāksār olduḳça şāh-ı nāmdār oldı göñül

2 Nāʾil olduḳda nigāh-ı ġamze-i çeşmānuña
Gūyiyā ṣandum ġılāf-ı ẕüʾl-feḳār oldı göñül

CCCXXVIII P61b, H138b, V102a
1 ḥāżır H, V: حاظر P // esir-i P: esiri H, V
2 görinmedüñ P: görüñmedüñ H, V // eyledigüñden H, V: eylediginden P
3 sen de P, V: سند H
6 olur P: oldur H , V // ṣevāb H, V: ṣavāb P
CCCXXIX P62a, H139a, V102a-b

3 Ḫaṭ ber-āverlik demin yād eyleyüp itdi ḥicāb
Her ne dem kim mā'il-i būs u kenār oldı göñül

4 Ḫōr baḳma tuḥfe-i ihdā-yı nā-çīzāneme ?
Sen şeh-i ḥüsne ḳuluñdan ber-güẕār oldı göñül

5 İḫtiyārumla degül terk-i hevā dil-dāra ki ?
Nev-cevānum sevdigüm pek iḫtiyār oldı göñül

6 Ḥāletiyle ṣaḥv u maḥv ʿālemlerin raʿnā bilür
Neş'e-i ʿaşḳuñla mest ü hūşyār oldı göñül

7 Pertev almaġile tevḳīr itme Pertev sen daḫi
İftiḳār itdükçe ġāyet pür-vaḳār oldı göñül

CCCXXX

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Ey ḫāme şerḥ-i dāġ-ı dile hem-zebānum ol
Ey dāġ sen de şerḥ-i dil it dāstānum ol

2 Çeşm-i siyāhuñ añlayamazsam lisānını
Ey ebrū-yı semmūr gel a tercemānum ol ?

3 İtmez o ġamze merḥamet ey laʿl-i rūḥ-baḫş
Gel çāre-sāz-ı ḫaste-dil-i nā-tüvānum ol

4 Sen bārī vaḥşet itme dil-ārāmumuz gibi
Gel ey ḫayāl-i yār gel ārām-ı cānum ol

5 Gördüñ mi Pertev itdi seni daḫi zār zār
Kim didi saña maḥrem-i rāz-ı nihānum ol

6 Şāyān-ı dest-i yār degülseñ de ey ġazel
Var ḫāk-i pāya rūyuñı sür armaġanum ol

---

5 dil-dāra P: dil-dāde H, V
CCCXXX P62a, H138b-139a, V102a
3 H'de 4. beyit; rūḥ-baḫş H, V: cān-baḫş P
4 H'de 3. beyit.
6 Var ḫāk-i pāya rūyuñı sür P: ʿİzz-i ḥużūr-ı yāra hemān H, V

CCCXXXI *

mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

1 Oldı vücūd tāb-ı teb-i rūzeden çü nāl ?
Dārū-yı 'īd irişmese ẓannum yamandı ḥāl

2 Eyyām-ı rūze şöyle şovuḳ geçdi kim bu sāl
'Īde vuṣūli itmez idi kimse hiç ḫayāl

3 Olsun bedīd cām-ı hilālī ki sāḳiyā ?
Bu nükteyi işāret ider ebrū-yı hilāl

4 Ol şūḫ baḫş-i leẕẕet-i gül-şekker eylemiş
Ben būs-ı 'īd-i la'l-i lebe itdüm intiḳāl

5 'Īd oldı va'd-i būseyi incāz vaḳtidür
'Īdeyndür bu maḥkemede şāhid-i maḳāl

6 'Īd üsti her ne dem ki tefe''üller eyledüm
Ya nuḳl-i būseye ya mey-i nāba geldi fāl

7 Cām elde 'aks-i ġurreye eylerdük intiẓār
Zīrā ki bizde ref'-i sere yoġidi mecāl

8 Eṣnā-yı rūzede ṣademāt-ı şedīd-i bād
Çoḳ ehl-i keyfi eyledi bī-şübhe pāy-māl

9 Söylendi iştirāk ile 'İzzet bu nev ġazel
Bilsün olursa Pertev iden ḳā'iliṇ su'āl

10 Ṣayf u şitā bahār u ḫazāna gelür çü 'īd
Nicesine irişdüre Allāh-ı ẕü'l-celāl

CCCXXXI P62b, H -, V102a-b-k
* [İzzet ve Pertev tarafından müşterek yazılmıştır.]
1 irişmese V: yetişmezse P
2 rūze V: ruẕ P
4 baḫş-i V: baḫt-i P
10 Ṣayf u şitā V: Ṣayf şitā P

ḤARFÜ'L-MĪM

CCCXXXII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Dili ṣad-bend ile zülfüñde bī-ḳayd-i rehā buldum
O bī-ārāma tā göñlümce cāy-ı inzivā buldum

2 Yoluñda ḫāksār u ḫāk-pāyüñ olmadur ḳaṣdum
Efendim pāy-mālüñ olmada neṣv ü nemā buldum

3 Gel ey dil ser-serī gezme beyābān-ı maḥabbetde
Senüñ ṣāyān-ı ʿaṣḳuñ bir cevān-ı meh-liḳā buldum

4 Düşürmişsin elüñden ey kemān-ebrū dil-i zārı
Ararken sīnede tīr-i nigāhuñ ez-ḳażā buldum

5 Yetürdüm ārzū-yı vaṣlı oldum vāṣıl-ı cānān
O semte şimdi ben nā-refte bir rāh-ı ṣapā buldum

6 Dehānı baḥṣin açdum ol şeker-leb dil-berüñ Pertev
Seni söyletmege bir nev zemīn şīrīn edā buldum

CCCXXXIII

mefāʿīlün feʿīlātün mefāʿīlün feʿīlün

1 Ḫiṭāb-ı ʿaṣḳı kim añlar kimüñle söyleşeyüm
Cevāb-ı ʿaṣḳı kim añlar kimünle söyleşeyüm

2 Zamāne bü'l-hevesānından ey göñül göster
Cenāb-ı ʿaṣḳı kim añlar kimüñle söyleşeyüm

3 Cerīde-i dil-i derd-āşināda var mı yekūn
Ḥisāb-ı ʿaṣḳı kim añlar kimüñle söyleşeyüm

4 Mecāl ḳalmadı nūş-ı şarāba ḫ̆āhiş tām
Ḫarāb-ı ʿaṣḳı kim añlar kimüñle söyleşeyüm

5 Bu mekteb-i edeb-āmūz-ı ʿaṣḳda Pertev
Kitāb-ı ʿaṣḳı kim añlar kimüñle söyleşeyüm

CCCXXXII P62b, H139b, V104a
2 ḫāk-sār u ḫāk-pāyüñ H, V: ḫāk-sāruñ ḫāk-pāyuñ P
3 cevān-ı mehliḳā P, V: cevān-ı dil-rübā H
5 P, V: H -
6 baḥṣin H, V: baḥṣüñ P
CCCXXXIII P62b, H139b, V103a-k
4 Mecāl P, V: Maḥāl H

CCCXXXIV

mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

1 Pīrān-ı 'aşḳı ṭıfl iken irşāda başladum
Ben ders-i 'aşḳa çünki elif-bāda başladum

2 Ser-māye-i sürūrı tüketdüm ġamuñda āh
Naḳd-i ṣafā-yı māżīyi ta'dāda başladum

3 Bezm-i maḥabbet içre til ehli olan bilür
Ney nāle itdi ben yine feryāda başladum

4 'Uşşāḳ-ı zāra irmişiken ẓulmi ġāyete
Dirmiş henūz o şūḫ ki bī-dāda başladum

5 Pertev dimekle ṭarz-ı kühen şi'rüme o şūḫ
Ṭarz-ı süḫande ben de nev-īcāda başladum ?

CCCXXXV

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1 Ġamuñda ṣabr iderem gerçi çāk-i ceyb itmem
Eger ider bulınursa anı da 'ayb itmem

2 Ḫayāl-i la'l-i lebüñ dürc-i dildedür maḥfūẓ
O yādigārı efendim ölince ġayb itmem

3 Yaḳīn geldi baña kim fidā imiş kāruñ
Cihān ḫilāfını söylerse şekk ü reyb itmem

4 Belī göñül ḳocamaz dirler idi gerçek imiş
Hevā-yı 'aşḳda farḳ-ı şebāb u şeyb itmem

5 Ne derdler çekerem ḥasretüñle Pertev veş
Ġamuñda ṣabr iderem gerçi çāk-i ceyb itmem

CCCXXXIV P63a, H -, V102b
2 tüketdüm P: düketdüm V
4 ġāyete V: ġāyetde P
CCCXXXV P63a-b, H139b-140a, V104a
5 ḥasretüñle H, V: ḥasretinde P

CCCXXXVI

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Beni ḥayrān iden gözler mi kāküller midür bilmem
ʿAceb lebler mi gül-ruḫlar mı sīmīn-ber midür bilmem

2 Amān ol çeşm-i ḫūn-rīzüñ nigāh-ı tīġ-i ser-tīzi
Deler sīnem geçer ḫançer midür neşter midür bilmem

3 Maḥabbet ṣıfr-ı zāʾiddür ḥisāb-ı bī-vefāyīde
ʿAhidler vaʿdeler de ḫāric ez-defter midür bilmem

4 Gönül nāmında şāhā bir ḳuluñ vardur senüñ ammā
Derüñde der-be-der çāker midür kemter midür bilmem

5 Cihānı pür-fiten ḳıldı nigāh ü ġamze vü zülfüñ
Nedür ejder mi efsūnger mi şīr-i ner midür bilmem

6 Dehān-ı cānumı şīrīn-meẕāḳ itdi velī Pertev
Leb-i dil-ber mi ḳand-i ter mi gül-şekker midür bilmem

CCCXXXVII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Hem-vaṣl iken o māh ile mehcūr ḳalmışam
Mihmānum oldı meh yine bī-nūr ḳalmışam

2 Mānend-i sübḥa meclis-i rindānda yoḳ yirüm
Tākinde hem-çü ḫūşe-i engūr ḳalmışam

3 Tāb-ı şuʿāʿ-ı laʿlüñ idüp cānı teb-zede
Ser-çeşme-i ḥayātda maḥrūr ḳalmışam

4 Çün ḫaṭṭ-ı leb rehā bulamam pīç ü tābdan
Hem-sāye-i Mesīḥem ü rencūr ḳalmışam

CCCXXXVI P63b, H140a, V104a
3 zāʾiddür H: zāyiddür P; zāʿid mi V // vaʿdeler de P, V: vaʿde de H
5 pür-fiten ḳıldı H, V: fitne-zār itdi P
6 Dehān-ı cānumı H, V: Dehānı cānumı P / meẕāḳ H, V: مزاق P
CCCXXXVII P63b, H140a, V102b
1 mehcūr H, V: مهجو P
2 Tākinde H, V: تالند P
3 Tāb-ı H, V: Tār-ı P
4 Hem-sāye-i Mesiḥem H, V: Hem-sāye vü Mesiḥem P

5 Künc-i ḫarābezār-ı maʿārifde Pertevā
Çün genc-i nā-güşāde vü mestūr ḳalmışam

CCCXXXVIII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Ḳadd-i nigāra fitne-i ber-pā mıdur disem
Dil-keş-ḫırām-ı serv-i dil-ārā mıdur disem

2 Kākül berāt-ı ʿaşḳuma ṭuġrā mıdur disem
Ḫaṭ ḥüccet-i ferāġate imżā mıdur disem

3 İtdükçe ben niyāz o göz süzmeciklere
Nāzüklik ile vuṣlata īmā mıdur disem

4 Her dem açılmaz ʿāşıḳa mevsim-şināsdur
Gül-ruḫlarına ġonçe-i zībā mıdur disem

5 Ḫālüm suʾāl iderse gelüp raḥme mehveşüm
Derd ü belā mı ʿaşḳ mı sevdā mıdur disem

6 Gīsū-yı yāre ben daḫi bilmem ki Pertevā
Müşk-i Ḫoten mi ʿanber-i Sārā mıdur disem

CCCXXXIX

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Cūlar gibi her serv-ḳadüñ pāyına aḳmam
Ben şāhed-i bāzār olanuñ rūyına baḳmam

2 Īmān gibi ʿaşḳuñ sereyān itdi derūna
Cevr itme tehī ben seni ölsem de bıraḳmam

3 Pervāne gibi vuṣlat ile yanmaġa gelmez
Ben göz göre cān u tenümi āteşe yaḳmam

4 Aġyār olur dünbe-rev-i vuṣlat-ı cānān ?
Ol çeşm-i ġazālüm dir iken ip bile ṭaḳmam

CCCXXXVIII P63b-64a, H140a-b, V104a-b
2 E2: P, H, V -
5 belā mı ʿaşḳ mı H, V: belā-yı ʿaşḳ mı P
6 ben daḫi P, H: ḫāṣılı V
CCCXXXIX P64a, H140b, V104b
3 Bu beyit H ve V'de şöyledir:
Ser tābe-ḳadem şemʿ gibi yanmaġa mumum
Pervāne gibi gerçi perüm āteşe yaḳmam
4 Aġyār olur dünbe-rev-i vuṣlat-ı cānān P: Yanınca devāndur yine her seg-heves aġyār H, V

5 Pertev çü şemʿ maḥv-i vücūd eylerem ammā
Pervāne gibi yanduġumı başına ḳaḳmam

CCCXL

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Tīġ-i nigāḥ-ı ḫışmuñ ile sīne-çāküñem
Ḳaṭʿ-ı ümīd-i merḥametüñle helāküñem

2 Sīnemde āzmāyiş-i tīr-i nişān ḳıl
Ümmīd-i merhem eylemeyen zaḫmnāküñem

3 Bilmem telāş-ı nāvek-i saḫt-ı kemānuñı
İdmān-ı cevr-i ʿaşḳ ile bī-vehm ü bāküñem

4 Bī-behre-i ʿināyet-i vaṣl olmadum hele
Pāy-ı semend-i nāz u teġāfülde ḫāküñem

5 Bilmez misin ki ben daḫi Pertev gibi senüñ
Ḳaṭʿ-ı ümīd-i merḥametüñle helāküñem

CCCXLI

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 O māh-pāreyi bir kerre mihrbān görsem
O zülf-i ser-keşi başumda sāye-bān görsem

2 Şikāyet itmez idüm ben siyāh baḫtumdan
Ḫayāl ü ḫ˘āb ḳadar vaṣlı cāvidān görsem

3 O mehveşi baña göstermeyen hemān oldur
Yıḳılsa bārī şu nüh-ṭāḳ-ı āsmān görsem

4 ʿAyān görüp idemem şerḥ rāz-ı pinhānum
Hücūm ider niçe biñ dāʿiye nihān görsem

---

5 Bu beyit H ve V'de şöyledir:
Ser-ḫoş gibiyem ʿaşḳ u maḥabbet ile Pertev
Müdmin gibi her künci olup gerçi ki çaḳmam

CCCXL P64a, H140b, V104b
1 helāküñem H, V: helākinem P
3 bi-vehm H, V: bi-raḥm P
4 Pāy-ı semend-i H, V: Pāy-ı semende P
CCCXLI P64a, H140b-141a, V104b
1 başumda P: de serde H, V
4 ʿAyān görüp: P Görüp ʿayān H, V

5 Murādumı diyemem şoḥbet eylesem Pertev
Ne yapduġum bilemem anı nā-gehān görsem

CCCXLII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Ey beste-dām-ı zülf-i dil-āvīzi olduġum
V'ey neş'e-cūy-ı laʿl-i mey-āmīzi olduġum

2 Zīr-i lebüñde bir şekerīn ḫande yoḳ mıdur
Ey ẕevḳ-yāb-ı gül-be-şeker-rīzi olduġum

3 Bezm-i çemende ġonçe-miṣāl olma gül açıl
Ey āşinā-yı ḫande-i gül-bīzi olduġum

4 Fāş oldı ḫalḳa yine teġāfül ider o yār
Manẓūr-ı çeşm-i ʿarbede-engīzi olduġum

5 Pertev'den itme sāye-i sünbüllerüñ dirīġ
Ey beste-dām-ı zülf-i dil-āvīzi olduġum

CCCXLIII

feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Öyle ḫāṭır-şiken ki añladamam
Öyle bir pür-fiten ki añladamam

2 Kimseye yoḳ vefāsı yine anı
Şöyle çoḳdur seven ki añladamam

3 Hele ḳullāb-ı zülf-i pür-çīni
Baña itdi düzen ki añladamam

4 Leẕẕeti ḳaldı cānda būsesinüñ
Öyle şīrīn-dehen ki añladamam

5 O şehi Pertevā temāşāya
O ḳadar çoḳ gelen ki añladamam

CCCXLII P64b, H141a, V102b
1 neş'e-cūy-ı P, V: neş'e-yāb-ı H
2 Ey ẕevḳ-yāb-ı H, V: Lüṭf eyle gel ey P
5 sünbüllerüñ H, V: sünbüllerin P
CCCXLIII P64b, H141a, V104b-105a
1 Öyle P, H: Şöyle V; H, V'de mısraların yeri değişiyor.
2 Şöyle çoḳdur P, V: Şu ḳadar H
3 H, V'de 4. beyit.
4 H, V'de 3. beyit; Öyle H, V: Şöyle P
5 O şehi Pertevā temāşāya H, V: Dilde endūh u ġamdan ey Pertev P

CCCXLIV

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

1 Yād ile āşinā degül yārüm
Öyle pek bī-vefā degül yārüm

2 Bütün ‘ömrinde gerçi cevr itmiş
İtmiş ammā baña degül yārüm

3 Cevr ider dirler ‘āşıḳa yāri
Dirler ancaḳ saña degül yārüm

4 Bir ḥaşīrüm de ḳalsa ṣarf iderem
Yoluña būriyā degül yārüm

5 Beni gāhīce gör dimek olmaz
Bu olur müdde‘ā degül yārüm

6 Dil-i mehcūrı ḳurb-ı vaṣl itmek
İşte bu iş revā degül yārüm

7 Fürḳatüñ ile girye-i Pertev
Naḳl olur mā-cerā degül yārüm

CCCXLV

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Ġażab-ālūde ben ol resme ḫiṭābı çekemem
Çekemem ṭoġrısı bīhūde ‘itābı çekemem

2 Benem ol rind-i ser-‘uryān ki başum üzre eger
Sāye-i ẓıll-i hümā olsa seḥābı çekemem

3 Dīde-dūzī-i diger sāġerüme ḫaşm olamaz
Zīb-baḫş-i mey iken çeşm-i ḥabābı çekemem

4 Cāygāh-ı dil-i āvārem iken her şikeni
Zülf-i pür-çīndeki pīçiş ü tābı çekemem

CCCXLIV P64b, H142a, V104a-k
6 mehcūrı P: mehcūr H, V
CCCXLV P65a, H141a-b, V105a
1 Ġażab-ālūde P: Ġażab-ālūd H, V
2 başum P, H: serüm V / eger H, V: P - // Sāye-i ẓıll-i H: Sāyesi ẓıll-i P, V
3 diger H, V: ‘adū P: / ḫaşm P: heżm H, V

5 Pertev āsā hele her ṭarzda temkīnüm var
Kūy-ı cānāna gidersem de şitābı çekemem

6 Cān virürsem de eger gürsinelikden Pertev
Puḫtelik ʿarżı ile būy-ı kebābı çekemem

CCCXLVI

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Ṭabla-i ʿıṭr ile vezne ne revādur perçem
Müşk-i Çīn ile şebīh olma ḫaṭādur perçem

2 Rūz-ı vaṣluñ şeb-i hicrānı gibi ḫaṭṭ ammā
Zā'il olmaz raḳam-ı mihr ü vefādur perçem

3 İstese ʿālemi bir ḳılla yeder bī-pervā
Öyle bir sāḥir-i iʿcāz-nümādur perçem

4 Ḫāl reşk-āver-i Hindū-beçegān ise daḫi
Ḥabeşī dil-ber-i ferḫunde-liḳādur perçem

5 Fitne āḫir o ṭarafdan idecek çünki ẓuhūr
Maġrib-i fesde nihān olsa be-cādur perçem

6 Sāye-endāz-ı ser-i Pertev-i efkende degül
Ṭutalum ẓıll-ı per-i bāl-i hümādur perçem

CCCXLVII

feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Bī-dilem dil-sitān nedür bilmem
Bülbülem gülsitān nedür bilmem

2 Ġamdan ölsem de iştikā itmem
ʿĀcizem el-amān nedür bilmem

---

5 her P, V: H -
6 A2 28b; P, H, V -
CCCXLVI P65a, H141b, V103b-k
2 mihr ü vefādur H, V: mihr-i vefādur P
4 daḫi P, V: begüm H
5 Fitne āḫir o tarafdan idecek çünki ẓuhūr H: Rū-nümā olsa gerek āḫir o sūdan fitne P, V
6 per-i bāl-i P, V: per ü bāl-i H
CCCXLVII P65a, H144a, V102b-103a
2 H'de 4. beyit.

3 Yaz u ḳış güllerin açar dāġum
Nev-bahārem ḫazān nedür bilmem

4 ʿĀşıḳam geh ḥüsün-perestem gāh
Zāhidem ḥüsn ü ān nedür bilmem

5 Ġamze güyā ki ebruvānuña dir
Tīrem ammā kemān nedür bilmem

6 Yem-i eşkümde āhdur bādum ?
Keştiyem bād-bān nedür bilmem

7 O mehüñ ebr-i kākülinden dür
Pertevem sāye-bān nedür bilmem

CCCXLVIII

feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Yāra cāy-ı ḳarārdur göñlüm
Mesken-i şehryārdur göñlüm

2 Pek muḳassī degüldür öyle yine
Nüzhet-ābād-ı yārdur göñlüm

3 O şehüñ taḫtgāhıdur çünkim
Der-i devlet-medārdur göñlüm

4 Her ḫuşūşum göñülcügümle biter
Didigüm rütbe vardur göñlüm

5 Ṣāf mir'āt idi velī şimdi
Pāy-māl-i ġubārdur göñlüm

6 Beni maḥcūb u şermsār eyler
Ḳatı bī-neng ü ʿārdur göñlüm

7 Cüssede bir żaʿīf mürġüñdür
Nālede ṣad-hezārdur göñlüm

---

3 güllerin P, H: güllerüñ V
4 H'de 2. beyit.
5 H: P, V -
6 bādum H, V: yārüm P // Keştiyem H: Keşti vü P, V
CCCXLVIII P65b, H144b-145a, V103a-b
3 taḫtgāhıdur H, V: ṭaḫtgāhıdur P
6 maḥcūb u şermsār H, V: maḥcūb şermsār P

8 Zaḫm urup ṣayd idüp hemān ḳapdı
Ṣandı dil-ber-şikārdur göñlüm

9 ʿAlev-i nār-ı ʿaşḳ ile Pertev
Ṣanki bir şuʿlezārdur göñlüm

10 Himmet-i Neş'et ile ammā kim
Gül-i her-dem-bahārdur göñlüm

11 Bulalı Mīr ʿİzzet ikrāmın
Ḫaylī pür-iʿtibārdur göñlüm

CCCXLIX

feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Nām-ı pāküñ ḳıyām ile añayum
Yaʿnī ikrām-ı tām ile añayum

2 Geh dür-i baḥr-i eşk idüp ihdā
Geh ḳurı bir selām ile añayum

3 Ne vefādār ü ne sitemgersin
Seni bilmem ne nām ile añayum

4 Lebüñ öpdürmedüñ muʿāyedede
ʿĪdi rūz-ı ṣıyām ile añayum ?

5 Daʿvī-i hecri itmeyüp taṭvīl
İḫtiṣār-ı kelām ile añayum

6 Zülf ü ḫālüñle göñlüm anduḳça ?
Dāne vü mürġ ü dām ile añayum

7 Iṣṭılāḥāt-ı şāʿirāne ile
Sīneñi sīm-i ḫām ile añayum

8 Yāri aġyār ile teẕekkür idüp
Pertevā ḫāṣı ʿām ile añayum

---

8 ḳapdı H, V: ḳaldum P
10 Himmet-i Neş'et H: ʿİzzet-i Neş'et P, V
11 P, V: H - ; ikrāmın V: ikrāmuñ P
CCCXLIX P65b, H145b, V103b
1 añayum D: آنه يم P, H, V (bütün redifler aynı)
2 idüp H, V: ider P
4 öpdürmedüñ H, V: öpdürmedin P // ʿĪdi rūz-ı ṣıyām V: ʿĪd-i rūz-ı ṣıyām P, H
5 İḫtiṣār-ı kelām H, V: İḫtiṣārı kelām P
6 H; P, V-

9 Yād olınduḳda Ḥażret-i üstād
Nām-ı pākin ḳıyām ile añayum

CCCL

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Kemend-i zülfüñe dil-beste oldum pīç ü tāb itdüm
Olup dil-ḫaste-i bīmār-ı çeşmüñ terk-i ḫˇāb itdüm

2 Taḫayyül eyledüm 'aks-i ruḫuñ deryā-yı eşkümde
Ġam-ı 'aşḳuñda ey meh-rū hele bir māh-tāb itdüm

3 Güẕār itmiş ser-ā-pā va'd-i ferdālarla hey ẓālim
Firāḳuñda geçen eyyām-ı hicrānı ḥisāb itdüm

4 Döküp bārān-ı eşk-i dīde-i ġam-dīdemi nā-geh
Raḳibüñ ḫān-mānın seyl-i eşkümle ḫarāb itdüm

5 Ḳodum Dīvān-ı Pertev nāmını eşnā-yı 'aşḳuñda
Neler çekdümse bir bir cümle yazdum bir kitāb itdüm

CCCLI

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1 Teraḥḥum itdi o bī-dād gördügüñ ġamzem
Cefā vü cevrüñe mu'tād gördügüñ ġamzem

2 Ḫumār-ı bāde-i nāz ile şimdi mest ü ḫarāb
Senüñ o ẓulm ile ābād gördügüñ ġamzem

3 Olup esīr o da bir ġamzekār u fettāna
Muḳayyed oldı ol āzād gördügüñ ġamzem

4 Niyāz-ı 'āşıḳ-ı şermendeden nerimterdür ?
Miṣāl-i ḫançer-i fūlād gördügüñ ġamzem

---

9 H: P, V-
CCCL P66a, H141b-142b, V105a
1 zülfüñe H, V: zülfine P
3 ser-ā-pā P, H: bütünce V
4 ḫanmānın H, V: ḫanmānuñ P
CCCLI P66a, H142a, V105a; Zebān-ı dil-berden H, V
1 cevrüñe H, V: cevrine P
2 Ḫumār-ı bāde-i nāz ile şimdi mest ü ḫarāb P, H: Şarāb-ı nāz anı mest eylemiş ḫarāb yatur V
3 H, V'de 4. beyit; o da bir ġamzekār u fettāna H, V: ser-i zülf-i ser-keşān şimdi P
4 H, V'de 3. beyit.

5 Ġam ile aġlamadan şimdi ṭaşt-i ḫūn oldı
Çü nevk-i neşter-i faṣṣād gördügüñ ġamzem

6 Dimiş füsūna daḫi tevbe itdi ey Pertev
O fende māhir ü üstād gördügüñ ġamzem

CCCLII

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1 Seni āyīnede kim la'lüñe ḥayrān buluram
Nigeh-i dīde-i maḫmūruñı sekrān buluram

2 Ḫāk-i bismilgeh-i 'aşḳuñ ne dem itdüm ḫulyā
Dāmeninde nigeh-i ḥasretümüñ ḳan buluram

3 Dil-i ḫun-geşte ki meşġūl ola ismüñ żikre
Pençe-i her-müjede sübḥa-i mercān buluram

4 Oḳını atdı yayın aṣdı nigāhuñ ammā
Hedef-i sīnede müjgānını el-ān buluram

5 Ḫ'ābda ḫāneme Pertev anı gelmiş görsem
Uyanup her müjemi şem'-i fürūzān buluram

CCCLIII

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1 Dil-i zāruñ 'ilācı yoḳ güzelüm
Ġayr ile imtizācı yoḳ güzelüm

2 Çeşm-i mestüñ gibi göñül çekmeñ ?
Saña ṣıḥḥat mizācı yoḳ güzelüm

3 Cennetüñ ḳāmetüñ gibi ḥālā
Şöyle ṭūbā aġacı yoḳ güzelüm

4 Göñlümüñ devlet-i cemālüñde
Kimseye iḫtiyācı yoḳ güzelüm

---

5 H, V: P -
6 Dimiş füsūna daḫi P, V: Didi kirişmeye de V
CCCLII P66a, H142b, V105b
2 ḥasretümüñ H, V: ḥasretinüñ P
4 yayın H: yayuñ P, V / aṣdı P: başdı H, V // müjgānını P: müjgānların H, V
5 Uyanup H, V: Oynayup P
CCCLIII P66a-b, H142a-b, V105b
1 Ġayr ile H, V: Şevḳ ile P
2 göñül çekmeñ P, V: كوكلجمك H

5 Pertev'e açma kāle-i vaṣluñ
Anuñ ol yükde bacı yoḳ güzelüm

CCCLIV

faʿūlün faʿūlün faʿūlün faʿūlün

1 Dilümde cemāli ḫayāl oldı bilmem
O perrī görinmez ne ḥāl oldı bilmem

2 Nice varayum kūy-ı dil-dāra şimdi
Gözüm yaşı deryā-miṣāl oldı bilmem

3 Gülinden ʿaceb bū müyesser olur mı
Yetişdi ḳadi gül-nihāl oldı bilmem

4 Raḳīb oldı mı yār-ı ḫūn-rīz içün çoḳ
Bu günlerde ceng ü cidāl oldı bilmem

5 Ne tedbīr idem Pertevā ülfet içün
O gitdükçe vaḥşī ġazāl oldı bilmem

CCCLV

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Ḥayret-zede-i ḥüsnüñ iken zülfe ṭolandum
Ruḫsārını andum
Gencīnede bir mār-ı siyehle oyalandum
Kākülleri ṣandum

2 Dil-teşne-i āb-ı leb-i cān-baḫş iken eyvāh
Her ṣubḥ u şebāngāh
Ṣad ḥayf ki hicrān ile gözyaşına ḳandum
Ḫūn-ı dile bandum

---

5 kāle-i vaṣluñ P: teng vuṣlatuñı H, V
CCCLIV P66b, H142b, V105b
3 Gülinden ʿaceb bū müyesser olur mı P: ʿAceb bū müyesser olur mı gülinden H, V
4 yār-ı ḫūn-riz P: yār-ı ḫūn-ḫ˘ār H, V
CCCLV P66b, H143a, M16b, V105b-106a
1 ḥüsnüñ H, V: ḥüsni P, M / Ruḫsārını andum P, M: Bilmem ki ne ṣandum H, V // mār-ı siyehle M: mār-ı siyāhla P, H, V / Kākülleri ṣandum P, M: Sünbüllerüñ andum H, V
2 hicrān P, M: hecrüñ H, V / Ḫūn-ı dile bandum P, M: Āteşlere yandum H, V

3 Geldi gülerek külbe-i aḥzānuma cānān
Ol mihr-i dıraḫşān
Gördüm meh-i ruḫsārını uyurdum uyandum
Eṭrāfum arandum

4 Bāzār-ı maḥabbetde ziyān görmedüm ammā
İtmem belī şekvā
Çoḳ derd ü belā miḥnet ü endūh ḳazandum
Ammā ki ṭayandum

5 ʿAşḳuñla göñül her ne didiyse baña ṭutdum
Ġayrısın unutdum
Rüsvāy olup şimdiki her renge boyandum
Pertev'den utandum

CCCLVI

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Sirişki itmedi ḥācet suʾāle dīdelerüm
Baḳ işte girye ḳomışdur ne ḥāle dīdelerüm

2 O gūne maḥv oluram ki neẓāresinde anuñ
Görince çeşmini gelmez ḫayāle dīdelerüm

3 Dimiş o gözleri āhū ki eyledi taʿlīm
Nigāh ṭarzını çeşm-i ġazāle dīdelerüm

4 Gözümde uçma degül gözlerüm uçar yāre
Nigāhı mürge dönüp perr ü bāle dīdelerüm

5 Bu intiẓāra göre şübhe yoḳ olur muḥtāc
Ġubār-ı maḳdemini iktiḥāle dīdelerüm

6 Ḥisāb-ı defter-i hicrānı görmedin ḳaldı
Baḳa baḳa güẓer-i māh u sāle dīdelerüm

7 Nümāyiş ehline iġmāż-ı ʿayn ider ancaḳ
Niġāh-ı diḳḳat ider ehl-i ḥāle dīdelerüm

---

3 Ol P, M: Çün H, V
4 mihnet ü endūh H, M, V: mihnet endūh P
5 ʿAşḳuñla P, M: ʿAşḳunda H, V
CCCLVI P67a, H146b, V103b
2 çeşmini P, V: çeşmüñi H
4 Nigāhı H, V: Nigāh P
6 defter-i hicrānı görmedin H, V: deftere hicrānı görmedi P

8 Benüm de devlet-i ġamda nem eksik ey Pertev
Niṣār-ı sīmde beñzer ricāle dīdelerüm

9 Şeh-i ḳalem-rev-i ʿirfān Ḥalīm Girāy Sulṭān
Ki dürr-i naẓmını virmez leʾāle dīdelerüm

CCCLVII

feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Baḥr-ı āteş ḥabābıdur gönlüm
Bāde-i ʿaşḳ ḳabıdur gönlüm

2 Baña geh ẕevḳ-i bāġ-ı cennetdür
Geh cehennem ʿaẕābıdur gönlüm

3 Beni tā ṣubḥ uyutmıyor gerçi
O mehüñ cāme-ḫʷābıdur gönlüm

4 Varaḳ-ı verdi ḳış u yaz açılur
Bir Gülistān kitābıdur gönlüm

5 ʿAşḳ bir şehryārdur Pertev
Der-i devlet-meʾābıdur gönlüm

CCCLVIII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ḳadr-i cūş-ā-cūşı ḫāmūş olmayınca bilmedüm
Ḳıymet-i temkīni pür-çūş olmayınca bilmedüm

2 Bī-vefālar böyle mehcūr itdügin üftādesin
Ben de ḫāṭırdan ferāmūş olmayınca bilmedüm

3 Dil-rübālardan ne ḳanlar nūş idermiş ʿāşıḳān
ʿAşḳuña biʾllāh senüñ duş olmayınca bilmedüm

4 Dūrdan naẓẓārenüñ hem-pāye-i vaṣl olduġın
Şāhed-i fürḳat hem-āġūş olmayınca bilmedüm

---

9 P, V: H -
CCCLVII P67a, H143b, V106a
1 ḳabıdur H, V: şarābıdur P
CCCLVIII P67a-b, H143a, V106a
1 H, V'de mısraların yeri değişiyor.
2 itdügin H, V: itdigüñ P

5 Nergis ü gül dirler imiş çeşm ü rūya Pertevā
Ben ser-ā-pā dīde vü gūş olmayınca bilmedüm

CCCLIX

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Hep senüñçündür benüm zār olduġum
Ṣubḥa dek her gice bīdār olduġum

2 Ḫāṭıra gelmez mi sāḳī çün ḳadeḥ
Bāde-i ʿaşḳuñla ser-şār olduġum

3 Hep mümāşāt-ı nigāhuñdur senüñ
Gāh u bī-geh böyle bīmār olduġum

4 Āşinā-yı çeşm-i mestüñ olmadur
Hem-dem-i yārān-ı ḫammār olduġum

5 Nükhet-i kākülden oldı Pertevā
Bū-şinās-ı müşg-i Tātār olduġum

CCCLX

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Meʾlūf-ı ġam-ı ʿaşḳam u rāḥat kim ü ben kim
Ben düşmen-i sāmānem ü ṣervet kim ü ben kim

2 Bir vechile dīdārına lāyıḳ naẓarum yoḳ
Ol mihr-i perī-peykere ḥasret kim ü ben kim

3 Ṣan bende-i şeh-rāh-ı çemenzār-ı cihānem
Pā-mālī-i ẕillet ile rifʿat kim ü ben kim

4 Farż eyleyelüm mescid-i kūyuñda imāmem
Keyfiyyet-i ʿaşḳuñla imāmet kim ü ben kim

5 Tanẓīrde Pertev ne var oldıysa ḳuṣūrum
Ben ḳandayam ol ḳanda vü Neşʾet kim ü ben kim

CCCLIX P67b, H143b, V106a
2 Ḫāṭıra H, V: Ḫāṭır P
CCCLX P67b, H143a-b, V106b
1 sāmānem H, V: şānum P
2 didārına P, H: didāruña V
3 bende-i şeh-rāh-i çemenzār-ı cihānem P: sebze-i şeh-rāh-ı çemenzār-ı fenāyem H, V // Pā-māli-i ẕillet H, V: Bu heyʾet-i ẕillet P
4 kūyuñda H, V: kūyında P
5 Pertev ne var oldıysa ḳuṣūrum P: Oldıyda ḳūṣūrum nʾola Pertev H, V

CCCLXI

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

1 Dāġlar lālezārıdur göñlüm
Lāleler kūhsārıdur göñlüm

2 Maḥż-ı ḫūn olsa cevrüñ ile yine
Luṭfuñuñ şermsārıdur göñlüm

3 Çeşm-i mihri ḳamaşdururs a n’ola
Sīneñ āyīnedārıdur göñlüm

4 Dilleri gezse de ḫayālüñ eger
Cāygāh-ı ḳarārıdur göñlüm

5 Gülşen-i ḥüsne cū sirişküm ise
Menba‘-ı cūy-bārıdur göñlüm

6 Baḥr-i eşküm iḥāṭa eyleyeli
Ṣanki deryā kenārıdur göñlüm

7 Çeşm-i giryāndan ‘aḳārı mı yoḳ
Dillerüñ pek kibārıdur göñlüm

8 Vaṭanın terk ider mi gitse daḫi
Derd-i yāruñ diyārıdur göñlüm

9 Ġam-ı ‘aşḳuñ ḳadīmden Pertev
Yārıdur ġam-güsārıdur göñlüm

CCCLXII

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Saña ibrām-ı viṣāl itmege ḳādir olamam
Yıl geçer hecr ile meh-rūyuña nāẓır olamam

CCCLXI P67a-68a, H144b, V103a
2 Maḥż-ı ḫūn P, H: Ḫūn-ı maḥż V // Luṭfuñuñ D: Luṭfınuñ P, V, H
3 n’ola H, V: نو P // āyinedārıdur H, V: āyinedārdur P
6 Ṣanki H, V: Ṣimdi P
8 daḫi P: bile H, V // Derd-i yāruñ H, V: Der-i yāruñ P
CCCLXII P68a, H144a, V106b
1 meh-rūyuña H, V: meh-rūyına P

2 Beni bir ḥāle ḳoduñ kim seni görmek degül a ?
Kaʿbe-i kūyuñuñ eṭrāfını zā'ir olamam

3 Ġażab itseñ de baña yine elüñden feryād
Her zamān hecrüñe me'lūf [u] ya ẓāhir olamam ?

4 Bārī ol luṭfa biraz ġayrıları şāyān ḳıl
Gördüñ artıḳ niʿam-ı cevrüñe şākir olamam

5 Bāde-i ʿaşḳ ile çün mest-i müdāmem Pertev
Ramażān gelmek ile tā'ib ü ṭāhir olamam

CCCLXIII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ḫayāl-i laʿlüñe çeşmümde cānā cāyı ben virdüm
Şarābı gerçi sen virdüñse de mīnāyı ben virdüm

2 Olup hem-bezm o mehveşle uzatdum baḫş-i hicrānı
Şeb-i kūtāh-ı vaṣla pāye-i yeldāyı ben virdüm

3 Debistān-ı ḫıredden eyleyüp ṭıfl-ı dili āzād
O ser-gerdān-ı ʿaşḳa dāmen-i ṣaḥrāyı ben virdüm

4 Beni giryān görüp ol dürr-i deryā-yı leṭāfet dir
Sirişk-i çeşmüñe bu cūş-ı ṭūfān-zāyı ben virdüm

5 Şenākāruñ idi biñ ẓulm ü bī-dād eyleseñ Pertev
Ḫaṭā itdüm saña ser-rişte-i şekvāyı ben virdüm

CCCLXIV

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Ṭıfluñ hele beñzer ḳatı bed-ḫūsına göñlüm
İster ki o şāhuñ çıḳa zānūsına göñlüm

2 Ḳaṣd ile o şūḫa eger aldansa da gāhī
Efsūn oḳudur ġamze-i cādūsına göñlüm

---

2 görmek H, V: كورمك P
3 itseñ de baña yine H: itsin daḫi tekrār P; itseñ de buña V
4 luṭfa biraz P; H: luṭf ise de V
5 çün H, V: ben P // tā'ib H, V: tayyib P
CCCLXIII P66a, H146a-b, V107b
1 cāyı H, V: cānı P
CCCLXIV P68b, H144a-b, V106b
2 o şūḫa H, V: o şāha P // oḳudur H, V: oḳur P

3 Āġūşda ol ṭıfluñ olup ḫ̆ābına mā'il
Gehvāre gibi çekmede pehlūsına göñlüm

4 Bir ḥüsn bulur sevdügi ḫūbān da yoḫsa ?
Aḳmaz o ḳadar dil-ber-i dil-cūsına göñlüm

5 Nerm itmede ol seng-dili çekdi meşaḳḳat
Maġrūr idi pek ḳuvvet-i bāzūsına göñlüm

6 Çün rīşe-i reyḥān ṣarılmış idi bāġuñ ?
Zülfüñ diyü reyḥānına şeb-būsına göñlüm

7 Ebrūları ṭāḳın o bütüñ ḳıble idinmiş
Pertev gibi geçmiş yaḳa ḳarşusına göñlüm ?

8 ʿĀġūşa çeker tābe-seḥer ḫ̆ābda yāri
Ḳanmış şeb-i vaṣluñ daḫi uyḫusına göñlüm

9 Bir Leylī-nigāh eyledi kim Pertev'i meftūn
Mecnūn gibidür dīde-i āhūsına göñlüm

CCCLXV *

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

(A) 1 Benem kim bezm-i vaḥdet içre küfr ü dīni nūr itdüm
(P) Żiyā-yı şems veş her cām-ı revzenden ẓuhūr itdüm

(P) 2 Çekince ḳavs-i ebrū vaşfını āġūş-ı maʿnāya
(A) Yine pīrāne-ser bāzū-yı ṭabʿa ḫaylī zūr itdüm

(A) 3 Ḳımāṭ-ı sīneye giryān giryān tengter şardum
(P) Bu şeb ol ṭıfl-ı mehd-i nāzı ḫayfā bī-ḫużūr itdim

(P) 4 Nigeh şemşīr-i fürḳatle iderken münkesir-ḫāṭır
(A) Dile īmā-yı vuṣlat itdi ebrūlar ġurūr itdüm

---

3 V- ; H'de 4. beyit; mā'il H: māyil P
4 A1 26b: P, H, V -
5 H, V'de 3. beyit; itmede P, H: itmedi V // pek P, H: çün V
7 P: H, V -
8 A1 26b: P, H, V -
9 P -; Bir Leyli-nigāh eyledi kim Pertev'i meftūn H, V: Bir deşt-i ḥüsündür ki iden Pertev'i güm-rāh A1
CCCLXV P68b, H146b, M11b, V104b-105a-k
* [Ârif ile Pertev tarafından söylenmiş müşterek gazeldir. (A) Ârif'i (P) Pertev'i gösterir.]
1 küfr ü dini H, M, V: küfr-i dini P
4 fürḳatle H, P, V: hecr ile M

(A) 5 Dem-i ʿīd-i vişāle nūş-ı laʿlin eyleyüp şerbet
(P) Ḫayāl-i būy-ı zülfin micmer-i dilde buḫūr itdüm

(P) 6 Lisān-ı ḥāl ile dir ʿāşıḳa meh-rūy-ı ḫaṭṭ-āver
(A) Ḳıyāmetler ḳopardum ṭarf-ı maġribden ẓuhūr itdüm

(A) 7 Cihānuñ şādmānısın idüp ferş-i reh-i vuṣlat
(P) Ġam-ı hecrüñ senüñ ben ġāze-i rūy-ı sürūr itdüm

(P) 8 Virür aḥbāba Pertev ḫaylice cemʿiyyet-i ḫāṭır
(A) Bu şiʿr-i pāk ile ḥüssādı ʿĀrif bī-şuʿūr itdüm

CCCLXVI

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Yine mi bu dili maḥzūn ideceksin bilmem
Ne zamān luṭfuña maḳrūn ideceksin bilmem

2 Añlanur bir ṭarafa niyyet ü ʿazmüñ ammā
Ḳanġı bī-çāreyi memnūn ideceksin bilmem

3 Pek azaltduñ yine dād eylemegi merḥameti
Sitem ü cevri mi efzūn ideceksin bilmem

4 Başladuñ serv-i sehī gibi ḫırām eylemege
Yine āyā kimi meftūn ideceksin bilmem

5 Ġamzeye gördürür olduñ nigeh-i luṭfı daḫi
Yine mi bir yeñi ḳānūn ideceksin bilmem

6 Zülfüñi böyle kemend itmez idüñ gerdenüme
Beni sen şimdi mi mecnūn ideceksin bilmem

7 Ḫaylī dem hecrüñ ile giryededür Pertev-i zār
Ne zamān luṭfuña maḳrūn ideceksin bilmem

---

5 laʿlin M : laʿlüñ P, H, V
7 ġāze-i M, V: ġāje H; ġāzi P
8 Virür H, M, V: Viren P
CCCLXVI P68b, H145a, M6b, V106b-107a
1 luṭfuña P: luṭfına H, V
3 Sitem ü cevri H, M, V: Sitemi cevri P
4 ḫırām H, M, V: dırāz P
5 Ġamzeye P, M: Ġamzeñe H, V

CCCLXVII

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Beni sen vaṣluña maḳrūn ideceksin bildüm
Artıḳ aġyārı ciger-ḫūn ideceksin bildüm

2 Nigeh-i raḥmüñi maḥzūnuña efzūn iderek
Dil-i bī-çāreyi memnūn ideceksin bildüm

3 Dil-rübālıḳlar ile ‘işve vü nāz ile benüm
‘Aşḳumı dem-be-dem efzūn ideceksin bildüm

4 Böyle boyuñca baña luṭf-ı firāvānlar idüp
Dibelik kendüñe meftūn ideceksin bildüm ?

5 Doladuñ boynuma zencīr gibi kākülüñi
Beni şimdengirü mecnūn ideceksin bildüm

6 Va‘de-i vuṣlatı ebrūlara itdürmekile
Sen daḫi bir yeñi ḳānūn ideceksin bildüm

7 Pertev’i ni‘met-i vaṣluñ ile dil-sīr itdüñ
Artıḳ aġyārı ciger-ḫūn ideceksin bildüm

CCCLXVIII

mef‘ūlü mefā‘īlü mefā‘īlü fa‘ūlün

1 Bilmezlik ile ḳalmadı ṭāḳat dimiş oldum
Ol mehveşe her-cāyī-ṭabī‘at dimiş oldum

2 Baḳ ḥikmete çeşmān-ı siyeh-mesti alındı
Bīmārlaruñ bulsun ifāḳat dimiş oldum

3 Noḳṣān ider oldı ānīde itdi gi cevre ?
Bir kerre yañıldum da ‘ināyet dimiş oldum

CCCLXVII P69a, H145a-b; M6b, V107a
2 maḥzūnuña H, M, V: maḥzūnına P // Dil-i bi-çāreyi H, M, V: Dili bi-çāreyi P
4 H -; Böyle boyuñca P: Boylu boyınca M, V / firāvānlar idüp M: firāvān iderek P, V // kendüñe V kendine M, P:
5 V-; H, M.’da 6. beyit; kākülüñi H, M: kākülini P
6 H, M.’da 5. beyit; vuṣlatı P, H: vaṣluñı V
CCCXVIII P69a, H146a, V107a
3 itdigi H, V: ایتکی P // yañıldum H, V: yanıldum P

4 Her nāvek-i müjgānı nişāngāhı şaşırmaz
Tīrüñ dil-i ʿuşşāḳa işābet dimiş oldum

5 Memzūc şunar ḥīle ḳatar ṭurma ḥarāma
Sāḳīye azacıḳ daḫi ḥürmet dimiş oldum

6 Gelmez yanuma tā o zamāndan beri Pertev
Virdi yalıñızlıḳ baña vaḥşet dimiş oldum

CCCLXIX

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ḥużūr-ı yārda ḳandīllemekdür resm ü ādābım
Ḳaşı miḥrābına şan mürtesem ḳandīl-i miḥrābım

2 Hele göñlüm çekildi baḥr-i bī-pāyān-ı ʿişretden
Kenāra vāṣıl oldı fürḳatī-i ʿālem-i ābım

3 Gül-āb-ı tesliyet nāṣiḥ ne yapsun teşne-i ʿaşḳa
Gül-i bī-şuʿle-i ʿaşḳım yine āteşle sīr-ābım

4 Ben itmem yoḫsa seyl-i eşk-i āteşnāki ṭūfān-zā
Tenūr-ı sīne vü çeşmimde ḥāżır āteş ü ābım

5 Ola deryā-yı eşke Pertev-endāz öyle bir mehveş
Nice inkār olur Pertev ṣafā-yı seyr-i meh-tābım

ḤARFÜ'N-NŪN

CCCLXX

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Şarāba min-baʿad ey sāḳī isterse yasaġ olsun
Biraz da bārī nūş-ı bāde-i laʿle mesāġ olsun

2 Ḳaçınma naḳş-i gül-būsemle tezyīn eyleyem sīneñ
Bu da ey gül-beden varsun dil-i aġyāra dāġ olsun

CCCLXIX P69b, H145b-146a, V107a
1 resm ü ādābım P, H: resm ādābım V
3 şuʿle-i ʿaşḳım P, H: şuʿle-i şemʿim V
4 ḥāżır H, V: حاظر P
CCCLXX P69b, H147a-b, V107b

3 Du‘ām oldur saña duş oldığı gündenberü çeşmüm
Ki çeşm-i bedden ol āhū-nigeh yā Rab ırağ olsun

4 N’ola çağlar aḳarsa cūy-ı eşküm bezm-i ‘işretde
Kenār-ı ābda yārān-ı ‘aşḳuñ keyfi çağ olsun

5 N’ola Şīrīn ü Leylī Pertevā gitdiyse dünyādan
Benüm şīrīn-lebüm Leylīveşüm ‘ālemde şağ olsun

CCCLXXI

mef‘ūlü mefā‘ilün fa‘ūlün

1 Endūde-i nūr u tābsın sen
Hem māh hem āftāsın sen

2 Reftārı aḳarşudan mı gördüñ
Ġāyet ile pür-şitābsın sen

3 Ey çeşm-i siyāh-mest-i ‘işve
Benden de beter ḫarābsın sen

4 Görmem seni ḫaylī demler oldı
Gūyā ki gözümde ḫ̆ābsın sen

5 Ẓālim bu cefāyı kāfir itmez
Ẓannum bu ki bī-kitābsın sen

6 Pertev naẓar ile saña baḳdum
Hem māh u hem āftābsın sen

CCCLXXII

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Eşküm al ol āteşīn-ruḫsār-ı dil-cūlarla sen
Gülşen-i āteş şularsın belki ol cūlarla sen

2 Bend iken her tār-ı zülfüñde hezārān cāduvān
Bir ṭutulmazsın hele Bābil’de cādūlarla sen

---

3 duş H, V: dü P / berü P, V: beri H
4 yārān-ı ‘aşḳuñ P, V: bārān-ı ‘aşḳuñ H
CCCLXXI P70a, H147b, V107b
2 aḳarşudan mı H, V: aḳan şudan mı P
4 Gūyā ki H, V: Gūyā P
CCCLXXII P70a, H147b, V107b-108a
1 ol cūlarla H: dil-cūlarla P, V
2 tār-ı zülfüñde H, V: tārı zülfinde P

3 Ṭāḳ-ı devlet-ḫāne-i cānānda olduñ lāne-sāz
Ülfet itdüñ var ise ey dil piristūlarla sen

4 Biñ yaşa āvāzesiyle Zühre çerḫi ṭoldurur
Raḳs idüp oynarken ol billūr bāzūlarla sen

5 Oldılar āvāre-i çeşm-i siyāhuñ hem-çü Ḳays
Ey benüm Leylīveşüm n'eylerdüñ āhūlarla sen

6 Sende kim ol ḳahramānī ġamze vardur şübhesüz
Niçe ser-keş bend idersin mūy-ı gīsūlarla sen

7 Cāy idindüñ mescidi ey kāfir ammā n'eyleyim?
Niçe miḥrābı ḫarāb itdüñ o ebrūlarla sen

8 Serv-i nāzum gel kenār-ı cūy-ı eşkümdür yerüñ
Ḳad çekersin ḳorḳma çeşmümden aḳan şularla sen

9 Pey-rev olduñ kilk-i ʿayyār-ı Nedīm'e Pertevā
Çoḳ tabīʿat bī-huş eylersin bu dārūlarla sen

CCCLXXIII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Mey-āşāmān-ı ʿaşka gūşe-i ġam-ḫāne ʿaşḳ olsun
Ḫum ile bādeler ḫum-ḫānede rindāne ʿaşḳ olsun

2 Ayāġ-ı meyden el çekdük çekildük bezm-i ʿişretden
Bezimde sāḳīler peymāneler mestāne ʿaşḳ olsun

3 Ḳadeḥ-nūşān-ı bezmüñ ẕevḳi müzdād olsun ʿaşḳ itdüm ?
Benüm de vaḳt ile nūş itdügüm peymāne ʿaşḳ olsun

4 Çekildüm künc-i ḫalvet-ḫāne-i vīrāneye çünkim
Dem eṣnāsı gelürsem ḫāṭır-ı yārane ʿaşḳ olsun

5 Bu şiʿrüm Ḥażret-i üstād gördükde direm Pertev
Ġurūr-ı ʿafv ile bu ṭavr-ı güstaḫāne ʿaşḳ olsun

---

4 ṭoldurur H, V: ṭoldırur P
5 P: H -; V'de kenarda.
6 ġamze vardur şübhesüz H: ġamzelersin şübhe ne P; ġamzeler var V
CCCLXXIII P70a, H148b,V108b
5 gördükde H, V: gördükden P / direm P, V: dir H

CCCLXXIV

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Żarar yoḳ ʿāşıḳa gerçi ḥicābsuzlıḳdan
O şūḫa yazıḳ olur ictināsuzlıḳdan

2 Uyutmıyor seni māhum fiġān ile ʿuşşāḳ
Hilāle döndi tenüñ işte ḫ̆ābsuzlıḳdan

3 Cefāñ azaldı deyü iştikā ider ʿāşıḳ
Şikāyet itme de varmış ʿaẕābsuzlıḳdan

4 Riḳāb veş süremem gerçi pāyuña rūyum
Benüm daḫi şerefüm irtikābsuzlıḳdan

5 Bu mıṣraʿ ile uyandum geçen gün ey Pertev
Ḫumārdan göz açılmaz şarābsuzlıḳdan

CCCLXXV

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Nuḳl ister ise vaʿde-i būs-ı dehen olsun
Peymāne viren līk o peymān-şiken olsun

2 Gel gel benüm ey Yūsuf-ı gül-pīrehenüm gel
Beytü'l-ḥazen-i sīne-i maḥzūn şen olsun

3 Ey mihr-i meh-ārā dilerem Bārī Ḫudā'dan
Şemʿ-i ruḫuña māh-ı münevver legen olsun ?

4 Nev-ḫīz iken ol kāküle kim dir idi böyle
Her tār-ı füsūnkārı şiken-der-şiken olsun

5 Sen nāz ile der-ḫ̆āb yaturken gice şāhum
Pertev saña bir şemʿ-i mülemmaʿ beden olsun

CCCLXXIV P70b, H148a, V108a
4 pāyuña H, V: pāyına P
CCCLXXV P70b, H148a, V108a
5 gice P, H: sana V

CCCLXXVI

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Çünkim ruḳebā vaṣla sezā cümleten olsun
Biz görmeyelüm rūyuñı cānā neden olsun

2 Ṭıfl-ı dil-i āvāre beni eyledi bīzār
Cāyī dilerem kim bün-i çāh-ı ẕeḳan olsun

3 Taṣvīr degülsin ya eyā rūḥ-ı muṣavver
Gördükde beni söyleseñ a bir süḫan olsun

4 Būy-ı teninüñ ġonçe-i gülzār-ı İremle
Farḳı ʿacebā yoḳ mı ki bir pīrehen olsun

5 Pertev gibi ben ḥaẓẓ iderem acı sözüñden
İsterse lebüñ nutḳ ile şekker-şiken olsun

CCCLXXVII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Bul gönlüm ey ṣabā bu saña ṣıḳlet olmasun
Çoḳdan görinmedi aña bir ḥālet olmasun

2 Bīmārlıḳ gibi bu teġāfül de çeşmüñe
Ey mest-i nāz ḫavfum o bir ʿillet olmasun

3 Ḥāżır ṣıyām-ı hecr ile memhūr iken dehān
Rūz-ı viṣāli añmayalum ġıybet olmasun

4 Bu āna dek çün olamamış kimse behrever
Būs-ı lebüñ ṣaḳın ki baña ḳısmet olmasun

CCCLXXVI P70b-71, H148a-b, V108a
1 Çünkim ruḳebā vaṣla sezā H, V: Çün vaṣlına şāyān ruḳebā P
2 V'de 4.beyit; Ṭıfl-ı dil-i āvāre beni eyledi bizār P: Dil ṭıflı beni eyledi āvāre vü bizār H, V // Cāyi P, V: Çāhı P / kim D: ki P, V, H
3 ruḥ-ı muṣavver H, V: çerḫ-i muṣavver P // Gördükde P: Gördükçe H, V / söyleseñ a P, V: söyle sene H
5 sözüñden H, V: sözinden P
CCCLXXVII P71a, H148b, V108b
1 V'de mısraların yeri değişiyor.
2 ḫavfum H, V: ḫavfuñam P
3 ṣıyām-ı hecr H, V: peyām-ı hecr P // añmayalum P, V: انميه لم H
4 behrever H, V: behredār P

5 Āh ey ṭabīb o edviye-i nā-güvār-ı hecr
Her defʿa senden içdügümüz şerbet olmasun

6 Pek sifle-perver olmaġa yüz tutdı dil-berān
Bu ṭarz-ı nā-revā giderek ʿādet olmasun

7 Bir ḫasteyem ki niʿmet-i dīdāra ṭoymazam
Ṣorsam ṭabībe şunda da bir ḥikmet olmasun

8 Pertev pek iltifātını arturdı ol perī
Taġlīṭ içün bizi bu da bir ṣūret olmasun

CCCLXXVIII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Bendeñi zülfüñ gibi āşüfte-ḥāl itmez misin
Gīsuvānuñ gibi yā ḫud pāy-māl itmez misin

2 İşte ṣubḥ oldı güneşler ṭoġdı ey mihr-i münīr
Cāme-ḫʷāb-ı nāzdan ʿarż-ı cemāl itmez misin

3 Bāde-i nāb-ı leb-i gül-fāmuñı nūş eylese
ʿĀşıḳ-ı ser-mestüñi ser-ḫoş ḫayāl itmez misin

4 Dost-perver yāruñı aġyāra yār olmış görüp
Ey perī sen ʿāşıḳ olsañ infiʿāl itmez misin

5 Tīr veş yabana atsañ ey ḳaşı ya Pertev'i
Ḫāṭır-ı bī-çāresin bir kez su'āl itmez misin

CCCLXXIX

1 Bir gün ola ʿaşḳ ile zār ola cānān
ʿĀşıḳ-ı mehcūrına yār ola cānān

2 Mīvesi erzān olup baḳmaya kimse
Şāḫ-ı temennāya da bār ola cānān

3 ʿĀşıḳa itdüklerin bulmayacaḳ mı
Ṣubḥa degin zār u bīdār ola cānān

4 Duş olup ol daḫi bir kāfir-i ḥüsne
Beste-i zünnār-ı küffār ola cānān

---

5 V'de 2. beyit.
CCCLXXVIII P71a, H149a-b, V109a
5 bi-çāresin H, V: bi-çāreni P
CCCLXXIX P71a-b, H148b-149a, V108b

5 Ġayre reḳābet idüp ol daḫi Pertev
Ḫavfüm o kim dīdede ḫār ola cānān

CCCLXXX

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Ḳaçınmaz vaḫşet itmez ol perī gerçi sevilmekden
Beni giryān görince bayılur ammā ki gülmekden

2 'Aceb ālüfte-meşrebdür olur her-kesle hem-meclis
Niçün ḳaçmaz senüñ hem-şīreñ ey muġ-beççe erkekden

3 Eger her ān u her dem her daḳīḳa görsem ol şūḫı
Uşan gelmez nedendür bilmezem vallāhi görmekden

4 İnanma va'de-i ferdāsına 'aşḳuñ 'ayān itme
O ṭannāz-ı cihāna duş olan bulmaz rehā dekden

5 Seni ṣayd eylemezler mi hele gör vakti gelsün de
Uçarsın ey hümā-yı evc-i naḫvet gerçi yüksekden

6 Nice gelmez benüm yoḳuşuma fikr it a her-cāyī
Raḳīb ile Vefā'ya ṭoġrı sen in git de Zeyrek'den

7 Niçe böyle zemīni çignedür ẓannum budur Pertev
Ḫalāṣ olursa ger pāy-ı kümeyt-i ḫāme köstekden

CCCLXXXI

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Ḫˇāce-zādem sīneñi bend-i ḳabā göstermesün
Her-kese öyle metā'-ı bī-bahā göstermesün

2 Būs-ı sīmīn birle itmezler ḳanā'at şübhesüz
Her-kesüñ ol müdde'āsına rıżā göstermesün

3 Çarpılur şūride vü şeydā olur göñlüm hemān
Aña kimse bir perī-rū dil-rübā göstermesün

---

5 Ḫavfüm P: Ẓannum H, V
CCCLXXX P71b, H149a, V108b-109a
1 görince P, H: görünce V
3 bilmezem vallāhi P: bilmem aşlın āh H, V
5 hele gör P: görürsin H, V
7 kümeyt-i ḫāme H, V: kemiyyet-i ḫāme P
CCCLXXXI P71b, H149b; M32a, V109a-b
1 Ḫˇāce-zādem P, M: Nāzeninüm H, V // meta'-ı bi-bahā H, M, V: meta'ı bi-bahā P

4 Rūz-ı rūşen her gicem ḫ̆āb u ḫayāliyle anuñ
Rūyın isterse o bī-mihr ü vefā göstermesün

5 Nuḳre-i eşkin o şāha eylesün evvelce ʿarż
Tuḥfe-i cānı dil-i zār ibtidā göstermesün ?

6 Saʿy ider gördüm iki elle raḳīb-i rū-siyeh
Çehre-i ümmīdini dest-i duʿā göstermesün

7 Mihr-i pertev-pāş-ı ʿismetsin żiyā-baḫş ol velī
Saña benden ġayri bir ʿāşıḳ Ḫudā göstermesün

CCCLXXXII

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Zār itdüñ ise dilleri bīzār olacaḳsın
Şeb tābe-seḥer sen daḫi bīdār olacaḳsın

2 ʿUşşāḳa şütūm ile alışduñ söze ẓālim
Ẓannum bu ki ġāyetle dil-āzār olacaksın

3 Bu cāme-i sebzin saña şīrīn yaraşur pek
Bī-şübhe ki ṭūṭī-i şeker-ḫ̆ār olacaksın

4 Ey serv ne bu baldırı çıplaḳlıġa ḫ̆āhiş ?
Bilmem ki naṣıl oñmadıġa yār olacaḳsın

5 Sen gül gibi gül Pertev'i bülbül gibi aġlat
Bu ḥüsn ile sen revnaḳ-ı gülzār olacaḳsın

CCCLXXXIII

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Ey fürḳat-i cāvīd senüñ yandum elüñden
İtdüñ beni nevmīd senüñ yandum elüñden

---

4 gicem H, M, V: gice P
5 Nuḳre-i eşkin P, M, V: Nuḳre-i eşki H
7 Mihr-i Pertev-pāş H, M, V: Mihre Pertev-pāş P / żiyā-baḫş P, M, V: żiyā-pāş H / ol veli H, M, V: ol yüri P
CCCLXXXII P72a, H151a, V110a
5 revnaḳ-ı gülzār H: revnaḳ-ı pāzār P; revnaḳ-ı bāzār V
CCCLXXXIII P72a, H154a, V112a
1 elüñden H, V: elinden P

2 Aldı gözümi şuʿle-i elmās-ı nigīnüñ
Ey pençe-i ḫurşīd senüñ yandum elüñden

3 Berḳ-efken-i ṣad-ḫırmen-i hūş olmada cürʿañ
Ey sāġar-ı Cemşīd senüñ yandum elüñden

4 Taḳlīd-i hilāl-ebrū-yı cānāneyi boş ḳo
Ey māh-ı nev-i ʿīd senüñ yandum elüñden

5 Çoḳ ʿāşıḳı Pertev gibi ferdālara şalduñ
Ey māye-i ümmīd senüñ yandum elüñden

CCCLXXXIV

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Efġānı şöyle eyle ki aġyār işitmesün
Aġyār u yār ḳanda dil-i zār işitmesün

2 Tenhāda itme nāle ki yirüñ ḳulaġı var
Şāyed ki ʿaks ider der ü dīvār işitmesün

3 İncinme ḫalḳa yāra işitdürdiler diyü
Rāz-ı derūnuñ eyleme iẓhār işitmesün

4 Derd-i nihānı söyleme ṭursun o ẓālime
Eşʿār içinde eyleme işʿār işitmesün

5 Nā-güfte nā-şenīde ḳala Pertevā bu rāz
Meclis be-meclis eyleme tekrār işitmesün

CCCLXXXV

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 O şūḫa gelmeden tek bezme nefret gelmesün gelsün
Anuñ teşrīfine isterse ṭāḳat gelmesün gelsün ?

2 Bu gün tenhāca geldi ol perī kūyında dil ḫālā
Anı da eylerüz bir kerre daʿvet gelmesün gelsün

---

2 elüñden H, V: elinden P
3 elüñden H, V: elinden P
4 elüñden H, V: elinden P
5 Çoḳ H, V: Çün P // elüñden H, V: elinden P
CCCLXXXIV P72a, H149b, V109a
CCCLXXXV P72b, H149b-150a, V109b

3 Benüm āsāyiş-i cānum senüñ vaṣluñladur cānā
Ḫayālüñ çeşme bārī ḫ̌āb u rāḥat gelmesün gelsün

4 Bu nālişler anuñçündür bütün hāmūn-ı fürḳatde
Fiġānumdan o āhū-çeşme vaḥşet gelmesün gelsün

5 Anuñ emrin mi ṭutsun yoḫsa nehyin Pertev-i bī-dil
Ḫaberler gönderür ẓālim ki elbet gelmesün gelsün

CCCLXXXVI

mef'ūlü mefā'īlü mefā'īlü fa'ūlün

1 Ben ʿarż idemem ḥālümi şermendeligümden
Ol şūḫ ṣanurmış bunı nāzendeligümden

2 Girdi elüme dāmeninüñ ucı bu taḳrīb
Ḫoşnūdam efendim hele ben bendeligümden

3 Açsam daḫi rūyum dimiş ol mihr-i dırāḫşān
Ṭāḳat mı gelür baḳmaġa raḫşendeligümden

4 Derdüm teb-i ʿaşḳ olduġı ḥayfā ki ṭuyuldı
Gördükçe o meh-pāreyi lerzendeligümden

5 Rüsvāyī-i ʿaşḳı dilüme bā'iṣ-i Pertev
Yoḳdur żararum ol mehe efkendeligümden

CCCLXXXVII

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Raḳs ider yārān-ı meclis neş'edār olduḳça sen
Cūş ider ḫumlar sebūlar bāde-ḫ̌ār olduḳça sen

2 Bā'iṣ-i cem'iyyet ü şīrāze-i dilsin yine
Böyle ey zülf-i perīşān tār-mār olduḳça sen

3 Sāye veş maḥv-i vücūd eyler yoluñda ʿāşıḳān
Māh-tāb-ı nūr-baḫşum āşikār olduḳça sen

---

3 ḫ̌āb u rāḥat H: ḫ̌āb rāḥat P, V
5 nehyin H, V: nehyüñ P
CCCLXXXVI P72b, H154a, V112a
4 teb-i ʿaşḳ H, V: büt-i ʿaşḳ P
CCCLXXXVII P72b, H154b, V112b
2 cem'iyyet ü şirāze H: cem'iyyet şirāze P, V

4 Ġonçe-i neş'küfte-i bāġ-ı ḥayāsın sevdigüm
Şerm ider verd-i güşāde şermsār olduḳça sen

5 Ġam gülū-gīr-i sürūr olmaḳlıġa minnet mi var
Ey şeh-i düşmen-nüvāz aġyāra yār olduḳça sen

6 Boşla ey bülbül fiġān-ı nābe-cāyı baḳ güle
Ḳahḳah-ı ḫande eyler zār zār olduḳça sen ?

7 Perde-pūş-ı ebr ider mihr-i sipihri ṭalʿatuñ
Āftābum ʿāleme Pertev-niṣār olduḳça sen

CCCLXXXVIII

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Güllere reng virür ruḫları gülşen gülşen
Laʿl ü yāḳūt deger lebleri maʿden maʿden

2 Dām-ı mürġ-i dil ü cān ḫaṭṭuñ iken ḫāl-i bütān
Dāne ʿarż itse de ṣayd olmaya ḫırmen ḫırmen

3 Bir nigāh itme misin iki gözüm dergehinüñ
Ṣaçdı dür-dāneler eṭrāfına dāmen dāmen

4 Āh-ı serdüm ġam-ı hecrüñ ile şeb tābe-seḥer
ʿAlev-efşān olıyor ʿāleme gülḫan gülḫan

5 Külbe-i faḳrına ol şāh gelince Pertev
Nuḳre-i eşk niṣār eyledi maḫzen maḫzen

CCCLXXXIX

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Kenārumda o ṭıfluñ ḫ'ābı hiç gitmez ḫayālümden
O şeb dīdārınuñ meh-tābı hiç gitmez ḫayālümden

2 O rütbe cāy-gīr olmış ki ol büt mescid-i dilde
Namāz içre ḳaşı mihrābı hiç gitmez ḫayālümden

---

6 fiġān-ı nābe-cāyı H, V: fiġānı nābe-cāyı P
7 mihr-i sipihri H, V: mihr-i sipihr P
CCCLXXXVIII P73a, H150a, V109b-k
1 reng P, V: reşk H
2 ḫāl-i bütān H: ḫāl-i niyāz P, V
5 faḳrına H,V: faḳrıma P
CCCLXXXIX P73a, H150a, V109b

3 Ṣunarken bāde-i gül-gūnını bir gün baña sāḳī
Ṣarāb-ı laʿlinüñ işrābı hiç gitmez ḫayālümden

4 Görüp cām-ı lebüñ cānā iderdüm girye-i mestī
O eşküñ cūşiş-i seyl-ābı hiç gitmez ḫayālümden

5 Levend oldı uyutdı ʿālemi ḥālā yine Pertev
Kenārumda o ṭıfluñ ḫ̔ābı hiç gitmez ḫayālümden

CCCXC

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Hevā-yı ittiṣāli çıḳdı ol şūḫuñ derūnumdan
Temennā-yı viṣāli çıḳdı ol şūḫuñ derūnumdan

2 Süveydā-yı dilüm ʿaksi ile çün faṣṣ-ı ḫātemken
Sevād-ı naḳş-ı ḫāli çıḳdı ol şūḫuñ derūnumdan

3 Sifāl-i dāġ-ı dilde gül gibi perverde olmışken
Gül-i āl-i cemāli çıḳdı ol şūḫuñ derūnumdan

4 Göñül bāġında ḫūn-āb-ı sirişkümle yetişmişken
Ḳad-i bālā-nihālī çıḳdı ol şūḫuñ derūnumdan

5 Degülken bir nefes ārām mümkin Pertevā ansuz
Bütün fikr ü ḫayāli çıḳdı ol şūḫuñ derūnumdan

CCCXCI

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Nār-ı ʿaşḳı beni maḥv itdi ḫayāl eylemesün
Beni pervāne-i bī-tāba miṣāl eylemesün

2 Bizi bir şīve ile eyleyüp evvel bī-hūş
Ṣoñra bīhūde yire ʿarż-ı cemāl eylemesün

3 Ḫāl-i çāh-ı ẕeḳanuñ daḫi ben üftādeñ veş
Bezm-i ḫüsnüñde yirin ṣaff-ı niʿāl eylemesün

---

3 bir gün baña sāḳi P: sāḳi baña bir gün H, V // Ṣarāb-ı laʿlinüñ P: Ṣarāb-ı laʿline H, V
CCCXC P73a, H150b, V109b
2 ʿaksi ile H, V: ʿaks eyledi P // Sevād-ı naḳş-ı ḫāli H, V: Ḳad-i bālā-nihāli P
3 H, V'de bu beytin ikinci mısraı ile 4. beytin ikinci mıraları yer değişiyor.
4 sirişkümle H, V: şirişkümden P
CCCXCI P73a-b, H150b, V109b-110a
1 bi-tāba H, V: bi-tāb P
2 H, V'de 4. beyit.
3 ẕekanuñ daḫi ben üftādeñ veş H: ẕekanuñ da dil-i üftādeñ veş P, V // yirin H, V: yirüñ P

4 Mürde-i ʿaşḳı ḥayāt-ı lebin umsun ammā ?
Ḫaste-i dīdesi ümmīd-i mecāl eylemesün

5 Pertev-i mihr-i ruḫum gördi mi bir kimse dimiş
Ṣaḳınuñ bende-i mehcūrı suʿāl eylemesün

CCCXCII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Dīdede itmezse yār ʿaksin mücāvir itmesün
Çeşm-i aġyāra ḫayālin tek müsāfir itmesün

2 Olmayam dirse eger bir bī-vefā dil-dāra duş
Söyleyüñ ol şeh beni rencīde-ḫāṭır itmesün

3 Ḫaṭṭına merhūn idüp vaşlın o ṭıfl-ı sāde-ruḫ
Aḫşam üsti zāhid-i bī-ṣabrı kāfir itmesün

4 İncinürmiş ʿaşḳın işʿār itdügüm eşʿārda
Ḥācet ise ʿāşıḳın ol daḫi şāʿir itmesün ?

5 Pertev-i nā-kāma da bir kerre olsun ḳıl nigāh
Yazıḳ ʿömrin miḥnet-i fürḳatle āḫir itmesün

CCCXCIII

feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Düşmen-i ṣabr ü ṭāḳat olmışsın
Bire ẓālim ne āfet olmışsın

2 Bī-vefālarla āşinā olalı
Ḳatı bīgāne-ülfet olmışsın

3 Yine aġyār ile bu günlerde
Encümen-sāz-ı ʿişret olmışsın

---

4 H'de 3. beyit; Mürde-i ʿaşḳı ḥayāt-ı lebin umsun ammā H, V: Mürde-i ʿaşḳ ḥayāt-ı lebüñ olsun P
CCCXCII P73b, H150b-151a, M27a, V110a
1 ḫayālin H, M,V: ḫayālüñ P
2 Söyleyüñ H, M, V: Söyleyin P
3 M'de 4. beyit; idüp M: ḳılup P, H, V / ṭıfl-ı M: ṣūḫ-ı P, H, V // bi-ṣabrı H, M, V: bi-ṣabr P
4 M'da 3. beyit; ʿaşḳın H, M, V: ʿaşḳuñ P // ʿāşıḳın H, M, V: ʿāşıḳuñ P
CCCXCIII P73b, H151a, V110a

4 Beñzemez eski ḥāle hiç ḥālüñ
Hele bir başḳa ḥālet olmışsın

5 Çeşm-i bīmāra ey teġāfül-i āh ?
Müstaḳil sen de ʿillet olmışsın

6 Pertev-i zāra būy-ı luṭfuñ yoḳ
Ṭutalum verd-i cennet olmışsın

CCCXCIV

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Āh-ı serd içün ḫaẕer eylemiş ol üftādeden
Nāzenīnler ise kışda ḫaẕẕ ider dil-dādeden

2 Oḳ yılanın kamçı eyler ḫum-süvār-ı ġamzesi
Tīr atar ṭīr-i nigāhı Engerekçi-zādeden

3 Neş'e-yāb-ı sāġar-ı laʿl-i leb-i cānān olan
Yur elin müdmin daḫi olsa ayāġ-ı bādeden

4 Cebhe-i zühdinde naḳş-ı būriyādur ḥāṣılı
Zāhid isterse başın ḳaldurmasun seccādeden

5 Ekṣerī nā-refte-rehlerdür çıḳan çıḳmaz yola
Sen sen ol ayrılma ey Pertev ṭarīḳ-i cādeden

CCCXCV

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Üftādedür fütādeleri bī-ḥisāb iken
Şūḫān-ı dehre lerze-dih-i ıżṭırāb iken

2 Olmış gedā-yı şāh-reh-i ḥüsni bir şehüñ
Mülk-i cemāle pādişehüm Cem-cenāb iken

3 Bir Zāl-i ġamzeden o da şimdi devā-ṭaleb
Ferr-i cemāl-i ḥüsn ile Sührāb-tāb iken

CCCXCIV P73b-74a, H151a-b, V110b
2 yılanın H, V yılanuñ P // Tir atar tir-i nigāhı P: Tizter tir-i nigāhı H, V
3 müdmin H,V: müdmin de P
4 başın H, V: baş P
5 yola P, V: böyle H
CCCXCV P74a, H151b, V110b
2 pādişehüm Cem-cenāb P: ḫusrev-i gerdūn-cenāb H, V
3 H -; Zāl-i ġamzeden V: Zāle ġamzeden P

4 Rāz-ı derūnın itmededür sīneden ʿayān
Bend-i niḳābı daḫme-i Efrāsiyāb iken

5 Bülbül miṣāli meşḳ-i fiġān oldı pīşesi
Şeb tābe-rūz naḫvet ile mest-i ḫ̆āb iken

6 Olduñ mı sen de ṭūṭī-i āyīne-i cemāl
Ey büt suʾāl it ʿāşıḳa sen bī-cevāb iken

7 Açılma pek de şarşar-ı āhı vezān idüp
Pejmürde olma ġonçe-i pür-āb u tāb iken

8 Mānend-i ebr olmada bir māha perdedār
Pertev cemāli mihr-i żiyā-iktisāb iken

CCCXCVI

müfteʿilün mefāʿilün müfteʿilün mefāʿilün

1 Mesken idi ḫayāline dīdelerüm pür-āb iken
Gülşen idi cemāline ḫāne-i dil ḫarāb iken

2 Gelmedi bezm-i ṣoḥbete itmedi raġbet ülfete
Sāġer-ı ʿīş ü ʿişrete dīdelerüm ḥabāb iken

3 Bilmedi ḳadr u ḳıymetüm añlamadı ṣadāḳatum
Ol meh-i evc-i behcetüm ḥüsn ile āftāb iken

4 Duymadı şevḳ ü ḫ̆āhişüm girye vü zār u nālişüm
Rūyına eşk ü sūzişüm bāʿiṣ-i āb u tāb iken

5 Pertev'e nisbet eylemiş ġayr ile ülfet eylemiş
Süflīye raġbet eylemiş māh-ı felek-cenāb iken

---

4 P, V: H -; derūnın P, H: derūnuñ V
5 Bülbül miṣāli P: Bülbül-miṣāl H, V
6 suʾāl it ʿāşıḳa sen P, V: suʾāl-i ʿāşıḳuña H; suʾāl-i ʿāşıḳa sen V
8 Mānend-i ebr H, V: Mānende ebre P
CCCXCVI P74a, H152a, V110b-111a
2 ʿiş ü ʿişrete H, V: ʿiş ʿişrete P
4 Duymadı P: Ṭuymadı H,V / şevḳ ü ḫ̆āhişüm H: şevḳ ḫ̆āhişüm P// eşk ü sūzişüm H: eşk sūzişüm P
5 Pertev'e P, V: Pertev H; Süfliye P: Süfleye H, V

CCCXCVII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Olmış hezār güller ile hem-nişīn iken
Āh u enīn diñlemeyen nāzenīn iken

2 Naḫcīr vār ol da urılmış bir āfete
Her bir ḫadengi cāna işābet-ḳarīn iken

3 İtmekde seng-i reh-güẕerin būs yārinüñ
Engüşter-i dilümde çü faṣṣ-ı nigīn iken

4 Kūyında şimdi bir mehüñ ol ḫāksār imiş
Naḳş-ı ḳudūmı ġāze-i rūy-ı zemīn iken

5 Olmış remīde kendi de kendüden ʿaşḳile
ʿUşşāḳ-ı cān-fedāsına cāndan yaḳın iken

6 Pertev gibi anuñ daḫi kārı fiġān imiş
Āh u enīn diñlemeyen nāzenīn iken

CCCXCVIII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Serve reftārı unutdurduñ ḫırām itdükce sen
ʿArʿarı kūtāh-ḳadd itdüñ ḳıyām itdükce sen

2 Naʿre-i mestān dü-bālā olduġından mā-ʿadā
Cūş ider ḫumlar sebūlar nūş-ı cām itdükçe sen

3 Bir merāmuñ itmedi ḥāṣıl naṣıl ṭannāzdur
Gerçi redd itmez sözüñ ʿarż-ı merām itdükçe sen

4 Ḳand-i güftāruñda şekker-baḫş o lüknetler neden
Ṭūṭī vü bebġā sükūt eyler kelām itdükçe sen

5 Pertevā ibrāmı taḥṣīl-i merām eyler didüñ
Nāzı arturdı o şūḫ ibrām-ı tām itdükçe sen

CCCXCVII P74b, H151b, V110b
2 ḫadengi P, V: nigāhı H
3 H, V'de 5. beyit.
5 H, V'de 4. beyit.
CCCXCVIII P74b, H155a, V112b-113a
4 neden P: nedür H, V

CCCXCIX

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Şenlenür gülşen gibi āh u fiġān itdükçe ben
Ḥaẓẓ ider rāz-ı nihānum dāstān itdükçe ben

2 Faḫr ider ġarrālanur Mecnūn'ına Leylālanur
Mürġ-i Ḳays'a başum üzre āşiyān itdükçe ben

3 Ġayretinden gül-ruḫum gül-ġonçe veş dil-teng olur
Her ne dem ki ḳaṣd-ı seyr-i gülsitān itdükçe ben

4 Çāresi bī-çārelik dir ol ṭabīb-i cān u dil
Gāh geh kim ʿarż-ı nabż-ı nā-tüvān itdükçe ben

5 ʿĀciz oldum bu ne sırdur Pertevā tedbīrde
Āşikār olmaḳdadur ḥālüm nihān itdükçe ben

CD

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Serve baḳmazlar görenler ḳāmet-i nāzendesin
Gül temāşā eylemezler seyr idenler ḫandesin

2 Görse ger mecrūḥ-ı tīġ-i ġamzesin ol bī-vefā
Dir mi ey bī-çāre āyā bunca demdür ḳandasın

3 Üstüḫˇān-ı sīne mūsīḳāra reşk-endāz olur
Nāy-ı bezm eylerse cānān bende-i nālendesin

4 Sāḳiyā evvelce añla nabżı vir soñra şarāb
ʿĀşıḳ-ı bī-tābuñuñ ṭut sā‘id-i lerzendesin

5 Būse vü āġūşın idüp bī-dirīġ ol Pertev'e
Eylemiş şermende tekrār ʿāşıḳ-ı şermendesin

CCCXCIX P74b, H155a, V113a
1 ben H, V: sen P
2 ben H, V: sen P
3 ben H, V: sen P
4 bi-çārelik dir H: bi-çārelikdür P // ben H, V: sen P
5 ben H, V: sen P
CD P75a, H156a, V114b-k
1 Gül temāşā eylemezler seyr idenler ḫandesin P, V: Seyr iden baḳmaz güle gül‘izāruñ ḫandesin H
4 ʿĀşıḳ-ı bi-tābuñūñ H: ʿĀşıḳ-ı bi-tābınuñ P, V

CDI

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Ḫayāl-ḫāne-i maḥzūnumı şen itmemisin
Ṭulūʿ-ı mihr-i cemālüñle rūşen itmemisin

2 Bu dāġlar senüñ içün açıldı sīnemde
Gelüp a ġonçe gülüm seyr-i gülşen itmemisin

3 Kenār-ı baḥr-i sirişk bir aḳıntılı yerdür
Gözümde kendüñ içün tarḥ-ı mesken itmemisin

4 Yetişdiginde ḫaṭuñ biz de būse-çīn oluruz
Ruḫuñda ḥāṣıl-ı gülzārı ḫırmen itmemisin

5 Utanma eyle cefā Pertev'e bu gün baḳalum
Yarın ḥicāb cenāb-ı Ḫudā'dan itmemisin

CDII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Cevān-ı nev-resi āzāde-ser ḫod-gām buldum ben
Ḫaṭı mürġ-i cemāli ṣayda müyin dām buldum ben

2 Ne keyfiyyet bu kim görmiş degülken bādenüñ rengin
O laʿlīn ġonçede būy-ı mey-i gül-fām buldum ben

3 Gelenler benden evvel bādesin nūş eyleyüp gitmiş
Gelüp bezm-i felekde ser-nigūn bir cām buldum ben

4 Meger varmış şeker-ḫ̆āba o şūḫuñ çeşm-i bādāmı
Ḳıyās itdüm görince şekkerīn bādām buldum ben

5 Görüşdük yār ile bir kerre de ʿīdeyn beyninde
Anuñçün bir sene ẓarfında üç bayram buldum ben

6 Hevā-yı ʿaşḳ ile deryā-yı sīm-ābī idüm evvel
Bi-ḥamdi'llāh bu günlerde biraz ārām buldum ben

CDI P75a, H152a, V111a
3 baḥr-i sirişk P: baḥr-i sirişküñ H, V / bir aḳıntılı yerdür P: aḳındılı yeridür H, V
4 Yetişdiginde H, V يتشده يكنده P / biz de H, V: ben de P // ḥāṣıl-ı gülzārı ḫırmen H, V: ḥāṣılı gülzār-ı ḫırmen P
5 ḥicāb P: ḥicābı H, V
CDII P75a, H156b-157a, V114a
4 görince P, H: görünce V / şekkerin P, V: sükkerin H
6 deryā-yı sim-ābi H, V: deryā-yı simâyı P

7 Cenāb-ı Neş'et'üñ eksükligin göstermesün Rabbüm
Ki Pertev sāyesinde ʿizz ü şān u nām buldum ben

CDIII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Baḫş-ı būseñdür senüñ ʿuşşāḳı bī-ʿār eyleyen
Esḫiyādur sevdigüm bu ḫalḳı cerrār eyleyen

2 Nāle-i şeb-gīrüm oldı vaṣl-ı cānāna sebeb
Nālişümdür baḫt-ı ḫˇāb-ālūdı bīdār eyleyen

3 ʿĀşıḳ-ı dīrīneñi aġyārdan ʿadd eyledüñ
Nev-heves ʿāşıḳlaruñ mı yāruñ aġyār eyleyen

4 Rāz-ı pinhānum disem eylersin ammā iʿtibār
Muʿteber olmaz cihānda keşf-i esrār eyleyen

5 Dāġ-ı sīnemden aña revzenler açmış gör yine
Dūd-ı āhumdur göñül kāşānesin tār eyleyen

6 Secdeden naḳş-ı ḫaṣīri eyleyüp çīn-i cebīn
Būriyāyı çehre-i zāhiddür iẓhār eyleyen

7 Tīġ çekmez ḳan dökmez ġadri sevmez gerçi yār
Ġamze-i ġaddārıdur ḫūn-rīz ü ḫūn-ḫˇār eyleyen

8 Ḫaşm-ı cānuñ olsa luṭf it eyleme ceng ü cidāl
Düşmeni Pertev müdārādur vefādār eyleyen

9 Ḫażret-i ʿİzzet Beg'üñ Ḥaḳ ʿizzetin itsün füzūn
İltifātıdur muḥibbānın ṣenākār eyleyen

CDIV

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ṣan ay başında ḳaşuñ ġurre-i ġarrāda gördüm ben ?
Ṣuḥūd-ı ġurreye ebrūların īmāda gördüm ben

---

7 şān u nām H, V: şān nām P
CDIII P75b, H156b, V113b
5 açmış gör P: açmışken H, V
9 H - ; ʿizzetin D: ʿizzetüñ P, V
CDIV P75b, H157a, V114a
1 ḳaşuñ P, V: ḳaşın H // Ṣuḥūd-ı ġurreye H, V: Ṣuḥūd-ı ġurrede P

2 Meger kim nūr-ı meh ʿaks-i cemāliymiş o ḫurşīdüñ
Bu gün aḫşāma ḳarşu cānib-i bālāda gördüm ben

3 Nigāh-ı nergise beñzer nigāh olmaz dimem zīrā
Ki anuñ miṣlini her dīde-i şehlāda gördüm ben

4 Bilūrīn şīşeye gül-desteler ḳoymış ḳıyās itdüm
Ne dem kim ʿaks-i reng-i gül-ruḫın mīnāda gördüm ben

5 Cefālar ile geçdi müddet-i ʿömrüm faḳat bir şeb
O şūḫ-ı mest-i nāzı ḫ ʿāb-ı istiġnāda gördüm ben

6 Baña şimdengerü seyr ü sefer lāzım mı ʿālemde ?
Sikender-seyr o mir'ātı dil-i şeydāda gördüm ben

7 Mürūr itmekde iken māliḫūlyālarla evḳātum
Refāḥ-ı ḥāli Pertev bir gice rü'yāda gördüm ben

8 Ser-efrāz-ı gürūh-ı şāʿir ü münşīdür ʿİzzet Beg
Ki āṣārı gibi ne şiʿr u ne inşāda gördüm ben

9 Midād-ı ḫāmesi biñ nüktesüz bir noḳṭa vażʿ itmez
Sevād-ı lafẓınuñ āṣārını maʿnāda gördüm ben

CDV

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Bu ġavġāgāh-ı ʿaşḳa başın ortaya ḳoyan gelsün
Elin āb-ı ḥayāt-ı dehr-i fānīden yuyan gelsün

2 Ser-ā-pā cümleten aʿżā aña ḫiẓmetde pā ber-cā
O şāh-ı mülk-i istiġnā göñül taḫtında yan gelsün

3 Uṣandurdı beni pervāneyi yandurma mażmūnı
Biraz müddet de bārī ḫāṭıra yan mollā yan gelsün

4 Olur ḳıymet-şināsān-ı zamāne ol zamān maʿlūm
Ḥele yāḳūt-ı aḥmer laʿl-i leble yan-be-yan gelsün

---

4 ḳoymış P: ḳonmuş H, V // Ne dem kim P, V: Ne dem ki H / gül-ruḫın P: gül-ruḫuñ V
5 ʿömrüm P: ʿaşḳum H, V
6 seyr ü sefer H, V: seyr sefer P
7 māliḫūlyālarla H, V: مالیخلیالرله P
8 P, V: H -
9 H -; ḫāmesi V: خامه سر P
CDV P76a, H157a, V114a-b
1 dehr-i fāniden H, V: dehre fāniden P
2 ḫiẓmetde P: ḫıdmetde H, V // taḫtında H: taḫtında P, V

5 Biri birine uymazken iki miḥrāb ebrūda ?
İmām oldı o şehlā dīdeler varsa uyan gelsün

6 Zemīn-i besteyi pes-perdeden mırlanmama baḳma
Ḥele seyr eyle şāhum naġme-i tīz-i miyān gelsün

7 Cenāb-ı Neş'et'üñ dergāhı Bābu'llāhdur Pertev
Çü Kaʿbe anda red yoḳdur duyan gelsün duyan gelsün

CDVI

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ḫumlar ile bādeler nūş itdigüm bilmez misin
Ṣoñra deryālar gibi cūş itdigüm bilmez misin

2 Ḫāne-i aʿdāyı giryem eyleyüp vīrānezār
Seyl-i eşki ḫāne ber-dūş itdigüm bilmez misin

3 Reşk idüp gül-būse-i gerdān-ı sīm-endāmuña
Dāġlarla cismi menḳūş itdigüm bilmez misin

4 Māh veş her-cāyī olduñ ey ḳamer-māhiyyetüm
Bī-vefā yāri ferāmūş itdigüm bilmez misin

5 Pertev āsā bir ser-āmed ʿāşıḳam kim nālede
Biñ hezār-ı zārı ḫāmūş itdigüm bilmez misin

CDVII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Midād-ı vaṣf-ı ḫaṭṭuñ olsa dūd-i şemʿ-i āhumdan
Olurdı sürme ḥāṣıl dūde-i baḫt-i siyāhumdan

2 Baña kūh-ı belā-yı āfet-i cān sedd-i rāh olmaz
Pül-i seyl-i sirişküm ben ki düzdüm seng-i rāhumdan

3 Dimiş pā-māl ider nām-āverān-ı ḥüsni ol meh-rū
Düşerse sāye bir iḳlīme işkest-i külāhumdan

---

5 miḥrāb ebrūda H, V: miḥrāb ebrūya P
6 naġme-i tiz-i miyān H, V: naġme-i tize miyān P
CDVI P76a, H152a-b, V111a
2 Ḫāne-i aʿdāyı P, V: Ḫāne-i aġyārı H
3 Reşk idüp gül-būse-i gerdān-ı sim-endāmuña P: Gerdenüñde āh kim gül-būseler naḳşın görüp H, V
CDVII P76a, H -, V110a-k
2 kūh-ı P: kūy-ı V

4 Cefādan ġayrı bir şey görmedüm eyyām-ı ḥüsninde
Utanmam ol ḳıyāmet-ḳadle ḥaşr olsam günāhumdan

5 O gülzār-ı leṭāfetden nice gül-çīn olam dirsin
K'olur pejmürde Pertev ṣadme-i pāy-ı nigāhumdan

CDVIII

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Geleli ḫaṭṭ-ı lebi ḳırdı geçirdi niçesin ?
Ṭatlı ṣoḥbetde ḥāżır itmedi ḥelvā gicesin

2 Şīr-ḫˇārem ḳuzucaġum geliyor ṭurre be-dest
Aşaġın ʿāşıḳı ḳoynında arar sütlicesin ?

3 Ne ḳadar şöhre-i şehr olsa o meh ḥaẓẓ eyler
İstemez ʿāşıḳ-ı efkendesinüñ gizlicesin

4 Eglenür ḳadr-i kec ü rast-i kemān-keşinde
Ki atup ṭoġrıyı el üzre ṭutar egricesin

5 İder ʿāşıḳların āzād ṣanurdum Pertev
Geleli ḫaṭṭ-ı lebi ḳırdı geçirdi nicesin

CDIX

müstefʿilātün müstefʿilātün

1 Bīmār olursam dermān idersin
Ābād olursam vīrān idersin

2 Aġlar görüp güldürmezsin ammā
Ḫandān olursam giryān idersin

3 Gitdükçe ḫūn-rīz olmaḳda ġamzeñ
Sen bu gidişle çoḳ ḳan idersin

4 Mürġ-i dili ṣayd itseñ de cānā
ʿAşḳ āteşinde büryān dersin

CDVIII P76b, H -, V111b-k
1 ḥāżır V: حاظر P
2 Şir-ḫˇārem V: Şire-ḫˇārem P, H
5 ʿāşıḳların P, H: ʿāşıḳa yine āzād V
CDIX P76b, H152b, V111a
4 büryān D: püryān P, H, V

5 Raġbet ider mi baḳ saña yārüñ
Pertev yine sen ʿunvān idersin

CDX

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Tābdār olsun ruḫuñ āteş-niṣār olduḳça ben
Olmasun muġber dilüñ ḫāṭır-figār olduḳça ben

2 Mevsim-i feryādı mürġ-i dil niçe farḳ eylesün
Dāġ-dāġ-ı ʿaşḳile her-dem-bahār olduḳça ben

3 Bezm-i aġyārı ider pür-nūr ḫurşīd-i ruḫuñ
Encüm āsā dīde-dūz-ı intiẓār olduḳça ben

4 Ol cefā-cū kūh kūh itmekde taḥmīl-i sitem
Nā-tüvān-ı cevr olup mūr-iḳtidār olduḳça ben

5 Şīr-i mest-i çeşm-i ḫūn-ḫʷāruñ ḫumārın ʿarż ider
Bāde-i laʿl-i lebüñden neş'edār olduḳça ben

6 Aḫter-i tābende-i ṣubḥ-ı saʿādet şandılar
Zīr-i şeb-reng-i ḫaṭuñdan āşikār olduḳça ben

7 Söyledür bülbül gibi ṭūṭī-i ḫāmūş-i dili
Pertevā āyīne veş ḥayret-şiʿār olduḳça ben

CDXI

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Bir midür sencileyin ḫūr u melekle ḳonuşan ?
Çillesüz her ḳaşı ya ʿaḳla yelekle ḳonuşan

2 Bāġ-ı ʿālemde odur būy-ı vefāsuz lāle
Dāġdār olmaya mı öyle çiçekle ḳonuşan ?

3 Hele cünbişli nümāyişli levend olmalıdur ?
Kec-küleh dayı kesim böyle tölekle ḳonuşan

---

5 Pertev yine sen H: Sen yine Pertev P, V
CDX P76b, H154b-155a, V112b
1 muġber dilüñ P: rencide dil H ,V// ḫāṭır-figār H, V: ḫāṭır-ġubār P
3 V'de kenarda.
5 ḫumārın H, V: ḫumāruñ P
CDXI P77a, H152b, V111a-b
1 ḳonuşan H, V: ḳonışan P (bütün redifler aynı)
2 būy-ı vefāsuz H, V: būyı vefāsuz P

4 Çıḳarur bir oyun elbette şoñında göresin
Nūr-ı ʿaynum hele sen gibi bebekle ḳonuşan

5 Pertev ol ġayret-i ḥūrı göricek böyle didüm
Cennet ister mi senüñ gibi melekle ḳonuşan

CDXII

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Bülbül-i ḫoş-nefesim sensin efendim sensin
Ġonçe veş dāl fesim sensin efendim sensin

2 Şīve-i kīnesine eyledigim cān ḳurbān
O levendāne kesim sensin efendim sensin

3 Dest-gīrümsin efendim çeh-i fürḳatde benüm
Yine feryād-resim sensin efendim sensin

4 Nīş-i ġamsuz olayum nūş-ı lebüñden dil-sīr
Sükker-i bī-megesim sensin efendim sensin

5 Virseler ʿālemi Pertev gibi dil-şād olamam
Benüm ancaḳ hevesim sensin efendim sensin

CDXIII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Cūyā-yı vuṣlat ol göñül ol şermsār iken
Ne'şküfte ġonçe çīde it evvel-bahār iken

2 Evrāḳ-ı vaṣfınuñ birisi żāyiʿ olmamış
Şīrāze-bend-i mecmaʿ-i dil tār-mār iken

3 Pūyān idüm hevā-yı viṣāliyle çün ġubār
Ol şeh-süvār-ı nāz daḫi ney-süvār iken

4 Dil nāle döndi nāleden ol seng-dil yine
Raḥm eylemez bu mertebe zār u nizār iken

---

4 elbette H, V: elbetde P / şoñında V: şonuñda P: şonında H // bebekle H, V: melekle P
5 Pertev ol ġayret-i ḥūrı göricek böyle didüm H, V: Söyle bu mıṣraʿ ol ġayret-i ḥūra Pertev P
CDXII P77a, H152b-153a, V111b
1 Ġonçe veş dāl fesim P: Ġonçe-i dāl-fesim H, V
3 Yine H, V: Yaʿni P
4 Sükker-i P: Şeker-i H, V
5 olamam P: olmam H, V
CDXIII P77b, H153a, V112a-k
2 P, V: H -

5 Dil dīde-dūz-ı rūz-ı viṣālüñ senüñ henūz
Ey māh-rū dü dīdeme ḫaṭṭuñ ġubār iken

6 Bī-cā ṭabībe ṣalmaġa ḥācet ne Pertev'i
Çünkim devā-yı derd-i dili sende var iken

CDXIV

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Bezl idenler cānını cānāna bī-cān olmasun
Dil virenler kāküle ḫāṭır-perīşān olmasun

2 Tā ezelden ben şehīd-i dīde-i ḫūn-ḫ'āruñam
Ġamze de tīġin çeküp ḳan üstine ḳan olmasun

3 Kākül-i dil-dār gitdükçe perīşān olmada
Baḫt-ı vārūnum gibi ber-geşte-sāmān olmasun

4 Hem çeker tīġ-i nigāh-ı bī-aman hem dir yine
Ḳahramānī dīdeden 'ālem hirāsān olmasun

5 Zülf-i pür-çīne ḫaṭā itme ṣaḳın kāfir deyüp
Nūr-ı vechüñ gördi şāyed ol müselmān olmasun

6 Yoḳ ḫaber Pertev dil-i güm-geşteden çoḳdan beri
Ol daḫi üftāde-i çāh-ı zenaḫdān olmasun

CDXV

mef'ūlü mefā'īlü mefā'īlü fa'ūlün

1 İsterse ġamı ḫāṭır-ı vīrānına degsün
Dest-i emelüm zülf-i perīşānına degsün

2 Feryād-ı ciger-sūz-ı hezār eyleyeyüm kim
Ol tāze gülüñ ġonçe-i ḫandānına degsün

---

5 māh-rū: H, V ماهر P / dü dideme P: dūd u dideme H; dü dide V
6 devā-yı H, V: devâyı P
CDXIV P77b, H153a, V113a-k
1 idenler cānını cānāna P, V: iden cānın leb-i cāna H // Dil virenler kāküle P,V: Dil veren gisūlara H
2 tīġin H: tīġüñ P, V
4 Ḳahramāni H, V: Ḳahramān P
5 ḫaṭā P, V: ḫiṭāb H // vechüñ P: vechin H, V / şāyed ol P, V: ol şāyed H
CDXV P -, H153a-b, V111b
2 eyleyeyüm V: eyleyelüm H

3 Bir būsesin aldum leb-i cān-baḫşınuñ ey şūḫ
ʿUşşāḳınuñ ölmişlerinüñ cānına degsün

4 Sen saḫt-ı kemāndārī-i ebrūları seyr it ?
Ḫūn-ı dil-i zārum hele peykānına degsün

5 Bu vaḫşetüñ aşlı ne o kāfir de tiz elden
Dest-i heves-i dil hele fistānına degsün

6 Pertev daḫi matbūʿ olur ol dürr-i yetīmüñ
Naẓmum hele laʿl-i dürer-efşānına degsün

CDXVI

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Ṭabīb-i cān u dilüm ol nigārum oldı bu gün
Nihāyet-i elem ü intiẓārum oldı bu gün

2 Ḫazān-dīde iken gül-nihāl-i āmālüm
Açıldı ġonçe-i ḳalbüm bahārum oldı bu gün

3 Şarāb-ı laʿl-i lebi nuḳl-i būs-ı ruḫsārı
ʿİlāc-sāz-ı dil-i pür-ḫumārum oldı bu gün

4 Cefā-yı rūze-i hecrin unutdurup gitdi
Hezār ʿīde deger bir nehārum oldı bu gün

5 O şāha hem-dem olup Pertevā Nedīm gibi
Benüm de bir añacaḳ rūzgārum oldı bu gün

CDXVII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Şikāyet-gūy-ı hicrānuñ olup cānā dehānumdan
Çıḳarsa ḥarf-i vuṣlat ʿadd olur sehv-i lisānumdan

2 Ġam-ülfet ʿāşıḳam birdür yanumda fürḳat ü vuṣlat
Göñül ḳāʾil ne gelse yār-ı cān-ı nükte-dānumdan

CDXVI P77b, H153b, V111b
1 H, V'de mısralar yer değişiyor; elem ü intiẓārum P: elem-i intiẓarum H, V
2 H, V'de 3. beyit; Ḫazān-dide H, V: Ḫazāñ-reside P
3 H, V'de 2. beyit.
4 rūze-i hecrin unutdurup H, V: rūze-i hicrān unutdurup P // Hezār ʿide deger H, V: Ki ʿid ü ḳadr deger P
CDXVII P77b, H153b, V112a
2 ne gelse H, V: degülse P

3 Ne mümkin ġayr ile zānū-be-zānū leb-be-leb görmek
Cemālüñ ḳışḳanurken nāzenīnüm çeşm-i cānumdan

4 Nigāh-ı diḳḳat-i ebrū iderdüm ġamzeden ġāfil
Kemānın seyr iderken geldi geçdi tīri yanumdan

5 Dil-i āvāre-i bī-ṣabr u bī-ārāmuma Pertev
Ne ḥāletdür sükūnet geldi gelmez dil-sitānumdan

CDXVIII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Ol şāh-ı ḥüsn iderse güẕer şāh-rāhdan
Taʿcīz olur müzāḥame-i dād-ḫᵛāhdan

2 Güş olmaz oldı bāġda feryādı bülbülüñ
Ḫandān gülüñ lebinde olan ḳahḳahdan

3 Şerḥ-i ġam-ı firāḳuñ içün küştegānınuñ ?
Ḫākinde dāġlar açılur her giyāhdan

4 Çün ejdehā-yı zehr-feşān ḳaṣd-ı cān ider
Tīġ-i nigeh ki tāb ala zülf-i siyāhdan

5 Göñlümdedür ḫayāli ne var şuʿledār isem
Olmaz mı nūr-ı Yūsuf ʿayān ḳaʿr-ı çāhdan

6 Bedter degül midür ʿamel-i ḫuşki zāhidüñ
Ter-dāmenānuñ eyledigi her günāhdan

7 Pertev sipāh-ı ġamla ne mümkin mücādele
İmdād irişse saña meger kim İlāh'dan

CDXIX

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Varsa ey dil sende ḳudret işte meydān işte sen
Ḳalmadı çün bende ḳuvvet işte meydān işte sen

---

4 Kemānın H, V: Kemānuñ P
CDXVIII P78a, H154a-b, V112a-b
2 H, V'de 6. beyit.
3 küştegānınuñ P, V: küştegānuñuñ H
5 şuʿledār P: şeʿlenāk H, V
CDXIX P78a, H157b, V114b
1 ḳudret P: ḳuvvet H, V // ḳuvvet P: ḳudret H, V / işte meydān P, H: işte cānān V

2 Ben bıraḳdum gūşe-i dāmān-ı yāri ey göñül
Sen yapış ḳaşduñsa ḫizmet işte dāmān işte sen

3 Çünki ben geçdüm göñül geçmez didüm kim baʿd ez-īn
Virme artıḳ baña ṣıḳlet işte ḫūbān işte sen

4 Ben çekildüm sāḳiyā bu gūşe-i mey-ḫāneden
Ḥāżır işte bezm-i ʿişret işte rindān işte sen

5 Bir nigāh eyle vedāʿ eṣnāsı bārī Pertev'e
Çünki bāḳī bezm-i ṣoḥbet işte yārān işte sen

CDXX

mefʿūlü mefāʿīlün mefʿūlü mefāʿīlün

1 Ey ġurre sen ol māhuñ ebrūsına bañzersin
Ey fitne sen ol çeşmüñ uyḫusına beñzersin

2 Ey kākül-i ḫod-rüste sen kişver-i Keşmīr'üñ
Ezhār-ı bahārından şeb-būsına beñzersin

3 Ey ġamze-i ḫūnī sen şāhāne-nigeh çeşmüñ
Yanındaki cellād-ı bed-ḫūsına beñzersin

4 Ey şūḫ-ı cefā-pīşe bu meşreb-i vaḥşetle
Deşt-i sitem ü cevrüñ āhūsına beñzersin

5 Ey mürġ-i dil-i Pertev sen ravża-i vaḥdetde
Mürġān-ı süḫan-gūnuñ ḫaḳ-gūsına beñzersin

CDXXI

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Cānā yoluñda sāye veş üftāde bende ben
Cān u serin viren de benem dil viren de ben

---

2 dāmān-ı yâri H, V: dāmānı yāri P // dāmān H, V: meydān P
3 ḫūbān H, V: meydān P
4 ḫāżır H, V: حاضر P / rindān H, V: meydān P
CDXX P78a, H155a-b, V113a
1 ġurre H, V: ġamze P // uyḫusına P: uyḳusına H, V
3 Ey ġamze-i ḫūni sen P, H: Ey ḫūni-nigeh sen de V
4 sitem ü cevrüñ H, V: sitem ü nāzuñ P
CDXXI P78b, H155b, V113a
1 Cānā P, V: Cānān H / yoluñda D: yolında P, H, V

2 Tīz-āb-ı cism-i zerdüm olur mı sirişküm āh
Cān gibi maḥv olaydum o sīmīn-tende ben

3 Yaʿḳūb veş firāḳ ile giryān iken göñül
İrdüm viṣāl-i Yūsuf'a beytü'l-ḥazende ben

4 Maḥṣūr-ı ḫᵛāb olmaya tā fitne-i nigāh
Başdum fiġān ü nāleyi burc-ı bedende ben

5 Cū gibi cüst-cū iderem eşk-i çeşm ile
Ol serv-i nāzı görmege ṭarf-ı çemende ben

6 Sīr-āb gördi ḫāli lebüñde göñül didi
Leb-teşne ḳaldum āh ki çāh-ı ẕeḳanda ben

7 Vaṣluñla nā-murādı be-kām itmecik gibi
Bir böyle vaʿde belledüm ʿömrüm geçende ben

8 Gülzār-ı rūy-ı yārdaki ḫāli görmedüm
Sünbülde gülde lālede berg-i semende ben

9 Ben bendelikle almadum ey māh Pertev'i
Sen sen olınca pādişehüm işte bende ben

CDXXII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Açup düzince gāh u geh ki cānān gösterür kendin ?
Gelür gūyā ki çāk-i sīneye cān gösterür kendin

2 Naşıl çoḳ başlı kāfirdür ki zülf-i fitne-engīzüñ
Cihān-āşūb iken āşüfte-sāmān gösterür kendin

3 İderken ḫūn-ı dilden istidāne vaḳt-i ḥācetde
Yine bu çeşm-i ter her-dem dür-efşān gösterür kendin

4 Görinür çeşm-i efsūnger gehī bīmār u bī-ṭāḳat
Gehī nerm olsa da gāhī Nerīmān gösterür kendin

---

2 olur mı H, V: olurdı P
4 Maḥṣūr-ı H, V: محضور P

CDXXII P78b, H155b-156a, V113b
1 gāh u geh ki H, V: gāhi gāh P // Gelür gūyā ki çāk-i sineye H, V: Ki çāk-i sineye gūyā gelür P
2 Naşıl çoḳ başlı H, V: Ne naḫvet-kiş P
3 dür-efşān H, V: dür-feşān P
4 bimār u bi-ṭāḳat H: bimār bi-ṭāḳat P, V // nerm olsa da gāhi Nerimān H, V: bilmem niçün ẓāhirde sūzān P

5 Müzeyyenken çerāġ-ı lāle-i dāġumla dil Pertev
Niçün gülşende bülbül gibi giryān gösterür kendin

CDXXIII

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Berg-i sebz āsā çıḳınca naġme mūsīḳārdan
Güller açılsa ne var ḫār-ı ser-i dīvārdan

2 Çeşmesār-ı āb-ı Ḫıżr olmaġla ebr-i nev-bahār
Āteş-i Ṭūr oldı peydā gül-bün-i gülzārdan

3 Baḫş-ı rūḥ itmekle bād-ı nev-bahārī 'āleme
Gülsitānda ẓıllı her şaḫṣuñ olur seyyārdan ?

4 Ger hevā-yı nāmiye itse bu eşnā terbiyet
Şāḫlar olur nümāyān servī-i destārdan

5 Maẓhar-ı feyż-i bahār olmaġla şimdi kūhlar
Ḫoş gelür 'aks-i ṣadā-yı bed daḫi kuhsārdan

6 İtmeseydi ḳaṭ'-ı ümmīd-i nemā eşcār-ı ḫuşk
Türbet-i Manṣūr'a serv olurdı çūb-ı dārdan

7 Bu ruṭūbet kim gil-i dīvāra te'ṯīr eyleye
Ḫāṣılı sebz olsa kāh olmaz 'aceb tekrārdan

8 Mu'ciz-i Mūsī gibidür Pertevā faṣl-ı bahār
Kim yed-i beyżā 'ayān üşkūfe-i eşcārdan

9 Ḫaḳ cenāb-ı Neş'et'üñ her rūzını nev-rūz ide
Faṣl-ı gülde tā ki bülbül gitmeye gülzārdan

10 Feyż-i 'adl-i nev-bahārı eyleyem bundan ḳıyās
Gül be-çeşm olsun 'adūsı 'aks-i nevk-i ḫārdan

---

5 Niçün gülşende P: Ne çün gülşen ne H, V
CDXXIII P78b-79a, H157b-158a, V114b
2 Çeşmesār-ı āb-ı H, V: Çeşmesāra āb-ı P // Ḫıżr D: حضر P, H, V
3 seyyārdan H, V: seyyāreden P

CDXXIV

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Yaġmālar ʿaḳlı zülfi kemendüm amān amān
Bilmezsem ʿayb ider yine kendüm amān amān

2 Cū gibi intiẓār ile eşküm revān iken
Ḳıldı ḫırām o serv-i bülendüm amān amān

3 Ġam-ḫāne-i faḳīre ḫayāli gibi hemān
Teşrīf idince kendi efendim amān amān

4 Ol nāz u ben niyāz ideyorken hemān-dem
Bir şīve itdi ben de begendüm amān amān

5 Budur cevābı Pertev-i zārūñ ol āfete
Ey şeh-levend ü ḫūrī-pesendüm amān amān

CDXXV

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Sen de bir sen gibi bī-merḥamet āfet bulasın
Baña raḥm eyledigüñ mertebe raḥmet bulasın

2 Māh veş işte bütün ʿāleme seyrān olduñ
Şehr-i ḫüsn içre saña kim didi şöhret bulasın

3 Der-i dil-dāra eger uġrar ise reh-güẕerüñ
Ey şabā yāra selām it ki selāmet bulasın

4 Dūrdan şemm-i gül-i rūyına imkān yoġiken
Ne keremdür bu ki gül-būseye ruḫṣat bulasın

5 Baña bir pīr-i cihān-dīde dimişdi Pertev
Terk-i āsāyişe saʿy eyle ki rāḥat bulasın

CDXXIV P79a, H156a, V113b-k
2 o H: P, V-
3 Ġam-ḫāne-i faḳire ḫayāli gibi hemān P, V: Ṣandum ki geldi ḫāne-i çeşme ḫayāl-i yār H // idince H: itdi P, V
5 şeh-levend ü ḫūri- H, V: şeh-levend ḫūr- P
CDXXV P79a, H156a-b, V113b
3 selām it ki H, V: selām it M; selām eyle P
4 gül-i rūyına M, P, H: gül-i ruḫlara V

CDXXVI

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Seyr it mükerrer oldı cünūnum bahārdan
Sīnemde dāġ tāzelenür lālezārdan

2 Güller cemālin ʿarż idicek şāḫsārdan
Bülbüllerüñ hezārı gelür her diyārdan

3 Gülden belā-yı hecr-i ruḫ-ı yāri arturup
Buldum mesāġ-ı nāle fiġān-ı hezārdan

4 Gül Cāmiʿi müʾeẕẕini olmış meger hezār
Bu şeb eẕān oḳur idi serv-i menārdan

5 Bülbül nedür ki ben aña pey-revlik eyleyem
Ṣuṣdurmışam hezārını ben āh u zārdan

6 Geldi yetişdi gül yetişür ḳorḳaram gezend
Faṣl-ı ḫazān didükleri şol nābe-kārdan

7 Bekler ḳudūm-ı nāzın o servüñ nihāller
Oldı sefīd dīdeleri intiẓārdan

8 Bir rütbede yüridi dıraḫtāna āb kim
Māhīler oldı ol ṣuda mevc-i çenārdan

9 Gül şerm ile ḳızardı ruḫından benefşe de ?
Ḫam-gerden oldı reşk-i ḫaṭ-ı sebz-i yārdan

10 Gül-ġonçeler varaḳlar açup oldı Gülsitān
Bustān kitābı düşdi yine iʿtibārdan

11 Eylerse semt-i vaṣla temāyül o nev-nihāl
Bār-āver-i murād oluruz rūzgārdan

12 ʿAks itmek ile gülleri eṭrāf-ı gülşenüñ
Ḳat ḳat görindi āyine-i cūy-bārdan

CDXXVI P79b, H158a-b, V115a; Söylendi bu ġazel daḫi ber-vech-i iştirāḳ H, V
2 Bülbüllerüñ H, V: Bülbüllerin P
4 müʾeẕẕini H, V: مؤذنی P // eẕān H, V: اذان P
6 nābe-kārdan P, V: yādgārdan H
7 nāzın o servüñ nihāller V: nāzuñ o serv nihāller P, H
8 dıraḫtāna H, V: dıraḫtān P
9 ruḫından V: ruḫında P, H // ḫaṭ-ı sebz-i yārdan H, V: ḫaṭ-ı sebze yārdan P

13 Ketm eylerem ki ḫande-i aġyārı çekmezem
Var ise de şikāyetüm ol yādgārdan

14 Lü'lü'-i tāc-ı şāh-ı gül olmaġla jāleler
Şeb-nem seçilmez oldı dür-i şāhvārdan

15 Ādāb-ı ʿaşḳı ögrenüp ʿİzzet'den ey hezār
Perhīz ḳıl bu nāliş-i āteş-nişārdan

16 Ey gül fiġān-ı Pertev-i şeydāyı diñle gel
Vaz gel hezār bü'l-heves-i bī-ḳarārdan

17 Üstād pīşgāhına varduḳda bu ġazel
Himmet niyāzın eylerüz ol kām-kārdan

18 Allāh sāyesin ide memdūd tā ki dehr
Tecdīd-i cāme ide şitā vü bahārdan

CDXXVII

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Yapduñ baḳalum bir güzel āyīneli dükkān
Çünkim bu arada
Berber ḳatı bir yoşma gümiş sīneli oġlan
Bāzūsı güşāde

2 Var ise raḳīb ile gelen oġlıdur ancaḳ
Oynamaġa gelmiş
Ḫırsāne edālarla o pūzīne-i çengān
Bu bezm-i ṣafāda

3 Yek-şenbe vü şenbe şayanı şaymaz o şūḫum
Ol mest-i müdāmum
Hep bezminüñ ehli şeb-i āẕīneli rindān
Her şeb içe bāde

4 Ṣūfī-i riyā-pīşe vü nā-ṣāfa müşābih
Yoḳdur dimesünler
Gördüm ḳatı çoḳ ḫırḳa-i peşmīneli ruhbān
Biñden de ziyāde

---

14 lü'lü'-i H: لؤلوی P, V
CDXXVII P80a, H -, V114a-k
4 Biñden de V: بیکدکده P

5 Pertev ġam-ı ʿaşḳ ile ḫarāb ise ne ġam dil
Maʿmūr olur elbet
Bu dāġ-ı maḥabbet ile gencīneli vīrān
Meydān-ı vefāda

CDXXVIII

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Artıḳ bozuġı ben de ṭayayum mı ne dirsin ?
Yaʿnī ki uṣūliyle ḳayayum mı ne dirsin

2 Derviş ü şeh-i ʿaṣra dimezken belī şāhum
Bed vaż'ına ḫalḳuñ ṭayanayum mı ne dirsin

3 Ḥālince arar her kişi ʿālemde ṣafāsın
Yā ben kederüm kendüm arayum mı ne dirsin

4 İtmişken efendim bu ḳadar tecribe sebḳat
Yine sözüñi ṭoġrı ṣanayum mı ne dirsin

5 Pertev bu ḳadar ülfeti varken geçe senden
Ben de ʿaceb ol yire varayum mı ne dirsin

CDXXIX

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Bozdum bozuġı yire çalayum mı ne dirsin
Sāz u söze hep tā'ib olayum mı ne dirsin

2 Ben böyle yalanlarla filanlarla efendim
Ṭıfl-ı dili daḫi oyalayum mı ne dirsin

3 Aġyār ile sen seyr-i çemenzāra git ammā
Ben güşe-i fürḳatde ḳalayum mı ne dirsin

4 Yoḳdur bunı taʿlīm ideyüm meşḳ ideyüm dir ?
Ben ḥarf-i vefāyı ḳaralayum mı ne dirsin

5 Pertev gibi çün sāḥil-i vaṣluñda yerüm yoḳ
Deryā-yı ġam-ı ʿaşḳa ṭalayum mı ne dirsin

CDXXVIII P80a, H158b, V115a-k; Ġazel-i Ṣābitāne H
1 usūliyle P, V: usūl ile H
2 Derviş ü şeh-i H, V: Derviş-i şeh-i P
CDXXIX P80a-b; H158b-159a; V115b-k
1 Sāz u P, V: Bu sāz u H
2 Ben H: Sen P, V / yalanlarla P, V: yalanlar H

CDXXX

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü faʿūlün

1 Ebr-i bahārdur çemenüñ güldüren yüzin
Giryānlıgum degül mi senüñ güldüren yüzüñ

2 Ḫūnīn eşküm ʿaksi virür tāb rūyuña
Ṣaḥbā-yı nābdur dehenüñ güldüren yüzin

3 Zaḫm-ı nigāh-ı ʿāşıḳ olur ḥüsne feyż-baḫş
Gül-būsedür o gül-bedenüñ güldüren yüzin

4 Vaʿd-i viṣāldür iden ʿuşşāḳı şād-merg
Şīrīn ṣanma Kūh-kenüñ güldüren yüzin

5 Mefhūm-ı cism ü cān gibidür diñle Pertev'i
Maʿnādur Esʿadā süḫanüñ güldüren yüzin

ḤARFÜ'L VĀV

CDXXXI

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Āh elüñden senüñ ey ʿarbede-cū n'olsun bu
Yetişür ġayri bu ser-keşligi ḳo n'olsun bu

2 Çeşm ü ebrūlaruñuñ başḳa senüñ başḳa sözüñ
Ḫalḳı taʿcīze mi ey muʿcize-gū n'olsun bu

3 Bir yüzüm sürmede biñ yaş dökerüm dergehüñe
Bir namāza niçe biñ kerre vużū n'olsun bu

4 Sen de ey sāḳī-i ġaddār felek-meşrebsin
Birbiri üstine yaġdurma ṭolu n'olsun bu

5 İştikā itmeyeyüm ben yine ey bī-inṣāf
Dūstlar girye idüp gülsün ʿadū n'olsun bu

CDXXX Galib'le Pertev tarafından müşterek yazılan bu gazel, Pertev'in **Divân** nüshalarında bulunmamaktadır. Şeyh **Gâlib Divânı**'ndan alınmıştır. **Gâlib**, s. 533

CDXXXI P80b, H159a, V115b
1 elüñden H, V: elinden P
2 taʿcize mi P: taʿciz mi H, V
3 dergehüñe H, V: dergehine P

6 Ġāliye-sāy mıdur perçeminüñ her tārı ?
ʿIṭr-ı şāhī gibi tenzū gibi bū n'olsun bu

7 Ben de Pertev gibi ey cevrine ṭāḳat gelmez ?
Hiç didüm mi daḫi bir gün saña o n'olsun bu

CDXXXII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Ruḫsār-ı āteşīnüñi ʿarż eyle yan deyü
Şoñra leb-i ḥayātuñı şun baña ḳan deyü

2 Āġūşa çeksem ol mehi rūḥ-ı revān deyü
Emsem dehān u gerdenini ḳūt-ı cān deyü

3 Dirsem o şāha biñde birin ḥāl-i zārumuñ
Gūş eylemez mübālaġalı dāstān deyü

4 Ol serv-i ḫoş-ḫırām görüp cūy-ı eşkümi
Belki temāyül eyleye āb-ı revān deyü

5 Zīr-i cenāḫ-ı ġamze-i şeh-bāzı mürġ-i dil
İtdi mekān kendüye cāy-ı emān deyü

6 Yandum yaḳıldum o şeh-i bī-dāda Pertevā ?
Oldı ḫarāb efendicigüm ḫanmān diyü

CDXXXIII

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Gerçi yaġmā-dih-i ʿaḳl-ı ʿuḳalādur gīsū
Ser-i şūrīdeme püsḳülli belādur gīsū

2 Eyledüm kāle-i vālā-yı dili pāy-endāz
Pāy-māl olmaġa cānāna revādur gīsū

---

6 Ġāliye-sāy mıdur H, V: Ġāliye sāle midür P
7 cevrine P: cevrüñe H, V
CDXXXII P80b-81a, H160a, V116a
1 leb-i ḥayātuñı şun baña H, V: ḥayāt-ı leblerini şunsa P
2 P, V: H -; V'de kenarda.
3 biñde birin H, V: biñde biri P
5 şeh-bāzı H, V: şeh-bāz P // kendüye H, V: kendiye P
CDXXXIII P81a, H159a-b, V115b
1 Ser-i şūrideme H, V: Ser-i Mecnūn'da P
2 kāle-i vālā-yı dili H, V: kāle-i pür-dāġ-ı dili P // cānāna P: zirā ne H, V

3 Māra zülf aḳrebe kākül olınurmış teşbīh
Şāh-mārān dimege daḫi sezādur gīsū

4 Perçem ü zülf ü ḫaṭı gice geçüp itme nigāh
Ne ḳadar medḥ ü şenā olsa be-cādur gīsū

5 Dökilür şaġ u şola ʿarż-ı ḫışımla Pertev ?
Çün Ṣolaġan-ı şeh-i ḥüsn ü behādur gīsū

CDXXXIV

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 ʿArż eylese tīr-i müjesin tir-keşe ḳarşu
Ḫamyāze çeker yay o kemān-keş ḳaşa ḳarşu

2 Meh-tāba gidenler iki ay toġdı ṣanurlar
İkrāma çıḳınca ḳamer ol mehveşe ḳarşu

3 Ḫam-geşte-ḳad olursa n'ola ʿarʿar u şimşād
Hep egdi serin servler ol ser-keşe ḳarşu

4 Gördükde müdāhinler olan bezm-i kibārı
Büzler oṭurur ẓann iderem Aḫfeş'e ḳarşu

5 Pertev ne var olmazsam eger ṣāḥib-i ḫamse
Beyt-i ġazelüm ʿarż iderem ol beşe ḳarşu

CDXXXV

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Gerçi çoḳ gevher-i eşküm telef itdüm Pertev
Dilüm ol dürr-i yetīme ṣadef itdüm Pertev

2 Ruḳebā ile keş-ā-keş baña ʿār idi velī
Ben o daʿvāları hep ber-ṭaraf itdüm Pertev

3 Eylemem ṭāliʿ-i nā-sāzdan artıḳ şekvā
Dili ol neyyire beytü'ş-şeref itdüm Pertev

---

3 V'de 4. beyit; olınurmış P olınursa H, V
5 Çün H: Ṣan P; Çü V
CDXXXIV P81a, H159b, V115b
3 ʿarʿar u şimşād H, V: ʿarʿara ḳarşu P // ol ser-keşe H, V: ol mehveşe P
4 müdāhinler H, V: مد هنلر P
5 ne var P, V: n'ola H
CDXXXV P81b, H160a, V116a
3 şekvā P: şekve H, V // Dili P: Gönlüm H, V

4 Ṭaş dikdüm hele meydān-ı maḥabbetde bu gün
Sīnemi tīr-i nigāha hedef itdüm Pertev

5 Gerçi her bir ġazelüm bir veled-i ḳalbümdür
Līk bu naẓmumı ḫayrü'l-ḫalef itdüm Pertev

ḪARFÜ'L-HĀ

CDXXXVI *

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Bāde gördüm la'l-i nāb-ı yār geldi ḫāṭıra (P)
Yāri gördüm bu dil-i ġam-ḫ̌ār geldi ḫāṭıra (İ)

2 Nāle-i dilden hezār-ı zār geldi ḫāṭıra (P)
Dāġ-ı sīnemden gül-i gülzār geldi ḫāṭıra (İ)

3 'Azm-i kūy-ı yāra ruḫsat buldum ammā n'eyleyem (P)
Fikr-i ḥayret hücnet-i aġyār geldi ḫāṭıra (İ)

4 Yār ile tenhāda ḳalsam ġayriler geldi yā ḫod (P)
Olmaz olmaz bir niçe efkār geldi ḫāṭıra (İ)

5 Zülfi iḫtār-ı perīşānī idince dil-rübā (P)
Söylemiş kim 'āşıḳ-ı nā-çār geldi ḫāṭıra (İ)

6 Aldadurken va'de-i ferdāsı yārüñ göñlümi (P)
Va'd-i vaṣlın itdigi inkār geldi ḫātıra (İ)

7 Gül diken sünbülde dūd-ı āh olur dīdemde āh (P) ?
Hecr-i ruḫsār u ḫaṭ-ı dil-dār geldi ḫāṭıra (İ)

8 Dil-firīb olurken ol ṭavr-ı nüvāziş-gūn ile (P)
N'eyleyem itdükleri āzār geldi ḫāṭıra (İ)

9 Ṭarḥ olındı ṣoḥbet eşnāsında Pertev bu ġazel (P)
Çünki 'İzzet müşterek eş'ār geldi ḫāṭıra (İ)

10 Ḫażret-i üstād her bir demde der-ḫāṭır iken (P)
Ẕeyl içün bu naẓmumuz tekrār geldi ḫāṭıra (İ)

CDXXXVI P81a, H164a-b, V116a-b; Bu gazel Pertev ve İzzet tarafından müşterek yazılmıştır. (P) Pertev'i (İ) İzzet'i gösterir.
3 P, V: H -
5 'āşıḳ-ı nā-çār P: 'āşıkam nā-çār H, V
6 Va'd-i vaşlın V: Va'd u vaşlın H; Va'd-i vaşlüñ P
8 ṭavr-ı nüvāziş-gūn ile H, V: ṭavra nüvāziş-gūn ile P
10 Ḫażret-i üstād P, V: Ḫāṭır-ı üstād H

CDXXXVII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Jāle-i gül-berg-i gülzār olmadum olmam yine
Gül-nihāl-i bülbüle ḫār olmadum olmam yine

2 Şemse taḫmīl eylemem ḥaml-i ḫafīfüm ẕerre vār
ʿÖmrüm içre kimseye bār olmadum olmam yine

3 Eyledüm vīrān hevā vü ārzū kāşānesin
Ben serāy-ı nefse miʿmār olmadum olmam yine

4 Cüst-cūy-ı gūşe-i semt-i ḳanāʿatdur işüm
Kār-ı dünyāyı ṭalebkār olmadum olmam yine

5 Virmedüm kesb-i maʿāş ile dil-i zāra taʿab
Fikr-i dünyā ile ġam-ḫˇār olmadum olmam yine

6 Eylemem ehl-i vefādan olsa biñ cānum dirīġ
Bī-vefā yārān ile yār olmadum olmam yine

7 Kim beni yıḳdıysa ben taʿmīre saʿy itdüm anı
Zār u zār oldum dil-āzār olmadum olmam yine ?

8 Birdür ʿindümde benüm Pertev ʿabā ile ḳabā
Māʾil-i eṣvāb-ı zer-tār olmadum olmam yine

CDXXXVIII

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Her ḳaçan şemʿ ile pervāne gelür ḫātıruma
Hep ṣurāḥī ile peymāne gelür ḫātıruma

2 Ḳıṣṣa-i Leylī vü Mecnūn oḳusam sulṭānum
Seni uyutdıġum efsāne gelür ḫātıruma

3 Terk-i āyīn-i cefā itmesi ol ġaddāruñ
Geldi ne ḫātıra ḥālā ne gelür ḫātıruma

CDXXXVII P81b, H173a, V116a
4 Cüst-cūy-ı gūşe-i semt-i H: Cüst-cūy-ı kūçe-i semti P, V // Kār-ı dünyāyı ṭalebkār H, V: Fikr-i dünyā ile ġam-ḫˇār P
5 H, V: P -
7 P: H; V -
8 benüm Pertev ʿabā ile ḳabā H, V: ʿabā ile ḳabā Pertev benüm P
CDXXXVIII P82a, H170a, M27b, V117b
1 ṣurāḥi P: صراخی H, V, M

4 O bütüñ itdigi kāfirlige ṭāḳat gelmez
Līk bir gün gelür īmāna gelür ḫāṭıruma

5 Olduñ idi ṣanuram Pertev ile hem-meclis
Bilmem ammā hele yan yana gelür ḫāṭıruma

CDXXXIX

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Mihr-i 'ālem tā-seḥer her şām o 'ālī-kevkebe
Gün yüzi şevḳiyle ditrer uġramış tāb-ı tebe

2 Bezme gelmez bāde içmez ḫūn-ı dil nūş eylemez
Ol perīnüñ beñzemez hiç meşrebi bir meşrebe

3 Çünki dil ceb-ḫāneli bir āfetüñ meftūnıdur
Nev-çerī-i ḫayl-i 'uşşāḳa ne var ṣatsa cebe

4 Rind ü ṣūfī ile 'arż it ṭayy-ı mażmūnda hüner
Ṭab'uñ ister esbe bindür isteriseñ merkebe

5 Taḳye ḳapmaḳ fenninüñ oldı edībi kim ḫazān
Gül-nihālān mekteb-i gülşende çıḳdı *ferġaba*[5]

6 Vāṣıl olmaz vaṣlına derviş ile er menzile ?
Terk ü tecrīd it de gey ister ḳabā ister kebe

7 Ol ḳadar bārīk kim ebrūsı ol meh-cebhenüñ
Aña nisbet bedr-i tābāndur hilāl-i yek-şebe

8 Gördigüm her ṭıfla ta'līm iderek göñlümde cāy
Döndi gūyā enderūn-ı dil derūn-ı mektebe

9 Pertev-i nā-çīzden maṭlūb iden ḫüsn-i cevāb
Ḥażret-i Vāṣıf Efendi'dür o 'ālī-kevkebe

CDXXXIX P82a, H161a, V116b-117a
1 tā-seḥer her şām P, V: her seḥer tā-şām H // tāb-ı tebe P: tāb u tebe H, V
3 cebe H, V: tebe P
4 Rind ü ṣūfī H, V: Rind ṣūfī P // isteriseñ H, V: استرايسن P
5 "ve ilā Rabbike ferġab" ve yalnız Rabbine yönel. *Kur'ân*, 94/8
6 vaṣlına P: vaṣla-i H, V // Terk ü tecrid H, V: Terk-i tecrid P
8 ta'lim P, V: ta'yin H / cāy H, V: çār P // derūn-ı mektebe H, V: derūn-ı kevkebe P
9 Pertev-i nā-çizden H, V: Pertevā nā-çizden P

CDXL

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Ḫaṭ çekdi mülk-i ḥüsne sipāh āh āh āh
Ḳaldı ġubār içinde o māh āh āh āh

2 Ṣad dād-ı dest-i terbiyet-i bāġ-bāndan ?
Başmış şu lālezārı giyāh āh āh āh

3 Ḫaṭṭ-ı nev ile māh-ı ruḫı hāledār iken
Eṭrāfın aldı ebr-i siyāh āh āh āh

4 Ḫayr eylemez rehā daḫi bulursa dīdeye
Pīçīde oldı ḫaṭṭ-ı nigāh āh āh āh

5 Pertev de baña eyleme çoḳ āh u vāh dir
Āh itmeyem de n'eyleyem āh āh āh āh

CDXLI

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Yanar mıydum yanında āh u vāh itsemdi bir kerre
Yā ḫud ol māha diḳḳatli nigāh itsemdi bir kerre

2 Bu sūzişler dil-i dūzeḫ-şerāra azdur dirdüm ?
Ḫilāf-ı meşreb-i cānān günāh itsemdi bir kerre

3 Olurdum mīve-çīn-i şāḫ-ı naḫl-i ʿömr el-ḥāṣıl
O gül-ruḫsāra sīnem cilvegāh itsemdi bir kerre

4 Der-āġūş eyler idüm şāhid-i āmālümi çoḳdan
Dü destüm refʿ-i dergāh-ı İlāh itsemdi bir kerre

5 Maṭāf-ı ʿāşıḳān olurdı hem-çün Kaʿbe ey Pertev
Dilüñ pūşīdesin zülf-i siyāh itsemdi bir kerre

CDXL P82b, H160b, V118a
2 H, V'de 3. beyit; şu P: o H, V
3 H, V'de 2. beyit; Eṭrāfın H, V: Eṭrāfuñ P
4 ḫaṭṭ-ı nigāh P: ḫaṭṭā nigāh H, V
5 Pertev de baña H, V: Pertev baña da P: / āh u vāh H, V: āh u āh P
CDXLI P82b, H 164b, V118a
1 yanında H, V: yanuñda P / āḥ u vāḥ H, V: āh u āh P
2 günāh H, V: nigāh P
3 şāḫ-ı naḫl-i ʿömr P: naḫl-i bāġ-ı ʿömr H, V

CDXLII

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Şeb olur zülf-i siyāhuñ gelicek ḫāṭıruma
Gün ṭoġar ‘ārıż-ı māhuñ gelicek ḫāṭıruma

2 Mest-i ḫançer be-kefe ẓann iderem geldüm rāst
Tīr-i ḫūn-rīz-i nigāhuñ gelicek ḫāṭıruma

3 Olur ‘aynumda cihān ma‘rekeġāh-ı āşūb
Dīde-i ‘arbede-ḫ̆āhuñ gelicek ḫāṭıruma

4 Gülşenüñ kec-küleh-i ġonçesin almam naẓara
Şiken-i ṭarf-ı külāhuñ gelicek ḫāṭıruma

5 Gözümüñ ḳarası sāḥil olur eşki ‘ummān
Leb-i deryāda şināhuñ gelicek ḫāṭıruma

6 Ben de göñlüm gibiyem ṣabr u ḳarār itmemede
Ṭuramam hiç ser-i rāhuñ gelicek ḫāṭıruma

7 Bār-ı ġam ḳaddümi bükmez mi beni gördükde
Püşt-i aġyārı penāhuñ gelicek ḫāṭıruma

8 Pertev-i mihr-i semā olsa ne rütbe rūşen
Şeb olur zülf-i siyāhuñ gelicek ḫāṭıruma

CDXLIII

mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1 Ṣabā var ol dil-i bī-ṣabr u ārāma selām eyle
Su’āl-i ḫāṭır it benden o nā-kāma selām eyle

2 Geçüp kesdürme yollardan çü tīr-i āh gerdūnı
Şu ḫūnī ġamzelerden tīġ-i Behrām’a selām eyle

3 Daḫi terk-i cefā itmez mi raḥm itmez mi ol kāfir
Var ey inṣāf ṣor gelmez mi İslām’a selām eyle

CDXLII P82b, H169b, V117a
3 ‘arbede-ḫ̆āhuñ P, V: ‘arbedegāhuñ H
7 H, V: P -
8 mihr-i semā olsa ne rütbe H: mihr-resi olsa ne deñlü P, V
CDXLIII P83a, H167b-168a, V118a
1 dil-i bi-ṣabr u ārāma H, V: dili bi-ṣabr ārāma P

4 N'olur bu ḫizmetüm sen gör var ey ġam köhne yārümsin
Kenār u büselerle geçmiş eyyāma selām eyle

5 Şarāb-ı ʿaşḳile mest-i müdāmem şimdi ben sāḳī
Varup mey-ḫāneye cām u mey-āşāma selām eyle

6 Ḳaṭı çoḳdan görinmezler maḥallin bilmem ey nāmūs
Gidüp Pertev dilinden nengile nāma selām eyle

CDXLIV

feʿ ilātün feʿ ilātün feʿ ilātün feʿ ilün

1 Āh-ı serdümden olan şuʿ le-i ser-keşler ne
Allāh Allāh bu ṣoġuḳ demde bu āteşler ne

2 Olmasa sende devā-yı dil-i sevdā-zedegān
Dergehüñde bir alay ʿaḳlı müşevveşler ne

3 Ġamze-i dīdelerüñ olmasa ger tīr-endāz
Çifte çifte ya o yanındaki tir-keşler ne

4 Çekinür zülfe göñül ṭurma çeker zülf dili
Dil ü kākül arasında bu keş-ā-keşler ne

5 Sāye veş ādemi üftāde iderler Pertev
Bilürem ben nedür ol dil-ber-i mehveşler ne

CDXLV

fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün

1 Sāye-baḫş olsun hümālar bām-ı devlet-ḫāneye
Āşiyān-ı būmdur revnaḳ viren vīrāneye

2 Ḥāliyā zülfüñ ḫayāliyle perīşān-ḥālüñem
Beñzemişken aġzum üç beş dişli eski şāneye

3 Ṭutalum kim her ḫam-ı zülfüñde var yüz dāne ḫāl
Mürġ-i zīrekdür ṭutılmaz dil o dām u dāneye

---

4 ḫizmetüm P: ḫıdmetüm H, V
6 görinmezler P: görünmezler H, V
CDXLIV P83a, H117a, V118b
1 ṣoġuḳ P: ṣovuḳ H, V
4 Dil ü kākül H, V: Dili zülfi P
CDXLV P83a, H173a-b, V117a

4 Böyle her şeb bezm-i vaṣl-ı şemʿa sūzān mūmdur ?
Yanmaġı taʿlīm iden kimdür ʿaceb pervāneye

5 ʿAḳla uymaz baʿż nā-sāz işler itmekle ẓuhūr
Reşk ider oldı bu eşnā ʿaḳilān dīvāneye

6 Şīri gūyā şīre-i bintü'l-ʿinebmiş ṭıfl iken
Rindi daʿvet Pertevā ḥācet degül mey-ḫāneye

CDXLVI

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Nā-çār gönlüm oldı rübūde efendime
Sen dil-ber-i yegāne vü ʿālem-pesendime

2 Hep baḥṣ-i ʿaşḳuñ eylerem aġyār u yār ile
Hīç olmaz ise söylenürem kendi kendime

3 Çesbān-ı ḳaddi aṭlas-ı çerḫ-i zebercedi
Gönlümce cāme buldum o serv-i bülendime

4 Gözden geçür cihānda olan dil-berānı hep
Baḳ var mıdur naẓīre benüm şeh-levendime

5 ʿAzm-i şikār-ı dilde o āhū-nigeh dimiş ?
Baġlansa āh o şīr-i ser-āzāde bendime

6 Ol meh selām-ı ʿİzzet ü Pertev'de böyledür
Bir müstmend-i ʿaşḳuma bir derd-mendime

CDXLVII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Olmasa noḳṣān eger kim rūzī-i maḳsūmda
Ẓıll-ı şeh-perr-i hümāyı bulma mümkin būmda

2 Ola mı şāyān-ı istiṣḳāl hiç merd-i ketūm
Ṭaġılur meclis ḳalur pervāne bezm-i mūmda

3 Olmasam leẕẕet-çeş-i düşnām-ı laʿlüñ söylemem
Taʿm-ı gül-şekker olur gül-ġonçe-i zaḳḳūmda

CDXLVI P83b, H169b, V116b
2 aġyār u yār H, V: aġyār yār P
6 böyledür P, H: böyledir V
CDXLVII P83b, H162a, V118b
1 rūzi-i maḳṣūmda H, V: rūze-i maḳṣūmda P / Ẓıll-ı şeh-per H, V: ظل شپهر P

4 Eyledüñ maḥzūn iken şāhum dil-i zārum nedīm
Hīç mümkin mi güşāyiş meclis-i maġmūmda

5 Pādişāhum cevre ṭāḳat ḳalmadı luṭf it yiter
ʿArż-ı ḥāl itdüm saña ḳaç defʿa bu mefhūmda

6 Nermterdür cism-i pāküñ gibi cānā gerdenüñ
Māye-i pālūde varmış rāḥat-ı ḥulḳūmda

7 Būy-ı ʿıṭr-āmīz-i ḫoy-ı rūyınuñ bir şemmesin
Buldum ey gül-pīrehen āb-ı gül-i Feyyūmda

8 Sen ne şehrüñ māh-ı mihr-ārāsısın bilmez henüz
ʿAşḳuñ ile ḫaylī meşhūr oldı Pertev Rūm'da

CDXLVIII

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Ḫāller var kim ruḫuñ berg-i semen-sāsında ?
Ṣaḳlıdur kākülinüñ çīn-i Ḫoten-sāsında

2 Beñzemez ḫāl-i zenaḫdānuña ʿaynī ile sīb
Bir siyāh olmaġile cāy-ı ẕeḳansāsında

3 Min-vech laʿlüñ içün nāle-i rengīnteri var ?
Ṭūtīnüñ sükker içün nuṭḳ-ı süḫansāsında

4 Hep senüñ ḥüzn-i firāḳuñ ile maḥzūnlardur
Ḫāne-i ʿāşıḳınuñ beyt-i ḥazensāsında

5 Naḳş-ı yāra sene-i ʿālem-i ervāḥ yazar
Pertev'üñ dāġ-ı dil-i naḳd-ı kühensāsında

---

6 V'de kenarda; Nermterdür P: Nerm ü terdür H, V // varmış H: vardur P, V
7 ʿıṭr-āmiz-i H, V: ʿıṭr-ārā-yı P / ḫoy-ı rūyınuñ P, V: ḫoy-ı rūyuñuñ H
CDXLVIII P83b, H162b, V118b
3 nāle-i renginteri var P: nāleme beñzer yeri var H, V

CDXLIX

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Benüm saʿy itdigüm nā-kāmlıḳlar kāmdur bunda
Senüñ ḫavf itdigüñ bed-nāmlıḳlar nāmdur bunda

2 ʿİlāc itmek diyār-ı ʿaşḳda hiç ʿaḳla gelsün mi
Felāṭūn mübtelā-yı ʿillet-i sersāmdur bunda

3 Egerçi dirler ibrāmı ḥuṣūl-i kāma bāʿiṣdür
Merāma māniʿ-i taḥṣīl olan ibrāmdur bunda

4 Maḳāmın bil eger üftādelikse maḳṣaduñ ʿāşıḳ ?
Zemīn-i naḳş-ı pāy-ı reh firāz-ı bāmdur bunda

5 Miyān-ı vaṣl u hicrān maşrıḳ u maġrib ḳadar yoḳ mı
Der-i cānānda ṣubḥ oldı henüz aḫşāmdur bunda

6 Dil-i sengīnüñe reşk eylesün ey büt kelīsālar
Binā-yı kāfir iken maʿbed-i İslām'dur bunda

7 Alan gül-ġonçesinden revġan-i bādām alur Pertev
Senüñ ol puḫte ẓann itdüklerüñ hep ḫāmdur bunda

CDL

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Perīşān-zülf-i cānān āh-ı serdümden esenlikde
Gül-i rūyı müjemden n'eyleyem ammā dikenlikde

2 Nigārum şimdilik şol kāle-i gül-gūn-ı eşküm al
Saña tār-ı nigehden ḥāżır itdüm pīrehenlik de

3 Seni ḫalvetde daʿvetlerle görmek ḫaylī müşkildi
Perī-zādum ʿacāyib böyle tenhā gezme şenlikde

4 Hümā-yı ġamzeñ itmez hiç tenezzül alçaġa cānā
Egerçi kem degül ḫāl-i siyāhuñ daḫi benlikde

5 Nedīm-i zār şu pistānı görse dirdi ey Pertev
"Turunc ammā ki bilmem niçe bitmiş yāsemenlikde"

CDXLIX P84a, H162b-163a, V118b-119a
4 H, V: P -
7 puḫte ẓann itdüklerüñ H, V: puḫtedür ẓann itdigüñ P
CDL P84a; H163a; V119a
3 şenlikde V, H: gülşende P
5 Nedīm-i zār şu pistānı görse dirdi ey Pertev P: Görüp pistān ü sīne Pertevā dirmiş Nedīm-i zār H,V

CDLI

müstef'ilün müstef'ilüñ müstef'ilün müstef'ilüñ

1 Ṭāḳat muḥāl idi o şūḫuñ farṭ-ı istiġnāsına
Aldanmayaydum gāh u geh ebrūsınuñ īmāsına

2 Ḫūn-rīzlikde nām u şān almaḳsa ḳaṣduñ sevdigüm
Öldür raḳīb-i kāfiri ben ṭurmışam ġavġāsına ?

3 Reng-i şarāb 'aks eylemiş mir'āt-ı rūy-ı sāḳīye
Reng-i ruḫ-ı sāḳī daḫi sāġardaki ṣahbāsına

4 Künc-i firāḳı kendüye mülk eyleyen ibnü'l-vaḳit ?
Dehrüñ degişmez 'ālemin İskender ü Dārā'sına

5 Bu kerr ü ferr-i 'aşḳ ile varduḳda Pertev Kūh-ken
İtmez mi istiḳbāl idüp kūh-ı ġamuñ pehnāsına

CDLII

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1 Ġamuñ yine götürür dilde ṭākat olmasa da
Çeker kemānı kemān-keşde ḳuvvet olmasa da

2 Firāḳuñ ile neler çekdigümi sulṭānum
İdeydüm āh ḥikāyet şikāyet olmasa da

3 Egerçi maḥkeme-i ẓāhirīde Manṣūr'uñ ?
Yedinde ḥaḳ yine da'vāsı müṣbet olmasa da

4 Ne sözlerüm var idi bu maḥalde söylenecek
Ne çāre ḫavf iderem yāra ṣıḳlet olmasa da

5 Ser-i 'adūya yıḳaydum felekleri Pertev
Arada n'eyleyem ol māh-ṭal'at olmasa da

CDLI P85a, H171a-b, V119a
1 gāh u geh H, V: gāh geh P
4 firāḳı P: ferāġı H, V / ibnü'l-vaḳit P: ibni vaḳit H, V // Dehrüñ H, V: Dehrin P
5 İtmez mi H, V: İtmezdi P // idüp P; H: içün V / ġamuñ P, H: ġamın V
CDLII P84b, H162a-b, V119b
3 ẓāhiride P: bāṭınında H, V
4 söylenecek H, V: söyleyecek P

CDLIII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Baḳ şol gülüñ ṭarāvetine reng ü būsına
Degmez mi ʿāşıḳuñ dökilen āb-ı rūsına

2 Her-kes nümāyiş-i ḫaṭ-ı ruḫsāra dil virür
Vir sen de bārī gönlüñi bir sāde-rūsına

3 Gördüm ḳabā-yı cāh-ı bülendüñ ḳumāşını
Degmez pelās-ı faḳruñ eñ ednā zifūsına ?

4 Endūh u ġam biribirini sebḳat iderek
Tebrīke geldiler şeh-i ʿaşḳuñ cülūsına

5 Ḳaydum degül yıḳılsa eger günbed-i felek
Devrinde dil ki irmeye bir māh-rūsına

6 Pertev ḥaḳīḳat ʿaşḳ-ı mecāz ü viṣāl-i yār ?
Degmez ben añladumsa eger güft-gūsına

CDLIV

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Dūşumdan aşdı ṭurralarum sīnem üstine
Aşdum siyeh ḫarīrler āyīnem üstine

2 Her tār-ı perçemüm ruḫuma tār-mār idüp
İtdüm ṭılısmı mār ile gencīnem üstine

3 Ḫāl ü ḫaṭumla ṣayd iderem mürġ-i dilleri ?
Mūy ile dāmlarum ḳurarum çīnem üstine

4 Ṭāḳat-güdāz-ı ʿāşıḳ ola tā cefālarum
Nāz eyledüm iżāfe biraz kīnem üstine

5 Üstüñde pek şarāb ḳoḳar Pertevā bu gün
Geçdüm dökilmesün mey-i dūşīnem üstine

CDLIII P84b, H171b, V119b
1 reng ü būsına H, V: reng būsına P
2 ḫaṭ-i ruḫsāra P, V: ḫaṭ u ruḫsāra H // gönlüñi H: gönlini P, V
4 Endūh u ġam H, V: Endūh u şevḳ P
CDLIV P84b, H171a, V119b; Zebān-ı dil-berden H, ez- zebān-ı dilber V
2 tār-ı perçemüm H,V: tārı perçemüm P
3 ḫaṭumla H, V: ḫaṭumda P

CDLV

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

1 Görürem rūy-ı baḫtı rü’yāda
Oluram baḫt-yār ḫulyāda

2 Çāk çākem girīz-i vuṣlat ile
Dāmen-i Yūsuf’am Zelīḫā’da

3 Çün kemūn ol firīb-ḫorde bu gün
Va‘d-i vaṣl ‘āşıḳāna ferdāda ?

4 Leng-reftārlar düşer ḳalḳar
Tīz-revdür hemīşe üftāde

5 Şervet-i şem‘ olunca şu‘le-i ser ?
Pertev almaġa olma dil-dāde

CDLVI

mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün

1 Olduḳda ‘aks-i ḫaṭ ile pür-cevher āyine
Oldı hezār mertebe rūşenter āyine

2 Mir’āt-ı nāmdur eşer ‘ālemde gūyiyā
Āyīnedür Sikender ü İskender āyine

3 Ḫalvet-serāy-ı ḫāṣı göñüldür cemālinüñ
Tāb-āver-i tecellī degüldür her āyine

4 ‘Aksüñ olurmış ey meh-i Ken‘ān saña miṣāl
Timṣālüñ ile Yūsuf-ı sīmīn-ber āyine

5 Āyīne kim şarāb-ı lebüñ gördi oldı mest
Çeşm-i siyāh-meste olur sāġer āyine

CDLV P85a, H163a, V120a
1 rūy-ı baḫtı H, V: rūy-ı baḫt P
3 ol H, V: P -
4 Leng-reftārlar düşer ḳalḳar P: Leng-rev düşse de yine ḳalḳar H, V // Tiz-revdür P, V: Tiz-revler H
CDLVI P85a, H172b-173a, V119b-120a
1 āyine H, V: āyine P // rūşenter H, V: rūşenger P
2 āyine H, V: āyine P
3 göñüldür H, V: göñülde P // Tāb-āver-i tecelli H, V: Tāb-ı tecelli P / āyine H, V: āyine P
4 āyine H, V: āyine P
5 Āyine kim P, V: Āyinede H

6 Mir'āta ʿarż idince ruḫı deste deste gül
Güllerle oldı bir ṭabaḳ-ı dīger āyine

7 ʿAks itdiginde maşrıḳa ruḫsārı gün ṭoġar
Ḫurşīddür cemāli anuñ ḫāver āyine

8 Bir sīne-ṣāf u pāk-naẓar olmasaydı ger
Olmaz idi muvāfiḳ-ı her-peyker āyine

9 Mü'min hemīşe mü'mine mir'āt-ı ṣāf kim
Pertev żamīrüm içre olur mużmerr āyine

10 Gitsün cenāb-ı Neş'et-i üstāda bu ġazel
İster her āyine belī rūşenger āyine ?

CDLVII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Raḳḳāṣlar ḫayālini dilde ḳura ḳura
Meclisde ḳalḳup oynadı zāhid bura bura

2 Efʿī-nigāh o ṣūfī-i nā-ṣāf-ṭıynetüñ
Misvāḳı ile başını ezsem ura ura

3 Var yoḳ cevābı virmedi gitdi o mū-miyān
Aġzum yoruldı rāz-ı dehānın ṣora ṣora

4 Boy çekdi ṭarf-ı cūy-ı sirişkümde böylece
Ol nev-nihāl serv-i çemānum ṭura ṭura

5 Pertev ur esb-i ṭabʿuña mehmīz-i himmeti
Rehvār olur o tevsen-i ser-keş yora yora

---

6 bir P: pür H, V // āyine H, V: āyine P
7 ruḫsārı H, V: ruḫsār P // āyine H: āyine P
8 āyine H, V: āyine P
9 āyine H, V: āyine P
10 āyine H, V: āyine P
CDLVII P85b, H164b-165a, V120a
1 ḳalḳup P, H: ḳalḳdı V
2 o H, V: P -
3 rāz-ı dehānın H: rāz-ı dehānuñ P; rāz-ı nihānın V
4 ṭura ṭura P: dura dura H, V
5 ur esb-i H, V: o esb-i P

CDLVIII

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Şu‘le-i rūyuña kākül de olur pervāne
Gülşen-i şu‘lede sünbül de olur pervāne

2 Ḫār-ı gülzārı fiġānıyla ṭutışdursa hezār
Nār-ı ‘aşḳ ile yanar gül de olur pervāne

3 Āteş-i ḥasret-i rūy-ı gül ile faṣl-ı ḫazān
Ḥabs idüp nālişi bülbül de olur pervāne

4 Şu‘le-i sāġar-ı meyle ruḫı gül-gūn olsa
Tābiş-i gül-ruḫına gül de olur pervāne

5 Bir ḳadeh çek daḫi yandurmaḳ içün devr iderek ?
Şevḳ-i şem‘-i ruḫuña mül de olur pervāne

6 Mürġ-i ḫāli n’ola uçursa fürūġ-ı rūyuñ
Şem‘-i kāfūruña fülfül de olur pervāne

7 Şem‘-i āl-i ruḫuña gül ṭaḳılurmış bilse
Nār-ı ġayretle ḳaranfül de olur pervāne

8 Dem-i mestīde ne pervā ki şurāḥīlerden
Na‘re-i Pertev’e ḳulḳul de olur pervāne

CDLIX

mefā‘ilün mefā‘ilün fa‘ūlün

1 N’olur gönlüm biraz da bī-ġam olsa
Bu da bir ġayrı gūne ‘ālem olsa

2 Ḫarīm-i cān o şūḫuñ olsa cāyı
Bütün ‘ālem aña nā-maḥrem olsa

3 Eger ḳanum da içse ḳana ḳana ?
O yāra nūş-ı cān olsa dem olsa

CDLVIII P85b, H170b, V117a-b
2 hezār H, V: hele P
5 ḳadeḥ çek P: ḳadeḥcik H, V / devr iderek H, V: devr eyler P
6 rūyuñ P, V: rūyın H
8 Dem-i mestide H, V: Dem-i mestinde P // Na‘re-i Pertev’e H, V: Na‘re-i Pertev P
CCLIX P85b, H167a, V120a-b
3 yāra H, V: bāde P

4 Lebüñ ʿuşşāka baḫş-ı būselerle
Seḫāda nāmdaş-ı Ḥātem olsa

5 N'olurdı Pertev ol sulṭān-ı ḫūbān
Bizümle daḫi gāhī hem-dem olsa

CDLX

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Var neş'e-i mey Ḥażret-i Neş'et ġazelinde
Yoḳ çāre-i maḫmūr-ı dil ʿişret ġazelinde

2 Aʿdāya ẓafer bulmaġa itdükde tefe''ül
Dīvānın açup bul anı Nuṣret ġazelinde

3 Yoḳ mūy-ı miyānuñ gibi mışrāʿ-ı muḫayyel
Çoḳ ince ḫayāl olsa da Şevket ġazelinde

4 Gelmezse ġınā Ṣābit edāsından efendim
Bul ṭarz-ı meżāmīnini Ṣervet ġazelinde

5 Maẓmūn-ı nev ü ḥüsn ü edā sūziş ararsañ
Pertev bulınur Ḥażret-i ʿİzzet ġazelinde

CDLXI

mefʿūlü fāʿilātün mefʿūlü fāʿilātün
(müstefʿilün faʿūlün müstefʿilün faʿūlün)

1 Gitdükçe oldı ser-keş hiç gelmedüñ ḫayāle ?
Der-ḫāb iken o mehveş vardı güneş zevāle

2 Ebrū kemānı yaşmış tīġini ġamze aşmış
Ḫaṭ gelmiş işte başmış gelmiş ḫalel cemāle

3 Ey yāver-i nihālüm yoḳ gerçi ḳīl ü ḳālüm
Belli degül mi ḥālüm ḥācet nedür su'āle

4 Geldi zamān-ı ḫayret el virse daḫi furṣat
Göñlümde şimdi ḳudret yoḳ buʿd u ittiṣāle

CDLX P86a, H162a, V117b
2 Divānın H, V: Divānuñ P
4 Ṣābit edāsından H : Ṣābit'e baḳmadan P, V
5 Maẓmūn-ı nev ü ḥüsn ü edā H, V: Maẓmūn-ı nev-ḥüsn-i edā P / ararsañ V: ararsın P, H
CDLXI P86a, H168b, V121a
4 buʿd u ittiṣāle H, V: buʿd-ı ittiṣāle P

5 Ey mihr-i nūr-i sīne ḫalḳa nedür bu kīne
Yā Pertev-i ḥazīne bā‘iṣ ne infi‘āle

CDLXII

mef‘ūlü mefā‘ilün fa‘ūlün

1 Ol āfet-i cān-kāhdan āh
Ol ḫūnī-i kīne-ḫ‘āhdan āh

2 Āh itmek imiş viṣāle mānī‘
Āh eylemeyem mi āhdan āh

3 Resm-i reh imiş şekīb-i dā’im
Bi’llāh o resm-i rāhdan āh

4 Te’ṣīr-i dil-i nigār itmez
Bu nāle-i ṣubḥgāhdan āh

5 İt çerḫden āh u vāh Pertev
Gel itme tehī o māhdan āh

CDLXIII

mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün

1 Yandı bu dāġ dāġ-ı kühenden ziyādece
Geçdi bu tīr cāna geçenden ziyādece

2 Pek de ṭavīl itmeyelüm vaṣf-ı ḳāmetüñ
Ḳadd-i bülendi serv-i çemenden ziyādece

3 Çün Ka‘be-i şerīf yüzüñ ārzū ider
Zā’ir ziyāret eylemeyenden ziyādece

4 Ben cān virürken olmadı almış raḳīb āh
Bilmem ne virdi büseñe benden ziyādece

5 Ḫavf itme sevdigüm iderem ihtimām-ı tām
Ben ketm-i sırr-ı ‘aşḳda senden ziyādece

---

5 ḥazine H: ḫazine P, V
CDLXII P86a, H160b, V121a
2 itmek imiş P: itmek ise H, V
3 şekib-i dā’im P: şekib-i hicrān H, V
5 āh u vāh H, V: āh u āh P
CDLXIII P86b, H161a-b, V120b
2 vaṣf-ı ḳāmetüñ P: vaṣf-ı ḳāmetin H; vaṣf-ı ḳāmeti V // Ḳadd-i bülendi H, V: Ḳaddi bülendi P
3 yüzüñ P, V: yüzin H / Zā’ir H, V: Zāyir P
4 Bilmem ne virdi H, V: Bir şey mi virdi P

6 Zencīr-i zülf-i yārda Pertev bu defʿa dil
Maḥbūs ḳaldı çāh-ı ẕeḳandan ziyādece

CDLXIV

feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Şöyle bir ʿişveger ki hiç şorma
Bāña bir nāz ider ki hiç şorma

2 O cefā eylemem diyen çelebī
Neler itdi neler ki hiç şorma

3 Gelmez ammā ki geldigi dem de
Yā naṣıl tīz gider ki hiç şorma

4 Dil-i zār olalı derinden dūr
Oldı bir der-be-der ki hiç şorma

5 Sāye-i būse eyler āzürde
Lebleri tāzeter ki hiç şorma

6 O perī-peykeri amān Pertev
Öyle cānum sever ki hiç şorma

CDLXV

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Minnet bilürem derd ü ġamın cān-ı ʿazīze ?
İkrām idemem ḫavfum o mihmān-ı ʿazīze

2 Bir nevʿ ṭaʿām ile ol envāʿı ne lāzım
Ḳāniʿ olan ʿizzet buluyor nān-ı ʿazīze

3 Ḫ̆āhişger-i rifʿat iseñ ʿāşıḳ dü cihānda
Yüz sür ḳadem-i ḥażret-i pīrān-ı ʿazīze

CDLXIV P86b, H170a, V120b-121a
1 Bāña bir H, V: ʿĀşıḳa P
3 tiz P, H: tez V
4 Dil-i zār H, V: Dili zār P
5 V'de kenarda.
CDLXV P86b, H166a, V121b
1 ġamın P: ġamuñ H, V // ḫavfum H, V: ḫavf P
2 Bir nevʿ ṭaʿām ile ol envāʿı ne lāzım H, V:Terk-i nigeh-i ḫ̆ān-ı żiyāfetgeh-i dehr it P // buluyor P: ki bulur H, V
3 iseñ H, V: isen P

4 Bi'llāhi begüm Mışr'a ʿazīz olsa da düşmez
Dīdārı ʿaziz eylemek iḫvān-ı ʿazīze

5 Pertev bu ġazel sādece söylendi be-ġāyet
ʿArż itmege şāyeste mi yārān-ı ʿazīze

CDLXVI

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Gitmek isterken o fındıḳçıyla bir gün Bigḳoz'a
İtdi kāfirlik yanaşdı n'eyleyem İstavroz'a ?

2 Ṭavr-ı ser-ḫoşānemi maʿẕūr ṭut ey nāzenīn ?
Bozdı keyfüm ṭatlı ṭatlı içdigüm ekşi boza

3 Āh-ı serdümden ḥaẕer ḳıl ey cefā-cū baʿd ez-īn
Āteş-i ʿaşḳum şoġuḳ sözlerle döndürdüñ buza

4 Beççe-i muġ muġ-beçe taʿbīr iderler şāʿirān
Lehçe-i efrencde ol lafẓa dirler fermuze

5 Pīçiş-efken oldı ẕihnümde ḥarīr-i kākülüñ
Oldı gönlüm āḫir ol endīşe ile çün ḳoza

6 Gerçi buldı baḥr-i eşkümde ṣuyın keştī-i ten
Beñzer ammā şerḥa-i sīnem açılmış armuza

7 İl zülāl-i vaşla ḳansun Pertev'üñ lāyıḳ mıdur
Tāb-ı ʿaşḳuñla dehānında efendim ṭuz ṭoza

CDLXVII

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Görinür gerçi o meh-pāre ḳıyāfetsüzce
Var mı söz ḥüsn-i ḫudā-dādına zīnetsüzce

2 Ṭavr-ı şūḫānede mümtāz ü müsellem ammā
Şeh-levendüm şu ḳadar var ki itāʿatsüzce

---

4 Bi'llāhi P: Bi'llāh H, V // Dīdārı H, V: Dīdār P
CDLXVI P87a, H166a, V117b
1 Bigḳoz'a P: Beyḳoz'a H, V
3 şoġuḳ P: şovuḳ H, V
CDLXVII P87a, H161a, V121b
2 şūḫānede P: şūḫānesi H, V

3 Ben daḫi duymayayum āmed ü refti ey dil
Yāra var derdümi şerḥ eyle şemātetsüzce

4 Gāh ü bī-gāh duʿālarla ḳoyup ḫatm iderek ?
ʿArż-ı ḥāl eyle o bī-dāda şikāyetsüzce

5 Zülf-i dil-dāra çerāġ ideli göñlüm Pertev
Şimdi güyā degülem bende ḳasāvetsüzce

CDLXVIII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ṣayd olur maḥbūb-ı İstanbul zer-i maḥbūb ile
Yine ḳuşla avlanur avlansa bunda ḳuş bile

2 Dāstān oldumsa rüsvāy-ı cihān oldumsa da
Hep mürüvvetsüz senüñ ʿaşḳuñ ile düşdüm dile

3 Öyle pek de bī-vefālardan şümār olmaz o şūḫ
Gerçi seyl-āb itdi eşküm şimdi ister kim sile

4 Ḫūlyā-yı māl ü ṣervet baḫtı vārūn kimseye
Bu meṣeldür kim boş anbār ile bir dibsüz kile

5 Ol cefā-muʿtād āyā dir mi bir gün Pertev'e
Virdigüm virdük bu gün her istegüñ neyse dile

CDLXIX

feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Saña kim dir ḫoş-āb nūş eyle
Bāde-i pür-ḥabāb nūş eyle

2 Ġam yime nūş-ı ḫūn itme ṣaḳın
Ye kebābı şarāb nūş eyle

3 Gāhī elmās veş araḳlar iç
Gehī laʿl-i müẕāb nūş eyle

---

3 duymayayum P: ṭuymayayum H, V // āmed ü refti H, V: āmed ü reften P
5 Zülf-i dil-dāra H, V: Zülf ü dil-dāra P
CDLXVIII P87a, H168b, V122a
1 İstanbul H, V: İslāmbol P // Yine ḳuşla avlanur avlansa bunda ḳuş bile P: Avlanur avlansa her bir ṣayd cinsiyle bile H, V
4 kim H, V: bir P
5 virdük bugün her H: virdikde her P; virdük bu dem V
CDLXIX P87b, H168a, V119a
2 nūş-ı ḫūn itme ṣaḳın P, V: nūş-ı ḫūn-ı dil itme H

4 Nāleñi bezm-i sāz it gāhī
Geh be-çeng ü rebāb nūş eyle ?

5 Medfenüñden şarāb cūş itsün
Tā ölince türāb nūş eyle ?

6 Pertevā bī-ḫumār bir mey bul
Tābe-rūz-ı ḥisāb nūş eyle

CDLXX

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Dil ḫānesinüñ kim didi ḳasvet var içinde
Ol mehveş ü ḫurşīd-i ṣabāḥat var içinde

2 Ṭūṭī-i bihiştī ḳafesi mi ki şu revzen
Ṭāvūs-ı cinān gibi bir āfet var içinde

3 Bülbül gibi nālende olursa yaraşur dil
Ol ġonçe-i gülzār-ı leṭāfet var içinde

4 Açmaḳsuzın açılmadayum nāmeñi cānā
Ḥālā bilemem ben de ne ḥālet var içinde

5 Bir nükteli peyġām ile itdüñ beni ḥayrān
Hem vaṣla vü hem hecre işāret var içinde

6 Fehm idemedüm Pertev'e göstersem olur mı
Zīrā ḳatı çoḳ remz ü ẓarāfet var içinde

CDLXXI

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Güm-nāmlıguñ gizlice şöhret var içinde
Dervīşligüñ daḫi meşīḫat var içinde

2 Ebnā-yı zamān itse daḫi ṭarḥ-ı tekellüf
Tākat getirilmez niçe külfet var içinde

---

4 H, V'de 5. beyit; Nāleñi H, V: Nāleni P
5 H, V'de 4. beyit; Medfenüñden P, V: Medfeninden H
CDLXX P87b, H163b-164a, V121b
6 remz ü ẓarāfet H, V: remz ẓarāfet P
CDLXXI P87b, H164a, V121b-122a

3 Olmış ṭutalum bedr-i ruḫuñ gün gibi meşhūr
Her şöhretüñ ey mehveşüm āfet var içinde

4 Ṣūfīyi görüp şanmış idüm tārik-i dünyā
Dünyāya velī ḫaylī maḥabbet var içinde

5 Der-ḫ˘āb görüp şeyḫi murāḳıb dime Pertev
Ẓannum bu ki bir az daḫi ġaflet var içinde

CDLXXII

mef ʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Bilmezlik ile dil urılup bir sitemgere
Seng ü ḫadeng-i cevr ile olmış bere bere

2 Cānum fedā o ḫançer-i ser-tīz-i ġamzeye
Kim zaḫmı açdı sīnede dil-dāra pencere

3 Oldum fütādesi yeñi başdan bir āfetüñ
Düşdi göñülcügüm yine bir bī-amān yere

4 Ḳanum bahā-yı būs-ı leb-i laʿl-i cān-baḫş
Naḳd-i sirişke dirse o meh-pāre nā-sere

5 Īmā mıdur tenezzüle pervāz-ı şayddan
Şeh-bāz-ı ġamzeye salayor ḫaṭṭı beftere

6 Pertev görince güşe-i çeşm üzre ḫāli ben
Didüm hemān şebīhdür ʿayniyle ʿanbere

CDLXXIII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 İḫāṭa eyleyüp zülf-i siyeh ruḫsārı çepçevre
Ne zībā sünbülistān eylemiş gülzārı çepçevre

2 Kemān ebrūsına peyveste her bir tīr-i müjgānı
Ḥirāset itmege nezẓāreden dīdārı çepçevre

---

3 Olmış H, V: Oldı P
4 Ṣūfiyi H, V: Ṣūfi-i P
CDLXXII P88a, H165a, V122a
1 bere bere P, V: yere bere H
2 o ḫançer-i ser-tiz-i ġamzeye H, V: o ġamze-i ser-tiz-i ḫançere P // Kim H, V: Her P / dil-dāra H, V: dil-dār P
5 Īmā mıdur H, V: İmān gibi P
CDLXXIII P88a, H165a-b, V122a-b
1 Ne zibā H, V: Ne çāre P

3 Ser-i kūyında feryād itse diller dir o gül-ruḫsār
Yine bülbüller almış dāmen-i kuhsārı çepçevre

4 Ṭarāvet-baḫş olan gül-ġonçe vü gül-berg-i zībāya
Nihāl-i gül-bün-i gülzāra ḳoymış ḫārı çepçevre

5 Nümūdār-ı füsūn-ı ġamzesi renginde işlenmiş
Felek pür-naḳş u kār olmaz mı çevrevārı çepçevre ?

6 O meh-rūnuñ naẓīri pertev-endāz-ı ẓuhūr olmaz
Tehī devr itme Pertev günbed-i devvārı çepçevre

CDLXXIV

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Eyler ʿAzrā'īl'i sebḳat ġamzeler cān almada
Ḳanda ḳaldı neşter-i müjgān ise ḳan almada

2 Ḫāl-i ruḫsāruñ gibi kāşāne-i dil tār iken
Şevḳ-i küfr-i zülfüñ ile nūr-ı īmān almada

3 Şeh-süvārum nāz idüp çekme ʿinān-ı tevsenüñ
Ḫāḳsār olduḳça pā-mālüñ senüñ şān almada

4 Cān-fidālar rāh-ı cānānda eger cān virseler
Hiç ziyān olmaz nümāyān cān virüp cān almada

5 Dilde ġam var daʿvet eylersin sürūrı Pertevā
Pek de teklīf itme mihmān üzre mihmān almada

CDLXXV

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Āh kim gelse o meh meclisümüz nūr olsa
Nūş-ı ḫamr eylese hem gözleri maḫmūr olsa

---

3 Ser-i kūyında H, V: سر کویند P

5 işlenmiş P: işlense H, V

CDLXXIV P88a, H163a-b, V116b-k

1 H'de mısraların yeri değişiyor; Ḳanda ḳaldı neşter-i müjgān ise P: Ḳanda ḳaldı neşter-i müjgān V, Neşter-i faṣṣād iken her bir müjen H

4 Cān-fidālar rāh-ı cānānda eger cān virseler H: İtmedigin bim-i cān ten-perverān cān-dādeler P, V // Hiç ziyān olmaz nümāyān cān virüp cān almada H: Bi-bahā kālā-yı vaṣluñ ṭurma erzān almada P, V

5 eylersin P, V: eylerseñ H

CDLXXV P -, H166b, V123a-b

2 Lebe ḫaṭ gelmek ile ḥüsne gelür mi noḳṣān
N'ola bir teng-i şekerde bir iki mūr olsa

3 Pek bıraḳduñ nigehüñden dil-i āvārecigüm
Naẓar-ı merḥametüñle n'ola manẓūr olsa

4 Dil-i üftādemi ṭard itme ser-i kūyuñdan
O seni terk idemez her ne ḳadar dūr olsa

5 Şehr-i ḥüsnüñ gülisin bülbülüñ olsun göñlüm
Sūz-ı ʿaşkuñla ne var ʿāleme meşhūr olsa

6 Yaraşur ol meh-i tābende-i evc-i naḫvet
Ġırrelense ne ḳadar ḥüsnine maġrūr olsa

7 Meclisüñde n'olur ey dil-ber-i bīgāne-nüvāz
Pertev'üñ nāmı daḫi gāhīce meẕkūr olsa

CDLXXVI

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 İtmez ʿuşşāḳa naẓar yolına ḳurbān olsa
Dönse bismilgehe ger dergehi biñ ḳan olsa

2 Çāre-i ḫastegī-i çeşmi olur söz bulamam
Ger ser-ā-ser süḫanüm ḥikmet-i Loḳmān olsa

3 Ḳalur elbette mücāvir niçe yıllar gelemez
Zā'ir-i kūyuñ eger ḥācī-peşīmān olsa

4 Didiler diñler o şeh ḳıṣṣa-i ʿuşşāḳı tamām
Ben de başlardum o efsāneye pāyān olsa

5 Çeşmi düzdīde nigehle yine işler başarur
Müjeler tīr be-kef anda nigehbān olsa

6 Naḳş-ı pāyı gibi ayrılmaz idüm rāhından
Ḫāk-i pāyine eger varmaġa imkān olsa

7 Būs-ı leb olmış olur mühr-zen-i ḫāmūşī
Dehen-i Pertev o yāḳūta nigīndān olsa

CDLXXVI P88b, H166b-167a, V122b
1 bismilgehe ger dergehi biñ H, V: bismilgehine gird-i rehi P
3 elbette H, V: elbetde P
5 tir be-kef H, V: tire be-kef P

CDLXXVII

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Ḳanā'at eylemişken lāne-i Ḳāf-ı sitiġnāya
Tecerrüd bāl-i pervāz oldı çoḳ güm-geşte 'anḳāya

2 Ne māni' pençe-i müjgānum ursa eşke dest-i red
Ser-i engüşt-i mercān sedd olur mı mevc-i deryāya

3 Baḳılsa iştikā-yı rūzgār nā-müsā'iddür
Perīşān yazdı ḥālin kilk-i mevc eṭrāf u 'anḥāya ?

4 Tehī boy çekmiyor ḳadd-i nihālüñ bāġ-ı behcetde
Leb-i cān-baḫşuñı 'arż eylemek ister Mesīḥā'ya

5 Olanlar Pertev-i şems-i ḥaḳīḳāt ẕerre ḫāk olsa ?
'Urūc eyler ḥażīż-i meskeninden evc-i 'ulyāya

CDLXXVIII

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Maḥv ider ḫūn-ı dilüm Seyḥūn'ı da Ceyḥūn'ı da
Ġarḳ ider ṭūfān-ı eşküm nūnı da ḳalyūnı da

2 Keyf-i beng-i ḫaṭla geçmez ẕevḳ-i cām-ı leb velī
Neş'e-i ḫālüñ başar ma'cūnı da afyūnı da

3 Ḳahrı luṭfından füzūndur ġamze-i cellādınuñ
Olmaduḳ mı şāhumuñ memnūnı da maḥzūnı da

4 Fitne-i şeyṭān-firīb-i çeşmi seyr it zāhidā
Azdırur bir la'b ile meymūnı da mel'ūnı da

5 Hiç şikāyet itme ẓulminden anuñ 'ālem bilür
Pertevā çoḳdur o çeşmüñ ḫūnı da dil-ḫūnı da

CDLXXVII P88b, H173b, V121a
3 eṭrāf u 'anḥāya H, V: etrāf 'anḥāya P
CDLXXVIII P88b, H164a, V122b-123a
1 Seyḥūn'ı da Ceyḥūn'ı da P: Seyḫūn'ı da Ceyḫūn'ı da H, V
2 ḫālüñ H, V: ḥālüñ P
3 Ḳahrı luṭfından V: Ḳahrı luṭfuñdan H: Ḳahr luṭfuñdan P;
5 anuñ P: anı H, V

CDLXXIX

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Rāżıyam la'lüñ leb-i mīnāda olsun görmege
'Aksini āyīne-i ṣahbāda olsun görmege

2 Anda da nāz eyleyüp göstermemek lāyıḳ mıdur
Ḳāni'em dīdāruñı rü'yāda olsun görmege

3 Vaḳt-i idbārın raḳībüñ görmesem de ḳā'ilem
Nāmını resm-i ḫaṭ-ı tersāda olsun görmege

4 Ol perīnüñ gerden-i billūrı olsun da 'ayān
Bā'iṣ isterse ayāġ-ı bāde olsun görmege

5 Ṭaġa düşdüm Pertev ol Şīrīn-leb ü sengīn-dilüñ
Ṣūretin levḥ-i dil-i ḫārāda olsun görmege

CDLXXX

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 İder dil meyl-i kūy-ı yār Mecnūn olsun isterse
Çü Ḳays ārāmgāhı deşt ü hāmūn olsun isterse

2 Esīr-i pençe-i cevri olurmış bir ḳuloġlınuñ
Egerçi pādişāh-ı rub'-ı meskūn olsun isterse

3 Müsāvīdür başında 'aşḳ sevdāsı olan şaḫṣuñ
Külāh-ı köhne vü tāc-ı Ferīdūn olsun isterse

4 Sitem-mu'tādsın sen gerçi şāh-ı kişver-i ḥüsne
Cefā her-dem vefā gāhīce ḳānūn olsun isterse

5 Serinde bir şaçı Leylī ḫayāli olan eglenmez
Başında sāye-güster bīd-i Mecnūn olsun isterse

6 Devā-sāz olamaz bīmār-ı 'aşḳa n'eyleyem Pertev
Ḥakīm-i ḫāẕıḳ u kāmil Felāṭūn olsun isterse

CDLXXIX P89a, H167b, V123a
2 H, V'de 3. beyit.
3 H, V'de 4. beyit; Vaḳt-i idbārın H, V: Vaḳt-i idbāruñ P
4 H,V'de 2. beyit; Ol H, V: O P
CDLXXX P89a, H166a-b, V123a
1 meyl-i kūy-ı yār Mecnūn H, V: meyl-i Leyli turre-i Mecnūn P // deşt ü hāmūn H,V: kūh-ı hāmūn P
4 Sitem-mu'tādsın H, V: ستم معتادایسن P

CDLXXXI

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Mebḥaş-i lebde Bedaḫşān u Yemen'den söyle
Vaşf-ı dendānda dür-i baḥr-i ‘Aden'den söyle

2 Gerdenidür hele cennetdeki süd ırmaġı
Lebinüñ būsesin añduḳça lebenden söyle

3 Sīne-i şāfuña gerdānı ola ‘aks-efken
Gümüş āyīnede timşāl-i semenden söyle

4 Zīr-i ḫaṭdan görinen fitne-i ḫāli añma
‘Arabistān'ı uran çeyş-i fitenden söyle

5 Mālik-i taḫtgeh-i mülk-i sürūr olduḳda
Ḥüzn-i hicrānı añup beyt-i ḥazenden söyle

6 Bir süḫandür süḫan-i ehl-i ḥaḳīḳatle mecāz
Pertevā geh o süḫan geh bu süḫandan söyle

CDLXXXII

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Bu ‘araḳ bu mül yetişmez sāḳī deryā-keşlere
Jāle vü şeb-nem ne yapsun şu‘le-i ser-keşlere

2 Ḫānmān-ı āh-ı serdi eşk-i germ itdi ḫarāb
Zemherīr-i fürḳat içre düşmişem āteşlere

3 Ḥasret-i zaḫm-i nigehle dāġ-dāġ olma tehī
Hiç tenezzül mi ider tīr-i ḳażā ter-keşlere

4 Ẕerre-i raḳsān-ı mihr-i ḥüsni itme göñlüñi
Her gice bir menzili raḫşān iden mehveşlere

5 Her zemīn tarḥ-efken-i cevlānı olmaz Pertevā
Meyl ider esb-i ṭabī‘at vādī-i dil-keşlere

CLDXXXI P89a, H168a-b, V122a
1 Vaşf-ı dendānda H, V: Vaşf u dendānda P
2 süd P: süt H, V
3 Sine-i şāfuña P: Sine-i şāfa ki H, V / ‘aks-efken P, V: ‘aks-endāz H
4 fitne-i ḫāli H, V: fitne-i ḫāki P
CDLXXXII P89b, H165b, V123a
1 bu mül yetişmez P: itmez kifāyet H,V //Jāle vü şeb-nem ne yapsun P:Şeb-nem-i nā-çiz n'eyler H,V
4 göñlüñi H: göñlini P, V

CDLXXXIII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Yeʾcūc-i fitne ṣaldı aḳın diller üstine
Ġamzeñ ki oldı ḫışm ile ser-ʿasker üstine

2 Ben gerçi hecr-i būs-ı lebüñle pür-āteşem
Yāḳūt-pāre düşse n'olur aḫker üstine

3 Mihr-i felek de teb-zede-i ʿaşḳ-ı mehveşüm
Her gün ġurūb idinceye dek ditrer üstine

4 Ben ḫāke daḫi sāye ṣal ey pādişāh-ı nāz
Gāhīce taḫt-ı şeh ḳurılur yerler üstine

5 Oldı yine cemāʿat-i ezhār ṣaf-nişīn
Çıḳdı ḫaṭīb-i Cāmiʿ-i Gül minber üstine

6 Pertev'den itme būse-i cān-baḫşuñı dirīġ
Cān ise ḳaṣduñ olsun a ẓālim ser üstine

CDLXXXIV

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Edirne şehrinüñ medḥin dimekde bir zemīn olsa
İçinde medḥe şāyān yaʿnī kim bir meh-cebīn olsa

2 Çıḳar mı renc-i reh rāḥat bulur mı şehre gelmekle
Kişi ev görmeyüp bārān-zede ḫayme-nişīn olsa

3 Ṣırıḳ Meydanı'na gelse bizümle oynasa mızrāḳ
Uzaḳdan baḳmasa ol serv-ḳāmet pek yaḳīn olsa

4 Bürūdet ḫaymede çamurla cemʿ olduḳda neysānuñ
Yuṭulmaz doġrusı her ḳaṭresi dürr-i şemīn olsa

CDLXXXIII P89b, H170b-171a, V124a
1 Ġamzeñ ki oldı ḫışm ile P: Ḥıżr ḫaṭṭuñ olur mı ki H, V
2 P, V: H -; V'de kenarda.
3 H, V'de 4. beyit; ʿaşḳ-ı mehveşem P: ʿaşḳ-ı yārdan H, V
4 H, V'de 3. beyit; sāye ṣal ey H, V: sāye ṣal āyā P // taḫt-ı şeh ḳurılur P: taḫt-ı şāhi ḳurılsun H, V
6 Pertev'den itme būse-i cān-baḫşuñı dirīġ H, V: Pertev bu mışraʿuñ oḳumış bir sitemgere P // a ẓālim P: a cānum H, V
CDLXXXIV P89b, H -, V122b-k
1 medḥin V: medḥüñ P

5 Baḳılmazdı pāline pinyāline vuṣlat hevāsıyla ?
Edirne dil-berinden fi'l-meṣel ādem emīn olsa

6 Sefer-berdür bu demler Pertev ü ʿĀmir ile ʿİzzet
N'ola yek-dīgere beyt-i ġazel gibi ḳarīn olsa

CDLXXXV

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Kālā-yı vaṣlı çıḳsa da āteş bahāsına
Baḳmaz dinür metāʿuñ o mehveş bahāsına

2 Erzān virür mi būs-ı leb-i ḫāldārını
Olmaz ḳumāş-ı sāde münaḳḳaş bahāsına

3 Elmās nevk o tīr-i nigāhuñ o ġamzenüñ ?
Ḫaṭ geldi şimdi destesi tir-keş bahāsına

4 Ol dem ki siḥr-i çeşmini ibṭāl ider ḫaṭuñ
Āhū-yı Çīn iner büz-i Aḫfeş bahāsına

5 Pertev zemīn ü kāfiye kim böyle teng olur
Çıḳsa ʿaceb mi cins-i ġazel beş bahāsına

CDLXXXVI

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Çāḳ çāḳ oldı göñül reşk iderek şānesine
Rāh-yāb oldı diyü zülf-i perīşānesine

2 Şeyṭanetle bir alay ʿāşıḳı güm-rāh itmek
Uymadı ol meleküñ vażʿ-ı sürūşānesine

3 Dil-i bī-çāre gül-i dāġını açmış baḳayor
Derdmendüñ ʿacebā seyr ü temāşā nesine

---

6 Pertev ü ʿĀmir V: Pertev ʿĀmir P, H

CDLXXXV P90a, H171b, V124a

1 Kālā-yı vaṣlı çıḳsa da P: Nerḫ-i şarāb çıḳmada H, V // Baḳmaz dinür metāʿun o mehveş P, H: ʿAks-i ʿẕār sāḳi-i mehveş V

2 leb-i P, H: ruḫ-ı V

4 Ol dem ki siḥr-i çeşmini ibṭāl ider ḫaṭuñ P: Nev-ḫaṭla كوسبجا ne ol nāz-ı nā-revāc H, V // Āhū-yı Çin iner P: İnsün ġazallar H, V

CDLXXXVI P90a, H171b-172a, V124a

1 göñül H, V: dilüm P

2 vażʿ-ı P: ṭavr-ı H, V

3 gül-i dāġını açmış baḳayor P: gül-i dağın açup seyr eyler H, V

4 Nice teşbīh olınur düşmenī-i bīgāne
Aḳribā ʿaḳrabanuñ ḫaşm-i ḫ̆īşānesine

5 Pertev-i şuʿle-i ʿaşḳum görüp olmış bīdār
Gice gün ṭoġdı şanup revzen-i kāşānesine

CDLXXXVII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Yaḳ dilüm tāb-ı ruḫ-ı tābāne Allāh ʿaşḳına
Vāṣıl olsun şemʿüñe pervāne Allāh ʿaşḳına

2 Her bün-i müyında bir dām eylemişdür muḫtefī
Mürġ-i cāna ḫāli dökmez dāne Allāh ʿaşḳına

3 Mest olup dünyā vü uḳbāyı ferāmūş eyleyem
Sāḳiyā luṭf eyle bir peymāne Allāh ʿaşḳına

4 Olmayor ruḫṣat baña sen bārī ey peyk-i ḫayāl
Gir ḥarīm-i ḫāşına düzdāne Allāh ʿaşḳına

5 Bāde-i laʿl-i lebüñle mestem ammā pür-şuʿūr
Ṣanma giryem girye-i mestāne Allāh ʿaşḳına

6 Būy-ı pīrāhen gibi ey Yūsuf-ı Mışr-ı cemāl
Eyle raġbet külbe-i aḥzāne Allāh ʿaşḳına

7 Ṣūret-i Mecnūn gibi ḫāmūş olup Pertev amān
Rāz-ı pinhān çıḳmasun meydāne Allāh ʿaşḳına

CDLXXXVIII

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Müjeyle ġamzenüñ uymaz lisānı birbirine
Ya göñlümüñ uya mı zaḫm-ı cānı birbirine

2 Benüm daḫi ḫaberüm yoḳ idermiş āmed-şüd
Ḫayāl-i yār ile göñlüm nihānī birbirine

---

5 gün H, V: meh P
CDLXXXVII P90a, H172a, V124b
1 tāb-ı ruḫ-ı tābāna P: şemʿ-i ruḫ-ı tābāna H, V
2 bir dām P: biñ dām H, V
4 düzdāne H, V: merdāne P
7 olup P: ol ey H, V
CDLXXXVIII P90b, H173a, V124b
1 Müjeyle P: Müjeñle H, V // Ya göñlümüñ H, V: Ya ʿāşıḳuñ P

3 Ḫayāl-i yār dile şöyle mürtesem ki gören ?
Ḳıyās ider dil ile dil-sitānı birbirine

4 Dirīġ uymadı gitdi o çeşm-i şehlānuñ
Nigāh-ı dīde-i āfet-resānı birbirine

5 Ṣunar mı bezm-i maḥabbetde Pertevā ʿuşşāḳ
Şarāb-ı ġam ṭolu rıṭl-i girānı birbirine

CDLXXXIX

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Dilüñ āh u fiġānın nā-ümīd olsun da seyr eyle
Çeh-i hicrānda ḥabs-i medīd olsun da seyr eyle

2 Hilāl āsā dü-tā olmaz mı ḳaddi ʿāşıḳuñ ġamla
O mihr-i ʿālem-ārādan baʿīd olsun da seyr eyle

3 Bahār olsun hele cūy-ı sirişküm çaġlasun aḳsun
O Leylī-zülfi çün Mecnūn-ı bīd olsun da seyr eyle ?

4 Cünūn-ı câme-çāk-ı ehl-i ʿaşḳı kūh-ı fürḳatde
Hilāl-i ġurre-i ebrū bedīd olsun da seyr eyle

5 Ne cānlar pāy-māl-i tevsen-i ʿaşḳı olur Pertev
O şūḫı māʾil-i laʿb-i cirīd olsun da seyr eyle

6 Dil-i Pertev ki ey şeh müstefād-ı feyż-i ʿaşḳuñdur
Anuñ her beyti bir beytü'l-ḳaṣīd olsun da seyr eyle

CDXC

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Bezm-i aʿdādan o meh dūr olur in-şāʾallāh
Baña raḥm itmege mecbūr olur in-şāʾallāh

2 Göz belerdürse ʿadū kesr içün câm-ı dile
Şīşe-i dīdesi meksūr olur in-şāʾallāh

---

3 ider dil ile dil-sitānı H, V: iderdi dil-i dil-sitānı P
CDLXXXIX P90b, H -, V117a-k
5 maʾil-i V: māyil-i P
6 A2, P, H, V -
CDXC P90b, H160a, V124b-125a
1 o meh P, H: ʿadū V // Baña H, V: Bize P
2 kesr içün P: kesri içün H, V / câm-ı dile H, V: câm-ı dilin P

3 Beni çoḳdan beri dil-ḫaste-i hicrān itdi
Çeşm-i mestüñ daḫi rencūr olur in-şā'allāh

4 Dil ki gün görmedi nev-rüstelik eyyāmında
Sāyesinde ḫaṭınuñ nūr olur in-şā'allāh

5 Sende bu meşreb-i üftāde-nüvāzī kim var
Dil-i bī-çāre de mesrūr olur in-şā'allāh

6 Cürmümüz cirm-i felekden de büyükse cānā
Dāmen-i 'afv ile mestūr olur in-şā'allāh

7 Kişver-i 'aşḳda güm-nām gezer Pertev-i zār
Senüñ 'aşḳuñ ile meşhūr olur in-şā'allāh

CDXCI

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1 Fikr-i ḫaṭṭuñla tāb var dilde
Yine bir pīç ü tāb var dilde

2 Şevḳ-i rūyuñdan añlaram sebebin
Heves-i māh-tāb var dilde

3 Mihr ü māh-ı semāya yoḳ naẓarum
Māh-tāb-ı āfitāb var dilde ?

4 Ġam yemem bādeye yasaġ olsa
Çün dükenmez şarāb var dilde

5 Çünki tehyīc-i nevm ider reyḥān
Fikr-i zülfüñle ḫ̆āb var dilde

6 Her birisi muḥīṭe nāz eyler
Ṣad hezārān ḥabāb var dilde

7 Va'd-i ferdālaruñ yekūnından
Defter-i bī-ḥisāb var dilde

8 Şerḥa vü dāġ-ı 'aşḳumı şerḥe
Sürḫ ile faṣl u bāb var dilde

---

3 Çeşm-i mestüñ daḫi H, V: Çesm-i mesti gibi P
CDXCI P91a, H163b, V120b
2 añlaram H, V: añlar P
5 tehyic-i nevm H, V: tehyic-i nūr P
7 Va'd-i ferdālaruñ P, V: Va'd-i ferdāları H

9 Nice maʿmūr olur benüm göñlüm
Niçe ḫāne-ḫarāb var dilde

10 Baḫṣ ider Pertevā sükūnından
Ya neden ıżṭırāb var dilde

CDXCII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Ṭāḳat gelür mi bakmaġa ol ḥüsn-i dil-keşe
Mihr-i cihān dimez de ne dirsin o mehveşe

2 Nāz-ı nigāh-ı dīde-i Şāhīn Girāy'ı var
Sulṭān-ı ġamze ḳoysa ne var tīri ter-keşe

3 Bir kerre kim ḫırāmına meyl itdi çeşm ü dil
Oldı fütāde sāye veş ol serv-i ser-keşe

4 Olsun ṭabīb-i dil de ne yapsun o muġ-beçe
Tedbīr olur mı bir bölük ʿaḳlı müşevveşe

5 Ey āh-ı serd yanmayayum mı elüñden āh
Bu mevsim-i şitāda beni yaḳduñ āteşe

6 Ḫālüñ ki dil-rübāy-ı dil-i cezbedārdur
Bāʿiṣ degül mi aralarında keş-ā-keşe

7 Ol ṭıfl-ı nāz tā o ḳadar ḫurde-sāl imiş
Kim kūy-ı dille olmamış aña cevz meşe ?

8 Girmez cidāl meclis-i ders-i maḥabbete
Zāhidle ehl-i ʿaşḳ meger kim cedelleşe

9 Naḳkāş-ı deyr-i Çīn ile Pertev geçende biz
Naḳş-ı cemāl-i yārda itdük münāḳaşa

CDXCII P91a, H167a-b, V123b
2 tiri ter-keşe H, V: tir ter-keşe P
3 P, V: H -; V'de kenarda.
4 ʿaḳlı müşevveşe H, V: ʿaḳl-ı müşevveşe P
5 elüñden H, V: elinden P // beni P: dili H, V
6 Ḫālüñ ki P: Ḥüsnüñ ki H, V // keş-ā-keşe P, V: bu keş-ā-keşlere H
7 kūy-ı dille P: kūy-ı diller H, V

CDXCIII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Temūzuñ tābişi şol mertebe düşmiş ki gülzāra
Semender pāyesi şāyān virilse bülbül-i zāra

2 Bu eṣnāda ʿalevler ẓāhir oldı ḫār-ı gül-bünden
Nümāyiş-baḫş iken ol āteşīn güller ser-i ḫāra

3 Tef ü tāb-ı zemīn bir rütbe yaḳmış pāy-ı deryāyı
Ki lāyıḳdur dinürse ābile ger dürr-i şehvāra

4 Bu günlerde umulmaz sāye-i dīvārdan rāḥat
Ki zīrā ol daḫi tāb-ı mihirden ḳaçdı dīvāra

5 Hevānuñ şiddet-i germiyyeti teʾṣīr idüp baḥre
Bıraḳdı postını māhī de taḳlīd eyledi māra

6 Olup her ẓerre çünkim bir şerer çıḳdı semāvāta
Olur āfet-resān ẓannum bu zeyl-i çerḫ-i devvāra

7 Çemenden lāle vü sünbül yerine çıḳdı āteşler
Sezā dirler ise dūd-ı kebūd evrāḳ-ı eşcāra

8 Vezāyiş eyledi bād-ı cahīm ol rütbe kim Pertev
Güdāziş ḥāli geldi mūm veş kānında aḥcāra

9 ʿUlüvv-i himmet-i üstād-ı ʿālem Ḫażret-i Neşʾet
Ḫalīl'üñ muʿcizāt-ı bāhirin ʿarż itse bu nāra

10 ʿAlevler lāle vü dūd-ı kebūd olursa sünbüller
Şererhā-yı hevā-yı germ beñzer idi gül-nāra

CDXCIII P91b, H165b-166a, V123b-124a
1 tābişi H, V: yābişi P
3 pāy-ı deryāyı H, V: yārı deryāyı P
8 bād-ı caḥim H, V: bār-ı ḫamim P // Güdāziş H, V: Güẓāriş P

CDXCIV

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 ʿAndelīb-i zār girmez verd-i ḫandān ḳoynına
Ḳumriyān lïkin girer serv-i ḫırāmān ḳoynına

2 Sïne-bendüñ çözmege meşġūl idüñ ṣandum ki ben
Pençe-i ḫurşïd girmiş māh-ı tābān ḳoynına

3 Tïşe-i ḥasretle baġrın yardı dirler Kūh-ken
Almaḳ istermiş meger cānānesin cān ḳoynına

4 Nev-reside ḥūrveşler vaṣlın eylerken ḫayāl
Zāhidüñ her şeb girer bir köhne şeyṭān ḳoynına

5 ʿĪd-i ḳurbāna ḳuzum ḳurbānuñ olsam diyicek
Didi kim minnet mi var bayramda ḳurbān ḳoynına

6 Şiʿrümüñ baḫtı benüm baḫtumdan efzūn Pertevā
Kim girer mecmūʿa taḳrīb ile ḫūbān ḳoynına

CDXCV

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 O mehüñ ġamze-i bürrānına mā-şāʾallāh
ʿĀşıḳ-ı dil-şüdenüñ cānına mā-şāʾallāh

2 Hedef-i sïneme her tïri ki degdi yazdum
Ḫūn-ı dille ser-i peykānına mā-şāʾallāh

3 Dūd-ı āhum ki ṭaḥassürle varur ol māhuñ
Naḳş olur güşe-i eyvānına mā-şāʾallāh

4 Göñlin almış niçe şeyṭānlıḳ idüp muġ-beçenüñ
Degmemiş zāhidüñ īmānına mā-şāʾallāh

5 Cūy-ı ḫūn eyledi Ceyḥūn'ı dem-ā-dem eşki
Pertev'üñ dïde-i giryānına mā-şāʾallāh

CDXCIV P91b, H172b, V124b
2 meşġūl idüñ H, V: meşġul idüm P
3 baġrın H: baġruñ P, V
5 ʿĪd-i ḳurbāna P: ʿĪd-i ḳurbāndur H, V
CDXCV P92a, H160a-b, V125a
4 Göñlin H: Göñlüñ P; Göñül V / muġ-beçenüñ P: muġ-beçelik H, V

CDXCVI

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Bülend efġāna göñlüm şimdi meʾẕūn oldı ʿaşḳuñla
Anuñçün gizli rāzum perde-bīrūn oldı ʿaşḳuñla

2 Hele ben derdnāk-i ʿaşḳuñam cānā beni ṣayma
Hezārān nā-şinās-ı ʿaşḳ dil-ḫūn oldı aşḳuñla

3 Ne dem kim dergehüñden çekmeyüp bī-dādını gitdüm
Saña şevḳ-i dilüm gitdükçe efzūn oldı ʿaşḳuñla

4 Ne gūne lafẓ-ı rengīn ile bildürsem saña ḥālüm
Dür-i eşküm miṣāl-i laʿl-i gül-gūn oldı ʿaḳuñla

5 Dil-i Pertev olup ḳumrī-i serv-i ḳāmetüñ cānā
Ki böyle nāliş ü feryādı mevzūn oldı ʿaşḳuñla

CDXCVII

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Seni çoḳ sevme de ey şūḫ ḳabāḥat degül a
Añladuḳ meşreb-i nāzendeñi ḥācet degül a

2 Olalum gāhīce şāyān-ı teġāfül bārī
Bu daḫi Ḥażret-i sulṭānuma ṣıḳlet degül a

3 Şeyḫ efendi ne bu ʿunf ile ḫiṭāb eṭrāfa
Sözüñi ṭutma senüñ mūcib-i cennet degül a

4 Ṣubḥa dek yāri fiġān ile uyutmaz ʿuşşāḳ
Bizi rāḥatsuz iderse o da rāḥat degül a

5 Ne düşer ruḫlaruñuñ üstine bu zülf-i siyāh
O daḫi bencileyin rūyuña ḥasret degül a

6 O mehüñ Pertev'i tekdīrdür ancaḳ ġarażı
İltifāt itmesi aġyāra ḥaḳīḳat degül a

CDXCVI P92a, H168b-169a, V125a-b
1 şimdi P: çünki H, V
2 nā-şinās-ı ʿaşḳ dil-ḫūn H, V: nā-şinās-ı derd dil-ḫūn P
3 dergehüñden V: dergehinden P; دركهكـ H / bi-dādını P: bi-dāduñı H, V
5 Dil-i Pertev olup ḳumri-i serv-i ḳāmetüñ cānā H, V: Olup ḳumri saña ey serv-i mevzūn-ḳad dil-i Pertev P
CDXCVII P92a, H169a, V125b
1 Añladuḳ H, V: Añladuñ P / ḥācet H, V: ḥālet P
5 ruḫlaruñuñ H: ruḫlarınuñ P, V / zülf-i siyāh P: zülf senüñ H, V
6 mehüñ P: şehüñ H, V

CDXCVIII

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Uydurup cünbişini ġamzesinüñ lehcesine
Sīne vü sāḳı güşāde gelür eşbehcesine

2 Geçdiler sūz-ı dile mirvaḥa-cünbān olaraḳ
Dāmenüñ zülf-i dil-āvīz ile hem-rehcesine

3 Şöyle bī-tāb iken ol dīde-i şāhāne yine
Kişver-i ‘aşḳa revān ḥükmi şehenşehcesine

4 Şaḳın ey çeşm-i ġazālüm şaḳın ol gürk raḳīb ?
Saña bir ḥīle vü mekr itmeye rūbehcesine

5 Ufuḳ-ı revzen-i kāşāneden olsañ ṭāli‘
Pertev-endāz olaraḳ çeşmümüze mehcesine

CDXCIX

mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1 Ser-i kūyında ḥayfā kār-ı dil zār oldı gitdükçe
Fiġānumdan da ol meh-pāre bīzār oldı gitdükçe

2 Ser-i kūyuña ‘āşıḳ vardıġınca artayor ḥırṣı ?
Anüñçün Ka‘be’ye ḥācī tama‘-kār oldı gitdükçe

3 Nihān rāh-ı ḥarīm-i sīneden ḫalvetgeh-i cāna
O düzdīde-nigāh-ı fitne ‘ayyār oldı gitdükçe

4 Ṭabīb-i cān u dilsin her giden ṣıḥḥat bulur dirler
Nedendür bu dil-i bī-çāre bīmār oldı gitdükçe

5 Sebeb oldur ki gitmem ekserī ġam-ḫāneden Pertev
Göñül bir şūḫ-ı mekkāra giriftār oldı gitdükçe

CDXCVIII P92b, H172a-b, V125b
2 sūz-ı dile H, V: sūz-ı dil P // zülf-i dil-āviz H, V: zülf ü dil-āviz P
3 bi-tāb iken P, V: bi-tāb ol H
CDXCIX P92b, H161b-162a, V125b
2 Ser-i kūyuña ‘āşıḳ vardıġınca H, V: Gidüp didār-ı yāri görse ‘āşıḳ P

D

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Dü çeşmüm ḳā'il olmaz birbirin gördükde teşrīke
Cemāl-i yār ise gelmez naẓar-bāzāna temlīke

2 Tehī mekr itme ey fertūte-i dehr ehl-i dünyāya
Ne ḥācet zen-perestān-ı zamāne cūşiş-i dīke ?

3 Ḫaṭ-āverlerden elbette ġubār-ı ḫāṭır olmaz dūr
Olur muḥtāc elbet ḫaṭ-nüvīsān-ı ḳalem rīke

4 Miyānuñçün ḳılı ḳırḳ yardılar çoḳ ḳīl ü ḳāl oldı
Baḳ imdi mū-şikāfān n'eyledi bir mūy-ı bārīke

5 Saña tevcīh olındı cāh-ı vaṣl-ı yār ey Pertev
Gelür ḫaṭ berg-i sebz ile biraz ṣabr eyle tebrīke

DI

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Baḳuñ ol sebz-i teh-gül-gūnda [ki] ḫaṭṭ-ı siyeh-tāba
Gider Keşmīr'e şevḳ-i yād-i ruḫsār ile meh-tāba

2 Çü āb-ı gevherem delv-i çehi cāy-ı nişest itmem
Ki ben ḥabl-i taʿalluḳla gelem tā öyle dūlāba

3 Senüñçün terk-i ḫ̔āb itdüm yine ifşā-yı rāz itmem
Egerçi rāzını söyler dimişler merd-i bī-ḫāba

4 Bu şeb bir āteşī-meşreb içün āh āteşīn-giryem ?
Ne āteşler bıraḳdı dūdmān-ı ʿālem-i āba

5 ʿAṭā'ya böyle rūşen-fikr ʿaṭāyā-yı İlāhīdür
Müşābihdür żamīr-i pāk-i Pertev mihr-i pür-tāba

D P92b, H167b, V125b-126a
1 naẓar-bāzāna H, V: naẓar-bāzān P
2 fertūte-i dehr P: seḫḫāre-i dehr H, V
3 elbette H, V: elbetde P // Olur muḥtāc elbet P, H: Beli muḥtāc olurlar V
5 cāh-ı vaṣl-ı yār P, V: cāh-ı vaṣl H
DI P92b; H161a; V126a, M20b
1 Baḳuñ P: Baḳın H, M, V / ol sebz-i H, M, V: ol sebze P // şevḳ-i yād M: yād-ı şevḳ H, P, V
2 cāy-ı nişest H, M, V: ḫāṣa ki nişest P // ḥabl-i taʿalluḳla H, M, V: meyl-i taʿalluḳla P
4 āteşi-meşreb M: āteşin-meşreb P, H, V
5 ʿAṭā'ya böyle rūşen-fikr ʿaṭāyā-yı İlahidür M: O māh-ı ʿālem-ārāya żiyā-baḫş-ı cemāl olsun P,H,V

DII

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Tā ki ol dil-ber-i şen düşdi göñülden göñüle
Sāye-i beyt-i ḥazen düşdi göñülden göñüle

2 Ṭūp olup başladı cenge ruḳebā vü ‘uşşāk
Gülle-i burc u beden düşdi göñülden göñüle

3 O füsūnkār ideli her-kese tevcīh-i nigāh
Nāvek-i ceyş-i fiten düşdi göñülden göñüle

4 Ṭolaşup zülfi ḳarār itmeyerek dillerde
Niçe biñ çīn ü şiken düşdi göñülden göñüle

5 Rūy-ı dil göstererek ‘āşıḳ-ı āvārelere
O gül-i zīb-i çemen düşdi göñülden göñüle

6 Pertev-i mihr-i cemāli o meh-i tābānuñ
Çār-deh-sāle iken düşdi göñülden göñüle

DIII

mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1 Dil-i feryādkāra nār-ı hecrüñle ‘aẕāb itme
Yazıḳdur ‘andelīb-i nāle-perdāzı kebāb itme

2 Siyeh-mest-i şarāb-ı nāz u naḫvetsin amān cānā
Yeter tekrār meyl-i cām-ı ser-şār-ı şarāb itme

3 ‘Araḳ-rīzī-i şermüñ vaḳti geçdi ey lebi mey-gūn
Ḫaṭ-āver olduñ işte bezme gel artıḳ ḥicāb itme

4 Seni teşyī‘e cānum nerdübān-ı sīneye çıḳdı
O rütbe ric‘at-i teşrīfde ‘ömrüm şitāb itme

5 Dem-i vuṣlat ki baḫṣ-i vaḳt-i fürḳatle mürūr eyler
O ān-ı nāzenīni ḥīn-i vuṣlatdan ḥisāb itme

DII P93a; H169a; V126a
2 burc u beden H, V: burc beden P
4 Ṭolaşup H, V: Ṭutuşup P
5 ‘āşıḳ-ı āvārelere P: bülbül-i āvārelere H, V
6 Pertev-i mihr-i cemāli H, V: Pertevā ‘aşḳı cemāli P
DIII P -; H170a-b; V125a
2 naḫvetsin D: naḫvetken V, H

6 İşitdüm ol perīnüñ daʿvet-i teşrīfin eylermiş
İlāhī sen raḳībüñ ol duʿāsın müstecāb itme

7 Nedür bu ya pey-ā-pey cevr-i bī-pāyānuñ ey ẓālim
Bilindi Pertev-i nā-kāmı ḳaṣduñ kām-yāb itme

DIV

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Çeşm-i āhūyı görüp ol ḥūr geldi ḫāṭıra ?
Ḥūrī-i cennet didüm meẕkūr geldi ḫāṭıra

2 Küşte lāzım didiler her serv-ḳad maḥbūb içün
Ḳanda kim bir servi gördüm gūr geldi ḫāṭıra

3 Çeşmüme ʿaks oldı çünkim şuʿle-i dīdār-ı yār
Ḳıṣṣa-ı Mūsā vü nār-ı Ṭūr geldi ḫāṭıra

4 Ḳanda kim gördüm tüvānger incidür bī-çāreyi
Ser-güẕeşt-i Ḳahramān u mūr geldi ḫāṭıra

5 Zāhidā dünyā-peresti deyr-i ʿālemde görüp
Zühd-i küfr-i Belʿam-ı Bāʿūr geldi ḫāṭıra

6 Zülf-i şeb-günuñ şeb-i hicrānda itmişdüm ḫayāl
Ol şeb-i muẓlimde Pertev nūr geldi ḫāṭıra

ḤARFÜ'L-YĀ

DV

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Gāh ser-gerdān idüp dūlāba döndürdüñ beni
Cūşiş-i giryemle geh gird-āba döndürdüñ beni

2 Ḥasret-i ebrūñ ile ḳıldum teveccüh ḳıbleye
Ṭāḳatüm ṭāḳ eyledüñ miḥrāba döndürdüñ beni

DIV P13a, H87b-88a, M20a, V65b
Bu ġazel Pertev'in Farsça bir gazelinin tercümesi olup, P nüshasında "dāl" harfindeki Farsça gazelle birlikte verilmiştir.
1 didüm H, M: P -
2 serv-ḳad maḥbūb içün H, M: serv-ḳad ra goftend P // servi P, M: serv H
5 Zāhidā M, P: Zāhid H // Zühd-i küfr-i P, M: Zühd ü küfr-i H
6 Zülf-i şeb-günuñ P: Zülf-i şeb-günın H, M
DV P93a-b, H182a, V127a
2 ebrüñ ile P: rūyuñ ile H, V / ḳıbleye P: ḳāşuña H, V // tāḳ eyledüñ H,V: tāḳ eyledi P

3 Dönderüp gird-i saḥān-gerdān gibi başum felek ?
Çerḫden çıḳmış muṣayḳal ḳaba döndürdüñ beni

4 Naḳd-i eşki saña kimler dür-niṣār iden diyü
Devr-i ebvāb eyleyen aḥbāba döndürdüñ beni

5 Ārzū-yı būs-ı laʿlüñle düşüp ayaġuña
Bezmde cām-ı şarāb-ı nāba döndürdüñ beni

6 Güş-māl-i menʿ-i eşk-i çeşm ile Pertev gibi
Lūle-i ser-çeşme-i bī-āba döndürdüñ beni

DVI

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Dem-beste itdi ḥayret ile bī-nevāları
Ol nāzlı nāzlı söyleyiş ol ḫoş edāları ?

2 Eylerdüm intiẓār inanup ḫulf-i vaʿdine
Gerçek yalan imiş anuñ ʿaḥde vefāları

3 Eṭrāfa iltifātı o şehlā-nigāhumuñ
İtdürdi birbiri ile yād āşināları

4 ʿAşḳ olsun ʿāşıḳānuña şemʿ-i ruḫuñla āh
Pervāne gibi yansa da çıḳmaz ṣadāları

5 Her birisi girānī-i bār-ı cefāña dāl
Kūyuñda görmedüñ mi o ḳaddi dü-tāları

6 Bī-şübhe nev-nihāl-i ḳadi ser-bülend olur
Vaḳtiyle aldı şūḫum efendim duʿāları

7 Çeşmümle eşkümüñ bu gice Pertevā yine
Meydāna çıḳdı gizli olan mā-cerāları

---

3 gird-i saḥān-gerdān H, V: gezdi şaḥn-ı gerdān P
4 aḥbāba P: erbāba H, V
DVI P93b, H180a-b, V127a
1 söyleyiş H, V: söyleş P
2 ʿaḥde vefāları P: ʿaḥd-ı vefāları H; ʿaḥd ü vefāları V
5 Her birisi H, V: Her bir be-ser P // ḳaddi dü-tāları H, V: ḳādd-i dü-tāları P

DVII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Sırr-ı laʿlüñ dilde pinhān olalı cānum gibi
Mihr-i sīneñ gizlerem sīnemde īmānum gibi

2 Nice yıllar ḳalsa da dilde ġam-ı ʿaşḳuñ senüñ
Eylerem ikrām u ḥürmet aña mihmānum gibi

3 Naḳş-ı gül-pister olup yatmış uyur ol nāzenīn
Kākülin dökmiş yüze ḫᵛāb-ı perīşānum gibi

4 Tā ola yāra nihān dāġ-ı derūnum āşikār
Şerḥalar var sīnede çāk-i girībānum gibi

5 Ḳaddi mevzūn oldığından başḳa Pertev ol şehüñ
Muntaẓamdur her sözi eşʿār-ı dīvānum gibi

DVIII

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Sitemden ey şeh-i ẓālim kelāl gelmedi mi
Dem-i müsāʿade-i ʿarż-ı ḥāl gelmedi mi

2 Raḳīb-i bed-menişe itdigüñ nüvāzişden
Ābādkār baña infiʿāl gelmedi mi ?

3 Yegān yegān ider iken tefaḫḫuş aġyārı
Faḳīri ḫāṭıra hiç bir suʾāl gelmedi mi

4 Geçende dīdesinüñ yoḳdı ṭāḳati nigehe
Daḫi o ḫasteye ḥālā mecāl gelmedi mi

5 Egerçi eyledi teşrīf ol perī tenhā
Derūna bir niçe olmaz ḫayāl gelmedi mi

6 Ne ṭurfa herze-nigehdür güvāh-ı ġurre-i ʿīd
Orayı seyre o ḳaşı hilāl gelmedi mi

DVII P93b, H175a, V127b
1 gizlerem H, V: şaḳlıdur P
2 Nice yıllar ḳalsa da dilde ġam-ı ʿaşḳuñ senüñ P: Derd-i ʿaşḳuñ her ne dem gelse dil-i vīrāneme H, V // ikrām u ḥürmet H, V: ikrām u ʿizzet P
4 V'de kenarda.
5 Muntaẓamdur her sözi H, V: Muntaẓam her bir sözi P
DVIII P94a, H182a-b, V127a-b
6 Orayı H, V: Oraya P

7 ʿAbeş o şūḫ-ı ʿArab-beççeden şikāyet ʿabeş ?
Didükde aña yā seydī teʿāl gelmedi mi

8 Firīb-ḫorde-i ṣad-dām olmadı Pertev
Bu ṣaydgāha o vaḥşī ġazāl gelmedi mi

DIX

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ṣaḳlama kīneñ derūn-ı dilde derd-i zen gibi
Rengi iẓhār it bilūrīn-sāġar-ı rūşen gibi

2 Baḥr-i ʿişyānda ṣaḳın ḳumdan uçar keştī-i ten ?
Öyle pek uyma hevā-yi nefsüñe yelken gibi

3 Tā seni bir ḳālebe ifrāġ idince rūzgār
Geh ḥadīd-i serd olup geh āteş ol āhen gibi

4 Güşe-i vaḥdetde dīvār it ḳapuyı üstüñe
Baḳma rūy-ı maḥrem ü nā-maḥreme revzen gibi

5 Şerḥe muḥtāc olmaduḳça dāġ-ı dilden açma söz
Dikme göz zaḫm-ı nihāna dīde-i sūzen gibi

6 Yara açma merhem ol derd olma ol derde devā
Neşter-i āzār urma kimseye reg-zen gibi

7 Onda bir söyle önin ardın gözet her soḥbetüñ
Diḳḳat it fikr-i daḳīḳ itmekde pervīzen gibi

8 Kimsenüñ devşirme mānend-i girībān yaḳasın
Sür yüzüñ ḫāk-i niyāza güşe-i dāmen gibi

9 Kūh veş ser çekme ebre tīre ḳalma pertev al
Mehbiṭ-i nūr-ı Ḫudā ol Vādī-i Eymen gibi

DIX P94a, H175a-b, V126b
1 derd-i zen P, V: دردن H
2 hevā-yı nefsüñe H, V: hevā-yı ʿaḳlına P
4 maḥrem ü nā-mahreme H, V: maḥrem nā-mahreme P
7 ardın H: arduñ P, V / ṣoḥbetüñ H: ṣoḥbeti P; ṣoḥbetin V // pervizen H, V: بر درزن P
8 devşirme P, V: divşürme H
9 tire H, V: tir P

DX

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 O kākül itmesün ʿaksin serāb elvirdi
Yeter yeter baña bir pīç ü tāb elvirdi

2 Tenaḳḳul itmege sāḳī ne ḥācet ʿunnāba
Enāmilüñdeki rengīn ḫıżāb elvirdi

3 Göñül ki gördi o sīm-āb-gūne sīm-beri
Ḳarārı ḳalmadı bir ıżṭırāb elvirdi

4 Niḳāb-ı rūyınuñ artıḳ girihlerin çözsün
Ḥicāb-ı rūyı be-cāy-ı niḳāb elvirdi

5 Bezimde şemʿa-i meh-tāba iḥtiyācum yoḳ
Şeb-i viṣālde ol āfitāb elvirdi

6 Suʾāl-i vaṣla ne lāzım cevāb-ı lā vü neʿam
Nigāh-ı dīde-i ḥāẓır-cevāb elvirdi

7 Gözüm yaşı sebeb oldı teraḥḥum-ı yāra
Niyāz-ı vuṣlata çeşm-i pür-āb elvirdi

8 Ayaġum uġradı bir genc-i vaṣla bī-pervā
Duʿā-yı nīm-şeb-i müstecāb elvirdi

9 Cevāb olur bu ġazel Pertevā ġazellerine
Dir ise ʿĀmir-i ʿālī-cenāb elvirdi

DXI

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Eṯer-i ʿaks-i ruḫuñ eşkümi gül-gūn itdi
Nigeh-i ḥasret-i laʿlüñ dili pür-ḫūn itdi

2 Kākül-i sāḥirinüñ de eli vardur ancaḳ
Her ne itdiyse baña çeşm-i pür-efsūn itdi

DX7 P94b, H177a-b, V126b-127a
1 H, V'de mısraların yeri değişiyor; O kākül P: Ḫaṭuñda H, V / serāb P: şarāb H, V
2 Tenaḳḳul itmege H, V: Tenaḳḳul-i meye P // Enāmilüñdeki P: Enāmilindeki H; Enāmilüñde V
3 Ḳarārı H, V: Ḳarār P
4 girihlerin H, V: girihlerüñ P
5 şemʿa-i meh-tāba P: şemʿa vü meh-tāba H, V
8 bi-pervā H, V: bi-tedbir P
DXI P94b, H176b-177a, V128b

3 Dili göz ḥabsine aldı nigeh-i mestüñden
Baḳışuñ gerçi ki ḳan itmedi ḳānūn itdi

4 Tār-ı zülfinde girih-bendī-i dil ol şūḫuñ
Kāle-i vuṣlatınuñ rubʿını arşun itdi

5 Şāʿir itmez mi ya ʿuşşāḳı sehī-ḳadler ʿaceb
Servler nāle-i ḳumrīsini mevzūn itdi

6 Şīve-i Leylī-i devlet ḳatı çoḳ huşyāruñ
Mekr ile ʿaḳlın alup suḫre-i Mecnūn itdi

7 Ben felekden idemem şekve şikāyet zīrā
ʿAzl ü naṣb ile ne memnūn u ne maḥzūn itdi

8 Cemʿ-i māl itme hevāsı niçe nā-kes şaḫṣuñ
Yirini ḳaʿr-ı zemīn eyledi Ḳārūn itdi

9 Kīmiyā-yı naẓar-ı pāk-i Cenāb-ı Neş'et
Pertevā tabʿumı gencīne-i mażmūn itdi

DXII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Gūyā ki çeşmi ḫastesine bī-zebān gibi
Ammā ki ġayra her nigehi bir lisān gibi

2 Ey zīb-baḫş-ı maṭlaʿ-ı ḥüsn-i cihān-fürūz
Rūyuñla āftāb-ı felek tev'emān gibi

3 Çekdüm bir āh-ı serd ki yād-ı ḳadüñle ben
Her mū tenümde ditredi berg-i ḫazān gibi

4 Dil bende yoḳ saña ṣorıcaḳ sen de yoḳ didüñ
Ey ġonçe-fem o gevheri itdüñ nihān gibi

5 Vaḳt-i bahār-ı ʿaşḳıdur ol gül-ruḫ āfetüñ
Dāġum şüküfte oldı gül-i erġavān gibi

6 Pertev o şeh-süvārı idüp āḫir iḫtiyār
Ser-rişte-i dili aña virdüm ʿinān gibi

---

4 Tār-ı zülfinde H, V: Tār-ı zülfüñde P
6 Şive-i Leyli-i H, V: Şive Leyli-i P // ʿaḳlın H, V. ʿaḳluñ P
7 şekve şikāyet P: şükr ü şikāyet H, V // ʿAzl ü naṣb H, V: ʿAzl naṣb P
DXII P95a, H192b, V127b-128a-k
2 tev'emān H: nā-tüvān P, V
3 ditredi P, V: titredi H
4 gevheri H, V: gevher P

DXIII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ḳahr ider çeşmüñ cihāna Ḳahramān olmış gibi
ʿĀleme ḥükmi revān ṣāḥib-ḳırān olmış gibi

2 Ol nigāhı āfetüñ çeşm-i kebūdı ʿāleme
Ẓannum oldur bir belā-yı āsmān olmış gibi

3 Ḫaṭṭ-ı yāra ṭurmayup telḳīn-i īmān itmede
Zülf-i kāfir kendi gūyā müslimān olmış gibi

4 Fürḳatüñde gerçi bī-ḫodlıḳla geçdi vaḳtümüz
Ṣıḥḥatin pek bilmem ammā çoḳ zamān olmış gibi

5 Maṭlaʿ-ı kūyından ol meh ṣubḥ-dem itse ṭülūʿ
Neyyir-i aʿẓamla gūyā tevʾemān olmış gibi

6 Vuṣlatıyla kām-rān mı itdi bilmem Pertev'i
Kūy-ı cānāndan gelürdi şādmān olmış gibi

DXIV

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Eşk-i çeşmin ṭıfl-ı dil rīzān idüp cūlar gibi
Ezberinden muṣḥaf-ı ḥüsnüñ oḳur şular gibi

2 Ḳays ile meʾnūs ise āhūlar ey Leylī-nigeh
Deşt-i ʿaşḳuñda senüñ Mecnūnlar āhūlar gibi

3 Olmadı ḫayfā tebessüm-rīz-i şevḳ ol laʿl-leb
Pāyine göz yaşları dökdüm ki incūlar gibi

4 Būylar şemm itdüm ey revnaḳ-dih-i gülzār-ı ʿaşḳ
Ruḫlaruñ da gül gibi zülfüñ de şeb-būlar gibi

5 Olmış ol yüzden tecellīsi anuñ da Pertevā
Āteşe itmiş teveccüh ḫāli Hindūlar gibi

DXIII P95a; H 175a; V127b-128a
1 cihāna P, V: cihānı H
2 nigāhı āfetüñ H, V: nigāh-ı āfetüñ P
4 Fürḳatüñde P, V: Fürḳatinde H / gerçi P: çünki H, V // Ṣıḥḥatin H, V: Ṣıḥḥatüñ P
5 ṣubḥ-dem H, V: ṣubḥ u dem P
DXIV P95a, H174b, V127b
1 Eşk-i çeşmin H, V: Eşk-i çeşmüñ P // Ezberinden muṣḥaf-ı ḥüsnüñ H, V: Ezber itmiş muṣḥaf-ı ḥüsni P
2 meʾnūs ise āhūlar ey H, V: meʾnūs iken āhūları P
4 Būylar H, V: Böylece P
5 anuñ da H, V: anında P

DXV

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Bir kerre öpdüm idi dehānuñ emer gibi
Ḥālā lebümde leẕẕeti vardur şeker gibi

2 Ādāb-ı ʿaşḳı degme bir ʿāşıḳ da bilmeyor
Yāra ṣarılma var mıdur öyle kemer gibi

3 Ebrūsı ḥüsni devletinüñ tercemānıdur
Her dürlü dilde söyler o beg-zādeler gibi

4 Ḳaṭʿ oldı ẓann idersin o şāhuñ ʿināyeti
Bir vaż ʿ ider ki ādeme gāhī küser gibi

5 Bir söz çalındı gūşuma Pertev benüm bu gün
Pek bilmem ammā vuṣlata dā'ir ḫaber gibi ?

DXVI

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ne fedā ne ḫançer-i fürḳat helāk eyler beni
"Ġamdan ölmem ḳorḳaram ġayret helāk eyler beni"

2 Öyle bir müstaġnī-meşreb rind-i bī-bākem ki ben
Ārzū-yı niʿmet-i cennet helāk eyler beni

3 Minnet eyler rūḥ-baḫşīde Mesīḥ-i leb velī
ʿAzra'īl-i ġamze bī-minnet helāk eyler beni

4 Olmışam bir serd-mihr ʿāşıḳ-küşüñ pervānesi
Kim ruḫı şemʿiyle germiyyet helāk eyler beni

5 Māhī-i deryā-yı eşk-i ḥasret olmışken yine
Ceẕbe-i ḳullāb-ı ḳurbiyyet helāk eyler beni

6 Ben o bī-ḳaydem ki şeyḫüm ʿālem-i tecrīdde
İmtinān-ı şıḳlet-i himmet helāk eyler beni

7 Ḥażret-i Neş'et'le Ġālib gibi Pertev ben daḫi
"Ġamdan ölmem ḳorḳaram ġayret helāk eyler beni"

DXV P95b, H -, V127b-k
1 dehānuñ P: dehānın V
2 var mıdur V: وارميد P
DXVI P95b, H183a, V128a
7 Ḥażret-i Neş'et'le Ġālib gibi Pertev ben daḫi A1: Ḥażret-i Neş'et buyurmışdur bu bālā mıṣra'ı H; Pertevā ben de mā'il-i Ḥażret-i Neş'et gibi P; Ḥażreti Neş'et buyurdı kim bu bālā mıṣrāʿı V

DXVII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Egerçi āteş-i ʿaşḳ ile cānān cānumı yaḳdı
Olup ber-ʿaks ṣoñra āteşüm cānānumı yaḳdı

2 Ṭutuşdurdum şitābumdan reh-i ʿaşḳuñda ḫāşāki
Eñ evvel yaḳdıġum āteş benüm dāmānumı yaḳdı

3 Daḫi açılmadan pejmürde oldı ġonçe-i ümmīd
Dem-i faṣl-ı ḫazānum mevsim-i neysānumı yaḳdı

4 Nice ser-sebz olur toḫm-ı ümīdüm bāġ-ı ʿālemde
Benüm bu āh-ı germüm ḳaṭre-i bārānumı yaḳdı

5 Cihānda bī-meẕāḳ olmaḳ ḳadar ser-māye olmazmış
Bu ġayret Pertevā naḳdīne-i ʿirfānumı yaḳdı

DXVIII

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Sāyeñ ki ne dem külbe-i aḥzānuma düşdi
Meh-tāb olup ḫāne-i vīrānuma düşdi

2 Her ʿāşıḳ-ı cān-sūzı ki yaḳdı ġam-ı ʿaşḳuñ
Pervāne olup şemʿ-i fürūzānuma düşdi

3 Her ḳaṭre ki oldı müje-i çeşmüme reh-yāb
Dür-dāne olup gūşe-i dāmānuma düşdi

4 Her ʿuḳde-i zülfüñde ki bend oldı bu dil āh
Endīşe olup ẕihn-i perīşānuma düşdi

5 Her şiʿri ki Pertev didüm ʿaşḳıyla o yārüñ
Pür-āteş olup defter-i dīvānuma düşdi

DXVII P95b, H177b-178a, V129a
2 Eñ H, V: ان P
DXVIII P96b, H177b, V130a
1 aḥzānuma H, V: aḫzānuma P
4 ẕihn-i H, V: زهن P

DXIX

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Geh sebū ṭutduñ gehī destüñde cām itdüñ beni
Bir yarım sāġerle geh sāḳī tamām itdüñ beni

2 Gerd-i ḫāküm çün şerer aḫker döker ol yirde kim
Sāye-rīz-i eşheb-i āteş-licām itdüñ beni

3 Fikr-i zülfüñ rīşe-i reyḥān olaldan ẕihnüme
Çün sifāl-i feslegen āşüfte-kām itdüñ beni

4 Peykerüñ timṯāli endāmumda olmış cilveger
ʿAks-i sīneñle hele āyīne-fām itdüñ beni

5 Gāh içirdüñ biñ ṭolu Pertev gibi hażm eyledüm
Bir yarım sāġerle geh sāḳī tamām itdüñ beni

DXX

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Mürġ-i ḫayālüñ iki gözüm āşiyānesi
Ṣaḫṣ-ı ġamuñ derūn-ı dilüm kendi ḫānesi

2 Bu zaḫm u şerḥa sīne vü dilde tehī degül
Her biri tīġ-i ġamzelerüñ bir nişānesi

3 Leylī-i zülfüñi uzadup ḳıṣṣa itdiler
Tā oldı güş-ı Ḳays'a resīde fesānesi

4 Āh-ı ʿalev-fürūzuma māhum nigāh ḳıl
Pīçīde oldı dāmen-i çerḫe zebānesi

5 Ḳuçmaḳ hevāları ile bir şūḫ muṭribi
Nāyuñ hemīşe tentene tendür terānesi

6 Mürġ-i dili o dāne-i ḫālüñle ṣayd ʿābeş
Çünkim şikenc-i ṭurralaruñ āşiyānesi

7 Pertev olınca ol dür-i yek-tāya āşinā
Eşküm niṯār ḳıldı nice incü dānesi

DXIX P96a, H183a-b, V128a
2 Gerd-i ḫāküm çün şerer aḫker döker ol yirde kim P: Gerd-i ḫākümden şerer-efşān ol yerlerde kim H, V
4 hele P, H: begüm V
DXX P96a, H181a-b, V131a
2 zaḫm u şerḥa H, V: zaḫm-ı şerḥa P

DXXI

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Bāde-i naḫvet ḳaçan ser-ḫoş-miṣāl eyler seni
Her gören cānā şarāb içmiş ḫayāl eyler seni

2 Dökme çoḳ çoḳ böyle perçem düşa ey nev-res nihāl
Bār olup ḫavfum budur kim bī-mecāl eyler seni

3 Sende bu sinde bu ḥüsn olınca ey ebrū-hilāl ?
Şübhe yoḳdur kim meh-i bedr-i cemāl eyler seni

4 Ḫāne-i dil cilvegāhuñ olalı ey kīne-cū
Cümle ḥasret-keşlerüñ benden su'āl eyler seni

5 Pertev-i ḥayrānı taʿyīb eyleme ey reşk-i ḥūr
Sen de görseñ ḥüsnüñi āşüfte-ḥāl eyler seni

DXXII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Böyle ey dīde dem-ā-dem zārsın bildüm seni
Bezm-i ġamda sāġar-ı ser-şārsın bildüm seni

2 Nāmuñı lüknet ḳoyup geldüñ zebān-ı dil-bere
Rūḥ-baḫş ol şīve-i güftārsın bildüm seni

3 Yoġise bendergeh-i ġamda metāʿ-ı rāyicüñ
Ey dil ey dil bī-kes ü bī-kārsın bildüm seni

4 Şīve-i reftār-ı ḥayret-baḫşı bilmezsin yüri
Ey büt ey büt ṣūret-i dīvārsın bildüm seni

5 Ben degül Pertev daḥi itmez ümīd-i merḥamet
Nāz-perversin göñül-āzārsın bildüm seni

DXXI P96b, H183b, V128b
5 Pertev-i H, V: Pertevā P // görseñ H, V: görsin P
DXXII P96b, H183b, V128b-k
3 bendergeh-i ġamda H: bendergeh-i dilde P, V
4 ḥayret-baḫşı H: ḥayret-baḫş P, V // Ey büt ey büt P: Ey dil ey dil H, V

DXXIII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Ḍarb-ı fiġānum ile yıḳardum felekleri
Rencīde itmek istemem ammā melekleri

2 Olsa kebāb ʿaceb mi ki mürġān-ı bāġ-ı ʿaşḳ
Āteş kesildi nālelerümden tülekleri

3 Bir āh-ı germ eylemek ister ki göñlüm āh
Sīmīn-berānda tügmeler atsun yelekleri ?

4 Elzem-devā-yı żaʿf-ı tenüm zülf-i ḫam-be-ḫam
İtme nihān tabībüm amān eñ gerekleri

5 Cām-ı bilūrı ben gümüş āyīne ṣanmışam
Sāḳī kim ʿarż idince o sīmīn bilekleri

6 Leylī ʿarūs-ḫānesine döndi ḳabr-i Ḳays
Üstinde zeyn olınca gelincik çiçekleri

7 Taʿyīb ḳılma Pertev'i kūyuñda sevdigüm
Sürʿatle gitmeden ṭutuşursa etekleri

DXXIV

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Sāyeñde biraz ben daḫi aḥkām ideyüm mi
Cevrüñ sitemüñ ʿāleme iʿlām ideyüm mi

2 İnṣāf ile diñlerseñ eger şarṭı bu ammā
Bir sözle seni sevdigüm ilzām ideyüm mi

3 Sen gül açıl aġyār ile ben böyle a ẓālim
Her gün ġam-ı ʿaşḳuñ ile aḫşām ideyüm mi

4 Bülbül gibi esrār-ı dilüm eyleyüp iẓhār
Reng-i ruḫuñı şerm ile gül-fām ideyüm mi

DXXIII P96b, H180b, V129a-b
2 baġ-ı ʿaşḳ P: bāġ-ı Kays H, V // nālelerümden tülekleri P: nālelerinden dönekleri H, V
3 eylemek ister ki göñlüm āh H, V: itmiş idüm bir zamān ile P // atsun H, V: atdı P
7 ḳılma Pertev'i kūyuñda H, V: olur mı kūyıña Pertevā P
DXXIV P97a, H183b-184a, V128b
1 ben daḫi H, V: بنده خی P // Cevrüñ sitemüñ P: Cevr ü sitemüñ H, V
2 diñlerseñ H, V: diñlersin P // sevdiġüm H, V: sevigüm P

5 Şerḥ eyleyerek dāġ-ı dil-i Pertev-i zārı
Gül-büse-i gerdānuña īhām ideyüm mi

DXXV

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1 O ebruvāna naẓarla hilāl bir şey mi
Mehi o mihr-i cemāle miṣāl bir şey mi

2 Neler ider neler eṣnā-yı iltifātında
O iltifāta göre infi'āl bir şey mi

3 Viṣāl-cūyuñı itdüñ firāḳ ile me'lūf
Firāk-ülfete 'arż-ı viṣāl bir şey mi

4 Ferāġ-ı dā'iye-i büse-i dehān itdüm
Vücūdı olmayan emri ḫayāl bir şey mi

5 Hüner 'ilācını bilmekde yoḫsa ey Pertev
Figārī-i dil-i zārı su'āl bir şey mi

DXXVI

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1 İtdirür mi baña her şūḫa naẓar-bāzlıġı
Kīse vü ceybde sīm ile zerüñ azlıġı

2 Ādemüñ oynadur 'aḳlın düşürür ṭaġlara
Ṭavşan oġlanlarınuñ şöyle oyun-bāzlıġı

3 Beni bi'llāhi uṣandurdı güzel sevmekden
Bī-vefā şūḫlaruñ şīve-i ṭannāzlıġı

4 Güşuma sāz ile gül devri çalındı ṣandum
Bülbülüñ mevsim-i gülde bu ḫoş-āvāzlıġı

5 N'eyleyem furṭınada gitmesi güçdür yoḫsa
Nice inkār olınur yalıların yazlıġı

---

5 dāġ-ı dil-i Pertev H, V: dāġ-ı dili Pertev P // Gül-büse-i gerdānuña P: Sine-girih ki gül büse V
DXXV P97a, H184a, V129a
1 H, V'de mısraların yeri değişiyor.
2 O P, H: Bu V
DXXVI P97a, H181b, V134a-b
5 gitmesi H: gitme P

6 Ḳaṣr-ı şāhī daḫi olsa yine bir pul itmez
Bizüm ev gibi eger yoġise poyrazlıġı

7 Ḳavaluñ daḫi ney-enbāna çalar ey Pertev ?
Ḫırḫırı naġmeleri nālede nā-sāzlıġı

DXXVII

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Ḫūn-ābe ile itdi gözüm ḳanlı etekli
Bir dayı kesem pırpırı mercānlı yelekli

2 Ārāmı içün merdüm-i çeşm üzre yer itdüm
O ṭıfla ne var şimdi eger dinse Bebekli

3 Bir tāze fidān beççesi var bāġçevānuñ kim
Pistānı turunc sīb ẕeḳan ayva göbekli

4 Aç sīne-i pür-dāġuñı gördükde o şūḫı
ʿArż eyle nezāket ile bir ṭāḳa çiçekli

5 Pertev o mehüñ gerden-i pür-tābına söz yoḳ
Baʿżı yeri gül-būseden ammā ki benekli

DXXVIII

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Nā-gāh pes-i perdeden ol yār görindi
Gāhī ḳaçınup gāhī perīvār görindi

2 Açıldı uzun ḳıṣṣası müşkīn ser-i zülfüñ
Artıḳ sefer-i mülket-i Tātār görindi

3 Tīġden geçirüp virme amān ḫaṭṭ-ı siyāha
Bārū-yı ḫüsünde yine küffār görindi

4 Bir ḫ̆ān-ı müzeyyenle gelürken bize sāḳī
Evvel naẓara sāgar-ı ser-şār görindi

5 Pertev o gülüñ mevsim-i gülzārı şavuşmış
Ruḫsārı çü ḫār-ı ser-i dīvār görindi

DXXVII P97b, H184a, V129a
1 Ḫūn-ābe P: Ḫūn-āb H, V // gözüm P: gözümi H, V
DXXVIII P97b, H179a, V129b
2 Artıḳ P, H: Bize V
4 Bir ḫ̆ān-ı müzeyyenle gelürken bize sāḳi P, H: Tezyin-i biṣāt-ı mey ider iken V
5 mevsim-i gülzārı H, V: mevsim-i gülzār P // Ruḫsārı H, V: Ruḫsār P

DXXIX

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Pest ider ‘ar‘ar u şimşādı ser-efrāzlığı
Servinüñ ya‘nī sehī ḳadd ile mümtāzlığı

2 Ser-nigūn eyledi seḫḫārı çeh-i Bābil’de
Çeşm-i cādūlarınuñ siḥr ü füsūn-sāzlığı

3 Bād-zendür ki şabāsı açılur esdükçe
Pek güşāyişlidür ol tāze gülüñ yazlığı

4 Şimdicek ḫaylī yigitlendi ne var olmasa ṣayd
Yavrucaḳken daḫi ma‘lūm idi şeh-bāzlığı

5 Güş-ı cānlarda ḳarār eyleyüp āġāzeleri
Söylenür sāz lisānıyla ḫoş-āvāzlığı

6 Pertevā ehl-i ṭabī‘at olur ‘anḳā-meşreb
Mürġ-i ṭab‘uñ çü hümādur yüce pervāzlığı

7 Ḥażret-i Neş’et’üñ Allāh içündür bilürem
‘Āciz ü bī-kes ü bī-çāreye dem-sāzlığı

DXXX

mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1 Ḫaṭ-ı sebzi ṭarāvet-baḫş olan ruḫsār gördüñ mi
Ḫazān faṣlında böyle cūş iden gülzār gördüñ mi

2 Benüm Leylīveşüm ser-germ-i ‘aşḳuñ n’eyler ālāyiş
Ser-i taşvīr-i Mecnūn üzre hiç destār gördüñ mi

3 Bu gün kākül-perīşānumla hem-vaṣl oluruz dirsin
Yine rü’yāda ey dil necm-i gīsūdār gördüñ mi

4 Çü aḫker sūz-ı dilden külbe-i faḳrumda seng-i ser
Sen ey nāzende böyle bāliş-i zer-tār gördüñ mi

DXXIX P97b, H182a, V134b
1 ser-efrāzlığı H, V: ser-firāzlığı P
2 siḥr ü füsūn-sāzlığı H, V: siḥr-i füsūn-sāzlığı P
3 güşāyişlidür H, V: كو شايشلدر P // yazlığı P, V: bāzlığı H
4 ḫayli H, V: ḫayli P
DXXX P98a, H184a-b, V129b
1 ruḫsār P, V: ruḫsārı H // faṣlında H, V: vaḳtinde P
2 hiç P: sen H, V
3 gisūdār P, V: gisūdārı H
4 Çü P: Çün H, V // bāliş-i zer-tār V: bāliş-i zer-tārı H; nāliş-i zer-kār P

5 Dime pür-zaḫm-ı tīr oldı hedef veş sīnem ey Pertev
Kemīn-i dīdede ol ġamze-i Tātār gördüñ mi

DXXXI

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Gözüñle sen de ey dil yār ile aġyārı gördüñ mi
Dimez miydüm saña ḳaṣdı cefādur yārı gördüñ mi

2 Sen ʿāşıḳ görmedüm dirsin çerāġ-ı ṭāliʿüm rūşen
Ya baḫt-ı ehl-i dilde dīde-i bīdārı gördüñ mi

3 Yine gül-günelenmiş rūy-ı sāḳī duḫter-i rezden
Zenān renginde ol muġ-beççe-i mekkārı gördüñ mi

4 Ḫaṭuñ geldükçe ʿaşḳum olmada efzūn ṣad çendān
Fidā itdi seni aġyār-ı bed-kirdārı gördüñ mi

5 Niçün ḫāmūş-ı şekvā-yı şeb-i hicrānsın ey ʿāşıḳ
Bu günlerde ʿaceb ol mihr-i meh-ruḫsārı gördüñ mi

6 Vefā-yı yārdan bahş ile ġırrelenme sen Pertev
ʿAceb rü'yāda neyl-i vuṣlat-ı dil-dārı gördüñ mi

DXXXII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Tarf-ı lebde ḫaṭ ki ẓāhir olıcaḳ derler gibi
Ḫoş-nümādur ḫurde-ḫār-ı ġonçe-i terler gibi

2 Terk-i keyf-i ḥabbe bāʿiş ibtilā-yı ḫālidür
Neş'e-baḫş oldı çü cāna ḥabb-ı ʿanberler gibi

3 Cebhe-i pāküñdeki her ḳaṭre-i ṣāf-ı ʿaraḳ
Levḥ-i sīmīn üzre gūyā dürr ü gevherler gibi

---

5 Tātār P, V: Tātār'ı H
DXXXI P98a, H184b, V129b, M12b
1 yār ile aġyārı H, V, M: yār aġyār ile P // yārı H, V, M: yār P
2 M: P, H, V-
4 P, H: M -
5 ṣad çendān M, V: ammā kim P, H
6 Niçün M: Neden P, H, V / ey ʿāşıḳ P: ʿāşıḳ H, M, V // ʿaceb M: yine P, H, V / meh-ruḫsārı H, M, V: meh-ruḫsār P
7 ġırrelenme sen M: ġırrelenme ey P, H; ġırrelenme pek V // dil-dārı H, M, V: dil-dār P
DXXXII P98a, H174b, V134b
3 pāküñdeki P, H: pākindeki V

4 Dīdeler fevvāre-i ḫūn olmasun da n'eylesün
Nevk-i müjgānuñ ḫalīde oldı neşterler gibi

5 Ḥıfẓına saʿy itmede dil kim cemāl-i pākinüñ
Muṣḥaf-ı ḥüsnüñ ile şuġl eyler ezberler gibi

6 Ḳahramān-ı çeşmi her mecmaʿda eyler biñ esīr
Yine bī-pervā ṭurur şöyle dil-āverler gibi

7 Pursiş-i ḥāl-i dil-i Pertev gelürse ḫāṭıra
Tekye-i ʿaşḳuñda ʿuryāndur ḳalenderler gibi

DXXXIII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ġamuñla kāse kāse nūş idersem mey pey-ender-pey
Gelür imdāduma ceyş-i neşāṭ-ı Key pey-ender-pey

2 Maḥal reşk-āver olsa sāz-ı bezm-i sīne kim anda
Dükenmez naġme vü āvāze-i hey hey pey-ender-pey

3 Ser-ā-pā şerḥa vü dāġ ile cismüm çün ney olmışdur
Gelür her perdesinden ṣad sadā-yı ney pey-ender-pey

4 Felek ben ülfet itdüm germ ü serd-i rūzgāruñla
Ne ġam sermā zemistān olsa germā dey pey-ender-pey

5 Seni tebrīde benden saʿy ile ey Pertev'üñ māhı
Hücūm eyler ġam-ı ʿaşḳuñ gibi her şey pey-ender-pey

DXXXIV

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Eşʿāruma bir zülfi perīşān sebeb oldı
Güftāruma bāʿiş daḫi ol ġonçe-leb oldı

2 Mest itse ʿaceb mi dili neẓẓāre-i ḥüsni
Meşşāṭa-i ruḫsāresi bintü'l-ʿineb oldı

---

5 Musḥaf-ı ḥüsnüñ P, V: Musḥaf-ı ḥüsni H
7 Tekye-i ʿaşḳuñda H, V: Tekye-i ʿaşḳında P
DXXXIII P98b, H174a-b, V129b-130a
2 naġme vü āvāze P: naġme vü āġāze H; nāle vü āġāze V
DXXXIV P98b, H184b, V127a-k
1 zülfi H, V: zülf P

3 Gül-ḫan gibi ʿaşḳuñ ile āteşlere düşdüm
Āh-ı ciger-i şuʿle-feşānum leheb oldı

4 Ben güşe-nişīn-i ġam iken geldi ḫayālüñ
Beytü'l-ḥazenüm sürgeh-i pür-ṭarab oldı

5 Vaṣfın yaza yaza o şeh-i mülk-i cemālüñ
Mecmūʿa-i Pertev ne ʿaceb münteḫab oldı

DXXXV

mefʿūlü mefāʿilün faʿūlün

1 Ey lafẓ-ı lebi şarāb-ı maʿnī
V'ey her nigehi ʿitāb-ı maʿnī

2 Ḥāl-i dilümi telaffuẓ itsem
Maḫṣūṣ olur ıżṭırāb-ı maʿnī

3 Pür ḳıldı sevād-ı saṭrı yek-ser
Nūrı ile āfitāb-ı maʿnī

4 İçdük ḳana ḳana ḳana ḳanduḳ
Ey lebleri laʿl-i nāb-ı maʿnī

5 Evrāḳ-ı gül-i ġazellerümden
Taḳṭīr olınur gül-āb-ı maʿnī

6 Ser-cümle sevād-ı ḫ̔ān-ı ḫaṭṭuñ
Çünkim ola ḥişşe-yāb-ı maʿnī

7 Pertev gibi nüsḫa-ı ḫaṭuñdan
İtsem n'ola iktisāb-ı maʿnī

---

3 āteşlere H, V: āteşler P
5 Vaşfın H, V: Vaşfuñ P
DXXXV P98b, H186b-187a, V -
1 V'ey her nigehi ʿitāb-ı maʿni P: Ve'y ḥarf-i ruḫı kitāb-ı maʿni H
2 Ḥāl-i dilümi H: Ḥāli dilümi P // Maḫṣūṣ olur H: Maḫṣūṣdur P
4 H'de 5. beyit.
5 H'de 4. beyit; Bu beyit V'de DXXXVIII. gazelde tekrar yazılmıştır.
7 ḫaṭuñdan H: ḫaṭuñda P // n'ola P: ne var H

DXXXVI

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ḫam-ı zülfüñde dil pür-pīç ü tāb olsun da ḳalsun mı
Esīrüñ böyle vaḳf-ı ıżṭırāb olsun da ḳalsun mı

2 Nigāhum olmasun mı būse-düzd-i laʿl-i mey-gūnı
O şūḫ-āsūde öyle mest-i ḫ̆āb olsun da ḳalsun mı ?

3 Ayuñ on dördi oldı bir güşāyiş görmedük gitdi
Ruḫuñ bu kākül içre māh-tāb olsun da ḳalsun mı

4 Virür pend ü naṣīḥat şeyḫ alur ol dil-rübā ṣabrum
Göñül ḥayrān-ı vaż̇ʿ-ı şeyḫ ü şāb olsun da ḳalsun mı

5 Ne sildi dest-i luṭfuñ yaşını ne ṣordı aḥvālin
Ya böyle dīde-i Pertev pür-āb olsun da ḳalsun mı

DXXXVII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Ey şūḫ-ı ʿişve tāze edālar mübāreki ?
Bu nev zemīn vefālı cefālar mübāreki

2 Dāġ üzre yine dāġ açacaḳ yāra raḥm ider
Ey ṣadr-ı şerḥa dār-ı şifālar mübāreki ?

3 Ḫūn eyleyüp dilüm ele alduḳda söyledüm
Ey dest-i nāzenīn ḥınālar mübāreki

4 Tedbīr-i nāz olınsa gerek sende tecribe
Ey ḫaste-i viṣāl devālar mübāreki

5 Ol şūḫ bir dükenmeyecek cevre başlamış
Ey Pertev-i ḥazīn ṣafālar mübāreki

DXXXVI P99a, H185a, V131b-132a
1 pür H, V: bir P // Esirüñ H, V: Emirüñ P
2 düzd-i laʿl-i P, V: düzd-i leb-i H // öyle H: şöyle P, V
4 ol H, V: o P
5 aḥvālin H, V: aḥvālüñ P
XXXVII P99a, H184b-185a, V126b-k
2 yāra raḥm ider P: yār raḥm idüp H, V
3 ḥınālar H: ختار P, V
5 cevre P, V: nāza H

DXXXVIII

mefʿūlü mefāʿilün faʿūlün

1 Ey ġamzeleri ḫiṭāb-ı maʿnī
V'ey ḥarf-i ruḫı kitāb-ı maʿnī

2 Lafẓ-ı mey-i laʿlüñi yazarken
Mest itdi beni şarāb-ı maʿnī

3 At ḥarf gibi niḳābı yüzden
Ṭoġsun yine āftāb-ı maʿnī

4 Ḫālinden anuñ sebaḳ alanlar
Ḫaṭṭından oḳur kitāb-ı maʿnī

5 Ḫaṭ ḥüsnüñe niçe perde olsun
Elfāẓ olamaz ḥicāb-ı maʿnī

6 Mıṣrāʿı çü şāhideyn müzeyyen ?
Tezyīn ider şebāt-ı maʿnī

7 Ebdāna düḫūlı gibi rūḥuñ
Elfāẓa girer cenāb-ı maʿnī

9 Pertev gibi feyżmend-i ʿaşḳa
Olmaz mı güşāde bāb-ı maʿnī

DXXXIX

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Furṣat bulup aʿdā beni cānānuma geçdi
Yārüñ ġamı düşmen sitemi cānuma geçdi ?

2 Ebrū-yı kemāndārına itdükde işāret
Bir yandan urup tīrini bir yanuma geçdi

DXXXVIII P99a, H186b, V134a
1 H, V'de mısraların yeri değişiyor; Ey P: V'ey H, V // V'ey ḥarf-i ruḫı kitāb-ı maʿni P: Ey her nigehi ʿitāb-ı maʿni H, V
2 Lafẓ-ı mey-i laʿlüñi yazarken H, V: Bir beyt oḳudı baña ki laʿlüñ P
3 H, V'de 4. beyit
4 H, V'de 5. beyit; Ḫālinden H: Ḫālinden P, V
5 H, V'de 3. beyit.
6 P: H, V -
7 H: P, V -
DXXXIX P99b, H177a, V130a
1 düşmen P, H: Ḫaşmuñ V
2 itdükde H, V: kim itdi P // Bir yandan urup tirini bir H, V: Tir-i ṣaf-ı ʿuşşāḳda tā P

3 Mümkin mi ḫayālüñe rehā dīdelerümden
Dāmānuñ ucı pençe-i müjgānuma geçdi

4 Ṣandum lebini aġzuma alduḳda emerken ?
Bir gevher-i nā-yāb nigīndānuma geçdi

5 Pertev beni redd itmedi cānān kereminden ?
Ṣad şükr niyāzum hele cānānuma geçdi

DXL

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 ʿĀlem-i āteşde zīrā pādişehdür her biri
Şuʿleler pervāneye zerrīn külehdür her biri

2 Ḫāller kim ʿārıż-ı ḫūbānda olmış ḫoş-nişīn
Gerdenüñde bir şeh-i encüm-sipehdür her biri

3 Olmasun mı yā naẓarda dāġlar çeşmüm gibi
Nāvek-i müjgān-ı yāra cilvegehdür her biri

4 Böyle ḳalmazdı ḫarābāt içre dā'im ʿāşıḳān
N'eylesün fermān-ber-i çeşm-i siyehdür her biri

5 Olmasun mı rūzdan rūşen şeb-i vuṣlat baña
Ḫalḳa-i zülf-i siyāhuñ mihr ü mehdür her biri

6 Māniʿ-i āmed-şüd-i neẓẓāre olmaz mı sirişk
Kim dür-i ġalṭān da olsa sedd-i rehdür her biri

---

3 ḫayāline P: ḫayāliñe V, H // Dāmānuñ ucı H, V: Dāmānı uçı P
4 Ṣandum lebini aġzuma alduḳda emerken P: Duş oldığı dem laʿl-i lebüñ çeşmüme şandum H, V // gevher-i P: cevher-i H, V
5 Pertev beni redd itmedi cānān P: Redd itmeyüp ʿunf itmedi Pertev H, V
DXL P99b, H180a, V130a
1 V'de mısraların yeri değişiyor; ʿĀlem-i āteşde zirā H, V: Ḫan-man-sūzān-ı ʿaşḳuñ P
2 Ḫāller kim ʿārıż-ı ḫūbānda olmış ḫoş-nişin P: Aḫter-i dünbāle dār āsā o püskürme benüñ H, V
3 V'de 5. beyit; Nāvek-i müjgān-ı yāra H, V: Nāvek-i dil-dūz-ı yāra P
4 H, V'de 2. beyit; Böyle ḳalmazdı ḫarābāt içre dā'im ʿāşıḳān P: ʿĀşıḳān olmaz idi böyle siyeh-mest ü ḫarāb H, V // çeşm-i siyehdür H, V: çeşmüm siyehdür P
6 Kim dür-i ġalṭān da olsa H, V: Kim dür-i ġalṭān-ı eşk P

DXLI

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Gülşeninde ruḫunuñ kim gül-i gül-gūn çıḳdı
Berg-i gülden ḫoy-ı ḫaclet yerine ḫūn çıḳdı

2 Ḫāṣ ḳayd olmaġ ile sen şeh-i ḥüsne ezelī
Arż-ı iḳlīm-i dilüm mülk-i hümāyūn çıḳdı

3 Reng ü būyı ile tesḫīr-i ḳulūb eylemege
Gülleri bāġ-ı ruḫuñ cümle gül-efsūn çıḳdı

4 Zer ü sīm ile donanduḳça şükūfe çemeni
Ṣanuram yeryüzine daḫme-i Ḳārūn çıḳdı

5 Yūsufistān teh-i çāh-ı zenaḫdānuñdan
Dil-i āvārem ile bir niçe mescūn çıḳdı ?

6 Eyledi ‘ar‘ara ta‘līm-i ḫırām u reftār
Her ḳaçan seyre ki ol ḳāmet-i mevzūn çıḳdı

7 Eyledi pertev-i ḥüsniyle cihānı tenvīr
Menzilinden ne dem ol māh ki bīrūn çıḳdı

DXLII

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Çeşmümüñ ṣu yerine ḫūnı revān ise daḫi
Geçelüm ger dökilen arada ḳan ise daḫi

2 Yaya beñzetseler ebrūsın o nevk-i müjenüñ
Çekilür bu söze ger gūş-ı kemān ise daḫi

3 Farṭ-ı ‘aşḳ elbet ider ṣāḥibini şöhret-yāb
Ḳays u Ferhād gibi yāri zenān ise daḫi

DXLI P99b, H178a, V133b
1 Gülşeninde H, V: كلشكنده P
3 gül-efsūn P, V: gül-füsūn H
4 H'de 5. beyit; donanduḳça P: donatduḳda H, V
5 H'de 6. beyit; çāh-ı zenaḫdānuñdan H, V: çāhı زنخدانكد P
6 H: P, V -
7 Pertev-i ḥüsniyle H, V: Pertev'i ḥüsniyle P
DXLII P100a, H176a-b, V131b
1 ise P, V: olsa H
3 P, V: H -

4 Kimsenüñ ben hele manẓūrına aṣlā baḳmam
Ger naẓar-kerde-i ṣāḥib-naẓarān ise daḫi

5 Ḥasret-i ḳadd-i nihālüñle şehā aġzumdan
Şekl-i āh üzre çıḳar dūd-ı duḫān ise daḫi

6 Yine aġyāra ben ol māhı öpilmiş diyemem
Naḳş-ı gül-būse-i ruḫsārı nişān ise daḫi

7 Ḳorḳma bir vechile gül-ruḫlaruñı ṣolduramaz
ʿĀşıḳuñ āhı eger bād-ı ḫazān ise daḫi

8 Pertev'e nādire-gū muʿcize-gū dirler imiş
Giderek gerçek olur gerçi yalan ise daḫi

DXLIII

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Serv itdi gitdi ol ḳad-i bālā efendimi
Dil-keş-ḫırām-ı nāz o dil-ārā efendimi

2 Muġ-beççegānı zülf-i siyeh-tārı añdurur
Beñzetme gibi olmaya ḫāşā efendimi

3 Eyler mi idi bir daḫi Yūsuf te'essüfin
Görmiş olaydı kāş Zelīḫā efendimi

4 Dilde ḫayāli ẕikr-i ḫafī gibi naḳş-bend
Gerçi tefevvüh eylemem aṣlā efendimi

5 Hep ġayrılar mı görsün o meh-tāb-ı ḥüsni āh
Ben görmeyem mi bir gicecik yā efendimi

6 Tercīḥ iderdi derd-i ġamın ʿilm-i ḥikmete
Bilmiş olaydı Bū ʿAlī Sīnā efendimi

---

4 Kimsenüñ P, V: Kimse H // naẓar-kerde-i P, V: نظرده H
6 māhı H, V: meh-pāre P
7 gül-ruḫlarüñı H, V: gül-ruḫlarını P
8 Pertev'e H, V: Pertev P
DXLIII P100a; H182b-183a; V128a-b-k
1 o P, V: u H
2 siyeh-tārı P, V: siyeh-tār H
3 P, V: H -
4 P, V: H -
5 H'de 3. beyit.
6 derd-i ġamın P, H: derd-i ġamuñ V

7 Yandum yaḳıldum aġladum ammā firāḳdan
Taʿcīz iderse āh o şekvā efendimi

8 Bir āh-ı germ çekmiş idüm sūz-ı ʿaşḳ ile
İtmiş ʿaraḳ-feşān o germā efendimi ?

9 Pertev midür hemān yalıñız zār-ı gül-ruḫı
Rāḥat mı ḳor o peyker o sīmā efendimi

DXLIV

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Emr-i Ḥaḳ olmaḳsızın bir kār ṣūret bulmadı
Līk naḳş-ı kām-ı dil deyyār ṣūret bulmadı ?

2 ʿĀlem-i ṣūretde maʿnen itmedükçe imtizāc
Himmet-i merdān-ı feyż-āṣār ṣūret bulmadı

3 Ḥāṣılı dükkānçe-i ṣūret-fürūş-ı kevnde
Naḳş-ı kār-ı bī-kes ü bī-kār ṣūret bulmadı

4 Añladum ḫāṣiyyet-i maʿcūn-ı ḳırmız n'eydügin
Levni ile çihre-i bīmār ṣūret bulmadı

5 Fikr-i vuṣlatda niçe ṣūret taṣavvur eyledüm
Ey dirīġā itdigüm efkār ṣūret bulmadı

6 Ḥüsn ü ān u cezbede söz yoḫsa her bir sāde-rū
Kim dimiş çün ṣūret-i dīvār ṣūret bulmadı

7 Bir gülistān-ı maḥabbetde gül-i ḫandān ile
Naḳş olınmış ʿandelīb-i zār ṣūret bulmadı

8 Pārelendi pençe-i cevr-i keş-ā-keşden yine
Dalḳavuḳ başındaki destār ṣūret bulmadı

9 Ṣūret-i dil-ḫᵛāhda neyl-i vişāli Pertevā
Oldılar çoḳ kimse ḫᵛāhişkār ṣūret bulmadı

---

7 iderse P, V: ider mi H
DXLIV P100a, H178b-179a, V132b-133a
1 olmaḳsızın H, V: bolmaḳsızın P
2 ʿĀlem-i ṣūretde P, V: ʿĀlem-i ṣūride H
3 ṣūret-fürūş-ı kevnde P, V: ṣūret-fürūş-ı dehrde H
7 maḥabbetde P, V: maḥebbetümde H

DXLV

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Zümre-i ʿuşşāḳdan kim intiḫāb itdüñ beni
Sevdigüm bir ʿāşıḳ-ı ʿālī-cenāb itdüñ beni

2 Yüz virüp gerçi cemāl-i pāküñe ḳılduñ ḳarīn
Tār-ı müyuñ gibi vaḳf-ı pīç ü tāb itdüñ beni

3 Niʿmet-i düşnāmuñı ölsem ferāmūş eylemem
Künc-i ġamda çāşnī-senc-i ʿitāb itdüñ beni

4 Ārzū-yı laʿl-i mey-gūnuñla ey muġ-beççe āh
Ḫaylī demler müdmin-i cām-ı şarāb itdüñ beni

5 Çeşm-i maḫmūruñ siyeh-mest eyle sāḳī baʿd-ez-īn
Niyyet-i taʿmīr ile zīrā ḫarāb itdüñ beni

6 Devlet-i cevrüñle dāmen dāmen itlāf eylerem
Naḳd-i sīm-i eşk ile mālik-nişāb itdüñ beni

7 Şeh-süvārum çekdüñ ammā esb-i nāzuñ dizginin
ʿĀlem-i pīrāneye pā der-rikāb itdüñ beni

8 Eylesün yā Ḥażret-i Neş'et seni Ḥaḳ ber-devām
Şāʿir-i ḫoş-lehce-i muʿciz-ḫiṭāb itdüñ beni

9 Pertev āsā niçe rūyum sürmeyem dergāhuña
Āsmān-ı şāʿirīye āfitāb itdüñ beni

DXLVI

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Cānān ki dökdi zülfini ber-gerden eyledi
Ġarḳ-āb-ı ʿaşḳı ʿaḳla yine yelken eyledi

2 Geldi yanup yaḳıldı bu şeb derd ile göñül
Biñ şekve itdi fehm idemem kimden eyledi

DXLV P100b, H187a-b, V135a
2 cemāl-i pāküñe H, V: cemāl-i pākine P // piç ü tāb H, V: piç-tāb P
4 Ḫayli H, V: Ḥayli P
7 dizginin H, V: dizginüñ P
8 Eylesün H, V: Eyleyüp P
9 dergāhuña H, V: dergāhına P
DXLVI P101a, H181a, V126b-k
1 zülfini P, V: H - / ber-gerden H, V: برکرن P // yelken H, V: یکن P
2 Biñ şekve itdi H: Şekvālar itdi P, V

3 Ben cāme-ḫ ̌āba pūte-i hicrān disem n'ola
Maʿşūk u ʿāşıḳı kimi dir yek-ten eyledi

4 Geldi peyām-ı vaʿd-i şeb-i vuşlat-ı nigār
Rūz-ı siyāh-ı baḫtumuzı rūşen eyledi

5 Efsūn-ı zülfi eyleme efsāne Pertevā
N'itdiyse saña dīde-i cādū-fen eyledi

DXLVII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 El-amān bir büt gelür gördüm kelīsādan beri
Görmemiş bir kimse miṣlin devr-i ʿĪsā'dan beri

2 Sevdigüm buldum saña ārām içün ben bir maḥal
Sīne vü dilden öte cān-ı dil-ārādan berī

3 Gitmedüm bāġa nigāh-endāz-ı nergis olmadum
İbtilā-yı çeşm-i şehlā-yı ġam-efzādan beri

4 Çāre-sāz-ı dīde-i bīmāruñ olmaz leblerüñ
Öyle ḫāẕıḳ gelmemişken İbni Sīnā'dan beri

5 Pertevā oldum biraz aġyārdan āzāde-ser
Şol geçen gün itdigüm āşūb u ġavġādan beri

DXLVIII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Reng-i ruḫsāruñ güle ögretdi zībālanmaġı
Çeşm-i mestüñ nergise gösterdi şehlālanmagı

2 Nūr-baḫşā-yı şeb-i deycūr-ı hicrāndur ruḫuñ
Senden ögrensün gelüp mehʿālem-ārālanmagı

3 Ḫaṭṭ-ı laʿlüñ işte oldı ḫastegānuñdan füzūn
Leblerüñ daḫi bitirmez mi Mesīḥā'lanmagı

---

3 n'ola P, V: n'olur H
DXLVII P101a, H179b-180a, V130b
1 miṣlin H, V: miṣlüñ P / devr-i H, V: دو P
2 Sine vü dilden öte cān-ı dil-ārādan beri P: Sinede dilden öte dilde süveydādan beri H, V
4 ḫāẕıḳ H, V: خاذق P
5 oldum H, V: olduḳ P
DXLVIII P101a, H186a, V133b

4 Düşmese mū-çīne destinden güẕeşte dil-berüñ
İstemez mi manşıbında her-kes ibḳālanmagı

5 Çāre-sāz-ı derd-i ʿaşḳam dirse de ol ṭıfl-ı nāz
Kim virür dünki ṭabībe İbni Sīnā'lanmagı

6 Gül-nihāli ile ürkütmiş hezārı bāġdan
Ḥācetise terk ideydi ol da şekvālanmagı

7 Teşnelik ʿarż itme pek Pertev zülāl-i vuṣlata
Varmadan şuya ferāġat ḳıl müheyyālanmagı

DXLIX

müfteʿilün müfteʿilün fāʿilün

1 Reng-i ruḫuñ ey çemenüñ zīveri
İtdi ḫacil ġonçe-i verd-i teri

2 Nāle-zen-i gülşenüñ olduḳça dil
Bezm-i gülüñ bülbül olur ḳışmeri

3 Neş'e-resān olmaḳ içün güllere
Lāle şunarmış ṭolu bir sāġeri

4 Rāları ebrūlarınuñ var iken
Mihre meh-i nev çekemez ḫançeri

5 Çākeridür Ḥayder-i Kerrār'uñ ol
Pertev'e dirlerse ne var Ḥaydeī

DL

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Ṭıflān bu çāġda saña çeksün bıçaġını
Sen ol begenme gör de bunı mey yasaġını

2 Ol mest-i nāz terk ideli nūş-ı bādeyi
Farḳ eyler oldı bir azacıḳ şol u şaġını

---

4 Düşmese P: Düşmesün H, V / destinden güẕeşte dil-berüñ H, V: dest-i ḫaṭ-ber-āverden n'ola P // İstemez mi manşıbında her-kes P: İster ise manşıb-ı ḥüsninde H, V
6 bāġdan H, V: bāġda P
7 pek Pertev H, V: Pertev pek P
DXLIX P101b, H180b, V130b
3 olmaḳ içün P: olaġiçün H, V
DL P101b-102a, H185a-b, V131a
2 nūş-ı bādeyi H, V: cām-ı bādeyi P

16 Müdmin de olsa ehl-i naẓar yine Pertevā
Biñ bādeye degişmeye dil-ber dudaġını

DLI

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Servler kim hem-ser-i bālā-nihāl-i yār idi
Ḥasret-i ḳaddiyle ʿindümde miṣāl-i yār idi

2 Bir zamān yıllar geçerdi māha itmezdüm nigāh
Māh-ı nev çeşmümde ebrū-yı hilāl-i yār idi

3 Künc-i hicrānda dil-i mehcūrumı eglendiren
Şaḫṣ-ı derd-i ʿaşḳ ile fikr-i viṣāl-i yār idi

4 Müstaʿidd-i ʿaşḳ idüm deryā gibi cūş itmege
İtmeyen pür-şūr ṭavr-ı iʿtidāl-i yār idi

5 Şimdi baḳ bir kimseye bir ḥarf-i nā ber-cā dimem
İtdigüm hep ġayr ile ceng ü cidāl-i yār idi

6 Pertevā her tārı şol jülide müyuñ bir zamān
Rişte-i gül-deste-i verd-i cemāl-i yār idi

DLII

feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Ey nigāhı dile cefā ḳılıcı
Āhuvān ḫayline ṣalā ḳılıcı

2 Ḳıymet-i cānı eyleyüp erzān
Tīġ-i ebrūyı cān-bahā ḳılıcı

3 Lebi ḳurbāniyān-ı ʿaşḳına cān
Ġamzesi dem-be-dem fedā ḳılıcı

4 Çeşm-i ḫūn-ḫᵛārınuñ nigāhı gibi ?
Yaraşur ġarḳ-ı ḫūn ġazā ḳılıcı

---

16 dudaġını H, V: ṭutaġını P
DLI P102a, H179b, V130b-131a
1 Ḥasret-i H, V: Fürḳat-i P
3 fikr-i viṣāl-i yār P: fikr ü ḫayāl-i yār H, V
5 ceng ü cidāl H, V: ceng cidāl P
DLII P102a, H175b, V132a, M42b
2 V'de 3. beyit.
3 V'de 2.beyit.

5 Çeşmi ḫūn-rīzlikde itse ḳuṣūr
Tīġ-i ebrūsıdur ḳażā ḳılıcı

6 Ḳaçırup bīm-i tīg-i ġamze ile
Çeşm-i ʿuṣṣāḳı der-ḳafā ḳılıcı

7 İder iẓhār-ı ʿacz ammā kim
Sözini kesdürür duʿā ḳılıcı

8 Pertevā kā'inātı ol ṣūḫuñ
Nigeh-i āfeti fenā ḳılıcı

DLIII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Dilde evvel olmaz olmaz ārzūlar var idi
Dīdede Ceyḥūn'a ṣıġmaz ḳanlu ṣular var idi

2 Böyle rīgistān degüldi bu cünūn-ābād-ı ʿaşḳ
Yerde zencīrin sürür dīvāne-cūlar var idi

3 Bir zamān muġ-beççegān başında çün düşīzegān
Düşına āvīze sünbül gibi mūlar var idi

4 Her biri bir nev-resīde gül içün oldı niṣār
Gerçi evvel ʿāşıḳānda āb-rūlar var idi

5 Pertev ol şiʿrüñ cevābıdur bu buyrur üstād ?
Bezm-i dilde pür-heves ḫumlar sebūlar var idi

DLIV

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Tamām cevrini yārum bilür mi bilmez mi
Hep itdigini nigārum bilür mi bilmez mi

2 Beni bilürdi görüp şimdi bilmem ammā kim
Dil-i żaʿīf ü nizārum bilür mi bilmez mi

DLIII P102b, H175b, V130b
1 ārzūlar H, V: güft-gūlar P // Ceyḥūn P: جيخون H, V
2 zencirin H, V: zencirüñ P
3 düşizegān H, V: ḳız-oġlan gibi P // Düşına āvize sünbül gibi H, V: Mū-miyānı üstine âvize P
4 bir nev-reside gül içün oldı niṣār H, V: nev rüste bir gül açmaġa olmış telef P
5 Pertev ol şiʿrüñ cevābıdur buyurur üstād H: Bir vaḳit Pertev nedim-i meclisiyken ol şehüñ P // Bezm-i dilde pür-heves ḫumlar sebūlar var idi H, V: Anda çoḳ efsāneler çoḳ güft-gūlar var idi P
DLIV P102b, H -, V129a-k

3 Tel ehliyem geçinürmiş şu beççe-i muṭrib
Dem-ā-dem āha medārum bilür mi bilmez mi

4 Dükenmez āh ü fiġānı dimiş benümçün o şūḫ
Ḳarār-ı nāle vü zārum bilür mi bilmez mi

5 O şeh dimiş baña Pertev ḳul olmaḳ istermiş
Rüsūm-ı dār ü diyārum bilür mi bilmez mi

DLV

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Meclisinde yād olınmazdı benüm adım daḫi
Ādemiyyet eylemezdi ol perī-zādım daḫi

2 Maʿnī-i beyt-i dehān u mıṣraʿ-ı mūy-ı miyān
Var mı yoḳ mı ʿāciz olduḳ ben de üstādım daḫi

3 Ḫūn-ı dil olsun ne yapsun böyle cūş-ı giryeye
Ṣarfuma vāfī degül ḥayfā ki īrādım daḫi

4 Nā-müsāʿid rūzgār u baḫt-ı vārūnumla ḥayf
Varmaz oldı gūş-ı yāra āh u feryādım daḫi

5 Şeyḫi gördüm dün yine Pertev günāha yeltenür
Pīr-i fānī olmış ammā olmamış nādim daḫi

DLVI

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ṣāf olur faḳr ehlinüñ gerd-i hevesden sīnesi
Kim cilā-baḫşā-yı dildür ḫırḳa-i peşmīnesi

2 Böyle ṣayda dām-ı mūyīn-i ḥaṭuñ ḥācet midür
Dāne-i ḫāl-i ruḫuñdur mürġ-i cānuñ çīnesi

3 Seyre baḳ ey nev-ẓuhūr-ı nāz olur şimdi raḳīb
Dergeh-i iḳbāl-i ḥüsn ü ānuñuñ pūzīnesi

DLV P102b, H175b-176a, V131a-b
4 āh u feryādım H, V: āh feryādım P
5 nādim H, V: يادم P
DLVI P102b-103a, H181b, V131b
1 Kim cilā-baḫşā-yı H, V: İncilā-baḫşā-yı P
2 Böyle ṣayda dām-ı mūyin-i ḫaṭuñ ḥācet midür P: Dām-ı mūy-ı ḫaṭṭuñ ile olma ḳayd-ı ṣaydda H; Dām-ı mūyin-i ḫaṭuñla olma ḳayd-ı ṣaydda V // ḫāl-i ruḫuñdur H, V: ḫāl-i lebüñdür P
3 nev-ẓuhūr-ı nāz P: nev-ẓuhūr-ı ḥüsn H, V // ḥüsn ü ānuñuñ H: ḥüsn ü ânınuñ P, V

4 Olmadı bir kerrecik bu ḫāke ʿömrümde naṣīb
Āh kim teh-cürʿa-i cām-ı mey-i dūşīnesi

5 Olalı bīgāne-ülfet Pertevā ol nev-heves
Yād olınmaz olmış ülfet-kerde-i dīrīnesi

DLVII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿilün

1 Dil-i fārig̱ dimem ol sükkerīn laʿle heveslendi
Niçe ʿanḳā-yı istig̱nā o ḫˇāhişle megeslendi

2 ʿAceb mi şīr-i ḫūn-ḫˇār olsa ger çeşm-i siyeh-mestüñ
Nice demdür benüm ḫūn-ı dil-i zārumla beslendi

3 Ḳoparsın yer yer āşūb-ı ḳıyāmet şarṣar-ı āhum
Ġubār-ı ḫaṭla ol baḥr-i melāḥat ḫār u ḫaslandı

4 Ten-i lāġardaki her üstüḫˇānum incelüp ġamdan
Ṣanursın mürġ-i cān-ı zār zārumçün ḳafeslendi

5 İşitdüm kārvān-ı ḥüsn ü ānuñ göçdigin Pertev
Dil-i pür-ıżṭırārum nāleler ḳıldı cereslendi

DLVIII

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Kūha nālem ʿaks idüp feryād feryād eyledi
Bī-sütūn'da ṣūret-i Ferhād feryād eyledi

2 Tā bu rütbe bī-vefālıḳ da sezā-yı Ḥaḳ mıdur
Ḥālüme ẓālim dil-i ḥussād feryād eyledi

3 Ġamze-i kāfir müselmān oldı bī-dāduñ görüp
Ḳatl-i ʿāmuñ seyr idüp cellād feryād eyledi

4 Ṭıfl-ı mektebken daḫi ol ḫˇāce-i fenn-i cefā
Terk-i nāmūs eyleyüp üstād feryād eyledi

---

4 teh-curʿa-i H, V: ter-curʿa-i P
DLVII P103a, H179a, V132a
1 Dil-i fārig̱ dimem P: Dil-i ʿāşıḳ dime H, V
2 olsa ger H, V: olsa da P // demdür P: demler H, V
4 Ten-i laġārdaki H, V: Teni laġārdaki P / üstüḫˇānum V: üstüḫˇān P, H
5 göçdigin V: göçdigüñ P , H // Dil-i pür-ıżṭırārum P: Dil-i pür-ıżṭırābum H, V
DLVIII P103a, H178b, V132a
1 Kūha H, V: Kūh P

5 Bir güzel şarḳī didi Pertev senüñ vaṣfuñda kim
Her ḳarār-ı naġmesin ṣad dād u feryād eyledi

DLIX

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 "Eyler anı ʿözr-ḫᵛāh Allāh bir yüzden daḫi"
Luṭf ider bī-iştibāh Allāh bir yüzden daḫi

2 Yüz ḳarasın maḥv ider mānende-i pāyān-ı şeb
İtse de vechi siyāh Allāh bir yüzden daḫi

3 Cānib-i Ḥaḳ'dan çevirme güm-reh olsañ daḫi yüz
Buldurur bir şāh-rāh Allāh bir yüzden daḫi

4 Āsmāndan mihr-i tābānı ġurūb itdürse de
ʿArż ider raḫşende māh Allāh bir yüzden daḫi

5 Çeşm-i ʿālem-bīn olur aʿmālara nevk-i ʿaṣā
Gösterür nūr-ı nigāh Allāh bir yüzden daḫi

6 Bir ʿazīzi ḫᵛār itmek istese iḫvānı ger
Çāhı eyler aña cāh Allāh bir yüzden daḫi

7 Kelle ṣaġ olsun da bī-pūşiş ḳalursa ġam degül
Eyler iʿṭā bir külāh Allāh bir yüzden daḫi

8 Eyledürse Pertevā bir yüzden āh-ı ṣubḥgāh
İtdirür teʾṣīr-i āh Allāh bir yüzden daḫi

9 Bir ḳulın iḥyā murād eylerse yollar Neşʾet'e
"Eyler anı ḫayr-ḫᵛāh Allāh bir yüzden daḫi"

---

5 dād u feryād H: dād feryād P, V -
DLIX P103a-b, H156a, V135a
1 anı P: āhı H, V
5 aʿmālara H, V: ʿālemlere P
6 Çāhı eyler aña cāh H, V: Cāhı eyler aña çāh P
7 bi-pūşiş ḳalursa H: bi-pūşiş de ḳalsa P, V
8 İtdirür H, V: ايتدر P
9 ḳulın H, V: ḳuluñ P

DLX

mefāʿīlün feʿūlün mefāʿīlün feʿūlün

1 Gül-i dāġ ile ey dil gülistān olmaduñ mı
Hevā-yı zülfe ḳābil perīşān olmaduñ mı

2 Göñül baḳ ey dil-ārā ḫarāb oldı ser-ā-pā
Bu gülşende sen āyā ḫurāmān olmaduñ mı

3 Yeter çekdük firāḳı ġamuñ göñlümde bāḳī
Bu meclisde a sāḳī ḳadeḥ-rān olmaduñ mı

4 O bī-dāduñ elinden neler çekdüñ neler sen
Ya çāḳ-efzā-yı dāmen-girībān olmaduñ mı

5 Yaḳar yine ke'l-evvel o meh bezminde gül gül
Ki Pertev hem-çü meşʿal fürūzān olmaduñ mı

DLXI

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Zülf ile ṭıfl-ı dili al ele virdüm gitdi
Bir daḫi gelmeye yā ḫod gele virdüm gitdi

2 Cān-bahā oldıġını bilmedi cānān ḥüsnüñ
Naḳd-i ḳalbi o metāʿa hele virdüm gitdi

3 Mekteb-i ʿaşḳda bidā itme nihāyetmiş kim
Dersini ṭıfl-ı dilüñ besmele virdüm gitdi ?

4 Bir temāşāsına kālā-yı bihīn-i ḥüsnüñ
Göñlümi ṣabr ile sāmān ile virdüm gitdi

5 Olalı bādiye-peymā-yı hevā-yı ʿaşḳı
Ḫırmen-i ṣabrumı Pertev yele virdüm gitdi

DLX P103b, H185b, V132b
1 zülfe P: nefse H, V
2 sen āyā H, V: ser-ā-pā P
3 ḳadeḥ-rān V: ḳadeḥdān P, H
5 yine H, V: gine P / bezminde H, V: bezmümde P
DLXI P103b, H177a, V132b
1 Bir daḫi gelmeye P, V: Gelmeye bir daḫi H
3 nihāyetmiş kim H, V: شهابتمش P
5 yele H: bile P

DLXII

mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

1 'Uşşāḳı sūy-ı rūya alup dīgeri geri ?
Ḳalmış sürīni ol yaña sīmīn-beri beri

2 Vaṣf-ı ṭarī-i gül-ruḫı yazılmadan ider
Tār-ı ḥarīr-i tāfte-i mişṭarı ṭarı

3 Söz var mı şöyle ṭās göti par par yanan başa ?
Düşsün keleşlerüñ serine miġferi feri

4 Gürz-i girān gibi olup ḫıffet eyleme
Meydān-ı cengden uçurur şeş-perī peri

5 Bir başlı kāra başlayamaz sūḳ-ı 'aşḳda
Bī-çāre 'āşıḳuñ olalı ser-serī seri

6 Pertev egerçi ṣūfī bize beñzemez velī
Dāġ-ı nihān-ı sīnemüze beñzeri zeri

DLXIII

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'ilün

1 Senüñ hiç rāz-ı ehl-i derde sırdaş oldıġuñ var mı
Cünūn-ı 'aşḳile 'ālemlere fāş oldıġuñ var mı

2 Ursın ḥubb-ı evlād-ı 'Aliyyü'l- Murtażā'dan dem
Velī farṭ-ı maḥabbetle Ḳızılbaş oldıġuñ var mı

3 Tekellüfden müberrā özge sulṭānem didüñ pīrüm
'Aceb hiç vaṣla-pūş-ı Ḥācī Bektaş oldıġuñ var mı

4 Başılsa ehli işġāliyle 'ayb itme senüñ ey dil ?
Zen-i seḫḫāre-i dünyāya oynaş oldıġuñ var mı

5 Girüp aġyār ile meydān-ı 'aşḳa yār içün böyle
Senüñ merd-i neberd-i rezm ü perḫāş oldıġuñ var mı

6 Cenāb-ı Neş'et-i āgāh-dilden Pertev āsā hiç
Senüñ şāyeste-i taḥsīn ü şā-bāş oldıġuñ var mı

DLXII P104a, H181a, V133b
2 ḥarir-i tafte-i mıştarı P: ḥarir-i ḫuşkter-i mıştarı H, V
3 par par yanan H, V: par par yanar P
DLXIII P104a, H186a-b, V134a
1 'ālemlere P: ya 'āleme H, V
5 oldıġuñ P, V: اولد H

DLXIV

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿilün

1 Baña baḫş itdi her būs-ı dehānı bir şeker tengi
Ne leẕẕetlü olurmış esmerü'l-levnüñ şeker rengi

2 Yine çesbān olan nā-sāzdur nā-sāza ʿālemde
Ney-enbānuñ ḳavaldur sāz ḳısmından hem-āhengi

3 Döner mürġ-i dil-i nālende ṣayd-ı bāz-ı ḫūn-rīze
Burup destin girince raḳṣa ol nev-res güzel çengi

4 Görüp pīçīde müjgānıyla çeşm üstindeki zülfüñ
Gelür yāda hemān-dem Ḳahramān ü ejdehā cengi

5 Ḥarīm-i ḥüsn-i rūyında çün āġā-yı ḥarem nā-gāh
Çıḳup Pertev ne söyler güş-ı yāre ḫaṭṭ-ı şeb-rengi

DLXV

mütefāʿilün faʿūlün mütefāʿilün faʿūlün

1 Göz ucıyla ol perī-rū ne güzel edālar itdi
Ḳaçınup cefā iderken niçe merḥabālar itdi

2 Nice yanmayam çü gül-ḫan olıcaḳ o meh çü serd-āb
Bu sene hele aġustos ne ṣoġuḳ havālar itdi

3 Saña merḥamet mi eyler ki fiġān idersin ey dil
Benüm āh u zār-ı nālem işidüp ṣafālar itdi

4 Biri itse yāri vāḳıf ʿacebā ki ḥaẕẕ ider mi
Sitemiyle zār iken dil yine çoḳ duʿālar itdi

5 Biri geçmedi ḳabūle bu ḳuluñ da Pertev āsā
Saña ey şeh-i sitem-ḫū ne ḳadar recālar itdi

DLXIV P104a, H187a, V134a
1 būs-ı dehānı P: būs-ı dehānuñ H, V // leẕẕetlü H: leẕẕetli P, V
2 nā-sāza ʿālemde H, V: nā-sāz-ı ʿālemde P
3 Döner mürġ-i dil-i nālende ṣayd-ı bāz-ı ḫūn-rize H, V: Dilüm beñzer hemān der-çeng-i şeh-bāz-ı şikāriye P
4 zülfüñ P, V: zülfin H
5 rūyında P: rūyuñdan H, V / āġā-yı ḥarem H, V: āġā-yı cürm P
DLXV P104b, H176b, V132b
2 olıcaḳ H, V: olıyor P // ṣoġuḳ P: ṣovuḳ H, V
3 āh u zār-ı nālem P: āh u zār u nālem H, V
4 zār iken H, V: tār iken P
5 ḳuluñ da H: قولنه P

DLXVI

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 ʿĀşıḳ olmaḳdan ise ʿayyāş olaydum kāşkī
Dīde-i mestāneñe ḥāldaş olaydum kāşkī

2 Derdümi ṭarz-ı ġazelde saña eylerdüm beyān
Ben de dervīş-i Ḥācī Bektaş olaydum kāşkī

3 Pāyuña teşrīfüñ eşnāsında olurdum niṣār
Çeşm-i ḥasret-bīnüm üzre yaş olaydum kāşkī

4 Belki bu taḳrīb ile pā-būsuñ olurdı naṣīb
Reh-güẕāruñda döşenmiş ṭaş olaydum kāşkī

5 Pertev-i māh-ı cemālüñden olurdum behre-yāb
Gice kūyuñda uçan ḫuffāş olaydum kāşkī

DLXVII

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilātün

1 Felek elümde ṭolu kāse-i şarābum olaydı
Yā ḫod şarābumuñ üstindeki ḥabābum olaydı

2 Beni çün eyledi ser-geşte çerḫ kendi de bārī
Kenār-ı cūy-ı sirişkümde āsiyābum olaydı

3 Bu şerm ile saña ey şūḫ şerḥ-i ḥāl idemem ben
Senüñ bu şūḫlıġuñ mānīʿ-i ḥicābum olaydı

4 Bu gūne ḥalḳa-i bīrūn-ı der gibi mi ḳalurdum
Benüm de bir der-i vālāya intisābum olaydı

5 Cihānda ben de çü Pertev hünerde pertev alurdum
Felekde miṣli bulınmaz bir āfitābum olaydı

DLXVI P104b, H176b, V133a
1 ʿĀşıḳ P: Fārig̈ H, V
2 beyān H, V: āyān P
4 pā-būsuñ P, V: pā-būsın H // Reh-güẕāruñda H, V: Reh-güẕārında P
5 Pertev-i māh-ı cemālüñden H, V: Pertevā mihr-i cemālinden P // kūyuñda V: kūyında P, H
DLXVII P104b, H179a-b, V133a
2 çerḫ P, V: H -
3 ey şūḫ H, V: şūḫ P

DLXVIII

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Sen ister sīnede her dāġumı bir zaḫm-ı peykān ṣay
Yā ḫod eṭrāf-ı çeşm-i dāġda peykānı müjgān ṣay

2 Be dīdār oldı her bir ḫalḳa-i zülfüñde bir ḫurşīd
Gel imdi bu ḥisāba ḳaç olurmış mihr-i tābān ṣay

3 İdüp bir güşeyi mesned sürer sulṭānlıġın anda
Ḫarābāt ehlinüñ eñ aḫḳarın bir şāh-ı devrān ṣay

4 Ṭarāvet-yābī-i sebz-i ḫaṭ-ı rūyuñ tehī ṣayma
Benüm her ḳaṭre-i nā-çīz-i eşküm ebr-i bārān ṣay

5 Kenār-ı baḥr-i eşk-i Pertev'e uġrarsa ger rāhuñ
Nişīmenler yapup yan gel efendim mevc-i ʿummān ṣay

DLXIX

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Reh-i ḥayretde düşdi ḥayf dil çün naḳş-ı pā ḳaldı
"Amān ey luṭfı çoḳ perverdigārum iş saña ḳaldı "

2 Ne var sūd u ziyāndan bīm ü ümmīd itmesem cānā
Bu cān-ı nā-tüvān bāzār-ı ʿaşḳuñda cebā ḳaldı

3 Nigāh-ı iltifātı ʿāşıḳ u aġyāra yeksānken
Yazıḳ ol nergis-i şehlānuñ adı kec-ʿaṭā ḳaldı

4 Oñuldı cümle yāruñ zaḫm-ı tīġ-i ġamzesi ammā
Nişāne yaralardan cism ü cānda cā-be-cā ḳaldı

5 O germiyyet o mihr ü o maḥabbet hep yalan oldı
Hemān şimdi o mehle bir uzaḳdan merḥabā ḳaldı

DLXVIII P104b-105a, H174a, V133a
1 dāġumı H, V: dāġını P // peykānı müjgān H, V: sen mühr-i peykān P
3 aḫḳarın H, V: aḫḳaruñ P
5 Pertev'e H, V: Pertev P
DLXIX P105a, H178a, V128a
1 ḥayf dil çün H, V: ḥayf çün P // luṭfı H, V: luṭf P
2 bāzār-ı H, V: pāzār-ı P
3 Nigāh-ı iltifātı ʿāşıḳ u aġyāra yeksānken P: Nigāh-ı iltifātın yār u aġyār itmeyüp tefriḳ V, H
4 tīġ-i ġamzesi P, V: tīġ ü ġamzesi H

6 Cenāb-ı Neş'et'üñ bu mıṣraʿ ın vird-i zebān itdüm
"Amān ey luṭfı çoḳ perverdigārum iş saña ḳaldı "

DLXX

fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün

1 Ḥażret-i Şems ola çünkim ʿāşıḳ-ı ser-bāz-ı ney
Gün gibi olmaz mı ẓāhir şuʿ le-i āvāz-ı ney

2 Āteş-endāz-ı neyistān-ı cihāndur nālesi
Sūziş-efzā oldı her bir sāza sūz u sāz-ı ney

3 Rāst yoldan reh-nümā-yı reh-revān-ı ʿaşḳ olur
Bir nefes ile irür encāmına āġāz-ı ney

4 Levḥa nāmın ḥarf-ı nūn u yā ile yazmış ḳalem
Sīn-i Yāsīnden kināyetdür baḳılsa rāz-ı ney

5 Mevleviler el urup ḳalḳduḳda eşnā-yı semāʿ
Ṣūr-ı İsrāfīl'e beñzer nāle-i mümtāz-ı ney

6 Dem ġanīmet sırrın eyler her demi Pertev ʿayān
Kim cenāb-ı ḳuṭb-ı Nāyī'dür olan dem-sāz-ı ney

---

6 Cenāb-ı Neş'et'üñ bu mıṣraʿ ın vird-i zebān itdüm H, V: Bilürsin Pertev-i nā-kām her emrüñde ʿācizdür P

DLXXI P -, H174a, V126b, M43b

2 sūz u sāz-ı ney P, H: sūz sāz-ı ney V

5 ḳalḳduḳda H, V: ḳalḳınca M

MÜNĀCĀT BE-VEZN-İ İLĀHĪ

1
Var eyleyüp yoḳdan peydā eyleyen
Ḫālıḳum Maʿbūdum Rabbüm efendim
Cismüme rūḥ virüp iḥyā eyleyen
Ḫālıḳum Maʿbūdum Rabbüm efendim

2
Lisān u ḳalbüme ẕikrin yār iden
Ḫavf ü recāsını dile kār iden
ʿAdem ʿāleminden beni var iden
Ḫālıḳum Maʿbūdum Rabbüm efendim

3
Şerīk ü naẓīrüñ yoḳdur İlāhum
Bilürem cürmümi çoḳdur günāhum
ʿAfvuñ içündür hep bu āh u vāhum
Ḫālıḳum Maʿbūdum Rabbüm efendim

4
Ṣırāṭı geçerken nirāna ḳaḳma
Aġlāl-ı caḥīmi boynuma taḳma
Ḫalḳ itdigüñ tenüm duzaḫa yaḳma
Ḫālıḳum Maʿbūdum Rabbüm efendim

5
Seyyid Pertev ḳuluñ mücrimdür ġāyet
Āl-i Resūlüne idersin ḥürmet
Yarın ḥabībüñe itdür şefāʿat
Ḫālıḳum Maʿbūdum Rabbüm efendim

ḲITʿA DER-NAʿT-İ NEBEVĪ

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Senüñ pertev-gedā-yı nūr-ı vechüñ ey şeh-i *levlāk**
Semāda mihr-i raḫşāndur ki andan māh-tāb oldı

2 Yazarken nūr-ı ḥüsnüñ ḫāme-i ṣanʿatger-i vechüñ
Berāy-ı imtiḥān bir noḳṭa ḳoydı āftāb oldı

H6b-7a: P, V -
P105b, H8a, V54b; Başlık P, H, V
* "levlāke levlāk lemā halaktu'l-eflāk" **Aclûnî**, C. II, s. 214
2 ṣanʿatger-i vechüñ H, V: ṣanʿatgerī vechüñ P

MÜNĀCĀT-I ḤAŻRET-İ FAḪR-İ KĀ'İNĀT

mefā'īlün mefā'īlün fa'ūlün

1

Güm itdüm ẓulmet-i cehl içre rāhı
Nice 'arż eyleyem ḥāl-i tebāhı
İşüm gāhī ḫaṭādur cürm gāhī
Mubāḥ olmış baña güyā menāhī
Ḫaṭā benden 'aṭā senden İlāhī
Amān ey pādişehler pādişāhı

2

'Ayāndur saña ḥāl-i müstmendim
Bütün cürm ü ḫaṭādur dil-pesendim
Sözüñ ṣaġı bilelden kendi kendim
Günehkārem tebehkārem efendim
Ḫaṭā benden 'aṭā senden İlāhī
Amān ey pādişehler pādişāhı

3

Senüñ gitme didigüñ semte gitdüm
Ṭarīḳ-i fısḳ u 'işyāna segirtdüm
Bütün ẕenb ile 'işyān ile yetdüm
Bilürsin hep neler ḳıldum ne itdüm
Ḫaṭā benden 'aṭā senden İlāhī
Amān ey pādişehler pādişāhı

4

Saña rāz-ı nihānum hep 'ayāndur
Vücūdum güyiyā 'işyāna kāndur
İşüm cürm ü sözüm sehv ü yalandur
'Aṭāñ olmazsa ḥālüm pek yamāndur
Ḫaṭā benden 'aṭā senden İlāhī
Amān ey pādişehler pādişāhı

5

Ḫurūş itdükde deryā-yı 'ināyet
Gider ḫāşāk-i cürm -i bī-nihāyet
Güneh-kārān olınca ġarḳ-ı raḥmet
Bulur Pertev de mihr-i luṭfa ḳurbet
Ḫaṭā benden 'aṭā senden İlāhī
Amān ey pādişehler pādişāhı

Başlık P: Münācāt be-Dergāh-ı Ḳādi'l-ḥācāt H; Münācāt V
P105b-106a, H7a-b, V33ak-bk
1/2 ḥāl-i tebāhı H, V: ḥāli tebāhı P
2/2 cürm ü ḫaṭādur H, V: cürm-i ḫaṭādur P
2/3 Sözüñ P, V: Sözin H
5/2 ḫaşāk-i H, V: خاشاك P

I

MERŞİYE-İ NŪR-I DĪDE-İ ḤUDĀ KEBĪD-PĀRE-İ FĀṬIMATÜ'Z-ZEHRĀ ŞEHĪD-İ KERBELĀ SULṬĀN-I ŞÜHEDĀ ḤAŻRET-İ İMĀM ḤÜSEYN İBNİ ʿALİYYÜ'L-MÜRTEŻĀ RAḌİYA'LLĀHU TEʿĀLĀ ʿANHUMĀ

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Tāzelendi yine zaḫm-ı kühen-i dāġ-ı derūn
Dāġ dāg oldı yine cümle derūn u bīrūn

2 Laḫt laḫt oldı ciger ḫūn-ı sirişk itdi ḫurūş
Yiridür yaş yirine dökse ciger-pāre ʿuyūn

3 Kerbelā'da yine cūş eyledi ḫūn-i şühedā
Mevc-i ḫūnīn ile deryālara döndi hāmūn

4 Felegi oldı muḥīt eşk-i muḥibbān-ı Ḥüseyn
Oldı eflāk anuñ üstinde ḥabāb-ı vārūn ?

5 Āsmānuñ boyadı rūyını ḫūn-āb-ı sirişk
Yiridür olsa şafaḳ-gūn ser-ā-ser gerdūn

6 Gelicek ḫāṭıra ol vaḳʿa-i dehşet-efzā
Ṭās-ı pür-ḫūna dönüp çeşmüm olur ḳalbüm ḫūn

7 Gelicek yāda ʿaṭāş-ı şühedā-yı vaḳʿa
Dīdemüñ yaşı olur reşk-fezā-yı Seyḥūn

8 Cūş-ı ḫūn-āb-ı sirişk ile dü-çeşm olsa sezā
Kızılırmaġ biri birisi rūd-ı Ceyḥūn

9 Kanġı birin diyeyim derd-i derūnum çoḳdur
Oldı gönlüm bu elemlerle benüm zār u zebūn

10 Yaʿnī kim kāfir-i bī-dīn o Yezīd-i melʿūn
Ki odur ehl-i cehennem olana rāh-nümūn

I P106a-b, H8a-b, V55a
Başlık H, V: Merşiye-i Ḥażret-i İmām Ḥüseyn Raḍiya'llāhu Teʿālā ʿAnh P
1 derūn u bīrūn H, V: derūn bīrūn P
6 H, V: P -
7 Seyḥūn H, V:Seyḫūn P
8 Ceyḥūn P: Ceyḫūn V, H
9 bu P: o H,V // zār u zebūn H, V: zār zebūn P

11 ʿAḳla gelsün mi anuñ itdigi kāfirlikler
Ki anuñ itdigini itmedi bir ehl-i cünūn

12 Yoḳ nice ehl-i cünūn u nice dehrī kāfir
Bunı Firʿavn-ı laʿīn eylemez olsa mecnūn

13 Geldi īmāna bu ḥāle acıyup niçe Yehūd
Ḳatl-i āl eyleyüp ol kāfir olurdı memnūn

14 Būsegāhıydı o ruḫsār Resūlu'llāh'uñ
İtdi ol kāfir-i bī-dīn anı ġalṭide-i ḫūn

15 Pertevā ehl-i maḥabbet nice itmez laʿnet
Fiʿl-i şeyṭān buña nisbetle baḳılsa mā-dūn

16 لعنت الله يزيدا و على قوم يزيد
Laʿnet aʿvānına enṣārına efzūn efzūn

II

DĪGER MERŞİYE-İ ḤAŻRET-İ İMĀM ḤÜSEYN

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Bu muḥarremdür muḥibbān-ı dil-efgār aġlasun
Gülmesün gül gülşen içre bülbül-i zār aġlasun

2 Bu muḥarremdür añılsun vaḳʿa-i dehşet-fezā
Dildeki ḥubbın muḥibbān itsün izhār aġlasun

3 Bu muḥarremdür aḳıtsun yaşını kūhsārlar
Ṭaşlara ursun başın ṭaġlarda cūy-bār aġlasun

4 Bu muḥarremdür şanavber varsun olsun nevḥager
Çeşminüñ yaşın döküp ebr-i güher-bār aġlasun

5 Bu muḥarremdür yanup feryād ḳılsun raʿd ü berḳ
Eşk-i ṭūfān-bār ile bu çerḫ-i ġaddār aġlasun

6 Bu muḥarremdür boyansun reng-i ḫūna laʿl-i nāb
Sīnesin delsün ṣadefde dürr-i şehvār aġlasun

7 Bu muḥarremdür şafaḳḫūnında yüzsün āftāb
Şeb-nem-i eşkin döküp māh-ı pür-envār aġlasun

II P106b, H8b-9a, V55a-b
Başlık H, V: Merşiye-i Diger P

8 Bu muḥarremdür derūn-ı sīnesin yaḳsun çenār
Tāk-i giryān gibi her bir şāḫ-ı eşçār aġlasun

9 Bu muḥarremdür ki Pertev dīdeler ḳan aġladı
Her muḥarrem zār olup tekrār tekrār aġlasun

III

DĪGER MERŞİYE-İ ḤAŻRET-İ İMĀM ḤÜSEYN RAḌİYALLĀHU ʿANH

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 On ḳat olsun nevḥalar ʿaşr-ı muḥarremdür bu gün
Kim dem-i zārī vü giryānī-i mātemdür bu gün

2 Rüste-ḫīz-i pür-tezelzüldür ki bu bī-nefḫ-i ṣūr ?
Lerziş-i dehşet-fezā-yı ʿarş-ı aʿẓamdur bu gün

3 Bārgāh-ı ḳudsde kim dir ki yoḳ cāy-i melāl
Ḳudsiyānuñ serleri der-zānū-yı ġamdur bu gün

4 Cān u cin nā-cins-i ādem iken oldı nevḥager
Kim ġazā-yı eşref-i evlād-ı ādemdür bu gün

5 Bu naṣıl bir tīre-rūzuñ ṣubḥıdur kim tābe-şām
Kār-ı maḫlūḳāt-ı ʿālem cümle derhemdür bu gün

6 Gūyiyā maġrib-zemīnden ṭāliʿ oldı āftāb
Kim tamāmī-i pür-āşūbī-i ʿālemdür bu gün

7 Nūr-ı ʿayn-i Muṣṭafā'yı itdiler çünkim şehīd
Cümle eyyām-ı meşā'ibden muʿaẓẓamdur bu gün

8 Ḥāl-i yevm-i vaḳʿayı Pertev niçe şerḥ eylesün
Vāḳıʿā taʿbīri güç bir sırr-ı mübhemdür bu gün

III P106b-107a, H9b, V55b
Başlık H, V; Merşiye-i Dīger P
1 Kim dem-i zārī vü giryāni-i H: Kim dem ü zārī vü giryānī vü P, V
3 yoḳ cāy-i melāl P, V: yoḳdur cāy kim H
4 P, V: H -
5 ʿālem H, V: P -
8 taʿbīri H, V: taʿbīr P

IV

DİGER MERŞİYE-İ ḤAŻRET-İ İMĀM ḤÜSEYN RAḌİYALLĀHU ʿANH

mefāʿīlün mefāʿīlün faʿūlün

1 Felekden itmeyem mi dād u feryād
İdüp ol ẓālim ü bī-dīne imdād

2 Şehīd itdi Ḥüseyn'i Kerbelā'da
O kāfir-mā-cerāyı āb-ı bī-dād ?

3 Muḥibb-i āli itdi zār u giryān
Yezīd'i eyledi mesrūr u dil-şād

4 Kimi kām-āver itdi kimi nā-kām
Kimi şād eyledi baḳ kimi nā-şād

5 Ḫavāric ber-murād olsun revā mı
Ḳızıl ḳan içre yansun āl ü evlād

6 هزاران لعنت و پر شتم و نفرين
برو بر قوم و بر اعوان او باد

7 Bu vaḳʿa çünki böyle oldı Pertev
Felekden itmeyem mi dād u feryād

IV P107a; H9a; V55b
Başlık H, V: Merşiye-i Diger P
1 ẓālim ü bī-dīne P, H: ẓālim-i bī-dīne V
3 Muḥibb-i āli H, V: Muḥibb-i āl P
5 yansun P, H: yatsun V
6 پر ستم و نفرين H: پر سم نفرين P; پر ستم نفرين V

I

TAḪMĪS-İ NAʿT-İ ŞERĪF-İ CŪDĪ Kİ ÜSTĀD-I KERĀMET-PENĀH-I ḤAZRET-İ NEŞ'ETEST

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1

Ḫışālüñ ʿavf-sāz-ı müẕnibāndur yā Resūla'llāh
Maḳālüñ rūḥ-baḫş-ı mürdegāndur yā Resūla'llāh
Viṣālüñ ḫaste-i hicrāna cāndur yā Resūla'llāh
"Cemālüñ maṭlab-ı cān ü cihāndur yā Resūla'llāh
Ḫayālüñ cilve-baḫş-ı ʿāşıḳāndur yā Resūla'llāh"

2

Sen ol maḥbūb-ı müsteẕnā-yı Mevlāsın ki destüñde
Sen ol sulṭān-ı taḫt-ı ʿarş-ı aʿlāsın ki destüñde
Sen ol mihmān-ı ḫāṣ-ı Ḥaḳ taʿālāsın ki destüñde
"Sen ol refref-süvār-ı ʿālem-ārāsın ki destüñde
Şihāb u māh-ı nev tīr ü kemāndur yā Resūla'llāh"

3

Eyā şāh-ı rüsül v'ey mucrimānuñ maʿẕeret-ḫᵛāhı
Muḥayyir gerçi her bir muʿcizeñ va'llāhi bi'llāhi
Ġazāda teşnegān oldı yem-i iḥsānuña māhī
"Kesildi tīġ-i engüştüñle çerḫüñ cünne-i māhı
Bu iʿcāzuñ müşārün bi'l-benāndur yā Resūla'llāh"

4

Vesīle olmayaydı gelmeme ey kāş ümm ü eb
Ki ʿişyān u tebehkārīde geçdi vaḳt ü ānum hep
Siyeh-rūyem siyeh-baḫtem siyeh-rūzem siyeh-kevkeb
"Şeb-i ġafletde ḳaldum nār-ı ʿaşḳuñdur baña maṭleb
Ḳapuñda bir çerāġ ile uyandur yā Resūla'llāh"

I P105a-b, H10b-11a, V5b
Başlık H, V (sellemellāhu): Naʿt-ı Şerīf-i Cūdī Taḥmīs-i Ṣāḥib-i Dīvān P
2 H, V'de 2. ve 3. mısraların yeri degişiyor.
2/2 taḫt-ı H, V: تحت P / destüñde H, V: destinde P
3/3 yem-i iḥsānuña H: yem-i iʿcāzuña P, V
3/5 müşārün bi'l-benāndur P, H: müşār-i bi'l-benāndur V
4/1 ümm ü eb H, V: cedd ü eb P
4/2 ʿişyān u tebehkārīde H, V: ʿişyān-ı tebehkārīde P
4/3 siyeh-baḫtem siyeh-rūzem P: siyeh-rūzem siyeh-baḫtem H, V
4/4 nār-ı ʿaşḳuñdur H, V: nār-ı ʿaşḳuñla P

5

Yazar münşī-i Ḳudret levḥ-i nīkāna benüm nāmum
Ḳılar mihr-i hidāyet puḫte bir gün mīve-i ḫāmum
İder şems-i ʿināyet rūz veş hem Pertevā şāmum
"Tebāşīr-i şefāʿat maḥv ider rūy-ı siyeh-fāmum
Bu iḥsānuñla Cūdī'yi utandur Yā Resūlu'llāh"

II

TAḪMĪS-İ TÜRKĪ BE-MERṢİYE-İ FĀRSĪ-İ ḤAŻRET-İ İMĀM ḤÜSEYN RAḌİYALLĀHU ʿANH LĪ-CENĀB-I Ḥ˘ĀCE NUṢRET EFENDİ RAḤMETTU'LLĀH

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

Her muḥarremde olur tecdīd taḳvīm-i vilā
Bu zamāndur ehl-i derde mevsim-i ḥüzn ü bükā
Gerçi her dem dilde fikr-i vaḳʿa-i dehşet-fezā
روز عاشوراست روز ماتم آل عبا
بوی خون آید کنو ن از سمت د شت کربلا

2

Oldığı demdür bu dem maḥzūn derūn-ı ehl-i beyt
Mevc urur Meşhed'de ḫūn-ı lāle-gūn-ı ehl-i beyt
Dīdeler pür-ḫūn gerek hem-çün ʿuyūn-ı ehl-i beyt
کربلا امروز دریا شد زخون اهل بیت
گر نهٔ محزون معذوری ندانی ماجرا

3

ʿArş u kürsī āsmān u vaḥş u ṭayr u ehl-i arż
Birbirinden mātemiçün naḳd-i efġān aldı ḳarż
Ehl-i dil yārān-ı derde sen de ḳıl bu beyti ʿarż
دشمنی بادشمن آل عبا فرضست فرض
حب فی الله بغض فی الله را شنواز مجتبا

5/1 münşī-i Ḳudret P: münşī-i Raḥmet H, V / levḥ-i nīkāna H, V: levḥ-i peykāna P
5/3 rūz veş hem P: rūz-ı rūşen H, V
IIP107a-b; H9a-10a; V56a
Başlık H: Taḫmīs-i Türkī Be-Farsī Merşiye-i Cenāb-ı Ḥ˘āce Nuṣret Efendi P, V (sellemellâhu)
3/1 ʿArş u kürsī P: ʿArş u kürs u H, V / vaḥş u ṭayr H, V: vaḥş ṭayr P / ehl-i arż H, V: ehl-i ʿarż P;

4

Oldılar bādī aẕlemler bu kār-ı derheme
Gelmedi eslāf ü aḫlāḳında beñzer ādeme
Ḳıydı ol bī-dīnler āl-i Resūl-i Ekrem'e

از ته دل بر یزید و تابعان او همه

لعنتی بر کش که زان مسرور کرد و مرتضا

5

Eyleseñ biñ yıl eger bīhūde taḳlīb-i varaḳ
Bu rümūzuñ fehmi nā-mümkin ber-īn nehc ü nesaḳ ?
Ger muḥibb-i ḫānedān iseñ sözümden al sebaḳ

فتوىء فقه محبت داد مت از دین حق

رافضی شو اندرین یك مسئله بهر خدا

6

Az gelür bi'llāh Yeẕīd-i kāfire lafẓ-ı laʿīn
Cānına ṣıçsun kilāb-ı evvelīn ü āḫirīn
Nehy-i nefrīn eyleyen kimseyle olma hem-nişīn

انکه منع لعنت ایشان کند میدان یقین

کز مسلمانی نمیداند بغیر از نفی لا

7

Pertevā āl-i Resūl'em ḥamdü li'llāh bī-gümān
Eylerem ceddüm Ḥüseyn-i Murtażā içün fiġān
Hem muḥibbāna muḥibbem hem ʿadūya ḫaşm-ı cān

دوستی با دوستانش دشمنی با دشمنان

دین من اینست نصرت دین حق مصطفی

H'de 2 ve 3. mısraların yeri değişiyor.

6/1 Az gelür bi'llāh Yezīd-i kāfire lafẓ-ı laʿīn P: Müsteḥaḳ laʿn ü nefrīndür çü şeyṭān-ı laʿīn H V

6/2 ṣıçsun kilāb-ı evvelīn ü āḫirīn P: olsun hezārān laʿnet ü nefrin-ḳarīn H, V

7/1 Pertevā āl-i H: Pertev-i āl-i P, V

7/5 دین حق P: حق دین H

III

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ ŞERĪF-İ CENĀB-I ÜSTĀD-I KERĀMET-PENĀH Ü FEYŻ-İKTİSĀB

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1

Rızḳ-ı maḳsūmı ṭaleb maḥż-ı ḫaṭā geldi baña
Kūşiş-i kesb-i nevā tarz-ı gedā geldi baña
‘Aşḳdan ġayrisin istek de ḥayā geldi baña
“Sūd-ı sevdā-yı maḥabbetle ġınā geldi baña
Kāle-i kām hevāsından ibā geldi baña”[2]

2

‘Aşḳdur çünki benüm mülk-i dilümde sulṭān
Ḫil‘at-i cismi giyüp ḫizmetin itmekde revān
Ḥāṣılı ‘aşḳuma her câme degüldür çesbān
“Tār u pūdı olalı câme-i ‘aşḳuñ reg-i cān
Pīrehen rişte-i Meryem’le ḳabā geldi baña”

3

Ḥüsn-i ṣūrī ki tenezzüldedür ānen fe ānā
Ḫaṭ ber-āverligi yād itmemisin aḥyānā
Ṣarf-ı ẕihn āḳibet-i kāra ider çün dānā
“Añlama rīş-i behiştī ḫaṭ-ı sebzüñ cānā
Dime ḥüsnümde ki menşūr-ı beḳā geldi baña”

4

Neş’e-i ḥālet-i bī-hūşī-i dil serde iken
Ne zemīn ü ne semā ‘add olınur yerde iken
‘Ālem-i ġarḳ bu farḳ ‘ālemine perde iken
“Bī-ḫodī deşt ü beyābānına güm-kerde iken
Nāle-i ney ceres-i rāh-ı Ḫudā geldi baña”

5

Çemenüñ vaḳt-i bahārıyla açılmam gülmem
Bülbülüñ nāle vü zārıyla açılmam gülmem
Gül-i gülzār-ı müdārāyla açılmam gülmem
“Gülşenüñ ġonçe-hezārıyla açılmam gülmem
Diñlemem bülbüli gül-būy-ı fenā geldi baña”

III P107b-8b, H11a-b, V6a-b
Başlık H, V (sellemellāhu) : Taḫmīs-i Ġazel-i Ḥażret-i Neş’et Efendi P
1/4 sevdā-yı H, V: sevdāyı P
2/4 Tār u pūdı H: Tārı būdı P, V
3/1 ānen fe ānā D : [illegible] H, V; P’de silik.
3/5 ḥüsnümde ki P, V: ḥüsnümüñde ki H
4 H, V’de 5. bent.
4/4 deşt ü beyābānına H, V: deşt-i beyābānında P
5/3 Gül-i gülzār P, V: Gül ü gülzār H / müdārāyla P: medārıyla H, V
5/5 gül-būy-ı fenā H, V: gül-būy-ı vefā P

6

Ḥalli düşvār idi pek ḳufl-i ḥadīd-i fetḥiñ
Nā-gehān müjde-resi geldi kilīd-i fetḥiñ
Hele gördüñ eşer-i pākin ümīd-i fetḥiñ
"Der-i feyż-i keremüñ verdi nüvīd-i fetḥiñ
Seḥerīce yelerek peyk-i ṣabā geldi baña"

7

Şād u ḫandān oluram eyleyicek ʿarż-ı cemāl
Yār-ı dīrīnedür ol hīç vire mi ḥüzn ü melāl
Aña taʿẓīm-i ʿaẓīm itmemege var mı mecāl
"Mihmān-ḫāne-i dilden kim ider istiṣḳāl
Ġam-ı ʿaşḳ ise gelen ḫoş ṣafā geldi baña"

8

Pür-güherdür süḫan-i Ḥażret-i üstād-ı cihān
Ki sezā itseler āvīze-i ʿarş-ı Raḥmān
Didi manẓūmesine bunı idüp silk-i beyān
"Genc-i bād-āver-i ṭabʿumda güher bī-pāyān
İtsem īṣār n'ola bād-ı hevā geldi baña"

9

Pertevā Ḥażret-i üstād o veliyyü'n-niʿmet
Kārı ser-cümle kerem cümle kelāmı ḥikmet
Baḳ meʾālinde bu beytüñ ne dir eyle diḳḳat
"Tāc faḫr-i felege bir naẓar itdüm Neşʾet
Mürde destārı gibi rū be-ḳafā geldi baña"

IV

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ ḤAŻRET-İ NEŞʾET

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1

Şemʿe zer efser ile nūr-ı hidāyet gelmez
Ser-fürū itmeyene rifʿat ü devlet gelmez
Olsa pervāne melek mūma beşāret gelmez
"Tāc-ı iḳbāl ile her ser-keşe rifʿat gelmez
Fāḫte olsa hümā serve saʿādet gelmez"

6/1 ḳufl-i ḥadīd-i fetḥin H, V: ḳufl-i cedīd-i fetḥiñ P
7/5 ḫoş şafā P, V: ḫoş u şafā H
9/3 ne dir H, V: nedür P
IV P108b,109a, H12a, V6b
Başlık P: Taḥmīs-i Ġazel-i Ḥażret-i Üstād-ı Ṣāḥib-reşād H, V (sellemellāhu)

2

Nā-pesendī göremem meslek-i rengīnümde
Ḳahr u luṭfuñ ikisin bir bilürem dīnümde
Şākir ü şākī bulınmaz reh-i āyīnümde
"Āb-ı tīġ āb-ı Ḫızır bir leb-i temkīnümde
Fāriġam ḫāṭıruma şükr ü şikāyet gelmez"

3

Olsa cennet gibi kāşānemüz ābād yine
Bendemüz olsa da her bende vü āzād yine
Genc-i bād-āver-i tabʿ itse de imdād yine
"Naḳd-i gencīne-i dil olsa da īrād yine
Biz ḳalender-revişüz bizlere ṣervet gelmez"

4

Cümle-i nāsda var ṭūl-i emel sevdāsı
Müteḥayyir gerek aʿlāsı gerek ednāsı
Hiç dükenmez bu taʿayyüşle cihān ġavġāsı
"Olsa mīzāb-ı ʿaṭāyā-yı felek mecrāsı
Sebze-zār-ı emel ü ḥırṣa ḳanāʿat gelmez"

5

İdemem Ḥażret-i üstāẕı esātīẕe şerīk
Ki olınmış aña iḳlīm-i maʿārif temlīk
Eyle bu beyt-i şerīfi ile Pertev tebrīk
"Ṣad hezārānı gelür gülşen-i maʿnānuñ līk
Neş'egāh-ı süḫana bir daḫi Neş'et gelmez"

V

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ ḤAŻRET-İ NEŞ'ET

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1

ʿAceb ki raġbet-i dil nāliş-i nihāne mi yoḳ
Şikāyet-i elemüm yoḫsa yane yane mi yoḳ
Yā ḫud ki derd ü ġamum defʿine nişāne mi yoḳ
"İzāle-i ġam u endūhuma bahāne mi yoḳ
Fiġān u āhı ciger-sūz u ʿāşıḳāne mi yoḳ"

2/4 āb-ı Ḫızır P, V: āb-ı bekā H
2/5 şükr ü şikāyet H, V: şekve şikāyet P
4/3 dükenmez H, V: tükenmez P
5/2 üstāẕı H: üstād-ı P
V P109a-b, H12a-b, V6b-7a
Başlık P: Taḫmīs-i Ġazel-i Ḥażret-i Üstād-ı Ṣāḥib-reşād H: Taḫmīs-i Ġazel-i Ḥażret-i Üstād-ı Kerāmet-penāh u Reşādet-destgāh V
1/3 derd ü ġamum H: derd-i ġamum P, V
1/4 ġam u endūhuma H, V: ġam-ı endūhuma P
1/5 Fiġān u āhı H: Fiġān-ı āh-ı P, V

2

Senüñ hep eyledigüñ vaʿde vaʿde-i ferdā
Kemūna beñzedirem bende kendümi ammā
İnanmadum mı inandum mı eylemem ifşā
"Telāş-ı vaʿd-i viṣāle sebeb nedür cānā
Yalan mı yoḳ güzelümʿöẕr-i ʿārifāne mi yoḳ"

3

Bozıldı cūşiş-i giryemle naẓm-ı rengīnüm
Bütünce ḥālet-i ʿaşḳuñla gitdi temkīnüm
Mey-i maḥabbete nuḳl oldı cān-ı şīrīnüm
"Şarāb-ı laʿl-i firāḳuñ sirişk-i ḫūnīnüm
Ḫumār-ı bezm-i ṣafāda mey-i şebāne mi yoḳ"

4

Uçardı mürġ-i dilüm bī-mecāldür yoḫsa
Muḳayyed eyleyen ol żaʿf-ı ḥāldür yoḫsa
Ṭutan ne cāh u merātib ne māldür yoḫsa
"Bu mürġzāra tenezzül muḥāldür yoḫsa
Hümā-yı ṭabʿuma Neş'et bir āşiyāne mi yoḳ"

5

Bu ʿaşḳ içinde daḫi olsa bir yeni ḳānūn
Pür olsa āhū-nigehlerle ser-te-ser hāmūn
Yine güzel bulamam Ḳays olursa rāh-nümūn
"Remīde mi ʿacabā āhuvān-ı çīn-i cünūn
Güzel mi yoḳ bilemem nāz-ı nāzükāne mi yoḳ"

6

Efendimüñ keremin hem kerāmetin bilürem
Hemīşe kārı ʿināyetdür ʿādetin bilürem
Ḳuṣūr-ı bendeye baḳmaz ʿināyetin bilürem
Hemāre Pertev'e luṭf u himāyetin bilürem
"İzāle-i ġam u endūhuma bahāne mi yoḳ"

2/3 İnanmadum mı H: İnanmadın mı P
3/5 Ḫumār-ı bezm-i P: Ḫumār-ı ṣubḥ-ı H, V
5 P'de 3. bent.
6/4 Pertev'e P: Pertev-i H, V / luṭf u himāyetin H, V: luṭf -ı himāyetüñ P
6/5 ġam u endūhuma H, V: ġam-ı endūhuma P

VI

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ ḤAŻRET-İ NEŞ'ET

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1
Mücrimān-ı dilümüñ sākin ü āvāresi var
Birbirine yine kevkeb gibi neẓẓāresi var
Dāġ-dāġ-ı dil ile eşküñ 'aceb aresi var
"Dīdede eşk-i derūnın nice biñ yaresi var
Āsmān-ı dilimüñ ṣābit ü seyyāresi var"

2
Merḥametsüz şu sitemkāre-i dehri gör kim
Şu zen-i kaḥbe-i mekkārī-i dehri gör kim
Be şu vaḥşī be şu ġaddāre-i dehri gör kim
"Sitem-i Hind-i ciger-ḫ̆āre-i dehri gör kim
Eşkümüñ ḳaṭrelerinde cigerüm pāresi var"

3
Leyle-i ma'ṣiyeti tevbe ider nūr-ı nehār
Jeng-i rūy-ı siyeh-i miṣḳaledür istiġfār
Ẓulmet-i yaşı görüp baş götürme zinhār
"Merdüm-i dide olur maẓhar-ı feyż-i envār
Rū-sepīdān-ı ümīdem yüzümüñ ḳaresi var"

4
Añılur bunca zamāndur küremādan Ḫātem
Māl ü cān beẕli ile oldı o memdūḥ-ı ümem
Varını virmeyene kim didi erbāb-ı himem
"Ṣanma dīnār ü diremle olur aṣḥāb-ı kerem
Māhiyānuñ daḫi ḥaylī pulı var parası var"

5
Bellidür 'āşıḳ olan gerçi ġamı pinhāndur
Rāz-ı pinhānını her ḥāli anuñ gūyāndur
'Arṣa-ı 'aşḳda çün ṭop seri ġalṭāñdur
"Ser-serī çerḫ gibi ser-sem ü ser-gerdāndur
Her kimüñ sīnede dāġ-ı ġam-ı meh-pāresi var"

VI P109b-110a, H -, V7a-b
1/4 eşk-i derūnın V: eşk-i derūnuñ P
2/3 ġaddāre-i V: ġaddārī-i P
3/1 Leyle-i V: Leylī-i P
3/3 Ẓulmet-i yāşı P: Ẓulmet-i cürmi V

6

Diyeli rişte-i ünsi bu cihāndan uz kes
Olsa ʿanḳā daḫi ʿindümde benüm perr-i meges
Nüh sene meyl ide göñlüm nedür ol herze me-res
"ʿĀlemüñ çeşmi bu dil-dāra mühim-sāz teres
Be ne çoḳ fāḥişe dehrüñ zeni zen-pāresi var"

7

Ṭıbb-ı ʿaşḳa ideliden berü Pertev verziş
İderem çāre-i derd-i dil-i zāra kūşiş
ʿĀciz olduḳda ʿilācında be-ḫüzn ü nāliş ?
"Neş'et'e ḥāl-i dil-i zārdan itdüm pürsiş
Didi bī-çāre-i ʿaşḳuñ niçe biñ çāresi var"

VII

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ ḤAŻRET-İ NEŞ'ET

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

Ḥāle çesbān biz der-i cānānda ḫiẕmet beklerüz
Ṣanki der-bān-ı şehir bāb-ı saʿādet beklerüz
Līk biz o bābda bā-fer ü ḥaşmet beklerüz ?
"Ḫāksārānuz velī dergāh-ı devlet beklerüz
Leşker-i sulṭān-ı ʿaşḳuz kim velāyet beklerüz"

2

Bu ḥażīż-i ḫākde bālālanursañ çoḳ degül
Faḫr idüp biraz eger aʿlālanursañ çoḳ degül
Nāzlanup pervāza istiġnālanursañ çoḳ degül
"Ḳuşca yoḳ mı ḳadrümüz ʿanḳālanursañ çoḳ degül
Biz de idüp inzivā ḳāf-ı ḳanāʿat beklerüz"

3

Göñle hey heyler gelür añduḳça aḳlı gāh gāh
İmtizāc eyler mi bir kişverde iki pādişāh
Birbirin ṣındırmaḳ encāmında çün bī-iştibāh
"Olmasun mülk-i cünūn tārāc-ı ʿaḳl-ı ġam-sipāh
Bir bölük delü göñüllüyüz ki nevbet beklerüz"

7/1 berü P: beri V
7/3 be-ḫüzn ü nāliş V: be-ḫırz-ı nāliş P
VII P110a-b, H13a-b, V7b-8a
Başlık P: Taḫmīs-i Ġazel-i Ḥażret-i Üstād-ı Ṣāḥib-reşāḍ H; Taḫmīs-i Ġazel-i Ḥażret-i Üstād Selleme'llāhu ve İbḳāhu V
1 Ḥāle çesbān H, V: Ḥāl-i çesbān P

4

Mālik-i gencine bir dil ṣāḥibiyüz çünki biz ?
Dilde yoḳ yoḳ her ne olsa gönlümüzden isterüz
Öyle ancaḳ bir ʿināyet olsun eyle gitmezüz
"Dergeh-i dilde muḳimüz bir gedā deryūzeyüz
İdüp ümmid-i kerem bāb-ı ʿināyet beklerüz"

5

Sicn-i müʾmin cennet-i küffārdur çün bu serā
ʿĀlem-i kevn ü fesād oldıġıdur nāmı be-cā
Bu ḫarāb-ābādda ümmid-i rāḥatdur ḫaṭā
"Buldılar eslāfumuz āsāyiş-i mülk-i beḳā
Bu güẕergāh-ı fenāda biz de nevbet beklerüz"

6

Dār-ı dünyā kiştgāh-ı āḫiretdür didiler
Her ne ekdiyse bu gün yarın varan anı biçer
Bizde yoḳ öyle ʿamel luṭf eyleye Mevlā meger
"Bir gürūh āvāreyüz bi-kişt ü bi-kesb ü hüner
Dergeh-i Ḥaḳ'dan hemān iḥsān ʿināyet beklerüz"

7

Bāde-nūşinüñ ḫumāra vardıġın bil ġāyetin
Neşʾe-cū olduḳda Pertev añ veliyyü'n-niʿmetin
Gör bu beyti görme artıḳ bāde görmek niyyetin
"Añladuḳ gerçi ḫumār-ı neşʾesin keyfiyyetin
Çār u nā-çāruz bu neşʾegehde Neşʾet beklerüz"

VIII

MUṬARRAF TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ ḤAẒRET-İ ÜSTĀD

feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1

"Heves-i zülf-i yār var serde"
Sünbül-i müşk-bār var serde
Yārdan ber-güẕār var serde
Fikr-i ḫaṭṭ-ı ġubār var serde
"Ser-girānem ḫumār var serde"

4/3 olsun P, V: ola H
7/2 veliyyü'n-niʿmetin H, V: veliyyü'n-niʿmetüñ P
7/3 bāde görmek H: bāde görme P, V
VIII P110b, H13b-14a, V8a-b
Başlık H, V: Muṭarraf Taḫmis-i Ġazel-i Neş'et P

2

"Zer-i ḫāliṣ-ʿayārdur ḳalbüm"
Didigüm rütbe vardur ḳalbüm
Ḥayli pür-iʿtibārdur ḳalbüm
Ṣan zer-i sikkedārdur ḳalbüm
"Sikke-i şehryār var serde"

3

"N'ola faḳr içre şāh isem pīrem"
Ne faḳīrem ne Muḥteşem Mīrem
Mālik-i feyż-i ʿaşḳam iksīrem
Gerçi vaṣla medet yoḳsa taġyīrem ?
Efser-i tācdār var serde"

4

"Ṭurre-i müşk-bār-ı Leylā'dan"
Döndi Mecnūn'a dil o sevdādan
Ben uṣanmam yine o daʿvādan
Hele cemʿ-i ṭuyūr-ı şeydādan
"Lāne-i ṣad-hezār var serde"

5

"Neş'etā ben mey içmeyem mi müdām"
Ki mey-i ʿaşḳa ḳalbüm olmış cām
Böyle buyrur iken üstād-ı be-nām
Pertev olsun mı neş'eden nā-kām
"Ser-girānem ḫumār var serde"

IX

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ RAMAŻĀNİYYE-İ CENĀB-I ÜSTĀD

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1

Bu māh-ı ṣıyām ʿālemi gerçi İrem eyler
Perverde-i nāz u niʿam ü muġtenem eyler
Yārān-ı zamān ġalṭa-ı gürg ü ġanem eyler ?
"Cānum ramażān ḳaddini bi-hūde ḫam eyler
Ṣā'imleri rindāne cevāmiʿde dem eyler"

2/4 sikkedārdur H: sikke vardur P; sikkedār V
5/4 Pertev olsun mı neş'eden nā-kām H, V: Pertevā olmasın mı neş'e-i kām P
IX P111a, H14a-b, V8b
Başlık H, V: Taḫmīs-i Ġazel-i Neş'et P
1/3 ġalṭa-ı gürg P: ḫalṭa-i gürg H, V

2

Ṣūfī didigüñ ṣayd-ı cevānān ile meẕkūr
Tesbīḥ ü ridālarla ider ḥālini mestūr
Cāmiʿde günāh itse diler kim ola meʾcūr
"Ol ṭāʾif-i beytüñ nice saʿyi ola meşkūr
Ṣayyādī-i āhū-yı sefīd-i ḥarem eyler"

3

Her güşede ser-ḫalḳa birer nūr-ı mücessem
Destār-ı perīşānda sünbül gibi perçem
Daḫl itmeme mümkin mi bu ḥāli görüp ādem
"Miḥrāb-ı dü-ebrū-yı bütān ḳıble-i ʿālem
Nāzük püserān cāmiʿi beytü'ṣ-ṣanem eyler"

4

Bu māh-ı mübārekdür olan ʿaynı cinānuñ
Ādem duyamaz geçdigin ʿömr-i güẕerānuñ
Bir şenligi şādīligi var pīr ü cevānuñ
"Gündüz çıḳarur ẕevḳini rindān ramażānuñ
İftār sāfāsın daḫi ehl-i şikem eyler"

5

Cāmiʿdeki ḫalḳ başladılar geşt ü güẕāra
Ḫoş gelmedi Pertev görüp ol pāk-tebāra
Bu beyti buyurduḳda çekilmişdi kenāra
"Neşʾet bu ḥisābı ḳodılar rūz-ı şümāra
Kim fikret-i ferdāyı bu gün naḳd-ı ġam eyler"

X

TAḪMĪS-İ GAZEL-İ CENĀB-I ÜSTĀD

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1

Buluram hep dil-i ḫūn-geştede dil-ḫ ̌āh seni
Seni ey ġonçe-i ne'şküfte seni āh seni
İde Allāh meger ḥālüme āgāh seni
"Gül-i ḫandān görürem nāleme her gāh seni
Ḳorḳaram bülbül ider āh-ı seḥergāh seni"

2/4 saʿyi H, V: saʿy P
4/2 geçdigin V: geçdigüñ P, H
X P111a-b, H14b-15a, V9a
Başlık H, V: Taḫmīs-i Ġazel-i Ḥażret-i Neşʾet P
1/1 dil-i ḫūn-geştede P, V: dil-i ḫūn-geşte H

2

Gözlerümden aḳıdup yaşları deryā deryā
Zevraḳ-ı cisme süvār olmış idüm bī-pervā
Māh-tāb eyler iken şaḫṣ-ı ʿaḳıldan tenhā
"Gice rüʾyāda şināverligüñ itdüm ḫulyā
Gördüm ʿaks-i mehi ẓann eyledüm ey māh seni"

3

Dāġ-ı dilden o mehe şol gül-i ālüm ʿarż it
Şerḥa-i sīne vü endūh u melālüm ʿarż it
Ḳalmadı tāb u tüvān ṣabra mecālüm ʿarż it
"Ḫāk-i pāyine revān ol yüri ḥālüm ʿarż it
Ey dil-i zār ideyüm eşkile hem-rāh seni"

4

Mīhmān-ḫāne-i hicrānuñ ile hem-āşuz ?
Biz de ʿuşşāḳ-ı reh-i ʿaşḳuñ ile yoldaşuz
Ne cünūn ile ne ferzānelik ile fāşuz
"Dest-i taḳdīr iledür cünbişümüz pādāşuz
İtdiler gerçi piyāde ḳuluñı şāh seni"

5

Baḫṣ-ı zülfi n'ola Pertev de uzatsa ġāyet
Ḳīl ü ḳāl itme miyānıyla dehende ʿādet
Baḳ ne dir Ḥażret-i üstād-ı peyām-ber-ḫaslet
"Geçmedüñ gitdi ser-i zülf-i süḫandan Neşʾet
Meger ıṣlāḥ ide ol Ḥażret-i Allāh seni"

XI
TAḪMĪS-İ MUṬARRAF-I NUṬḲ-I ŞEYḪ ŞEMSĪ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

"Vāṣıl olmaz Ḥaḳḳ'a kimse cümleden dūr olmadan"
Terk ile kendi vücūdından da mehcūr olmadan
ʿĀlem-i varlıḳda yoḳluḳ ile meẕkūr olmadan
Ṣunma el miftāḥ-ı genc-i ġayba gencūr olmadan
"Kenz açılmaz şol göñülden tā ki pür-nūr olmadan"

2/2 süvār H, V: sūz P
2/4 şināverligüñ P: şināverligin H, V
3/2 endūh u melālüm H, V: endūh melālüm P
3/3 ṣabra mecālüm H, V: ṣabr u mecālüm P
5/2 dehende P: dehānda H, V
5/4 Geçmedüñ H, V: Geçmedi P
XI P111b-112a, H20, V16a
Başlık P: Taḫmīs-i Muṭarraf li-Nuṭḳ-ı Şeyḫ Şemsī H; Taḫmīs-i Muṭarraf li-Nuṭḳ-ı Şeyḫ Şemsī ḳuddise sırrehu V
1/1 Ḥaḳḳ'a kimse H, V: kimse Ḥaḳḳ'a P

2

"Sür çıḳar aġyārı dilden tā tecellī ide Ḥaḳ"
Ḳaṣdüñ Allāh ise ʿāşıḳ māsiva'llāhı bıraḳ
Pāk idüp büt-ḫāneñi beyt-i Ḥudā yapmaġa baḳ
Beyt-i maʿmūr olmaġa vīrāne ḳalbüñdür eḥaḳ
"Padişāh ḳonmaz serāya ḫāne maʿmūr olmadan"

3

"*Mūtū ḳable en temūtū* esrārına maẓhar olan"
Neş'e-i uḫrāyı yaʿnī dār-ı dünyāda bulan
Şevḳ-i dīdār ile çeşm-i cān u dil gibi ṭolan
Rūḥ-ı maḥż olup ḥużūr-ı maʿnevīde bulunan
"Ḥaşr u neşri bunda gördi nefḫa-i ṣūr olmadan"

4

"Mest olan mestāne geldi tā ezelden tā ebed"
Eylemezler mescid ü mey-ḫāneden anları red
İstemezler bāde-i ḫammārdan anlar meded
Cām-ı ʿaşḳuñ sekri zīrā cām-ı müldendür eşed
"İçdiler ʿaşḳuñ şarābın āb-ı engūr olmadan"

5

"Bir ʿaceb sevdāya düşmiş ṭolanur Şemsī müdām"
Başına üşmiş tamāşāsın ider ḫāṣ ile ʿām
Keşret içre vaḥdet ile ol ider kesb-i merām
Pertev-i şöhretle Pertev ise eyler iḫtişām
"Ḥaḳḳ'a maḳbūl olmaḳ ister ḫalḳa menfūr olmadan"

2/1 aġyārı H, V: aġyār P
2/3 büt-ḫāneñi H, V: büt-ḫāneni P
3/1 "ölmeden önce ölünüz" **Aclûnî**, C. II, s. 291
3/3 çeşm-i cān u dil P, V: çeşm u cān u dil H
4/5 şarābın H, V: şarābuñ P
5/2 ḫāṣ ile ʿām P, V: ḫāṣ u ʿām H
5/5 H -

XII

TAḪMĪS-İ GAZEL-İ MEẒĀḲĪ EL-MEVLEVĪ

mütefāʿilün faʿūlün mütefāʿilün faʿūlün

1

Ne viṣāle rāġıbuz biz ü ne māʾil-i ṣafāyuz
Ne fidā mühimmümüz var u ne ṭālib-i vefāyuz
Ne ḥarīf-i bezm-i ʿişret ne esīr-i dil-rübāyuz
"Ne o ġamzelerle hem-dem ne nigehle āşināyuz
Yine bāde-nūş-ı ʿaşḳuz yine mest-i bī-nevāyuz"

2

Dimeyem mi sen de fikr it bu edāya daḫi nā-sāz
Niçe müddet olmış iken saña ġam-güsār ü hem-rāz
Beni ṭarḥ-ı bezm-i üns it ruḳabāya eyle iʿzāz
"Baña dūr-bāş-ı ġamze dile çin-i ebrū-yı nāz
Bu şikence vü ʿitāba bu ḳadar neden sezāyuz"

3

Bize eyledi ʿināyet bunı ol Cenāb-ı Bārī
Ki ne vaḳt olursa olsun bulıcaḳ bir iʿtibārı
Gerek olsun iḫtiyārī gerekse ıżṭırārī
"Çü nesīm-i nev-bahārī açaruz o gül-ʿiẓārı
Bu nefes ki bizde vardur dem-i nefḫa-i ṣabāyuz"

4

Ne kelāmumuzda kiẓb ü ne ḫulūşumuzda noḳṣān
Eger iḳtiżā iderse oluruz yolında ḳurbān
Bunı şimdicek ider mi bu zamānemüzde yārān
"Ne ḫadeng-i ġamze lāzım u ne sell-i seyf-i müjgān
Biz o şeh-süvār-ı ḥüsne dil ü cān ile fedāyuz"

5

Sözümüzle bulsa zīnet felegüñ revāḳ u ṭāḳı
Daḫi Pertev alsa naẓmuñ meh-i bedr olup muḥāḳı
Yine iʿtibār ider yoḳ nice itmeyüz merāḳı
"N'ola ḫod-fürūş olursaḳ bu ġazelle çün Mezāḳī
Ki revāc-ı güft-gū yoḳ yine böyle ḫoş-edāyuz"

XII P112b-113a, H34b, V25a
Başlık P, H: Taḫmis-i Ġazel-i Meẓāḳi el-Mevlevi V
1/2 fidā mühimmümüz var P: fidā mühimmümüzdür H, V
1/3 ḥarīf-i H, V: ḥarīş-i P
2/1 Dimeyem mi H, V: Dimedim mi P
2/4 dūr-bāş-ı P, V: dūz-bāş-ı H
3/2 bir P: biz H, V
5/1 Sözümüzle bulsa H, V: Sözümüz bulursa P
5/2 naẓmuñ meh-i bedr H, V: ol meh-i bedr-rū P
5/4 ḫod-fürūş H, V: ḫud-furū P

XIII

TAḪMĪS-İ TÜRKĪ BĀ-ĠAZEL-İ SELĪM-İ TAḤRĀNĪ

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1

Ḫūn-ı dil olup dīdede bā-derd ü mihen āb
Rengine boyanmışdı anuñ her ḳarışın āb
Ülfet yine mümkin mi ki sen āteş ü ben āb
در دیده ندارم دکر ای عهد شکن آب
تا چند بعالم تو زنی آتش و من آب

2

Ey laʿl-i revān-baḫşı mey-i nāba nemek-rīz
Ey lebleri güftārı ile gül-şeker-āmīz
Ey ḳaddi ḳıyāmet günine ʿarbede-engīz
هر کاه کذشتی بدل از اشك سبکخیز
یك نیزه چو فواره کذشت از سر من آب

3

Geh zehr-i sitem-nūş u gehī derd-maʿāşem
Geh ṭālib-i vuṣlat gehī hicrān-telāşem
Geh bādiye-peymālara ser-gerde vü başem
تا کی بتمنای کل روی تو باشم
سر کشتهٔ عالم چو با طراف چمن آب

4

Ben māhī-i deryā-yı ġamem mevc idemez red
Mürġ-ābe-i ʿaşḳam baña gird-āb olamaz sed
Şu gibi aḳup kūyına ey dil-ber-i gül-ḥad
همجسم خبابم که اکر چاك نباشد
پیراهن من میشود از شرم بتن آب

XIII P113a-b, H38b-39a, V29b
Başlık H, V: Taḫmis-i Ġazel-i Selīm-i Tahrānī P
1/1 Ḫūn-ı dil P: Laḥt-ı dil H, V
2 H, V: P -
3/2 hicrān-telāşem H, V: hecrānī-telāşem P
4/5 پیراهن من P, V: پیرامن H

5

Pertev saña evvel ideyüm ben bunı taʿlīm
Ḳıl sen daḫi yārān-ı zamāna eyü tefhīm
Her kim ki ider ʿālem-i āb-ı ġamı taṣmīm
سوی چمن عشق سلیم از پی **سلیم**
از موج و حباب آمد با تیغ و کفن آب

XIV

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ SEYFĪ BEG

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1

Allāh o bütüñ dili ne ḳara ṭaşdur
Üftādegānı ḫavf ile pür-irtiʿāşdur
Dil ḫastegān-ı çeşmi esīr-i firāşdur
"Ālām-ı ḫaṭṭı dilde olan zaḫma başdur
Tīġ-i ecel didükleri andan tırāşdur"

2

Şol ṭabla perçem ile gör ol şūḫ-ı berberi
Bir maġribī fese ḳomış iḳlīm-i Berber'i
Tīġ-i nigehle bir ṭutup āyīne-i beri
"Başdan çıḳardı zülfī gibi cümle dilleri
Başlar kesicidür bu nice ser-tırāşdur"

3

Ceyḫūn-ı ḫūn aġlamasun ġāfil eşküme
Şu yollarını şaġlamasun ġāfil eşküme
Sāḥil ḥudūd baġlamasun ġāfil eşküme
"Baḥre deñiz ki çaġlamasun ġāfil eşküme
Zīrā gözümden artuġı bir iki yaşdur"

XIV P114a, H 31a-b, V24a-b
Başlık P: Taḫmis-i Ġazel-i Seyfī ez-ḳudemā-yı Şuʿarā H, V
1/1 dili H, V: ḳalbi P
1/2 H, V'de 2. ve 3. mısraların yeri değişiyor.
1/3 ḫastegān-ı çeşmi H, V: ḫastegānı çeşmi P
2/2 maġribī H, V: maġrib P
3/1 Ceyḫūn-ı ḫūñ aġlamasun ġāfil P: Degme firāz-ı kūh olamaz sāḥil H, V
3/2 Şu yollarını şaġlamasun ġāfil P: Sāḥiller ola mı ʿacabā hā'il H, V
3/3 Sāḥil ḥudūd baġlamasun ġāfil P: Cuyḥūn müsāvī olması nā-ḳābil H, V

4

Şāhum senüñçün oldı müzeyyen serīr-i ʿaşḳ
Ṭoġdı cemāl-i pāküñe mihr-i münīr-i ʿaşḳ
Emr itdi saña bendeligümi emīr-i ʿaşḳ
"Mühr urdı mihri gencine sīnemde mīr-i ʿaşḳ
Ḫam ḳaddüm aña ḫātem ü göz aña ḳaşdur"

5

Ġamzeñ egerçi Pertev'e bed-ḫūlıġ eyledi
ʿAşḳuñ dil-i fıgārına dil-cūlıġ eyledi
Zülfüñ de girdi araya cādūlıġ eyledi
"Aldurdı zād-ı ʿaḳlını uşlulıġ eyledi
Dīvāne Seyfī ṣāḥib-i ʿaḳl-i maʿāşdur"

XV

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ NAḤĪFĪ EFENDİ EL-MERḤŪM

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1

Ey derd ü ġam-ı ʿaşḳı benüm püşt ü penāhum
Ve'y dergehi aġyār ile ʿarbedegāhum
Ey ṭavrı levendāne v'ey işkeste-külāhum
"Göz gördi göñül sevdi seni ey yüzi māhum
Ḳurbānuñ olam var mı benüm bunda günāhum"

2

Ol şeh nigeh-i ʿāşıḳa ḳā'il mi degüldür
Göz yaşlarına yoḫsa ki mā'il mi degüldür
Bu bendesi ʿuşşāḳına dāḫil mi degüldür
"ʿĀşıḳlıġuma şāhid-i ʿādil mi degüldür
Evżāʿ-ı ḥazīnümle ġarībāne nigāhum"

3

Ṭoldı dil ü cān ḥasret-i rūyuñla ġamuñla
Şāhum gelemezseñ ḫademüñle ḫaşemüñle
Vīrānemi tenhā buyur iḥyā ḳademüñle
"Memnūn-ı viṣāl eyle beni gel keremüñle
Yansun ḥased āteşlerine baḫt-ı siyāhum"

4/4 mihri gencine P: mihr-i gencine H, V
5/4 zād-ı ʿaḳlını H, V: zār-ı ġafleti P
XV P114a-b, H 131b-132a, V24b
Başlık H, V: Taḫmīs-i Ġazel-i Naḥīfī Merḥūm P
1/1 püşt ü penāhüm P, V: püşt-i penāhüm H
1/2 V'ey H, V: Ey P / aġyār ile P: ġayrılar ile H, V
2/3 dāḫil mi H, V: ḳā'il mi P
3/1 H, V'de 3. mısra; Ṭoldı H, V: Doldı P
3/2 gelemezseñ H, V: gelemezsin P
3/3 H, V'de 1. mısra.

4

Ben eylemedüm sevmege bi'llāh seni tedbīr
Sen şāha esīr itdi beni sā'iḳ-i taḳdīr
Olmam ṭutalum dūzeḫ-i ʿaşḳuñla ʿalev-gīr
"Ey seng-dil itmez mi senüñ ḳalbüñe teʾşīr
Ḫārāları ḫākister iden āteş-i āhum"

5

Pertev gibi hīç olamamış luṭfuña nāʾil
Ḫāk-i derüñi idememiş kendüye menzil
Seng-i ġam ile başı şınıḳ pāları der-gil
"Bir baġrı yanıḳ ʿāşıḳ-ı miḥnet-zededür dil
Aġlatma Naḥīfī ḳuluñı cevr ile şāhum"

XVI

TAḪMĪS-İ MUṬARRAF BE-ĠAZEL-İ NEDĪM

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1

"Gel ey esīr-i zülf-i perīşānuñ oldıġum"
Genc-i ġamuñda silsile-cünbānuñ oldıġum
Pā-māl-i esb-i nāz-ı ḫırāmānuñ oldıġum
Ey ʿaşḳuñ ile gūyek-i ġalṭānuñ oldıġum
"Bilmez misin rübūde-i çevgānuñ oldıġum"

2

"Ṭāvūslar gibi çemenistāna çıḳ yüri"
Reftāriçün tezerv ile seyrāna çıḳ yüri
Gül gül-bün üzre çıḳdı gülistāna çıḳ yüri
Serv-i revānsın reh-i bostāna çıḳ yüri
"Ey men fidā-yı ḥālet-i cevlānuñ oldıġum"

3

"Gördükçe bendeñi bu şeker ḫandeler neden"
Yanında ṭatlı ḫandelerüñ gül-şeker neden
Allāh o lebde ḥāṣıl olan ḳand-i ter neden
Ṣunmaḳ ʿaḳide-pāre lebüñ ya meger neden
"Bildüñ mi ṭūṭī-i şekeristānuñ oldıġum"

4/3 ʿalev-gīr P: dil-gīr H, V
5/2 Ḫāk-i derüñi H, V: Ḫāk-i derini P / kendüye P, V: kendine H
XVI P114b-115a, H32a, V25a-b
Başlık P: Taḫmīs-i Muṭarraf be-Ġazel-i Nedīm-i Ḳadīm el-Merḥūm H; Muṭarraf Taḫmīs-i Nedīm Aḥmed Efendi el-Merḥūm V
1/3 esb-i nāz-ı P: nāz-ı ḳadd-i H, V
2/4 reh-i bostāna H: yüri bostāna P

4
"Aġyār ḳorḳusından amān hiç bilür misin"
Dirsem ne çekdigüm o gice incinür misin
Sen böyle ġayret ile beni öldürür misin
Ben itmedüm ʿayān ṭuyılmış görür misin
"Meclisde tābe-rūz nigehbānuñ oldıġum"

5
"Pek istedi üçünci gün ʿīdüñ efendimi"
Sen şūḫ-ı şeh-levendümi serv-i bülendimi
Göz yolda cānum özledi Pertev pesendimi
İtmem fidā diyüp bu kühen müstmendimi
"Luṭf eyle gel Nedīm'üñe ḳurbānuñ olduġum"

XVII
TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ NEDĪM EFENDİ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1
Sebze-i bīgāne bitmiş cūy-bār-ı nūrdan
Ẓulmet-i şeb ẓāhir olmış ṭarf-ı ḳurş-ı ḫūrdan
Añladum fikrüñ bu teşbīhāt-ı dūr-ā-dūrdan
"Ḫaṭṭ-ı sebz olmış bedīd ol gerden-i kāfūrdan
Ey ʿaceb çıḳmış zümürrüd maʿden-i billūrdan"

2
Ṣorma ol muġ-beççenüñ āyīn-i dīn ü meẕhebin
Añla pey-der-pey bu nūş-ā-nūş-ı meyden meşrebin
Rāḥat-ı ḥulḳūm-ı laʿlīn-fām mül itmiş lebin
"Mey terāviş eyler emdükçe turunc-ı ġabġabın
Şöyle sīr ol mest-i nāzum neş'e-i pür-zūrdan"

3
Ḥavż-ı ṣahbāda baṭ-ı mey itdigi demler şinā
Def terennümle ṭolu ney ẕevḳ-i meyle āşinā
Çıḳ çıḳ eylerken ġama çār-pāre-i ḥālet-fezā
"Mevc ururdı muṭribüñ gördüm kemergāhında tā
Şöyle ṭaşmış naġme-i ter kāse-i ṭanbūrdan"

XVII P115a-b; H32b; V25b-26a (Bu gazel **Nedîm Divânı**'nda 7 beyittir.)
Başlık P: Taḫmīs-i Ġazel-i Nedīm Efendi el-Merḥūm H; Taḫmīs li-Ġazel-i Nedīm-i Merḥūm V
2/1 Ṣorma ol P, H: Ṣormadum V / dīn ü meẕhebin H, V: dīn-i meẕhebin P
2/2 Añla pey-der-pey P, H: Añladum böyle pey-ā-pey V
2/4 turunc-ı ġabġabın V: turunc u ġabġabın P, H

4

Çoḳ zamān aġyār ile yanyana geçdüñ baḳmaduñ
Sīne dāġından ḥarīm-i cāna geçdüñ baḳmaduñ
Āh kim bu gün daḫi şāhāne geçdüñ baḳmaduñ
"Dün çemende sevdigüm mestāne geçdüñ baḳmaduñ
Serv reftāruñ görüp başın ṣalardı dūrdan"

5

Bir cefākāra ḳul itmiş kim anı çerḫ-i leʾīm
Ġamzesi bīmiyle her laḫt-ı dili olmış dü-nīm
Ḥālini dir Pertevā ḫākindeki ʿaẓm-i remīm
"Nā-tüvānem şöyle kim mecrūḥ olur cismüm Nedīm
Geçse zīr-i sāye-i müjgān-ı çeşm-i mūrdan"

XVIII
TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ MÜŞĀRÜN İLEYH

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

Ṭācdārān u cihānbānāndan efrāda dek
Mücrimān-ı bestedür zencīrden āzāda dek
Ṭıfl-ı ebced-ḫˇānlardan Ḥażret-i üstāda dek
"Fırḳa-i erbāb-ı dilden zümre-i zühhāda dek
Hep esīrüñdür begüm ḥattā dil-i nā-şāda dek"

2

Çın seḥer bir ḫoş ḥavādiṣle gelüp peyk-i ṣabā
Dir ki ifşā eylerem ammā be-şarṭ-ı iḫtifā
Dün gice keyf-i şarāb-ı nāb ile ol meh-liḳā
"Şöyle mest olmış ki açılmış girībān-ı ḳabā
Nāfdan tā bendgāh-ı ḫançer-i fūlāda dek"

3

Ḫˇāb u rāḥat ḥayret ü efkāra rehn olmış gibi
Ṣāf ol mirʾāt-ı dil jengāra rehn olmış gibi
Ḥāṣılı īmān ü dīn zünnāra rehn olmış gibi
"Mā-melek şeyḫüm bütün ḫammāra rehn olmış gibi
Delḳ-i peşmīnden müẕehheb nüsḫa-i evrāda dek"

4/2 Sīne dāġından V: Sīnemī deldüñ P, H
4/4 sevdigüm H, V: sevigüm P
4/5 başın H, V: başlar P
5/3 Ḥālini dir Pertevā H, V: Pertevā dir ḥālini P
XVIII P115b-116a, H33a, V26a, M13b-14a
Başlık H: Taḫmīs-i Ġazel-i Nedīm P, V
1/1 cihān bānāndan M: cihāndan ʿasker-i P, H, V
1/3 Ṭıfl-ı ebced-ḫˇānlardan P, M: Kūdek-i mektebīden H, V
3/1 Ḫˇāb u rāḥat ḥayret ü efkāra H, M: Ḫˇāb-ı rāḥat ḥayret-i efkāra P; Ḫˇāb u rāḥat ḥayret-i efkāra V
3/3 Ḥāṣılı īmān ü dīn P, M: Dīn īmānuñ daḫi H, V

4

Aṭalar seyri muvaḳḳat hem de ẕevḳ olmaz müdām
Çamlıca ṭaġında da ṭutmam dıraḫt āsā maḳām
Bāḳī nüzhetgāhlardan da virem bir bir peyām
"Gökṣu bir nā-ḫoş havā şimdi Çıbıḳlı pek ziḥām
Sevdigüm tenhāca çekdirsek mi Saʿd-ābād'a dek"

5

Pertevā faḫr eylesem teslīm ider ʿaḳl-ı selīm
Ṭabʿ-ı şūḫum nükte-perdāz u süḫandān u fehīm
Ḫāme-i muʿciz-beyānum olalı çūp-ı Kelīm
"Kilk-i ʿayyāruñ ʿaceb nā-refte rāh açdı Nedīm
Ḫāne-i endīşeden gülzār-ı istiʿdāda dek"

XIX

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ MÜŞĀRÜN İLEYH

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

Cām veş devr itmeden ayaġuma indi ṣızı
Çün ṣarāb-ı ʿaşḳuñ oldum ben de āḫir matizi
Gördüñüz mi būs-ı laʿlin vaʿd iden īmānsızı
"Eyledi bir iki peymāneyle ser-gerdān bizi
Āh o ṣahbā ṣatıcı ʿaḳl alıcı kāfir ḳızı"

2

Dün ṣarābuñ keyfi ben maḫmūra pek kār eylemiş
Āh o keyfiyyet beni bī-neng ü bī-ʿār eylemiş
Çün ḳızup hem-şīresi vaʿdini inkār eylemiş
"Germ olup oġluñ bize bir būse iḳrār eylemiş
Dün ḳızuñ da çignedi ey pīr-i mey bu saḳızı"

3

Ḫaṭṭ-ı laʿli ġonçe-i zībāya açdurmaz liḥāf
Gerdeni ḳulḳuldan itmez mi ṣurāḥiyi muʿāf
Lebleri yāḳūtdan rengīn disem olmaz ḫilāf
"Sīnesi destindeki peymāneden berrāḳ u ṣāf
Ruḫları destīdeki ṣahbā-yı terden ḳırmızı"

4/2 ṭaġında M, H, V: dağında P
4/4 ziḥām M: ziḫām P, H, V
5/5 endīşeden H, M,V: اندیشه دك P

XIX P116a, H33a-b, V26a-b
Başlık H: Taḫmīs-i Ġazel-i Nedīm P, V
1/1 H, V'de 1. ve 2. mısraların yeri degişiyor.
1/2 oldum ben de P: kim oldum H
2/2 o keyfiyyet P: keyfiyyet H, V
2/3 Çün ḳızup hem-şīresi H, V: Çünki hem-şīreñ ḳızup P
3/1 ġonçe-i zībāya H, V: ġonçe-i raʿnāya P
3/5 destīdeki H, V: destindeki P

4

Eyledi ḥāṣıl şarābum bāġ-ı sīnem içre germ
Baḫt-yāver dem müsāʿid neş'e seng-endāz-ı şerm
Meclis-i ülfet de tāb-ı āteş-i ʿaşḳumla germ
"Ḫāne tenhā elde şahbā kelle germ ü yār nerm
Āh ey ṣabr u taḥammül baʿd ez-īn yāhū sizi"

5

Çünki baḥṣ-ı ʿaşḳdur Pertev de aḳrānuñ gibi
Bir su'āl itse n'olur vaḳtinde yārānuñ gibi
Bu o kāfir olmasun ketm itme īmānuñ gibi
"Var mıdur bilmem Nedīmā bir daḫi anuñ gibi
Dīn ü dil ḫaṣmı riyā cellādı taḳvā ḫırsızı"

XX

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ MÜŞĀRÜN İLEYH

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1

Ol bütüñ ḫāli siyeh şöyle siyeh nūr gibi
Beden-i pāki sefīd öyle ten-i ḥūr gibi
Kāküli şöyle siyeh kim şeb-i deycūr gibi
"Gerden-i ṣāfı beyāż öyle ki kāfūr gibi
Çeşm ü ebrūsı siyeh öyle ki semmūr gibi"

2

İnse dāmānına dek çākī-i pīrāheni çaḳ
Āşikār olsa ten-i nāzüki ez-ser tā-sāḳ
Nigeh-i diḳḳat it ey dide alur gözile baḳ
"Cism-i pākin didiler hem ter imiş hem berrāḳ
Depeden ṭırnaġa dek gül gibi billūr gibi"

4/1 Eyledi ḥāṣıl şarābum bāġ-ı sīnem içre germ H, V : Şevḳ-i bī-dāġem nihān aʿdā-yı āhen dilde nerm P
5/2 vaḳtinde P: vaḳtüñde H, V
5/4 bir daḫi H: didigüñ P
XX P116a-b, H33b-34a, V26b-27a
Başlık H: Taḫmīs-i Ġazeli Nedīm P; Taḫmīs-i Ġazel-i Nedīm el-Merḥūm V
1/1 Ol bütüñ ḫāli P, V: Ḫāl-i müşgīni H
1/5 Çeşm ü ebrūsı H, V: Çeşm ebrūsı P
2/1 İnse dāmānına H, V: اینسه دانکه P
2/4 Cism-i pākin H, V: Cism-i pāküñ P / didiler H, V: دیدلر P
2/5 Depeden P: Tepeden H, V

3

Berg-i gülden daḫi nāzük daḫi zībā bedenüñ
Cisme cān cāna ġıdā rūḥa şifādur dehenüñ
Ṣormasın emr-i muḳarrer bil efendim görenüñ
"Nigehüñ böyle neden ḫastedür ey şūḫ senüñ
Gözlerüñ bezm-i ezelden beri maḫmūr gibi"

4

Ol siyeh-mest gözi ḫūn-ı dilüm çaḳduḳça
Ġamzeden ṣaġ u ṣola ḫançerini ṭaḳduḳça
Şemʿa-i ḥüsnini ʿaşḳum ʿalevi yaḳduḳça
"Şuʿle-i ḥüsnine gözler ḳamaşur baḳduḳça
Gāh u bī-gāh gelüp şöyle ṭura nūr gibi"

5

Böyle der aġız açup sīnede her bir çāküm
ʿĀşıḳuñ Pertev-i nā-kām degül de yā kim
Var ise işte ṣalā yoḳ benüm aşlā bāküm
"Sūʾ-i ẓann eyleyemem ġayrılara ammā kim
Derd-i ʿaşḳuñla Nedīmā hele rencūr gibi"

XXI

TAḪMĪS-İ TÜRKĪ BE-ĠAZEL-İ FARSĪ-İ MÜŞĀRÜN İLEYH

mefʿūlü mefāʿīlün mefʿūlü mefāʿīlün

1

İş şimdi saña düşdi ey çeşm-i pür-āb ammā
Seyl-ābuñ ile itme dünyāyı ḫarāb ammā
Geç ḳalma yavaş gitme pek itme şitāb ammā
ای اشك بجانان رو زود آبجو اب اما
هم خود برو و خود خوان این نامه جواب اما

3/1 daḫi nāzük daḫi zībā P, V: daḫi zībā daḫi nazük H
3/2 ġıdā rūḥa şifādur P: şifā-āver iken ol H, V
3/3 Ṣormasın emr-i muḳarrer bil P: Ṣaḳın ʿayb itme suʾālini H, V
4/1 Ol siyeh-mest gözi H, V: Dem-be-dem dīdelerin P
4/2 Ġamzeden H, V: Nigehi P
4/5 Gāh u bī-gāh H, V: Gāh bī-gāh P / nūr H, V: نو P
XXI P116a-b, H34a-b, V26b-27a-k
Başlık H: Diger Taḫmīs-i Ġazel-i Nedīm P, V
1/5 هم خود برو و خود P, V: هم خود رو خود بر خوان H

2

Ey ʿāşıḳ-ı hecr-ülfet v'ey zaḫm-ḫˇār-ı dil-rīş
İtmek eger isterseñ yār ile nihānī ʿiş
Ne daġdaġa-i teşvīş ne ḥāsid-i bed-endīş

خواهی که کند جلوه آن نور بصر در پیش

چشم از دو جهان بر بند نی از پی خواب اما

3

Saña diyeyüm bir söz ey şūḫ-ı cihān lïkin
Ol sözden olur gerçi ḥālüm de yamān lïkin
Duymaġa bunı gelmez ḫūbān-ı zamān lïkin

کش وسمه بر آن ابرو از تو ز کمان لیکن

گلگونه بر ان رخ زن از رنگ شراب اما

4

Ẓālimleri dünyānuñ ṣayılsa eger beş beş
Ẓulm u sitem itmekde yoḳ aña ʿadil ü eş
Bu deyr-i cihān içre her ṭavrı yine dil-keş

خط آمد واکنون کافر بچۀ چشمش

انجیل ستم خواند از روی کتاب اما

5

Biñ ḫavf ile oynardı sïnemde yürek ṭıp ṭıp
Bezminde bu şeb yārüñ yoġmış hele bir muġżıb ?
Pertev dimiş ol māhı zïbiş-fïken-i maġrib

بشنو زندیم ما این تازه غزل مطرب

منکوش کن این گوهر در گوش رباب اما

2/1 zaḫm-ḫˇār-ı P: zaḫm-ḫor-ı H, V
2/2 isterseñ D: istersin P, H, V / ʿiş H, V: iş P
2/3 daġdaġa-i teşvïş P, V: daġdāġa vü teşvïş H
4/2 Ẓulm u sitem H, V: Ẓulm-ı sitem P
5/3 ol māhı zïbiş- P, V: ol māh-ı zïbiş- H

XXII

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ ʿĀRİF SÜLEYMĀN BEG

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1

O ẓālimde ḳanı evvelki ülfetler sevişcikler
Viṣāle ʿāşıḳ-ı ḥasret-keş āsā ol üşüşcikler
Nedür şimdi ya ol biñ vaʿd idüp yüz virmeyişcikler
"Ḫam itdi ḳāmetüm ol çin-i ebrū gösterişcikler
ʿİtāb eyler yüzinden vech-i iḥsāna kirişcikler"

2

Dehānum öp dimek bildürmecikdür ġayb u meşhūdı
Miyānum ḳuç dimek añlatmacıḳdur būd u nā-būdı
Ṣaçın dökmek göge çıḳsun dimekdür sünbülüñ dūdı
"Yüzin göstermemek yüz virmemekdür mihre maḳṣūdı
İdüp destin niḳāb ol nāz u naḫvetle gülişcikler"

3

Muḥayyir niçe şey gördüm didüñ ġurbetde meskende
O ṭāvūs-ı cinān miṣlin dilā gördüñse di sen de
O reftārı teẕervi bāġda seyr eyledüm ben de
"Ne bülbülden ne tūtiden işitdüm bezm-i gülşende
O lüknetler o şeker-ḫandelerle söyleyişcikler"

4

Sitem vādilerinde gezmeden maḳṣūd-ı cānāne
Degül mi niyyeti ḳıymaḳ didükde sen dil ü cāne
Saña ben de dimişdüm ey göñül maḫfī yane yane
"Revāc-ı ḳadr-i ḥüsnin ḳaṣd ider ʿuşşāḳ-ı nālāne
Tecāhül eyleyişcikler bilişler bilmeyişcikler"

5

Niçe demdür ki Pertev Kaʿbe-i kūyındadur ṭāʾif
Anı bir görmege geh deyr ü geh mesciddedür ʿākif
Ne ḥikmetdür ki sırr-ı hecr ü vaṣla olmamış vāḳıf
"Helāk itdi beni bāzīçe-i ṭıflānesi ʿĀrif
Ṣaded-gūy-ı niyāz-ı vaṣla geldükde çelişcikler"

XXII P117a-b, H35b-36a, V27a-b, M14a-b
Başlık P: Taḫmīs-i Ġazel-i ʿĀrif Süleymān Beg el-Merḥūm H, V
2/1 ġayb u meşhūdı H, V: ġayb meşhūdı P
2/2 būd u nā-būdı H, V, M: būd nā-būdı P
2/3 Ṣaçın H, V, M: Ṣaçuñ P
2/4 Yüzin H, V, M: Yüzüñ P
3/3 teẕervi P: teẕerv H, V, M / bāġda P, H, V: nāzda M / eyledüm P: itmedüm H, V, M
5/3 sırr-ı hecr ü vaṣla M: sırr-ı emr-i vaṣla P, H, V

XXIII

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ NEDĪMĀNE-İ ʿĀRİF EFENDİ

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1
Sen ister dilleri taṭyīb ḳıl ister dil-āzār ol
Ne mānīʿ n'idelüm dirseñ baña cevre sezāvār ol
Ne var bir kerrecik de vāḳıf-ı ḥāl-i dil-i zār ol
"Teġāfülle yeter memnūn idersin bendeñi var ol
Yüri var sevdigüm ġayrı nüvāzişkār-ı aġyār ol"

2
Nedendür bendeñe bu rütbe bī-mihr ü vefā olmaḳ
Dile laʿl-i revān-baḫşuñ ecel ġayra şifā olmaḳ
Baña ḫoş gelmiyor ey bī-vefā böyle fidā olmaḳ
"Saña el virdi mi bīgānelerle āşinā olmaḳ
Berāy-ı tecribe cānā biraz da ʿāşıḳa yār ol"

3
Firāḳuñla bu sīnem dāġ dāġ olmış iken yer yer
Yine ṭurmaz çeker ġamzeñ dil-i pür-dāġuma ḫançer
Nic'oldı ey vefā-düşmen senüñle sürdigüm demler
"Fidā itdüñ yeter feryād u āha eyleyüp muẓṭar
Beni nā-çār teshīr eyledüñ sen daḫi nā-çār ol"

4
Yanında gerçi kim maḳbūl cānā bir recām olmaz
Bu da maʿlūmdur senden ki taḥṣīl-i merām olmaz
Lisānında ne yapsun ʿāşıḳuñ ġayrı kelām olmaz
"Efendim bezme gel luṭf it saña teklīf-i ḫām olmaz
Eger isterse cānuñ raḳs it isterse ḳadehkār ol"

5
Niçün pek ser-keş oldı bu nihāl-i gül-bün-i zībā
Fiġān u nāle-i ʿuşşāḳ-ı zārı itmeyor işġā
Ne yapdı n'işledi bilmem ki āyā Pertev-i şeydā
"O gül-rūya bugün ben söyledüm ʿĀrif Nedīm āsā
Hücūm-ı nāle-i şeb-girden ẓālim ḫaberdār ol"

XXIII P 117b, H36a-b, V27b-28a
Başlık H, V: Taḫmīs-i Ġazel-i Tezkire-i Evvel Sābıḳ ʿĀrif Efendi P
1/2 n'idelüm P: bende kim H, V / dirseñ baña H, V: dirsin eger P
3/1 bu sīnem P: bu sine H ,V/ yer yer H, V: bir bir P
5/1 bu H, V: ol P
5/3 n'işledi H, V: n'eyledi P

XXIV

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ ḤASAN YĀVER BEG

fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

1
Açayum rāz-ı dilüm ber-ṭaraf olsun da‘ vā
Sırr-ı ‘aşḳum ideyüm ‘āleme ya‘ nī ifşā
Ẕikr idüp cevrüñi hiç eylemeyem vā-veylā
“İḫtiyārumla ḳazandum senüñ ‘aşḳuñ cānā
Ne ḳadar cevr ü cefā eyler iseñ az baña”

2
Dide-i şūḫı ne oldı nigeh-endāz baña
Dehen-i tengi ne keşf eyledi bir rāz baña
İtdi dil vireli ẓulm itmege āġāz baña
“Āh kim n’eyledi ol dil-ber-i ṭannāz baña
Çeşm-i maḫmūrı güzel ġamzesi ġammāz baña”

3
Çeşm-i Leylī-nigehi göñlümi eyler Mecnūn
Ġam-ı zülf-i siyehi rūzumı eyler şeb-gūn
Fikr-i hicrānı dil-i şādumı eyler maḥzūn
“Nāz u reftārı da eyler dil ü cānum meftūn
Yalıñız çeşmi degül sihr-i füsūn-sāz baña”

4
Bād-ı āhumla güşād oldı çü gül dāġ-ı kühen
Ḫār-ı āzār döküp ḳanumı itdi gülşen
Ṭuydı el çāresi ne söylemesem de ben
“İşte ḫūn oldı dilüm ġamzelerüñ zaḫmından
Merḥamet itmemisin ey nigeh-i nāz baña”

XXIV P118a, H29b, V23a-b

Başlık P: Taḫmīs-i Ġazel-i Yāver Ḥasan Beg H; Taḫmīs-i Ġazel-i Yāver Ḥasan Beg Rikābdār-ı Şehr-yārī ḥālā V

1/1 rāz-ı dilüm P: rāz-ı dili H, V / da‘ vā P: ġavġā H, V

1/4 ‘aşḳuñ P, V: ‘aşḳın H / cānā H, V: ammāP

1/5 eyler iseñ H, V: eylersin P

2/5 ġamzesi ġammāz P, V: ġamze-i ġammāz H

3/2 H, V’de 3. mısra; Ġam-ı zülf-i siyehi H, V: Ġam-ı zülfi siyehi P

3/3 H, V’de 2. mısra; dil-i şādumı H, V: دل ديمى P

4/3 Ṭuydı H ,V: Duydı P / ne söylemesem de P: ne söylemeyeyüm H; ne söylemesem daḫi V

5

Pertev-i şems gibi şuʿle kesildüm yek-ser
Gözlerüm yaş yerine gülşene ṣaçdı aḫker
Gül-nihālān ṭutışup bülbüle hiç ḳalmadı yer
"Giceler tābe-seḥer nāleler itdüm Yāver
Āh u feryād-ı hezār olmadı dem-sāz baña"

XXV

DİGER TAḪMĪS-İ MUṬARRAF BE-ĠAZEL-İ ḤASAN YĀVER BEG

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1

"ʿAşḳuñla senüñ āteşe yandum ḫaberüñ yoḳ"
Bīmār-ı ġam-ı fürḳatüñ oldum kederüñ yoḳ
ʿAyb itmem efendim seni dāġ-ı cigerüñ yoḳ
N'olduysa baña oldı senüñ bir żararuñ yoḳ
"Āh-ı şerer-i nālelerümden ḫaberüñ yoḳ"

2

"Ḥayfā ki göñül ḫaste-i bī-tāb yatursın"
Ḥüzn ü elem-i hecr ile bī-ḫʷāb yatursın
Ġam-ḫānede bā-dīde-i pür-āb yatursın
Bu āteş-i ḥasret ile pür-tāb yatursın
"Derd-i dil-i rencūruña bir çāregerüñ yoḳ"

3

"Gāhīce teġāfül gehī bī-gāne nigāhuñ"
Ḳaṭʿ oldı mı hep naẓra-ı luṭf-ı geh ü gāhuñ
Alma yetişür bende-i efkendenüñ āhuñ
ʿAfv itmemeden başḳaca nā-kerde günāhuñ
"Üftādelerüñ ḥāline ey meh naẓaruñ yoḳ"

5/2 yaş yerine H, V: yaşını hep P
XXV P118a-b, H35a-b, V27a
Başlık P: Muṭarraf Taḫmis-i Ġazel-i Yāver Ḥasan Beg Riḳābdār-ı Esbāḳ H; Muṭarraf Taḫmīs li-Ġazel-i Rikābdār-ı Şehr-yārī Yāver Ḥasan Beg V
1/2 kederüñ H, V: ḫaberüñ P
2/1 göñül H, V: dilā P
2/2 Ḥüzn ü elem H, V: Ḥüzn-i elem P
2/3 pür-āb H, V: bī-ḫʷāb P
2/5 bir çāregerüñ H, V: bir çārelerüñ P
3/4 ʿAfv itmemeden H: ʿAvf itmemden P, V
3/5 Üftādelerüñ ḥāline ey meh naẓaruñ P, V: Üftāde ki ey gözleri āhū nelerüñ H

4

"Ey ġonçe-lebüm hem-dem olup gül gibi ḫāra"
Bir kerre nigāh eylemedüñ bende-i zāra
Güş urmaduñ aṣlā ne diyor ṣavt-ı hezāra
Bilmem nic'olur derd-i derūnlar vara vara
"Üftādelerüñ ḥāline ey meh naẓaruñ yoḳ"

5

"Yāver ne ʿaceb sen daḫi pek nāz edeyorsın"
Pertev gibi eflāke mi pervāz edeyorsın
Ol şūḫa sitiġnāya mı āġāz edeyorsın
Vuṣlat hevesin dilde niçün az edeyorsın
"Çoḳdan beridür semtine yārüñ seferüñ yoḳ"

XXVI

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ ḤĀLET SAʿĪD EFENDİ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

Göz ucuyla gāh biñ ġunc ü delāl eylerdi yār
ʿArż-ı didāryla gāhī mekr ü āl eylerdi yār
Ebr-i kākül içre rūyın geh hilāl eylerdi yār
"Ṭaġıdup zülfin gehī ʿarż-ı cemāl eylerdi yār
ʿĀşıḳ-ı ḥasret-keşin āşüfte-ḥāl eylerdi yār"

2

İtdügi cevr ü sitem ʿuşşāḳa pek virmez taʿab
Böyle feryād eyleyüp ṣabr itmeme oldur sebeb
Ḥāṣılı ḥācet degül evṣāfını yād itme heb
"Gāh nāz u geh niyāz u gāh vaʿd-i būs-ı leb
Teşnesin gāhice sīr-āb-ı zülāl eylerdi yār"

---

4 H, V: P -
5/1 pek H, V: biñ P
5/4 Vuṣlat H, V: Rüʾyet P
XXVI P118b, H36b-37a, V28a
Başlık P, H: Taḫmīs-i Ġazel-i Saʿīd Ḥālet Efendi V
1/1 ġunc ü delāl H, V: ġonçe-i lāl P
1/3 rūyın H, V: rūyuñ P
2/1 ʿuşşāḳa pek virmez taʿab P: virmezdi pek cān taʿab H, V
2/5 Teşnesin H, V: ʿĀşıḳuñ P

3

Mürġ-i cāna gāh çeşmin şāh-bāz itdükçe ben
Cāy-ı pinhānına didem gāh bāz itdükçe ben
Gāh rüsvālıḳ idüp ifşā-yı rāz itdükçe ben
"Geh der-āġūş iderek ʿarż-ı niyāz itdükçe ben
Ṭarf-ı dūşum perde-i ruḫsār-ı āl eylerdi yār"

4

Ben saña bi'llāhi taʿrīf eyleyem mi ol şehi
Gūş idüp ḳavlüm inanursın yorulmazsın tehī
Çıḳmamış olsaydı böyle vādī-i cevre rehi
"Bir nigāh-ı nāz ile ḳaṣd itse ʿuşşāḳa gehi
Sīne pür-sūz u girībān-çāk u lāl eylerdi yār" ?

5

İntiẓār-ı dāġ ile geh çeşmi eylerdi sefīd
Gāh ḳurbān itmege ʿuşşāḳını eylerdi ʿīd
Pertev'i şāyān-ı vaṣl itse gehī olmaz baʿīd
"Geh ciger-ḫūn eyleyüp biñ dürlü cevr eyler Saʿīd
Geh teġāfül-gūne ḥālümden suʾāl eylerdi yār"

XXVII

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ ḤĀLET SAʿĪD EFENDİ

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1

Ser şaḥṣ-ı fikr-i kākül içün bir külāhdur ?
Dil mihmān-ı derd ü ġama tekyegāhdur
Çeşm āşinā-yı ġamze-i cān bāş-ḫᵛāhdur
"Ten lerzenāk-i gerdiş-i çeşm-i siyāhdur
Cān āteş-i firāḳda ḥālüm tebāhdur"

2

Bir māhdur ki günlerümi leyl-i tār ider
ʿAḳlum başumda zülfi anuñ tār-mār ider
Her üstüḫᵛān-ı cismüme de ʿaşḳı kār ider
"Her mū tenümde ney gibi feryād ü zār ider
Her dāġ u şerḥa sīnede bir şekl-i āhdur"

3/1 çeşmin H, V: çeşmüñ
3/2 didem H, V: ديدم P
4/1 bi'llāhi P: bi'llāh H, V / eyleyem mi H, V: eyleyemem P
4/4 ʿuşşāḳa P: ʿuşşāḳın H, V
5/3 itse gehi H, V: itmezse gāh P
XXVII P119a-b, H37a, V28b
Başlık P, H: Taḫmis-i Ġazel-i Saʿīd Ḥālet Efendi V
2/3 üstüḫᵛān-ı cismüme de H, V: üstüḫᵛānı cismüme de P
2/5 dāg u şerḥa H, V: dāġ şerḥa P

3

Zülfüñ ḫayālidür sebebi ḳīl ü ḳālimüñ
Hep oldur aṣlı ṣi‘r ile de iştiġālimüñ
Sen şāha gerçi luṭfı da yoḳ ‘arż-ı ḥālimüñ
“Oldum esīr-i fürḳati sen şūḫ-ı ẓālimüñ
Kārum hemīşe hecrüñ ile āh u vāhdur”

4

Aña muḳārin olma diler dil ḳarīneden ?
Ol bir perī ki kīnin alur ābgīneden
Bī-çāre raḥm ümīdin ider tiġ-i kīneden
“Cān ḫavf-i ġamzesiyle girīzān sīneden
Cellād-ı çeşmi gör ki ne āfet-nigāhdur”

5

Ey dürr-i şāhvār bil ‘ummānuñ oldıġum
Sen gevher-i yegāne vü ben.kānuñ oldıġum
Mecrūḥ-ı zaḫm-ı ġamze-i bürrānuñ oldıġum
“Bildüñse ġavṭa-ḫorde-i hicrānuñ oldıġum
Cevr eyle barī itme teġāfül günāhdur”

6

Ben ġayrılar gibi olamam sevdigüme bār
Eylerse daḫi derd ü cefāsı derūna kār
Çün Pertev-i belā-keş ü mehcūr u dil-figār
“Ey nūr-ı dīdesinden ümīd-i Sa‘īd-i zār
Ancaḳ nigāh-ı şefḳat o da gāh gāhdur”

3/1 sebebi ḳīl H, V: sebeb-i ḳīl P
3/2 oldur H, V: budur P
4/1 H, V’de 2. mısra.
4/2 H, V’de 1. mısra; kīnin H, V: kīnüñ P
4/4 ḫavf-i H, V: ḫavfi P
5/3 Mecrūḥ-ı zaḫm-ı ġamze-i bürrānuñ P: Ya‘nī yem-i ḫurūş-dih-i ānüñ H, V
5/4 Bildüñse ġavta-ḫorde-i H, V: Bildüñ esīr-i renciş-i P
6/3 belā-keş ü H, V: belā-keş-i P

XXVIII

TAḪMĪS-İ TÜRKĪ BĀ-ĠAZEL-İ FARSĪ-İ KELĪM

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1

Seni gördüm açup ʿālemde ey ferruḫ-liḳā dīdem
ʿAlīl-i intiẓāruñken görüp senden şifā dīdem
Ṣabāḥ-ı leyl-i hecrüñde bulup nūr u żiyā dīdem
امانم داد هجر بی مدارا تا ترا دیدم
ترا دیدم چرا گویم که از هجران چها دیدم

2

Eger tiryāḳ eger semdür birin itmem ḳabūl u red
Cihānda iʿtimādum ḳalmadı bir şeyʾe ey gül-ḫad
Nice bed didigümden ḫoş gelüp ḫoş didigümden bed
کجا رفت آنکه میگوید بداز نیکان نمی آید
بچشم خویشتن کار نمك از توتیا دیدم

3

Senüñ Mecnūn-ı Leylī-zülfüñem ey dil-ber-i dil-keş
Nisār eyler benüm raʿd-i fiġānum ṭaġlara āteş
Hem-āvāz olma mümkin mi derā berḳ ile ey mehveş
زبس بامن بدعوی ناله کرد آخر شد افغانش
بپای نافه ات آخر چرس رابی صدا دیدم

4

Dimezsem daḫi bezm-i ḫüsnüñüñ mest olmaz aḥbābı
Tenük-ẓarf-ı şarāb-ı leblerüñ itmez mi işrābı
Teşeʾʾüm gerçi itmem ḥükm ider ʿaḳluñ suṭurlābı
بوصلت دل کواهی کرچه داد اما زیبتابی
بلوح سینه از خطهای ناخن نالها دیدم

XXVIII P119b, H38a-b, V29a-b
Başlık H: Taḫmīs-i Türkī bā-Ġazel-i Farsī-i Kelīm Ṭūr-ı Süḫan V;Taḫmīs-i Ġazel-i Kelīm-i Kāşānī P
2/1 ḳabūl u red H, V: ḳabūl red P
3/1 Mecnūn-ı Leylī- H, V: Mecnūn-ı Leyl P
3/3 mümkin mi derā berḳ ile H, V: mümkin midür ebrū ḳıble P
4/3 gerçi itmem H, V: itmem ammā P

5

Şeb-i yeldā-yı hecrüñ oldı ey nā-mihrbān mümted
Anuñçün diyemem sāyeñde Pertev gün görür şāyed
Çü būmem beynümüzde rūz ile gūyā çekilmiş sed

كنون از روشنايى ديده ام آشفته مى گردد

كليم از بس سيه روزى درين ماتمسرا ديدم

XXIX

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ ʿİZZET BEG

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1

Ser-beste olan nükte-i mübhem neme lāzım
Yoḳ rāz-ı dilüm sırruma maḥrem neme lāzım
Dil-bend olacaḳ şey bulamam hem neme lāzım
"Āzāde-serüm ḳayd-ı dü-ʿālem neme lāzım
Serv-i çemenem berf ile şeb-nem neme lāzım"

2

Refʿ oldı dil ü dīdedeki perde-i pindār
Mirʾāt-ı derūnum silinüp ḳalmadı jengār
Nīk ü bedi ḥayrān nigehüm eylemez iḫtār
"Āyīne-ṣıfat ṣāf dilüm püşt be-dīvār
Ṭālib arayup gezme dem-ā-dem neme lāzım"

3

Dünyāya ṭalebkār ki oldum girü ḳaldum
Deryā-yı ġam u fikret ü endişeye ṭaldum
Şāhīnümi şimdi bir ʿaceb vādīye ṣaldum
"Ben terbiye-i nefsi bıraġup göñül aldum
Avcı degülem kelb-i muʿallem neme lāzım"

4

Gitmez ḫaber ol zülf-i siyehkāre göñülden
Katʿ eyledüm ümmīdümi ṣad-pāre göñülden
Gitdi heves-i lāne çün āvāre göñülden
"Bir cāẕibedür aradıġum yāre göñülden
Bālā-yı sehī perçem-i pür-ḫam neme lāzım"

5/3 būmem H, V: mūmum P
XXIX P120a-b, H16b-17a, V12b-13a
Başlık P, H: Taḫmis-i Ġazel-i Ḥażret-i Müşārün İleyh V
1/2 rāz-ı dilüm H, V: zār-ı dilüm P
2/1 dil ü dīdedeki H: dil ü dīde ki P, V

5

Encāma nigāh itmeyen erbāb-ı baṣīret
Envāʿ-ı niʿamdan olamaz ṭālib-i leẕẕet
Ḥasretdeki miḥnet göre vuṣlatdaki fürḳat
"Söyler bunı bī-maṭlab olan ʿabd-i maḥabbet
Yoḳ bim ü ümīdüm feraḥ u ġam neme lāzım"

6

Çoḳ şekvelerüm gerçi ki nā-güfte vü güfte
Feryādumı gūş ide mi ol dürr-i ne-süfte
Kim ḫʷāb-ı teġāfülde yatur nāz ile ḫüfte
"Var bende ciger yarası sīnemde nühüfte
Cerrāḥlaruñ virdigi merhem neme lāzım"

7

Farḳın bulamam māżī vü müstaḳbel ü ḥālüñ
Birdür esişi bād-ı cenūb ile şimālüñ
Bi'l-fiʿl degül çünki baña ʿarż-ı cemālüñ
"Yoḳ farḳı bahār ile ḫazānuñ da ḫayālüñ ?
Bu mezraʿ-ı ḫūlyāda benüm nem neme lāzım"

8

Ben ʿaşḳ ile āteş-kede ol baḥr-i melāḥet
Ben muḥteriḳ-i nār-ı ġam ol kān-ı ṭarāvet
Mümkin mi ʿaceb āteş ile āb ide ülfet
"Sūziş yaraşur ʿāşıḳa maʿşūḳa leṭāfet
Āteş şerere lāzım ise yem neme lāzım"

9

Zūr-āver olan ḳuvvet u ḳudretden urur dem
Seyl-ābın ider ʿarż hemān dide-i pür-nem
Çün dāmen-i teslīmi ki ṭutdum ḳatı muḥkem
"Zūr-ı eṣer-i ʿacz ile ben ġālib-i ḫaşmem
Kim pençeleşür ḳuvvet-i Rüstem neme lāzım"

10

Var sīnede kim bir dil-i şūride vü rüsvā
Dā'im işi dīvānenüñ ʿaḳlı ile ġavġā
Uşlanmadı ol yār ise bir dil-ber-i ḫod-rā
"Ne ʿaḳla yarar āh ne ʿaşḳa dil-i şeydā
ʿĀlemde benüm bilmem o sersem neme lāzım"

5/1 itmeyen P, V: itmegin H
5/5 feraḥ u ġam H, V: feraḥ-ı ġam P
6/2 ol P, V: o H
7/1 Farḳın H, V: Farḳuñ P
7/4 ḫazānuñ da P: ḫazānın da H, V
9/2 dide-i pür-nem H, V: dīdede pür-nem P
10/2 ʿaḳlı P: ʿaḳlum H, V

11

Nūş-ı mey ise maḳṣad eger bezme ne ḥācet
Bir köhne sifāl ile de olur o ne minnet
Dīdārdur ancaḳ sebeb-i pertev-i ʿişret
"Sāḳiye eşirem ġarażum neş'edür ʿİzzet
Ārāyiş-i bezm ü ḳadeh-i Cem neme lāzım"

12

Ḥıfẓuñda efendim ki ola Rabb-i Raḥīm'üñ
Cevr ü sitemin mi çekerüm çerḫ-i elīmüñ
Gökden yücedür rütbesi ḫākinde naʿīmüñ
"Kemter ḳulıyam Ḥażret-i üstād-i kerīmüñ
Taḫt-ı Cem'e ʿaṭf-ı naẓar itmem neme lāzım"

XXX

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ RŪḤĪ-İ BAĠDĀDĪ

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1

Rūz-ı maḥşerde ne nā-kes ne kerīm isterler
Ne seḫāyā ne ʿaṭāya-yı ʿamīm isterler
Anda ne gevher ü ne dürr-i yetīm isterler
"Ṣanma ey ḫˇāce ki senden zer ü sīm isterler
"*Yevme lā-yenfeʿu*"* da ḳalb-i selīm isterler"

2

Bu cihān içre ne maḫdūm ne ḫod ḫuddām ol
Nām u şāna ne heves eyle ne pek bed-nām ol
Hem ne taḥṣīl-i merām itmede pür-ibrām ol
"Berzaḫ-ı ḫavf ü recādan geçegör nā-kām ol
Dem-i āḫirde ne ümmīd ü ne bīm isterler"

11/1 ḥācet H, V: حاجت P
11/4 Sākiye H, V: Sāḳī-i P
11/5 bezm ü ḳadeḥ H, V: bezm ḳadeḥ P
12/2 sitemin D: sitemüñ P, H, V
XXX P120b-121b, H20b-21b, V16a-17a
Başlık P, H:Taḫmīs-i Rūḥī-i Baġdādī rūḥu'l-lāhu rūḥehu V
* "hiç bir şeyin fayda vermeyeceği gün" **Kur'ân**, 26/88

3

Olsañ erbāb-ı nücūma müteraṣṣıd ḫādim
Ḥikmet ü hendese taḥṣīline olsañ ʿāzim
Rūz u şeb kesb-i hüner itmege olsañ ḳāʾim
“ʿĀlem-i bī-meh ü ḫurşīd ü felekde dāʾim
Ne mühendis ne müneccim ne ḥakīm isterler”

4

Fāżıl-ı kümmel iken kūdek-i ebced-ḫᵛān ol
Saña varlıḳ getüren ʿilmi unut ḥayvān ol
Şekl-i ḥayvānda ger ādem iseñ insān ol
“Unudup bildigüñi ʿārif iseñ nā-dān ol
Bezm-i vaḥdetde ne ʿilm ü ne ʿalīm isterler”

5

ʿĀlem-i nūrda pervāneye yol virmezler
Meclis-i zühdde mestāneye yol virmezler
Bezm-i ferzānede dīvāneye yol virmezler
“Ḥarem-i maʿnāda bīgāneye yol virmezler
Āşinā-yı ezelī yār-ı ḳadīm isterler”

6

Şekl ü heyʾetde tehī ḫırḳa külāh eskitme
Meskenet semtine git rāh-ı ġurūra gitme
Bir bölük gerçek erin ḳalbin amān incitme
“Dergeh-i faḳra varup dirligüñi ʿarż itme
Anda hergiz ne sipāh ü ne zaʿīm isterler”

7

Rīḥ-i şarṣarla ne eşcār u ne ezhār açılur
Bād-ı ṣubḥ ile velī ġonçe-i gülzār açılur
Rıfḳ ile rāzını ʿuşşāḳ ider iẓhār açılur
“Meclis-i keşf-i maʿānīde çoḳ esrār açılur
Varamaz nefs-i ġażūb anda ḥalīm isterler”

3/1 Olsañ H, V: Olsun P
3/4 meh ü ḫurşīd H, V: meh-i ḫurşīd P
4/3 iseñ H, V: isen P
4/4 bildigüñi D: bildigini P, H, V
4/5 ne ʿilm ü ne H, V: ne ʿilm ne P
6/3 ḳalbin H, V: ḳalbüñ P
6/4 dirligüñi H: dirligini P, V
7/1 ne eşcār u ne V: ne eşcār ne P

8

Hele bir mes'eledür bu ki ehemm ü elzem
Buldı ḫizmetle şeref cümle-i ibni Ādem
Fuḳarā ḫādimi oldı niçe şāh-ı Edhem
"Sākin-i dergeh-i teslim ü rıżā ol her-dem
Ber-murād itmege ḫizmetde muḳīm isterler"

9

ʿĀşıḳuñ kişver-i ġam mülkini bi'l-istiḥḳāḳ
ʿAşḳ ile eyledi çün ahd-i ezelde mīṯāḳ
Vaṣl içün ʿāşıḳa dermān var ise derd-i firāḳ
"ʿĀşıḳ ol şerbet-i vaṣl ister iseñ kim ʿuşşāḳ
Çāresüz derd arayup renc ü elīm isterler"

10

Boşalup ṭoldı niçe niçe serālar evler
Bī-nevā niçe gedālarla niçe ḫusrevler
Bilse bu nükteyi ey kāş kühenler nevler
"Ḳıble-i maʿnāyı fehm eylemeyen kec-revler
Sehv ile secde idüp ecr-i ʿazīm isterler"

11

Felegüñ āfil olur Pertev-i nūr-ı yūḥı
Sinninüñ bulsa da aʿdādı sinīn-i Nūḥ'ı
Daʿvete elbet irer bir melek-i sübbūḥī
"Ez-ber it ḳıṣṣa-i esrār-ı dili ey Rūḥī
Ḥāżır ol bezm-i İlāhide nedīm isterler"

12

Ḥażret-i Neş'et-i üstāddan aldum destūr
Faḫr ideydüm yeri var idi olurdum maʿẕūr
Ṣafḥa-i dilde bu beyt olmamış olsa mesṭūr
"Cürmüñe muʿterif ol ṭabʿuña olma maġrūr
Ki şifā-ḫāne-i ḥikmetde saḳīm isterler"

8/2 cümle-i ibni Ādem P, V: cümleten ibni Ādem H
9/5 renc ü elīm P, H: renc-i elīm V
11/5 ol P: olur V, H

XXXI

MEŞK-İ SÜḪAN ḲAṢDIYLA NEFʿÎ ḲAṢÎDESİNE SÖYLENEN TAḪMÎSDÜR

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

Tāze mażmūn ḥüsn-i tāʿbîr-i beyānumdur benüm
Luṭf-ı maʿnā yār-ı tabʿ-ı nükte-dānumdur benüm
Tabʿ-ı mevzūn ḍarb-ı nuṭḳ-ı ḳahramānumdur benüm
"Ṣāf-der-i maʿnā dil-i ṣāḥib-ḳırānumdur benüm
Tîġi şemşîr-i cihāngîr-i zebānumdur benüm"

2

Dāġ ber-dil tabʿ-ı Pertev-pāşuma māh-ı cihān
Kūh-ı temkînüm sipihr-i ẓālime yutdurdı ḳan
Kim olur şām u seḥer āfāḳa böyle ḫūn-feşān
"Sînesin çaḳ eyledüm çerḫüñ degüldür Keh-keşān
Zaḫm-ı şemşîr-i zebān-ı ḳîn-sitānumdur benüm"

3

Kişver-i endîşeyi tesḫîre çekmem iḥtiyāc
Żabṭ-ı şîr-i maʿnîde zencîre çekmem iḥtiyāc
Rüstem-i Dāstān-ı naẓmem tîre çekmem iḥtiyāc
"Ḳahramānem nîze vü şemşîre çekmem iḥtiyāc
Ḫāme-i cādū-zebān tîġ ü sinānumdur benüm"

4

Nîl-i eşki kilk-i eşʿārum niçe itmez dü-nîm
Fıḳra-ı naẓmum ki Firʿavn-ı ġamı eyler ʿadîm
Her ḫayālüm bezm-i ervāḥ-ı mücerredde nedîm
"Sāḥir-i vaḥy-āzmāyem muʿciz-i dest-i Kelîm
İstesem mevḳūf-ı taḥrîḳ-i benānumdur benüm"

5

Fātiḥ-i gencîne-i rāzem tükenmez gevherüm
Ḥāmilān-ı vaḥye enbāzem tükenmez gevherüm
Ṣanki ġavvāsāne dem-sāzem tükenmez gevherüm
"Ḫusrev-i gencîne-perdāzem tükenmez gevherüm
Vāridāt-ı ġayb genc-i şāygānumdur benüm"

XXXI P121b-125a, H21b-25a, V17a-20a
Başlık V: Meşk-i Süḫan Ḳaṣdıyla Nefʿî Ḳaṣîdesine Olan Taḫmîs H: Taḫmîs-i Ḳaṣîde-i Nefʿî P
1/5 Tîġi şemşîr V: Tîġ-i şemşîr P, H
3/2 Żabṭ-ı şîr-i maʿnîde V: Żabṭ-ı sırr-ı maʿnîde P; Żabṭ-ı siper-i maʿnîde H
3/5 tîġ ü sinānumdur H, V: tîġ-i sinānumdur P
4/5 benānumdur H: lebānumdur P, V
5/1 Fātiḥ-i gencîne-i rāzem H, V: Fārîġ-i gencîne-i zārem P / tükenmez P, V: dükenmez H
5/2 tükenmez P, V: dükenmez H

6

Şīr-i merdem yād ayaḳ başmaḳ ne mümkin bīşeme
Āhen olsa Bī-sütūn-ı ġam ṭayanmaz tīşeme
Ḥāṣılı üstād-ı naẓmem söz bulınmaz pişeme
"Tā ezelden feyż-i Ḥaḳ mevḳūfdur endīşeme
Mülk-i maʿnā vaḳf-ı ṭabʿ-ı kām-rānumdur benüm"

7

Oldı yüz biñ āferīn evvel mezādı şiʿrümüñ
Çıḳdı çerḫ-i çārüme ḳırṭās-ı bādı şiʿrümüñ
Vesme-i ebrū-yı cevr oldı midādı şiʿrümüñ
"Mülk-i Rūm'ı ol ḳadar ṭutdı sevādı şiʿrümüñ
Feyżī'yem gūyā ben ol Hindūsitānumdur benüm"

8

Ey dil ey dil mihr-i fikrüñle cihān tābendedür
Çün kilīd-i ḳufl-i genc-i bikr-i maʿnā sendedür
Ġam yeme şimdengerü reşk-āverān nālendedür
"Şimdi sırr-ı feyż-i Ḫallāḳ-ı Maʿānī bendedür
Ser-be-ser ʿālem sevād-ı Işfahān'umdur benüm"

9

Şāʿirem şāʿirlere faḫr eylesem olmaz ʿaceyb
Āftāb-ı maʿniye dāmān-ı beytüm oldı ceyb
Ṭıfl-ı ebced-ḫᵛān-ı taʿlīmem benem bernā vü şeyb
"Enverī-i rūzgārem noḳṭa-i pergār-ı ġayb
Gūy-ı ḫurşīd żamīr-i ġayb-dānumdur benüm"

10

Mihrem ammā öyle her nā-pāke düşmez pertevüm
Rūy-ı baḫr-ı maʿnide ḫāşāke düşmez pertevüm
Belki māh u encüm ü eflāke düşmez pertevüm
"Lā-mekān-seyr āftābem ḫāke düşmez pertevüm
ʿArş-ı istiġnā-yı himmet āsmānumdur benüm"

11

Eyledüm ʿālem taḫayyül enderūn-ı ẕerrede
Püşt ü pā urmaḳ tefekkür hem birūn-ı ẕerrede
Cilvegāhum geh ẓuhūr u geh büṭūn-ı ẕerrede
"Ben o ḫurşīdem ki pinhānem derūn-ı ẕerrede
Hem cihān pür-şuʿle-i kevkeb-feşānumdur benüm"

7/3 midādı H, V: medārı P
8/4 Ḫallāḳ-ı Maʿānī V: Ḫallāḳı Maʿnā P, H
9/5 ġayb-dānumdur V: ġayb u dānumdur P, H
10/2 ḫāşāke H, V: ḥāşā ki P
11/3 ẓuhūr u geh H, V: ẓuhūr geh P

12

Girye olsam yoḳ maḥallüm dīde-i nemnākde
Āb-ı engūr olmış olsam sāġarum yoḳ tākde
Pertev olsam da yerüm yoḳ sāḥa-i eflākde
"Bī-vücūdem ol ḳadar āyīne-i idrākde
Kim ġubār-ı dil cihān-ı lā-mekānumdur benüm"

13

Pertev-i şemsem tenezzül eylemezsem var yeri
Gezmem öyle āftāb āsā felekde ser-serī
İlerüde yoḳ nigāhum ḳalmadum hem pek geri
"Cevher-i ferdem heyūlā-yı taṣavvurdan berī
Şeş-cihāt-ı maʿrifet kevn ü mekānumdur benüm"

14

Cūy-ı şīr-i şiʿre ḥālā āb-ı nevk-i tīşeyem
Kīmiyā-yı ʿaşḳa yā ḫud ẓarf olınmış şīşeyem
Sidre vü ṭūbā-yı naẓm u neşre yā ḫud rīşeyem
"Köhne-üstād-ı muʿallim-ḫāne-i endīşeyem
Nāṭıḳa şākird-i ders-i imtiḥānumdur benüm"

15

Eyledüm ʿuşşāḳı sebḳat şāh-rāh-ı ʿaşḳda
Oldı şimdi cāygāhum ṭaḫtgāh-ı ʿaşḳda
Kim sezā nāmum yazılsa levḥ-i māh-ı ʿaşḳda
"Ol nedīm-i beẓle-gūyem bezm-i şāh-ı ʿaşḳda
Güft-gūy-ı cān ü dil sehv-i lisānumdur benüm"

16

Naẓm ile oldum felek devrinde ammā kim be-nām
Rind-i ʿaşḳam ẓāhirā ʿarż itmem aṣlā iḥtişām
Keyf-i ṣahbā-ı meżāmīn ile mestem ṣubḥ u şām
"Āftāb-ı ṣubḥ-ı maʿnā bezm-i endīşemde cām
Bāde feyż-i lā-yezāl ü cāvidānumdur benüm"

17

Mā'il-i yek-būs-ı pā vü dest olursam ġam degül
Ḫāk-i pāyi olayum da pest olursam ġam degül
Çeşm-i sāḳiden düşüp işkest olursam ġam degül
"Nāz-perver ʿāşıḳam ser-mest olursam ġam degül
Ġamze-i ḫūn-rīz-i sāḳī pāsbānumdur benüm"

12/3 sāḥa-i eflākde P, V: sāye-i eflākde H
12/5 ġubār-ı dil H, V: ʿayār-ı dil P
16/2 Rind-i ʿaşḳam H, V: Rinde ʿaşḳam P
16/4 ṣubḥ-ı maʿnā H, V: ṣubḥ u maʿnā P
17/2 Ḫāk-i pāyi V: Ḫāk-i pāy P, H

18

Keşf-i rāz itdürmege bī-hūde gel çekme emek
Ġamze ḫavfinden baña mümkin midür anı dimek
Ketmi güç ifşāsı güçdür hem bilüp n'itsek gerek
"Maḥrem-i esrār-ı ʿaşḳam baña düşmez söylemek
Ḫançer-i müjgān-ı cānān tercemānumdur benüm"

19

Ṭabʿ-ı çālāküm ʿaceb mi lā-mekāndan ursa dem
Kārvān-ı feyż-i Ḥaḳ gelmekde ḳalbe dem-be-dem
Līk ben her bir ṭulūʿ iden meẓāmīni dimem
"Söylesem ol nükte-perdāz-ı maʿānī-perverem
ʿAḳl-ı kül dīvāne-i ḥüsn-i beyānumdur benüm"

20

Pāy-ı fikre bir zemīn dām olmayınca söylemem
Maʿnī-i vaḥşī baña rām olmayınca söylemem
Cānib-i bālādan ibrām olmayınca söylemem
"Mest-i cām-ı ʿaşḳam ilhām olmayınca söylemem
Gerçi kim fevvāre-i maʿnā dehānumdur benüm"

21

Naẓm u neşre gerçi īrād eyledüm ṭarz-ı ḥasen
Sebḳat-i yārān-ı naẓm itdüm bilür anı bilen
İtmedüm tarḥ-ı ḳaṣīde kimsenüñ medḥinde ben
"Şimdi ammā böyle deryālar gibi pür-cūş iden
İltifāt-ı pādişāh-ı nükte-dānumdur benüm"

22

Şīr-ṣavlet ol Ġazanfer-fer ki lāyıḳdur dise
Ol felek-çāker ẓafer-yāver ki lāyıḳdur dise
Ol şeh-i rūy-ı zemīn-kişver ki lāyıḳdur dise
"Ol şehinşāh-ı cihān-perver ki lāyıḳdur dise
Ḳıble-i şāhān-ı ʿālem āstānumdur benüm"

23

Ḥażret-i Sulṭān Selīm-i Ḳahramān-unvān ki çerḫ
Çerḫ urur devrinde ḥālā oldı ābādān ki çerḫ
Uracaḳdur rūḥı bī-şek şöyle bir şādān ki çerḫ ?
"Dāver-i ḫāḳān-ı ʿālī-rütbe ʿOsmān Ḫān ki çerḫ
Yüz sürüp pāyine dir şāh-ı cihānumdur benüm"

19/5 ḥüsn-i beyānumdur H, V: ḥüsn ü beyānumdur P
23/3 Uracaḳdur P, V: Olacaḳdur H
23/5 pāyine H, V: pāyüñe P
28/1 ʿadl-i dāverisi V: ʿadlı dāverisi P, H

24

Oldıġı demden berü rūy-ı zemīne şehr-yār
Bī-kesān-ı ʿāleme elṭāfı bī-ḥadd ü şümār
Her kişi ḥaddince oldı sāyesinde kām-kār
"Devr-i ʿadlinde mübāhāt eyleyüp dir rūzgār
Kim bu günler ʿīd-i nev-rūz-ı zamānumdur benüm"

25

Kerre-nāy-ı kūs-ı ʿadlinden ki ḳopdı demdeme
Güyiyā bārān-ı Raḥmet yaġdı ṭūfān-ı ġama
Ḫoş güşāyiş virdi tedbīri bu kār-ı derheme
"Böyle şāhenşāh-ı ʿādil gelmemişdür ʿāleme
Cümle tārīḫ-i selef ḥāṭır-nişānumdur benüm"

26

Fārisü'l- ḫayl-i maʿārifdür o şāh-ı baḫtyār
Cūd u iḥsānı gibi her bir hünerde nāmdār
Buldı ʿaṣrında maʿārif ehli ḳadr ü iʿtibār
"Benden aʿlā mı bilür ḳadrin felek yā rūzgār
Kim ḫayāl-i medḥi her-dem yār-ı cānumdur benüm"?

27

Cümle ḥüsniyyātı ger taʿdād olınsa yek-be-yek
Żaʿf-ı aʿdād-ı ruḳūm olmaz yine vāfī ne şek
Ḫāṣılı meddāḥıdur yerde beşer gökde melek
"Faḫr iderse ger zemīn-būs-ı cenābıyla felek
Ḫāk-i pāyi rūzgāra armaġanumdur benüm"

28

Medḥ-i ʿadl-i dāverisi vaḳfı olsun her sözüm
Ḫayr-ı daʿvātıyla maḥṣūṣ ola gicem gündüzüm
Cāygāh-ı gerd-i naʿl-i tevseni olsun gözüm
"Kimiyā buldum sürince ḫāk-i pāyine yüzüm
Genc-i devlet naḳd-i vaḳt-i rāygānumdur benüm"

29

Dāver ü Keyḫusrev ü Dārā-ḫadem gerdūn-cenāb
Cūy-ı cūdında olur eflāk mānend-i ḥabāb
Sikkesinden iḳtibās-ı nūr eyler māh-tāb
"Olalı vaṣṣāf-ı dest-i zer-feşānı āftāb
Cild-i dīvān-ı muḫayyel dāstānumdur benüm"

28/2 maḥṣūṣ P, H: maḥṣūr V
29/1 Dāver ü Keyḫusrev ü Dārā H: Dāver Keyḫusrev Dārā P, V

30

Şevḳ-i medḥinde ḫurūş itdüm yine mānend-i yem
Her kenāra gevher-i maʿnā niṣār itmezmiyem
Kim mediḥ-i ḥüsn-i ṭābʿ-ı ḫusrevānīsin diyem
"Feyż-i evṣāfıyla gūyā ben cihān-ı maʿnīyem
Genc-i ṭabʿ u çeşme-i dil baḥr u kānumdur benüm"

31

Bir güzel ḳaṣr-ı dil-ārāsı anuñ bu şeş-cihāt
Cūy-ı iḥsānı yanında bir ḳurı çeşme Furāt
Āb-ı rāhı olmaġiçün alsun İskender berāt
"Meşreb-i ṣāfīdür ol ser-çeşme-i āb-ı ḥayāt
Kim ḫayāl-i reşḥası rūḥ-ı revānumdur benüm"

32

Başla ey ḫāme ġazel-gūlarla pādaş olmaġa
Hem-nevā-yı kūçekān-ı Ḥācī Bektaş olmaġa
Menḳabet-ḫᵛānān-ıʿaṣra yaʿnī kim baş olmaġa
"Meclis-i iḳbāline geldüm güher-pāş olmaġa
Cevherīyem bu ġazel zīb-i dükānumdur benüm"

33

Ṣāʿirem mevzūn-ḳadān serv-i revānumdur benüm
Nev-nihālān-ı çemen nev-res fidānumdur benüm
Bülbülem ruḫsār-ı ḫūbān gülsitānumdur benüm
"ʿĀṣıḳam ṣūrīdelik ārām-ı cānumdur benüm
Ġamze-i dil-ber belā-yı nā-gehānumdur benüm"

34

Cevr-i cānān ḫoşdur ammā böyle her bār olmasa
Ṣabr iderdüm miḥnete gitdükçe düşvār olmasa
Dest-res mümkindi gence ol siyeh mār olmasa
"Ġamzeden kim ḫavf ider zülfī hevādār olmasa
Ġamze zīrā hem-dem-i rāz-ı nihānumdur benüm"

35

Rütbemi terfīʿ ḳıldı himmet-i vālā-yıʿaşḳ
Naḳd-i rāyic oldı cismümde bütün tamġā-yı aşḳ
Ġamze-i dil-berle ṣulḥ itdi beni ġavġā-yıʿaşḳ
"Ben girībān-çāk-i mest-i cām-ı istiġnā-yıʿaşḳ
Fitne ḫiẓmetkār-ı dāmen der-miyānumdur benüm"

30/3 ḥüsn-i ṭabʿ-ı H, V: ḥüsn ü ṭabʿ-ı P / diyem H, V: direm P
35/1 ḳıldı H, V: ḳıla P

36

Cānuma ḳaṣdıyla çekseñ ḫançerüñ bıçaġ ile
Ben seni terk eylemek mümkin mi zaḫm urmaġ ile
Güllerüñ pür-ḫūn ider dil ol Ḳızılırmaġ ile
"Bülbül-i gülzār-ı ʿaşḳam sine-i pür-dāġ ile
Nev-şüküfte ġonçe-i dil āşiyānumdur benüm"

37

Āteş-iʿ aşḳuñla sūz u tāba düşmiş āteşem
Eşk-i germümden hemān dūlāba düşmiş āteşem
Sūziş ü giryemle ṣan kim āba düşmiş āteşem
"Ḫānmān-sūz-ı dilem gird-āba düşmiş āteşem
Ḫalḳa ḫalḳa ṭurre-i dil-ber duḫānumdur benüm"

38

Eyledüm deryāları āhumla āteş ḫırmeni
Nār-ı ʿaşḳuñda semender gibi ḳıldum meskeni
N'eyleyem sūz-ı derūnum itmedi āgeh seni
"Āteş-i ʿaşḳam ki deryālar söyündürmez beni
Noḳṭa-i dāġ-ı süveydā dūdmānumdur benüm"

39

Pertevem her maṭlaʿumdur ġurre-i ġarrā gibi
Maʿnī-i naẓmum ṭoġar mihr-i cihān-ārā gibi
Söylerem ṭarz-ı ġazelde Bāḳī vü Yaḥyā gibi
"Nuṭḳa gelsem Nefʿī-i muʿciz-dem-i ʿĪsā gibi
Beyt-i maʿmūr-ı maʿānī ḫānmānumdur benüm"

40

Dūde-i şemʿ-i dil-i Ḳays'uñ midādıdur bu kim
Yoḳ degül ḫargāh-ı Leylī'nüñ sevādıdur bu kim
Yoḳ degül anlar bir özge şevḳe bādīdür bu kim
"Hem ḳaṣīde hem ġazel bir tāze vādīdür bu kim
İḫtirāʿ-ı ḫāme-i muʿciz-beyānumdur benüm"

41

Mürġ-i çāpük-bāl-i ṭabʿum uçdı ḫaylī sū-be-sū
Eyledi ṣayd-ı teẕerv ü kebk-i maʿnā cüst-cū
Ey yeter ey ḫāme-i işkeste sen de lāfı ḳo
"Söz tamām oldı duʿā itsem n'ola şimdengerü
Ḳudsiyān müştāḳ-ı naẓm-ı dil-sitānumdur benüm"

36/3 Güllerüñ P, H: Güllerin V
37/2 H, V: P -
37/3 H, V: P -
39/1 ġurre-i ġarrā H, V: ġurre-i deryā P
40/3 şevke H, V: şevk P

42

Tā ola peyveste ebrū birbiriyle muttaṣıl
ʿĀṣıḳāndan ʿaṣḳ-ı cānān olmaya tā munfaṣıl
Söyledükçe tā dehān içinde ḥarf-i vaṣlı dil
"Ḥaşr olınca tā ki şūr-engīz-i bezm-i ehl-i dil
Keyf-i ṣahbā-yı ḫayāl-i şādmānumdur benüm"

43

Müstedām olsun serīr-i salṭanatda rūz u şeb
Ber-devām olsun serīr-i salṭanatda rūz u şeb
Hem be-kām olsun serīr-i salṭanatda rūz u şeb
"Şād-kām olsun serīr-i salṭanatda rūz u şeb
Bu duʿā şām u seher vird-i zebānumdur benüm"

XXXII

TAḪMĪS-İ BAHĀRİYYE-İ ʿĀSIM EFENDİ DER-SİTĀYİŞ-İ ṢADR-I ESBAḳ YŪSUF ŻĪYĀ PAŞA

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1

Çekildi leşkeri çünkim şitā-yı berd-fermānuñ
Yeşillendi ser-ā-ser sebzezārı kūh ṣaḥrānuñ
Zamānı geldi yine seyr ü seyrān u temāşānuñ
"Çemen mülkinden āşūbın giderdi çeyş-i sermānuñ
Güni günden yig olsun nev-bahār-ı feyż-baḫşānuñ"

2

Yine feyż-i nemādan ṣu yüridi şāḫ-ı gülzāra
Ruṭūbet geldi yine yābis olmışken gül ü ḫāra
Ṣabā daʿvetci gitdi ʿandelīb-i zār u bīmāra
"Yine hep tāze cān baḫş eyleyüp eşḫāṣ-ı ezhāra
Nesīm-i nev-bahār añdurdı enfāsın Mesīḥā'nuñ"

3

Hezār-ı zāra gül ḥālet-fezādur neş'e-i mülden
Nice şenlenmesün gülşen dil-i ʿuşşāḳ-ı şengülden
Ki verd-i āteşīnüñ ola dūdı būy-ı sünbülden
"Yine yer yer çerāġ-ı şuʿle-i āvāz-ı bülbülden
Ocaġı rūşen oldı bāġda gül-naḫl-i zībānun"

42/3 ḥarf-i vaṣlı H: ḥarf-i vaṣl P
43/1 rūz u şeb H, V: rūz şeb P (bütün mısralar aynı.)
XXXII P125a-127a, H25a-27a, V20a-b
Başlık P, H, V
1/1 leşkeri H, V: leşker P

4

O rütbe itdi kim elmās-ı şeb-nem gülşeni rūşen
Sipihr-i sebz-fām-ı pür-nücūmuñ ʿaynıdur gülşen
Neden āyā zemīn ü āsmān bu mertebe yek-ten
"Çemenler ol ḳadar ser-sebz kim āb-ı zebercedden
Ṣu virdi aña gūyā bāġ-bān-ı ṣunʿı Mevlā'nuñ"

5

Donandı ṣahn-ı gülşen dürlü ezhār-ı leṭāfetden
Ḫaber virdi güşād olduḳça her gül bir meserretden
Gülistān ġayret-endāz-ı cinān olmaġla zīnetden
"Çemen ol denlü ḫurremdür ki kendin atdı cennetden
Nigūnsār oldıġı bī-cā degüldür naḫl-i ṭūbānuñ"

6

Bu eṣnā bir bahār-ı ẕevḳ u şādī var ki ʿālemde
Gül-i gülzār-cennet ṭarḥın eyler ḳalb-i ādemde
N'ola nālān olursa naḳş-ı bülbüller mücessemde
"Nemā şol deñlüdür kim sünbül-i taṣvīr-i ādemde
Geçer dūd-ı kebūd-ı āhunı ʿuşşāḳ-ı şeydānuñ"

7

Bahāruñ ḥālet-i teʾşīri çün hem-ḥālet-i dildür
Dil ise dāʾimā maḥbūb ile yek-renge māʾildür
Baḳılsa ṣūretā farżā biri güldür biri gildür
"Ṭarāvet şöyledür kim birbirinden farḳı müşkildür
Nigāh itseñ bu demde ṣūret-i Mecnūn u Leylā'nuñ"

8

Bahārı ḫoş geçer çünkim Sitanbul'uñ güzel yerdür
Bahār evṣāfı yazılmış göñülse dilli defterdür
Bahāriyye nice nice ḳaṣīde daḫi ez-berdür
"Birinde görmedüñ bu āb u tābı bunca demlerdür
Nice ʿīd ü bahārın görmişüzdür mülk-i dünyānuñ"

9

Zamānı ile ʿĀṣım daḫi vermiş naẓmına revnaḳ
Ser-ā-pā şiʿrinüñ maʿnāları lāyıḥ degül muġlaḳ
Bu beytinden daḫi ḳaṣdı efendimdür hemān muṭlaḳ
"Degül nev-rūz ile ʿīd-i bahāruñ bu eṣer ancaḳ
Ḫulūṣ-ı ḳalbidür var ise ol ṣadr-ı muʿallānuñ"

4/2 Sipihr-i sebz-fām H, V: Sipihre sebze-fām P
5/5 bi-cā V: H bi-cān P
6/4 taṣvīr-i ādemde P: taṣvīr bir demde H, V
6/5 dūd-ı kebūd H, V: dūdı kebūd P
8/4 Birinde P, V: Birüñde H
8/5 bahārın H: bahāruñ P, V
9/2 lāyıḥ H, V: lāyıḫ P

10

Cenāb-ı Ḥażret-i Yūsuf Żiyā Paşa zamānında
Cihān emn ü emān üzre bahārında ḫazānında
Budur bülbüllerüñ de şimdi evrādı zebānında
"Ḫidīv-i āsmān-mesned ki ṭāḳ-ı ʿizz ü şānında
İki gül-miḫdür mihr ile māhı çerḫ-i vālānun"

11

Yemīn-i devlet-i dīn-i Nebīdür ol cihān-dāver
Ki oldı feṯḥ-i Mıṣr'a ʿazm-i rezminde ẓafer-yāver
ʿAdū-yı kīne-ḫᵛāhı ḳahr-ı Ḥaḳḳ'a eyledi maẓhar
"Çeküp şemşīri sedd-i āhenīn mānend-i İskender
Yolın sedd eyledi Yeʾcūc-i şūr-engīz-i aʿdānuñ"

12

Hemīşe meşrebi ıṣlāḥ-ı bünye olmaġın rāġıb
Eşirrā-yı zamāne devr-i ʿadlinde olup ġāʾib
Sülūk-i daʿvī-i tezvīr idenler oldılar tāʾib
"Dem-i ʿadlinde kimse şekve-sāz olmaz meger nāʾib
İde ḳāḍīye şekvā ḳılletinden ehl-i daʿvānuñ"

13

İden bu ḫalḳı ʿiffet üzre hep ḫulḳ-ı ʿafīfüñdür
Laṭīf iden zamān-ı devletüñ ṭabʿ-ı laṭīfüñdür
Cihānı emr-i Ḥaḳḳ'a rām iden emr-i münīfüñdür
"Ḫüdāvendā tekellüf ber-ṭaraf ẕāt-ı şerīfüñdür
Viren dil-ḫᵛāh-ı ʿālem üzre ḥükmin ṣadr-ı aʿlānuñ"

14

Vücūduñ maẓhar-ı işrāḳ-ı envār-ı ḥaḳīḳatdür
Hemāre ʿadl ile meşġūlsin kāruñ ʿibādetdür
Kerīm ü kām-rānsın ẕātuñ iḥsāndan ʿibāretdür
"Meẕāḳ-ı ehl-i dilde ʿafv olınmaz bir ḳabāḥatdür
Kef-i cūduñ yanında yād olınmaḳ nāmı deryānuñ"

15

Görinür ṣūretā ṣafvet-nümā deryā-yı şūr-engīz
Ṣadā-yı mevc-i cūş-ā-cūşı gāhī pest olur geh tīz
Gehī ḫār u ḫas-āverdür kenāra gāhī ʿanber-bīz
"İder gāhī güher sāḥillerüñ dāmānını leb-rīz
Çekilmez çīn-i pīşānīsi ammā baḥr-ı ʿummānuñ"

11/4 şemşīri sedd P, V: şemşīr-i sedd H
11/5 Yolın H, V: Yoluñ P

16

Kerīmā kām-kārā rūy-ı arżı eyledüñ ābād
Ki yoḳ iḥsānuñ ile olmaduḳ ʿālemde bir dil-şād
N'ola itse semāvāt ehli daḫi kār-ı ḫayruñ yād
"Nice dergāhuña ḳul olmasun kim eyledüñ āzād
Girībān-ı sipihri nice senden āh u şekvānuñ"

17

Seni vaṣf itmege her şāʿir-i sāḥir ne ḳādirdür
Meger Pertev ḳuluñ kim iltifātuñ ile fāḫirdür
Egerçi saʿy ider ol da velīkin ʿaczi ẓāhirdür
"Sen ol düstūr-ı aʿẓamsın ki tavṣifüñde ḳāṣırdür
Zebān-ı ḫāmesi ʿĀṣım gibi bir nükte-pīrānuñ"

18

Sitāyişde ider faḫriyye baʿżı şāʿir-i ḫod-rā
Ki ʿarż itmek diler ʿilm ü fażīletde yed-i ṭūlā
Ne ḥācet ben dimek āṣārum olurken anı gūyā
"Hele daʿvā-yı dāniş şöyle ṭursun bildigüm ammā
Ki bendeñdür faḳīr-i dergehüñdür bu duʿā-ḫᵛānuñ"

19

Çenār āsā açup dest-i duʿā bu bende-i nā-çār
Seḥergehde olup bīdār hem-çün ʿandelīb-i zār
İder eşk-i niyāzı ebr-i gevher-bār veş īṣār
"Ḫulūṣ-ı ḳalb ile itmekdedür bu vechile tekrār
Duʿā-yı devletüñ ol kemterīni ehl-i maʿnānuñ"

20

Ḫadem veş tā ṭura ṣaf ṣaf gülistānda ḳaranfül fül
Çil akçe ḳapmaġa sā'il gibi baş ege tā sünbül
Kenār-ı bezm-i ʿīşe erġavān tā ola cām-ı mül
"Geçüp tā kim zümürrüd taḫtına laʿlin-ḳabā-yı gül
Bahāriyye neşīdin gūş ide mürġān-ı ṣaḥrānuñ"

21

Seni ṣābit ide Ḥaḳ cāy-ı vālā-yı ṣadāretde
Senüñ eksikligin göstermesün Mevlā bu devletde
Senüñ sāyeñde itsün ḫalḳı Allāh emn ü rāḥatde
"Ṭura ẕāt-ı şerīfüñ dā'imā ṣadr-ı saʿādetde
Ki budur maṭlab-ı vālāsı hep ednā vü aʿlānuñ"

16/4 kim H, V: ki P
16/5 Girībān-ı sipihri H, V: Girībānı sipihri P / āh u şekvānuñ H, V: āh şekvānuñ P
19/2 Seḥergehde P, V: Seḥerlerde H
19/4 itmektedür P, V: itdükçedür H
21/1 cāy-ı vālā-yı P, V: cāh-ı vālā-yı H
21/2 eksikligin H, V: اکسکلین P
21/4 ẕāt-ı H, V: زات P

XXXIII

İŞTİRĀK-İ MÜŞELLEŞ İLE İŞRĀB-I TEŞNE-İ NEŞ'E-İ NEV-RŪZ İDEN İŞBU ĠAZELDE SĀḤİB-İ DĪVĀNUÑ EBYĀTINI ʿĀMİR BEG VE ʿĀMİR BEGÜÑ EBYĀTINI ʿİZZET BEG VE EBYĀT-I MÜMĀ İLEYHÜMĀYI SĀḤİB-İ DĪVĀN-I MÜMĀ İLEYH TAḪMĪS EYLEDİGİ EŞERDÜR

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

P Eylesün şāh-ı bahār erbāb-ı ʿīşe iẕn-i ʿām
Ḳaṭre-i meyde virüp bārān-ı raḥmetden peyām
Bülbül-i ḥasret-keş ʿarż itsün güle yine selām
İ Neş'e-i nev-rūz alsun köhne ġamdan intiḳām
Nükhet-i feyż-i baḥār ile pür olsun her meşām

2

A Her ṭaraf şāh-ı bahār icrā-yı fermān eyleyüp
Ḳış Celālī ʿaskerin yaʿnī perīşān eyleyüp
İẕn-i ʿām itdi sürūra basṭ-ı sāmān eyleyüp
P Şuʿle-i āteş-ruḫān ile çerāġān eyleyüp
Lāleler bezm-i çemende itsün ʿarż-ı iḥtişām

3

İ Fākihe dinse şitāda āteşe gerçi uyar
Kim çeker ol ṣıḳleti açduḳça üşkūfe enār
Ḥāṣılı her mevsimüñ bir güne berg ü bārı var
A Meclise āteş ki oldı şuʿle-i cūş-ı bahār
Eylesün ġayri maḥall-i manḳalı lāle maḳām

4

P Bu şeb-i nev-rūzdur iş ʿīş ü nūş olsa n'ola
Naʿre-i hey hey ne var neşr olsa da ṣaġ u ṣola
Ḫum sebū peymāne şīşe cümlesi ser-şār ola
İ Kāse-i tanbūr u ṣahbā naġme vü meyle ṭola
Muṭribā gül devri ḳıl sāḳī sen eyle devr-i cām

5

A Nev-bahāruñ feyżi virdükde ṭarāvet yerlere
Mey ayaḳdaş olıcaḳ gülşende meh-peykerlere
Neş'e-baḫş olmaḳda ṣarf-ı himmet eyler serlere
P Baş eger nev-rūzda sāḳī hele sāġerlere
Her zamān olmazsa da mīnā-yı ser-keş belki rām

XXXIII P127a-128a, H -, V30b-32b-k

Başlık P, V: Bu tahmis Pertev, Âmir ve İzzet tarafından müşterek yazılmıştır. (P) Pertev'i, (A) Âmir'i, (İ) İzzet'i gösterir.

4/1 ʿīş ü nūş V: ʿīş nûş P

6

İ Gün ṭoġar rinde irişdükde bahār ġam-zedā
Leyle-i nev-rūzı iḥyā itmemek olmaz revā
Nergis-i çeşmüñ gibi peymāne döndür sāḳiyā
A Biz de şeb-būy-ı ḳadeḥle idelüm gice ṣafā
Şebde ḳıldı ġonçe-i nev-rūz taʿṭīr-i meşām

7

P Baʿd ez-īn şāh-ı şitā ʿarż idemez vech-i ʿabūs
Eski dem taḥvīl-i nev-rūz itdi oldı dest-būs
Gök gürülder ṣanma pusuda çalındı ṭabl u kūs
İ Nīm-şeb taḫt-ı felekde şāh-ı mihr itdi cülūs
Ṭalʿatüñle bizde de nev-rūz ola ey meh bu şām

8

A Mey-keşāna devr-i gülde gülsitān şeh-rāh olur
Rind olan her mevsimüñ ẕevḳin ider āgāh olur
Gāhice köhne bahāruñ ẕevḳi olmaz gāh olur
P Her dıraḫtuñ sāyesi yazlarda ʿişretgāh olur
Ḳış güni ʿayyāşa yoḳ mey-ḫāneden ġayrı maḳām

9

İ Bülbül-i dil niçe żabṭ itsün fiġān ü zārını
Ser-te-ser yaġmāya verdi ṣabra dāʾir varını
Kim cemāduñ bile bu beyt añladur miʿyārını
A Sen sehī servüñ görince cünbiş ü reftārını
Ṭıfl-ı nev-res gibi ezhār eyledi raḳsa ḳıyām

10

P Cismümüz içre teceddüd itdi ḫūn-ı köhnemüz
Hem yeñilendi yine dāġ-ı derūn-ı köhnemüz
Nālesin itmez mi tecdīd erġanūn-ı ḳöhnemüz
İ Tāzelendi nev-bahār ile cünūn-ı köhnemüz
Serde sevdāya gül-i nev-rūz veş virdük nizām

11

A Şevḳ-baḫş olduḳda muṭrib naġme-i dil-sūzda
Naʿreler ẓāhir olınca mürġ-i ʿaşḳ-āmūzda
Eyleyüp ṭarḥ-ı tekellüf gülşen-i fīrūzda
P ʿĀdet itmekle gülüp açılmaġı nev-rūzda
Lāleler ger sürḫ-serlikle ne var olsa be-nām

7/1 vech-i ʿabūs P: veche ʿabūs V
9/1 żabṭ V: zār P
11/5 sürḫ-serlikle ne var olsa be-nām V: sürḫ-i laʿlüñle ne var olsa be-kām P

12

İ Sāyesiyle servi dil-dārum ser-efrāz eylesün
Nev-bahār-ı ḫüsnini gül gibi mümtāz eylesün
Ġam degüldür bülbülān isterse ger nāz eylesün
A Muṭrib-i nev-rūz gül devrine āġāz eylesün
Kāse-i ṭanbūr veş al sen de sāḳī deste cām

13

P Bezme envāʿ-ı şükūfeyle gelür yārān içün
Bāġı Pertev zeyn ider teşrīf-i mey-ḫ̆ārān içün
ʿĪş ü ʿişret demlerin iḫtār ider rindān içün
İ Müjde-resdür çünki iḳbāl-i bahāristān içün
ʿĪd veş nev-rūza ʿİzzet n'ola itseñ iḫtirām

14

A Leşker-i ezhār başdı ṣāḥa-i gülzāra pā
Bir bir aḳın itdi cūlar hem-çü şirān-ı veġā
Ḳıl hele ʿĀmir gibi sende temāşā ḥāliyā
P İtmek içün münhezim cünd-i şitāyı Pertevā
Şāh-ı nev-rūz itdi gülşende yine ḍarb-ı ḫıyām

15

İ Sünbülüñ ḳandilleri tenvīr ider her ḫāṭırı
Bāde-i şevḳ ü ṭarabla pür-ḳadeḥdür her biri
Naẓresiyle n'ola ʿİzzet de olursa ḥā'iri
A Neş'e-i būyıyla mest-i ḳānzil itdi ʿĀmir'i
Geldi ol Gökḳandil ile Sünbül-i fīrūze-fām

XXXIV

TAḪMĪS-İ MUṬARRAF-I ĠAZEL-İ VAḲʿA-NÜVĪS VĀṢIF EFENDİ

feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1

"Ṣanma ẓāhirde ḫaṭ-ı ʿiẕārıdur"
Bāġ-ı ḫulduñ benefşezārıdur
Ya gül-i rūyınuñ o ḫārıdur
Geh hezārān dil anda zāridür
"Mevsim-i ḫüsninüñ bahārıdur"

12/1 servi V: serv P
14/2 hem-çü V: hem-çün P
XXXIV P128a-b, H27b-28a, V21b-22a
Başlık P, H, V
1/1 ẓāhirde P: ẓāhir H, V

2

"Ebr-i muẓlim degül nümūde olan"
Şuʿle-i āhdan çü dūde olan
Dīde-i şevḳa yaʿni sūde olan
Rūy-ı ʿālemde nā-güşūde olan
"Sümm-i esb-i ġamuñ ġubārıdur"

3

"Ehl-i cāhuñ suḳūṭ mertebesi"
Bedre beñzer ki gitse kevkebesi
Pertevi ile yaʿni debdebesi
Selḫ-i māhuñ sevād-ı yek-şebesi
"Cām-ı iḳbālinüñ ḫumārıdur"

4

"Ḥüsn-i ṣūret degül müşāhid olan"
Gülşen-i dil nuḳūşı ile ṭolan
Bāġ-ı ʿālem anuñla zīb bulan
Levḥ-i dīdemde ʿaksi resm olınan
"Naḳş-ı mirʾāt-ı ṣunʿ-ı Bārīdür"

5

"O şanavber-ḳadüñ nemāsı içün"
Serv-i dil-cūyınuñ duʿāsı içün
Ḳad-ı bālāsınuñ ʿalāsı içün
Ten-i billūrınuñ şafāsı içün
"Dem-be-dem cūy-ı eşk cārīdür"

6

"Dili bīgāne şanma ey gül-i ter"
Āşinā-yı ḳadimüñe beñzer
Mürġ-i efġān ne-dān şanursañ eger
Anda nālende olmayan ne gezer
"Bāġ-ı ʿaşḳuñ hezār-ı zārıdur"

7

"Vāṣıfā yoḳ irāde destümde"
Pertevā tevbeyi şikestümde
Hem elem yoḳ güşād ü bestümde
Ḳaldı dil āh o nīm mestümde
"Yāra dil virmek ıżṭırārīdür"

2/4 nā-güşūde H, V: tā güşāde P
3/1 Ehl-i cāhuñ P, H: Ehl-i çāhuñ V
3/5 Cām-ı iḳbālinüñ H, V: Cāh-ı iḳbālinüñ P
4/4 ʿaksi H, V: ʿaks P
6/3 şanursañ P,V: şanursın H

XXXV

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ ʿİZZET

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

Tīrüñ itdükçe iṣābet geh nihān geh āşikār
Sīne vü dil buldı zīnet geh nihān geh āşikār
Zaḫmumı şerḥe ne ḥācet geh nihān geh āşikār

میشود داغ محبت که نهان که آشکار

مهر شد باغیم و صفوت که نهان که آشکار

2

Eyleme ṣayf u şitāda āh-ı germ ü āh-ı serd
Tā ki vāḳıf olmasun rāz-ı nihāna hīç ferd
Ṣarf-ı zerdür çāre vaṣla aḳçe itmez rūy-ı zerd

آن یکی دردیست در دل د یکری درمان درد

گشت حرف هجر وصلت که نهان که آ شکار

3

Her neye āġāz idersem yārda bulur ḳarār
Ẕikr ü fikr-i ẓāhir ü bāṭında ẕikr ü fikr-i yār
Ġamze vü tīġinden ancaḳ ḫavf idüp itmem ḳarār

بحث زخمم ناوك مژگان کنم هم آه و زار

دارم از جانان شکایت که نهان که آشکار

4

Zūr-ı neş'e her ne rütbe ise de ṣarf-ı tevān
Ṣadmesinden ben ayaġ-ı ʿişretüñ düşmem hemān
Eyleyem mi ṭarz-ı rindānem saña bir bir beyān

دل زلعلش مست و من صهباکش دیر مغان

میکنم اکنون عشرت گه نهان گه آشکار

5

Saʿy-ı ʿilm-i ẓāhirī itseñ ezelden tā ebed
Bāṭınuñda āşikār olmaz nihān nik ü bed
Olmaġa şāyeste Pertev bu müfād elde sened

فیض چهر و خفیه گر راز پیران مدد

شد ردیف نظم عز ت گه نهان گه آشکار

XXXV P128b-129a, H -, V15a-b
Başlık P: Taḫmis-i Ġazel-i Ḥażret-i Müşārün İleyh V
1/1 geh P: gāh V (bütün mısralar)

XXXVI

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ ʿİZZET BEG

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1

Çaldı dīnüm o ḫayırlu didigüm ḫırsızlar
ʿAcebā n'oldı bize çignenilen saḳızlar
Ḥālüme beñzemege ʿārlanur ʿārsızlar
"O ḳadar yaraladı sīnemi īmānsızlar
Geh göñül yaralanup taḫta-ı īmān sızlar"

2

Leb ü ruḫsārdur ʿālemde olan sükker ü gül
Gül be-şekker midür āyā meze nūş itmege gül ?
Hecr-i laʿlüñ ile ḳan aġlayayum ben sen gül
"Ḳandadur ḳanda leb-i yār diyü cān ü göñül
Ser-i kūyuñda meges gibi uzaḳdan vızlar"

3

Senüñem ben diyü mekr ile eger dökse dili
İʿtimād itme şaḳın anlara sen virme dili
Ben inammam ḳutusı içre ʿabīr olsa gili
"Ḳızlaruñ tez çıḳar mes gibi elbet ḳızılı
Gerçi meşşāṭa anı düzgün içün yaldızlar"

4

Ṣanʿatında ne ḳadar olsa daḫi ger usta
Yine ol ṣınfı sezādur diyemem bu pūsta
Oġlanı ḳız sanıcaḳ çekdiler aña cüste
"Ḥüsn-i yāri niçe tefhīm ideyüm zen-dosta
Yaḳlaşup nāmına nām aldı ḳız-oġlan ḳızlar"

5

Disem ol şūḫa ki Pertev ṭuramazken sensüz
Ḥasretüñde anı bir ān ḳomaduñ şīvensüz
Āh kim şimdi bu eṣnāda yine ol densüz
"ʿİzzet ol ḳanlı kebāb ile mey içmiş bensüz
Laḫt-ı dil ḳan dökerek siḫ-i cefāda cızlar"

XXXVI P129a-b, H -, V15b-16a
Başlık P: Taḫmīs-i Ġazel-i Ṣābitāne-i Müşārün İleyh V
3/1 dökse P: döketse V
4/4 Ḥüsn-i yāri V: Ḥüsn ü yāri P

XXXVII

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ ÇAĠATĀYĪ-İ ʿİZZET BEG

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

Aytdiñiz kim tilbe boldum ayru tüşkecde hemān
Bezm ara çün bolmaġay yārimni itmey mü fiġān
Minge ḳan yıġlap közüm Ceyḥūn biletür tevʾemān
"Üç ṭolu bir yaḫşıraḳ sāḳi ki ḥālimtür yamān
Tapşurur min kökge efġān birle bāng-i el-āmān"

2

Körmegeç ay ġonçe-leb boldum nizār u dil-figār
Gülşen-i kūyıñga barıp zārlıġ itsem ni bar
Ün çikerde ʿışḳ ile bolmay mu uçḳun āşikār
"Ayru tüşgeç laʿl-i mey-gūniñdın ey gül-gūn-ʿiẕār
Ḳan bolup dil laḫtı bolmıştur şerer her ḳaṭre ḳan"

3

Tüşdi köñlüming ḳuşı bir sünbül-i mū damıġa
Āh kim bu ḳuş bile ḳākülni derhem bolmasa
Min perīşān andın ol āşüfte mindin ḥāliyā
"ʿIşḳdur bāʿiş miniñg mecnūnlıġımġa hecr ara
ʿIşḳ sevdāsıġa ammā yārdur birgen nişān"

4

Eşk-i germim savuġ āhımdın bolınca şermsār
Gül bile ġonçe ḫacilligdin ḳızarup buldı nār
Bu tükenmes aytılıp şol yañlıġım kim dil-figār
"Ot tüşürgec bögregimge ütdi ol āteş-ʿiẕār
Uşbu āteş közlerimdin eyledi ırmaġ revān"

XXXVII P129b; H19b; V15a
Başlık P, H: Taḫmis-i Ġazel-i Çaġatāyi-i Müşārün İleyh V
1/1 Aytdiñiz P: İttiñiz H, V / tilbe H, V: tilye P
1/3 yıġlap H, V: yıġlayup P
1/4 bir H: pür P / ḥālimtür H, V: ḥālimiz P
2/1 ġonçe-leb P, V: ġonçe-fem H
2/2 kūyıñga barıp P, V: kūyınga barıp H
2/3 āşikār H, V: şikār P
3/1Tüşdi H, V:Tutuşdı P
3/4 mecnūnlıġımġa H, V: mecnūnlıġıma P
3/5 Bu mısra P'de yok.
4/3 Bu tükenmes V, H: Pertevga min P

5

Ḥażret-i ʿİzzet Beg'üñ vaḳf-ı şenāsıdur tilim
Midḥatin terk eylemey min itseler tilim tilim
Bendesiġa böyle beyti ayta bilmes hiç kim
"Ḥażret-i Pertevġa naẓmımnı aytay maʿrūż kim
ʿİzzetā taḥmīs ile iyler ḳuṣūrımnı nihān"

XXXVIII

TAḤMĪS-İ ĠAZEL-İ SEYYİD ʿATĪḲ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

Baḥr içinde çün ṣadef künc-i ferāġat beklerüz
Dürrümüz ṣūr-āb-ı baḥr itmez iżāʿat beklerüz
Āb-ı keşret itmesün diyü sirāyet beklerüz
"Hem-demüz yār ile aġyār ile vaḥdet beklerüz
Bī-tevaḥḥuş encümen içinde ḫalvet beklerüz"

2

Ġavṭa āsā cūş idüp deryā-dil oldum bendeñüz
Hem belürmez sāḥile āmed-şud itseñ daḫi iz
Mevc veş ḥālā sefer-ender-vaṭandur şīvemüz
"Sū-be-sū seyr ü sefer eyler cihānda ġayrı biz
Ol gürūhuz ki vaṭan ilinde ġurbet beklerüz"

3

Saʿy idüp oldı bülend-ʿunvān bī-ʿunvānlar
Oldı ābādan niçe bī-ṣervet ü sāmānlar
Kerr ü ferr aṣḥābı oldı ber-zede dāmānlar
"Bu ʿimāretgehde maʿmūr oldı çoḳ vīrānlar
Biz de dil vīrānesin taʿmīre nevbet beklerüz"

4

Şāh-ıʿaşḳuñ biz ki maḥkūm olalı fermānına
Başumuz irdi semānuñ küngür-i eyvānına
Eylerüz çīn-i cebīn Çīn ü Ḫoten Ḫaḳānına
"Ser-fürū itmez eñ endāmuz cihān sulṭānına
Bendeyüz ammā der-i Şāh-ı Velāyet beklerüz"

XXXVIII P130a-b, H27a-b, V21a-b
Başlık P: Taḫmīs-i Ġazel-i Merḥūm Seyyid ʿAtīḳ Efendi H, V
2/2 iz V: biz P
2/4 ġayrı biz H, V: ġayr biz P
3/2 bī-ṣervet ü sāmānlar H, V: bī-ṣervet-i sāmānlar P
3/3 aṣḥābı oldı ber-zede H, V: aṣḥābıyuz ber-zede P
4/3 çīn-i cebīn P: çīn ü cebīn H, V / Çīn ü Ḫoten H, V: Çīn Ḫoten P

5

Mūy-ı āteş-dide veş pür-ıżṭırāb iken gehī
Kākül-i āteş-ruḫāna uġrayor gönlüñ rehi
Sālikān-ı rāh-ı kenz-i ʿaşḳuñ olsun āgehi
"Mār veş pür-pīç ü tāb oldıġumuz şanmañ tehī
Biz ṭılısm-ı daḫme-i sırr-ı ḥaḳīḳat beklerüz"

6

Yanaraḳ giryān giryān eylerüz ʿarż-ı niyāz
Bu temennāmuz ḳabūl eyler cenāb-ı çāre-sāz
Eksilüp günden güne bu leyl-i yeldā-yı dırāz
"Şemʿ tek olduḳ şeb-i hicrānda pür-sūz u güdāz
Maṭlaʿ-ı şemʿ-i vişāle bezm-i vuṣlat beklerüz"

7

Ḥaḳ hemān tevfīḳini Pertev saña ḳılsun refīḳ
Eylesün rāhında gerçek erleri yār-ı ṣadīḳ
Ḥırş u āzuñı azaldup ḳalbüñi itsün raḳīḳ
"Şāhī-i mülk-i ḳanāʿatdur hemān maṭlab ʿAtīḳ
Yoḫsa ne cūya-yı sāmānuz ne şervet beklerüz"

XXXIX

TAḪMĪS-İ BAHĀRİYYE-İ MÜŞĀRÜN İLEYH

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1

Bāġa gelsün ki gülüñ cilvegehi ḫār olsun
Gül varaḳlar ḳadem-i pākine īṣār olsun
Niçe bir gūşe-i kāşānede bī-zār olsun
"Nev-bahār oldı yine māʾil-i gülzār olsun
Mey içüp dide-i mestānesi ḫūn-ḫʷār olsun"

2

Āteşīn-laʿl-i lebi bāġda gül-nār olsun
Ġonçenüñ reşk-i dehānıyla yeri ṭar olsun
Gülşen içre ḳadi revnaḳ-dih-i eşcār olsun
"Ḳāmetin seyr idüp serv-i nümūdār olsun
Küre-i ḫāk ḳudūmıyla çemenzār olsun"

5/4 pür-pīç H, V: biz pīç P
6/5 şemʿ-i vişāle P: şemʿ-i vişāl H, V
7/3 āzuñı V: āzını P, H
XXXIX P130b-131a, H28b, V22a-b
Başlık P, H, V
2/1 Āteşīn-laʿl-i lebi H, V: Āteş-i laʿl-i lebi P

3

Serv reftārı ferāmūş ide reftārından
Yaḳa bāzūsı çenārı ḥasedi nārından
Ḳızara rūyı gülüñ ruḫlarınuñ ʿārından
"Lāle pür-dāġ ola tābiş-i ruḫsārından
Çeşm-i nergis açılup reşk ile bīdār olsun"

4

Olsa da her ser-i şāḫı çemenüñ yaza ḳarīb
Berg-i sebzīn teseyyüdle çü sādāt-ı ḥasīb
Aşmadur ṭarf-ı gülistāna viren zīnet ü zīb
"Aşılup zülfine mānend-i resen-bāz-ı raḳīb
Dilerem kāfiri āviḫte-i per-dār olsun"

5

Gülişi güller açarken o gül-i ḫandānuñ
Sāyesi ebr-i nemā-baḫşı iken būstānuñ
Dīdeme feyż-i ʿaṭā itmeye mi bārānuñ
"Beni dil-ḫaste-i hicrān iden fettānuñ
Dā'imā ʿārıżı gül-gūn gözi bīmār olsun"

6

Serve dāmen-be-miyānlıḳda şanavber olur eş
Müteheyyi bir ayaġ üzre ṭurur iki keleş ?
Çerḫ-i çārümden eñ evvel ṭoġar anlara güneş
"Ḳurb-ı maḥbūbı ṭalebkār olan ʿĪsā veş
Terk ü tecrīd ile bu rehde sebük-bār olsun"

7

Pertevā Ḳaʿbe-i maʿnāda olanlar ʿākif
Ṣūret-i ḳahrdaki luṭfı olanlar ʿārif
Buyurur böyle olan sırr-ı ḳażāya vāḳıf
"Ṭavr-ı gerdūna ʿabeş daḫl u taʿarruż Vāṣıf
Ṭaleb-i rāḥat iden tābiʿ-i iḳdār olsun"

4/4 pür P: H, V -
5/5 ʿarıżı H, V: ʿarıż P
6/4 Ḳurb-ı maḥbūbı H, V: Ḳurb-ı maḥbūb P
6/5 Terk ü tecrīd H, V: Terk-i tecrīd P

XL

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ ENDERŪNĪ VĀṢIF BEG

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1
O ẓālim kim beni zülfi gibi pür-pīç ü tāb ister
Dilüm sīm-āb-ı bī-ārām veş pür-ıżṭırāb ister
Gehī bezminde talṭīf itmedin şanma şevāb ister
"Gözüm yaşın o mest-i ʿişve hem-reng-i şarāb ister
Göñül mülkin ḫarāb-ı derd ü ġam baġrum kebāb ister"

2
Ne mānīʿ yār gāhī ḫāṭır-ı ʿuşşāḳı incitse
Velī gāhice de maṭlūbı ʿuşşākuñ olup bitse
Maʿiyyet maʿrızında āteşīlik itmese gitse
"N'ola ḫoy-kerde-rūy-ı yārdan būse ümīd itse
Göñül bir özge mecnūndur yanar āteşden āb ister"

3
Bu rütbe bād-pūyān oldı cānā cüst ü cūyuñda
Nihāyet nāfe-i Çīn ü Ḫoten mi buldı būyuñda
Nedür bu nā-güşādī ʿuḳde-i mū gibi ḫūyuñda
"Ṣabā zülfüñ ʿaceb mi tār-mār eylerse rūyuñda
Ṭılısm-ı daḫme-i ḥüsnüñ o yüzden feṭḥ-i bāb ister"

4
Ġubār-ı rāh-ı ʿaşḳ oldum vücūdum eyledüm ifnā
Hevāya ḳalb olup cevv-i hevāda eyledüm meʾvā
Maḥabbet şöyle teʾsīr eylemiş kim gitmedi aşlā
"Göñül gerçi felekden ḫāke düşmiş zerredür ammā
Yine mihr-āşinā bir mehveş-i ʿālī-cenāb ister"

XL P131a, H29a-b, V22b-23a
Başlık P: Taḫmīs-i Ġazel-i Vāṣıf ʿOṣmān Beg Ḳaftānī-i Silāḥdār-ı Şehr-yārī H, V
1/3 şevāb H, V: ṣavāb P
1/4 Gözüm yaşın o H, V: Gözümsün ol o P
2/2 maṭlūbı ʿuşşāḳuñ H, V: maṭlūb-ı ʿuşşāḳuñ P
2/4 būse ümīd H, V: pūs-ı ümīd P
3/1 cüst ü cūyuñda P, V: cüst-cūyuñda H
3/3 nā-güşādī P, V: nā-güşāyi H
4/2 cevv-i hevāda H, V: cūy-ı hevāya P

5

Bu vīrān-ḫāne-i dil çekdi Pertev bunca germ ü serd
Sirişk-i āteşīnle itdi nice āh-ı serd ü berd
Yine bilmez hele vīrāne maʿmūr oldıġın bir ferd
"Yapılmazsa n'ola Vāṣıf dil-i vīrān-ı ehl-i derd
Felek ehl-i dilüñ kāşāne-i ḳalbin ḫarāb ister"

XLI

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ ENDERŪNĪ NEDĪM BEG

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

Bir nigāhuñ var ki bi'llāh ʿācizem taḳrīrde
ʿAczini iẓhār ider sehm-i ḳażā tanẓīrde
Tīr-i āhı sebḳat eyler her müjeñ teʾşīrde
"Nāvek-i ser-tīz-i müjgānuñ bulınmaz tīrde
Görmedüm pinyāl-i ebruñ zāġını şemşīrde"

2

Bir belādur ʿaşḳ kim her kim ki duş olsa eger
Neşʾesi evvel be-evvel ʿaḳlına virür żarar
Olsa ʿāşıḳ şaşırır tedbīri Eflaṭūnlar
"Çāresüzdür pençe-i ʿaşḳuñda ʿaḳl-ı ḥīleger
N'işler ol rūbāh kim ḳalsa dehān-ı şīrde"

3

Müşk-i Rūmīler görüp aʿlāsı zülfüñdür didüm
Deste-i reyḥānlaruñ zībāsı zülfüñdür didüm
Şemm-i ʿanber-bū idüp raʿnāsı zülfüñdür didüm
"Düşde sünbül ḳoḳladum maʿnāsı zülfüñdür didüm
Boynuma olsun günāh itdüm ise taʿbīrde"

5/2 āh-ı serd ü berd H, V: āh u serd u berd P
5/3 vīrāne maʿmūr P: vīrān u maʿmūr H, V
5/5 kāşāne-i ḳalbin H, V: kāşāne-i ḳalbüñ P
XLI P131a-b, H30a-b, V23b
Başlık P: Taḫmīs-i Ġazeli Nedīm Maḥmūd Beg ʿan Ḫˇācegān-ı Dīvān-ı Hümāyūn H; Taḫmīs-i Ġazel-i Nedīm Beg ʿan Āġāyān-ı Enderūn-ı Hümāyūn V
1/4 tīrde P.V: teberde H
2/1 belādur ʿaşḳ P, V: belā-yı ʿaşḳ H
2/3 tedbīri H, V: tedbīr-i P
3/1 Müşk-i Rūmīler P: Misk-i Rūmīler H, V
3/4 maʿnāsı H: maʿnāsını P

4

İtdi müşgīn ḫālinüñ sevdāsı çün dilde ḳarār
ʿAşḳ u meşk olmaz nihān dirler meṣeldür āşikār
Nūş idüp cām-ı şarāb-ı laʿlüñ oldum neş'edār
"Bāde-i ʿaşḳuñ ile mest oldıġum ʿālem ṭuyar
Būy-ı mey pinhān olınmaz şīşe-i tedbīrde"

5

Pertevā taʿẕīb idüp ehl-i dili çerḫ-i le'īm
Virmede dāyin gibi medyūnına renc-i elīm
Ben anuñla eylemem dād u sitād Allāh kerīm
"Çerḫ ile aḫẕ u ʿaṭāñuz var mıdur bilmem Nedīm
Hīç taḳṣīr itmiyor zīrā seni taʿẕīrde"

XLII

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ MĀHİR EFENDİ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

Āstānuñ bekleyüp bī-iʿtibār olmaḳ da güç
Künc-i ġamda her gice encüm-şümār olmaḳ da güç
Böyle tā rūz-ı vaṣıl şeb-zindedār olmaḳ da güç
"Bār-ı hecr-i dil-bere ṭaḳat-medār olmaḳ da güç
Pāydār-ı vuṣlat olsam pāydār olmaḳ da güç"

2

Ġamze dal ḫançer nigāh-ı ġamzeler ḳanlar döker
Seng-i ṭaʿn-ı düşmen ise eyledi cāna eṣer
Çāre-cūy-ı hecr-i yār iken biri virdi ḫaber
"'Āşıḳāna ya taḥammül ya ṣabır yā ḫud sefer
Dirler ammā mübtelā-yı āh u zār olmaḳ da güç"

3

Şeh-süvārum gel başup geçme fütādeñ dā'imā
Çek ʿinān-ı esb-i nāzuñ sinemüñ üstinde tā
Baña maḫṣūṣ eyle cevrüñ eylerem saña recā
"Pāy-māl-i reh-güẕār olsam saña āsān baña
Āh aġyāre bu yolda ḫāksār olmaḳ da güç"

4/1 ḫālinüñ H, V: ḥālinüñ P
5/2 renc-i elīm H: renc ü elīm P, V
5/4 ʿatāñuz H, V: ʿatānuñ P
XLII P131b-132a, H30b-31a, V23b-24a
Başlık P, H: Taḫmīs-i Ġazel-i Māhir Efendi el- Merhūm V
1/5 Pāydār-ı P, V: Pāyedār-ı H
2/1 ġamzeler P: dīdeler H, V
3/1 fütādeñ H, V: fütāden P

4

Gel gel ey ġam-ḫānemüñ şādī-res ü zīb ü feri
Külbe-i aḥzān ḳudūmuñ ile bulsun zīveri
Duş olaldan ʿaşḳuña zīrā ki oldum ser-serī
"Gāh teşrīf-i ḫayālüñ geh cemālüñ ey perī
Ḥasret ile dīde-dūz-ı intiẓār olmak da güç"

5

Düşdi nūr-ı rūyı Pertev çün mey-i dūşīneye
Ṣubḥ-ı ʿīdüñ pāyesin virdi şeb-i āẕīneye
Oldı ʿaks-endāz-ı nā-yāb-ı mihr āyīneye ?
"İrtifāʿ-ı mihr ile Māhir sipihr-i sīneye
Tābdār-ı pertev-i ruḫsār-ı yār olmaḳ da güç"

XLIII

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ ʿİZZET BEG

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1

Ne ḳudret çāre-i ʿaşḳa ʿilāc-āverde ḳalmışdur
Ne ẓannum ḫod ʿaḳāḳīr-i devā-perverde ḳalmışdur
Ne ḫāṣiyyet anuñ defʿiyiçün gevherde ḳalmışdur
"Devāsı var ise rencūr-ı ʿaşḳuñ derde ḳalmışdur
O dārū da dil-i āşūftedür dil-berde ḳalmışdur"

2

Cihān ġarḳ-āb-ı ḥayretken aḳan bu ḳanlı yaşumda
Görüp ḳalmış iken aḥvālümi ʿālem telāşumda
Ferāġum yoḳ yine āġyār ile ceng ü şavaşumda
"Leb-i yār oldı ḫaṭṭ-āver yine sevdāsı başumda
Geçüp keyfi o şahbānuñ ḫumārı serde ḳalmışdur"

3

ʿİlāc itmez bu bī-hūşiye dārū-yı müʾeşşirler
ʿAyān oldı cihāna farṭ-ı mestiden ḫafī sırlar
Sükūt itsün mi naḳl-i meclis itmekden müẕekkirler
"Bilenler gönlümüñ mest-i mey-i ʿaşḳ oldığın dirler
O bī-hūş-ı maḥabbetdür düşüp bir yerde ḳalmışdur"

4/1 ġam-ḫānemüñ H: ġam-ḫānenüñ P, V / şādī-res ü H, V: şād-res-i P
4/2 Külbe-i aḥzān H, V: Külbe-i aḫzān P
4/3 ʿaşḳuña H, V: ʿaşḳına P
5/1 Pertev çün H: çün Pertev P, V
XLIII P132b-133a, H -, V23b-25ak
Başlık P: V -
2/3 ceng ü şavaşumda V: ceng şavaşumda P, H
3/4 dirler V: ister P

4

Şarāb-ı ʿaşḳ ile serde olalı neşʾeler ḥāṣıl
Hiç olmaz bir nefes dilden anuñ keyfiyyeti zāʾil
Ẓuhūrıyla o feyżüñ olmışam bir menzile vāṣıl
"Cihānda neşʾe-baḫş olmaḳdan oldı bādeler ʿāṭıl
O başḳa keyfler hep ʿālem-i dīgerde ḳalmışdur"

5

O kim terk-i diyār itmek diler kendi rıżāsıyla
Alışsun her maḥallüñ nīk ü bed āb ü hevāsıyla
Ḥużūr-ı ḫ̆ābı da görmez bu beytüñ iḳtiżāsıyla
"Görindi şīve-i taʿbīri āsāyiş fedāsıyla
O rüʾyālar ki rāḥatdur bütün pisterde ḳalmışdur"

6

Hemān söz bu maḥalde zād-ḫ̆āhānuñ şübūtında
Bulur baʿżı anı güyā olur gāhī sükūtında
N'ola neml olsa mihmān gāhī zenbūruñ büyūtında
"Teleẕẕüẕ kesb ider mūr-ı ḳanāʿat celb-i ḳūtında
O şīrīnlik ne sükkerde ne ney-şekkerde ḳalmışdur"

7

Egerçi cām-ı nūş u ʿīşe Cemşīd oldı ṭarḥ-efken
Ṣonında savmaʿa ḳandīli oldığını gördüm ben
Daḫi buña müşābih ġayrı bir şey var mıdur dirsen
"Olur keçkūl bir per-i zīver-i dest-i şehenşehken ?
Velev āyīne olsun ṣanma İskender'de ḳalmışdur"

8

Biri eylerdi tīgüñ baḫş āb-ı cevherinden dün
Velī yoġidi nuṭḳ-ı bī-meʾālinde ser ile bün
Hemān bu beyt ile virdüm cevāb anı işitdüm çün
Ḳılıçda āb u cevher añlayanlar kesdirür nuṭḳın
Aranmaz āb-ı rū kimdür ki şu cevherde ḳalmışdur

9

Başīret ehli zīb-i ehl-i nefse ip bile ṭaḳmaz
Miṣāl-i āb her serv-i sehīnüñ pāyine aḳmaz
Velī çirkinligin zişt olanuñ da başına ḳaḳmaz
"Bilen ḥüsn-i Ḫudā-dāda baḳup ārāyişe baḳmaz
Gözi ẓāhir-perestānuñ daḫi zīverde ḳalmışdur"

7/2 Ṣonında D: Ṣonuñda P, V
8/4 nuṭḳın V: nuṭḳuñ P

10

Ḳalurdum Pertevā bī-pertev ü miskīn ü pür-ẕillet
Eger dergāh-ı feyż-i himmetinde itmesem ḫiẕmet
Segānı ile hem-kāse olanlardur bulan şöhret
"Füyūżāt-ı cenāb-ı Neş'et'i derk ideli ʿİzzet
Miṣāl-i kelb-i Necmü'd-dīn göñül ol derde ḳalmışdur"

XLIV

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ ʿİZZET BEG

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1

Olur derviş şāhān meslek-i şāhāneden ṣoñra ?
Ṣalāḥa meyl ider dil mescid-i rindāneden ṣoñra
Maḳāmın mescid eyler mey-perest ḫum-ḫāneden ṣoñra
"Çıḳar yol Ḳaʿbe'ye elbet reh-i mey-ḫāneden ṣoñra
Ser-ā-pā secdedür ʿāşıḳ iki peymāneden ṣoñra"

2

Cenāb-ı Ḳays olup şāh-ı cünūna nuḫbe-i evlād
Cünūn iḳlīmi anuñ nāmına olmış idi ābād
Niçe dem eylemişdi deşt-i rüsvāyīde ʿadl ü dād
"Çıḳar dise daḫi şeydālıḳ ile bundan aḳdem ad
Añılmaz nāmı Mecnūnuñ dil-i dīvāneden ṣoñra"

3

Ezelden tā ebed ʿömrümde ʿaşḳ ile ölüp bitdüm
Gehī deyr ü gehī mey-ḫāne vü geh mescide gitdüm
Dil ü cānı hemān ol pür-cefā derd ile incitdüm
"Ne çekdüm ise çekdüm ḫaṭ gelüp iṣbāt-ı ʿaşḳ itdüm
Bilindi ḳadr-i ʿāşıḳ sevdigüm ammā neden ṣoñra"

4

Perīşānī-i mū her şerḥasına baḫş idüp leẕẕāt
Çü şāne çāk-çākīden ḳaçınmaz dil ger olsa māt
O daʿvādan şikāyet ideni eyler bu beyt iskāt
"Perīşān-ḥāle sūr-i sīne-çākānī ider iṣbāt ?
Niẓāmı perçem-i müşgīn-i yāruñ şāneden ṣoñra"

10/1 bī-pertev ü miskīn ü pür-ẕillet V: bī-pertev miskīn pür-ẕillet P
XLIV P133a, H -, V16a-b-k
Başlık P: Taḫmīs-i Ġazel-i Müşārün İleyh V
2/5 dil-i dīvāneden V: dil ü dīvāneden P
4/2 dil V: ol P

5

Bir emre yaramaz nezd-i ḥaḳīḳat-bīnde ser-keş
Anuñçün Pertevā iṭfāsına saʿy olınur āteş
Velī öz āteş-i seyyāle cāmı gāh u gehdür keş
"Deyüp düşmiş ayāġ-ı sāḳiye ʿİzzet sürāḫī veş
Ser-ā-pā secdedür ʿāşıḳ iki peymāneden ṣoñra"

XLV

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ ʿİZZET BEG

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1

Ḫafī nālem enīn-i ṣavt-ı Dāvūd eyledüm ṣuṣdum
Gehī ḳaṣr ile kesdüm gāhī memdūd eyledüm ṣuṣdum
Nihāyet hep görüp āzārı ḫoşnūd eyledüm ṣuṣdum
"Zebān-ı şekveyi ben sürme-ālūd eyledüm ṣuṣdum
Olup lāl-i maḥabbet būdı nā-būd eyledüm ṣuṣdum"

2

Edā itdüm diyenler şükr-i Mevlā'yı yalan söyler
Bu remzi naṣṣ-ı lā-iḥṣā senā-yı rāygān söyler
Olan kāmil bu güne ʿaczini eyler ʿayān söyler
"Olup her mū tenümde lehce-i muʿciz-beyān söyler
Ki ben idrāk-i ʿacz-i şükr-i Maʿbūd eyledüm ṣuṣdum"

3

Fenā bāzārıdur bu naḳd-i maġşūşı revān eyler
Gedā-yı sūḳ iken şeh-bender-i pür-ʿizz ü şān eyler
Düşen ālāyiş-i dünyāya yaḫşısın yaman eyler
"Bu bendergehde her-kes naḳd-i hestiden ziyān eyler
Bulup ben nīstī ser-māyesin sūd eyledüm ṣuṣdum"

4

Kerīm ü mükrimi mey-ḫāne vü mestāne ʿadd itdüm
Keremden feyż-yāb olmışları peymāne ʿadd itdüm
Seḫā-cūyānı Ḥaḳ'dan ġayride dīvāne ʿadd itdüm
"Seḫā-yı Ḫātem'i ṭayy eyleyüp efsāne ʿadd itdüm
Ki inkār-ı vücūd-ı maʿnī-ı cūd eyledüm ṣuṣdum"

XLV P133a-134a, H15a-b, V9a-b

Başlık P, H: Taḫmīs-i Ġazel-i Veled-i Maʿnevī-i Ḥażret-i Neş'et Āmedī-i Devlet ʿİzzet Beg Efendi Selleme'llāhu V

1/3 görüp āzārı P: kesüp āẕānı H, V

2/4 lehce H, V: lehçe P

4/2 olmışları H, V: olmışlar P

5

Budur aḥvāl-i ʿālem kimi rākib kimi pā der-gil
Kiminüñ rütbesi ʿālī kiminüñ devleti zāʾil
Kimi maḥrūm-ı vuṣlat kimi vaṣl-i yārına nāʾil
"Benümçün hecr ü vuṣlatda müsāvī ıżṭırāb-ı dil
Felekde imtiḥān-ı naḥs u mesʿūd eyledüm ṣuṣdum"

6

Olanlar vāḳıf-ı rāz eylemezler ketm esrārı
Ki örtmez anı inkār ehlinüñ nā-sāz güftārı
Baṣīret ehli ʿindinde ʿayāndur rüʾyet-i Bārī
"Bu ḳīl ü ḳāller hep görmemekdendür ruḫ-ı yāri
Ben işte rüʾyet-i dīdār-ı meşhūd eyledüm ṣuṣdum"

7

Cihānuñ ḳuṭb-ı aḳṭābı cenāb-ı Ḥażret-i Neşʾet
Ḥużūr-ı fāʾiżüʾn-nūrında olmaḳ māye-i rifʿat
Nigāh-ı feyż-baḫşıdur iki ʿālemdeki devlet
"Emel feyż-i nigāh-ı Ḥażret-i üstāddur ʿİzzet
O sulṭān-ı kerīme ʿarż-ı maḳṣūd eyledüm ṣuṣdum"

8

Süleymān dergehinde vaḳʿamuz var gerçi kim mūruz
Müdāmā neşʾe-i nuṭḳ-i kerem-baḫşıyla maḫmūruz
Sitāyişde lisāna ġayrı almazsaḳ da maʿẕūruz
"*Ḳuli'l-ḫayra ve illā fe'sküt*" emri ile meʾmūruz
Anuñçün ẕikr-i üstād-ı cihān-sūd eyledüm ṣuṣdum"

XLVI

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ ʿİZZET BEG

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1

Nice söz var baña söylense aña söylenmez
Nicesi daḫi aña dinse baña söylenmez
Didigüm bu ki aña baña dilā söylenmez
"O cefā-pīşeye hiç ḥarf-i vefā söylenmez
Güci bu kim baña da ṣabr u cefā söylenmez"

5/4 hecr ü vuşlatda H, V: hecr-i vuşlatda P
7/2 māye-i rifʿat P, V: māye-i devlet H
7/3 Nigāh-ı H, V: ⟦illegible⟧ P
8/4 "[Kim Allâh'a ve ahiret gününe iman ediyorsa], hayır konuşsun, ya da sussun." Müslim b. el-Haccâc Ebu'l-Hüseyn el-Kuseyrî en-Nişâbûrî, **Câmi'ü's-sahîh,** Beyrut, tarihsiz.,C. I, s. 68.
XLVI P134a, H -, V9b-10a
Başlık P: Taḫmis-i Ġazel-i Ḥażret-i Müşārün İleyh V

2

Bilse ger elsinenüñ cümle luġātın yek yek
Manṭıḳu't-Ṭayr ile nuṭḳ eyleseler itmese şek
Ne ḳadar olsa daḫi ʿāḳil ü dānā zīrek
"Ṣaçmalar āyine-i sineyi şāʿir göricek
Ṭūṭī söylense de elbette be-cā söylenmez"

3

Merde merdāne-reviş gerçi güzel sevme mühim
Pāk-bāzān seviş iledür ammā didigim ?
Zen-perestāna bunı nice biñ kerre didim
"Sırr-ı ʿuşşāḳı iden fāş zenāndur gör kim
Ḳays u Leylā añılup şāh u gedā söylenmez"

4

Dār-ı dünyāda fenā üzre ḳurıldı çün esās
O kühen ḳubbe derūnında olınmaz mı hirās
Bundan it rāḥat u āsāyiş-i sükkānı ḳıyās
"Ücret-i ḫāne-i dehr oldı nüḳūd-ı enfās
Kimseye gerçi ki ẓāhirde kira söylenmez"

5

Pertevā ṣanma ṣaḳın sen bunı sehl ü āsān
Mümteniʿdür bunı tanẓīre iderseñ izʿān
İşte bu maḳṭaʿ-ı pāk ider anı şerḥ ü beyān
"'İzzetā vādī-i tanẓīrde ṭabʿ-ı yārān
Didiler bu ġazel-i tāze-edā söylenmez"

XLVII

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ ʿİZZET BEG

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

Sāḳī-i şīrīn-dehen ṣunsa lebin şekker ṣunar
ʿArż iderse ḫāl-i ruḫsārın eger ʿanber ṣunar
İtse ger mekşūf dürc-i laʿlini gevher ṣunar
"Sāḳī-i gül-ruḫ o dem ki destüme sāġer ṣunar
ʿAndelībe şāḫ-ı gül gūyā gül-i aḥmer ṣunar"

5/3 şerḥ ü beyān V: şerḥ-i beyān P
XLVII P134b, H -, V10a-b
Başlık P: Taḫmīs-i Ġazel-i Ḥażret-i Müşārün İleyh V
1/1 lebin V: lebüñ P
1/2 ruḫsārın V: ruḫsāruñ P

2

Sāḳiyān ḳılmaz naẓar nūş-ı şarāb-ı sābıḳa
Lāyıḳa virür ṭolu virmez ṭolu nā-lāyıḳa
Başḳaca ikrāmı vardur lik merd-i ṣādıḳa
"Laʿli işrāb-ı mey-i gül-fām idince ʿāşıḳa
Bir de şeftālū gibi nuḳl-i ṣafā-güster ṣunar"

3

Şūriş-efkenlikden ey ḫaṭ sen hele maʿzūlsın
Ey nigāh-ı pür-ġażab ammā ki sen mecbūlsın ?
Gerçi sen de zaḫm-ı cāna ey müje meʾmūlsın
"Ḫışm-ı çeşm-i yār içün ey ġamze sen mesʾūlsın
Söyle senden ġayrı dest-i meste kim ḫançer ṣunar"

4

Mey-keşān ẓevḳ itseler de ḫāne-i ḥammārda
Ben ṣafā-yāb olamam öyle muḳassī dārda
Nūş-ı mey evvel-bahāra yaraşur kūhsārda
"Ṭabʿ-ı rinde neşʾe teklīfi eyle gülzārda
Lāleler peymāne-i zerrīnini yer yer ṣunar"

5

Bendeyem Pertev ḫulūş ile o ʿālī ḥażrete
Müddet-i ʿömrümde medḥin itsem irmez ġāyete
Baḳ ne buyrur ol Felāṭūn-fen o ṣāḥib-himmete
"ʿİzzetā mecrā olur cūy-ı belāġ-ı ḥikmete
Feyż-i maʿnā destüme ol dem ki kilk-i ter ṣunar"

XLVIII

TAḪMĪS-İ MUTARRAF BE-ĠAZEL-İ ʿİZZET BEG

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1

"Naḳd-i şekīb pā-zede-i ġāret olmasun"
Lüʾlüʾ-yı eşk ḫākde bī-ḳıymet olmasun ?
Mirʾāt-ı ḳalb vaḳf-ı reh-i ḥayret olmasun
İsterse yaʿnī zaḥmet ile külfet olmasun
"Ol şūḫa āşnā-dil-i bī-ṭāḳat olmasun"

5/3 o sāḥib-himmete V: sāḥib-himmete P
XLVIII P134b-135b, H -, V10b-11a
Başlık V: Taḫmis-i Ġazel-i ʿİzzet Bey P
1/5 şūḫā āşinā V: şūḫ-ı āşinā P

2

"Her ṣubḥ būy-ı zülfini yāruñ getür ṣabā"
Müşg-i Ḫoten'dür anı götürmekde yoḳ ḫaṭā
Ol nükhet ile ṭabla-i ʿaṭṭāra ḳıl ṣalā
Müjde ḳudūmuña ola biñ müşg-i Çīn fedā
"Bu ḫizmetüm size ser-i mū ṣıḳlet olmasun"

3

"Ol terk ide raḳībi idem ben de zārı terk"
Güldür yaḳışmaz itmek aña gerçi ḫārı terk
Daʿvā-yı ʿaşḳı eylesün āgyār barī terk
Ey nāle itme sende ki nāmūs u ʿārı terk
"Dil-berle dil ikisi de bī-rāḥat olmasun"

4

"Māhiyyeti mehüñ yine maḥv oldı bu gice"
Mihre baḳup didi ki sizüñ keyfüñüz nice
Gün ṭoġdıġında tābiş-i aḫter ḳalur nice
Tenhā ḳoyup bu bendeyi ḳaçmışdı gizlice
"Meh-tābda gezen o ḳamer-ṭalʿat olmasun"

5

"Sen ʿāfiyetle ṣaġ ol efendim budur duʿā"
Dil-ḫastegān-ı ʿaşḳuñ ümīd eylemez şifā
ʿUşşāḳ derd çekmege bīmārlıḳ sezā
Bīmārlıḳdan itmese de bir nigeh baña
"Ṣıḥḥat o ḫaste dīdelere ʿillet olmasun"

6

"Ol Yūsuf-ı zamānı gören müşterī olur"
Bāzār-ı ʿaşḳ içinde pederler girü ḳalur
Kālāsına göre degeriyle yerin bulur
Az naḳd ile ṣanur ki görenler anı alur
"İsterse pīre-zen gibi hiç ḳudret olmasun"

7

"Kevṣer lebānı ḳāmeti ṭūbī cemāli ḥūr"
Ol bir melek ki nesl-i beşerden miṣāl-i nūr
Dilden behişt fikri ebed eylemez mürūr
Maḥzūn-ı ʿadne vuṣlatı baḫşende-i sürūr
"Ādem o cennete nice pür-ḥasret olmasun"

2/3 ṣalā V: sezâ P
2/5 size P: saña V
3/4 nāmūs u ʿārı V: nāmūs ʿārı P
5/3 ʿUşşāḳ P: ʿUşşāḳa V
7/4 Maḥzūn-ı ʿadne P: Maḥzūna ʿadn V

8

"Rindi sifāl-i meyle Cem-i mülk-i neş'e ḳıl"
Billūr dilde var ise zerrīn naḳşı sil
Medḥ-i piyāleye meyi varken var mı dil
Maḫmūra neş'e-baḫş bezimde şarābı bil
"Sāḳī cihānda cām-ı Cem'e minnet olmasun"

9

Baḫş-i dehānın açmayalum ol perīveşüñ
Medḥ ü şenāsın eyleyelüm göz ile ḳaşuñ
Beñzer mi rūy-ı yāra baḳ ey māh on beşüñ
"Ṭursun rehin miyānını ben bilmedüm peşin
Bīhude yoḳ yire o da bir ġıybet olmasun"

10

"Cānān dimiş görince baña itdi pek eşer"
ʿAşḳumda bildüm ʿāşıḳ-ı zārum neler çeker
Ey Pertev işte böyle olurmış eşer meger
ʿİndümde ġāyet ile benüm oldı muʿteber
"Ṭarḥ eyleyen bu naẓmı ṣaḳın ʿİzzet olmasun"

XLIX

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ ʿİZZET BEG

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1

Düşenler kesb-i ʿaşḳa olmayacaḳ kāra düşmişdür
Ki zīrā olmaz olmaz bir niçe efkāra düşmişdür
Yanan pervāneler de ṣanuram bu nāra düşmişdür
"Göñül bir yār içün keş-mā-keş-i aġyāra düşmişdür
Berāy-ı gül o bülbül dāmgāh-i ḫāra düşmişdür"

2

Gülistān-ı cemāle zībiş-āver āl-i sünbül-ruḫ
Benefşeczārına revnaḳ viren aḥmer ḳaranfül-ruḫ
Beni mest itmeseydi fehm iderdüm āh ol mül-ruḫ
"ʿAceb bir gül mi bitmiş lālede ey sāḳī-i gül-ruḫ
Yā ḫud ʿaks-i ruḫuñ peymāne-i ser-şāra düşmişdür"

8/3 meyi V: mey P / var mı P: vardı V
9/1 dehānın V: dehānuñ P
9/2 ḳaşuñ V: ḳaşın P
9/3 rūy-ı yāra V: rūyı yāra P
XLIX P135b-136a, H -, V11a-b
Başlık P: Taḫmīs-i Ġazel-i Ḥażret-i Müşārün İleyh V

3

Nice ḳalsun ʿalevlenmekde dūd-ı āh meşʿalden
Ki ol māh ictināb itmez imiş aʿlā vü esfelden
Güşāde-meşreb oldı pek degüldi böyle evvelden
"Ṣaḳınmazmış o meh-rū gerden u ruḫsārını elden
Bu baḫtumdur ki ġayret zülf-i ʿanber-tāra düşmişdür"

4

Vefā meʾmūli ile sen sen ol dil virme ḫūbāna
Sitem-muʿtāddur raḥm eylemez anlar ḳıyar cāna
Benüm ḳaç defʿa geldi başuma bu ṣanma efsāne
"Göñül perçemde iken ḥayf kim atıldı beyābāna
O mürġ-i lāne-perver lāneden āvāre düşmişdür"

5

Bu güne itdi ḳassām-ı ezel kim Pertevā ḳısmet
İderler ʿāşıḳ u maʿşūk biribirine ḫiẓmet
Zenaḫdāna düşerse dil düşer cānāneye minnet
"Dil-i zārı arar çengāl-i zülf-i ḫam-be-ḫam ʿİzzet
O dürlü ʿaşḳ çāh-ı ġabġab-ı dil-dāra düşmişdür"

6

Cenāb-ı ṣadr-ı aşrufi gelmemişdür miṣl ü mānendi
Kerem bābında gerçi Bermekiler daḫi söylendi
Kemāl ehli maʿārif-pişedür zirā ki hem kendi
"Bilürse āṣaf-ı devrān bilür ḳadr-i hünermendi
Bu ṣınfa ḥürmet itmek ol mekārimkāra düşmişdür"

L

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ ʿİZZET BEG

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1

Gāh bülbül gibi nālendedür ol şengül gül
Geh olur ġonçe-femūñ gibice bī-ġulġul gül
Reng idüp itdürerek cām-ı meye ḳulḳul gül
"Oldı meyden ruḫuñ ey ṭurresi sünbül gül gül
Gülşen içre saña olursa sezā bülbül gül"

3/4 gerden u ruḫsārını V: gerden rūḫsārını P
4/4 ḥayf kim V: P -
5/5 dürlü P: delü V
L P136a-b, H-, V11b-12a
Başlık P: Taḫmis-i Ġazel-i Ḥażret-i Müşārün İleyh V
1/2 olur V: ol P

2

Gül-nihālān-ı çemen içre ḳadüñdür fā'iḳ
Çün çenār ʿāşıḳınuñ lik derūnı yanıḳ
Bir bölük ʿācize hiç dime misin kim yazıḳ
"Sen açıl kim açıla ġonçe-i ṭabʿ-ı ʿāşıḳ
Ḫışm ile bülbülüñ aġlatma amān ey gül gül"

3

Ġonçe-i laʿl-i lebüñ bülbüli eyler ebkem
ʿAraḳ-ı şerm-i ruḫuñ güllere olur şeb-nem
Perçemüñ vaṣfına da şöylece bir beyt disem
"Görmese gül yüzüñi ḳabına ṣığmaz perçem
Olur imlāda bile münteḳış-ı kākül gül"

4

Oldı küllī saña yanmaġla fedā mā-ḥaṣalüm
Şimdi yanmaġa yaḳılmaġa bile varmaz elüm
Gūş iderseñ ṣadedin ṭoġrısın ammā diyelüm
"Saña pervāne hemān bülbül-i dil mi güzelüm
Āteş-i şevḳ-i ruḫuñla n'olur olsa gül gül"

5

Mütefāvit daḫi olursa reyāḥīn yek yek
Nergis eyler yine zerrīn ḳadeḥile çeşmek
Mül gülüñ mühmelidür olmaġa gelmez münfek
"Nev-bahār oldı yine bāde-i gül-fām gerek
Sāḳiyā ayrılamaz biribirinden mül gül"

6

Bir ʿaceb oldı çemenzār ki taʿbīr idemem
Birbiriyle şafaḳ u rūz u şeb oldı derhem
Oldılar kākül-i piçīş-fiken āsā perçem
"Gerden ü rūyına yārin dökülince şeb-nem
Bāġda birbirine girdi semen sünbül gül"

7

Ġonçeler kim açılup feṭḥ-i muʿammā eyler
Şöyle ṣanmañ yalıñuz bülbül-i şeydā eyler
Reng ü būyıyla dil-i zārı da yaġmā eyler
"Gülşen-i ḥüsnini cānānumuñ īmā eyler
Oldı bu vech ile maʿnā-dih-i cüzʾ ü kül gül"

2/3 kim V: ki P
3/4 yüzüñi V: yüzini P
4/3 iderseñ V: idersin P
5/5 ayrılamaz V: ayrılmaz P
6/2 rūz u şeb V: rūz şeb P
6/4 yārin P: yārüñ V
7/2 ṣanmañ V: ṣanma kim P
7/3 Reng ü būyıyla V: Reng būyıyla P

8

Ne ḳadar çekse sezā gül-bün-i zībā-ḳāmet
Yeri baş üzre daḫi olsa maḥaldür ġāyet
Dime Pertev aña bu rütbe nedendür raġbet
"Çünki vaṣf-ı ruḫ-ı dil-dāra sebebdür ʿİzzet
Deger oldıġına gülzār-ı cihānda gül gül"

LI

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ ʿİZZET BEG

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

Ey ne ḳurtarduñ ḫam-ı zülfe ṭolanmış gönlümi
Uṣlu mı ṣanduñ bu zencīrden boşanmış gönlümi
Eyledüñ tekrār yügrük şol ṭayanmış gönlümi
"Yaḳduñ ey āteş-zen-i ārām yanmış gönlümi
Nev-heves ḳılduñ bu kendinden uṣanmış gönlümi"

2

Zār-ı dilden ṣanuram bīzār olur Mecnūn bile
Dest-māl-i raḥm ile ṭūfān-ı eşküm kim sile
Şöyle meʾyūsem ki vuṣlat ḥarfi de gelmez dile
"Ḫāṭırum ẓālim perīşān itme vaʿd-i vaṣl ile
Ḳılma bed-ḫū miḥnet ü cevre dadanmış gönlümi"

3

Var mıdur ʿālemde bir miḥnet çeker gönlüm gibi
Yaş yerine gerçi gözden ḳan döker gönlüm gibi
Derd ü dāġ u zaḫm-ı ʿaşḳa yoḳ maḳar gönlüm gibi
"Bulmayup sehm-i cefāya bir siper gönlüm gibi
Ben unutmışdur dir iken yār anmış gönlümi"

4

Yār bī-pervā gönül şeydā ya ben n'itsem gerek
Arada bīzār oldı cān u dil yandı yürek
Geldi bir bī-hūşī-i ḥayret ki müşkildür dimek
"Gönlümüñ ḥālin ṣoran benden tecāhül iderek
Ṣoñradan bildüm ki āl ile alanmış gönlümi"

LI P136b-137a, H15b-16a, V12a-b
Başlık P, H: Taḫmīs-i Ġazel-i Ḥażret-i Müşārün İleyh V
2/5 miḥnet ü cevre P, V: miḥmet-i cevre H
3/3 dāġ u zaḫm P, V: dāġ-ı zaḫm H
3/4 H, V: P -
3/5 dir iken P, V: ṣanurdum H
4/4 ḥālin H, V: ḥālüñ P

5

Ṣanma kim taʿmīr içün ḥāl-i ḫarābum ṣordı yār
Hem yıḳup ḫāṭırcıġum hem piç ü tābum ṣordı yār
Hem idüp taʿẕīb hem ẕevḳ-i ʿaẕābum ṣordı yār
"Açdıġı zaḫmı görürken ıżṭırābum ṣordı yār
Bilmezem ol fitne-cū āhen mi ṣanmış göñlümi"

6

Bu ġazelde Ḥażret-i ʿİzzet ḥaḳīḳat söylemiş
Kim ser-ā-pā Pertevā remz ü kerāmet söylemiş
Ḥālini bu beyt ile itmiş iṣābet söylemiş
"Şimdi gör kim ḥaylī ṣabr itmişken ʿİzzet söylemiş
Yaḳduñ ey āteş-zen-i ārām yanmış göñlümi"

7

Himmetiyle nice münkir yüz çevirdi deyrden
Ānı vaḳti bir nefes ḫālī degüldür ḫayrdan
On sekiz biñ ʿālemi bir demde ḳalmaz seyrden
"Kıldı sīr-āb āb-ı ḥayvān-ı ümīd-i ġayrdan
Ādemiyyet cürʿasıyla itdi ḳanmış göñlümi"

8

Feṯḥ-i bāb itdi dil ü cāna sipihr-i feyż-i ʿaşḳ
Baḫş olındı göñlüme şāhī-i dehr-i feyż-i ʿaşḳ
Çeşmüme şimdi görindi nūr-ı çerḫ-i feyż-i ʿaşḳ
"Ḥamdü li'llāh Pertev-endāz oldı mihr-i feyż-i ʿaşḳ
Ḥażret-i üstād açduḳça ḳapanmış göñlümi"

LII

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ ʿİZZET BEG

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1

Baġlayup göñlüme her tārını muḥkem perçem
Eyledi ʿaḳlumı şūride vü sersem perçem
Nice olmaz baña kim ḳayd-ı muʿaẓẓam perçem
"Eyledi göñlüme sevdāsını derhem perçem
Degdi bu vechile oldıġına perçem perçem"

5/2 piç ü tābum H, V: piç-tābum P
6/2 remz ü kerāmet P, V: remz kerāmet H
7 H, V'de 8. bent.
7/2 Ānı vaḳti P: Ān vaḳtı H; Ān u vaḳti V
8/1 dil u cāna V: dil ü cān H; dil-i cān P
LII P137a-b, H17b, V13b
Başlık P, H: Taḫmīs-i Ġazel-i Ḥażret-i Müşārün İleyh V

2

Ey dil-i güm-şodesin pīçiş-i perçemde bulan
V'ey bu sevdā ile çün nāfe dil-i zārı ṭolan
Bunı fehm eylemez illā bu hevāda bulunan
"İtdi īmā ki şarar gerdeni sūdāger olan
Urdı bu vechile dāġ-ı dile merhem perçem"

3

Perçeme bend olanuñ yoḳ hele feryād-resi
Aradum bulamadum ben ḳatı çoḳ pīş ü pesi
Dilleri böyle perīşān iden āyā neresi
"Sūd-ı sevdā diyü ser-māye virüp ḥükm-i fesi
Āh başdan çıḳarur ʿāşıḳı her dem perçem"

4

Var iken perçemüñ içre niçe biñ çīn ü şiken
Dāne-i ḫāl-i ruḫuñ olsa da ḫırmen ḫırmen
Ḳayd-ı ḥabs ile nice çekmeye dil derd ü miḥen
"Belki mürġ-ı dile mümkindi rehā dāmenden
Olmasaydı bu ḳadar derhem ü perçem perçem"

5

Düşeli perçeme dil ḳuvvet ü ḳudret ḳanda
Nereye gitdi tüvān tāb ile ṭāḳat ḳanda
Pertev-i bī-dil-i pür-ḥasret ü miḥnet ḳanda
"Nice Leylāları Mecnūn ider ʿİzzet ḳanda
Oldı żabt-ı dil-i şeydāda müsellem perçem"

LIII

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ ʿİZZET BEG

feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1

Hele ʿişret yeri güşāde gerek
Dimem ammā o yir şurada gerek
Bu ḳadarca velī arada gerek
"Nev-bahār irdi rinde bāde gerek
Rinde de sāḳiye fütāde gerek"

LIII P137b-138a, H18a-b, V13b-14a
Başlık P, H: Taḫmis-i Ġazel-i Ḥażret-i Müşārün İleyh V
1/5 Rinde de P, V: Rindde H

2

İtmeyüp irte kārını teftīş
Virmeyelüm dile ġam u teşvīş
Olalum rāżī ḳısmete kem ü bīş
"Bu günüñ ḥükmin idelüm der-pīş
Fikr-i ferdā begüm verāda gerek"

3

Biri bārī dise o ġaddāre
Bu ḳadar böyle olma ḫūn-ḫᵛāre
Ḳul gerekmez mi şāha ḫunkāre
"Sāyedür dil nihāl-i dil-dāre
Fer-i şāhenşehe piyāde gerek"

4

Yaraşur ḥüsn ü āna istiġnā
Nitekim olmaḳ ʿāşıḳa rüsvā
İşte bu beyt ider anı īmā
"ʿ Āşıḳ efġān idüp hezār āsā
Dil-rübā gül gibi şafāda gerek"

5

Dāġlar dilde çün gül-i ḥamrā
Şerḥa-i sīnem oldı gül-bün aña
Bir hezārem ki Gülistān-nümā
"Bülbülem çünki gülşenümde baña
Gül gibi bir ʿiẕārı sāde gerek"

6

Āh ġammāzdur münāfıḳdur
Perde-derlikde gerçi fā'iḳdur
Baʿżı yerde velī muvāfıḳdur
"Ḥüsne zībāyiş āh-ı ʿāşıḳdur
Feyż-i ġonçe dil-i şabāda gerek"

7

Bu zemīn-i laṭīfe bī-külfet
O ḫudāvende eyleyüp ḫiẕmet
Buyurur böyle Pertev it diḳḳat
"Dem-i cūş u ḫurūşdur ʿİzzet
Nev-bahār irdi rinde bāde gerek"

2/3 kem ü bīş V: kem ü pīş P, H
3/2 böyle olma P: olma böyle H, V
5/2 Şerḥa-i sīnem H, V: Şerḥa vü sīnem P
6/2 fā'iḳdur P: fāyiḳdur H, V
7/2 ḫudāvende P: ḫudāvend H ,V / ḫiẕmet P: himmet H, V

LIV

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ FUŻŪLĪYĀNE-İ ʿİZZET BEG

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

Ḫansı servüñ ihtizāzı nāz u reftāruñca bar
Ḫansı şimşāduñ ḳad-i bālāsı miḳdāruñca bar
Ḫansı ṭūtī nuṭḳ-ı şekker-baḫşı güftāruñca bar
"Ḫansı gülzāruñ güli gül-berg-i ruḫsāruñca bar
Ḫansı gülşen ġoncesi laʿl-i şeker-bāruñca bar"

2

Ḫansı mül laʿlüñ kimi yıḳup yapardı göñlümi
Ḫansı çaḳır gözlerüñ kimi ḳapardı göñlümi
Ḫansı dil-ber sen kimi çalup çapardı göñlümi
"Ḫansı bir dil-dār sen kimi apardı göñlümi
Ḫansı āhū ṣaydı bu şīr-i ciger-ḫ̌āruñca bar"

3

Ḫansı bī-dād ü sitemger sen kimi ḫūn-rīzdür
Ḫansı cādū fitne çeşmüñ kimi şūr-engīzdür
Ḫansı ẓālimdür senüñ tek ẓulme ẓulm-āmīzdür
"Ḫansı cellāduñ ḳılıcı kirpigüñ tek tīzdür
Ḫansı tīgüñ teşnesi ʿuşşāḳ-ı evgāruñca bar"

4

Ḫansı Ḫānuñ leşkeri eflāki eyler türk-tāz
Ḫansı mihrüñ tāb-ı cirm-i ḳurṣıdur encüm-güdāz
Ḫansı māhuñ pertevi mihri ider Pertev-niyāz
"Ḫansı burcuñ māhı bar rūyuñ tek ey ḫurşīd-i nāz
Ḫansı māhuñ hālesi gīsū-yı ṭarrāruñca bar"

LIV P138a-b, H18b-19a, V14a-b
Başlık P: Taḫmīs-i Ġazel-i ʿİzzet Beg H; Taḫmīs-i Ġazel-i Fużūlīyāne-i Müşārün İleyh V
1/1 reftāruñca P, V: reftārınca H
1/2 miḳdāruñca P, V: miḳdārınca H
1/3 güftāruñca P, V: güftārınca H
1/4 ruḫsāruñca P, V: ruḫsārınca H
1/5 şeker-bāruñca P, V: şeker-bārınca H
2/4 bir dil-dār H: dil-ber P kimi P, H: tek V
3/1 sen kimi H: sen tek P; sen teki V
3/2 kimi H, V: gibi P
3/3 ẓulme H, V: ẓulm P
3/5 evgāruñca V: evgārınca P, H
4/5 ṭarrāruñca P, V: ṭarrārınca H

5

Ḫansı nāẓım kim degül her bir lisāndan behre-yāb
Ḫansı lehce bulsa itmek iḳtiżā ġayra ṣavāb
Ḫansı til bulursa bulsun Pertev itmez ictināb
"Ḫansı şāʿir dir Fużūlī'ye Sitānbul'da cevāb
Ḫansı naẓmuñ çāşnīsi ʿİzzet eşʿārunca bar"

LV

BU DAḪİ FUŻŪLĪYĀNE TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ ʿİZZET BEG

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1

Meni kim derde giriftār bilüpdür bilürem
Bildigüñ itmenem inkār bilüpdür bilürem
İtme lāzım mı ya tekrār bilüpdür bilürem
"Özine ʿaşḳumı dil-dār bilüpdür bilürem
Dil-i zārumda ne kim var bilüpdür bilürem"

2

Bülbül āsā yoġiken zārum o nev-rüste güle
Yaʿni kim zārumı iẓhārum o nev-rüste güle
Söylemem eşkümi īṣārum o nev-rüste güle
"Yoġiken jāle gibi bārum o nev-rüste güle
Naẓarum kirpigini ḫār bilüpdür bilürem"

3

Nāz ʿilminde o şūḫ öylesine yek-tā kim
Ḥālümüñ cāhilidür kim dir aña ḥāşā kim
Ya teġāfül ya tecāhüldür işi illā kim
"Mende kim var bu āteş ṣaḳınur ammā kim
Özi yaḳduġını ol yār bilüpdür bilürem"

4

Düşkün ʿācizlere bī-keslere yār u kesdür
Bir kerem ıssı ġanīdür ki kes-i bī-kesdür
Ne baḫīl ü ne denā'etger ü ne nā-kesdür
"Men-i bī-çāreye bi'llāh bu çāre besdür
Ki ṭabībüm meni bīmār bilüpdür bilürem"

5/5 eşʿārunca P, V: eşʿārınca H
LV P138b-139a, H19a-b, V14b-15a
Başlık H: Taḫmis-i Ġazel-i ʿİzzet Beg P; Bu dahi Taḫmis-i Ġazel-i Fużūliyāne-i Müşārün İleyh V
1/3 lāzım mı H, V: lāzımı P
1/5 bilüpdür bilürem P, V: bilürem bilürem H
3/2 kim dir aña H: kimdür aña P
4/2 kes-i bī-kesdür H: kes ü bī-kesdür P

5

Żaʿf-ı derd öyle ki efġāna bile ḳudret yoḫ
Şerḥa vü dāġ-ı dili şerḥe daḫi ṭāḳat yoḫ
Pertevā gerçi ki āh itmege de ruḫṣat yoḫ
"ʿİzzetā derd-i dili söylemege ḥācet yoḫ
Özine ʿaşḳumı dil-dār bilüpdür bilürem"

LVI

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ ĠĀLİB DEDE EFENDİ

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1

Nigāh-ı düzde zenaḫdān u bel begendüremem
Sirişk-i çeşme binā vü temel begendüremem
Şu nā-maḥalle ne dirsek maḥal begendüremem ?
"Dil-i żaʿīfe bir āfet güzel begendüremem
O ḫaste-i ġam-ı ʿaşḳa ecel begendüremem"

2

Dehāndan ṣoracak biñ suʾāl bilsem de
Miyān baḥşine dāʾir ḫayāl bilsem de
Ḥadīṣ-i ṭurre-i pür-ḳīl ü ḳāl bilsem de
"Niyāz u nāza da siḥr-i ḥelāl bilsem de
Nigāh-ı pür-fene itmem cedel begendüremem"

3

Ġalat ya lafẓ u ya imlādadur sözümde degül
Yā ḫud ki naġme-i bī-cādadur sözümde degül
Nigāh u gūşı ya ġavġādadur sözümde degül
"Ḫaṭā o nergis-i şehlādadur sözümde degül
Egerçi her süḫanum bī-bedel begendüremem"

4

O mehle ülfete germiyyetüm olup māniʿ
Neẓāre-i ruḫına ḥayretüm olup māniʿ
Recā-yı vuṣlatına ġayretüm olup māniʿ
"Taṣavvuruma daḫi himmetüm olup māniʿ
Sezā-yı ḫˇāhiş olur bir emel begendüremem"

5

Hilāli Pertev-i fikrüm ider iken meh-i tām
Ḫayālüm ile olurken ṣabāḥ-ı ẓulmet-i şām
Semend-i ṭabʿuma pā-māl iken bu nüh ecrām
"Kemend-i naẓmum iderken ġazāl-i maʿnīyi rām
Yine o şūḫuma Ġālib ġazel begendüremem"

5/2 şerḥe dāḫi P: şer daḫi H
LVI A2 45b-46a; P, H, V -

LVII

MUḤAMMES

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1

Ṣaḳın gezme żarar ḳaṣdıyla ḫalḳa sin sin ol sin sin
Ki zīrā eylemez āzürde ʿaḳrebler daḫi cinsin
Eger cān incidürsin cinsin insāndan degül cinsin
Velī ister iseñ insān-ı kāmil şānuña densin
Ne sen bir kimseden incin ne senden kimse incinsin

2

Ne şūm it bülbülüñ derdin ne nevk-i ḫārdan incin
Ne ġayruñ yārine meyl eyle ne aġyārdan incin
Ne sen bir kimseden āh al ne āh u zārdan incin
Ne ḫalḳuñ ġayrına saʿy eyle ne ġaddārdan incin
Ne sen bir kimseden incin ne senden kimse incinsin

3

Hemān her şaḫṣ-ı nā-dān ile bir yerde olup bitme
Uyup zemmām u bed-gūya müsāvī baḫṣine gitme
Görüp görmezlenüp tergeç ʿuyūb-ı ḫalḳı fāş itme
Senüñ de incinür ḳalbüñ ḳulūb-ı nāsı incitme
Ne sen bir kimseden incin ne senden kimse incinsin

4

Cihāna iʿtibār itme olursañ da cihān-dīde
Sülūk-i rāh-ı āmīzişden eyle dāmenüñ çide
Çekil künc-i ferāġ-ı vaḥdete budur pesendide
Ne sen rencīde ol senden ne olsun kimse rencīde
Ne sen bir kimseden incin ne senden kimse incinsin

5

Beni nevʿ-i beşerden çün gerek mülḥid gerek mü'min
Gerek ṣāliḥ gerek ṭāliḥ gerek ṣūfī gerek müdmin
Ne iseñ ḥüsn-i ḫalḳa verziş eyle rütbe-i mümkin
Hele bu mıṣraʿı Pertev ferāmūş eyleme lākin
Ne sen bir kimseden incin ne senden kimse incinsin

LVII P -, H40b-41a, V30a-b
Başlık H, V

LVIII

MUḤAMMES-İ ʿĀŞIḲĀNE

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

Ḥasret-i zülfüñle ʿaḳlum pek perīşān oldı gel
Ḥāl-i zārum ḳıṣṣa-ı Mecnūn'a ʿunvān oldı gel
Her biri müjgānumuñ bir ebr-i bārān oldı gel
Eşkümüñ her ḳaṭre-i nā-çīzi ʿummān oldı gel
Gel gel ey bigāne-ülfet vaḳt-i iḥsān oldı gel

2

Ḫaylī demdür bu dil-i Mecnūn-pesendi añmaduñ
Leylī-i zülfüñde der-zencīr ü bendi añmaduñ
Cān-fidā oldum yine bu derd-mendi añmaduñ
Ben degül bir niçe zār u müstmendi añmaduñ
Vaḳt-i istifsār-ı aḥvāl-i ġarībān oldı gel

3

Fikr-i laʿlüñken benüm bāʿiş bu ʿiş ü nūşuma
Kākülüñken tār-mārī-baḫş ʿaḳl u hūşuma
Hep ḫayālüñken senüñ bi'llāhi bādī cūşuma
Gelmez idüñ şerḥadan reh-yāb olup āġūşuma
Çāk-i sīnem şimdi çün çāk-ı girībān oldı gel

4

ʿArż iderken kākülüñ aġyāra sünbül desteyi
Ḳoḳladurken ġayra bāġuñdan gül-i nā-rüsteyi
Künc-i nisyānda bıraḳmaḳ var mı bu dil-ḫasteyi
Almaduñ gitdüñ ele hiç ḫāṭır-ı işkesteyi
Bāz-ı dil bāziçe-i eṭfāl-i dihḳān oldı gel

5

Böyle ḳalmaz har zamān ʿāşıḳda bu sūz u güdāz
Bu cefādan dil-berān daḫi gelür elbette vaz
Pertev-i ḥasret-keş ü bī-çāreye düşdükde nāz
Bir gün olur çeşm-i gūyā çaġırur eyler niyāz
İtdigi nāz u sitiġnādan peşīmān oldı gel

LVIII P139a-b, H37b-38a, V28b-29a
Başlık P: Muḫammes-i Tercīʿ-güne H, V
3/2 tār-mārī H, V: tār-mar P
3/3 bi'llāhi H, V: bi'llāh P
3/4 Gelmez idüñ H, V: Gelmez idin P
4/2 bāguñdan H, V: bāġından P
4/4 gitdüñ H, V: gitdi P
5/2 elbette H, V: elbetde P
5/3 ḥasret-keş ü bī-çāreye H: bī-çāre vü ḥasret-keşe P

LIX

TESDĪS-İ TÜRKĪ BĀ-ĠAZEL-İ FARSĪ-İ ʿİZZET BEG

mefāʿīlün mefāʿīlün faʿūlün

1

Ṭutalum ḥüsnüñe yoḳ muʿādil
ʿAceb bir var mı olmış saña vāṣıl
Īder meftūnuñ elbet ʿaḳlı zāʾil
Ne müşkilmiş meger ʿaşḳuñ ne müşkil

بفتنه سرو بالای تو ماءل

ترا میلم بمیل تست حاءل

2

Reh-i ʿaşḳuñda oldum bī-ser ü pā
Velī ḥālümden itmem yine şekvā
Seni şāh-ı ḥüsün itdiyse Mevlā
Beni de eyledi ʿaşḳuñda rüsvā

گدایی از منت افزون بادا

مبادا ز وصلت حسن تو **زاءل**

3

Göñül pür-nār-ı ḥasret dīde pür-nem
Bu derd-i ʿaşḳ imiş bir başḳa ʿālem
Cünūn-ı ʿaşḳa ḥayret oldı çün żam
Dil-i zārum ne ister ben de bilmem

چو می آیی تو من باخود نیابم

نمیدانم زوصلت چیست حاصل

4

Saña ben söyleyem de bī-kem ü kāst
Mühim itmem gerek kec v'ey gerek rast

نه رخسار دلارا را دل آراست

نه سوز افکن دل مارا دلاراست

شراری ز آتش حسن تو برخاست

بکنج سینه ام شد نام او دل

LIX P139b-140a, H41a-b, V31a

Başlık H: Tesdīs-i Türkī bā-Ġazel-i Āmedī ʿİzzet Beg Efendi selleme'llāhu V; Tesdīs-i Ġazel-i ʿİzzet Beg P

2/5 مبادا V: نمیدانم P / ز وصلت P: دولت V

3/6 زوصلت چیست P, V: که از وصلت چه H

5

Maḥabbet ger ḥaḳīḳī ger mecāzī
O fennüñ cāhilidür Faḫr-i Rāzī
Eger ḳaṣduñsa bulmaḳ imtiyāzı
İdüp Pertev lisān ile niyāzı
زعزت پرس درس عشقبازی
که حال اوست حل این سائل

LX

MÜSEDDES

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1

Gördüm ki ol sipihr-i cemāl āftābını
Ebr eylemiş iḫāṭa ruḫ-ı māh-tābını
Evvelki gibi bulamadum āb u tābını
Ruḫsār-ı tābnākine aşmış niḳābını
Ḫaṭṭuñ mı bu ne sāye-fikendür didüm didi
Dūd-ı siyāh-ı āh u fiġānuñ durur senüñ

2

Bend eylemiş ḥarīr ile derdin nihālde
Sünbüllerini destelemiş gül cemālde
Her tārı bir girih ile biñ ḳīl ü ḳālde
Ben de tevaḳḳuf itmeyüp aṣlın suʾālde
Zülfüñde bu ne çīn ü şikendür didüm didi
Āhuñda piç ü tāb-ı nihānuñ durur senüñ

3

Çözmişdi cümle tügmelerin sīne-bendinüñ
Virmiş idi ḫırāmını serv-i bülendinüñ
Almışdı ʿaḳlını niçe biñ derd-mendinüñ
Ḫandānlıġın görince leb-i nūş-ḫandinüñ
Ḳoynuñda bu ne berg-i semendür didüm didi
Mirʾāt-ı tābnāk-ı cenānuñ durur senüñ

5/6 حال V: حالت P

5/4 lisān ile P, V: lisānından H
LX P140a-b, H41b-42a, V31a-b
Başlık H, V: Müseddes-i Pertev P
3/1 tügmelerin H, V: dügmelerin P

4

Bir kerre meh cemāline kim eyledüm nigāh
Deryā-yı nūrda nigehüm eyledi şināh
Āḫir diyār-ı ḳaralara çıḳdı çünki rāh ?
Kāfūr-i ebyaż üzre görüp fülfül-i siyāh
Rūyuñda ʿanberīn bu ne beñdür didüm didi
ʿAks-i sevād-ı dide-i ḫālüñ durur senüñ

5

Ḳadd-i nihāli ḥasreti bulduḳda ġāyetin
Hicrān ġamı dilin alıcaḳ tāb u ṭāḳatin
Pertev bu sözden añlamışidüm firāsetin
Ṭarz-ı lüġazda yāra añup ḳadd u ḳāmetin
Nev-res bu nev-nihāl-i çemendür didüm didi
Ḳaddüm ḫayāli serv-i çemānuñ durur senüñ

LXI

MÜSEDDES

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1

Kimine virdi ʿaḳıl ṣūret-i şeydāda ḳodı
Kiminüñ ʿaḳlın alup heyʾet-i dānāda ḳodı
Çoḳ fürū-māyeleri rütbe-i vālāda ḳodı
Çoḳ cehennemligi de cennet-i aʿlāda ḳodı
Kimini sevdi Ḫudā kimini sevdāda ḳodı
Güli ārāyiş idüp bülbüli ġavġāda ḳodı

2

Kimini eyledi Leylā kimin itdi Mecnūn
Kimini fitne idüp kimisin itdi meftūn
Kimini eyledi memnūn kimin itdi maḥzūn
Kimini eyledi bālā kimini eyledi dūn
Kimini sevdi Ḫudā kimini sevdāda ḳodı
Güli ārāyiş idüp bülbüli ġavġāda ḳodı

4/6 dide-i ḫālüñ durur P: dide-i cānuñ durur H, V
5/1 Ḳadd-i nihāli H, V Ḳaddi nihāl P
5/2 Hicrān ġamı dilin alıcaḳ tāb u ṭāḳatin H, V: Hecrin ġamı alınca dilin tāb ṭāḳatin P
5/3 firāsetin H, V: firāsetüñ P
5/4 ḳāmetin H, V: ḳāmetüñ P
5/5 H, V: P -
LXI P140b-141a, H32a-b, V31b-32a
Başlık H, V: Müseddes-i Pertev P
1/2 ʿaḳlın H, V: ʿaḳluñ P

3

Kimini itdi esīr ü kimin itdi āzād
Kimini eyledi ṣayd u kimin itdi ṣayyād
Kimini eyledi şād u kimin itdi nā-şād
Kimini eyledi Şīrīn kimin itdi Ferhād
Kimini sevdi Ḫudā kimini sevdāda ḳodı
Güli ārāyiş idüp bülbüli ġavġāda ḳodı

4

Kimini itdi raḳīb ü kimini eyledi yār
Kimini ġonçe-gül itdi kimini eyledi ḫār
Kimini eyledi ḫandān kimini eyledi zār
Kec ü mec itdi kimin kimini itdi hemvār
Kimini sevdi Ḫudā kimini sevdāda ḳodı
Güli ārāyiş idüp bülbüli ġavġāda ḳodı

5

Kimini itdi dırāz ü kimin itdi kūtāh
Kimini eyledi başmaḳ kimini itdi külāh
Kimini itdi gedā vü kimini eyledi şāh
Pertev'i sāye idüp mehveşini eyledi māh
Kimini sevdi Ḫudā kimini sevdāda ḳodı
Güli ārāyiş idüp bülbüli ġavġāda ḳodı

LXII

NEDĪM-İ MERḤŪMUÑ MÜSEDDES-İ MEŞHŪRINUÑ BE-HER MIṢRĀʿINA BİRER MIṢRĀʿ-I EVVEL ŻAMĪMESİYLE MÜŞTEREK VĀDĪSİNDE İNŞĀD OLUNAN NEV-ĀYĪN MUʿAŞŞERDÜR

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1

P Ḫayāl-i sünbülüñ ey gül-beden ʿıṭır-meşām olsun
N Ġam-ı ḫālüñle künc-i ʿaşḳ miskiyyü'l-ḫitām olsun
P Lebüñ ḫātem gibi ḫoş-ḫaṭla isterse be-nām olsun
N Nigīn-i laʿlüñi yād itmeyem ʿālemde nām olsun
P Senüñ isterse vaṣluñ rāygān-ı ḫāṣ u ʿām olsun
N Dile cām-ı emel endūh u miḥnetsüz ḥarām olsun
P Cemālüñ rūzedār-ı vuṣlata māh-ı ṣiyām olsun
N Ġamuñ eksilmesün peymāne-i ʿömrüm tamām olsun

4/1 itdi raḳīb ü kimini P, V: eyledi aġyār ü kimin H
4/4 kimin H, V: kimüñ P
LXII P141a-142a, H43a-44a, V32a-33a; (P) Pertev'i, (N) Nedim'i gösterir.
Başlık H, V: Nedīm-i Merḥūmuñ Müseddes-i Meşhūrınuñ Her Mışraʿına Birer Mışraʿ-ı Evvel Żamimesiyle Müşterek Ṭarzda Söylenen Muʿaşerdür P
1/3 Lebüñ ḫātem gibi ḫoş-ḫaṭla isterse be-nām olsun H, V: Gözüm hecri mey-i laʿlüñ ile isterse ḫām olsun P

N Beni maḥrūm-ı bezm-i vaṣl iden mest-i müdām olsun
N Dil-i mecrūḥumuñ ḳanın içenler şād-kām olsun

2

P Perīşān eyledüm zülfī ḫayāli ile destārı
N Be-cādur serde hem-bezmāne sevdā-yı hevādārı
P Çıḳarmam bir nefes dilden hevā-yı laʿl-i dil-dārı
N Ḥabāb āsā şikest eylerse de cām-ı dil-i zārı
P Hele rūh-ı revān-ı cism-i bī-cān olsa güftārı
N Ṭırāz-ı meclis-i aḥbāb ise ben istemem yārı
P Ne ol bezm-i ṣafā lāzım ne bezmüñ cām-ı ser-şārı
N Ḫumār-ı ġam benüm dīrīne kārumdur hemān bārī
N Beni maḥrūm-ı bezm-i vaṣl iden mest-i müdām olsun
N Dil-i mecrūḥumuñ ḳanın içenler şād-kām olsun

3

P Şeh-i ʿaşḳam velī ḫavfum yine kendi sipāhumdan
N Baña cevr ü cefā eksik midür baḫt-ı siyāhumdan
P Benüm dūr oldıġum teʾşīr-i āh-ı ṣubḥgāhumdan
N Ne ḥācet imtinān ol ġırre-mest-i kec-külāhumdan
P Beni ẓāhirde gerçi dūr iderler līk o māhumdan
N Dem-i mesṭide bārī ṣaḳınup şemşīr-i āhumdan
P Ne şekvā eyleyem yārān u yār-ı kīne-ḫˇāhumdan
N İdüp cām-ı lebin āsūde zehr-āb-ı niġāhumdan
N Beni maḥrūm-ı bezm-i vaṣl iden mest-i müdām olsun
N Dil-i mecrūḥumuñ ḳanın içenler şād-kām olsun

4

P Şikāyet rāh-ı bī-pāyān-ı miḥnetden ḥamāḳatdür
N Ṭarīḳ-i ʿaşḳda pādāşī-i miḥnet saʿādetdür ?
P O meclis kim şarābı būse-i lebden ʿibāretdür
N O bezm-i ḫāṣda ḫamyāze-rīz olmaḳ da ʿişretdür
P Ġam-ı dīrīne-i ṣahbā-yı leb görseñ ne leẕẕetdür
N Neşāṭ-ı tāze-i ḫūn-ı ciger bir özge ḫāletdür
P Mey-i pür-neşʾe-i āmāl-i vuṣlat bir ḥikāyetdür
N Ḫumār-ı yeʾs ile ḫod hem-ser olmaḳ cāna minnetdür
N Beni maḥrūm-ı bezm-i vaṣl iden mest-i müdām olsun
N Dil-i mecrūḥumuñ ḳanın içenler şād-kām olsun

1/10 şād-kām H, V: şād u kām P
2/10 şād-kām H, V: şād u kām P
3/4 ol ġırre-mest-i H, V: ol ġamze mest-i P
3/7 H, V: P -
3/8 H, V: P -
3/10 şād-kām H, V: şād u kām P
4/10 şād-kām H, V: şād u kām P

5

P Amān nāmum zebūn-küşlikle meşhūr olmasun yā Rab
N Çerāġı kimsenüñ āhumla bī-nūr olmasun yā Rab
P Hevā-yı dil-keşüm eyyām-ı bāḫūr olmasun yā Rab
N Benümçün ṣubḥ-ı vuṣlat şām-ı deycūr olmasun yā Rab
P Dimem aʿdāma ben memnūn u mesrūr olmasun yā Rab
N Alan cānum da bu mey-ḫāneden dūr olmasun yā Rab
P Dil-i işkestem āsā ḳalbi meksūr olmasun yā Rab
N Çekenler sāġarum hemvāre maḫmūr olmasun yā Rab
N Beni maḥrūm-ı bezm-i vaṣl iden mest-i müdām olsun
N Dil-i mecrūḥumuñ ḳanın içenler şād-kām olsun

6

P Gezerken rāh-ı ʿaşḳ u miḥnetüñ Pertev olup merdi
N Bu gün gördüm Nedīm-i cān-güdāz u derd-perverdi
P Gelür ol da biribirine ḳatmış ḫāk ile gerdi
N Serinde kūh-ı miḥnetgāha dönmiş çehre-i zerdi
P Ne dem kim ḫūn-ı dil nūş eyleseydi derd ü ġam yerdi
N Zebān çekdükçe kānūn-ı cigerden şuʿle-i derdi
P Bu yollarda inandum ol da çekmiş germ ile serdi
N Dem-ā-dem āh idüp bu maṭlaʿ-ı dil-sūzı söylerdi
N Beni maḥrūm-ı bezm-i vaṣl iden mest-i müdām olsun
N Dil-i mecrūḥumuñ ḳanın içenler şād-kām olsun

5/3 dil-keşüm H, V: dil-keşi P
5/5 aʿdāma ben H, V: aʿdāma da P
5/6 da bu mey-ḫāneden H, V: bu ʿişret-ḫāneden P
5/10 şād-kām H, V: şād u kām P
6/2 derd- perverdi H, V: derde-perverdi P
6/8 dil-sūzı H, V: dil-sūz P

LXIII

ŞEYḪ GĀLİB EFENDİ MERḤŪM SĀḤİB-İ DĪVĀNUÑ ĠAZELİNİ LATĪFE-GŪNE TAḪMĪS İTMEKLE TAḪMĪS-İ MEẒKŪRUÑ MIṢRĀʿLARINA VE ĠAZELŪÑ DAḪİ MIṢRĀʿLARINA BİRER MIṢRĀʿ ŻAMMİYLE SÖYLENEN MUʿAŞŞERDÜR

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

Ġ Maṭlaʿ-ı ebrūların taḫmīs ü tanẓīr eyledük
P Maḳtaʿ-ı medḥiyyesin tīġ ile taḥrīr eyledük
Ġ ʿĀḳıbet kesdük ümīdi sell-i şemşīr eyledük
P Bunca demler bilmedük bī-ḫūde teʾḫīr eyledük
Ġ Āteş-i hicrāna bu vech ile tedbīr eyledük
P Āh-ı serd ile ṣoġutduḳ cānı dil-gīr eyledük
P Teşnegān-ı ʿaşḳı eşk-i çeşm ile sīr eyledük
p Nāle-i pür-sūzumuzla çünki söz bir eyledük
P Şerḥu mā-fi'l-bālimüz biñ dürlü taʿbīr eyledük
P Yana yana derdümüz ol şāha taḳrīr eyledük

2

G Çoḳ recālar eyledük ol māh-ı evc-i rifʿate
P Hiç biri gūş-ı ḳabūle girmedi baḳ ḥikmete
G Şeb-nem-i eşki niṣār itdük düşüp maḥviyyete
P Olmadı vāṣıl biri ol mihr-i burc-ı naḫvete
G Gelmedi īmāna inṣāf itmedi bu fürḳate
P Geldi gitdükçe metānet müslümān-ı ġayrete
P İtmek içün ḥüzn-i dil-teʾsīr o Yūsuf-ṭıynete
P İrdi çāk-i dāmen-i efġān u nāle ġayete
P Ol meh-i Kenʿān alışsun diyü ders-i miḥnete
P Āyet-i maḥzūnī-i Yaʿḳūb'ı tefsīr eyledük

LXIII P142a-b, H44a-b, V33a-33b; (P) Pertev'i, (G) Gâlib'i gösterir.

Başlık P: Ṣaḥib-i Dīvānın Ġazelini Şeyḫ Ġālib Efendi Merḥūm Laṭife-gūn Taḫmis İtdükde Birer Mıṣraʿ Żammiyle Muʿaşşerdür H; Şeyḫ Ġālib Efendi Merḥūmuñ Ġazel-i Fāḳirānemi Laṭife-gūn İtdükleri Taḫmīsüñ Muṣraʿlarına Ve Ġazel-i Faḳīrüñ Mıṣraʿlarına Birer Mıṣraʿ Żammiyle Söylenen Muʿaşşer-i Nev-āyīndür V

1/6 ṣoġutduḳ H: ṣovutduḳ P, V

3

G Eylemezse cebr-i ḫāṭır ol meh-i pür-şīvemüz
P Ġā'ib olur keşret-i maẓlūmdan kūyında iz
G Baḳ neler söyler ne rü'yālar şayıḳlar bendeñüz
P Ṭavr-ı ṭoy-ı ḫışm ile olsun hele göñlüm matiz
G Hey mürüvvetsüz ḥaḳīḳatsüz vefāsuz vaʿdesüz
P V'ey fedākār u dil-āzār u filān ü fertekiz ?
P Sen serāy-ı ḳalbümüz itdüñ ḫarāb ammā ki biz
P Hep ḫarābāt ehlini ābād idüp yapmaḳdayuz
P Göñlümüz yeksān-ı ḫāk itmekle eksildi nemüz
P Nuḳżı ile çoḳ dil-i vīrānı taʿmīr eyledük

4

G Kākül-i Leylīden āġāz eyleyüp efsāneye
P Geldi söz gāhīce şemʿe gāhīce pervāneye
G Eyledük ʿaṭf-ı süḫan Mecnūn'a andan lāneye
P Ḫār u ḫas gül diyerek vardı ṣaded cānāneye
G Āşinālıḳ riştesin rabṭ itdük ol bigāneye
P Varduḳ āḫir ṣūfiyāne ṭarz ile mey-ḫāneye
P Gerçi yārān didiler pür-gū dil-i dīvāneye
P Bilmediler ḳīl ü ḳālüñ aṣlını ammā neye
P Beñzedirlerdi yine eṭvārımuz ferzāneye
P Baḫş-i zülf-i yāri ammā biz de zencīr eyledük

5

G Bindi bir deste gül-i ḫod-rū alup zevraḳçeye
P Hem piyāle hem ḫum-ı memlū alup zevraḳçeye
G Kendi gibi bir iki bed-ḫū alup zevraḳçeye
P Ġālibā bir de büt-i pür-gū alup zevraḳçeye
G Böyle söyler Ġālib'e ḳarşu alup zevraḳçeye
P Meh-cebīnüm sizlere yā hū alup zevraḳçeye
P Dün gice Keşmīrī bir meh-rū alup zevraḳçeye
P Ḫāl-i rūyından da bir Hindū alup zevraḳçeye
P Şöyle esmer bir hilāl-ebrū alup zevraḳçeye
P Sāyesinde Pertevā meh-tāb-ı Keşmīr eyledük

3/2 Gā'ib olur H, V: Ġāyib oldı P
3/4 Ṭavr-ı ṭoy-ı P, H: طور طلوی V
3/6 V'ey H, V: Vay P
3/7 serāy-ı ḳalbümüz H, V: ḫarāb-ı ḳalbümüz P
3/10 dil-i vīrānı H, V: dili vīrānı P
4/3 ʿatf-ı süḫan H, V: ʿatf u süḫan P / Mecnūn'a H, V: Mecnūn P
4/6 ṣūfiyāne H, V: ṣūfiyān P
4/7 Gerçi P, V: Ger H / dil-i dīvāneye H, V: dil ü dīvāneye P
5/7 Keşmirī H, V: Keşmir P

LXIV

EVĀʾİL-İ ḤĀLDE SÖYLENEN TERCĪʿ-BEND-İ NĀ-MURĀDĀNELERİDÜR

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1

Ḫoşā o dem ki visāliyle dil olup fāḫir
Cemāli Kaʿbe'sini cān-ı zār idi zāʾir
Dü dīde niʿmet-i dīdār ile olup şākir
Dil idi çekmeye bār-ı cefāsını ḳādir
Füsūn ü ʿişvede olmışdı gerçi kim māhir
Velīkin eller ile ülfeti idi nādir
Niḳāb-ı şerm-i ruḫı vardı ol zamān vāfir
Anuñiçün dir idüm aña Yūsuf āsādır
Meh-i cemāline var şimdi yüz ḳadar nāẓır
Yanında bir söz açılmaz imiş baña dāʾir
Hemān cefāyı revā gördi baña ol kāfir
Nigāh-ı luṭfına nāʾilde var velī sāʾir
Olur mı buña ṣabır n'işlesün dil-i ṣābir
Bu beyti ṣan aña söyler Nedīm veş şāʿir

Feżā-yı sīnede bir yavrı besledüm āḫir
Ḳonuşdı eller ile gelmez āşiyānesine

2

Ḫoşā o dem ki olup dīde ḫˇābdan bīdār
Ẓalām-ı şeb bulup encām olınca leyl nehār
Ṭoġardı maşrıḳ-ı kūyından ol mihr-āṣār
Gelürdi nūr-ı mücessem gibi o lemʿa-niṣār
Ḳılup fütādesini şīvelerle şīrinkār
İderdi dürlü nüvāziş baña o şeh her bār
Felek didükleri kec-rev o kec-ʿaṭā ġaddār
Dil-i figāruma gör kim ne itdi āḫir-i kār
Meşeldür eskiden ey dil neşāṭ ṣoñı ḫumār
Cihānda olmaz imiş ber-ḳarār vuṣlat-ı yār
Var idi cānib-i cānānda biraz idbār
Olur çü şāḫda gül bir ü ḫār u ḫas bisyār

LXIV P142b-144a, H56a-57b, V35a-37a-k

Başlık H: Evāʾil-i Ḥalde Vāḳiʿ Ḥāl-i Melāl-i İştimāli Müşʿir Söylenen Terciʿ-Bend-i Nā-murādāneleridür P, V

1/2 Cemāli Kaʿbe'sini H, V: Cemāl-i Kaʿbe'sini P

1/5 Füsūn ü ʿişvede H: Füsūn ʿişvede P, V

1/6 Velīkin H: Velik P, V

1/11 cefāyı H, V: جفای P

1/13 buña ṣabır P: ṣabır buña H, V

2/8 āḫir-i kār H, V: āḫir añar P

2/10 ber-ḳarār H, V: ber-ḳarāra P

Elümden aldırup ol dem o şūḫı müflisvār
Bu beyti vird-i zebān itdüm eylerem tekrār

Feżā-yı sīnede bir yavrı besledüm āḫir
Ḳonuşdı eller ile gelmez āşyānesine

3

Ḫoşā o dem ki nev-res-cevān o ġayret-i ḥūr
Gelince ḫalḳa-i ünse olurdı meclise nūr
O māh-ı ʿīd ile tevʾemān sūr u sürūr
O şāh-ı ḥüsn ile şevḳ itmede mürūr u ʿubūr
Dilüñ ki ḥıfẓına çün öyle şāh ola meʾmūr
Sevād-ı ḳalbe nice pā-nihād olur şer ü şūr
O şūḫa ʿāşıḳ-ı ṣādıḳlıġum ise meẕkūr
O māhveş de benüm yārum oldıġı meşhūr
Felek çeker mi bu mihri o mehden eyledi dūr
Ḥavāle eyleyüp aḫter-şümār-ı pür-cumhūr
İdüp o āhūyı vaḥşī-kerde kelb-i ʿaḳūr
Remīde itdi ġazālüm o leşker-i maḫhūr
Bu ferd ṣafḥa-i mā-fīʾż-żamīrde mesṭūr
Bu beyt-i ḳıṣṣa-i pür-ḥisse-i dil-i mecbūr

Feżā-yi sīnede bir yavrı besledüm āḫir
Ḳonuşdı eller ile gelmez āşiyānesine

4

Ḫoşā o dem ki o mihr ü o āfitāb-ı münīr
İderdi nūr-ı cemāliyle dīdemi tenvīr
Ḫoşā o dem ki dilüm kişverine olan mīr
İderdi ḳalʿa-i vīrān-ı ḳalbümi taʿmīr
Ḫoşā o dem ki işitdükçe nāle-i şeb-gīr
Bu dil-rübūdesin itmezdi çoḳ zamān dil-gīr
Fidā ile beni çün itdi şimdicek tekdīr
Ḳażāya olmalı rāżī ki bu imiş taḳdīr
O ān u cāẕibe bir rütbe eylemiş teʾṯīr
Ki naḳş-ı rūyı bütün cāy-gīr-i levḥ-i żamīr
O şimdi luṭfını aġyāra itmede tekṯīr
Olur mı zaḫm-i derūn bir daḫi ʿilāc-peẕīr
Olup zebān be-her mū lisān-ı ḥāl ile dir
Bu metn-i fürḳate şu beyti eyleyüp tefsīr

2/14 eylerem H, V: eyledüm P
3/2 meclise nūr P, V: meclis-i nūr H
3/4 şevḳ itmede mürūr u ʿubūr H: şevḳ-i ẕevḳ mürūr-ı ʿubūr P; şevḳ-i mürūr u ʿubūr V
3/11 vaḥşī-kerde H, V: وحشی کرور P
4/1 H: P, V -
4/2 H: P, V -
4/11 luṭfını aġyāra itmede H: itmede aġyāra luṭfını P, V

Feżā-yi sīnede bir yavrı besledüm āḫir
Ḳonuşdı eller ile gelmez āşiyānesine

5

Ḫoşā o dem ki gelürdi ḫoşā o şām u seḥer
Ḫoşā o dem ki serüm idi çerḫ ile hem-ser
O şāh ḳanda ise ben nedīm idüm ekşer
Ne maḥż-ı luṭf o ki ḳul şehryārı ile gezer
O şūḫa şimdi hevādār olan ʿaceb kimler
Yalan mı bendesin añmaz imiş o sīmīn-ber
Var imiş ol şeh-i ḥüsnüñ yanında āh meger
Bir iki dūn u leʾīm ü sefīh-i bed-manẓar
Evṣāf-ı meşrebe ṣoḥbetleri idince eşer
Cilā-yı āyīne-i ḳalbi oldı jeng-āver
Dirīġ o gülşene pejmürde olsun ol güller
Ġurāb-lāne gehī oldı cāy-ı bülbüller
Vuḳūf-ḫ̆āh-ı dil-i zār-ı Pertev iseñ eger
Bu beyt ile saña rāz-ı nihānını söyler

Feẓā-yi sīnede bir yavrı besledüm āḫir
Ḳonuşdı eller ile gelmez āşiyānesine

LXV

TERBĪʿ-İ ĠAZEL-İ ʿİZZET

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1

Bir ʿabes şey göremem olmaya ḥaṭṭā lāzım
Kimi maẓrūf u kimi ẓarf olur ammā lāzım
"Çünki var bunda bu dil yār-ı dil-ārā lāzım
Yaʿnī peymāne-i mey-ḫāneye ṣahbā lāzım"

2

Olsa bir ʿaşḳuma cesbān ḥüsünde yek-tā
Seyr ideydük niçe olurdı cihānda şeydā
"Ḳays Mecnūnlıġı ʿaḳlumca ḳolaydur ammā
Kuşiş-i silsile-i ṭurra-i Leylā lāzım"

5/6 Yalan mı P, V: Ḳadīmi H
5/13 iseñ H: isen P
LXI P144a-b, H45b-46a, V33b-34a
Başlık P: Terbi H; Terbīʿ-i Ġazel-i Āmedi ʿİzzet Beg Efendi sellemel-lāhu V
1/2 maẓrūf u kimi H, V: maẓrūf kimi P

3

Ṣarf u īrāda çalışmaḳ ne ḳadar külfetdür
Āb-rū dökmek ise āh ḳatı ẕilletdür
"Gerçi dünyālıġı ḳayd eylemek cinnetdür
Aralıḳda o daḫi ādeme ammā lāzım"

4

ʿArż iderdüñ yalıñız baña olaydı ḫaberüñ
Sükker-i laʿl-i lebüñ āyine-i sīm-berüñ
"Ḳadr-i ḳand-i lebi ben farḳ iderem ki şekerüñ
Bilmege ḳıymetini ṭūṭi-i gūyā lāzım"

5

Cān gibi yār ile ol nūş ki bī-minnet ola
Ḫūn-ı dil ise daḫi ʿāfiyet ü ṣıḥḥat ola
"İçmem ol bādeyi kim rāyiḥa-i minnet ola
Meclis-i şāʿire mey olsa da farżā lāzım"

6

Sevemem her güzeli her yeri uyġun ise de
Zülfi çün beyt-i muʿaḳḳad ṭolı mażmūn ise de
"İstemem cāẕibesüz ḳāmeti mevzūn ise de
Mıṣraʿ-ı nāzik ü ber-cestede maʿnā lāzım"

7

Pertev eglendi bu mażmūn ile bu ülfetden
Dil-rübā ḳaçmaz imiş ʿāṣıḳ-ı pür-şöhretden
"Dimiş ol ġonçe-dehen vaz geçemem ʿİzzet'den
Gülşen-i ḥüsnüme ol bülbül-i şeydā lāzım"

8

Himmet-i Neş'et ile buldı bu bī-māye vücūd
Ḥāliyā olmada erbāb-ı hünerden maʿdūd
"Sāye-i Ḥażret-i üstādı ide Ḥaḳ memdūd
ʿAbd-ı maḥżem baña ancaḳ bu temennā lāzım"

3/1 Ṣarf u īrāde H, V: Ṣarf īrāde P
3/3 dünyālıġı ḳayd H, V: taḥṣīl-i maʿāş P
5/2 Ḫūn-ı dil H, V: Ḫūn u dil P / āfiyet ü ṣıḥḥat H, V: āfiyet ṣıḥḥat P
5/3 kim H, V: ki P
6/3 cāẕibesüz H, V: جازبه سز P
6/4 nāzik ü ber-cestede H: nāzik-i ber-cestede P, V
8/1 bi-māye H, V: peymāne P
8/2 hünerden H, V: hünerde P
8/3 H, V: P-
8/4 H, V: P-

LXVI

RĀMĪ PAŞA MERḤŪMUÑ ĠAZELİNE ʿİZZET BEG İLE MÜŞTEREK TARḤ OLUNAN TERBĪʿ DÜR

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1

İ Şekve-i baḫt-ı siyeh tābe-key erzān olsun
P Niçe bir cān ü dilüm gizlice sūzān olsun
"Şem‘-i ümmīd bir āh ile fürūzān olsun
Hele seyr eyle biraz şām-ı ġarībān olsun"

2

P Ḥāl-i dil ḥasret-i meyle ḳatı pek oldı yamān
İ Düşdüm ayaġuña üftādeñe raḥm eyle amān
"Sāḳiyā ḳalmadı ḫamyāzeye de tāb u tevān
Vaḳtidür sāġar-ı leb-rīz dıraḫşān olsun"

3

P Gel ḫaber-reslik ile itme meded lāf ü güẕāf
İ Acıyup ḥāline nergisle gülüñ ḳıl inṣāf
"Gülşene ḫāk-i reh-i yāri ṣabā ḳıl itḥāf
Nergise ḳuhl güle ʿıṭr-ı girībān olsun"

4

İ Eyleyüp muʿciz-i ʿĪsā'yı dehānı iṣbāt
P Şekkerīn nuṭḳı da ṭūṭīleri itdi iskāt
"Beni bir nükte ile eyledi sīr-āb-ı ḥayāt
Āb-ı ḥayvān leb-i cān-baḫşına ḳurbān olsun"

5

İ Ġayret-i cerbeze-i ʿaşḳı ki itdüm der-pīş
P Dir cevr ü sitem ü ẓulmine virdüm teşvīş ?
"Ṣadme-i muʿcize-i āh ile ol kāfir-kīş
Bir nefesde nice biñ kerre müselmān olsun"

6

P Ben o Nūḥ'am ki cihān ġarḳa-i ṭūfānumdur
İ Fülkümüñ baḥri de gird-ābı da siyyānumdur
"Menbaʿ-ı girye tenūr-ı dil-i sūzānumdur
Niçe ṭūfān fidā-yı ser-i müjgān olsun"

LXVI P144b-145a, H45a, V34a-b; Pertev'i, (İ) İzzet'i gösterir.

Başlık P: Merḥūm Rāmi Paşa Ġazelinüñ Her Beytine ʿİzzet Beg ile Müşterek Birer Beyt İnşādıyla Söyledikleri Terbiʿdür H; Merḥūm Rāmī Paşa Ġazelinüñ Her Beytine Müştereken Birer Mıṣraʿ İnşādıyla Ṭarḥ Olınan Terbiʿdür V

2/2 üftādeñe H, V: üftāde ne P

3/3 Gülşene ḫāk-i reh-i yāri H, V: Gülşen ḫāk-i reh yapdı P

4/4 cān-baḫşına H, V: cān-baḫşuña P

7

P Yoḳ mı dükkânçe-i gerdūnda baña bir behre
İ Luṭf içün n'ola taḥammül de idersem ḳahre
"Rāziyem neşter-i āzār-ı ṭabīb-i dehre
Tek hemān derd-i dil-i zāruma dermān olsun"

8

İ ʿİzzetā ṣoḥbet-i eşʿāruñ olup eyyāmı
P Pertevā zībiş-i terbīʿ ile aldı nāmı
"Bir ḳaç elfāẓ-ı perişān ise de ey Rāmī
Bu ġazel ziver-i mecmūʿa-i yāran olsun"

LXVII

TERBĪʿ-İ MUṬARRAF-I ĠAZEL-İ ʿİZZET

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

"Rūy-ı yāri tāb-ı meyden lāle-fām olsun da gör"
Bezm-i nūş-ā-nūşda keyfī tamām olsun da gör
Sen o serv-i ser-keşi ser-ḫoş-ḫırām olsun da gör
"Yaʿnī ol büt mest olup ibrāma rām olsun da gör"

2

"Āftāb-ı bāde eyler maşrıḳ-ı ḫumdan ẓuhūr"
Lemʿasıyla meclis-i rindāna eyler baḫş-ı nūr
Ḳuvvet-i maḫmūrī ile rūzı eylerse murūr
"Rinde gün ṭoġdığını ṣabr ile şām olsun da gör"

3

"İş mi Şeh-nāme yalan mı kilk-i Tūsī-i ḫayāl"
Rüstem'i nīmīn-tene itdürmez öyle pāy-māl
Āştī vü ṣulḥ ider isterse bī-ceng ü cidāl
"Aşlı var yoḳ ḳıṣṣa-ḫᵛān-ı Zāl u Sām olsun da gör"

4

"Çeşm-i mest-i dil-rübā yaz uyḫusında nāzdan"
Kirpigi ḳalmaz girüde lik tīr-endāzdan
İtdigin gördüñ niyām-i çeşmini açmazdan
"Rişte-i ḫun-rīz-i ġamze bī-niyām olsun da gör"

LXVII P145a-b, H -, V34b-35a
Başlık P: Terbīʿ-i Muṭarraf-ı Ġazel-i Ḥażret-i Āmedī ʿİzzet Beg Efendi Selleme'llāhu V
3/3 Āşti vü V: اشتحا P
3/4 Zāl u Sām V: Zal Sam P

5

"ʿĀşıḳuñ ḥāl-i perīşānın idersin iʿtirāf"
Rāstı budur sözüñ gel eyleme lāf ü güẕāf
Nāşıḥā inṣāf iderseñ sīneñ it mirʾāt-ı ṣāf
"Perçem-i müşgīn-i cānān bī-nizām olsun da gör"

6

"Lāyıḳā cāhında iḳbāl-i ricāl-i devleti"
Ḫoş nümāyişle görüp şanma fırāvān şerveti
Naṣbı eṣnāsında eylenmezse de keyfiyyeti
"İnfiṣālinde gülüvv-i ehl-i dām olsun da gör" ?

7

"Sāḳiyā ẓannum riyādandur sükūtī ṭurması"
Ol degülse fikr ile tertīb-i meclis ḳurması
Yoḫsa yoḳ vaʾllāhi Pertev bu sözüñ uçurması
"ʿİzzet-i ḫoş-gūyı sen ser-germ-i cām olsun da gör"

LXVIII

TERBĪʿ-İ MUṬARRAF-I ĠAZEL-İ ʿİZZET

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1

"Sipihr-i terkde tecdīd ile ʿĪsī olan gönlüm"
Fenāya ne beḳāya raġbet ü meyli olan gönlüm
Olur cānānuma Mecnūn ile Leylī olan gönlüm
"Aña ʿārsızlanur aġyāra müstaġnī olan gönlüm"

2

"Ḫumār-ı derd-i hecrüñle saña kim didi kim incit"
Tek ü tenhā bıraḳ da neşʾe-mendüñ ġayrı bezme git
Senüñ ser-mest-i ṣahbā-yı lebüñdür sāḳiyā ʿafv it
"Ser-i kūyuñda her şeb naʿre-gūy-ı dey olan gönlüm"

3

"Miyānuñ var mı yoḳ mı eylemezdüm līk daʿvāsın"
Dehānuñ bellemişdüm gerçi ism-i bī-müsemmāsın
Süveydāsında naḳş itdükde ḫāl-i yār sevdāsın
"Baña maʿnāsını añlatdı bī-maʿnā olan gönlüm"

5/1 ʿĀşıḳuñ P: ʿĀşıḳın V / ḥāl-i perīşānın V: ḥāl-i perīşānuñ P
5/3 iderseñ P: idersin V
LXVIII P145b-146a, H -, V35a-b
Başlık P: Terbīʿ-i Ġazel-i Āmedī ʿİzzet Beg Efendi V
1/2 raġbet ü meyli V: raġbet-i meyli P
2/4 Ser-i kūyuñda V: Ser-i kūyında P

4

"Nigāh-ı dīde-i bīmāra düşmiş n'işlesün n'itsün"
Bırakṣun da ṭabīb-i derd-i ʿaşḳın ya kime gitsün
Hevā-yı cām ile renc-i ḫumārın niçe defʿ itsün
"Benüm ṣaġar be-dest-i dīde-i sāḳī olan göñlüm"

5

"Cünūn menzillerinüñ çāpük ü çālāk raḫşıdur"
Ḫırām-ı ʿaşḳ ile vādī-i derdüñ cilve-baḫşıdur
Ġazālān ile ülfet eyleyen Mecnūn vaḥşīdür
"O şūḫuñ āşinā-yı çeşm-i āhūsı olan göñlüm"

6

"Biraz devşür ʿinān-ı esb-i ẓulmı aldı pek meydān"
Üzengi parladup çignetmede ḳaşduñ yine el-ān
Senüñ pā-māl-i ḫayl-i cevrüñ oldı ey şeh-i ḫūbān
"ʿAlem veş şöhret-i rifʿatle pek belli olan göñlüm"

7

"Bu derd-i ʿaşḳda Pertev nedür bilmem bu keyfiyyet"
Bu beyti dir şeh-i mülk-i sitiġnā olsa da elbet
Benüm dil-dāruma itdüklerüm maʿẕūr ola ʿİzzet
"Aña ʿārsızlanur aġyāra müstaġnī olan göñlüm"

LXIX

TERBĪʿ-İ ĠAZEL-İ ʿİZZET BEG

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

Ben ne ḳayd-ı vuṣlata düşdüm ne ḫayf-i fürḳate
Ne barışdum ne bozuşdum ne alışdum ḥasrete
"Dil düşer fürḳat deminde ārzū-yı vuṣlate
Ḫaste elbet ilticā eyler devā-yı şıḥḥate"

2

Bāġ-ı cennet gibi iken baña ol gül-gūn-ʿiẕār
Yoġiken cennet güli gibi gül-i rūyında ḫār
"Var iken şevḳ-i gül-i ruḫsār-ı āteşnāk-i yār
Eylemem ʿaṭf-ı neẓāre verd-i bāġ-ı cennete"

4/3 ḫumārın V: ḫumāruñ P
5/1 çāpük ü çālāk V: çāpük çālāk P
LXIX P146a-b, H46a-47a, V35b-36a
Başlık P, H: Terbīʿ-i Ġazel-i Āmedī Ḥażret-i ʿİzzet Beg Efendi V

3

Ḥāsidüñ renc-i ḥasedle olsa āhı raʿd ü berḳ
Diyemez bu beyti eşk-i reşki içre olsa ġarḳ
"Ṭurradan mūy-ı miyānı eyledüm pīçişle farḳ
Ṣarf-ı naḳd-ı mū-şikāfı ḳılmışam bu diḳḳate"

4

Tīşe-zenlik pīşesinde oldı bir üstād kim
Ḫāme taḥrīrinde ʿāciz itdi nev-īcād kim
"Bī-sütūn'a yazdı kilk-i tīşe-i Ferhād kim
Kūhlar tāb-āver olmaz zūr-ı merd-i himmete"

5

Ey dil-i şeydā yeter itdüñ bu ʿaḳla yelkeni
Hiç bilür misin niçe dīvānesin āyā seni
"Derd-i ʿaşḳ-ı dil-rübāya hep sen uġratduñ beni
Tevbe olsun baʿd-ez-īn ey dil senüñle ülfete"

6

Vaṣf-ı ṣahbā-yı lebüñ ḥācet mi idem saña ben
Görmeyen bilmez anı ancaḳ bilür anı bilen
"ʿAks-i reng-i laʿl-i nābuñmış beni ser-mest iden
Vāḳıf oldum sāḳiyā ṣahbādaki keyfiyyete"

7

Bu ʿināyātuñ teşekkür ideyüm ḳanġısına
Ḥaḳḳına ben ʿāciz ü bī-çārenüñ böyle dine
"İltifāt-ı Ḥażret-i Pertev bu günlerde yine
Olmada bāʿiṣ süḫan-ġūyī-i kilk-i ʿİzzet'e"

LXX

TERBĪʿ-İ ĠAZEL-İ RĀMĪ PAŞA

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1

Ne düşnāmuñ ne talṭīf-i lebüñ ez-berde ḳalmışdur
Faḳat bir gice teşrīfüñ dil-i çākerde ḳalmışdur
"Ḫayāl-i laʿl-i nābuñ cām-ı çeşm-i terde ḳalmışdur
Ḫumār-ı bezm-i nūş-ā-nūş-ı vaṣluñ serde ḳalmışdur"

6/2 bilen P: gören H, V
7/3 bu günlerde P, V: bu demlerde H
LXX P146b-147a, H-, V40b-41a-k
Başlık P: V -

2

Nüvāziş görmeyelden iltifāt-ı gāh gāhuñla
Firāḳ-ı çeşmüñ ile şuġl idelden āh u vāhuñla
"Degüldür bende dil ser-germī-i fikr-i nigāhuñla
O bī-hūş-ı maḥabbetdür düşüp bir yerde ḳalmışdur"

3

Cihānı eylemiş tārīk gerdūn-ı siyeh-kevkeb
Mesāġ olmazsa ʿīşe farḳ olınmaz rūzlarından şeb
"Mükedderdür ser-ā-ser meşreb-i icrā-yı ʿālem heb
Ṣafā-yı ḫātır ancaḳ bādede sāġarda ḳalmışdur"

4

Kerem lafẓın eger vird itse ādem sūd gelmez mi
Cihāndan oldı mı Ḥātem gibi nā-būd gelmez mi
"Bu remzi keşfe bir müşkil-güşā-yı cūd gelmez mi
Kerem bir lafẓ-ı bī-maʿnā gibi dillerde ḳalmışdur"

5

Bu dehr-i bī-beḳādan kimse taḥṣīl itmedi kāmı
Eger Pertev de alsa ṣoñra ḳalur yalıñuz nāmı
"Mücevher tāc-ı devlet kimseye sūd itmez ey Rāmī
Nice şāh-ı cihānuñ çeşmi ol efserde ḳalmışdur"

LXXI

MURABBAʿ BĀ-TAŻMĪN-İ MIṢRAʿ-I ḪᵛĀCE ʿABDU'LLĀH

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1

Dīdemüñ ḳaṭreleri kim şerer-efşān dökilür
Ṣanki nār dānesi çün laʿl-i Bedaḫşān dökilür
Sāḥil-i eşke ḳıyās itmege mercān dökilür
"Gözlerümden ḳadeḥ-i ʿaşḳa ḳızıl ḳan dökilür"

2

Çünki sen fitnegerüñ itdi felek meftūnı
Leylī-i ḥüsninüñ olsam ya n'olur Mecnūnı
Cām-ı ser-şār-ı ġamuñ nūş ideli ey ḫūnī
"Gözlerümden ḳadeḥ-i ʿaşḳa ḳızıl ḳan dökilür"

2/2 āh u vāhuñla V: āh vāhuñla P
3/3 meşreb-i icrā-yı V: müşter-i icrā-yı P
LXXI P147a-b, H47a-b, V36a-b
Başlık H: Murabbaʿ-ı Mıṣraʿ-ı Taẓmīn-i Ḫᵛāce ʿAbdu'llāh P; Murabbaʿ Bā-Taẓmīn-i Mıṣraʿ-ı ʿAbdu'llāh Ḫᵛāce V

3

Daḫi olmaz mı hevā-yı ġam-ı ʿaşḳuñ gül-bīz
Daḫi güldürme misin ʿāşıḳuñı ey ḫūn-rīz
İtme misin daḫi ḫūn-ḫˇāreliginden perhīz
"Gözlerümden ḳadeḥ-i ʿaşḳa ḳızıl ḳan dökilür"

4

ʿĀşıḳuñ her biri ʿaşḳuñ ile bir ḥāletde
Kimisi ṣoḥbet ü ülfetde kimi ḥayretde
Leb-i laʿlinüñ añılduḳça dem-i ʿişretde
"Gözlerümden ḳadeḥ-i ʿaşḳa ḳızıl ḳan dökilür"

5

Süḫan-ı ʿaşḳ ider ʿāḳili Pertev şeydā
İtdürür sāḳit u ḫāmūşlara vā-veylā
Oḳuyaldan berü bu mıṣraʿı bir pāk-edā
"Gözlerümden ḳadeḥ-i ʿaşḳa ḳızıl ḳan dökilür"

LXXII

MURABBAʿ-I DĪGER

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

Gül gibi baş üzre ṭutdum ḫāṭırın incitmedüm
Söylemez cürmüm nedür ol bī-vefā küsmiş baña
Derd-i ʿaşḳa ṣabr idüp bir ḫām teklīf itmedüm
Söylemez cürmüm nedür ol bī-vefā küsmiş baña

2

Çoḳ düşündüm bilmedüm bāʿiṣ nedür iġżābına
Bilmiyorlar çoḳ suʾāl itdüm varup aḥbābına
Raḥm idüp ʿafv itmedi bu çeşmümüñ seyl-ābına
Söylemez cürmüm nedür ol bī-vefā küsmiş baña

3

Yolda gördüm kim gelür ṭutdum hemān dāmānını
Eyledüm zār u niyāzuñ ṭabʿına cesbānını
Çoḳ çalışdum bulmadum barışmanuñ imkānını
Söylemez cürmüm nedür ol bī-vefā küsmiş baña

5/1 ʿāḳili H, V: ʿāşıḳı P
5/3 berü P, V: beri H
LXXII P147b-148a; H47b; V36b-37a
Başlık P: Murabbaʿ H, V
3/2 niyāzuñ H: niyāzın P, V

4

Hiç degül ḳaṣdı hemān cevr itmeye āġāzdur
Ya teġāfüldür murādı ya naṣıl ṭannāzdur
Ṭāḳatum ya imtiḥāndur Pertevā ya nāzdur
Söylemez cürmüm nedür ol bī-vefā küsmiş baña

LXXIII

MURABBAʿ BĀ-TAŻMĪN-İ MIṢRAʿ-I ḤAŻRET-İ ÜSTĀD

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1

Zār u feryādda bülbül gibi oldum mümtāz
Olmadı perde-i gūşuñ ile nālem dem-sāz
Yılda bir ʿarz-ı cemāle olıcaḳ bunca niyāz
"Gül-ruḫuñ ile gülüñ farḳı ne ey gül-bün-i nāz"

2

Nāle kūyuñda eger var ise gülşende de var
Bülbül-i zārda efġān var ise bende de var
Reng ü bū var ise güllerde eger sende de var
"Gül-ruḫuñ ile gülüñ farḳı ne ey gül-bün-i nāz"

3

Gül-nihālüm ḳad-i dil-cūyuñı göstermezsin
Ṣaḳınup ġonçe gibi būyuñı göstermezsin
Mevsimi gelmeyicek rūyuñı göstermezsin
"Gül-ruḫuñ ile gülüñ farḳı ne ey gül-bün-i nāz"

4

Āh kim cevrüñi çoḳ luṭfuñı az eylersin
Vaʿd-i ferdā vü sitiġnā ile yaz eylersin
Nāz ider bülbüle gül sen baña nāz eylersin
"Gül-ruḫuñ ile gülüñ farḳı ne ey gül-bün-i nāz"

5

Şems-i tābān-ı cihān Pertev'e ṭalʿat buyurur
Gül daḫi bülbül-i şeydāya ʿināyet buyurur
Saña bu mıṣraʿı baḳ Ḥażret-i Neş'et buyurur
"Gül-ruḫuñ ile gülüñ farḳı ne ey gül-bün-i nāz"

LXXIII P148a; H47b-48a; V37a
Başlık H: Murabbaʿ-ı Diger P; Murabbaʿ Bā-Tażmīn-i Mıṣraʿ-ı Üstād-ı Üstādān Reşādet-iḳtirān V
2/3 Reng ü bū H, V: Reng bū P
3/3 rūyuñı H, V: rūyını P
4/1 cevrüñi çoḳ luṭfuñı H, V: cevrini çoḳ luṭfını P
5/1 Pertev'e H, V: Pertev P
5/3 mısraʿı H, V: mıṣraʿ P
5/4 P, V: H -

LXXIV

MURABBAʿ-I DĪGER

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1
Bulmadı cevrüñ nihāyet dilde ṭāḳat ḳalmadı
Yoḳ mı inṣāfuñ a ẓālim merḥamet itmez misin
İşte gördüñ ḥālümi taḳrīre ḥācet ḳalmadı
Yoḳ mı īmānuñ a kāfir merḥamet itmez misin

2
Bülbül içün gül yaḳasın çāk idüp ḥayrān olur
Şemʿalar pervānesiçün giceler sūzān olur
Servler ḳumrīleri daʿvetle ser-cünbān olur
Yoḳ mı inṣāfuñ a ẓālim merḥamet itmez misin

3
Gülşen-i kūyuñda eşk-i çeşm ile cūy-bāruñam
Mevsim-i ṣayf u şitāda mürġ-i nālişkāruñam
Nice yıldur ḥasret-i rūyuñ ile ġam-ḫˇāruñam
Yoḳ mı inṣāfuñ a ẓālim merḥamet itmez misin

4
Sīnem oldı ḫışm-ı çeşmüñ ile pür-zaḫm-ı ḫadeng
Baḳmaduñ bir kerre luṭf u raḥm ile ey şūḫ u şeng
Müslim-i bīmāra raḥm eyler baḳar olsa freng
Yoḳ mı inṣāfuñ a ẓālim merḥamet itmez misin

5
Şerḥadan Pertev açıldı sīnede revzenlerüm
Dāġlarla dilde zeyn oldı yine gülşenlerüm
Seyr idüp raḥm eyledi aḥvālümi düşmenlerüm
Yoḳ mı inṣāfuñ a ẓālim merḥamet itmez misin

LXXIV P148a-b, H49a, V38a
Başlık P: Murabbaʿ H, V
3/1 cūy-bāruñam P, V: cūy-bār iken H
4/2 şūḫ u şeng P: şūḫ-şeng H, V
4/3 bīmāra H, V: bī-çāre P
4/4 a ẓālim P, V: a kāfir H
5/3 raḥm eyledi aḥvālümi P, V: idüp aḥvālümi eyledi H

LXXV

MURABBAʿ-I DĪGER

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

Çāre-sāz ol ʿāşıḳ-ı nālendeye
Şeh-levendüm dil-pesendüm el-amān
Merḥamet ḳıl ʿāşıḳ-ı efkendeye
Şeh-levendüm dil-pesendüm el-amān

2

Eylemem ben ol sitemgerden gile
Rāh-ı ʿaşḳuñda eger ölsem bile
Her ḳaçan görsem gelür bu söz dile
Şeh-levendüm dil-pesendüm el-amān

3

Raḥmı yoḳdur ʿāşıḳ-ı bī-tābına
Yoḫsa söz yoḳ ḥüsnine ādābına
Yazmaġa bu yaḳışur elḳābına
Şeh-levendüm dil-pesendüm el-amān

4

Pertev āsā dil döker pek az olur
Varsa da ʿaşḳuñda ger mümtāz olur
Böyle sözlerle terennüm-sāz olur
Şeh-levendüm dil-pesendüm el-amān

LXXVI

MURABBAʿ-I YEK-ṢADED

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1

Bir ṭıfl-ı nev-res idi geçen gün o māhveş
Geh dāl-fes idi gāhīce bāġlardı çenberi
Şimdi kim oldı ser-ḫoş u pür-cūş pür-keleş
Mey-ḫānede fuçılara atdurdı çenberi

LXXV P149b, H-, V38a
Başlık P: Murabbaʿ V
1/3 ʿāşıḳ-ı efkendeye P: bende-i efkendeye V
LXXVI P149b-150a, H49b-50a, V38a-b
Başlık H, V: Murabbaʿ-ı Diger P

2

Ṣabr itdi miḥnetin dil-i meyyāl çekmege
Ṣad miḥnet ile ġayret-i emṣāl çekmege
ʿAzm itdi ol bize pāle-pinyāl çekmege
Ḳalyoncı oldı gāhice gāhī Yeñiçeri

3

Ben ʿaşḳı ile güşe-i fürḳatde bī-ḫaber
Kāfir raḳīb ṭurmaz o ḫūn-ḫˇāre ġamz ider
Birbiri üzre bī-meze nūş eylemiş meger
Ḳan dökme ḳaṣdına ṭolu bir iki sāġarı

4

Açılmış idi bir ṣaded-i daʿvā-yı kühen
Bilmem ne söyledüm aña bilmezlik ile ben
Ḳalḳdı pelengvārī o ḫūn-rīz ü dil-şiken
Mey-ḫāneden çıḳınca hemān çekdi ḫançeri

5

Lāyıḳ mıdur bıçaġını çekmek bu çaġda
Ḳaldı ḫayāl-i pālyūşi bu çeşm-i dāġda
El-ān şimdi leẕẕet-i zaḫmı dimāġda
Pertev nice getürmeye yāda o demleri

LXXVII

MURABBAʿ-I ʿAVĀM-PESEND

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1

Gönüllerde yer itmiş dil-rübā-yı nāz-perversin
Ḳız-oġlan şiveli bir nāzenīn-i māh-peykersin
Ki bir baḳışda ġılmān bir baḳışda ḥūra beñzersin
Ḳız-oġlan şiveli bir nāzenīn-i māh-peykersin

2

Bilinmez ḳız mısın oġlan mısın güftāra geldükde
Seçilmez gül misin bülbül misin gülzāra geldükde
Müzeyyen naḫl-i sūruñ ʿaynısın reftāra geldükde
Ḳız-oġlan şiveli bir nāzenīn-i māh-peykersin

4/3 Ḳalḳdı H: Ḳaldı P, V
5/1 bıçaġını V: buçaġını P
LXXVII P150a, H50a, V38b-39a
Başlık V: Murabbaʿ H; Murabbaʿ-ı Diger P
1/1 nāz-perversin H, V: nāz u perversin P

3

Niçe tāb-āver olsun ol cemāle ʿāşıḳuñ cānā
Gül-i rūyuñ ider her ġonçeyi bir bülbül-i şeydā
Siyeh perçemlerüñ Leylīleri Mecnūn ider ḥālā
Ḳız-oġlan şīveli bir nāzenīn-i māh-peykersin

4

Ne ḥāletler virür cünbiş-i nāfeñ dil ü hūşa
Nice raḳsuñ görüp ben gelmeyem deryā gibi cūşa
Dökersin perçem-i pür-çīn-i ʿanber-bāruñı dūşa
Ḳız-oġlan şīveli bir nāzenīn-i māh-peykersin

5

İdince ʿāleme mihr-i cemālüñ Pertev-endāzī
Senüñle idemez māh-ı semā daʿvā-yı enbāzī
Perīler senden ögrense sezādur şīve vü nāzı
Ḳız-oġlan şīveli bir nāzenīn-i māh-peykersin

LXXVIII

MURABBAʿ-I DĪGER

feʿilātün feʿilātün feʿilün

1

Āteşīn sāġar-ı laʿlüñ lebüme ḳo
Yana ḳo ḳo yana cānum yana ḳo
Ḳo lebin baḳma bu tāb u tebüme
Yana ḳo ḳo yana cānum yana ḳo

2

Dūd-ı āh almadur ey meh ḫūyuñ
Olmaya ḳara ḳaçan şeb-būyuñ
Cānumı yaḳsa da ḥüsn-i rūyuñ
Yana ḳo ḳo yana cānum yana ḳo

3/2 ġonçeyi H, V: ġonçei P
4/1 dil ü hūşa H, V: dil hūşa P
4/3 perçem-i pür-çīn-i ʿanber-bāruñı H: perçem-i müşgin-i ʿanber-bārını P, V
5/2 māh-ı semā H: māhveşi P; māh u semā V
5/3 şīve vü nāzı H, V: şīve-i nāzı P
LXXVIII P150b-151a, H55a-b, V38b-39a-k
Başlık P: Şarḳı H; Murabbaʿ V
1/3 tāb u tebüme H, V: tāb tebüme P
2/3 ḥüsn-i rūyuñ H, V: ḥüsn ü rūyuñ P

3

Nār-ı ʿaşḳa bu sebeb verzişüme
Bu semendercesine cünbişüme
Ḳo elüñ sīneme baḳ sūzişüme
Yana ḳo ḳo yana cānum yana ḳo

4

Nālemüz oldı rebāb-ı ʿaşḳuñ
Cānumuz oldı kebāb-ı ʿaşḳuñ
Sāġar-ı ʿaşḳa şarāb-ı ʿaşḳuñ
Yana ḳo ḳo yana cānum yana ḳo

5

Gül-i dār-çīn misin bilmem ben
Hem yaḳup cānı hem eylersin şen
Cāna ḳo sen daḫi nār-ı gül-ḫen
Yana ḳo ḳo yana cānum yana ḳo

LXXIX

MURABBAʿ-I DĪGER

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1

Ḳıymetde girān ḳıṭʿada gerçi küçüceksin
Elmās çiçegidür aduñ ammā ne çiçeksin
Ġayret-dih-i zībāyiş-i ḥūrī vü meleksin
Elmās çiçegidür aduñ ammā ne çiçeksin

2

Sen sāġar-ı elmās ḳadar neş'e-fezāsın
Elmās ile sencide iderlerse sezāsın
Yoḳ ḳıtʿaña söz ḥāṣılı bi-miṣl ü behāsın
Elmās çiçegidür aduñ ammā ne çiçeksin

3

Yāḳūt idemezken leb-i ḫandānuña nisbet
İncü nice itsün dür-i dendānuña nisbet
Hiç yoḳdur ider laʿl-i dür-efşānuña nisbet
Elmās çiçegidür aduñ ammā ne çiçeksin

4/3 Sāġar-ı ʿaşḳa P, V: Sāġar-ı ḳalbe H
5/1dār-çīn misin bilmem ben P: dār-çīn mi nesin bilmem sen H; dār-çīn misin bilmem sen V
5/3 sen P: سان H; سك V

LXXIX P151a, H50b-51a, V39a
Başlık P: Murabbaʿ H, V
1/4 çiçegidür aduñ P, V: çiçegisin gülüm H
2/3 bi-miṣl ü behāsın H, V: bi-miṣl-i bahāsın P
3/4 çiçegidür aduñ P, V: çiçegisin gülüm H

4

Cevherlere nisbet ne münāsib seni şāhum
Nisbetde ḫaṭā varsa da ʿafv eyle günāhum
Baş üzre yerüñ var dimedür saña a māhum
Elmās çiçegidür aduñ ammā ne çiçeksin

5

Gördükde ruḫ-ı ālüñi gül-gūn olur elmās
Revnaḳda bahāda daḫi efzūn olur elmās
Görmezse çü Pertev seni dil-ḫūn olur elmās
Elmās çiçegidür aduñ ammā ne çiçeksin

LXXX

MURABBAʿ-I DĪGER

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

Ol hilāl-ebrūyı bedr-i ḥüsni tām olsun da gör
Gün gibi ʿālemde meşhūr-ı enām olsun da gör
Daḫi pek nev-rüstedür ṣabr it be-nām olsun da gör
Serv-i nāzum ḳad çeküp ʿarʿar-ḫırām olsun da gör

2

Dāma gelmez ṣayd olınmaz naḳd-i cān itmez ḳabūl
Merḥamet bilmez ne rütbe aġlasam olsam melūl
Dir yine şeydā göñül ḳılma ferāġat ol ḥamūl
Daḫi vaḥşīdür o āhū-beççe rām olsun da gör

3

Sīnesinden düğmesin çözsin bıraḳsun ṣıḳletin
Cāme tek var ise de terk itse ḫoşdur zīnetin
ʿĀşıḳuñ ḥāl-i perīşānı gibi ol āfetin
Kākül-i müşgīni bī-ḳayd-ı niẓām olsun da gör

4/4 çiçegidür aduñ P, V: çiçegisin gülüm H
5/1 ruḫ-ı ālüñi H: ruḫ-ı ālini P
5/2 Revnaḳda bahāda daḫi P, V: Revnaḳda da zīnetde de H / olur H, V: اولو P
LXXX P151a-b, H51, V39a-b
Başlık P: Murabbaʿ H, V
1/1 bedr-i ḥüsni H, V: bedr-i ḥüsn P
1/2 meşhūr-ı enām H, V: meşhūr-ı niẓām P
2/3 ḳılma H, V: قلمه P
3/1 düğmesin P, V: tügmesin H
3/3 āfetin H: āfetüñ P, V

4

Ḫaylī demdür derd ü ġam ẕevḳi ferāmūş itdürür
Āh-ı dil deryā-yı eşk-i çeşmi pür-cūş itdürür
Çoḳ nevā-sencānı bir naġmeyle ḫāmūş itdürür
Maṭlabiyle Pertev-i bī-dil be-kām olsun da gör

LXXXI

MURABBAʿ-I DĪGER

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

Ḳoyvirüp pūşī şaçaġın sīneye perçem gibi
Geçdi bir dayı ḳıyāfet yoşma dil-ber āh āh
Ḳahramānī ġamzesi cān almada Rüstem gibi
Geçdi bir dayı ḳıyāfet yoşma dil-ber āh āh

2

Sīnesi olup güşāde açılup çāk-i yelek
Urmadan zaḫm ʿāşıḳ-ı nā-kāma ḳan olmış bilek
Bir yaluñ ḫançer elinde naʿreler baḫş iderek
Geçdi bir dayı ḳıyāfet yoşma dil-ber āh āh

3

Dāġ yaḳmış şerḥalar çekmiş gümüş bāzūsına
Zīb virmiş tīġ-i āteş-tāb ile pehlūsına
Pāçe-i şalvārı bend itmiş çeküp zānūsına
Geçdi bir dayı ḳıyāfet yoşma dil-ber āh āh

4

Şehr-i ḥüsnüñ oldı peydā şöyle bir meh-pāresi
Yoḳ hele ölmekden özge mübtelānuñ çāresi
Āh ider rāhında Pertev gibi biñ āvāresi
Geçdi bir dayı ḳıyāfet yoşma dil-ber āh āh

LXXXI P151b-152a, H51b, V39b
Başlık P: H -; Murabbaʿ V
1/1 şaçaġın H, V: şaçaġuñ P
1/2 yoşma P, V: يوسمه H
1/3 Ḳahramāni H: Ḳahramān P
1/4 yoşma H: يوسمه P
2/2 bilek H, V: بلك P
2/3 naʿreler H, V: nāleler P
2/4 yoşma P: يوسمه H
3/1 bāzūsına H, V: pāzūsına P
3/2 āteş-tāb H, V: āteş-nāb P
3/4 yoşma P: يوسمه H
4/4 yoşma P: يوسمه H

LXXXII

MURABBAʿ-I DĪGER

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

Perçemin gösterdi başdan itdi ʿaḳlum tār-mār
Tāzeter bir berber-i sīmīn-bilek āyīne-ber
Sīnesin açdı dilümde ḳalmadı ṣabr u ḳarār
Tāzeter bir berber-i sīmīn-bilek āyīne-ber

2

Dūşına ber-çīde olmış āstīn-i pīrehen
Nūrdan gūyā ki bir şāḫ üzre çıḳmış yāsemen
Sīne-i ṣabra o bāzūlarla oldı dāġ-zen
Tāzeter bir berber-i sīmīn-bilek āyīne-ber

3

Mū-miyānı üstine ḳat ḳat ḳuşanmış şālini
Fikr-i āġūş itmiş ʿuşşāḳuñ perīşān ḥālini
Peştemāl ucı gibi çeyner geçer pā-mālini
Tāzeter bir berber-i sīmīn-bilek āyīne-ber

4

Tābe-zānū sāḳlar ṣubh-ı düvümle tev'emān
Ḳurṣ-ı mihre gūyiyā şalvār olmış āsmān
Cism-i pāki ser-te-ser Pertev ḥayāt-ı cāvidān
Tāzeter bir berber-i sīmīn-bilek āyīne-ber

LXXXII P152a, H51b-52a, V39b-40a
Başlık P: Murabbaʿ H, V
1/1 gösterdi H, V: göster P
1/2 sīmīn-bilek P, H: sīminter V
3/2 itmiş H, V: اتمش P

LXXXIII

MURABBAʿ-I DĪGER

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

Sāye-i zülf-i dil-āvīzüñde olsam kām-rān
Vuṣlatuñla ber-murād itseñ beni neñ eksilür
Cāna cān ḳatsaḳ ber-ā-ber yatsaḳ ey şūḫ-ı cihān
Vuṣlatuñla ber-murād itseñ beni neñ eksilür

2

Nāfa dek itseñ güşāde tügme-i sīmīn-berüñ
Aġzuma virseñ şeker gibi leb-i cān-perverüñ
Eyleseñ teslīm ser-tā-pā tenüñde her yerüñ
Vuṣlatuñla ber-murād itseñ beni neñ eksilür

3

Ḳoḳlasam sünbül gibi zülfüñ emüp gerdānuñı
Giryesin terk itse ṭıfl-ı dil görüp pistānuñı
Şemʿ-i bezm āsā yanup seyr eylesem her yanuñı
Vuṣlatuñla ber-murād itseñ beni neñ eksilür

4

Yalıñız seyrüñle dil-sīr olamam ey nāzenīn
Heyʾetüñ görmekle añlansun mı ṭabʿ-ı engebīn
Cisme cān gibi ḥulūl itmek diler cān-ı ḥazīn
Vuṣlatuñla ber-murād itseñ beni neñ eksilür

5

Kām-yāb eylerseñ ʿuşşākı olursın nāmdār
Ḳadrüñ artar sevdigüm biʾllāh görürsin iʿtibār
Pertev alup meh gibi daḫi olursın iştihār
Vuṣlatuñla ber-murād itseñ beni neñ eksilür

LXXXIII P152a-b; H54b-55a,V39b-40a-k
Başlık P: Şarḳı H; Murabbaʿ V
1/2 itseñ H, V:itsin P
1/4 itseñ H, V: itsin P
2/1 tügme-i sīmīn-berüñ H, V: dügmesini ol berüñ P
2/2 virseñ H: virsin P, V
4/2 Heyʾetüñ P, V: Heyʾetin H
5/1 eylerseñ D: eylersin P, H, V

LXXXIV

MURABBAʿ-I DĪGER

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1

Boşalup ġam-kedeler mey-kedeler şenlensün
Gülecek oynayacaḳ ʿiş idecek demlerdür
Sofralar bāde-i gül-fām ile gülşenlensün
Gülecek oynayacaḳ ʿiş idecek demlerdür

2

Ḳış gelüp pā-yı ḫum-ı mey yine oldı leb-i cū
Kim gider ṭaġlara rām olsa baña bir āhū
Mey-kede ṭavşanınuñ ṣaydı zamānıdur bu
Gülecek oynayacaḳ ʿiş idecek demlerdür

3

Dest-i sāḳide ṭolu sāġar açılmış gül olur
ʿĀşıḳān naʿre-zenān bülbüleler bülbül olur
Gülmeden ruḫları muġ-beççelerüñ gül gül olur
Gülecek oynayacaḳ ʿiş idecek demlerdür

4

Niçe bir ṣabr ideyüm ṣayf u şitā bu derde
Yanayum ʿaşḳuñ ile söylemeyem bir ferde
İşte serd oldı havā ḳaynaşalum bir yerde
Gülecek oynayacaḳ ʿiş idecek demlerdür

5

Ṭoyalum vaṣlına yārüñ niçe bir ġam yiyelüm
Ṭatlı ṣoḥbetler idüp ṣoḥbet-i ḥelvā diyelüm
Pertev āsā ki olan cevri añup n'eyleyelüm
Gülecek oynayacaḳ ʿiş idecek demlerdür

LXXXIV P152b, H52a-b, V40a-b
Başlık P: Murabbaʿ H, V
3/3 Gülmeden P, V: Gelmedin H
4/1 ṣayf u şitā H, V: ṣayf şitā P
4/3 yerde H, V: yer P

LXXXV

MURABBAʿ-I DĪGER

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

Güş idüp incinme ʿaşḳuñla fiġānum sevdigüm
Ben seni sevmem disem de sevdigüm ʿālem bilür
Menʿ-i āh ile muʿaẕẕeb itme cānum sevdigüm
Ben seni sevmem disem de sevdigüm ʿālem bilür

2

İltifāt itmez diyü feryād-ı bī-dād itmesem
İltifātuñla dil-i nā-şādumı şād itmesem
Ḫāk-i pāye varmasam nāmuñ daḫi yād itmesem
Ben seni sevmem disem de sevdigüm ʿālem bilür

3

Ben ne ḥācet rāz-ı ʿaşḳuñ ḫalḳa iẓhār eyleyem
Gizli gizli āh idüp ki işʿār eyleyem
Vird idüp ismüñ zebānumda ne tekrār eyleyem
Ben seni sevmem disem de sevdigüm ʿālem bilür

4

Dildedür cāyuñ ġam-ı ʿaşḳuñladur ünsiyyetüm
Būy-ı zülfüñ almaḳ içün yoḳ ṣabāya minnetüm
Varmış ol ḥadde senüñle ülfet ü germiyyetüm
Ben seni sevmem disem de sevdigüm ʿālem bilür

5

Ẕerreñem mihr-i dırāḫşān-ı cihānumsın benüm
Sāyeñem ben māh-ı raḫşān-ı cihānumsın benüm
Pertevem sen mihr-i tābān-ı cihānumsın benüm
Ben seni sevmem disem de sevdigüm ʿālem bilür

LXXXV P153a-b, H52b-53a, V40b
Başlık P: Murabbaʿ H, V
1/1 incinme ʿaşḳuñla H, V: incitme bihūde P
2/3 varmasam P: gitmesem H, V
3/3 ne P: yā H, V

LXXXVI

MURABBAʿ-I DİGER

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1
Çözildi ʿuḳde-i aḫter gibi bend-i girībānı
Açıldı sīne-i pür-nūrı yārüñ dideler rūşen
Şafaḳ sökdi yine encüm-şümāruñ leyl-i hicrānı
Açıldı sīne-i pür-nūrı yārüñ dideler rūşen

2
Olup bī-fāṣıla aḫşāmdan tā ṣubḥa dek mey-nūş
İdüp sīmīn-berinüñ baḥr-i sīm-ābīsi cūş-ā-cūş
Şoyındı māh-tāb itsün diyü deryā-yı nūş-ā-nūş
Açıldı sīne-i pür-nūrı yārüñ dideler rūşen

3
Aña āyīne istermiş bilūrīn cām göstermek
Biraz sīm-āb-ı bī-ārāmına ārām göstermek
Murād itdi bu da āyīneye endām göstermek
Açıldı sīne-i pür-nūrı yārüñ dideler rūşen

4
Şuʿāʿ-ı şuʿle-i dāġ-ı derūnum oldı ʿaks-endāz
Ḥarāret geldi ẓannıyla o mest-i mesned-i iʿzāz
Hemān-dem açmaġa mirʾāt-ı sīmīn eyledi āġāz
Açıldı sīne-i pür-nūrı yārüñ dideler rūşen

5
Ne cānlar yaḳdı o billūr-sīne hem-çü pertev-sūz
Şeb-i deycūr-ı yeldā oldı Pertev bir nice nev-rūz
Kimi yaḳsa gerek bilmem yine ol mihr-i māh-efrūz
Açıldı sīne-i pür-nūrı yārüñ dideler rūşen

LXXXVI P153b, H53a, V40b-41a
Başlık P: Murabbaʿ H, V
1/3 encüm-şümāruñ H, V: encüm-şümār-ı P
4/1 dāġ-ı derūnum P, V: nār-ı derūnum H

LXXXVII

MURABBAʿ BĀ-TAŻMĪN-İ MIṢRAʿ-I ḤAŻRET-İ ÜSTĀD

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1

Düşürdüm kim dil-i güm-rāhumı çāh-ı zeneḫdāna
Reh-i miʿrācını Yūsuf-miṣāl ol çāhdan bulsun
Resenvārī sebebken medd-i āhı vaṣl-ı Kenʿān'a
"Göñül esbāba itmez iltecā Allāh'dan bulsun"

2

Maḳāmın eylemiş bir ḥaylī demdür ḳāf-ı istiġnā
Per ü bāli de var pervāz ḳılmaz yine çün ʿanḳā
Ḥuṣūl-i maṭlab-ı dil-ḫᵛāhına yüz biñ sebeb peydā
"Göñül esbāba itmez iltecā Allāh'dan bulsun"

3

Ṭabīb-i ḥāẕıḳa derdüñ diseñ bulmaz mı bir çāre
Ḥakīmi daʿvet itseñ ḫastaya gelmez mi tīmāra
Bulınmaz mı sebeb gūyā aransa vaṣl-ı dil-āra
"Göñül esbāba itmez iltecā Allāh'dan bulsun"

4

Mühim-sāz-ı viṣāl-i yāra bir kez añmaz āmālin
Niyāz-ı vuṣlat-ı cānānda terk itmez ihmālin
Aña aʿdā da raḥm eylerdi ger bildürse aḥvālin
"Göñül esbāba itmez iltecā Allāh'dan bulsun"

5

Ḫayır-ḫᵛāhı olup saʿy itse ḥaḳḳında bütün ʿālem
Nigāh itmez tevekkül dāmenin ṭutmış durur muḥkem
Murādı nā-murād olmaḳ mıdur Pertev nedür bilmem
"Göñül esbāba itmez iltecā Allāh'dan bulsun"

LXXXVII P154a, H48a, V37a-b
Başlık H: Murabbaʿ-ı Diger P; Murabbaʿ Bā-Taẕmīn-i Mıṣraʿ-ı Reşādet-penāh Selleme'llāhu V
2/2 var H: da P
2/3 maṭlab-ı dil-ḫᵛahına P, V: maṭlab u dil-ḫᵛāhına H
3 P: H, V-
3/2 itseñ H, V: itsin P
4/3 aḥvālin H, V: aḥvālüñ P
5/1 bütün H, V seven P
5/2 dāmenin V: dāmenüñ P / ṭutmış durur P: ṭutmış mıdur H, V

LXXXVIII

MURABBAʿ-I DİGER

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1

O müşgīn zülf ile dil ṣayd ider ṣāḥib-kemendümsin
O ġamzeyle göñüller yaralar bir şeh-levendümsin
O sīmīn-berle zaḫm-ı sīnem üzre sīne-bendümsin
Devā-düşmen ṭabīb-i ḫaste-cān-ı müstmendümsin

2

Dirīġ itme ser-i bī-devletümden māye-i luṭfuñ
Bu ḫāki ḫākden refʿ itse çoḳ mı pāye-i luṭfuñ
N'olur memdūd olursa başum üzre sāye-i luṭfuñ
Göñül bāġında ḳad çekmiş benüm serv-i bülendümsin

3

Nihāl-i ḳadd-i dil-cūyuñ sirişkümdür iden irvā
Gül-i rūyuñ benüm ḫūn-ı dilümden reng alur ḥālā
Siyeh sünbüllerüñ hep dūd-ı āhumdan olur peydā
Benüm sen ḥāṣıl-ı ʿömrüm fidānum dil-pesendümsin

4

Maʿāẕa'llāh eger bezminden ʿuşşāḳı ıraġ olsa
Belā bezminde ol ġamla sevinmez bir çerāġ olsa
Vücūdı iftirāḳ āteşlerinden dāġ dāġ olsa
Dimez mi görse āyā kim benüm sen derd-mendümsin

5

Saña Pertev ḳul oldı çünki ey şāh-ı cefā-muʿtād
Giriftāruñ esīrüñdür gerek bend it gerek āzād
Gerek luṭfuñla dil-şād it gerek zulmüñle ḳıl nā-şād
Gerek dād it gerek bī-dād efendimsin efendimsin

LXXXVIII P148b-149a, H48b-49a, V37b
Başlık P: Murabbaʿ H, V
3/4 ḫāṣıl-ı ʿömrüm H, V: ḫāṣılı ʿömrüm P
4/1 bezminden ʿuşşāḳı H, V: ʿuşşāḳı bezminden P
5/2 Giriftāruñ esīrüñdür H, V: Giriftār-ı esīrüñdür P

LXXXIX

MURABBAʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

İftirāḳ-ı vuṣlatıyla kārum efgān eyleyen
Gül-beden sükker-dehen bir penbe-tendür āh āh
Nār-ı ʿaşḳıyla dil-i nālānı sūzān eyleyen
Gül-beden sükker-dehen bir penbe-tendür āh āh

2

Nāz u istiġnāsı şīrīn ṭarz u ṭavrı dil-nişīn
Kāküli müşgīn zülf-i ʿanberīni çīn çīn
Nice giryān olmayam ayrıldıġum ol nāzenīn
Gül-beden sükker-dehen bir penbe-tendür āh āh

3

İtdigüm her ān u her sāʿat ḫayāl-i vuṣlatın
Gice gündüz çekdigüm dāʾim cefā-yı fürḳatin
Eyleyen pinhān dil-i zārumda nār-ı ḥasretin
Gül-beden sükker-dehen bir penbe-tendür āh āh

4

Eyler iken baña evvel günde biñ nāz u edā
Ḳaldı şimdi beynümüzde bir uzaḳdan merḥabā
ʿAyb olınmam āh idersem oldıġum zīrā cüdā
Gül-beden sükker-dehen bir penbe-tendür āh āh

5

Bülbül-i nālende veş zār u nizār iden beni
Pertev āsā zār zār u dil-figār iden beni
İştihār-ı ʿaşḳı ile nāmdār iden beni
Gül-beden sükker-dehen bir penbe-tendür āh āh

LXXXIX P170b, H53b-54a, V41a-b
Başlık H, V: Şarḳı P
2/1 ṭarz u ṭavrı H, V: ṭarz-ı ṭavrı P
3/1 her ān u her sāʿat H, V: her ān her sāʿat P
5/2 zār zār u H: zār u zār u P, V

XC

ŞARḲI

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1
Raḳs idince sen o ḥūb-āvāz ile ey dil-nüvāz
ʿİşve-i mümtāz ile bulmaz mısın yā imtiyāz
Sāzlar ārām idüp raḳḳāṣlar ṭursun biraz
Bezm-i ḫāṣa raḳṣ u āvāzuñ yeter raḳḳāṣ u sāz

2
Eyler iseñ eyle nālān bu dil-i nālendeyi
Ḫalḳa rüsvā itme tek ʿaşḳuñ ile efkendeyi
Ṣav başuñdan bu gice ḫ̌ānendeyi sāzendeyi
Bezm-i ḫāṣa raḳṣ u āvāzuñ yeter raḳḳāṣ u sāz

3
Çün zülāl-i vuṣlatuñda mevc urur āb-ı ḥayāt
Cünbiş-i dāmān raḳṣuñdan eyā perrī-simāt
Sen ki mevcūd olasın ġayre ne mümkin iltifāt
Bezm-i ḫāṣa raḳṣ u āvāzuñ yeter raḳḳāṣ u sāz

4
İster iseñ bāde-ḫ̌ār ol ister iseñ şarḳī-ḫ̌ān
Līk farṭ-ı nāz ile terk itme raḳṣı el-amān
İstemem raḳḳāṣ ile sāz ile pür olsa cihān
Bezm-i ḫāṣa raḳṣ u āvāzuñ yeter raḳḳāṣ u sāz

5
Pertevā şimdengirü ölsem de artıḳ ġam yemem
Şöyle bir raḳḳāṣ-siretden ki oldum muġtenem
Baʿd-ez-īn hem güş-ı sāz u seyr-i raḳḳāṣ eylemem
Bezm-i ḫāṣa raḳṣ u āvāzuñ yeter raḳḳāṣ u sāz

XC P169b, H -, V41b-42a-k
Başlık P: V -
4 V: P -

XCI

ŞARḲI

müstefʿ ilātün müstefʿ ilātün

1

Ey gül tebessüm bilmez misin sen
Ey büt tekellüm bilmez misin sen
Ṭarz-ı teraḥḥum bilmez misin sen
Raḥmüñ mi yoḳ inṣāfuñ mı yoḳdur

2

Ṭabʿuñ vefāya mā'il mi olmaz
Yoḫsa raḳībān ḳā'il mi olmaz
Bilmem fiġānum vāṣıl mı olmaz
Raḥmüñ mi yoḳ inṣāfuñ mı yoḳdur

3

Efkendeñem ey şūḫ-ı cihānum
Üftādeñem ey ser-keş fidānum
Yoḳ ḫāke meylüñ serv-i revānum
Raḥmüñ mi yoḳ inṣāfuñ mı yoḳdur

4

Ey bī-ḥaḳīḳat ey bī-mürüvvet
Hep Pertev'e cevrüñ itdüñ ʿādet
Aġyāra ammā ey bī-fütüvvet
Raḥmüñ mi yoḳ inṣāfuñ mı yoḳdur

XCII

ŞARḲI

feʿ ilātün feʿ ilātüñ feʿ ilün

1

Seni özler seni bu cān-ı nizār
Gel gel ey ince miyānum gel gel
Seni gözler seni bu bülbül-i zār
Gel gel ey ġonçe-dehānum gel gel

XCI P169b-170a, H45a, V41b-42a
Başlık P, H, V
4/1 bī-mürüvvet P, H: bī-fütüvvet V
4/3 bī-fütüvvet P, H: bī-mürüvvet V
XCII P170a, H54b, V41b-42a
Başlık P, H, V
1/1 cān-ı nizār H, V: cān u nizār P

2

Ġayrı ṭūmār-ı firāḳı dürelüm
Varaḳ-ı daʿvet-i vaṣlı görelüm
Biz de sāyeñde ṣafālar sürelüm
Gel gel ey serv-i revānum gel gel

3

Ecnebīler bu gice dūr olsun
Ḫāne-i ġamkededе sūr olsun
Bezmümüz vaṣluñ ile nūr olsun
Gel gel māh-ı cihānum gel gel

4

Çeşm-i giryānumı luṭfuñ ile sil
ʿUḳdemüz ḥall ola dirseñ gül açıl
Pertev'üñ dilde nihān rāzını bil
Gel gel ey nādire-dānum gel gel

XCIII

ŞARḲI

feʿilātün feʿilātün feʿilün

1

Saña pek ḳaynadı ḳanum yana ḳo
Yana ḳo rūḥ-ı revānum yana ḳo
Nār-ı ʿaşḳuñ ile cānum yana ḳo
Yana ḳo rūḥ-ı revānum yana ḳo

2

Ey göñül yolına ṣarf it varı
Bir yana ḳo ġam-ı neng ü ʿārı
Ḫālüñ ʿarż eyle bu sözle barī
Yana ḳo rūḥ-ı revānum yana ḳo

3

İdecek cāmesini ḳara ḳaçan ?
Görince baḫt-ı siyehḳāra ḳaçan
ʿĀşıḳ-ı zāra ider çāre ḳaçan
Yana ḳo rūḥ-ı revānum yana ḳo

2/1 ṭūmār-ı firāḳı H, V: ṭūmarı firāḳı P
4/2 dirseñ H, V: dirsin P
XCIII P148a-b, H55b-56a, V37b
Başlık P, H: Murabbaʿ V
2 P'de 1. ve 2. mısraların yeri değişiyor.

4

Perçemi gül-ruḫınuñ sünbülidür
Būy-ı sünbülleri dār-çīn gülidür
ʿĀşıḳuñ hem güli hem bülbülidür
Yana ḳo rūḥ-ı revānum yana ḳo

I

MAḪLAŞ-NĀME-İ RİḲĀBDĀR-I ŞEHRYĀRĪ ḤASAN YĀVER BEG

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Nāẓım-ı lüʾlüʾ-i manẓūm-ı leṭāfet-güster
Dür-i yek-dāne-i deryā-dil o pāḳize güher

2 Mecmaʿ-ı ḫulḳ-ı ḥasen yaʿni Ḥasan Mīr-i be-nām
Saʿy u kūşişle bulup kān-ı maʿāniye ẓafer

3 Her ne maʿnāyı ki naẓm itmege himmet itse
Ḥāşılı istedigi ḳālebe ifrāġ eyler

4 Oldı taḥsīne sezā aḳmişe-i eşʿārı
Ẕeyl-i kālā-yı hüner maḫlaṣ-ı tamġā ister

5 Her ḫuṣūşında muʿīn olup aña pertev-i Ḥaḳ
Nām-ı nāmī-i maʿārifleri olsun Yāver

II

MAḪLAŞ-NĀME-İ MĪR ŞERĪF-İ NĀ-YĀB

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Veled-i muʿteber ü pūr-ı girāmī-güherüm
Mīr-i erbāb-ı maʿārif o şerīfü'l-elḳāb

2 Ḳādiriyyü'n-neseb ü seyyid-i pāḳize-ḥaseb
Nāmdaş-ı şeh-i kevneyn ü ḥabīb-i Vehhāb

3 Eyledi kesb-i hüner bu peder-i ḫāşından
Oḳuyup ez-ber idüp bir iki manẓūm kitāb

P154a-b, H57b, V42a
Başlık H, V: Maḫlaṣ-nāme-i Yāver Hasan Beg P
2 Saʿy u ḳūşişle H, V: Saʿy kūşişle P
P154b, H57b-58a, V42a-b
Başlık H: Maḫlaṣ-nāme-i Nā-yāb Beg P; Maḫlaṣ-nāme-i Mīr Nā-yāb V
3 kesb-i hüner H, V: kesb ü hüner P

4 Eyledi lü'lü'-i manẓūma ṣadef gūş-ı dili
Ṭabʿı çün baḥr-i ʿAden olsa ne var pür-dür-i nāb

5 İtdi sebḳat ḳudemā-yı süḫanı az demde
Edhem-i ḫāme-i çāpük-reve parlatdı riḳāb

6 İtdi taḥṣīl-i maʿārif ṣuʿarādan oldı
Beyt-i eşʿārı olup vefḳ-i maḥal faṣl-ı ḫitāb

7 Zūr-ı ṭabʿın görüp üstādı bu Seyyid Pertev
İstedi kim ola bir maḫlaş ile şöhret-yāb

8 Laḳabuñ gibice bu himmeti de eyle ḳabūl
Şiʿrüñüñ maḫlaṣuñ āsā ola miṣl-i Nā-yāb

9 Bir iki pend ideyüm var dür-i mengūş eyle
Ki ide ḍarb-ı meṣel naẓm-ı selīsüñ aḥbāb

10 Lafẓ-ı rengīndür ebkār-ı maʿānīye niḳāb
Söyleme ol sözi kim eyleyesin soñra ḥicāb

11 Dil-i pür-neş'ede sūzişle ḥarāret lāzım
Yalıñuz söyleme şiʿrüñde şarāb ile kebāb

12 Baḥr-i naẓmuñda ʿamīḳ olmaya dürr-i maẓmūn
Yaʿnī ġavvāṣ-ı süḫan-fehme olur çün gird-āb

13 Oḳuyan şiʿr-i selīsüñ diye ḫoş āb-ı revān
Gele dil-teşne-i maḥmūma güvārā çün āb

14 Süḫanuñ Ṭūr-ı maʿārifde Kelīmāne ola
Çūp-ı kilk-i hüner-āmūza budur rāh-ı ṣavāb

15 Feyż-yāb eyleye fenninde cenāb-ı Feyyāż
Ḳışr-ı güftāruñ ide feyżi ile lübb-i lübāb

---

5 çāpük-reve H, V: çāpük-rev P
7 Zūr-ı ṭabʿın H, V: Zūr-ı ṭabʿuñ P / Seyyid H: şeydā P, V
8 Şiʿrüñüñ D: Şiʿrinüñ P, H, V

I

KERĀMET-PENĀH NEŞ'ET EFENDİMÜZ ḤAŻRETLERİ ŞĀRİḤ-İ MEŞNEVĪ-İ MAʿNEVĪ ŞARI ʿABDU'LLĀH EFENDİ ḤAŻRETLERİNÜÑ ḲOCA MUṢṬAFĀ PAŞA ḲURBINDA VĀḲİʿ ḲONAĠINDA SĀKİN OLDUḲLARINDA SÖYLENEN TEBRĪK-NĀMEDÜR

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Şārih̲-i Meşnevī-i Maʿnevī-i Mürşid-i Rūm
Yaʿnī hem-nām-ı Ṣafiyyu'llāh o ʿallāme-i dīn

2 Dār-ı feyżi idi ol baḥr-i ʿulūmuñ bu maḥal
Güyiyā olmış idi bu ṣadefe dürr-i şemīn

3 Meşnevī şerḥ-i şerīfiyle idüp ʿömri güẕār
Rūḥ-ı pāki olalı Raḥmet-i Raḥmān'a ḳarīn

4 Nā-sezālar yedine geçdi niçe sāl u şühūr
Ḫāk-i pāke olalı ṣāḥibi çün genc-i defīn

5 Der ü dervāzesi nālān idi mānende-i ney
Sāḥa-ı ḫāne idi ḥüznile maḥzūn u ḥazīn

6 Rūḥ buldı yine güyā ki cenāb-ı Şārih̲
Sevḳ idüp sāʾiḳ-i ḳudret yine bir ẕāt-ı güzīn

7 Meşnevī-ḫᵛān-ı zamān ḫᵛāce-i ʿilm ü ʿirfān
Yaʿnī kim Ḥażret-i Neşʾet o peyām-ber-āyīn

8 Meşnevī beytine maʿnī gibi itdükde duḫūl
İtdi efzūn bu mekānuñ şerefin yine mekīn

9 Dār-ı feyżi olup aṣḥāb-ı sülūküñ bu maḳām
Baḫş-ı feyż itdire Feyyāż niçe sāl u sinīn

10 Pertev-i dil-şüde vü mücrim ü miskīni daḫi
Ḥişşe-yāb-ı naẕar-ı pīr ide Allāh āmīn

I P155a, H158a-b, V42b-43a

Başlık H: Kerāmet-penāh Velāyet-destgāh Efendimiz Ḥażretleri Şārih̲-i Meşnevī-i Maʿnevī Şarı ʿAbdu'llāh Efendi Ḥażretlerinüñ Ḳoca Muṣṭafā Paşa Ḳurbında Vāḳiʿ Ḳonağında Sākin Olduḳlarında Söylenen Tebrik-nāmedür V; Şarih̲-i Meşnevī Reʾisü'l-küttāb-ı Esbak Şarı ʿAbdu'llāh Efendi Merḥūmuñ Ḳoca Muṣṭafā Paşa Ḳurbında Kāʾin-ḫānesine Neşʾet Efendi İcār İle Naḳl Eyledükde Söylenen Tebrik-nāmedür P

4 niçe H, V: yine P

5 maḥzūn u ḥazīn H, V: maḥzūn ḥazīn P

6 yine H, V: gine P // ẕāt-ı H, V: ذات P

II

ḲOCA MUṢṬAFĀ PAŞA ĀSTĀNESİ ḤARĪMİNDE VĀḲİʿ ZENCĪRLİ SERVE SÖYLENEN NEŞĪDEDÜR

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Bu servüñ ẓıllı sünbülzār-ı cennetden ʿibāretdür
Bu servüñ sāye-endāz oldıġı yer bāġ-ı cennetdür

2 Görindi bunda rūḥāniyyet-i faḫr-i cihān dirler
Ziyāret eylemek bu cāyı ehl-i ʿaşḳa sünnetdür

3 İmām-ı çārümīnüñ duḫter-i saʿd-aḫter-i pāki
Bu cāya geldi bunda meşhedi meşhūd u müṣbetdür

4 Bu serv-i aḫżar altında mülāḳi oldılar Ḫıżr'a
Bu cāy-ı pākde rūḥāniyān vaḳf-ı ʿibādetdür

5 Bu servüñ sāyesinde çoḳ kişi maḳṣūda irmişdür
Ki zīrā bu maḳāma vāṣıl olmaḳ çoḳ saʿādetdür

6 Bu serv-i sāl-ḫorde çille çekmiş pīr-i fānīdür
Ḳıyāmen vecd ile ẕikr-i Ḫudā kendüye ʿādetdür

7 Olup ser der-hevā zencīre girmiş çilleler çekmiş
Bu ḫāk-i pāke meyli sāye-zīr olmaġla ḫiẕmetdür

8 Ḳażā-yı nā-gehāniyle olup bir cānibi işkest
Aña yaʿnī bu ḥālet secde itmekden kināyetdür

9 Bu bir ḫāmūş u sākit pīr ü mecẕūb-ı İlāhiyken
Kemāl-i vecd ile zencīr ḳırmaḳ cāy-ı ʿibretdür

10 Bu servüñ sāyesi niçe ʿazīze cilvegāh oldı
Reşādetle ki anlar her biri ṣāḥib-ʿināyetdür

11 Dikilmiş bir ayaġ üzre ṭurur ḫiẕmetde pā-ber-cā
Ḫırām eyler hevā-yı Sünbülīde özge ḥāletdür

12 Bu meşhed ḳuṭb-ı aʿẓam ḥażret-i Sünbül Sinān'uñdur
İcābetgāh-ı daʿvāt-ı cenāb-ı Rabb-i ʿİzzet'dür

II P155a-b, H58b-59a, V43a
Başlık P, H, V
7 ser der-hevā H, V: serv-i hevā P // sāye-zīr P, V: سازير H

13 Bu bāġuñ sünbülinden būy alan pür-feyż olur böyle
Ki bunda defn olanlar cümlesi ṣāḥib-kerāmetdür

14 Cenāb-ı Ḥażret-i Yaʿḳūb u ʿAdlī-i ʿaden-mesken ?
Hevā-yı sünbülide ravża-zīb-i istirāḥatdür

15 Kirāmü'd-dīn ʿAlāü'd-dīn ü Nūru'd-dīn ü Ḳuṭbü'd-dīn
ʿAzīzān cümle ṣāḥib-feyżdür ehl-i velāyetdür

16 Ḫuṣūṣā āl-i Hāşim Ḥażret-i Hāşim Efendi kim
Ziyāret itmege rūḥāniler ḳabrine ḥasretdür

17 Murād-ı Pertev-i nā-çīz bu naẓm-ı ḥaḳīḳatden
ʿAzīzān ḫāk-i pāk-i ḳabrine ikrām u ḥürmetdür

I

ḲIṬʿA-İ KEMĀN-REDĪF DER-SİTĀYİŞ-İ ṢADR-I AʿẒAM YŪSUF ŻİYĀ PAŞA

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Bir nāle itdi bu gice kim el-amān kemān
Degdi kemān oldığına bī-gümān kemān

2 Dem-sāz idince ben daḫi nāy-ı fiġānumı
Rāz-ı nihānum itdi bütünce ʿayān kemān

3 Sīne-kemāne nālede bir sāza beñzemez
Ḳoymaz derūn-ı sīnede rāz-ı nihān kemān

4 Her sūz u sāz u nār-ı ġama virmez iltihāb
Per-tāb-ı ʿaşḳ iden dil-i zārı hemān kemān

5 Her perdesinde bir niçe biñ nāle muḫtefī
Her oḳ başışda itse ne var ṣad fiġān kemān

6 Meclisde nāle tengleri tūde tūdedür
Gūyā getürdi naġme yüki kārvān kemān

7 Sāzlar iderse nāġme-i nā-sāz u serd ü berd
Olur ne ġam neġam ile āteş-feşān kemān

I P155b-156a, H72b-73a, V43b
Başlık H, V: Ḳı ṭ ʿa Der-sitāyiş-i Yūsuf Ziyā Paşa P
3 sāza P: sāz H, V
4 Her sūz u sāz u nār-ı P: Her sāz sūz nār-ı H, V
7 Olur ne ġam P, V: Olur ġam-ı neġam H

8 Hem sine-çāk u lānesi hem sūznākdür
Gūyā dil-i nizārum ile tev'emān kemān

9 Nālān u rūy-zerd ü ża'īf ü nizārdur
Ṣūretde gerçi kim görinür nā-tevān kemān

10 Ammā ki ṣit-i nāleye geldükde 'aşḳ ile
Āşūb-baḫş-ı na're-i ṣad-Ḳahramān kemān

11 Pertev n'olur olursa bu şevḳ ile ba'd-ez-īn
Erbāb-ı ṭab' u dānişe vird-i zebān kemān

12 Ṭarḥ olsa tāze şi're sezādur kemān redīf
Naẓmında ya'nī beslese naẓm-āverān kemān

13 Bir āṣaf-ı yegāne vü bir Ṣadr-ı a'ẓamuñ
Nuṭḳ-ı şerīfi ile bula nām u şān kemān

14 Yūsuf Żiyā-yı Mışr-ı cihān fātiḥ-i Mışır
Olsun maḳām-ı ḫiẓmetine naġme-ḫ"ān kemān

15 Vaṣf-ı kemānda beyt-i şerīfi ṣudūr idüp
Olsa 'aceb mi gün gibi sa'd-iḳtirān kemān

16 Her naġmesinüñ irse n'ola şānı göklere
Oldı ḳabūl-ı ṭab'ı ile kām-rān kemān

17 Ol ṣadr-ı kām-kār o ḫidīv-i mu'aẓẓama
Maḳṣad du'ādur oldı zemīn ü zamān kemān

18 Allāh 'aṣr-ı pākini mānend-i sūr ide
Olduḳça naġmeler ile 'aẓbü'l-beyān kemān

II

BU DAḪİ ṢADR-I A'ẒAM YŪSUF ŻİYĀ PAŞA ḤAŻRETLERİNÜÑ ḤUẒŪRLARINDA ḲIRĀ'AT OLUNAN NEŞĪDEDÜR

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Dil-i ġam-dīdenüñ biz daḫi ḫandān oldıġın gördük
O nā-şāduñ hele bir kerre şādān oldıġın gördük

---

9 H, V: P -

II P156a-b, H73a-b, V44a

Başlık H: Bu Daḫi Ṣadr-ı A'ẓam Yūsuf Żiyā Paşa Ḥażretlerinüñ Ḥużūr-ı Āṣafānelerinde Ḳırā'at Olınan Neşīdedür V; Bu Daḫi Sitāyiş-i Müşarün İleyh P

1 oldıġın H, V: oldıġuñ P // oldıġın H, V: oldıġuñ P

2 Ne var bir kerre de gül gibi ḫandān oldıguñ görsek
Hezār āsā anuñ bir kerre nālān oldığın gördük

3 Şeb-i tārīk-i ye'süñ ġāyeti ṣubḥ-ı sa'ādetmiş
Siyeh-necm-i ümīdüñ mihr-i tābān oldığın gördük

4 Felek devr eylemez vefḳ-i murād üzre dime artıḳ
Bu çarḫuñ ḫ'āhiş üzre çünki gerdān oldığın gördük

5 Bu ẓālim baḫt-ı bedden itmeyüz bir daḫi vā-veylā
O kāfir-mā-cerānuñ çün müselmān oldığın gördük

6 Nice şād olmasun dil kim şu Pertev gibi bī-baḫtuñ
Ḥużūr-ı Ṣadr-ı a'ẓamda ġazel-ḫ'ān oldığın gördük

7 Bu mışr-ı devlet-i 'ulyāyı ṣad el-ḥamd Mevlā'ya
Semiyy-i Māh-ı Ken'ān ile raḫşān oldığın gördük

8 Ki ya'nī Ḥażret-i Yūsuf Żiyā Paşa-yı pür-cūduñ
Maḳām-ı āṣafīde Ṣadr-ı zī-şān oldığın gördük

9 Gelelden ṣadr-ı 'ālīye kerem bābın güşād itdi
Nice bī-keslerüñ elṭāfa şāyān oldığın gördük

10 Ez-ān cümle bu bī-kes bī-nevāya eyleyüp raġbet
Nüvāziş lāyıḳ-ı erbāb-ı 'irfān oldığın gördük

11 Egerçi görmedük gūş itdük ammā 'aṣr-ı İslām'ı
Süleymān meclisinde mūr Mīhmān oldığın gördük

12 Şu'ā'-ı nūr-ı iḥsānıyla ol ḫātem-şiyem ṣadruñ
Söyinmiş şem'a-i baḫtuñ fürūzān oldığın gördük

13 Ḳatı bī-ṣervet ü sāmān idi bu bende-i nā-çīz
Hele sāyeñde luṭfuñla pür-'unvān oldığın gördük

14 Ḳarīn-i iltifāt-ı Ṣadr-ı 'ālī olmaġın ḫālā
Anuñ reşk-āver-i emṣāl ü aḳrān oldığın gördük

15 El açduḳça du'ā-yı devletiçün sūy-ı Mevlā'ya
Melā'ik mecma'-i āmīne pūyān oldığın gördük

---

2 oldığın H, V: oldıguñ P (bütün beyitler aynı)
11 'aṣr-ı İslām'ı P, H: 'aṣr-ı eslāfı V
15 sūy-ı Mevlā'ya P, H: suy-ı bālāya V

III

MEDḤİYYE-İ SĀḤİL-ḪĀNE DER-ŻIMN-I SİTĀYİŞ-İ MEKTŪBĪ-Ī ṢADR-I ʿĀLĪ REFĪḳ EFENDİ

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Bu mevḳiʿ eyledi Baḥr-i Siyeh Boġaz'ını nūr
Güzel maḳām-ı feraḥ-baḫş çeşm-i bed ola dūr

2 Hevā-yı dil-keşi cān u dile sürūr-āver
Sezādur olsa eger nām-ı pāki dār-ı sürūr

3 Sirişte-şādlıḳ ile zemīninüñ ḫāki ?
Binā-yı pāki daḫi vaḳf-ı dil-ḫoşi vü ḥużūr

4 Zemīn-i pākidür ol rütbelerde dāmen-gīr
Ki mīhmān olur elbette ḳalmaġa mecbūr

5 Feraḥ-fezālıġını görse böyle ger Rıḍvān
Ḳalurdı rū be-ḳafā ḫuld içinde tā dem-i ṣūr

6 Eger ki sāyesini sürme itmese ḫurşīd
Felekde olmaz idi çeşmi öyle çeşme-i nūr

7 Yanında āyinesidür o ḥavż ol ḳaṣruñ
Temeşşül eyler içinde iden mürūr u ʿubūr

8 Ṣadā-yı mevc-i bem ü zīri naġme-sāz-ı ṭarab
O ḥavż-ı yem ki yanında çü kāse-i ṭanbūr

9 Güẕār iderken ıraḳdan bile neẕẕāre ile
Ḫarābe ḫāneleri dīdenüñ olur maʿmūr

10 Eger ki raḫne-i dīvārın āşiyān itse
Hevāsı perverişiyle hümā olur ʿaṣfūr ?

11 Hevāsı şöyle feraḥ-baḫş u dil-güşādur kim
Taḫayyüli ile maġmūm olan olur mesrūr

12 Hevāsınuñ eşerinden idi ki naḳḳāşuñ
Elinde ḫāme-i mū oldı şemʿa-i kāfūr

III P156b-157a, H73b-74a, V44a-45a
Başlık P, V: Medḥiyye-i Sāḥil-ḫāne-i Mektūbi-i Ṣadr-ı ʿĀli Refīḳ Efendi H
4 pākidür V, H: pākdür P // elbette H, V: elbetde P
8 naġme-sāz-ı ṭarab H, V: naġme-sāz u ṭarab P

13 Boġaz içinde ne var olsa her gice meh-tāb
Şuʿāʿ-ı nūr-ı hevāsı semāya bedr ü büdūr

14 Ḳaṣırları ki ḳuṣūr-ı cinān ile hem-serdür
Bulınmaz anda Sinimmār ararsa daḫi ḳuṣūr

15 Ḳuṣūr nice bulurmış ḳaṣırlarında anuñ
O ṭarḥ-ı pāke Sinimmār olamaz müzdūr

16 Nice ḳaṣīde deger beytdür bu beyt-i ḳaṣīd
Sezādur eylese çārūb mūy-ı zülfini ḥūr

17 Ne beyt-i pāk-i münaḳḳaḥ bu ḫāne-i sāḥil
Ki gördigümde derūna efendim itdi ḫuṭūr

18 Bu cāya virdi şeref ẕāt-ı meymenet-baḫşuñ
Ḳudūm-ı pāküñ ile oldı bir serāy-ı sürūr

19 Sitāyiş itme bu cāyı saña şenādur kim
Senüñ ḳudūmuñ ile bu şerefler itdi ẓuhūr

20 Cenāb-ı Ḥaḳ saña tevfīḳini refīḳ itsün
Refāḳatüñ ile tevfīḳ-i Ḥaḳḳ ola meẕkūr

21 ʿAṭiyyedür saña ḫāṣiyyet-i veliyyu'llāh
Seni sitāyiş idenler daḫi olur meʾcūr

22 Fünūn-ı cūd u seḫānuñ edīb-i fāẓılısın
O fende Caʿfer ü Ḥātem de gerçi kim meşhūr

23 Ben anları işidüp lik efendimi gördüm
Duʿā-yı devletüñ olsun mı hiç dilümden dūr

24 Hep iltifātuñ ile eyledüm bu nev ṭarḥı
Ki yoḫsa gelmişidi Pertev-i faḳīre fütūr

25 Duʿāya başlayalum itmeyüp sözi iṭnāb
Şikeste-beste bu medḥiyyemüz ola maʿẕūr

26 Cenāb-ı Ḥaḳḳ idüp iḳbāl ü devletüñ müzdād
Ola bu cāyda sāyeñde gün-be-gün maʿmūr

27 Esāsı sāḥilini muḥkem eylesün baḥrüñ
Sütūnı ḫayme-i eflāke ṣarf idüp maḳdūr

---

13 bedr ü büdūr V: bedr büdūr P, H
21 meʾcūr H, V: meẕkūr P
22 cūd u seḫānuñ H, V: cūd seḫānın P / fāẓılısın P, H: fāẓılısuñ V
27 Sütūnı ḫayme-i H, V: Sütūn-ı ḫayme-i P

28 Tevābiʿ ü ḫademüñle bu cāy-ı ḫurremde
Ṣafā-yı ḫāṭır ile ol niçe sinīn ü duhūr

IV

EḤİBBĀDAN BİR ẒĀT-I ʿĀLĪ -ḲADRÜÑ BĀĠÇESİNDE BİNĀ OLINAN ḲAṢR U ḤAVŻ VAṢFINDA ḲITʿADUR

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Bu ḳaṣr-ı dil-güşā bir beyt-i dil-keşdür ki vaṣf olmaz
İçinde mündericdür nice mażmūn-ı feraḥ-baḫşā

2 Bu bāġçe müstezād-ı mıṣraʿ-ı āzādı bu beytüñ
Niçe mıṣraʿ ki zīb-efzā-yı ṣad dīvān-ı bī-hem-tā

3 Bu bāgçe beyt-i rengīn-i Nigāristān-ı Ġıffārī
Bu āb-ı ḥavż ise hem-vezn-i nehr-i cennetü'l-meʾvā

4 Bu bāgçe ḥāṣıl-ı maʿnāsıdur Bustān-ı Saʿdī'nüñ
Bu kāḫ-ı dil-güşā mażmūn-ı Sāḳī-nāme-i ġarrā

5 Bu beyt-i neşʾe-baḫşānuñ ki Ṣahbā-nāme-i Nefʿī
Atılmış kāġeẓ-i tesvīdidür bir güşede güyā

6 Bu beyte nisbet ile Çār-bāġ-ı Iṣfahān vaṣfı
Murabbaʿ güfte-i ṭanbūrī āsā olamaz iṣġā

7 Meżāmīn-i gül ü mül ile çün Dīvān-ı Ḥāfız'dur
Virür maḫmūra bu ḳaṣr u bu bāġçe ḥālet-i ṣahbā

8 Gören ṣāḥib-naẓar aḥbābı itmez mi hezārān mest
Mey-i gül-reng ile leb-rīz-i sāġar her gül-i zībā

9 Ṭonanduḳça şükūfeyle bu sebzīn cāy ser-tā-ser
Olur tāḳ-ı sipihr-i hefte seng-endāz-ı istihzā

---

28 duhūr P, V: şuhūr H

IV P157b, H72a-b, V44b-k

Başlık H: Birrī'nin Bāġçesinde Binā Olınan Ḳaṣr u Ḥavża Söylenen Medḥiyyedür P; Birrī'nüñ Bāġçesinde Binā Olınan Ḳaṣr u Ḥavża Medḥiyye V

2 Bu bāġçe H, V: Bu bāġ-ı P

3 Nigāristān-ı Ġıffārī V: Nigāristān-ı Saʿdī'nüñ P // Bu āb-ı ḥavż ise hem-vezn-i nehr-i cennetü'l-meʾvā H, V: P-

4 Bu bāgçe ḥāṣıl-ı maʿnāsıdur Bustān-ı Saʿdī'nüñ H, V: P-

8 hezārān mest P, V: hezār mest H

9 Ṭonanduḳça P, V Donanduḳça H // sipihr-i H, V: sipihre P

10 Gül-i şeb-būyını görseydi bir şeb ger olup mihmān
Çıḳardı ḫāṭır-ı Mecnūn'dan derd-i ruḫ-ı Leylā

11 Ḫayāl-i Şevket āsā mevc urur baḥr-i şafā bunda
Ki ʿUrfī ḥükm ile Pertev ben itmem pek tehī daʿvā

[TARİHLER]

I

TĀRĪḪ-İ SĀḤİL-SERĀY-I ḤAŻRET-İ BEYḪĀN SULṬĀN-I ʿALİYYETÜ'Ş-ŞĀN U MERḤŸM

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Nezāhet-sāḥa-i ʿişmet-serāyında olan çāker
Muʿallā mertebe hem-şīre-i şāh-ı cihān-bānī

2 Cenāb-ı Ḥażret-i Beyḫān Sulṭān-ı felek-dāye
Ola maḥfūż-ı ḥıfż-ı ʿavn u ṣavn-ı pāk-i Sübḥānī

3 Teşaḫḫuṣ eyleyüp maʿnā-yı lafż-ı ʿiffet ü ʿişmet
Vücūd-ı cūd-baḫşı oldı kevne luṭf-ı Rabbānī

4 Ne rütbe ṭabʿ-ı ʿālī-şānı bālādur beyān eyler
Şühūdü'l-ḥāli bu sāḥil-serāyuñ çār erkānı

5 Müsāʿid ṭaliʿ itmiş zātını hem sā'iḳ-i taḳdīr
Ki ḳıldı ketḫudā bir kān-ı ʿaḳl u rüşd ü ʿirfānı

6 Semiyy-i bānī-i beyt-i Ḫudā hem-nām-ı İbrāhim
Ki yaʿnī ketḫudā-yı devlet-i ʿulyā-yı ḫāḳānī

7 Medār-ı re'y ü dāniş tīz-fehm ü ṣāḥib-endişe
Ḫayır-ḫˇāh-ı şehenşāhī vü ḫayr-endiş-i Sulṭānī

8 Ne ṭarḥ-ı dil-nişīn kim ḥükm olındı eyledi inşā
Żamīr-i tāb-nākinde ʿayāndur sırr-ı pinhānī

9 Baḳılsa bu şeref iḳbāl ü baḫt-ı salṭanatdandur ?
Ki olmaḳ böyle nā-dīde binā inşāsı şāyānī

I P157b-158b, H62a-63a, V45a-b
Başlık P: merḥūm P: H, V -
3 luṭf-ı Rabbānī H, V: luṭf u Rabbānī P
4 ṭabʿ-ı ʿālī-şānı H, V: ṭabʿı ʿālī-şānı P // Şuhūdu'l-ḥāli H, V: Şuhūdu'l-ḫād P
5 ʿirfānı H, V: dārānı P
7 ṣāḥib-endişe P, H: ṣā'ib-endişe V
8 ʿayāndur P: ʿalenidür H, V

10 O güne bir binā kim görmemişdür dide-i gerdūn
Hezārān-sāl bu dünyānuñ olup çerḫ-i gerdānı

11 Tevaḳḳuf eyleyen zevraḳları pişinde deryāda
Tehī ṣanmam olurlar resminüñ hep deng ü ḫayrānı

12 Cihān-ı köhneyi bu tarḥ-ı nevle ḳıldı ābādān
Zihī elṭāf-ı Rabbānī zihī tevfīḳ-i Yezdānī

13 O zī-şān-ı cihānuñ oldı çün re'yi ile ābād
Müzeyyendür bütün sāḥil-serāyuñ gerçi her yanı

14 Velī bir ḳaṣr-ı şāhī tarḥ olındı kim derūnında
Ki ḳaṣr-ı cennet-i aʿlā olur belki aña ṣānī

15 Zihī ḳaṣr-ı feraḥ-zā ḫabbezā kāḫ-ı neşāṭ-efzā
O güne dil-nişīn kim mest ü ḫayrān eyler insānı

16 Binā-yı ser-firāzı ʿālem-i bālāya ḳāmet-keş
Temāşā itdürür rūḥāniyān-ı ʿarş-ı Raḥmānī

17 O üç sedli ḳaṣır üç sed çeküp Ye'cūc-i ekdāra
Biri deryā biri gülşen biri ḥavżuñ nigeh-bānı

18 Gören sīm-āb aḳar ẓann eyler ammā selsebīlinden
Aḳan ābı velī elmās veş şeffāf ü nūrānī

19 Nice taʿrīf olınsun çaġlayanlar kim be-cāy-ı āb
Ki cārī eylemiş āb-ı zülāl ü mā'-ı ḥayvānı

20 İder ebr-i maṭīrüñ dāmenin ter āb-ı fevvāre
Bulup āb-ı revān fisḳiyyesinden rifʿat ü şānı

21 Nigāh-ı ʿişmetinde şöyle feyż-i terbiyet varken
Ser-ā-ser ġonçe-i n'eşkūftedür verd-i gülistānı

22 Ya ol zīr-i zemīn kim taḫt-ı ḳaṣr-ı pāk ü ʿulyāda
Sezādur olmaġa bi'llāh ḥarīm-i ḫāṣ-ı Sulṭānī

23 Ümīd-i maḳdem-i şāh-ı cihānla oldı ābādān
Ki resm-i dil-peẕīrinde bulındı emr ü fermānı

24 Teşerrüf eyledükçe gāhī olur çerḫden berter
Ḳudūm-ı pāk-i şāhī ile bulup ʿizzet ü şānı

---

20 Bulup H, V: Bulur P / fisḳiyyesinden H, V: fisḳiyyesinde P
24 berter P, V: pür-nūr H

25 O ḫāḳān-ı muʿaẓẓam kim anuñ vaṣfında ʿācizdür
Hezārān Enverī vü ʿUrfī vü Nefʿī vü Ḫāḳānī

26 Cenāb-ı Ḥażret-i Sulṭān Selīm-i maʿdelet-fermā
Ki sebḳat itmemişdür şehryārān içre aḳrānı

27 Tenezzüh itmegiçün gāh ü geh ṭabʿ-ı hümāyūnı
Müşerref itmegin hem-şīresi Sulṭān-ı zī-şānı

28 Bu ḳaṣr-ı bī-bedel bir naẓm-ı pür-şevket olur ol dem
Anuñ şeh-beytidür ẕāt-ı hümāyūn-ı cihān-bānī

29 Hezārān ẕevk ü şevḳ ü şādīye bu cāy olup meʾvā
Biribirinden aʿlāter ola her vaḳt ü her ānı

30 Sezā Pertev cevāhirle yazılsa levḥ-i tārīḫi
Zihī zībende ḳaṣr-ı bī-naẓīr ü ṭarḥ-ı Sulṭānī
زهی زیبنده قصر بی نظیر و طرح سلطانی
(1218 H.=1803-4 M.)

II

TĀRĪḪ BERĀY-I FETḤ-İ MIṢR-I ḲĀHİRE

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Nigehbān-ı cihān Sulṭān-ı ẕī-şān ḫusrev-i devrān
Nerimān-ı zamān ṣāḥib-ḳırān-rezm-i tüvānāyī

2 Cenāb-ı Ḥażret-i Sulṭān Selīm-i ṣāliṣ ol Ġāzī
Derinde eylemez derbān Ġavrī vü Ṭumanbay'ı

3 Yazıldı fātiḥ-i ṣānī-i Mıṣr elḳāb-ı şāhīsi
Müyesser itdi Ḥaḳ bir böyle nām u şān-ı vālāyı

4 Selīm Ḫān-ı ḳadīm almışdı mülk-i Mıṣr'ı Ġavrī'den
Cünūd-ı ehl-i İslām ile idüp ceng ü ġavġāyı

---

25 ḫāḳān-ı muʿaẓẓam H, V: ḫaḳānı muʿaẓẓam P / vaṣfında H, V: vaṣfuñda P
26 itmemişdür H, V: اتمامشدر P
27 Tenezzüh H, V: Tenezzül P // hem-şīresi P, V: hem-şīre-i H
28 bir naẓm-ı pür-şevket olur ol dem H, V: pür-naẓm pür-şevket olur ol dem P
29 ẕevk ü şevk H, V: şevk ü ẕevk P
II P158b, H61b-62a, V45b-46a
Başlık H, V: Tārīḫ-i Fetḥ-i Mıṣr-ı Ḳahire P
1 tüvānāyī P, V: dānāyī H
3 nām u şān-ı vālāyı H, V: nām-ı şān u vālāyı P

5 Şeh-i devrān ġazā itdi ʿadū-yı dīnden aldı ?
Duʿā-ḫᵛān eyledi el-ḥaḳ bütünce ehl-i dünyāyı

6 Bu sāl-i meymenet-fāla hem ism-i Ġavrī'dür tārīḫ
Bu nām eyler yine bu sāle yaʿnī fetḥe īmāyı
(غوری 1216 H.=1801-2 M.)

7 Ġayūr ismi daḫi tārīḫ olur bu sāl-i meymūna
Anüñçün ġayretu'llāh itdi ḫalḳa luṭf-baḫşāyī
(غیور 1216 H.=1801-2 M.)

8 Muʿīn ü yāveri bu devletüñ çün faḫr-i ʿālemdür
Gelür imdāda elbette sürūş-ı mülk-i bālāyī

9 Cevāhirle yazılsun ṭāḳ-ı ʿarşa beyt-i tārīḫi
Ki bu feṭḥ itdi iḥyā Pertev aʿlā ile ednāyı

10 Bu sūr u bu sürūra ṣad-be-ṣad el-ḥamdü li'llāh
Yine Sulṭān Selīmü'ṣ-ṣāliṣ aldı Ümm-i Dünyā'yı
بو سور و بو سروره صد بصد الحمدالله
ینه سلطان سلیم سلیم الثالث لث الدی ام دنیایی
(1216 H.=1801-2 M.)

III
ḲITʿA-İ TĀRĪḪ-GŪNE BERĀY-I FETḤ-İ MIṢR

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Ümm-i Dünyā'yı Fıransız idicek iştīlā
Ḫüẓnine olmış idi cümle derūnuñ bāʿiṣ

2 Ġam-ı dil oldı mübeddel hele şevḳ ü ṭaraba
Ḫaber-i feṭḥ-i Mışır kevne olıcaḳ ḥādiṣ

3 Didi bu mışraʿı gūyā ki Selīm Ḫān-ı ḳadīm
Ṣānī-i fātiḥ-i Mışr oldı Selīmü'ṣ-ṣāliṣ

---

8 Muʿīn ü yāveri H, V: Muʿīn yāveri P
10 Bu sūr u bu sürūra H, V: Bu sūra bu sürūra P
III P158b-159a, H62a, V46a
* Bu kıt'a tarih değildir. Başlıktaki "güne" ifadesi bunu göstermektedir.
Başlık H, V: P -
1 cümle P, V: niçe H
3 bu mışraʿı H, V: bu mışraʿ P / gūyā ki P, V: H - / Selīm Ḫān-ı ḳadīm P, V: Sulṭān Selīm-i evvel H

IV

TĀRĪḪ BERĀY-I TECDĪD-İ MERḲAD-İ ŞERĪF-İ ḤAŻRET-İ SÜNBÜL SİNĀN ḲADDESE'LLĀHU TEʿĀLĀ SIRRİHU'L-ʿAZĪZ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ġavṣ-ı aʿẓam Yūsuf-ı Sünbül Sinān
Ḳuṭb-ı ekrem kāşif-i sırr-ı Ḫudā

2 Ol ʿazīz-i pür-kerem ol pür-himem
Ol kerīm ol maḥż-ı nūr ol pīşvā

3 Bu maḳām-ı aḳdesi meʾvā idüp
Rāh-ı Ḥaḳḳ'a olmış idi reh-nümā

4 Her kelāmı bāʿiṣ-i feṯḥ ü fütūḥ
Her nigāhı māye-i ʿizz ü ʿulā

5 Faḳr ile faḫr eyleyen ʿāşıḳlara
Ḫāk-i pāyi idi ʿayn-ı kīmiyā

6 Yoġidi red feyż-ḫˇāha sālike
Hem-çü dergāh-ı cenāb-ı Kibriyā

7 Daʿvet-i Ḥaḳḳ'a icābet eyleyüp
Oldığında ʿāzim-i semt-i bekā

8 *Nūr ola Sünbül Sinān'uñ ḳabri hep*
Mışraʿı tārīḫ-i rıḥletdür aña
نور اوله سنبل سنانك قبرى هب
(934 H.=1527-8 M.)

9 Feyż-i rūḫ-ı pākine esrārına
Maẓhar eyle Rabbenā yā Rabbenā

10 Çün Selīm Ḫān ibni Sulṭān Bāyezīd
İstimāʿ itdi o Manṣūrü'l-livā

11 Yapdı ol tābe şerāh'uñ himmeti
Türbe-i pāki bināsın ibtidā

IV P159a-b, H59a-60a, V46a-b
Başlık P, H: Tārīḫ...Ḳaddese'llāhu Sırrehū V
1 Yūsuf-ı Sünbül H: Yūsuf u Sünbül P; Sünbül u Yūsuf V
4 nigāhı H, V: nigāh P
6 feyż-ḫˇāha sālike P, V: feyż-ḫˇāh-ı sālike H
8 Nūr ola H, V: N'ola ola P

12 Gerdiş-i eyyām ile olup ḫarāb
Şöyle kim tecdīde olduḳda sezā

13 Pādişāhānda velīler ḥāleti
Oldığında şübhe yoḳ kim ḥāliyā

14 Şehryār-ı şerʿ-perver dīn-penāh
Ol şeh-i şāhān-ı dehre muḳtedā

15 Ol velī-himmet o şāh-ı asḫiyā
Kim Selīm Ḫān ibni Sulṭān Muṣṭafā

16 Ḥayy ü meyyit görmede ikrāmını
Müstefīż-i cūdıdur bay u gedā

17 Cümle tārīḫ-i selef mażbūṭumuz
Gelmemişdür böyle bir cūd u seḫā

18 Vaṣfınuñ miʿşār-ı ʿaşrı olamaz ?
Her ne rütbe olsa ger medḥ ü şenā

19 Ḥaḳ Teʿālā ʿömrin efzūn eylesün
Kim bu maʿrıżda ḳabūl olur duʿā

20 Oldı teşrīf-i hümāyūna ḳarīn
Nā-gehān bu ḫāniḳāh-ı cān-fezā

21 Türbe-i pīri ziyāret eyleyüp
Oldı rūḥāniyyetinden pür-ṣafā

22 Gördi kim ol daḫme-i kenz-i defīn
Hem muḳassī ḍīḳ hem köhne binā

23 Eyleyüp tevsīʿine emri ṣudūr
Bir yeñi ḳaṣr itdi cennetde binā

24 Ṭarḥ-ı sünbülzār-ı cennet eyledi
Devleti bulsun bahār āsā nemā

25 Bu maḳām öyle maḳām-ı pākdür
Bulınur her derd içün bunda devā

26 Eyleyen bu cāya hürmet feyż alur
Maʿnevī vü ṣūrī bī-reyb ü mürā

---

15 Ol P, V: O H
25 bunda H, V: anda P

27 Kim bu cāy-ı pākde medfūndur
Duḫter-i āl-i Muḥammed Muṣṭafā

28 Fāl-i ḫayr itdüm bunı bī-reyb ü şek
Nāşırı olur revān-ı evliyā

29 Bu maḳāmı himmeti iḥyā idüp
Bāġ-ı sünbül tāzelendi gūyiyā

30 Didi tārīḫini Pertev bā-nuḳāt
Sünbülistān-ı behişt oldı bu cā
سنبلستان بهشت اولدی بو جا
(1219 H.=1804-5 M.)

V

TĀRĪḪ BERĀY-I TEKYE-İ NAḲŞ-BENDĪ EŞ-ŞEYḪ SELĀMĪ EFENDİ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Kāşif-i remz-i ṭarīḳat vāḳıf-ı ʿilm-i ledün
Mālik-i mülk-i ḥakīḳat reh-ber-i ṣıddīḳiyān

2 ʿĀrif-i esrār-ı Ḥaḳ Şeyḫ-i tarīḳ-i Naḳş-bend
Pīşvā-yı sālikān ü reh-nümā-yı güm-rehān

3 Ḥażret-i Seyyid Selāmī nuḫbe-i āl-i Resūl
Seyyidü's-sādāt verd-i āl-i bāġ-ı ḫanedān

4 Şöyle bir baḥr-i ʿulūm-ı ẓāhir ü bāṭındur ol
Kim olur her ḳaṭresinde nice deryālar nihān

5 Berr ü baḥr-i ʿālemi gezdi seyāḥat eyledi
Reşk iderdi ḥāline seyyāḥ-ı arż eflākiyān

6 Ḥacc idüp gitdi diyār-ı Hind ü Sind iḳlīmine
Nice aṣḥāb-ı kerāmet ile itdi iḳtirān

7 Geşt idüp Belḫ ü Buḫārā vü Semerḳand illerin
Güş iden naḳlin olur engüşt-i ḥayret der-dehān

---

29 Bu maḳāmı himmeti H, V: Bu maḳām-ı himmeti P // Bāġ-ı sünbül H, V: Dāġ-ı sünbül P
V P159b-160a, H63a-b, V46b-47a
Başlık P: Tārīḫ Berāy-ı Tekye-i es-Seyyid eş-Şeyḫ Selāmi Efendi selleme'llahu Teʿālā H; Tārīḫ... Efendi selleme'llahu V
4 nihān H, V: ʿayān P
5 arż-ı H, V: ʿarż-ı P
6 diyār-ı Hind H, V: diyār u Hind P
7 der-dehān V: ber-dehān P, H

8 Rubʿ-ı meskūnda per-i himmetle pervāz eyledi
Bir maḥalde ṭutmayup anḳā-yı ṭabʿı āşiyān

9 Eyleyüp İzmir'den İstanbul'a āḫir nüzūl
Ḳaşdı iḫvānı ziyāret idi ancaḳ nā-gehān

10 Çünki iskānı ẓuhūr itdükde ẓahr-ı ġaybdan ?
Lāzım oldı neşr-i feyż itmekler içün bir mekān

11 Yapdılar bu ḫānikāhı ẓātına Eyyūb'da
Şanki Ḳaşr-ı ʿĀrifān oldı Buḫārā'da hemān

12 Ya Selāmī dergehidür bu ya ḫud dārü's-selām
Sāḥa-i pākin görenler dir behişt-i cāvidān

13 Sālikān-ı Ḥaḳk'a dārü'l-feyż olup bu ḫānikāh
Feyż-i Ḥaḳla tāze cān bulsun nice efsürde cān

14 Bu maḳām olduḳça ḳāʾim Pertevā bānīsinüñ
Eylesün iḳbālin ʿālī Ḫāliḳ-i kevn ü mekān

15 Söyledüm bir neẓr ile tārīḫ-i cevherdārını
Oldı bu tekye hemānā miṣl-i Ḳaşr-ı ʿĀrifān
اولدی بو تکیه همانا مثل قصر عارفان
(1202+16=1218 H.=1803-4 M.)

VI

TĀRĪḪ BERĀY-I KĀŞĀNE-İ ʿABDÜʾL-HĀDĪ EFENDİ DER-ANḲARA

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Cenāb-ı ʿabd-i Hādī ol efendi-i melek-şīme
Resūl-i kibriyānuñ nesl-i pāk-i āl ü evlādı

2 Ḳużāt-ı sitteden bir ẓāt-ı ʿālī-ḳadr-i ẓī-şāndur
Ṣafā vü ẓevḳ ü cünbişdür hemīşe kār u muʿtādı

3 Cevān-meşreb ḫafīfü'r-rūḥdur bir şeyḫ-i kāmildür
Ḳul eyler kendüye ḫulḳ-ı latīfi merd-i āzādı

---

9 İstanbul'a P, V: İslāmbol'a H
12 Sāḥa-i pākin H: Sāḥa-i pāküñ P
13 efsürde cān H, V: efsürdegān P
VI P160a-b, H63b-64a, V47a-b
Başlık P, H, V
2 ẓevḳ ü cünbişdür H, V: ẓevḳ-i cünbişdür P

4 Olup miʿmār-ı ṭabʿı ġayret-endāz-ı Sinimmārī
Himem ṣarfıyla oldı bu binā bünyādına bādī

5 Ḫavernaḳ-reşk idüp tedbīri bu kāşāne-i pāki
Dem-ā-dem cilvelensin sāḥasında şevḳ ile şādī

6 O rütbe zīb ü zīnet buldı kim bu ḫānenüñ şāyān
Nuḳūş-ı dil-peẕīri eylese dem-beste Bihzād'ı

7 Füzūn idüp Ḫudā iḳbāl ü sāl-i ʿömrin anuñ hem
Maṣūn ola derūnında tebār u ḫīş ü aḥfādı

8 Gelüp üçler hidāyetle idince semʿüme ismāʿ
Didüm tārīḫini Pertev saʿādet-ḫāne-i Hādī
سعادتخانهٔ هادی
(1211+3=1214 H.=1799-0 M.)

VII

TĀRĪḪ BERĀY-I TAʿMĪR-İ CĀMIʿ-İ ḪÜSEYN AĠA DER ḲURB-I ESĪRBĀZĀRI

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 İmāmü'l-müslimīn sulṭān-ı ẕī-şān şeh Selīm Ḫān'uñ
Zamān-ı devletinde olmada her bir maḥall iḥyā

2 Ez-ān-cümle ḫarāb olmışdı iḥrāḳ ile bu cāmiʿ
Ḥüseyn Āġā-yı bābu's-salṭanat itmiş idi inşā

3 Cenāb-ı Ḥażret-i Ṣālih Aġa ol seyyidü's-sādāt
Aġa-yı ḥażret-i bābü'l-ʿaliyye ol kerem-baḫşā

4 Neẕāretle binā emrinde oldı vāḳıf-ı şānī
Ḥüseyn'üñ aḥsen itdi cāmiʿin tecdīd ile ḥaḳḳā

5 Ṣalāt içün cemāʿat beş vaḳit geldükde ey Pertev
Ḥisāb-ı cevherīn tārīḫin itsün böylece iḫṣā

---

6 Nuḳūş-ı dil-peẕīri H, V: Nuḳūşı dil-peẕīri P
7 iḳbāl ü sāl H: iḳbāl-i sāl P, V
VII P160b, H64a, V47b
Başlık H, V: Tārīḫ Berāy-ı Taʿmīr-i Cāmiʿ P
1 devletinde H, V: devletüñde P
4 cāmiʿin H, V: cāmiʿüñ P
5 Ḥisāb-ı cevherīn H, V: Ḥisāba cevherīn P

6 Bu mıṣraʿ dur ki itmām-ı binānuñ sāl-i tārīḫi
Ḥüseyn Āġā'nuñ oldı Cāmiʿ ī evvelkiden zībā
حسين آغانك اولدى جامعى اولكيدن زيبا
(1217 H.=1802-3 M.)

VIII

MERḤŪM TEVFĪḲ YAḤYĀ EFENDİ ḤAŻRETLERİNÜÑ DÜŞ-I FAŻĪLETLERİNDEN FERVE-İ BEYŻĀ-YI MEŞĪḪĀT-İ İSLĀMİYYE MÜFTEḪİR OLDUḲDA CEDD-İ ʿİẒĀMI ḤÜSĀMÜ'D-DĪN-İ ʿUŞŞĀḲĪ ḤAŻRETLERİ LİSĀNINDAN SÖYLENEN TĀRĪḪDÜR *

1 Zīnet bulup o ẕāt ile ṣadr-ı fetvā
Kesb-i şeref idince o cāy-ı vālā

2 Tārīḫini bu mıṣraʿ la ceddi didi
Tevfīḳ-i Ḥaḳ refīḳüñ ola yā Yaḥyā
توفيق حق رفيقك اوله يا يحيى
(1205 H.=1790-1 M.)

IX

TĀRĪḪ BERĀY-I PEHLEVĀNĪ-İ REFĪḲ EFENDİ

mefāʿ īlün mefāʿ īlün mefāʿ īlün mefāʿ īlün

1 Cenāb-ı Ḥażret-i mektūbī-i ṣadr-ı muʿallā-cāh
Mükerrem ẕātına tevfīḳ refīḳ ü yār-ı cān oldı

2 Hünerver ḳadr-dān bir Bermekiyyü'ṭ-ṭabʿ dur kim ol
Ki baḫş-ı cūdı ile nice maḥzūn şādmān oldı

3 Kemān infāḳda baḫş idemez desti ile zīrā
O tīr īṣār ider bu cūd u luṭf u baḫşe kān oldı

---

6 sāl-i tārīḫi H, V: tām tārīḫi P // zībāH, V: aʿlā P

VIII P160b, H65a, V48a; * Ahreb veziyle yazılmıştır.

Başlık H: Müttekā-pirā-yı Ṣadr-ı Fetvā Tevfīḳ Yaḥyā Efendi Ḥażretlerinüñ Düş-ı Faẓiletlerinden Ferve-i Beyżā-yı Meşīḥat-ı İslāmı Müfreḥir Olduḳda Cedd-i ʿİẓāmı Ḥüsāmü'd-dīn-i ʿUşşāḳi Ḥażretlerinüñ Lisānından Söylenen Tārīḫdür V; Yaḥyā Tevfīḳ Efendi Merḥūmuñ Meşīḥatına Ceddi Hüsāmü'd-dīn-i ʿUşşāḳi Lisānından Söylenen Tārīḫdür P

IX P160b-161a; H65a; V48a-b

Başlık H: Tārīḫ Berāy-ı Pehlevānī-i Mektūbī-i Ṣadr-ı ʿĀlī Refīḳ Efendi P; Tārīḫ Berā-yı Pehlevānī-i Mektūbī-i Ṣadr-i ʿĀlī selleme'llāhu V

1 muʿallā-cāh H, V: muʿallā-cā P

3 Kemān infāḳda H, V: Kemān-i ittifāḳda P // luṭf u baḫşe P, H: luṭf baḫşe V

4 Hemāre kārı icrā-yı sünendür ẓāhir ü baṭın
Ki fenn-i remyi taʿlīm itmege saʿyi nişān oldı

5 Semādan menzile bārān-ı raḥmet veş nüzūl itdi
Atarken meşk içün her tīri kim gözden nihān oldı

6 Eger menzilgehine düşmeseydi sehmi dirlerdi
Hümānuñ üstüḫānı mürġ-i tīre āşiyān oldı

7 Çıḳup meydāna dörd şāhid didi bu beyt-i menḳūtı
Meʾāli ile Pertev ḳabżaya tārīḫ-ḫˇān oldı

8 Toḳuz yüz menziline irdürüp zūrī ile sehmi
Efendim yārī-i tevfīḳ-i Ḥaḳla pehlevān oldı
طقوز يوز منزلنه ايردیروب زورى ايله سهمى
افندم ياریء توفيق حقله پهلوان اولدى
(fī-evāʾili Receb 1211 H.=Aralık 1796-7 M.)*

X

TĀRĪḪ BERĀY-I PEHLEVĀNĪ-İ ʿİZZET BEG

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Saʿd-ı Vaḳḳāṣ-ı zamāne Ḥażret-i ʿİzzet Beg'üñ
İtsün efzūn ḳuvvet-i bāzū-yı baḫtın müsteʿān

2 Cāy-gīr-i ṭabʿıdur aḫlāḳ-ı aṣḥāb-ı güzīn
Kārı dāʾim ittibāʿ-ı sünnet itmekdür hemān

3 Pīr-perver çille-keş dervīşdür çünkim özi
Çille-keşlikde şebīhi oldığı içün kemān

4 Ṭāḳat-ı şaḫt-ı kemānı āzmāyiş itmege
Merd-i meydān-ı hüner ol cümle fende ḳahramān

5 Bir nice kez eyledi gerçi keş-ā-keş yay ile
Bir atışda tīri itdi menzilin lākin nişān

---

4 saʿyi H, V: saʿy P
6 mürġ-i tire H, V: mürġ-i tīr P
8 zūrī H, V: rūzī P // yārī-i tevfīḳ-i H, V: yāveri tevfīḳ-i P
* Bu tarih, V nüshasında verilmiştir.
X P161a, H65a-b, V48b
Başlık H:Tārīḫ Berāy-ı Pehlevānī-i Āmedī ʿİzzet Beg P; Tārīḫ Berā-yı Pehlevānī-i Āmedī-i Devlet Ḥażret-i ʿİzzet Selleme'llāhu V

6 Tīri cāyın buldı Pertev çün duʿā-yı müstecāb
Ḳoluña ḳuvvet ṣadāsı ile pür oldı cihān

7 Çār şāhid çıḳdı meydāna didi tārīḫini
Ḳuvvet-i bāzū ile ʿİzzet Beg oldı pehlevān
قوت بازو ايله عزت بك اولدى پهلوان
(9 Receb 1218 H.=25 Ekim 1803 M.)

XI

TĀRĪḪ BERĀY-I DERĀ-ZEDEN-İ ʿİZZET BEG

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Cenāb-ı āmedī-i bāb-ı ʿālī-i devlet
Ki yaʿnī Ḥażret-i ʿİzzet Beg ol melek-ḫaṣlet

2 Dinilse şānına şāyeste ḫādimü'l-fuḳarā
Ki ehl-i faḳra ider luṭf ile hemīn ḫizmet

3 O ẕātdur veled-i maʿnevī-i ehlu'llāh
Ki ẕātını oġul idindi Ḥażret-i Neş'et

4 Cemīʿ-i fende de miṣli ne geldi vü ne gelür
Bilen bilür anı yoḳdur sitāyişe ḥācet

5 Kemān-keşide ḥuṣūṣā ki ferd ü yek-tādur
Cenāb-ı Ḥaḳ vire bāzūsına hemān ḳuvvet

6 Oḳı hemāre hümālar şikār ider dilese
Yire inince ne var itse cümleyi sebḳat

7 Urur murād idinür ise mūrı çeşminden
Alınca destine tīr ü kemān bilā-külfet

8 Nişāngeh olma bir iş mi aña derā-yı hedef
Meger içinde olan tile eyleye niyyet

9 O niyyet ile oḳ atduḳda pūteye bir gün
Delüp derāyı ḳırup tilini hemān sāʿat

---

* H, V: P -
XI P161a-b, H65b-66a, V48b-49a
Başlık P, H: Tārīḫ-i Berā-yı Derā-zeden-i Müşārün İleyh V
3 ẕātdur H, V: زاتدر P
6 hemāre P: havāda H, V
7 Urur H, V: Odur P // destine tīr ü kemān P: tīr ü kemān destine H, V

10 Bu tekyegāh-ı şerīfe kemān-keşān-ı selef
Birer nişāne bıraḳmaḳçün eylemiş ʿādet

11 Anuñçün eyledi taʿlīḳ bunda bu eşeri
Ki ẕikr-i ḫayra ola bir veşīle vü ālet

12 Didüm bu cevherī tārīḫi Pertev ol eşere
Ola bu tīr-i derāda nişāne-i ʿİzzet
اوله بو تير درادە نشانهٔ عزت
(Evāil-i Muḥarrem 1219 H.=Nisan 1804 M.)

XII

TĀRĪḪ-İ VELĀDET BERĀY-I ZĀDE-İ ÜSTĀD-I KERĀMET-PENĀH

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Cihāna bir efendi-ẕādemüz geldi bi-ḥamdi'llāh
Ele taḥrīr-i tārīḫiçün aldum ḫāme bismi'llāh

2 Ḫudāvend-i maʿārif-pişegān üstād-ı üstādān
Cenāb-ı Neş'et-i zī-şān-ı āgeh-dil veliyyu'llāh

3 Nice müddetdi bir ḫayrü'l-ḫalef isterdi Mevlā'dan
Ki yaʿnī bir oġulcıḳ görmesin itmişdi ḫāṭır-ḫᵛāh

4 Ne ister kim aña iḥsān ḳılmaz Ḥażret-i Vehhāb
Ḥuṣūle gelmemek mümkin mi sāḥib-dildeki dil-ḫᵛāh

5 Mübārek rūz-ı Cumʿa vaḳt-ı pāk-i ḍaḥve-i ḳübrā
Ṭulūʿ itdi saʿādetler ile çün āftāb u māh

6 Ḥüceste-nām-ı nāmīsi Muḥammed Neş'e'dür anuñ
Ola reftār-ı ʿömr-i nāzenīni Ḫıżr ile hem-rāh

7 Eşerde *el veledü sırrı ebih* vārid olmışdur
Olur elbet maḳām-ı vālid ol maḫdūma menzilgāh

8 Ḫudā evlād u aḫfādıyla itsün vālidin mesrūr
Bu daʿvāt ile şimdi rūz u şeb meşġūldur efvāh

---

12 cevherī tārīḫi H, V: cevher tārīḫi P
XII P161b; H60b-61a; V49a
Başlık H: Tārīḫ-i Velādet-i Neş'et Efendi-zāde P; Tārīḫ-i Velādet Berā-yı Zāde-i Üstād Kerāmet-penāh Velāyet-destgāh selleme'llāhu V
5 āftāb u māh H, V: āftāb māh P
7 "Çocuk babasının sırrıdır" anlamında Arapça söz.
8 rūz u şeb H, V: rūz şeb P

9 Namāz-ı Cumʿa'da meşġūl iken Pertev duʿāsıyla
Gelüp bir müjde-res tebşīr idince mevlidin nā-gāh

10 Mücevher böyle bir mıṣraʿla düşdi sāl-i tārīḫi
Cenāb-ı Neş'et'e bir Neş'e iḥsān eyledi Allāh

(جناب نشأته بر نشئه احسان ايلدى الله)

(29 Cemāziye'l-evvel 1219 H.=5 Eylül 1804 M.)

XIII

BU DAḪİ TĀRĪḪ-İ VELĀDET-ĠŪNE NEŞĪDEDÜR*

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Ser-tāc-ı üstād-ı esātīze-i cihān
Yaʿnī Cenāb-ı Neş'et o sulṭān-ı ʿārifān

2 Olduḳlarında mevlid-i Neş'e'yle neş'e-yāb
Ṭoġduḳda bir oġulları mānend-i āftāb

3 Reşk-āver itdi sūr-ı hümāyūnda maḳdemi
Ġayret-dih oldı ʿīde o vaḳtüñ be-her-demi

4 Tārīḫleriyle mevlidi olındı tehniyet
Ḥaddince itdi her birimüz ʿarż-ı maʿrifet

5 Ammā ġarībdür bu kerāmet ki vāḳıʿā
Hiç sebḳat itmemişdür anuñ miṣli ḥāliyā

6 İzmirī Şeyḫ Selāmī-i pür-ḳadr u iʿtibār
Ol Şeyḫ-i Naḳş-bend o seyyāḥ-ı rūzgār

7 Biñ iki yüz ṭoḳuz senesinde o pīşvā
İḳlīm-i Hind ü Belḫ ü Buḫārā'ya gitdi tā

8 Biñ iki yüz on altıda çün ʿavdet eyledi
Mānend-i Kaʿbe ārzū-yı Neş'et eyledi

XIII P161b-162a, H61a, V49b; *Bu manzumede tarih düşürülmemiştir. Başlıktaki "gûne" bunu gösteriyor.

Başlık H: Tārīḫ-i Diger P; Müşārün İleyh Kerāmet-penāh Efendimüz Ḥażretlerinüñ Maḫdūm-ı Necābet-mersūmları Neş'e Efendimüze Bu Daḫi Tārīḫ-i Velādet-günedür V

3 ʿīde H, V: P -

4 Tārīḫleriyle P, H: Tārīḫlerle V

6 İzmirī H, V: İzmir P // Naḳş-bend H, V: Naḳş-bendi P

8 çün H, V: çü P

9 Olmışdı anda mālik o Dīvān-ı Bīdil'e
ʿAzm-i reh itdiginde getürmişidi bile

10 İtdi hediyye Ḥażret-i üstāda çün o dem
Açup tetebbuʿ idicek ol ẕāt-ı pür-kerem

11 Ḫatm eylemiş şu beyt ile Bīdil kelāmını
Bu neş'e ile bulmış o ḥüsn ü niẓāmını

12 Gūyā o beyt Neş'e'ye tārīḫ-i sāl olur
Bu ehl-i ḥāl meslegi bir özge ḥāl olur

13 Kim vaṣfın ide Bīdil ü cān-ı cinān-mekān
İde Selāmī ile Buḫārā'dan armaġan

14 Allāh bilür ki naẓma sezādur bu menḳabet
Pertev anüñçün eyledüm iẓhār-ı maʿrifet

15 Tārīḫ mevḳiʿinde bu ol beyt-i pākdur
Kim vaṣf u midḥati zi-semek tā-simākdur

16 علی نژاد نشئه اقبال موهبت
انجم و رود جوهر اجلال منزلت

XIV

TĀRĪḪ BERĀY-I VELĀDET-İ ʿİZZET BEG-ZĀDE

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Güzīn-evlād-ı üstād-ı zamāne Neş'et ʿİzzet Beg
Yegāne ẕāt-ı ʿālī-şāndur ol mīr-i ʿālī-cāh

2 Hünermendān-ı ʿaṣruñ mefḫarıdur şiʿr ü inşāda
Ḥuṣūl-i kām ile maḥsūd-ı aḳrān eylesün Allāh

3 Ḳarīn-i ehl-i ḥāl oldı naẓar aldı ne var irse
Bir az müddetde aʿlā rütbeye ber-vefḳ-ı ḫāṭır-ḫᵛāh

---

10 üstāda çün H, V: üstād içün P
11 ḥüsn ü niẓāmını P, H: ḥüsn niẓāmını V
13 vaṣfın H, V: vaṣfuñ P
14 H, V: P -
XIV P162a-b, H66a, V49b-50a
Başlık H: Tārīḫ-i Velādet-i ʿİzzet Beg-zāde P; Tārīḫ-i Velādet Berāy-ı Zāde-i Veled-i Maʿnevī-i Kerāmet-penāh Selleme'llāhu V
2 şiʿr ü inşāda V: şi'r inşāda P, H

4 Semend-i ʿizz ü rifʿat zīr-i rānında ḫırām itse
Hemīşe sāḥa-i iḳbāl u iclāl olsa menzilgāh

5 Bu eşnāda anı Ḥaḳ bir oġulcuḳ ile şād itdi
Duʿā-yı ṭūl-i ʿömriyçün çekildi medd-i Bismi'llāh

6 Süleymān-ı zamān olmaz mı ʿaşrında maʿārifle
Ki ola Neş'et āsā nāmdāşı bir veliyyu'llāh

7 Necābet gevheri raḫşende olmaġla cebīninde
Münevver itdi ḥāṭır-ḫānemüz Pertev çü nūr-ı māh

8 Bu kesb-i ḥāline hem-nāmınuñ fāl oldı hem tārīḫ
Süleymān Beg semiyy-i nām-ı pāk-i Neş'et-i āgāh

سلیمان بگ سمی نام پاك نشأت آگاه

(1215 H.=1800-1 M.)

XV

TĀRĪḪ-İ VELĀDET-İ KERĪME-İ ʿĀMİR BEG

feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Zübde-i āl-i Ḥażret-i ʿĀmir
Nesl-i pāk-i sülāle-i Zehrā

2 İtdi bir duḫtere muvaffaḳ kim
Anı faẓlile Ḥażret-i Mevlā

3 Müjde-i maḳdemiyle ʿīd itdük
Bu Muḥarrem ayında biz ḥālā

4 Bu da evlād-ı Murtażā'dandur
Nice ʿīd eylemez ya ehl-i vefā

5 Ḫaber-i maḳdem-i sülāle-i āl
Sūr u ʿīd-i muḥibb-i āl-i ʿabā

6 Mevlidi itdi ḥüznümüz teskīn
Aña ʿömr-i ṭavīl vire Ḫudā

---

4 itse P, V: itsün H // olsa P, V: ola H
XV P162b, H67a-b, V50a
Başlık V: Velādet-i Tārīḫ-i Kerīme-i ʿĀmir Beg P; Tārīḫ Berāy-ı Velādet-i Kerīme-i ʿAbd-i Faḳīr H

7 İsm-i sāmisi olmaġa tārīḫ
Bir güzel nām fikr iderken aña

8 Ṭoġdı bu beyt ḫāṭıra Pertev
Cevherī ḥarfi olınur iḥṣā

9 Gökden inüp yire bu maʿ ṣūma
Nām-ı pāk-i Ḫadīcetü'l-kübrā
كوكدن اينوب ييره بو معصومه
نام پاك خديجة الكبرى
(1211 H.=1796-7 M.)

XVI

TĀRĪḪ BERĀY-I VELĀDET-İ MUʿ ĪN EFENDİ-ZĀDE

feʿ ilātün feʿ ilātün feʿ ilün

1 Feyż-yāb ide Muʿ īn'i Mevlā
Ola aḳrānı içinde fā'iḳ

2 Bu sürūrı ola iḳbāline dāl
Bir veled virdi Cenāb-ı Ḫālıḳ

3 Bu veled feyżine ser-levḥa olup
Ṣubḥ-ı iclālini olsun fālıḳ

4 Bir güzel cān olur in-şā'-allāh
Ne ḳadar medḥ olınursa lāyıḳ

5 Vaż ʿ iden nāmını ḫod Neş'et'dür
Neş'e-yāb olmaya mı hey ʿ āşıḳ

6 Ṣüleḥādan ider anı ol nām
Olmaz elbette o merd-i fāsıḳ

7 Didigüm gibi ẓuhūr itdükde
Ola Pertev de sözünde ṣādıḳ

8 Beyt-i tārīḫe düşüp ism-i Ḥay
İtdi taḳdīr cenāb-ı Sā'iḳ

---

8 Ṭoġdı bu beyt ḫāṭıra Pertev P, H: Ṭoġdı ḫāṭırlara hemān bu beyt V
XVI P162b-163a, H66a-b, V50a-b
Başlık H: Tārīḫ-i Velādet-i Muʿ īn Efendi-zāde P, V
6 elbette H, V: elbetde P

9 Sābıḳūn ḳavline olsun lāḥıḳ
Ṣāliḥ aʿmāl-i Muḥammed sābıḳ
سابقون قولنه اولسون لاحق
صالح اعمال محمد سابق
(1228-18=1210 H.=1795-6 M.)

XVII

TĀRĪḪ-İ TEVʾEM-ZĀDEGĀN-I ʿOṢMĀN AĠA

feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Ḳıldı ʿOṣmān Aġa'yı Ḥaḳ mesrūr
Yeridür eyler ise sūr u sürūr

2 Nice dem ḥaşret idi evlāda
Maṭlab itmişdi anı dünyāda

3 İtdi iḥsān iki veled kim āla ?
Tevʾemān gökde şanki mihr ile māh

4 Bir hümāya ikisi perr ile bāl
Ẓılları farḳ-ı vālide iḳbāl

5 Birisi cisme rūh-perverdür
Biri ḳalbe meserret-āverdür

6 Leb-i cūda ya iki serv-i sehī
Manẓar-ı vālideyni cilvegehi

7 Bir nihāl üzre güyiyā iki gül
Şāḫ-ı gülde yā ḫud iki bülbül

8 Nām-ı nāmileri tefeʾʾüldür
Bereket celbine tevessüldür

9 Birbirinden ayırmasun Mevlā
İkisi iki dīdedür bīnā

10 İkisi bir Resūle oldı semī
Eyleye feyż-yāb ism-i Nebī

---

9 sābıḳ V: Ṣādıḳ P, H
XVII P163a-b, H66b-67a, V50b
Başlık H: Tārīḫ Berāy-ı Tevʾem-zādegān-ı ʿOṣmān Aġa P, V
3 gökde şanki P, V: şanki gökde H
9 H, V: P -

11 Nāmdaş-ı Ḫalīl-i Raḥmāndur
Berekāt-ı Ḫalīl'e bürhāndur

12 Birinüñ nāmı ism-i İbrāhīm ?
Birinüñ de Ḫalīl-i Rabb-i Kerīm

13 Ḥaḳ ḫaṭālardan eyleye maḥfūẓ
Ḳılalar ḳalb-i vālidi maḥẓūẓ

14 Cevherī ḥarf ile iki mıṣraʿ
Oldı ol mihr ü māha ṣan maṭlaʿ

15 Pertevā nice ḫayradur kim dāl
Sāl-i tārīḫin eyledüm ben fāl

16 Ḳıla iḥsān u rūzī Rabb-ı Raḥīm
Berekāt-ı Ḫalīl İbrāhīm
قیله احسان و روزی رب رحیم
برکات خلیل ابراهیم
(1213 H.=1798-9 M.)

XVIII

TĀRĪḪ-İ VELĀDET-İ BİRĀDER-ZĀDE

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Bizüm birāder efendiye eyledi iʿṭā
Bu ḥinde bir oġulcuḳ Cenāb-ı Rabb-i Raḥīm

2 Şeb-i eḥad idi varduḳda on bire sāʿat
Velādetin kerem itdi Ḫudā-yı luṭf-ı Kerīm

3 Teşādüf itdi çü mevlūdı ġurre-i Receb'e
Ṣalāḥ-ı ḥālinedür dāl anuñ bu luṭf-i cesīm

4 Bi-ʿaynihi pederi olmaġ ile sīmāsı
Tefeʾʾül itdüm olur ol daḫi ḥalīm ü selīm

---

12 ism-i İbrāhīm H, V: nām-ı İbrāhīm P
13 eyleye P, H: eyleyüp V
15 Pertevā H, V: Pertev P // tārīḫin H: tārīḫüñ P
16 iḥsān u rūzī P, V: iḥsān-ı rūzī H
XVIII P163b, H67a, V51a
Başlık H, V: Tārīḫ-i Velādet-i Birāder-i Sāḥib-i Dīvān P
2 Ḫudā-yı luṭf-ı Kerīm P: cenāb-ı luṭf-ı Kerīm H; cenāb-ı Rabb-i Kerīm V
4 ḥalīm ü selīm P: selīm ü ḥalīm H, V

5 Sülālemüz hele ḳaṭʿ olmadı bi-ḥamdi'llāh
Ḳudūmı oldı bize bāʿiṣ-i sürūr-ı ʿaẓīm

6 ʿUlūm-ı nāfiʿ ü ṣāliḥ ʿamel ü ʿömr-i ṭavīl
İde ʿaṭiyye vü iḥsān hemān Cenāb-ı ʿAlīm

7 Didi velādeti tārīḫin ʿammīsi Pertev
Muḥammed'e vire Perverdigār ḳalb-i selīm
محمده ویره پروردکار قلب سلیم
(1221 H.=1806-7 M.)

XIX

TĀRĪḪ-İ VELĀDET-İ KERĪME-İ SĀḤİB-İ DĪVĀN

feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Biñ iki yüz on altı Şaʿbān'ı
On biri yazdıġı gice taḳvīm

2 Penc-şenbedi gerçi kim o gice
Bize itdürdi Cumʿa veş taʿẓīm

3 On bire çār-yek ḳala sāʿat
Ḳademin kevne eyledi taḳdīm

4 Emetu'llāh isimlü bir duḫter
Pertev'e yaʿnī virdi Ḥayy-ı Ḳadīm

5 Bu oġulcuḳ ümīdin eyleriken
Bir kerīme ʿināyet itdi Kerīm

(11 Şaʿban 1216 H.=17 Aralık 1801-2 M.)

---

6 nāfiʿ ü ṣāliḥ H, V: nāfiʿ ṣāliḥ P
XIX P163b, H67b-68a, V51a
Başlık P: Kerīmeye Lafẓen Söylenen Tārīḫdür H; Kerīmecügüme Lafẓen Söylediğüm Tārīḫdür V
3 Ḳademin H, V: Ḳademüñ P

XX

TĀRĪḪ-İ İRSĀL-İ LİḤYE-İ MUḤAMMED BEG ŞĀMḲAPU KETḪUDĀSI-ZĀDE

fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün

1 Gül-i bāġ-ı hüner Muḥammed Beg
Ḥüsn-i aḫlāḳdan muṣavverdür

2 Çelebilikde miṣli yoḳdur hem
Ma‘ rifet ehlidür hünerverdür

3 Liḥye-i pākin eyledi irsāl
Ḫaṭı şeh-bāz-ı ḥüsne şeh-perdür

4 Ḫaṭ-ı ruḫsāra olınur teşbīh
Gül ki reyḥān ile ber-ā-berdür

5 Yaḳışan sebze bāġ-ı ruḫsāra
Ya benefşe ya sünbül-i terdür

6 Naẓarumda benüm ḫaṭ-ı nev-ḫīz
Micmer-i ruḫda dūd-ı ‘anberdür

7 Mūrlar sükkeri bulur elbet
Lebe ḫaṭ gelmesi muḳarrerdür

8 Ne güzel Pertevā bu tārīḫüñ
Kim ḥurūfı daḫi mücevherdür

9 Leb-be-leb olsa da ne var dehene
Ḫaṭ-ı nev mūr-ı teng-i sükkerdür
لب بلب اولسه ده نه وار دهنه
خط نو مور تنك سكردر
(1206 H.=1791-2 M.)

XX P163b-164a, H68a, V51a-b
Başlık P: Tārīḫ-i İrsāl-i Liḥye-i Muḥammed Beg H, V
3 Liḥye-i pākin H, V: Liḥye-i pāküñ P
8 Kim P, V: Hem H
9 Ḫaṭ-ı nev H, V: Ḫaṭ-ı nūr P

XXI

TĀRĪḪ-İ İRSĀL-İ LİḤYE-İ ŞERĪF NĀ-YĀB BEG

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Seyyidü's-sādāt ol aṣl-ı aṣīl-i ḫānedān
Mīr Nā-yāb ol bülend-elḳāb ol ẕāt-ı şerīf

2 Aḥmed-i Mürsel rıżā-yı pākini taḥṣīl içün
Eyledi irsāl-i ḫaṭ ḥālā ki ḫaṭṭidi ḫafīf

3 Şāblıḳdan rütbe refʿ yiçün hümāyūn ḫaṭ gelüp
Ḥükmini infāẕ-i vechinden ider emr-i ʿanīf

4 Zīr-i seng-i imtināndan sebzesin ḳıldı ḫalāṣ
Kendi āzād itdi ḫaṭṭın yaʿnī ol mīr-i ẓarīf

5 Zemzem ile şüst ü şūsın Ḥaḳ müyesser eyleyüp
Mūyı aʿdādınca ḫayrın görsün ol merd-i ʿarīf

6 İstedi bir mıṣraʿ-ı tārīḫ ile tebrīkini
Rütbe-i babada üstādı olan Pertev żaʿīf

7 Böyle bir mıṣraʿ la düşdi cevherīn tārīḫ-i sāl
Ḳıṭʿa-ı rūy üzre ṣandum liḥyesin ḫaṭṭ-ı şerīf

قطعهٔ روی اوزره صاندم لحیهسن خط شریف

(1217 H.=1802-3 M.)

XXII

TĀRĪḪ BERĀY-I ÇEŞMESĀR Ü NAMĀZGĀH DER-ŞEHR-İ ḲONYA

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Rūḥ-ı Bālī-zāde merḥum Muṣṭafā Āġā içün
Ḳıl duʿā bir ṣu içüp geç bu ṭarīḳ-i cādeden

2 Āb-ı nāb-ı ḫoş-güvārından bunuñ bir ṣu içen
Vaz gelür müdmin de olsa nūş-ı cām-ı bādeden

XXI P164a, H68a-b, V51b
Başlık H, V: Tārīḫ-i Liḥye P
2 ḥālā P: ḫālen H, V
XXII P164a-b, H64b, V51b
Başlık P: Tārīḫ Berāy-ı Çemesār u Namāzgāh Der-Şehr-i Ḳonya Der-Reh-Güzār-ı Haccāc H, V
1 Rūḥ-ı H, V: Rūḥı P
2 bir ṣu içen P, V: bir ṭās içen H

3 Var şuyında şöyle ḫāṣiyyet ki ger bir bī-namāz
Āb-dest alursa ḳaldurmaz başın seccādeden

4 Mıṣraʿ aynuñ ḥarf-i cevherdārıdur tārīḫ-i tām
Ḳatmadum bir ḥarf ey Pertev ḥurūf-ı sādeden

5 Baluñ ʿaynı olmaḳ üzre buldılar bir āb kim
Ṣu yirine şerbet aḳdı ʿayn-ı Bālī-zādeden

بالك عینی اولمق اوزره بولدیلر بر آب کم
صو یرینه شربت اقدی عین بالیزاده دن
(1206 H.=1791-2 M.)

XXIII

TĀRĪḪ BERĀY-I TAʿMĪR-İ ÇEŞME-İ ACI MAṢLAḲ BE-HİMMET-İ BEYḪĀN SULṬĀN

feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Kerem-i Ḥażret-i Beyḫān Sulṭān
Yine icrā olıcaḳ ḫīn oldı

2 Pek ḫarāb olmış iken bu maṣlaḳ
Himmetiyle yine tezyīn oldı

3 Mā'-i berrāḳ ile leb-rīz olıcaḳ
Mermer-i tekne-bilūrīn oldı

4 Pertevā tām bu beyt-i tārīḫ
Bu maḥalde ḳatı rengīn oldı

5 Yapılup böyle müzeyyen ḫālā
Acı maṣlaḳ be ne şīrīn oldı

یاپلوب بویله مزین حالا
آجی مصلق به نه شیرین اولدی
(1208 H.=1793-4 M.)

---

3 Var H, V: و P

XXIII P164b, H64a-b, V52a-k
Başlık H: Tārīḫ-i Tecdīd-i Acı Maṣlaḳ P, V
5 ḫālā H, V: P-

XXIV

ÜMMÎ SİNÂN-ZÂDE ŞEYḪ ḤASAN EFENDİ ḤAŻRETLERİNE SÖYLENEN MERŞİYE TÂRÎḪİDÜR

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ḥaẓret-i Ümmî Sinân-zâde Cenâb-ı Şeyḫ Ḥasan
Nâmına mecmūʿa-i ḫulḳ-ı ḥasen dinse eḥaḳ

2 Ḥüsn-i ḫulḳuñ menşeʾi bir ʿārif-i biʾllāh idi
Maʿnî-i ʿirfāna olmış idi ẕātı mā-ṣadaḳ

3 ʿİlm-i ẓāhirde tebaḥḥur itdiginden mā-ʿadā
Almış idi mekteb-i ʿilm-i ledünnîden sebaḳ

4 Ġarḳ-ı nūr-ı vaḥdet olmış merd-i ṣāḥib-dil idi
Nūr-ı tevḥîd ile refʿ itdi nice dilden ġasaḳ

5 Nuṭḳ-ı ehluʾllāhı ḥāl itmiş maḳāmātın görüp
Münʿadimdür ḥāliyā miṣli birin nehc ü nesaḳ

6 Ḫātem-i ẕürriyyet-i Ümmî Sinân'dur çün o ẕāt
Maẓhar-ı sırr-ı Nebî itdi anı Rabbü'l-felaḳ

7 Ḫāmem evṣāf-ı kemālātında Pertev oldı lāl
Vaṣfı olmaz ḥāṣılı gencîde-i levḥ-i varaḳ

8 Nūr-ı maḥż-ı ʿālem-i nūr oldıġın eyler beyān
Düşdi bir vechiyle kim târîḫi maḥż-ı nūr-ı Ḥaḳ

محض نور حق

(1212 H.=1797-8 M.)

XXIV P164b, H64b, V53a

Başlık H: Ümmî Sinân-zâde Şeyḫ Hasen Efendi Ḥażretlerine Târîḫ-i Merṣiyedür V; Târîḫ-i Vefât-ı Ümmî Sinân-zâde P

2 Ḥüsn-i ḫulḳuñ H: Ḥüsn ü ḫulḳuñ P

3 ʿİlm-i ẓāhirde tebaḥḥur H, V ʿĀlem-i ẓāhirde tecrîd P

5 maḳāmātın H, V: maḳāmātuñ P

7 levḥ-i varaḳ P, H: levḥ u varaḳ V

8 oldıġın H, V: oldıġuñ P

XXV

SULṬĀN SÜLEYMĀN ḪĀN ṬĀBE SERĀḤU ḤAŻRETLERİNÜÑ PÜŞİDE-İ ṢANDŪḲA-İ TÜRBE-İ ŞERİFLERİ TECDİD OLINDIĠINI METNİN ẒEYLİNE TAḤRİR OLINMAḲ ÜZRE SÖYLENEN TĀRİḪDÜR

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Didüm pūşide-i ṣandūḳasına cevherīn tārīḫ
Süleymān Ḫān'a ola kisve-i nev ḥulle-i cennet

سليمان خانه اوله كسوهء نو حلهٔ جنت

(1213 H.=1798-9 M.)

XXVI

TĀRİḪ BERĀY-I ÇEŞME DER-MEYDĀN-I ĠULĀMĀN-I ʿACEM-İ ŞEH-ZĀDEBAŞI

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Şāh-ı ʿālem Ḥażret-i Sulṭān Selīm-i kām-rān
Āb-ı iḥsānıyla çünkim oldı iḥyā kāʾināt

2 Ser-ṭulumba bendesi taʿrīf idüp bā-ʿarż-ı ḥāl
Bu maḥal bir āba muḥtāc oldıġı buldı şebāt

3 Lafẓ-ı cevherdār ile Pertev didüm tārīḫini
Kevṣere mecrā ola bu çeşme-i māʾü'l-ḥayāt

كوثره مجرا اوله بو چشمهٔ ماءالحيات

(1218 H.=1803-4 M.)

XXV P165a, H 64b, V52a

Başlık H: Tārīḫ Berāy-ı Tecdid Pūşide-i Ṣandūḳa-i Sulṭān Süleymān Ḫān P; Sulṭān Süleymān Ḫān Ṭābe Serāhu Ḥażretlerinüñ Pūşide-i Ṣanduḳa-i Türbe-i Şerifleri Ẓeyline Tecdid Olınmasını Mübeyyin Taḥrir Olınmaḳ Söyledigüm Tārīḫdür. V

1 ṣandūḳasına H, V: ṣandūḳasında P

XXVI P165a, H64b, V51b-52a

Başlık P: Tārīḫ Berāy-ı Çeşme Der- Meydān-ı Ġulāmān-ı ʿĀcem H, V

3 Kevṣere mecrā H, V: Kevṣer mecrā P

XXVII

TĀRĪḪ-İ VEFĀT-I VĀṢIF EFENDİ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Hey meded Vāṣıf Efendi oldı fevt
Kim odur hem-nām-ı faḫr-i kāʾināt

2 Ṣuffe-i evṣāfda vaṣṣāf idi
Hem ṣafā-yı ḳalb ile mevṣūf o ẕāt

3 Ṣarf iderdi kesb-i ʿilme dāʾimā
Ceyb-i tende var iken naḳd-i ḥayāt

4 ʿĀḳibet kesb-i riyāsetden geçüp
Ḳılmadı dünyā-yı dūna iltifāt

5 İḫtiyār itmişdi ʿazli cāhdan
Piş-ez-īn ol pīr-i memdūḥü's-simāt

6 Ḳabri nūr olsun ki almışdı duʿā
Pertev'i vaḳtinde ol rūşen-ṣıfāt

7 Gitdi Şaʿbān'da didüm tārīḫini
Vāṣıf-ı Aḥmed-şiyem ḳıldı vefāt

واصف احمد شیم قیلدی وفات

(1221 H.=1806-7 M.)

XXIII

TĀRĪḪ-İ VEFĀT-I ŞEYDĀ ḤĀFIẒ EL-MEVLEVĪ

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Ḥāfıẓ-ı Ḥażret-i Ḳurʾān Cenāb-ı Şeydā
Sālik-i rāh-ı fenā sikke-keş-i Mevlānā

2 Pīr iken fenn-i ḳırāʾatde vücūhātı görüp
İtdi hem ḥacc u ṭavaf-ı ḥarem-i beyt-i Ḫudā

XXVII P165a, H -, V45a-k
Başlık P: Tārīḫ V
4 kesb-i riyāsetden P: ḥubb-ı riyāsetden V
XXIII P165a-b, H -, V52b-53a-k
Başlık P: Üsküdār Mevlevī-ḫānāesi Ser-muṭribi Merḥūm Şeydā Ḥāfıẓ'a Söylenen Tārīḫdür V

3 Ser-muṭrib idi bu cāy-ı ṭarab-baḫşāda
Nice piş-revler eşer itdi ki ḥālet-efzā

4 Bir gelenlerden idi mūsiḳī fenninde bu ẕāt
Güfte-i bestelerin kendi iderdi inşād

5 Kār-ı nāṭıḳları āyīn-i şerīfi vardur
Hele şarḳīlerinüñ ḥaddi olınmaz iḥṣā

6 Dīde-i ḳalbi açıḳ ehl-i baṣīretden idi
Ẓāhirā çeşm-i cihān-bīni idi nā-bīnā

7 Mürġ-i rūḥı ṭayerānına mücevher tārīḫ
Bülbül-i ravża-i ʿadn ola revān-ı Şeydā

بلبل روضهٔ عدن اوله روان شيدا

(1214 H.=1799-0 M.)

XXIX

ʿAZĪZ MAḤMŪD EFENDİ ḤAẒRETLERİ ĀSTĀNESİNDE POST-NİŞĪN-İ İRŞĀD OLAN MUDANYALI-ZĀDE RŪŞEN EFENDİ MERḤŪMA SÖYLENEN MERŞİYE TĀRĪḪĪDÜR

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Cenāb-ı Şeyḫ Rūşen nāmdaş-ı mefḫar-i ʿālem
Cihāna bir gelenlerdendi gitdi ol velīyyu'llah

2 Olup süllāk-i rāh-ı Ḥaḳḳ'a reh-ber bir nice müddet
Hüdāyī āsitānında nice cān eyledi āgāh

3 ʿUlūm-ı ẓāhir ü bāṭında kāmil merd-i rūşen-dil
Kerāmātı cihāna rūşenāyī-baḫş idi çün māh

4 Teḫalluḳ itdiginden ḫulḳ-ı peyġam-berle el-ḥāṣıl
Leb-ā-leb idi gül-bāng-i şenāsıyla bütün efvāh

5 Maḳām-ı aşla ricʿat itdi bu ʿālemden el çekdi
Nidā-yı *irciʿī** irdükde gūş-ı hūşına nā-gāh

---

5 āyīn-i şerīfi V: āyīn-i şerʿ-i şerīfi P
XXIX P165b, H69b, V52b
Başlık H, V: Tārīḫ-i Vefāt-ı Şeyḫ Rūşen Efendi P
2 āsitānında H, V: āsitānuñda P
5 * "geri dön" **Kur'ân,** 89/28

6 İder tārīḫ-i sāl-i rıḥletin rūşen-beyān Pertev
Ḥurūf-ı noḳṭadārī ile bu bir beyt-i ḫāṭır-ḫˇāh

7 Olup rūḥ-ı revānı ʿāzim-ı vādī-i rāh-ı Ḥaḳ
Maḳāmın nūr-ı tevḥid ile Rūşen eylesün Allāh

اولوب روح روانی عازم وادیٔ راه حق
مقامن نور توحید ایله روشن ایلسون الله

(1209 H.=1794-5 M.)

XXX

NAṢŪḤĪ EFENDİ ḲUDDİSE SIRRIHU'L-ʿAZĪZ ḤAŻRETLERİ ḲULINDAN KESTEL'Lİ ŞEYḪ ḤASAN EFENDİ MERḤŪMA SÖYLENEN MERŞİYE TĀRĪḪĪDÜR

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Faẓlen ü sırren ṭarīḳen merd-i kāmil pīr idi
Şeyḫ Ḥasan Ḥażretleri ol mecmaʿ-i ḫulḳ-ı ḥasen

2 Rūḥ-ı pāki ṭāʾir-i ʿarş-ı berīn oldı velī
Ol dil-āgeh ẕāta olmış idi bu Kestel vaṭan

3 Ḥażret-i Şaʿbān Efendi işrine sālik olup
Ḫalvetī ṣāḥib-kerāmet ẕāt idi bī-mā vü men

4 Ehl-i dil ehl-i baṣīret merd-i müsteşnā idi
Pīş-i çeşminde anuñ yeksān idi sırr u ʿalen

5 Nice cānlar eyledi āgāh sırr-ı vaḥdete
Sırrını itsün muḳaddes ol Cenāb-ı ẕü'l-minen

6 İki çeşmümden döküp gevher didüm tārīḫi
Sırrı bāḳī ola göçdi menziline Şeyḫ Ḥasan

سری باقی اوله گوچدی منزلینه شیخ حسن

(1212 H.=1797-8 M.)

---

6 İder V: İdüp H
XXX P165b-166a, H69b, V53a
Başlık H, V: Tārīḫ-i Vefāt-ı Kestelli Şeyḫ Ḥasan Efendi P
4 Ehl-i dil P: Ehl-i did H, V

XXXI

KĀŞĠARĪ ʿABDU'LLĀH EFENDİ TEKYESİNDE POST-NİŞĪN-İ İRŞĀD İKEN VĀṢIL-I DERGĀH-I İLĀH OLAN ŞEYḪ ʿĪSĀ EFENDİ ḤAŻRETLERİNE SÖYLENEN TĀRĪḪDÜR

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Cenāb-ı Şeyḫ ʿĪsā ḫˇācegān-ı Naḳş-bendī'den
Zamānuñ ḳuṭb-ı aḳṭābı idi ol ẕāt-ı bī-hem-tā

2 Yetişmiş feyż-yāb olmışdı ʿAbdu'llāh Efendi'den
Velī cānlar uyarmış ʿārif-i bi'llāh idi ḥaḳḳā

3 Cihān kim bī-beḳādur her ḳonan bundan göçer elbet
Gider daʿvet olınduḳda eger pīr ü eger bernā

4 Bu ẕāt-ı bī-muʿādil daḫi gitdi elden aldurduḳ
Muḳaddes eyleye rūḥ-ı şerīfin Ḥażret-i Mevlā

5 Mücevher ḥarf ile levḥe ḳalem yazmış bu tārīḫi
Ki böyle tām vāḳiʿ oldı Pertev eyledüm imlā

6 Fidā-yı mā-melekle mālik-i mülk-i viṣāl oldı
ʿUrūc-ı āsmān-ı evc-i ʿulyā ḳıldı Şeyḫ ʿĪsā

فدای ما ملکله مالك ملك وصال اولدی

عروج آسمان اوج علیا قیلدی شیخ عیسی

(1216 H.=1801-2 M.)

XXXI P166a, H68b-69a, V52a
Başlık H, V: Tārīḫ-i Vefāt-ı Şeyḫ ʿĪsā Efendi Post-nişīnī-i Tekye-i Ḳaşġārī P
3 bundan H, V: bunda P
4 rūḥ-ı şerīfin H, V: rūḥ-ı şerīfüñ P
5 levḥe ḳalem H, V: levḥ-i ḳalem P
6 ʿUrūc-ı āsmān H, V: ʿUrūcı āsmān P

XXXII

BAYRAM PAŞA ŞEYḪİ ŞEYḪ NŪRÜ'D-DĪN EFENDİ ḤAŻRETLERİNE SÖYLENEN MERṢİYE TĀRĪḪİDÜR

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ġavṯ-ı ʿālem Şeyḫ Nūrü'd-dīn-i pīr
Ṣāf-dil pür-himmet ol merd-i ġayūr

2 ʿĀlim-i ʿilm-i ledün bir ẕāt idi
Böyle bir cān eylemez her-dem ẓuhūr

3 Çoḳ siyeh-dil buldı nūrıyla żiyā
İncilā-baḫşā idi mānend-i ḥūr

4 Ġarḳ-ı deryā-yı hüviyyetken yine
Saḥv u maḥv ʿālemlerinde pür-şuʿūr

5 Vāṣıl-ı ser-menzil-i rāh-ı fenā
Bir mücāhid ẕāt idi ġāyet ṣabūr

6 Feyż-yāb olmışdı Ḳuṭbü'd-dīn'den
Ḳuṭb idi ol daḫi bī-naḳṣ u ḳuṣūr

7 Ravża-i Sünbül de oldı ravżadār
Pāk ü pākize niçe sāl ü şühūr

8 Būy-ı gülzār-ı tecellī şemm idüp
Oldı sünbül-çīn-i bāġ-ı kūh-ı Ṭūr

9 Dergeh-i Bayrampaşa'da Şeyḫ iken
Cāygāh oldı aña dārü's-sürūr

10 Vāṣıl-ı Ḥaḳḳ oldı bayram eyledi
Rıḥlet eṣnāsında gūyā itdi sūr

11 Feyż-i ruḥāniyyet ü himmet ile
Cānlar āgāh eyledi nezdīk ü dūr

12 Daʿvet-i Ḥaḳḳ'a icābet eyleyüp
Çünkim oldı tārik-i dārü'l-ġurūr

XXXII P166a-b, H70a-b, V53a-b
Başlık H, V: Tārīḫ-i Vefāt-ı Şeyḫ Nūrü'd-dīn P
4 Ṣaḥv u maḥv H, V: Ṣaḥv maḥv P
7 Pāk ü pākize H, V: Pāk pākize P

13 Rıḥleti tārīḫi Pertev cevherīn
Şeyḫ Nūrü'd-dīn'i Mevlā ḳıldı nūr

شیخ نورالدینی مولی قیلدی نور

(1210 H.=1795-6 M.)

XXXIII
NĀYĪ ÇALLU DERVĪŞ MUḤAMMED DEDEYE SÖYLENEN MERŞİYE TĀRĪḪİDÜR

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1 Çallu Dervīş Muḥammed Nāyī
Ḳuṭb-ı nāyī-i ṣānī idi o ẕāt

2 Dem-i 'Īsī idi neyindeki dem
Sāmi'ine iderdi baḫş-ı ḥayāt

3 Bāng-i nāyıydı ṣūr-ı İsrāfīl
Mürdeye itdürür idi ḥarekāt

4 Neydi nāyındaki o mu'ciz-dem
Buldı çoḳ baḥr-i ġam ġariḳi necāt

5 Dem-i nāyında vardı ve'l-ḥāṣıl
Nefḫ-i rūḥ eylemek gibi ḥālāt

6 Naġamātındaki ḥalāvet ü ẕevḳ
Nāyını eyler idi çūb-ı nebāt

7 Ġayrı ney naġmesin ḳabūl itmez
Güşlarda ḳalup o ḫoş naġamāt

8 Gelmedi öyle ney-zen-i kāmil
Olınalı binā bu pūst-ı cihāt

9 Çāre ne ol da gitdi aldurduḳ
Yoḳdur 'ālemde çün devām u ṣebāt

10 Tām tārīḫi cevherīn Pertev
Çallu Dervīş Muḥammed itdi vefāt

چللو درویش محمد ایتدی وفات

(1213 H.=1798-9 M.)

XXXIII P166b, H70b-71a, V53b-54a
Başlık H, V: Tārīḫ-i Vefāt-ı Nāyi Çallı'lu Dervīş Muḥammad P
4 ġariki H, V: ġarik P / necāt V: ḥayāt P, H

XXXIV

KĀTİB-İ AĠA-YI DĀRÜ'S-SAʿĀDE-İ ESBAḲ ḤᶜĀCEGĀNDAN VE ĠARĪḲ-İ BAḤR-I MAḤVİYYET-İ EHL-İ ḤĀLDEN ES-SEYYİD İBRĀHĪM ḤANĪF EFENDİ MERḤŪMA SÖYLENEN MERṢİYE TĀRĪḪİDÜR

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 İrtiḥāl itdi yine bir ehl-i ḥāl
Yaʿnī kim es-Seyyid İbrāhīm Ḥanīf

2 Nāẓım-ı manẓūme-i pāk-i siyer
Şāʿir-i pākize-gū merd-i ʿarīf

3 Ṣaḥv u maḥv ʿālemlerin idüp güẕār
Vāṣıl-ı Ḥaḳḳ oldı ol ẕāt-ı şerīf

4 Ceẕbe-i Raḥmānda maḥv idüp vücūd
Rūḥ-ı maḥż olmışdı çün cism-i laṭīf

5 Gördi çün iḳbāl-i ʿaks-i lā-bekā
Terk-i dünyā itdiginde ol ẓarīf

6 Ḥüznile nā-çār tārīḫin didüm
ʿAdne maḥviyyet ile gitdi Ḥanīf

عدنه محویت ایله گتدی حنیف
(1217 H.=1802-3 M.)

XXXV

TĀRĪḪ-İ VEFĀT-I ḤᶜĀCE-İ CİHĀN KERĀMETLÜ NEŞ'ET EFENDİ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ḥażret-i āḫūnd-i ẕī-şān reşādet-iḳtirān
ʿĀlim-i ʿilm-i ledün Neş'et Süleymān-ı zamān

2 Olmaġın merkūz-ı ṭabʿ-ı pāki aḫlāḳ-ı Nebī
Cümleye elṭāfı mebẕūl idi her vaḳt ü her ān

XXXIV P166b, H71a, V54a
Başlık H, V: Tārīḫ-i Vefāt-ı İbrāhīm Ḥanif Efendi P
XXXV P167a, H -, V139a-b
Başlık P: V -

3 Neş'e-yāb idi mey-i ʿaşḳ-ı Celālü'd-dīn'den
Meslegi idi velī āyīn-i pāk-i ḫᵛācegān

4 Sırra evvel Ḥażret-i Āgāh'dan āgāh olup
Ḥażret-i īşāndan ikmāl ḳıldı baʿd-ez-ān

5 Himmetiyle ẓāhir ü bāṭın niçe ʿācizleri
Yoġsul iken bay idüp bay iken itdi kām-rān

6 Hind ü Sind ü Mekke vü Baṭḥā Buḫārā'dan gelen
Zā'irāna dergeh-i pāki idi dārü'l-emān

7 Dār-ı feyż-ā-feyż idi ṭullāba devlet-ḫānesi
Buldı istiʿdādı rütbe her biri bir ḳadr ü şān

8 Kimi şāʿir kimi münşī kimi ṣāḥib-ḥāl olup
Ḳalmadı bī-behre ḳalmış dergehinde bendegān

9 Bezm-i ders-i feyżinüñ zānū-zeni olan ẕevāt
Kesb-i rūḥāniyyetin faḫr ile eylerler beyān

10 Bā-ḫuṣūṣ ʿabd-i ʿināyet-dīdesi ḳırḳ beş sene
Faḫr-i ʿabdiyyet ile oldum müşārün bi'l-benān

11 Bī-mecāl-i nuṭḳ iken kesb-i mecāl-i nuṭḳ idüp
Lāl iken oldum kerāmātıyla merṭūbü'l-lisān

12 Elden aldurdum ne çāre şimdi ol sulṭānumı
N'eyleyem insün yire ġayrı bu tāḳ-ı āsmān

13 Teng olup bu ḫākdān-ı pür-küdūret ẕātına
Oldı çün Rūḥü'l-ḳudüs tā ʿālem-i ḳudse revān

14 Bendegānın ḳurretü'l-ʿaynı gibi öksüz ḳoyup
Devlet-i bāḳī ile menzilgehi oldı cinān

15 Başumuzda feyż-i ruḥāniyyeti cāvīd olup
Bi'l-maʿiyye ḥaşr ide maḥşerde Rabb-i Müsteʿān

16 Naḳş-bendī nezri itmām eyledi tārīḫini
Oldı Baba Neş'et'e aʿlā-yı ʿilliyyīn mekān

اولدی بابا نشأ ته اعلای علیین مکان
(1206+16=1222 H.=1807-8 M.)

---

9 rūḥāniyyetin V: rūḥāniyyetüñ P, H
14 Bendegānın V: Bendegānuñ P, H

XXXVI

ŞĀKİRD-İ SĀḤİB-DĪVĀN DERVİŞ İSLĀM'A SÖYLENEN MERŞİYE TĀRĪḪİDÜR

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ehl-i īmān bir güzel cān olmaġın ʿAbdü's-selām
Künye-i İslām ile ʿālemde olmışdı be-nām

2 Kesb-i ʿirfān itmek içün ḫān-mānın terk idüp
Rāhat-ı dünyāyı bilmiş idi kendüye ḥarām

3 Az vaḳitde çoḳ maʿārif kesb idüp aldı naẓar
N'eyleyem ḳıydı felek itdürmedi saʿyin tamām

4 Ṭālib-i ʿilm idi ġurbetde vebādan gitdi āh
Virdi üç güne şehādet rütbesin Rabbü'l-enām

5 Fevti tārīḫi beyān eyler maḳāmın şübhesüz
Cennet-i darü's-selāmı ḳıldı cā ʿAbdü's-selām

جنت دارالسلامی قلدی جا عبدالسلام
(1216 H.=1801-2 M.)

XXXVII

TĀRĪḪ BERĀY-I CEMʿ Ü TERTĪB-İ DĪVĀN

feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Dürr-i tāc-ı kemāl ʿİzzet Beg
Kişver-i naẓm u neşre ḫusrevdür

2 Ḫamse ṣāḥibleriyle pençeleşür
Çün Niẓāmī vü hem çü Ḫusrev'dür

3 Devletüñ bir güzide gevheri hem
Reh-i dergāh-ı Ḥaḳḳ'a reh-revdür

XXXVI P167a-b, H71b, V54a
Başlık H, V: Tārīḫ-i Vefāt-ı Derviş İslām P
2 ḫanmānın H: ḫanmanuñ P, V
XXXVII P167b, H5b, V54a-b
Başlık P: Tārīḫ H; Cemʿ ü Tertib-i Dīvān'a Söylenen Tarīḫdür V
1 naẓm u neşre H, V: naẓm neşre P
3 P, V: H -

4 Cemʿine şiʿrümüñ idüp himmet
Dimedi kim bu köhne bu nevdür

5 Ḥāṣıl-ı ʿömrüm olan eşʿāruñ
Kimi gendümse de kimi cevdür

6 Kimisi yaʿnī kim ḥaḳīḳat ise
Kimi mestāne gibi kec-revdür

7 Reh-i ʿaşḳ içre ʿāşıḳa reftār
Leng ü lūk iderek tek ü devdür

8 Meşḳ-i ʿaşḳ ile nev-heveslikde
Söylenen ṭoġrı söz daḫi şevdür ?

9 Her-kese kendi beyti ḫūb gelür
Külbe de olsa ehline evdür

10 N'ola tārīḫi olsa cevherdār
Ziver-i meşḳ-i ʿaşḳ-ı Pertev'dür

زیور مشق عشق پرتودر
(1219 H.=1804-5 M.)

XXXVIII

ÜSKÜDĀR'DA AYAZMA CĀMİʿİ MUVAḲḲİTİ MEŞĀYİḪ-İ ṬARĪḲAT-I ʿALİYYEDEN YAḤYĀ EFENDİ MERḤŪMA SÖYLENEN MERŞİYE TĀRĪḪİDÜR

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Oldı bu ḫāk medfeni Yaḥyā Efendi'nüñ
Rūḥ-ı şerīfi vāṣıl olup ḳurb-ı Ḥażrete

2 Ḳuṭb-ı cihān Cenāb-ı Naṣūḥī ḳulından ol
Almışdı feyż maẓhar idi sırr-ı vaḥdete

3 Bir niçe sāl Ayazma'daki cāmiʿüñ daḫi
Olmış idi muvaḲḲiti baḳ baḳ şu ḥikmete

---

6 gibi H: kimi P
XXXVIII P167b-168a, H69a-b, V52b
Başlık H, V: Tārīḫ-i Rıḥlet-i Yaḥyā Efendi P
1 ḳurb-ı Ḥażrete P: ḳurb-ı ʿizzete H, V
2 maẓhar idi P: vāḳıf idi H, V
3 Olmış idi H, V: Olmış P

4 Kim ʿabdi Ḥaḳḳ'a daʿvet idi beş vaḳit işi
Ṣarf eylemişdi ḥāṣıl-ı ʿömrin ʿibādete

5 Tārīḫ-i tām-ı rıḥletine mülhem oldı dil
Yaḥyā Efendi hū deyüp ʿazm itdi cennete

يحيى افندى هو ديوب عزم ايتدى جنته
(1216 H.=1801-2 M.)

XXXIX

DĪGER TĀRĪḪ-İ VEFĀT

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Būstān-ı Nebevīden yine bir gül ḳopdı
Öyle bir gül ki cihān bāġını ḳıldı vīrān

2 Ḥayf ṣad ḥayf ciger-pāre-i Müfti-zāde
Gül-i āl-i Nebevī yaʿnī Muḥammed Bürhān

3 ʿİlm ü ʿirfān-ı ḥaḳāyıḳda muḫādīm idi ol
Gitdi eyvāh kim ol mefḫar-ı sāḥib-ʿirfān

4 Dāḫil-i dār-ı sürūr oldı o maḫdūm ammā
Eyledi vālidinüñ ḳalbini beytü'l-aḥzān

5 Oldı tārīḫ-i vefāt āḫirete lafẓı aña
Cān atup āḫirete oldıġı dem rūḥ-ı revān

(اخرته 1206 H.=1791-2 M.)

XXXIX P168a, H -, V52a-k
Başlık P, V
3 ʿirfān-ı ḥaḳāyıḳda P: ʿirfānda V

XL

FUḲARĀ-YI SAʿDİYYEDEN REVĀNĪCİ DERVİŞ MUṢṬAFĀ ḪALVETĪ TEKYESİNDE ʿAŞR-I MUḤARREM İÇİNDE MERṢİYE-İ ḤAŻRET-İ İMĀM ḤÜSEYN OḲUNURKEN BİR SAYḤA URUP ŞEHĪDEN NAḲL-İ CİNĀN İTMEKLE TEBERRÜKEN SÖYLENEN MERṢİYEDÜR

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Dervīş Muṣṭafā-yı revānī-fürūş kim
Rūḥ-ı revānı şād ola ehl-i vefā imiş

2 ʿAşr-ı muḥarrem'inde biñ iki yüz altınuñ
Tevḥīd içinde göçdi naşıl cān-fidā imiş

3 Ol gerçi müstaʿidd idi ʿaşḳ ile yanmaġa
Merṣiyye-ḫᵛān-ı tekye de āteş-nevā imiş

4 Bir kerre yā Ḥüseyn diyü ṣayḥa eyleyüp
Cān virmek ise ancaḳ olur bī-riyā imiş

5 Defn oldı gitdi gözlerinüñ ḳanı diñmedi
El-ḥaḳ muḥibb-i āl-i Resūl-i Ḫudā imiş

6 Ben Pertev öyle bir ḳurı daʿvāyı diñlemem
ʿĀşıḳ dimek de işte o ẕāta sezā imiş

(10 Muharrem 1206 H.=9 Eylül 1791-2 M.)

XLI

TĀRĪḪ BERĀY-I POST-NİŞĪNĪ-İ EŞ-ŞEYḪ ŞERĪF EFENDİ DER-ḲĀDİRĪ-ḪĀNE-İ ṬOP-ḪĀNE

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ḳuṭb-ı aʿẓam nāmdaş-ı cedd-i sulṭān-ı Rüsül
Yaʿni ʿİsmāʿīl-i Rūmī ol veliler ekmeli

XL P168a, H69a, V52a-b

Başlık H, V: Saʿdiyye Fuḳarāsından Revānici Derviş Muṣṭafā ʿAşr-ı Muḥarremde Ḥalveti Tekyesinde Merṣiye-i İmām Ḥüseyn Raḍıyallāhu ʿanhu Ḳırāat Olınduḳda Kemāl-i Cūş-ı Lücce-i ʿAşḳ Birle Müstaġrıḳ-ı Baḥr-ı Ġufrān Olduḳda Söylenen Merṣiyedür P

5 diñmedi P, V: دینمدی H

6 işte o P: işte bu H, V

XLI P168b, H60a-b, V47b-48a

Başlık H, V: Ṭop-ḫāne'de Ḳādirī Āstānesinde Şeyḫ Aḥmed Efendi Post-nişīn Olduḳda Söylenen Tārīḫdür P

2 Reh-nümā-yı sālik-i pāk-i ṭarīḳ-i Ḳādirī
Gösteren süllāke ḳurb-ı Ḥaḳḳ'a rāh-ı esheli

3 Devr idüp āfāḳı çün mihr-i cihān-tāb-ı semā
Ḳırḳ sekiz dergāh uyandurdı bu ʿālemde belī

4 Oldı iḥyā himmetiyle Kaʿbe veş bu ḫāniḳāh
Ol velīdür bu maḳāmuñ post-nişīn-i evveli

5 Mihr-i tābān gibi ẓāhir feyż-i rūḥāniyyeti
Gerd-i ḫāki jeng-i mirʾāt-ı derūnuñ mişḳali

6 İşrine sālik olan cānlar olup rūşen-żamīr
Himmet-i vālāsı çekdi rāh-ı ʿaşḳa meşʿali

7 Çāre-sāz-ı derdmendāndur türāb-ı merḳadi
Ḫāk-i dergāhı şudāʿ-ı ehl-i derdüñ şandali

8 Türbetinden kesb-i ḥāl iden ʿarīf-i nükte-dān
Bir daḫi almaz lisāna māżī vü müstaḳbeli

9 Cā-nişīni oldılar şoñra yedi şeyḫ-i güzīn
Sırr-ı Ḥaḳ'da her biri tafṣīl ḳıldı mücmeli

10 İtdi anlar sebʿa-i seyyāre veş bir bir üfūl
Şimdi bir ẕāt-ı şerīf ʿarż itdi vech-i ecmeli

11 Reh-nümā-yı Ḥaḳ Şerīf Aḥmed Efendi-nām ẕāt
Bir naẓar ile ider Ḥaḳ-bīn-i çeşm-i aḥveli

12 Mesned-i irşāda cālis olması ẓannum budur
Eyledi ḫoşnūd ervāḥ-ı Nebī vü Mürseli

13 İstese bir mübtedī nā-dānı ṣāḥib-ḥāl ider
Añladup bir remz ile cümle kitāb-ı münzeli

14 Böyle ẕāt-ı ber-güzīnüñ sāliki bir ānda
İtse sebḳat çoḳ mı rāh-ı Ḥaḳ'da çendīn merḥali

15 Dikḳat it Pertev hele bu nükteye tārīḫde
Ḳavl u fiʿli hep keremdür hep kerāmetdür velī

---

5 Mihr-i tābān P: Şems-i tābān H, V
6 rūşen-żamīr P, H: rūşen-ẓamīr V
12 Nebī vü Mürseli H, V: Nebiyy-i Mürseli P
14 ẕāt-ı ber-güzīnüñ H, V: bir ẕāt-ı güzīnüñ P

16 Post-i irşāda cülūs itdükde ol ẕāt-ı şerīf
Tām tārīḫ oldı vāḳiʿ lafẓ-ı ẕāt-ı kümmeli

ذات کملی (1201 H.=1786-7 M.)

XLII

TĀRĪḪ-İ LİḤYE

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Oġlumuz gibi muʿazzez bir vücūd
Miṣli yoḳ bu ḳubbe-i devvārda

2 Oldı ḳurrā ṭıfl-ı endek-sāl iken
Beççe bir bülbüldi ṣan gülzārda

3 Az vaḳitde çoḳ maʿārif kesb idüp
Merdümek oldı ulü'l-ebṣārda

4 Söz bulınmaz vaṣf-ı ḥüsn-i ḫaṭṭına
Mū-şikāfān ẕihnini iḳrārda

5 Liḥyesin nā-rüste iken ḳoyvirüp
Sebze peydā itdi rūy-ı nārda

6 Ḥarf-i cevherdār olup tārīḫ-i tām
Kisvedür ḫaṭ Kaʿbe-i ruḫsārda

کسوه در خط کعبهٔ رخساره
(1202 H.=1787-8 M.)

XLIII

TĀRĪḪ-İ LAṬĪFE-ĀMĪZ

mefāʿīlün mefāʿīlün faʿūlün

1 Çekirdekden yetişmiş idi bizde
Niçe müddetde bir ḳaysı aġacı

XLII P169a, H71b, V51b-k, M3a
Başlık P, H, V
4 ḥüsn-i ḫaṭṭına H, V: ḥüsn ü ḫaṭṭına P
5 M, V: P, H -
XLIII P169a, H71b-72a, V51b-k
Başlık P, H, V
1 yetişmiş idi bizde P, V: yetişmişdi bāġçemüzde H

2 Veliyy-i ʿaḥd idi şāh-ı bahāra
Şükūfeydi başı üstinde tācı

3 ʿAceb nev-rüste bālā-ḳad fidāndı
Naẓar degdi velī bozdı mizācı

4 Yazıḳ ḫāk ile yeksān itdi şarṣar
Degerken mīvesi Rūm'uñ ḫarācı

5 Ṭutup ḳaldurmaġa anı ke-mā kān
Çalışduḳ çoḳ bulınmadı ʿilācı

6 Unutma Pertevā ḳayd it ḳo ṭursun
Tamām tārīḫidür ḳaysı aġacı

قیسی اغاجی

(1195 H.=1780-1 M.)

XLIV

LAṬĪFE-ĀMĪZ

feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Ayaṣūfiyye Cāmiʿi'nde bu gün
Didi bir Şeyḫ zemīn-i ṣaçma-feşān ?

2 On bir aylıḳ mesāfe ḳaṭʿ iderek
Size gelmekde şehr-i ṣavm iḫvān

3 Meclis-i vāʿiẓe yaḳın yerde
Otururlardı cemʿ olup yārān

4 Didiler Şeyḫ-i herze-güftāra
Eyle endīşe söyleme hezeyān

5 On bir ayda gelür didüñ ne güzel
Gitmesin daḫi itseñ e izʿān

6 O ḥiṣāb üzre baḳıcaḳ Şeyḫüm
İki yılda bir olmalı Ramażān

XLIV P169a-b; H -; V140b
Başlık P, V

I
LÜĠAZ

fe‘ilātün fe‘ilātüñ fe‘ilün

1 Nedür ol sikke-ṣıfat şaḫṣ-ı ‘azīz
Fuḳarādan ider ‘ālemde gürīz

2 Gebr ü tersā vü müselmān ile yār
Ḍīḳ meclisler aña cāy-ı ḳarār

3 Ser-i eṭfāle olur bār-ı belā
Şeyḫ-i fānīleri eyler büdelā

4 Azdurur ḫalḳı oturmaz ṭurmaz
Bozılur kendi daḫi çoḳ sürmez

5 Geh olur vech-i ‘arūsa zīnet
Gāh ārāyiş-i seng-i türbet

6 Geh kilīd-i der-i Firdevs-i berīn
Gāh miftāḥ-ı caḥīm ü siccīn

7 Geh mühim-sāz-ı viṣāl-i dil-ber
Gāh mehcūr-kün-i pūr u peder

8 Geh ḥayāt-āver-i bīmārāndur
Gāh insāna ‘adū-yı cāndur

9 Pertevā bu lüġazı itmege ḥal
Naḳd-i efkār niṣār olsa maḥal

I P170b-171a, H187b-188a, V138b
Başlık P, H, V
4 ḫālḳı oturmaz P: ṣāḥibini tek H, V
5 H'de 8. beyit.
7 H, V 'de 5. beyit.
8 H'de 7. beyit; bīmārāndur H, V: مهماراندر P

II
LÜĠAZ

fe‘ilātün mefā‘ilüñ fe‘ilün

1 Nedür ol āl pūş-ı ‘arūs-ı ‘acūz
Tutuḳ-ı sebz içinde şu‘le-fürūz

2 Allar geydi çıḳdı meydāne
Mekr ü āl itmege ‘acūzāne

3 Rūyı gül-gūnelerle çün gül-i ter
Ruḫları fısḳa fısḳa hem-çün ger

4 Bī-meze ta‘m-ı būsı çün sūhān
Nev-cevān olsa da dinür ḳocaman

5 Ḳocamanken cevāna ṭālibdür
Ney-süvār olması ‘acāyibdür

6 Kendisi pīr ü ṭālibi bernā
Rū-nümādur yaḳın olınca şinā

7 Ya‘nī vaḳt-ı rebī‘ ere varamaz
Varsa da anı müşterī ṣaramaz

8 Ezilür şīveler ider ṭurıcaḳ
Güy-ı ġalṭān gibidür oturıcaḳ

9 Dizseler sübḥa gibi yüz ‘adedin
Arama içlerinde nīk ü bedin

10 Ḳoca yimiş deyüp de geçmeyelüm
Tāzelerden bir anı seçmeyelüm

11 Yine bir āl ḳaputluca ḳocadur
Ṣan bedāstānda Pertevā ḥocadur

II P171a, H187b-188a, V138b
Başlık P, H, V
4 Bī-meze ta‘m-ı būsı P: Ruḫları olmaġ ile H, V // Nev-cevān olsa da H, V: Nev-cevāndur dinür gine P
6 Rū-nümādur P: Gösterür yüz H, V
7 P: H, V-
8 P: H, V -
9 P: H, V -
10 Tāzelerden P: Tāzeden yine H, V
11 P: H, V -

I

NĀ-TAMĀM ĠAZELLER

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ḫāl-i müşgīni dimāġ-ı cānuma ʿanber yeter
Misk-i Rūmī istemem zülfindeki būlar yeter

2 Ḳayd-ı destār itmesün Pertev o ṭıfl-ı nev-resüm
Kāküli etrāf-ı fesde bir siyeh çenber yeter

II

DĪGER NĀ-TAMĀM

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Amān māhum amān sünbüllerüñ gösterme aġyāre
Çıḳar hem kendisi başdan ider hem ḫalḳı āvāre

2 Serinde ol mehüñ kākülleri çenberlik itmez mi
Başında bir fes olsun da ne ḥācet şāl u destāre

III

DĪGER NĀ-TAMĀM

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Ebrūlarınuñ her biri mışraʿ-ı rübāʿī
Çün tīr-i ḳażā her biri hem kārına sāʿī

2 Bir ceẕbesi var kim diyemem Pertev o şūḫuñ
ʿAşḳ ehline nāy-ı dilüm itdürdi semāʿī

I P170b, H188a, V140a
Başlık P, V: Ḳıṭʿa H
II P171b, H188b, V140a
Başlık P, V: Ḳıṭʿa H
III P171b, H188b, V140a
Başlık P, V: Ḳıṭʿa H
1 Çün H, V: Çü P
2 ceẕbesi P, V: جذسی H

IV

DĪGER NĀ-TAMĀM

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Cūlar gibi her serv-ḳadüñ pāyına aḳsaḳ
Aḳsaḳlıḳ ider ise ayaḳ yolda bıraḳsaḳ

2 Dāl-ḫançer olur ġamzeleri ḫışm u ġażabla
Pertev o mehüñ bir azacıḳ rūyına baḳsaḳ

MUḲAṬṬAʿĀT-I MÜTEFERRİḲA

I

[NAẒM]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Pençe-i nefs ü hevāda ḳalmayam böyle esīr
El açup geldüm senüñ dergāhuña ey dest-gīr

2 Sen hemān iḫlāṣ ile ʿarż-ı merām it Pertevā
Hīç red yoḳdur o dergehde ol āgāh u ḫabīr

II

[NAẒM]

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Ne güne sehv ü ḫaṭā itmişem ṣavāb içre
Mürāyīler idebilmez anı ṣevāb içre

2 Hevā-yı nefs ile cām-ı dilüm leb-ā-lebdür
Dem-i hevā ne şekil pür ise ḫabāb içre

IV P170b, H188b, V140a
Başlık P, V: Ḳıṭʿa H
2 o mehüñ P, V: o şehüñ H
Başlık P: Muḳaṭṭaʿāt H, V
I P172a, H177a, V135b-k
1 nefs ü hevāda H, V: nefs-i hevāda P // dergāhuña H, V: dergāhına P
II P172a, H -, V135b-k
Diger Ḳıṭʿa P; Ḳıṭʿa-i Diger V

III

BİR DOST MEKTŪBINA EḤİBBĀDAN SELĀM MAḤALLİNE YAZILMIŞDUR

mefʿūlü mefāʿilü mefāʿilü faʿūlün

1 Daʿvāt ü selāmı o ḳadar itdi ki yārān
Taʿdāda degül ḥavṣala-i nāme müsāʿid

2 Temhīr idelerdi bu varaḳ-pāreyi cümle
Mecmūʿa-i ḥakkāke dönerdi hele kāġıd

IV

ĀZĀDE-SER EḤİBBĀDAN BİR CĀNA DEVĀT Ü ḪĀME İHDĀSINA SÖYLENMİŞ

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Dil ü zebān miyānında tercemān elfāẓ
Peyām-res daḫi aḥbāba çünki nāme olur

2 Ne rütbe güşe-güzīn-i ferāġat olsa bile
Enīs-i ehl-i maḥabbet devāt ü ḫāme olur

V

DĪGER ḲIṬʿA DER-ḤAḲḲ-I ZİFŪS

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

1 Çamurlı günde kim ki gider rākiben yola
Eṭrāfa olmamaḳ nice mümkin zifūs-feşā

2 Ḫalḳ istiʿāze eyleyerek ictināb ider
Şeyṭān ṣanur o atlu daḫi kendin ol zamān

III P172a, H189a, V136a
Başlık P, V : Mektūba Aḥbābdan Selām Mevḳiʿinde H
IV P172a, H189a, V136a
Başlık P, V
1 nāme H, V: ḫāme P
2 Ne H, V: Bu P // devāt u ḫāme H, V: devāt-ı ḫāme P
V P172a, H189b, V136a
Başlık P: Ḳıṭʿa H, V
2 atlu P: atlı H, V / kendin H, V: kendüñ P

VI

ACIḤAMĀM ḲURBINDA VĀḲİʿ ḲULLUḲDAKİ YANĠIN ṬULUMBASINDAN ĀTEŞ ẒUHŪR İDÜP ḲULLUĠI YAḲDUḲDA SÖYLENEN ḲIṬʿA

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Ṣan ālet-i iṭfā-yı ḥarīḳ idi ṭulumba
Ḳulluḳ neferi ḫādim-ı iḥrāḳ olacaḳdı

2 Olur olacaḳ çāre nedür ḥükm-i ḳażāya
Ḳulluḳda ṭulumba tutuşup ḳulluġı yaḳdı

VII

[NAẒM]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Gitmede ʿömr-i güẕeşte mergüñ istiḳbāline
Miḥnet ü ġamla geçen demlerde istiʿcāline

2 Vaḳt-i māżiden ḳıyās it Pertev müstaḳbelin
Böyle dünyā-yı denī ġam-ḫᵛārınuñ vay ḥāline

VIII

ḲIṬʿA

feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Bir nefesdür bu ḥayāt ile memāt
Ne menāzil ne mesāfet vardur

2 Böyle iken bu ʿacebdür ki yine
Ara yerde niçe āfet vardur

VI P172b, H189a-b, V135b
Başlık H: Acıḥamām Ḳurbında Vāḳiʿ Cebeci Ḳulluḳta Vāḳiʿ Olınan Yanġın Ṭulumbasından Āteş Ẓuhūr İdüp Ḳullıġı Yaḳduḳda İstiġrāb Olınup Söylenmişdür V; Kıtʿa P
VII P172b, H188a, V135b
Ḳıtʿa P, H, V
1 ʿömr-i güẕeşte P, V: ʿömrüm güẕeşte P
2 dünyā-yı deni H, V: dünyāyı deni P
VIII P172b, H188b, V135b
Başlık P, H, V

IX
ḲIṬʿA

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

1 Saña gel bir naṣīḥat eyleyeyüm
ʿĀmil olup pür-iʿtibār olasın

2 O işi itme kim nihānīce
Āşikār olsa şermsār olasın

X
ḲIṬʿA

mefā‘īlün mefā‘īlün fa‘ūlün

1 Saña benden naṣīḥat ey birāder
Sekiz kimseyle olma yār u dem-sāz

2 Ḥasūd u bī-vefā nā-dān u kāẕib
Baḫīl ü nā-kes ü maġrūr u ġammāz

XI
ḲIṬʿA

mef‘ūlü mefā‘īlü mefā‘īlü fa‘ūlün

1 Ülfet demi ʿuşşāḳa Saḳız ḳızlarınuñ āh
Rūmāne edālar ile çarmunyası vardur

2 Bir dāne ḳurı ḳara ḳarı yoḳdur içinde
Ammā nice sīmīn-ten ü barbunyası vardur

IX P172b; H188b-189a; V135b
IX 2 olsa H, V: ola P
Başlık P, H, V
2 Ḥasūd u H, V: Ḥasūd P / nā-dān u kāẕib H, V: nā-dān kāẕib P
XI P172, H189b, V136a
Başlık P, H, V
2 sīmīn-ten ü: P, H: sīmīn u ten V

XII
ḲIṬʿA

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Çoḳ mıdur naẓmum eger ʿizzet bulup pertevlense
Himmet-i ʿİzzet Beg ile buldı Pertev çün niẓām

2 Ṣarf idüp naḳd-i himem yazdurdı tertīb eyledi
Ḳalmadı eşʿarum evraḳ üzre nāḳıṣ nā-tamām

3 Eyleye her emrini tanẓīm anuñ daḫi Ḫudā
Ḥamdü lillāh buldı Dīvān'um duʿāsıyla ḫitām

XIII

ḲIṬʿA-İ NEDĪMĀNE

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Bir perī-peyker güzel gördüm ki Pertev ben bu gün
Ḥüsnine nisbet hemān Leylā-yı Ḳaysuñ nāmı var

2 Gerden ü ruḫsārı üzre dāne dāne ḫāller
Ṣayd içün ʿuşşāḳı zülfi ḫalḳasında dāmı var

3 Ġonçe veş laʿl-i lebi sünbül gibi gīsūları
Beste-i şīrīn-dehānı dide-i bādāmı var

4 Sāʿid u bāzū vü sāḳı nūr veş billūr veş
Cebhesi māh-ı dırahşān serv veş endāmı var

5 Penbeden nāzük sürīn ü nāfı bihden bihterīn
İki külçe sīnesi üstinde sīm-i ḫāmı var

6 Ḥāşılı ser tābe-pā nāz u sitiġnā bir nigār
Eglenen ʿuşşāḳ-ı zāra hem de luṭf-ı ʿāmı var

7 Bir bölük nā-sāzlar almış velī eṭrāfını
Ḫārlar içre ʿaceb gül-ġonçe veş ārāmı var

XII P173, H -, V136b
Başlık V: P, H -
1 eger ʿizzet bulup pertevlense V: eger pertevlenüp ʿizzet bula P, H
I P171a-b, H178b, V140a
Başlık T: Ḳıṭʿa H; Ṣuḫāne-edā V; Nā-tamām Ġazel P
1 P'de 7. beyit.

RUBĀʿİYYĀT

I

Bir şeb ki gelüp sīnede mīhmān oldı
Ġam-ḫāne-i dil reşk-i gülistān oldı
Pür-ġonçe idi dāġ-ı derūn-ı Pertev
Açıldı bütün gülleri ḫandān oldı

II

DĪGER RUBĀʿĪ

Güller gibi güldi eyledi ṣoñra ḥicāb
Şerminden idüp destini rūyına niḳāb
Setr idemedi āl-i ruḫın dest-i bilūr
Parlardı derūn-ı cāmda çün mey-i nāb

III

DĪGER RUBĀʿĪ

Dün Pertev'e bunı bir cevān söylerimiş
Şanmışlar anı ki dāstān söylerimiş
Bir kimseye taḫṣīṣ iderem ben vaṣlum
Ḥer ḳanġı güzel dirse yalan söylerimiş

I P172a, H -, V136a; Ahreb
II P172a-b, H189b, V136a; Ahreb
Başlık P: Rubāʿī H, V
1 eyledi H, V: açıldı P
3 ruḫın H, V: ruḫuñ P
4 çün H, V: P -
III P174a, H189b, V136b; Ahreb
Başlık P: Rubāʿī H, V

EBYĀT-I MÜTEFERRİḲA

I

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Muntaẓırken çār-çeşm ile o çār-ebrūya ben
Dörtyol aġzında dil-i nā-çāruma oldı dü-çār

II

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Gitmez ḫayāli girye ile çeşm-i zārdan
Ser-çeşme-i sirişküñ o gūyā perīsidür

III

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Olsa ġamgīn ehl-i vuṣlat itme istibʿād kim
Ḫāṭır-ı ʿuşşāḳa mehcūrī-i ferdādur gelen

IV

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Ḳaleme gelmeyicek işler idüp āmāde
Beni rüsvāy ide yazdı hele Kātib-zāde

V

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Naḳş ü ḥileyle ider kendüsine āmāde
Āh ol nūr-ı mücessem Yemenīci-zāde

VI

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Ḫāne ber-dūş olaraḳ olmış idüm dil-dāde
Beni ḳoltuḳçı ṣanurmış Oturaḳçı-zāde

Başlık H, V: Ebyāt P
P173a-174a, H189b-190a, V136b-138b
I Bu beyit P'de mükerrrer yazılmış.
II perisidür H, V: birisidür P
III istibʿād V: istiʿdād P, H // Ḫāṭır-ı ʿuşşāḳa H, V: Ḫāṭırı ʿuşşāḳa P
IV rüsvāy H, V: rüsvā P
V āmāde P, V: dil-dāde H

VII
feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Şuʿle-i āteş-i dille gezerem dünyāda
Beni ol rütbe żaʿīf itdi Fenerci-zāde

VIII
feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Germ-reftār olup ol ḫusrev-i gül-gūn-süvār
Gülşenüñ āteş-i ḥasretle ṭutışdı etegi

IX *
mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Selīm Ḫān taḫt-ı mevrūşında İskender-şebāt olsun
Ḥużūrında bu bardaḳ menbaʿ-ı āb-ı ḥayāt olsun

X
mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Gerekse pīş-i ḫākānīde bī-cān u zebān olsun
Lisān-ı ḥāl ile bu kūze dir iç nūş-ı cān olsun

XI
mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Duʿāya aġzını açmış bu bardaḳ dir edibāne
Şifālar ʿāfiyetler Vālide Sulṭān-ı zī-şāna

XII
feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Laʿl-i cān-baḫşuña nisbet ile ey rūh-ı revān
Bu ḳurı çeşme hemān çeşme-i āb-ı ḥayvān

XIII
mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Ġamzeñ ki böyle tīġ çeküp eyledi ġulüv
Cellād çeşmesinden içürdi cihāna şu

VIII P: H -; V'de kenarda yazılmış.
IX *Sulṭān Selīm Ḫān Bardaġına Taḥrīr Olınmaḳ Üzre Söylenen Ebyāt H, V
XIII Ġamzeñ ki H, V: Ġamzen ki P

XIV
feʿ ilātün feʿ ilātün feʿ ilātün feʿ ilün

Mest ü pā-pūşum alup gideli seyl-i hicrān
Dalṭaban çeşmesine döndi bu çeşm-i giryān

XV
mefāʿ ilün feʿ ilātün mefāʿ ilün feʿ ilün

Bu āb u tāb ki vardur cemāl-i pāküñde
Elüñe şu ḳoyamaz āfitābe-i ḫurşīd

XVI*
mefāʿ īlün mefāʿ īlün mefāʿ īlün mefāʿ īlün

Giyüp tāc-ı şeh-i Īrān zemīnī lāle-i gülşen
Geçüp baş taḫtaya naḫvetle şan şāh-ı zemīn olmış

XVII
mefāʿ īlün mefāʿ īlün mefāʿ īlün mefāʿ īlün

Güler yüz gösterüp güller gibi bülbüllere cānā
Açılma her-kese çün lāle olma şāhed-i gülşen

XVIII
fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün

Çoḳ mıdur yüz biñ eger āvāreñ olsa sevdigüm
Şāhed-i gülzār iken gül var hezār āvāresi

XIX
mefāʿ īlün mefāʿ īlün mefāʿ īlün mefāʿ īlün

Nihālān-ı çemen ḳaddüñ görüp tā olmasun ser-keş
Benüm serv-i ser-efrāzum gülistānda ḫırāmān ol

XX
mefāʿ īlün mefāʿ īlün mefāʿ īlün mefāʿ īlün

Temāşā eyle gel açıl şarāb iç sevdigüm sen de
Açıldı lāleler güller pür oldı sāġar-ı gülşen

XIV pā-pūşum H, V: pā-būşum P
XV cemāl-i pāküñde H, V: cemāl-i pākinde P // Elüñe H, V: Eliyle P
XVI *Lālelere Āvize Olmaḳ Üzre Söylenen Ebyāt H; Lālelere Āvize Ebyātdan V
XVII bülbüllere H, V: bülbüler P // lāle H, V: sen de P
XVIII āvāresi P, V: üftādesi H
XIX serv-i ser-efrāzum P, H: serv-i ser-firāzum V
XX gel P, H: gül V

XXI
mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Keder elbet gider ġam-ḫānesiyken gūşe-i dilden
Ki teşrīf eyledi bezmi semen-ber bir perī-peyker

XXII
fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḫūn-ı dilden lālezār oldı ser-i kūyuñ didüm
Güldi o gül-ruḫ didi geldi çerāġān demleri

XXIII
mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Müsāvī āb u ḫākī reng ü bū azhārda başḳa
Nümāyāndur temāşā eyle bāġı ḥikmet-i Bārī

XXIV
fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bend-i ṭomruḳdan rehā tebşīrin eyler ġonçeye
Lālaye peyk-i ṣabā dinse be-cā taʿbīrdür

XXV
mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Gülistānda ḫırāmān ol benüm serv-i ser-efrāzum
Ki teşrīf-i ḳudūmüñ bāʿiṯ-i iḳbāl-i gülşendür

XXVI
fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Āb u tāb-ı rūyuña çendān müşābih olmaġın
Pertev-i iḳbāl-i lāle dem-be-dem efzūn olur

XXVII
mefʿūlü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

Ol lāle-ḫaddüm itse taṣaddur ʿaceb midür
Meclisde şāh-ı ḥüsn olan aʿlā-nişīn gerek

XXI P, V: H-
XXII Güldi P; V: Geldi H
XXIII reng ü bū H; V: reng bū P
XXIV Bend-i ṭomruḳdan H, V: Bir ṭomruḳdan P // tāʿbīrdür P, V: taʿbīrde H
XXV ser-efrāzum P, H: ser-firāzum V

XXVIII
mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Pertev-fiken olursa çerāġāna mehveşüm
Tābende vü saʿīd olur aḫter-i bahār

XXIX*
mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Rıḍvān bu bābı görmedi didümse ḫˇābda
Va'llāhi bi-günāhem efendim bu bābda

XXX
mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

Ẓann itme görüp didelerüm eşk-i ʿuyūndur
Ceyḫūn kenārındaki ser-çeşme-i ḫūndur

XXXI
fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kūze-i Eyyūb'dan cānāne nūş eylerse āb
Kāse-i billūr der "*yā leytenī küntü türāb*"

XXXII
mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

Şükrānesine cān vireyüm niʿmet-i cevrüñ
Tek baña cefā itdigüñ ey şūḫ ḥelāl it

XXXIII
feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Rind ü mey-ḫˇār aña dirler bu şemis-ḫānede kim
Ramażān ġurresi ʿaksini göre cāmında

XXXIV
mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

O dürr-i baḥr-ı letāfetle biz geçenlerde
Ṣadefcilerde teṣādüf idüp görüşmiş idük

XXVIII vü H: ü P, V
XXIX *Ḳapu Üstüne Yazılmaḳ İçün Söylenen Beyt H
XXX eşk-i ʿuyūndur P: eşke ʿuyūndur H
XXXI "keşke toprak olsaydım" **Kur'ân**, 78/39-40
XXXII itdigüñ P, H: itdigin V
XXXIII Rind ü mey-ḫˇār P, H: Rind-i mey-ḫˇār V / aña V, H: oña P
XXXIV biz H, V: bize P

XXXV
fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ser ü destārın o serv-i ḳāmetüñ kim görse ger
Serv-i sīmiñ üzre altun serv bitmiş ẓann ider

XXXVI
mefāʿīlün mefāʿīlün faʿūlün

Perī bir pırpırī bir berber olsa ?
Biri perrī birinden berter olsa

XXXVII
feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Ayrılıḳ çeşmesi tārīḫine beñzetmişler
Ḫaṭ-ı püşt-i lebüñ ey rūḥ-ı revān teşne-lebān

XXXVIII
mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Āb-ı ḥayât u çeşme-i cān dinmeden daḫi
Ṣāyān deñilse laʿlüñe şeftālū çeşmesi

İşbu Divān-ı beliġü'l-beyān ḥużūr-ı Ḥażret-i[3] aḫūnd-i ālī-şāna taḳdīm olınduḳda dūş-ı kerāmet-pūşlarında bulınan ferveyi ṣāḥib-i dīvān cenāblarına[4] ilbās ile iḳtibās-ı sünnet-i ḫayrü'n-nās buyurmalarına teberrüken[5] ṣāḥib-i dīvān[6] müşārün ileyhe daḫi mürtecilen ve bidāheten işbu ḳaṣīde-i beliġāyı[7] bilā-tesvīd meşḳ u taḳdīm itmeleriyle bu maḥalle ṣebt ü ḳayd olındı.[8]

ḲAṢĪDE

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Per-i naẓmum ile menzil-res-i iʿcāz oldum
N'ola yüksekden uçarsam yüce pervāz oldum

XXXV destārın P, H: destāruñ V
XXXVIII deñilse P, H: denilse V
[3] Ḥażret-i P: cenāb-ı V: H-
[4] cenāblarına H, V: P-
[5] teberrüken P, H: teşekküren V
[6] ṣâḥib-i dîvân H, V: ṣāḥib-i dīvānuñ P
[7] ḳaṣīde-i beliġayı H, V: ḳaṣīdeyi P
[8] meşḳ u taḳdīm itmeleriyle bu maḥalle ṣebt ü ḳayd olındı H, V: inşād eyledigi ḳaṣīde-i beliġadur P
Başlık P: Naẓm H; V- ; P174b; H5a; V4b-5a
1 Per-i naẓmum H, V: Per-i naẓm P // yüksekden H, V: يوكسدن P

2 Şaştına düşmek ile mıṣraʿ-ı ber-cestelerüm
Bāʿiṣ-i zaḫm-ı dil-i çarḫ-i çep-endāz oldum

3 Ḥüsn-i maṭlaʿlarımuñ ṣïti Ṣıfāhān'a gidüp
Çoḳ kemāl ehline ben sürme-i āvāz oldum

4 Şiʿr-i rindānem iderse n'ola rindānı ḫarāb
Çünki ben cürʿa-keş-i Ḥāfıẓ-ı Ṣīrāz oldum

5 Bana bu neş'e bütün Ḥażret-i Neş'et'dendür
Yoḫsa ẓanneyleme kim muʿcize-perdāz oldum

6 Sāye-i ẓıll-ı hümā vāye-i vālāsında
Nice muʿciz-dem-i ḫoş-ṭabʿ ile enbāz oldum

7 Bā-ḫuṣūṣ Ḥażret-i ʿİzzet Beg Efendi gibi ẕāt
İltifāt itmek ile böyle pür-iʿzāz oldum

8 Piş-i üstāda ki Dīvān'umı itdi taḳdīm
Eṣer-i feyż-i nigāh ile ser-efrāz oldum

9 N'ola şimdengirü faḫriyye idersem Pertev
Ḫilʿat-i Ḥażret-i üstād ile mümtāz oldum

10 Ehl-i dīvān-ı belāġatdan olup giydüm kürk
Ṣanma pes-pāye beni öyle süḫan-sāz oldum

---

2 çep-endāz H, V: ceyb-endāz P
5 muʿcize-perdāz H, V: muʿcize-pervāz P

FARSÇA ŞİİRLER

I

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

1 رخت بلبل کند در بزم کلهای نهالی را
د ماند چشم آهوی تو نقش شیر قالی را

2 خط پشت لبت یغما کر سامان جان اما
لبت لبریز ساز و قالب بیجان خالی را

3 زیبم ابروانت تیغ رستم در نیامش ماند
نریمان نرم کفت از خشم چشم تو مقالی را

4 رخت پروانه ساز و شمع بزم نار حسرت را
مشخص میکند امید تو وصل خیالی را

5 جواب اینغزل اینست پرتو طالبا فرمود
صنم میکوی و میکش باده های پرتکالی را

II

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

1 مشو فیض بهارست از کشایش ناامید اینجا
در رحمت چو غنچه واشود خود بی کلید اینجا

2 زبس آن سبز ته کلکون من واکشت همچون کل
حریر ورد بندش ساختم موی سفید اینجا

I P5b; V59b; H79a
1 آهوی H: ذاهدی P, V
4 نار H, V: جمع P
5 اینغزل P: آنغزل V, H // میکش H, V: میکوش P / باده های P, V: باد های H
II P5b; V59a; H79a
1 فیض P, H: فصل V / اینجا H, V: انجا P (bütün mısralar)

3 کل کلشن که بادش نشهٔ صهباست پنداری
کدوی عالم آب از عدم پر شد بدید اینجا

4 زبس جوش بهارست این چمن همرنك لیلی شد
سر ژولیدهء مجنون بار آورده بید انجا

5 چرا در بسته خاطر می نشینی غنچه سان پرتو
مشو فیض بهارست از کشایش ناامید اینجا

III
مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن

1 زاشك کرم ترم سوز و آب در ته آب
شوند مردم آبی کباب در ته آب

2 منم که خانهٔ چشمش حباب بحر سرشك
که کفته است ندیدم حباب درته آب

3 همانکه ژاله نما کشته آن رخ کلکون
به میکشان نموده شراب در ته آب

4 زحرف بوسه چو تبخاله دار شد لب او
حذر حذر که فتد لعل تاب در ته آب

5 چرا بکریهٔ مظلوم ننکری ظالم
بسا سواد متین شد خراب در ته آب

6 جواب آنغزل شوکتست این پرتو
لب خموش صدف پر جواب در ته آب

---

5 فیض P: فصل V, H

III P8b; V60a-k; H82b

1 سوز و آب P سوز آب: H, V

IV

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

1 رخ خط آورت زیبا کلست اما کل افسونست
لب پر شور و رنکینت ملست اما که کلکونست

2 سر زلف تو باشد پرچم سر نیزهء غمزه
که موی پیچ پیچش سنبلست اما که دارو نست

3 برشك آور سیهرنك بهار و جوش کلشن را
دل پر دا غ عاشق کلکلست اما که شبکونست

4 سویدای دل خونین و زارم باغم خالت
همین جانا برنك فلفلست اما که دلخونست

5 نفهمد هیچ پرتو آن خزان رفت و بهار آمد
دل نالا ن و کریان بلبلست اما که مجنونست

V

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

1 ززهدم کاه بر دندان من مسواك میروید
زرندی در بن مژکان من که تاك میروید

2 ببینی امتزاج سوز دل با خار خار غم
تو میکویی زردی شعله اش خاشاك میروید

3 زفکر تابش آن آتشین رخسار خویکرده
کل شمع من کریانتر نمناك میروید

IV P10b; V62b; H84b

1 رخ خط آورت زیبا P: رخ رنکین تو لعلین V, H

2 تو P, V: H - // کلکونست P: دارو نست H, V

3 آور H, V : ایدر P // دل P, H: که V

5 دلم نالان V, H: دل نالنده P

V P13b; V65b; H87a-b

3 نمناك H, V: نماك P

4 به زهر قهر او یابم شفای جسم زهر آلود
ز شاخ اژدهای کاکلش تریاك میروید

5 بمشهد کشتهء آن لاله خد بنکر که معلومست
همه کلغنچهء خاکش کریبان چاك میروید

6 جواب آنعزل اینست پرتو طاهرا فرمود
کل مهر و محبت از زمین پاك میروید

VI

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

1 بچشمم کر زخطش آب کرد آلود میکردد
زاشکم بحر خون سیللاب کرد آلود میکردد

2 غبار خاطرم آن ماهرا مغبر نمیسازد
کجا آیینهء مهتاب کرد آلود میکردد

3 اکر من غمزهء دستانکشش را دستان سازم
د هان شکوهء سهراب کرد آلود میکردد

4 چنانم رك برك غیرتده طنبور در بزمش
که دست مطرب و مضرب کرد آلود میکردد

5 پرستشکاه میشد طاق ابروی بتان پرتو
بمسجد بعدازین محراب کرد آلود میکردد

---

6 طاهرا H, V: طالبا P
VI P13b; V65b; H87b
1 خون P: چون H, V

VII

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

1 چشم آهو دیدم و آن حور می آمد بیاد
حور جنت کفتم و مذکور می آمد بیاد

2 کشتهء لابد بهر سرو قدی را کفته اند
هر کجا سروی بدیدم کور می آمد بیاد

3منعکس شد چون بچشمم شعلهٔ دیدار یار
قصهء موسی و نار طور می آمد بیاد

4 هر کجا د یدم که زجاند توانکر زیر دست
سر کذشت قهرمان و مور می آمد بیاد

5 زاهد دنیاپرستی را که دیدم در جهان
قصهء پر حصهٔ باعور می آمد بیاد

6 زلف شبکونش شب هجرانکه میکردم خیال
در شب دیجور پرتو نور می آمد بیاد

VIII

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

1 من که سیرآب زلال وصل جانانم هنوز
کوییا خضر سراب آب حیوانم هنوز

2 سینهء سیمین جانان تا که شد آیینه ام
اندرین حیرتنما آیینه حیرانم هنوز

VII P13a; M20a; V65b; H87b
1 کفتم M: دیدم P, V, H
2 کفته اند H, V:maḥbūb içün P
4 قهرمان H, V: قهرمانیP
VIII P44a; V88b; H121a
1 خضر H, V: خضری P

3 شد سراپای تنم از آ تش شوخان دا غ
آشنای چشم دا غ شوخ چشمانم هنوز

4 مهر و مه شد نقش سقف کلبهء احزان من
من درین تعبیر خواب ماه کنعانم هنوز

5 درد دل ویرانه ام نقش نکار دیر چین
جامع روحانیان عالم و جانم هنوز
6 فجر لامع شد سفیدی سیاه لحیه ام
من همان در بزم رندان شمع سوزانم هنوز

7 نشأت استاد شد پرتو مرا پیر هنر
طفل ابجدخوان درس علم و عرفانم هنوز

IX

فعلاتن مفاعلن فعلن

1 یار یار انچنانکه هیچ مپرس
راز دار انچنانکه هیچ مپرس

2 بادهء لعل ناب میکونش
خوشکوار انچنانکه هیچ مپرس

3 سیب و نارنج بوستان نکار
آبدار انچنانکه هیچ مپرس

4 کوهری دادمت که دل نامش
یادکار انچنانکه هیچ مپرس

5 دلبر خوشخرام پرتو زار
شیوه کار انچنانکه هیچ مپرس

IX P44a; V88b-k; H121b
2 بادهء لعل ناب P, V: بادهء ناب لعل H
3 و H, V: P-

X

مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن

1 ببین که مایهء ظلمت دیدهء سیهش
نشانکاه خد نکست سایهء نکهش

2 چنان زکاکل مشکین عطر ساکشته
که بوی عنبرسار او مدرخاك رهش

3 بباغ سنبل از ان کشته است پیچاپیچ
که تاب زلف فزون از شکستن کلهش

4 برای ان جلا داده ام بخانهء دل
که پر زعکس رخش باد طرف جلوهء کهش

5 جواب انغزل شوکتست این پرتو
که هست موج کرم سطر نامهء کنهش

XI

فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن

1 کند از روزنهء داغ تو نظاره بدل
خواه بیچاره که وقتست از و چاره بدل

2 طاس معکوس فلك میشود از خونش پر
دیدهء اشك فشانم شده فواره بدل

3 مضطرب کر شود ای شوخ در اینجا بجاست
قفس مرغ بود سینهٔ صد پاره بدل

4 تا شود باغث آسایش خواب شیرین
کردم آماده بان طفل که کهواره بدل

X E2 26a; P, H, V -
XI P62a-b; V101b-k; H139a
1 H'de mısraların yeri değişiyor. بدل P, V: به دل H (bütün mısralar)
2 میشود P, V: ناشود H

5 در طبل خانهٔ سلطان محبت پرتو
سینهء عاشق رسوا شده نقاره بدل

XII

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن

1 در دل که رسم آن بت ترسا نوشته ایم
بر رکن کعبه نقش چلیپا نوشته ایم

2 صورتکریء آیینهء چشم ما ببین
تمثال ورد روی تو بو یا نوشته ایم

3 تا همصغیر قلقل او باده ساقیا
اشکوفهای جام تو کویا نوشته ایم

4 ای شوخ رنك روی تو کلکون شود از انك
وصف رخ تو با مل حمرا نوشته ایم

5 تا قاف بی نشان شود جایکاه وی
ما نام خود بشهپر عنقا نوشته ایم

6 درویش بی نیاز روش ما چه کونه ایم
پروانهء که صورت د نیا نوشته ایم

7 این هم جواب حالی و هم عرضحال ماست
پرتو بذیل نام تو امضا نوشته ایم

XII P69b; V106a-k; H147a
3 او باده P, V: ادبار H
4 روی H, V: رویی P

XIII

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

1 دم وصلت بیاد هجر باشد بدتر از هجران
نکویم حرف از هجران و می میرم وراز هجران

2 نیم من کافر نعمتکه قدر هجر نشناسم
نعیم وصل آن مهپاره کشتم مظهر راز هجران

3 چو بلبل می پرد دو چشم من کلبرك رخسارش
سراپا موی جسم ناتوان شد شهپر از هجران

4 حرامش باد ذوق نعمت وصلت بان مشتاق
که میکوید بحین وصل او حرفی کر از هجران

5 سر از خواب تغافل بر نکیرد یوسفم پرتو
که من افسانهء یعقوب کردم از بر از هجران

XIV

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

1 ای تماشاکاه عالم در تماشای کهٔ
لیلیانرا کردهء مجنون شیدای کهٔ

2 لانه ات همسایهء عنقا بدی در قاف ناز
ای همای لامکان طوطیء کویای کهٔ

3 از جبینت نیر اعظم ضیا می داشتی
ای مه تابنده اکنون محو سیمای کهٔ

XIII P80b; V115a-b; M18a; H159a

1 بدتر M: بدر P, V, H

5 سر از H, V: P -

XIV P93a-b; V126a; H173b

1 عالم H, V: P -

2 H, V'de 3. beyit. لامکان P: رفعت H, V

3 H, V'de 2 beyit. اعظم V, H: عالم P

4 آبکینه خوش سرایی بود دل کردی شکست
همچو مرآت ای پری محو سراپای کهٔ

5 سرزنشها کرده بودی من که سرکردان بدم
سر بصحرا داده ء رسوای سودای کهٔ

6 نیست غیر از مخلصت فرقی بمنلا صاءبا
پرتوا دائم درین رفتار همپای کهٔ

XV

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

1 بیاض صبح اقبالم رك کیسوست پنداری
کل امال بختم غنچهء شبوست پنداری

2 زحسنش آشنای معنیء بیکانهء از بس
نکاه چشم بیمارش رم آهوست پنداری

3 بیاد سرو قدش آنقدر کریانتر کشتم
فراز کوه از اشکم کنار جوست پنداری

4 اکر داغ درون و سینهء صد چاك نشناسی
بکلشن لاله و کل محض رنك و بوست پنداری

5 نبینی ان عمود صبح را ماند ستون پرتو
بلورین کوه را زیر سر یکموست پنداری

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ SELĪM-İ ṬAHRĀNĪ

فعلاتن مفاعلن فعلن

I

آتش آب پاش یعنی می
آب آتش خراش یعنی می

---

4 V: P, H -
6 نیست غیر از مخلصت فرقی P: پیروری میکرده کویا H, V
XV E251b-52a: P, V, H -
P112a-b; V30b; H39b-40a
Başlık P, H: Taḫmis bā-Ġazel-i Selim-i Ṭahrānī V

آتش آب آش یعنی می
آب آتش تلاش یعنی می
شعلهٔ خوش قماش یعنی می

II

پشه را صرصرانه زور دهد
پایرا رفتنی طور دهد
چشم را دیدنی و نور دهد
حسن را جلوهء ظهور دهد
آزر بت تراش یعنی دهد

III

همچو مرغان پزیر پر نایم
همچو کل از کشاد نی نادم
از جهان این و آن چرا لازم
همچو لاله باب رو دایم
میکنم من معاش یعنی می

IV

زهوس اشك چون مرا شوید
دانهٔ من بشوره میروید
نیست عاقل که این جهان جوید
عقل هردم بکوش من کوید
بخور و شاد باش یعنی می

V

پرتوم رند مشربم چو سلیم
بزم رندانرا انیس قدیم
آرزومند مال و جاه نه ایم
نشکفد طبع بی شراب سلیم
مایهٔ انتعاش یعنی می

II/3 دیدنی H, V: دیده نی P
III/2 نادم P, V: H –
III/4 رو V, H: زر P
IV/5 V: P-
V/1 سلیم H, V: ندیم P

TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ ŞEVKET-İ BUḪĀRĪ

فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن

I

هر دم زخم زغاره برون می آید
مرحمت از سوی خونخواره برون می آید
مسکنت از من آواره برون می آید
چاره ام از دل آواره برون می آید
شیشهٔ عشق من از خاره برؤن می آید

II

با دل آزاری کمحرفیء تو کرچه خوشم
لیك از دیدهء نهانیء تو دیوانه وشم
درمیان نکه و آه چه درکش مکشم
نفس از بس که زبیمت نتوانم که کشم
آهم از دیده چو نظاره برون می آید

III

خامهٔ دامن دلسوخته یك نتوانم داشت
مرغ آتشکده را همچو سمك نتوانم داشت
این سخن آمده برهان که شك نتوانم داشت
دل بیتاب مرا زیر فلك نتوانم داشت
طفل شوخیست زکهواره برون می آید

IV

آنقدر رفت که دل درد هست از پای نشست
بتماشای جمال تو رسید آخر دست
وه زکلچینیء وصلت نکهت دستم بست
کریه بر روی تو از بس بکویم هوسست
از لبم آه چو فواره برون می آید

Başlık P, H: Taḫmīs bā-Ġazel-i Selīm-i Ṭahrānī V
P112b; V25b-k; H40a
Başlık P, V: Taḫmis-i Ġazel-i Şevket-i Rūşen-ḫayāl H
VIII P44a; V88b; H121a
III/1 خامهٔ دامن P, V: خام را با من H

V

کاه نقش قدم راه در جانانم
کاه همچون هدفم زخمخوار پیکانم
پرتوا زاشك شود بحر عدن عمانم
شوکت از سینهٔ نظاره آن مژکانم
عقدهء از دل صد پاره برون می آید

TAḪMĪS-İ MUṬARRAF-I ĠAZEL-İ MĪRZĀ ḲULI MEYLĪ

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن

I

عاقل بمن رسیده وفا را بهانه ساخت
پوشیده رخ بزلف و حیا را بهانه ساخت
ننمود سینه بند و قبا را بهانه ساخت
پامال کرد و لغزش پا را بهانه ساخت
افکنده سر به پیش و حیا را بهانه ساخت

II

از بزم ناز آمدن من برون شود
میکشت منتظر که ظهورم کنون شود
چون دولت وصال مرا رونمون شود
تا از نکاه شعله فشانم مصون شود
بر خاست و کرم دادن چارا بهانه شود

III

تا از جفای او نرهم خون من نریخت
سر رشتهٔ وفاش میندار برکسیخت
خاك مذلت دو جهان بر سرم بیخت
هم از نکاه حسرت من چون کنه کریخت
بیرحم ترس روز جزا را بهانه ساخت

V/1 راه V, H: زاره P
P113b; V29b-30a; H39a-b
Başlık P: Taḫmis-i Muṭarraf bā-Ġazel-i Mirzā Ḳulı Meylī H, V
I/1 عاقلP: غافل H, V
II/3 وصال H, V: جمال P
II/5 و P: H, V-

IV

رفتم بمسجدی که ببینم مکر رخش
صف رقیب را فکنم شود و کش مکش
کردیده چشم من ز نظاره بسوی شیش
دیدم بزیر ابر نهان کشته ماهوش
بر رو کرفت دست دعا را بهانه ساخت

V

میلی ترا زننك نیاورد در کمند
چون پرتو فکنده و حیران و مستمند
کرچه بقصد جان و دلم تاختی سمند
نخجیر جان راز من افتاد ناپسند
کوتاهیء کمند بلا را بهانه ساخت

TĀRĪḪ-İ MECMAʿ U TERTĪB-İ DĪVĀN-I ĠĀLİB EL-MEVLEVĪ

مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن

1 د یوان غالب اسعد کو یافت حسن ترتیب
بحریست پر مقاصد کانیست پر مطالب

2 از بس زکوهرا او پر کشت کنج معنا
تاریخ کفت پرتو کان کلام غالب
(1195 H.=1780 M.)

1

مفعول فاعلآت مفاعیل فاعلن

بکشا نقاب و جلوهء عاشق پسند کن
تا غنچه ها کشاده شود نوشخند کن

IV/2 شود و کش H, V: شور کش P
IV/3 بسوی V, H: بوی P
V/4 راز من P, H: مرا ز من V
Başlık P, V P165a; H-; V52b-k
1 P172b-173a; V138a-b; H192a

2

مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن

هر جنچر زهراب که زد بر دل چاکم

سوسن شود و سبز کند بر سر خاکم

3

مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن

هر داغ فراقی که بود در دل چاکم

نرکس شود و می نکرد از سر خاکم

4

مفعول مفاعلن فعولن

اندر دل من خیال قدت

سرو یست در آتش جهنم

ÖZET

"Muvakkit-zâde Muhammed Pertev Hayatı-Sanatı ve Divânı'nın Tenkitli Metni" adlı doktora tezi, bir giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Pertev'in yaşadığı yüzyılın sosyal, siyasî ve edebî durumu hakkındaki kısa bilgiler giriş bölümünde verilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümü, Pertev'in hayatı ve eserlerine ayrılmıştır. İlk defa tarafımızdan tespit edilen kaynaklardaki bilgiler doğrultusunda şairin tam bir hayat hikâyesi yazılmış; Pertev'in eserleriyle ilgili kaynaklardaki çelişkili bilgiler de açığa kavuşturulmuştur.

İkinci bölümde de şairin edebî kişiliğine yer verilmiştir. Pertev'in edebî kişiliği kaynaklarda ve **Divânı**'ndaki bilgiler değerlendirilerek yazılmış; **Pertev Divânı**'ndaki şiirler de şekil ve muhteva açısından incelenmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümü ise **Pertev Divân**'ın yurt içi ve yurt dışı kitaplıklarında tespit edilen on dört yazma nüshasının tavsifi ve tenkitli metnine ayrılmıştır. Tespit ettiğimiz nüshalar tek tek incelenmiş; bu inceleme sonucunda üç nüsha seçilmiş ve tenkitli metin bu üç nüshanın karşılaştırılmasıyla kurulmuştur. Böylece ilk defa **Divân**'ın tam bir metni divân edebiyatında kullanılan bilimsel yöntemlerle hazırlanmış ve araştırmacıların istifadesine sunulmuştur.

ABSTARCT

The doctorate thesis "Muvakkit-zâde Muhammed Pertev's Life, Art-style and Critical Text of his Divân" consists of three parts and an introduction. Some information about social, political and literary situation of the century that Pertev lived in has been given in the introduction part.

In the first part of the study, Pertev's life and works were mentioned. Using the resources that were found by us, his whole life has been written. Contradictory information about his works in some resources were also clarified.

In the second part, his literary character were explained. His literary character stated by evaluating various sources and information in **Divân.** The poems in his **Divân** has also been examined in form and content.

The third part of the study is about **Pertev's Divân's** fourten menuscript copies which ara at home and abroad libraries and the critisized text. These copies were examined one by one and as a result, three copies were chosen and the critized text were formed by comparing them. Thus a coplete text of **Divân** has been prepared by scientific methods used in **Divân** literature and submitted to the usage of seachers.